A

XXIX

SIXTIN

de Regalib

47 n°

REGNERI SIXTINI JC.

TRACTATUS

De

REGALIBUS,

AB AUCTORE RECO-GNITUS, DENUO AMPLISSIME

auctus & politus, ac in duos libros distinctus, ita ut novus haud absimilis esse videatur.

IN QUORUM PRIMO GENERAliter de Regalibus agitur, altero vero singularis & amplissimus commentarius ad constitutionem Friderici I. in cap. unic. Quæ sint regal. *extantem de omnibus ibi enumeratis & multis affinibus aliisque majoribus & minoribus Regalibus continetur*

Cum Elencho & Indice rerum ac verborum locupletissimo.

HANOVIÆ,

Typis & Impensis JACOBI LASCHE'.

ANNO M. DC. LVII.

Per-Illustri & Generosiss. Comiti ac Domino

Dn. FRIDERICO-CASIMIRO,

COMITI IN HANAU, RHINECK ET ZWEYBRÜCK, DOMINO IN MÜNTZENBERGK, LICHTENBERGK ET OCHSENSTEIN &c. MARESCHALLO HÆREDITARIO ET ADVOCATO SUBLIMIORI ARGENTORATENSI &c. DOMINO SUO CLEMENTISSIMO.

CUm Per-Illustris & Generosissime Comes Domine Clementissime, ab ineunte ætate, in hunc usq; diem animũ meum arti typographicę adjicere decrevissem, etiam eâ & Deo & Reipublicæ literariæ inservire, grataq; facere grataq; dicere, sedulo ac diligenter observandum esse judicavi. Quocirca Tractatum hunc de Regalibus à viro Consultissimo Dn. Regnero Sixtino JCto Celeberrimo antehac

ſummo ſtudio elaboratum & in lucem editum, hoc autem tempore nullius in officinis reperiendum ex inſtinctu Bibliopolarum & deſiderio multorum Jureperitorum propriis ſumptibus & impenſis typis viciſſim committere curavi, eumq; ſub perilluſtri & Generoſiſſimo nomine tuo evulgandum cenſui: Tum ut illuſtris nominis tui auctoritate & patrocinio ſeptus hic labor eo tutior exiret, tum ut pro clementiſſima illa tutela atque patrocinio Celſitudinis Tuæ, ſub qua jam Hanoviæ per aliquot annos ab omni onere liber & immunis vitam egi, gratum me quodammodo declarem, cujus minimè ſimulatæ gratitudinis, debitæq; ac humilimæ ſubmiſſionis hoc ceu publicum teſtimonium extare

cu-

cupio: Quam tamen Celſitudine Tuâ non ſatis dignam facile agnoſco; ſiquidem charta hæc non caperet, ſi omnia beneficia collata adumbrare nedum recenſere vellem Ideoque ſedulorum colonorum induſtriam ſum imitatus, qui in annonæ caritate & ſterilitate penſionem, ſi non totam, aliquam tamen partem uſufructuario offerre ſolent, ut ſi quando meliora fertilioraq; tempora affulſerint, reſiduum quoque adferant. Quamoberem ſuſcipe hoc Clementiſſime Dn. quicquid ejus eſt quod offero, & patere ut id tuum ſit, & eſſe dicatur. Hoc autem dum peto, me ipſum atque meos tibi ſubmiſſe commendo, atq; unice rogo, ut quâ hactenus me proſequutus es gratioſa clementia, eadem por-

porro me proſequi haud dedigneris. Vale, vive, vige, flore, feliciterq́; impera, Per-Illuſtris ac Generoſiſſime Comes. Hanoviæ, die 4. Septemb. anno ſalutis humanæ 1657.

Generoſitatis Tuæ

obſequentiſſimus

&

ſubjectiſſimus

Jacobus Laſché.

ELENCHUS LIBRORUM ET CAPITUM, IN TRACTATUM D. REGNERI SIXTINI JC. de Regalibus.

LIBER I.

LIBER II.

10. De

REGNE-

REGNERI SIXTINI IURISCONSULTI
De Regalibus
LIBER I.

SUMMARIA.

1. *Regalium materia ut angustissima & intricata, sic & necessaria ac frequens est, experientia teste.*

2. *Imperatorem Germania habet præsentem, & nullibi illustriores & nobiliores familiæ reperiuntur quam in ea.*

3. *Regales dignitates nonnullas esse in Germania, quæ non sunt in aliis regionibus & regnis.*

4. *Regalia non solum seculares, sed & omnes Archiepiscopi ac Episcopi aliæque non paucæ Ecclesiasticæ personæ in Germania habent.*

5 *De regalibus nulla lex vel constitutio illustrior & plura hanc materiam concernentia complectens extat, quam constitutio Friderici I.* in c.un. Quæ sint regal.

6. *Regalia olim in Italia longo tempore perierant & imperatori denegata fuerant, ideoque Friderici Constitutio eo magis fuit necessaria.*

7. c.unic. Quæ sint regal. *author non est Fridericus Tertius, ut quidam volunt, sed Primus.*

8. c.un. Quæ sint regal. *Constitutio quando sit edita.*

9. *Regalia omnia Imperatori Friderico I. fuerunt*

 commu-

communi omnium Jurisperitorum, ut & Principum tum Ecclesiasticorum tum secularium concordi sententia in Italiá adjudicata.

10. *Fridericus I. quibus leges ac Constitutiones de regalibus per Italiam promulgandas commiserit.*

11. *Jurisperiti ex quibus Imperator Fridericus I. quid juris in civitatibus Italiæ haberet, quæsivit, quinam fuerint.*

12. *Friderico I. regalia jure jam olim à Carolo Magno tradito sunt adjudicata.*

13. *Ottho I. multo ante Friderici I. tempora habuit ejusmodi regalia, qualia Friderico adjudicata sunt.*

14. c.unic. Quæ sint regal. *constitutio, quare sit promulgata.*

15. In d.c.un. *ex ipsa Constitutione Friderici rectius & multo plura in specie enumerantur regalia quã à Frisingensi Radevico, Mutio, Gunthero & Sigonio.*

16. *Regalia* in d.c.un. *expressa non sunt numero 25. ut Afflictus putat, sed tantum 21.*

17. *Regalia* in d.c.un. *non recensentur omnia.*

18. *Usu ac consuetudine induci potest, ut quæ olim regalia non fuerunt pro regalibus habeantur.*

19. *Reperiuntur nonnulla, quæ ex usu de regalibus sunt, & inter ejusmodi jura sæpe tanquam regalia Cæsareis Investituris adduntur.*

20. *Interpretes nonnulli nimis multa congerunt & & enumerant tanquam supremi Principis regalia & reservata, inter quæ etiam sunt, quæ pro ejusmodi reservatis non sunt habenda.*

21. *Pro regalibus & reservatis Imperatoris nõ omnia sunt habenda quæ ipse potest.*

22. *Author tantum vult secundum suum institutum de regalibus in Constitutione Friderici enumeratis*

& iis

& iis affinibus tractare, & infra c. 2. ex reliquis præcipua ad majora pertinentia enumerare.

23. *Constitutionem Friderici Primi* in d. c. un. *non esse jus mere locale Italiæ contra Petr. Jacobum Aurelianensem defenditur.*

24. *Quanti ea Constitutio passim fiat, testatum faciunt non solum Italiæ sed plurium aliarum regionum scripta publica.*

25. *In Camera Imperiali eadem tanquam commune Imperii jus observatur & attenditur.*

26. *De regalibus admodum frequentes sunt in Camera lites & inter ipsos qui regalia habent atque etiam ex parte cum fiscali.*

27. *Quo ordine & methodo author in hoc tractatu usurus sit.*

Prooemium.

REGALIUM † materia ut est augustissima & intricata, sic & necessaria adeo ut respublica sine iis consistere nequeat & salus ejus ex his dependeat, est etiam ea materia admodum frequens, idque maxime in Germania ita se habere ipse experientia rerum magistra abunde testatum facit. Atque † hoc eo verius est, quod ea Imperatorem, qui inter superiorem non recognoscentes & regalia sine ulla sibi facta concessione habentes præcipuus est, præsentem habeat, & quantum ad eos attinet, quibus ex concessione generali vel speciali vel etiam ex legitima præscriptione aut consuetudine, regalia competunt, nullibi illustriores & nobiliores familiæ sint *asserente* Jacobo Wimpheling. *in epitome rerum German. cap. 70.* & agnoscente Ænea Sylvio *in descriptione Germania,*

(margin numbers: 1 beside first line of Prooemium, 2 beside "† hoc eo verius")

3 *mania, c.30.* & † non tantum Comitatus, Baronatus & nobiles ſolum Imperatorem ſuperiorem agnoſcentes, ſed & Archiducatus, Comitatus Palatini, Ducatus, Landgraviatus, Marchionatus, Burggraviatus, Principales Comitatus, Gefürſtete Graffſchafften/ & ejusmodi etiam regales dignitates, quæ, *ut infra cap.4.* pluribus dicetur, ſimpliciter Principatus dicuntur, in ea reperiantur, ex iisque dignitatibus regalibus nonnullæ non ſint in aliis regionibus & regnis,
4 & † præter ſeculares Principes & alios, Archiepiſcopi etiam ac Epiſcopi omnes, aliæque plures Eccleſiaſticæ perſonæ, & inter has etiam multi Abbates & Ab-
5 batiſſæ regalia habeant. Inter † eas vero leges & Conſtitutiones, quæ ad regalia pertinent, nulla eſt illuſtrior & plura hanc materiam concernentia continens, quam quæ ab Imperatore Friderico Primo promulgata eſt, & in jus feudale per peculiarem titulum: *Quæ ſint regalia, & c. unicum* eo comprehenſum relata. Nam hæc Conſtitutio Friderici jura illa, de quibus agit, diſerte regalia appellat, & quam plurima ex iis enumerat ac quaſi in tabella ob oculos ponit. Fuitque
6 † hæc Conſtitutio eo magis neceſſaria, quod regalia in ea enumerata longo tempore in Italia periiſſent, & Imperatori eſſent denegata, ut Hiſtorici teſtantur.
7 Sunt † qui hanc Conſtitutionem tribuant Friderico Tertio, ſed verius eſſe exiſtimaverim Fridericum I.
8 eſſe ejus authorem, cum † ſit edita anno quinquageſimo quinto ſupra milleſimum centeſimum, & quam plurimi Imperatores Fridericum I. ſecuti ſunt antequam Fridericus III. rerum potiretur, id quod factum eſt anno quadrageſimo ſupra annum milleſimum quadringenteſimum. Confirmatur hæc ſententia per ea, quæ ab iis memoriæ prodita ſunt, qui res

geſtas

gestas Friderici I. descripserunt, inter quos præter
alios sunt Radevicus Guntherus quorum hic *lib.8.* il-
le *lib.2. cap.5.* ita de iis regalibus, quæ ad prædictam
Constitutionem pertinent, loquitur, ut inde satis ap-
pareat, eam esse Friderici I. Atque his accedit quod
Otto Frisingensis ejusdem juris meminerit, & eodem
tempore quo Fridericus I. vixerit, ut ait Mutius
Chronic.lib.18. ubi de hoc Friderici Primi jure ex Fri-
singensi ita loquitur: Scribitur à Frisingensi (qui eo
tempore vixit, & quem præsentem in Italia apud Fri-
dericum fuisse est probabile) Imperatorem magna
diligentia à Jurisperitis quæsivisse, qui juris in civita-
tes Italiæ haberet Imperator. Nam contra jus & æ-
quum nihil voluit prudens sciensque facere, persua-
sus nihil injustum durabile esse posse. Omnes † Juris- 9
periti & Principes Ecclesiastici secularesque, qui ad-
erant una concordi sententia adjudicarunt Impera-
tori omnia regalia, quæ sunt Monetæ, Telonia, Ve-
ctigalia, Navigia, officiorum dignitatumque confir-
mationes, judicum, consulum omniumque magistra-
tuum creationes, exactiones, portoria, quocunque
tempore, & quotiescunque necessaria sunt ad Impe-
rium defendendum tuendum aut augendum. Has
† leges & Constitutiones per Italiam promulgandas 10
commisit Imperator Cancellario & Otthoni Palati-
no & quibusdam aliis, qui comitati forti militum
manu hæc per civitates singulas ordine denunciant &
servanda imperant. Hæc Mutius. Jurisperitos † quo- 11
rum meminit, Bulgarum, Martinum, Jacobum & Hu-
gonem fuisse scribit Carolus. Sigonius *de regno Italiæ
lib.12.* & Radevicus *d.c.5.* qui subdit viros fuisse diser-
tos, religiosos, & in lege doctissimos, legumq; in civi-
tate Bononiensi Dd. & multorum auditorum præce-
ptores.

12 Observandum † vero est, judicatum fuisse Imperatori jure jam olim à Carolo magno tradito regalia deberi ut ait Sigon. *d.lib.12.* qui † etiam *lib.7. de Regno*
13 *Italiæ* scribit, multo ante Friderici I. tempora, Otthonem Primum, quem multi Imperatores ante eum secuti sunt, habuisse ejusmodi regalia, qualia ei adjudi-
14 cata esse diximus. Ut † autem eo major in posterum de iis regalibus, quæ perierant, extaret certitudo quænam Imperatori competerent, Fridericus hac de re prædictam constitutionem promulgare voluit, quæ
15 † ex parte rectius de iis loquitur & multo plura in specie enumerat, quam à Frisingensi, Radevico, Mutio, Gunthero & Sigonio *supra citatis locis* recensen-
16 tur, licet † non tantus sit numerus eorum, quæ à Friderico nominantur, quantum Matth. de Afflict. *in d. c.un. in princ. Quæ sint Regalia* esse dicit, dum 25. esse asserit. Sunt enim tantum unum & viginti *in d.c.unic.*
17 nominatim expressa. Neque † tamen hæc omnia, quæ ita speciatim à Friderico recensentur, sunt quæ Regalium materia continentur, sed plura in jure reperiuntur alia regalia Cujac. *in d.c.unic.* Vult. *de feud.c.5. nu.7.* Rosenth. *de feud.c.5.conclus.94.n.1.* Heig. *quæst.15. num.45. part.1.* addens valde infirmum ideo esse argumentum quod ab enumeratione eorum quæ *in d. c.un.* referuntur, *ducitur, quasi reliqua ibi non connumerata non sint de regalibus.* Atque inter ea quidem alia quæ ita extra *d.c.un.* in jure reperiuntur sunt tam mi-
18 nora quam majora. Usu † etiam ac Consuetudine induci potest, ut jura quæ olim regalia non fuerunt, pro regalibus hodie habeantur Rosenth. *d.loc.* nonnulla-
19 que † sunt, quæ hodie ex tali usu de regalibus esse censentur, & ex parte inter alia hujusmodi jura tanquam regalia Investituris Cæsareis sæpe adduntur. Sunt

† autem

† autem quidam ex Dd. qui nimis sunt effusi in cumu- 20
landis iis, quæ supremo Principi tanquam reservata
& regalia competunt, inter quos præter Castaldum
in tractat. de Imperat. quæst.110. num.1. Chassanæum *de
glor. mund. part.5. considerat.24.* Lucam Parmensem *in
tractat. de fisco.* & plures alios allegatos à Knichen *de
sublim. & regio jure territ. c.1. nu.341.* cumprimis est
Petra *de jur. quæsit. non tollend. cap.21. vers. ultimi pos-
sunt,* qui 413. regalia in specie adducit. Neque † enim 21
omnia, quæ Princeps potest inter ipsa regalia & reser-
vata ejus referenda sunt Knich. *dict. loco,* Valasc. *de jur.
emphyt. quæst.8. n.34.* ubi etiam inconcinnum esse cen-
set conglomerare omnia, quæ Princeps potest, quasi
regalia sint, nec immerito cum Bodin. *lib.1. de republ.
cap.10.* Lucam Parmensem quasi nimis multa regalia
in dicto *tractat. de fisc.* enumerantem reprehendente
dici potest, ejusmodi investigationem & enumera-
tionem nimis curiosa subtilitate fieri & unum regale
in decem distrahi. De † singulis vero etiam iis, quæ 22
revera regalia & reservata Imperatoris vel alterius
Principis superiorem non recognoscentis esse dici
posset, in specie tractare infinitum quodammodo es-
set, nec est nostri instituti extra limites regalium in
prædicta Constitutione Friderici I. expresse enume-
ratorum & eorum, quæ iis affinia sunt, evagari, nisi
quod *infra cap.2.* occasione divisionis, qua omnia re-
galia in majora & minora distribuuntur, præcipua
ex prædictis aliis regalibus ad majora pertinentia ad-
ducturi & de iis ex minoribus Regalibus etiam locis
dicturi simus.

Etsi † vero Petrus Jacobus Aurelian. *in sua Pract.* 23
Rubr.12. num.93. vers. item in titulo, quasi per contem-
ptum asserat, nobilissimam illam Friderici constitu-

 tionem

tionem esse jus locale, quasi ad certum specialem locum adstricta sit, & multa in ea contineri, de quibus trustatorium sit dicere, quod de jure pertineant ad aliquem Regem, nisi in illo regno de quo loquitur, tamen res se longe aliter habet. Nam licet ea occasione hæc constitutio promulgata sit, quod regalia deperiissent in Italia, & hæc ei ibidem restituta fuerint, tamen ea non per hanc constitutionem recuperavit, sed ei, ut supra dictum est, adjudicata fuerunt, & ut eo certius constaret quæ essent regalia Imperatoris, idque non solum Italiæ, sed & toti imperio notum redderetur, constitutionem hanc ita, ut in pluribus aliis ejus & aliorum Imperatorum Constitutionibus factum est, publice extare & promulgari voluit, & quanti ea ideo, quod generalis esset & ejus usus ad eos etiam Principes, qui extra Imperium regalia haberent, accommodari posset passim facta sit, satis testatum faciunt variorum Jurisperitorum non solum Italiæ sed & Germaniæ & plurium aliarum regionum
24 scripta publica. Cumprimis † vero in Camera Imperiali tanquam supremo totius Imperii tribunali hæc Constitutio tanquam commune Imperii jus observatur & attenditur, idque ex variis controversiis regalia concernentibus, quæ eo devolvuntur, & earum deci-
25 sionibus liquet, & † eo frequentiores sunt ejusmodi lites, quod præter Imperatorem alii etiam tum seculares tum Ecclesiastici per totum Imperium regalia ex concessione vel præscriptione consuetudineve ita habeant, ut de iis & inter ipsos & cum fiscali sæpissime lites sint, & quidem non solum ad ordinarium sed & extraordinarium & summarium processum pertinentes, ideoque non immerito Ruland. *in tractat. de Commissar. part. 4. lib. 2. cap. 2. nu. 3. & 5.* ait totam Ca-

meram

meram Imperialem, ejusque acta judiciaria ſcatere materia regali, & quia Germania plurimis ac diverſis invicem vicinis regalia habentibus abundat, ad nullos alios magis quam ad Germanos ſpectare tra-
ctatum regalium. Conſtitui † igitur hanc conſtitu- 26
tionem explicare, idque in omnibus ac in ſingulis ita fiet, ut occaſione eorum præter ea quæ hoc *lib.1.* dicturi ſumus ſimul de iis tractetur, quæ his affinia ſunt & de quibus ex parte à Dd. in dubium vocatur, an pro regalibus haberi debeant, quorum omnium tam multa & varia ſunt *ut infra lib.2.c.1.* occaſione ad idem caput pertinentis & *in d. Conſtitut.* initio expreſſe nominati Juris Regalis ſimul de quinque aliis quæ ei affinia ſunt acturi ſimus, Ut autem res tota eo magis perſpi-
cua ſit, & eo plenius † de hac regalium materia aga- 27
tur, operæ precium eſſe duxi, priusquam ad ſpecialem explicationem ſingulorum hac conſtitutione comprehenſorum & affinium regalium deveniatur, præmittere generalia aliquot capita, nimirum de definitione nominis & rei, de diviſione regalium, de differentiis inter regalia & ea bona, quæ regalem dignitatem annexam habere dicuntur, & cum in feudum recognoſcuntur, feuda regalia appellantur, de perſonis Regalia habentibus, de modis acquirendi ut & amittendi regalia, de actionibus & remediis eorum, & denique de eorum judice competenti & proceſſu judiciario. His capitibus generalibus ſubjicientur de ſingulis prædictis regalibus eo ordine quo *in d.c.unic.* enumerantur ſingula capita, & diſtinguntur hic tractatus in duos libros, quorum prior generalia, poſterior ſpecialia capita continebit, eritque hic poſterior liber ſpecialis commentarius in prædictam Conſtitutionem Friderici I. quæ extat *in d.c.un.*

CAPUT I.

Unde regalia dicantur & quid sint?

SUMMARIA.

1. Regalium appellatio à voce Regis descendit.

2. Imperatoris nomen licet nonnunquam in libris feudorum usurpetur, sæpe tamen etiam ea appellationes, quæ Regibus competunt, Imperator tribuuntur.

3. Imperatorum tanquam Regum nonnunquam etiam in jure communi fit mentio.

4. Imperatores ante coronationem papalem non Imperatores sed Reges Romanorum plerumq; appellati sunt.

5. Regalium appellatio in toto jure civili, quod jus feudale antecessit, non reperitur.

6. Regalia ab eodem, à quo regalia feuda nomen habent.

7. In regalibus feudis id amplius est quam in regalibus, quod in iis regalis dignitas spectetur, & regalia feuda non sint nec appellari possint nisi & regalem dignitatem annexam habeant.

8. Feuda etiam talia ab Imperatore conferuntur, quæ pro regalibus feudis non habentur.

9. Franciscus Hotoman. refutatur quod affirmet ea, quæ jura regalia sunt, passim præcise pro feudis regalibus dici.

10. Friderici Constitutio de pac. Constant. in qua etiam regalium fit mentio, est à libris feudorum separata & post eos posita.

11. Per Ducatus, Marchias & Comitatus in Imperatoris persona nihil aliud, quam jus faciendi Ducem, Marchionem & Comitem vel concedendi in feudum ejusmodi regales dignitates intelligendum esse ex historicis scriptoribus ostenditur.

12. Feuda

12. Feuda regalia qui accipiunt quomodo appellentur.

13. Regalibus annumeratur non ipse Ducatus sed jus concedendi Ducatum aliaque feuda regalia.

14. Regalia quid sint?

15. In regalium definitione an genus in voce Res constituendum sit, & quales res regalia sint.

16. Sigonius reprehenditur.

17. Regalia non possunt regales dignitates dici vel pro iis haberi.

18. Regalia & jus superioritatis hodie sæpe permiscentur & confunduntur, revera tamen & proprie differunt, separataque sunt, & licet quis superioritatis jus non habeat, tamen regalia ex concessione vel præscriptione consuetudineve habere potest.

19. Regalia an hodie in Germania per verbum Herrligkeit *designentur, & hoc idem quod verbum* regalia *importet?*

20. In definitione regalium, quare non solius Imperatoris sed generaliter superiorem non recognoscentium mentio facta sit.

21. In definitione regalium feudorum etiam non stricte solius Imperatoris sed & aliorum superiorem non agnoscentium a Dd. mentio fieri solet.

22. In regalium definitione quare adjecta sint hæc verba: vel cui concessione per eum facta aut præscriptione consuetudineve acquisita sunt.

23. Quare in eandem adjecta sint verba: Ad salutem & decus reipubl. tuendum?

24. Juramentum quod Imperatores hodie præstant, ad hoc postremum membrum definitionis pertinet.

25. Regalia ad salutem & dignitatem Imperii pertinere Constitutionibus etiam Imperii ostenditur.

26. Imperatoribus qualia epitheta olim fuerint attributa.

27. Rega-

27. Regalia sunt constituta, ut Princeps justitiam subditis administret.

28. Inter regalia ipsa & patrimonium Principis, cui ea debentur, magna est differentia.

29. Patrimonium Imperator ideo habet, ut statum Reipubl. tueatur, sed illud ex bonis ipsius profectum & propria ejus substantia vocatur.

30. Patrimonium Imperatoris, quomodo in jure appelletur.

31. Imperatoris res licet respectu personæ & dignitatis ejusdem patrimonium sacrum appellentur, sunt tamen proprium & privatum ejus patrimonium.

32. Comes rerum privatarum quis olim dictus fuerit? Patrimonium Imperatoris in dubio præsumitur potius ad publicum, quam ad privatum pertinere, & quæ in specie sint res ad illud pertinentes. ibid.

33. Regalia à patrimonio Imperatoris separantur, & vocantur etiam patrimonium populi, res in patrimonio fisci existentes patrimonium Principatus & quasi stipendia laboris concessa Principi, patrimonium fiscale, Imperii bona Publicum patrimonium, res statum Imperii vel superioritatem concernentes, domanialia.

34. Res Imperatoris privatæ libitu alienari possunt, & ad hæredes etiam in principatu non succedentes transferuntur.

35. Regalia post mortem Imperatoris penes Imperium manent, eique duntaxat qui in Imperio succedit, debentur, & regulariter alienando in alium transferri non possunt, exceptis nonnullis casibus, quorum duo hic adduntur.

36. Res fiscales & res Imperatoris privatæ quomodo differant; remissivè.

37. L. 2. §. interdum. ff. ne quid in loc. publ. *declaratur.*

38. Rega-

38. Regalia quo ſenſu Principi deberi & propria ejus eſſe dicantur.

UT autem primo loco diſpiciamus, unde regalia nomen habeant, & deinceps ad definitionem rei transeamus, ſciendum eſt appellationem † regalium à voce Regis deſcendere, ideoque Guntherus 1
lib.8. ea regia jura nuncupat, & Ferrarius Montanus *in tractat.de feud. lib.5. tit.7.* βασιλικὰ Græcis dici ait. Nec mirum regalia potius quam Imperialia vel Imperatoria nominari. Nam † licet nonnunquam in li- 2
bris feudorum Imperatoris nomen uſurpetur *c.1. de feud. March. c.1. in princ. Apud quem vel quos controv. feud. c.1. in princ. de pac. tenend.* & idem princeps etiam dicatur *in cap.1. in princ. de natur. feud. & in c.1. Quis dicat. Dux.* tamen ſæpe eæ appellationes, quæ Regibus competunt, Imperatoribus etiam tribuuntur *c.1. in princ. & §. notandum. Qui feud. d. ir. poſſ. c.1. §. quibus. de conſuetud. recti feud. cap.1. de lege Conradi & d. cap.1. de pac. tenend.* ubi Fridericus I. initio quidem ſe Imperatorem vocat, ſed in illis, quæ ſubjiciuntur & quibus ipſum jus ab eodem ibi conſtitutum exprimitur, ſuum ſolium nuncupat Regiæ majeſtatis ſolium, ſuum imperium nominat Regnum & regiam ditionem, authoritatem etiam & jus ſuum vocat regium & *in §. ſi vero temerarius* diſerte ſe appellat Regem. Sic idem Fridericus *in cap. unic. Quæ ſint regal.* & ſic in eadem illa conſtitutione, quam de regalibus edidit, Imperiale numen vocat regale numen, & ea jura, quæ ſibi tanquam Imperatori deberi putavit & in Italia recuperavit, regalia dici voluit, eaque appellationem ibi & rubrica & textus habet. Eadem appellatione utuntur hiſtorici, dum de iiſdem juribus Friderico reſtitutis loquuntur. Nec † eſt à reliquo ju- 3
re alie-

re alienum ut Imperatorum tanquam Regum fiat mentio. Sic enim Justinianus *in l.fin. C.de legib.* censum Imperialem vocat Regalem censum. Sic *in l.unic. Cod.de Adsessorib. & in l. bene a Zenone. C. de quadrien. præscript.* culmen Imperiale nominat Regale culmen. Sic à pontifice *in c. inter dilectos. §.tertiò quia falsum. de fid. instrument.* sceptrum Cæsaris appellatur sceptrum Regiæ majestatis & *in c. solitæ. §.præterea nosse debueras.de majorit.& obedient.* Imperialis potestas di-
4 citur Regalis potestas. Eo † vero facilius factũ est ut imperialia jura sint regalia dicta, quod posterioribus temporibus eo res devenerit, ut Imperatores ante coronationem papalem plerumque Reges Romano-
5 rum appellati sint. Cæterum † licet hæc jura in libris juris feudalis ita regalia dicantur, tamen in reliquo toto jure civili quod jus feudale antecessit, ea appellatio non reperitur, in pontificio autem jure non minus quam feudali illud vocabulum usurpatur.

6 Atque † hæc quidem cum ita se habeant, perspicuum inde fit ea, quæ simpliciter regalia dicuntur, nomen suum ab eodem habere, à quo & regalia feuda appellationem sortiuntur. Eoque de feudis spectat text.*in c.1. de feud. March. vel Ducat. & in d.c.1. Quis dicat.Dux.* quibus locis proditum est hæc & similia feuda majora ab Imperatore aliis concedi, & tamen non Imperiales aut Imperatoriæ, sed Regales dignitates nominantur *in d.cap.1. de feud. March.vel Ducat.* Eademque ratione & beneficium regale vocantur *in c.1.de lege Conrad.* & passim ab interpretibus uno ore feuda regalia appellantur, communisque est eorum sententia, hæc regalia jura, quæ simpliciter regalia dicuntur, inde nomen habere, quod Imperator etiam Rex in libris feudorum appellari soleat.

In † feu-

In † feudis regalibus tamen id amplius est, quod in iis etiam regalis dignitas spectotur, & regalia feuda esse non censeantur nec appellari possint, nisi & regalem dignitatem annexam habeant. Paris. de Put. *de feudor. redintegrat. cap. 1. n. 2.* Guerrin. Piso *in prælud. feud. quæst. 3. in verb. à qualitate. vers. Secundo in prædicamento qualitatis.* Schneidw. *de feud. part. 1. num. 30.* Rebuff. *in declarat. feud. nu. 4.* Jul. Clar. *in §. Feudum quæst. 10.* Duaren. *de feud. cap. 4. nu. 7.* & tam multi alii ut hæc sententia communis dicatur à Julio Claro *jam citato loco.* Eoque facit textus *in d. c. 1. Quis dicat. Dux.* cum † & alia sint feuda quæ pro feudis regalibus non habentur, & tamen ab imperatore in feudum conferuntur *d. c. 1. Quis dicat. Dux.* Alvarot. & Dd. *in d. c. 1. Qui feud. dar. poss.* Præpos. *in prælud. feudor. n. 3.* Rebuff. *in declarat. feud. nu. 84.* Schneidw. *d. part. 1. n. 31.* 7 8

Etsi † vero Franciscus Hotom. *in suo Comment. de feud. cap. 6.* affirmet passim ea, quæ jura regalia sunt præcisè dici pro *feudis regalibus*, tamen tantũ abest ut id verum sit, ut in locis ex feudalibus libris ab eo citatis nulla omnino regalium simpliciter fiat mentio, nec ullus alius locus, qui præcisè regalium meminerit, in toto jure feudorum reperiatur excepto *d. c. un. Quæ sint regal.* ubi simul & ipse contextus & in eo facta enumeratio regalium abunde ostendit, regalia nõ dici pro *feudis regalibus.* Fit † quidem etiam regalium mentio in Friderici primi Constitutione *de pace constantia. §. Nos Romanorum. §. Vasalli nostri. §. sententiæ quoq; & §. Nobis autem*, sed ea constitutio est separata à jure feudali & post libros feudales posita, nec etiã ibi innuitur regalia pro feudis regalibus esse accipienda. proinde † Radevicus *lib. 2. cap. 5.* Guntherus *lib. 8.* & post eum Sigonius *lib. 12. de regno Italiæ* de his ipsis 9 10 11

regali-

regalibus à Friderico I. in Italia restitutis ita loquuntur, ut non solum Ducatuum, Marchiarum & Comitatuum, sed & monetarum, teloniorum ac vectigalium & id genus aliorum regalium, quæ non sunt ipsa feuda Regalia, nominatim meminerint, atque ideo quemadmodum per monetas, vectigalia & similia jus cudendi monetam, item jus vectigalia instituendi & id genus alia faciendi denotatur: sic per Ducatus, Marchias & Comitatus in Imperatoris persona nihil aliud intelligendum est, quam jus faciendi Ducem, Marchionem & Comitem, vel concedendi in feudum ejusmodi & similes regales dignitates.

12 Atque † hinc qui ejusmodi feuda accipiunt Capitanei Regni dicuntur *c.1. in princ. Qui feud. dar. poss. c.1. Quis dicat. Dux* item Duces, Marchiones, Comites appellantur, aliove regali dignitati convenienti nomine insigniuntur. *d.c.1. Qui feud. dar. poss. d. cap.1. Quis dicat Dux d.c.1. de feud. March. vel ducat.* Ab ipso autem imperatore, quatenus supremus Princeps & Imperator est, ejusmodi appellationes sunt alienæ, sed is est supremum caput & Princeps Imperii
13 sui, quo fit † ut recte Borcholten *in cap. unic. quæ sint regal. nu.4.* non ipsum Ducatum, sed concessionem sive jus concedendi ejusmodi feuda, regalibus annumeret.

14 Ut autem † ad ipsam definitionem regalium accedamus, eam constitui posse existimo, ut dicamus regalia esse jura ei, qui superiorem non recognoscit, vel cui concessione aut præscriptione consuetudineve quæsita sunt, competentia ad salutem & decus Rei-
15 publicæ tuendum. Minus † recte nonnulli generali appellatione regalia ita dicunt esse res, quasi inde genus sit constituendum in definitione. Nam regalia ad

eas res

eas res spectant, quæ incorporales sunt & jura nuncupantur, ideoque *jura* proximum genus sunt, & sic inde merito genus in definitione desumitur. Atque
† hinc fallitur etiam Sigonius, dum *lib.7. De regno Italia* vectigalia, telonia, monetas & similia à Ducatu, Marchionatu, & Comitatu tanquam dignitatibus separans, regalia appellat prædia. Non † possunt quoque regalia dici dignitates regales vel pro iis haberi, licet hoc quidam velint, ex quibus sunt Contius *in tract. de feud. cap.3. vers. Tertia divisio* & Bart. *cons.72. num.3. lib.1.* De hac *re* pluribus agetur infra *cap.3. in quarta differentia regalium & bonorum regalem dignitatem annexam habentium.* Etsi † verò regalia & jus superioritatis hodie sæpè permisceantur & confundantur, tamen revera & propriè differunt separataque sunt, & licet jus superioritatis, quæ in Principibus inferioribus in Recessu Imperii *de anno 1584.* §. **Wiewol auch Landfürstliche Obrigkeit** appellatur, quis non habeat; tamen regalia ex concessione vel præscriptione consuetudineve habere potest Cravett. *cons.673.* incip. *Intentio nu.15. vers. Tertio respondetur.* Thom. Michael *in disput. De jurisdict. conclus.46. sub lit.a.* Borcholt. *in d.c. unic. nu.20.* experientiaque testatum facit hodie non paucos esse qui regalia habent, etiamsi superioritate sive universali jurisdictione destituantur. Designari † vero hodie regalia in Germania per verbum **herrligkeit** / & hoc idem importare quod verbum *regalia* scribit Schraderus inter consilia Borcholt. *part.2. cons.18. vers. Similiter quoque,* ubi id pluribus confirmat, & omni dubio carere addit.

Dixit † autem hæc jura competere ei qui superiorem non agnoscit. Qua in re fateor posse vel potius debere hoc ipsum ad solum Imperatorem coarctari si

ſtrictè ad ſolum Imperium reſpiciatur, & ejus tantum intuitu regalia definienda eſſent. Sed cum Imperatori ut Principi ſuperiorem non recognoſcenti & Imperii capiti regalia ſua competant aliique hodie reperiantur, & per multa ſecula reperti ſint, & quidem inter eos potentiſſimi, qui nec Imperatori nec ulli alii ſint ſubjecti, ac in ſuo Principatu ac Republ. non minus quam Imperator in Imperio ſuo caput ſint nec ulla Imperatoris vel alterius generali vel ſpeciali conceſſione, ſed jure ſupremæ poteſtatis, dignitatis & præeminentiæ regalia habeant, volui non tantum Imperatorem, ſed & illos generaliter definitione comprehendere, cum præſertim Imperii fines ut Afflictus *ad rubr. Quæ ſint regal. in verb. Regalia num. 5.* ait hodie auguſti ſint, & non ſolum uſu, ſed & communi ſententia Dd. Italiæ, Regni Neapolitani, Siciliæ, Galliæ, Germaniæ & aliarum regionum receptum ſit, quod de illis aliis ſuperiorem non recognoſcentibus dixi. Et in ipſa definitione regalium hoc comprobant & non ſolius imperatoris ſed generaliter nullum ſuperiorem recognoſcentium meminerunt Boſſius *De regalibus num. 2.* Pruckman. *ad rubr. Quæ ſint regal. c. 2. nu. 1.* Schneidw. *in Epit. feud. part. 2. nu. 94.* Roſenth. *De feud. c. 5. concluſ. 1. nu. 2. in verb. Seu ſupremo Principi.* eoque pertinet, quod idem *concluſ. 2. nu. 2.* in deſcriptione majorum regalium per Imperatorem dicit omnem ſuperiorem non recognoſcentem intelligi oportere. Accedit † his quod & in definitione feudorum regalium, quæ ab eodem Principe, à quo & jura regalia nomen ſortiuntur, ut ſupra dictum eſt, non ſolum ad Imperatorem, ſed & ad alios ſuperiorem non recognoſcentes reſpiciatur, nec ſpeciatim ſolius Imperatoris fiat mentio. Schrader. *de*

21

feud.

feud.part.2. nu.5. Rebuff. *in declar.feud.nu.3.* Mozzius *tit.de feud. divis.nu.42.* Rosenth. *de feud.c.2.conclus.1. nu.3.* Curt.*part.1.cap.9.num.4.* Vultejus *de feud. cap.8. nu.10.* Duaren.*cap.4.nu.7.* Gœdd.*disput.feud.2.thes.5.* Nicol.Intrigriol.*quæst.32.nu.1.* Obrecht.*in feud.disp.2. thes.49.* Quia †vero reperiuntur etiam Principes, Comites, Barones, civitates & plures alii qui superiorem recognoscunt, Jureque supremæ potestatis, dignitatis & præeminentiæ non utuntur, & tamen ex concessione per privilegium aut Investituram facta, vel præscriptione consuetudineve regalia habent, ut infra *cap.5.* ostendetur, definitioni adjicere volui & hæc verba: *Vel cui concessione per eum facta aut præscriptione consuetudineve acquisita sunt.* Cujusmodi similiaque verba definitioni addunt etiam Pruck.*d.c.2.n.1.* Vultejus *de feud.c.5.nu.7.* & post eum Gœddæus *in disput. feud.5.thes.9.lit.b.* & licet Borcholten *in d.c.un.nu.2.* & Rosenthal.*d.cap.5.nu.2.* talium verborum adjectionem in definitione omittant, tamen rem ipsam quod nimirum etiam ex concessione vel præscriptione consuetudineve regalia competant, aliis locis tradunt. 22

Addita † vero definitioni sunt & hæc verba: *Ad salutem & decus Reipublicæ tuendum.* Quia quemadmodum omne Regnum est possessio Reipublic. & non Respublica possessio Regni est, ut graviter & eleganter ait Suidas ac post eum Renatus Choppin. *De doman. regn. Franc.lib.1. tit.9.nu.5.* sic & ad gubernacula Reipublicæ sedentes ac Imperantes regalia ita habent, ut eorundem possessio sit apud Rempublicam, & illi his juribus ad Reipublicæ tum dignitatem & potestatem, tum etiam salutem uti debeant. Atque ita utrumq; decus nimirum & salutẽ simul hic attendendum esse ac requiri Fridericus I. satis aperte asse- 23

rit in ea gravi oratione, quam habuit ad Episcopos & Proceres Imperii de regalibus suis, quæ sibi in Italia reddi voluit. Quoniam Deo, inquit, placitum est, nos Imperii gubernacula administrare ob eam rem, quia ad dignitatem & salutem ejus pertinere videntur, curare ac moliri omnia singulari studio ac vigilantia congruit. Quæ & alia verba quibus respectu regalium usus est, adducuntur à Sigonio *lib.12.de regn.Ital.* At-
24 que † huc pertinet juramentum quod hodie Imperatores præstant, ut manifestum fit ex Capitulatione inter Carolum V. Imperatorem & Electores facta & à Successoribus ejus repetita de qua Sleidan. *in Commentar.l.1.* Et sanè dum Deus *Samuel lib.1.c.8.* Samueli, quem populus spreverat, *Non te*, inquit, *sed me ipsum spreverunt*, satis innuit, quanta sit potestas & dignitas eorum, qui superiorem non recognoscunt. Accedit
25 † his quod de jure vectigalium tanquam Regali in constitutione Imperii anno 76. promulgata. §. Dardurch dann ꝛc. constituitur in verbis: zu noch höherm auffschlag/ werth vnd theurung/ auch leichtlich vrsach zur vngedult vnd sonderlich zu empörung geben möge/ & in verbis Zu vnserer Käyserlicher Hoheit vnd *reversalen, &c.* & de jure Monetæ in constitutione de anno 1579. § Alßdann auch/ꝛc. ubi sancitur, ut ii qui jus monetæ habent, eo ad salutem & decus Imperii utantur, nec ad quæstum aliquem per pacta prohibita aliâve ratione eo abutantur, simulque de se ipso etiam ab Imperatore additur, quod hoc regali ad sa-
26 lutem & decus Imperii uti teneatur. Sanè † ad salutem & honorem Reip. Principibus regalia competere adeo verum est, ut hinc pastores populi appellentur, & hinc Imperatores olim dicti bono Reip. nati, & ampliatores civium, assertores libertatis publ, locupleta-

tores orbis terrarum nominati ſint. De quibus & ſimilibus epithetis videre licet præter alios cumprimis & Hubert. Golz. *in ſuo theſaur. rei antiquar. c. 5.* Atque † huc etiam referendum eſt, quod tradunt Molin. 27
in Conſuetud. Pariſienſ. tit. 1. §. 1. gloſſ. 64. Gail. *obſ. 64. n. 3. lib. 2.* Mynſing. *obſ. 70. nu. 9. cent. 5.* Matth. de Afflict. *ad Rubr. Quæ ſint Regalia nu. 7.* ubi ait Regalia conſtituta eſſe, ut Princeps juſtitiam faciat ſubditis ſuis, & principem operam ſuam ſubditis videri addixiſſe. Idem tradit Præpoſ. *ibidem n. 1.* & Ferrar. Montanus *in tract. de feud. lib. 7. cap. 7.* ubi ſimul de Principibus conqueritur, quam male hoc obſervent & expendant cur regalia habeant. Et ſanè quemadmodum ſalus populi ſuprema lex eſſe dicitur & ad eam legitima Juſtitiæ adminiſtratio pertinet, ſic regna ſublata Juſtitia nihil aliud eſſe cenſentur quam magna latrocinia ut ait ex Auguſtin. *de Civ. Dei lib. 4. c. 4.* Arius Pinell. *in rubr. C. de reſc. vendit. p. 1. c. 2. nu. 25.* & Alciat. *in l. bona civitatis nu. 7. ff. de verb. ſignif.* Atque † hæc quidem quæ 28
hactenus dicta ſunt, cum ita ſe habeant, ex hoc poſtremo membro definitionis, quod de tuenda ſalute & dignitate Reipubl. adjeci, facile colligere licet quanta ſit differentia inter ejus, cui regalia debentur, proprium patrimonium & ipſa regalia. Nam † patri- 29
monium non ideo habet, ut ſtatum Reipubl. tueatur, ſed eſt hoc proprium ejus patrimonium ex ipſius bonis profectum, & propria ejus ſubſtantia vocatur *in l. 3. §. 1. C. de quadr. præſcr.* Molin. *ad Conſuetud. Parienſ. tit. 1. de feud. §. 30. n. 170.* Peregr. *de jur. fiſc. lib. 1. tit. 1. nu. 6. & 7.* Choppin. *de Doman. regn. Franc. lib. 1. tit. 1. in princ.* Gail. *obſ. 21. nu. 17. lib. 1.* Mynſing. *reſponſ. 4. nu. 8. decad. 12.* & Juſtin. *§. ult. Inſtit. de uſucap.* ex domo ejus accipi ait. Atque hæc ſunt illa bona Imperatoris, quæ

in formam patrimonii redacta dicuntur ab Ulpiano
30 *in l.cum servus.§.ult.de legat.1.* appellantur † etiam res Dominicæ *in l. super creandis C. de jur. fisc. lib.10. l. penult. & ult.C.de commod.rei privat. lib.11.* privatum patrimonium *in l.2. C.de offic. Comit. rer. privat. l.ult. C. de agric. & mancip. dom. lib.11.* item res privatæ *l.1. C.de offic. Comit. rer. privat. l.2.3. & 4. C. de fund. rei privat. l.1.& 2. C.de agric. & municip. dom.eod.lib.* res patrimoniales *in l.2.& tot.tit.C.de fund.patrim.lib.eod.* pertinentque *eodem tit.de municip.& col.patr. & tit.de fugit.col. patr. eod.lib.* & prædia Cæsaris *l.apud Julianum.§.constat.ff.de legat.1.* Eoque pertinet etiam quod ab Ulpian. ratio Cæsaris opponatur rationi fisci *in l. fiscus.6.in fin.ff.de jure fisc.* his verbis: *Quodcunque privilegii fisco competit hoc idem & Cæsaris & Augustæ ratio habere solet:* Quatenus etiam *in l.3.§.penult.ff.de jure fisc.* in Cæsaris possessione repertus thesaurus pro parte dimidia ad fiscum pertinere dicitur, per fiscum intelligitur non publicum sed privatum Cæsaris ærarium.
31 Etsi † verò hæ res sacrum patrimonium etiam nuncupentur *in l.ult. de vectig. & commiss. & in l.1.C. de indict. lib.11.* tamen hoc fit tantum respectu personæ & dignitatis Principis, ideoque illud non obstat, quo minus censeantur ejus proprium & privatum esse patrimonium, cum res etiâ privatæ ad Imperatores pertinentes sacræ vocentur & sic sacræ domus, sacræ largitiones, sacra scrinia, sacrũ stabulum, sacer Comitatus in Imperatorum Constitutionibus appellantur Brisson. *in suo lexico lib.17. in verb. sacras etiam.* Et
32 † qui patrimonium & res privatas Cæsaris curabat Comes rerum privatarum vocatur *l.1.Cod.de advocat. divers. judic. l. ult. Cod. de Assessor. l. si quis. C. ubi causa Fiscal. l.3.C.de bonis vacantibus cum similibus.* In dubio verò

verò præsumuntur omnia potius ad patrimonium publicum quam ad privatum pertinere. Vasq. *illustr. quæst.c.105.nu.28.* Alexand.*conf.6.nu.5.lib.4.*Schrader. *conf.3.nu.392.lib.1.*Pruckman.*conf.13.nu.159.l.1.*Et pertinent ad hujusmodi patrimonium omnes fructus omnesque reditus Imperii, nec non omnia ratione fructuum & redituum eorum percepta sive in pecunia numerata sive in nominibus debitorum sive in aliis mobilibus ac allodialib.consistant Franc.Lucan. *in tract.de fisc.p.1.nu.6.* Corset.*in singul.in verb.Fiscus.* Barth.*ad rubric.nu.13.* & Johan.de Plat.*nu.8. C.de jur. fisci lib.10.* Bald.*ad rubr.& ibid.* Salycet.*num.1. Cod.de privileg.fisc.* Pruckman. *conf.13.nu.157. lib.1.* Schrader. *conf.3.num.389.* & quidem etiam ea quæ aliunde contemplatione & intuitu Imperii ad Cæsarem devolvuntur ad Fiscum sive publicum patrimonium Cæsaris spectant. Vasq. *illustr.cap.105.nu.28.* Phil. Franc. *ad rubr.nu.62. de testam.in 6.* Pruckm. *d.conf.13. num.158.* Schrader.*d.conf.3.num.390.& seq.* Atque hinc apparet propriè pro re & patrimonio Cæsaris privato habendam esse pecuniã & ea bona mobilia allodialia & nomina debitorum quæ à parentibus vel sanguine junctis titulo hæreditario vel etiam ab aliis titulo universali vel singulari non Imperii sive dignitatis contemplatione sed intuitu personæ tantum acquisivit Jason. *in l.Procurator.num.1. C.de edend. & in l.1. num.1.ff.de offic.Procurat. Cæsaris.* Chassan.*in consuetud. Burgund. in rubric.2. in princip.nu.8. & 9.* Molin. *in consuetud. Paris.tit.1.§.30.nu.170.* Vasq.*de success.process.lib.3.§.26. de testam.in 6.*Schrader.*d.conf.3.nu.399.*

Ab ejusmodi vero patrimonio & rebus omnino privatis separantur non solum ea quæ supra ad patrimonium publicum pertinere dixi,sed & cumprimis

regalia, ut quæ ideo imperanti competunt, ut statum Reipubl. defendat, sive decus & dignitas sive salus
33 ejus spectetur, & † vocantur à Neratio in text. *l. quod in littore 14. in princ. ff. de acquir. rer. domin.* Patrimonium populi à Papiniano in text. *l. pacta contenta in fin. ff. de contrah. empt. & l. 2. §. hoc interdictum. 2. ff. ne quid in loc. publ. vel itin.* fiat res in patrimonio fisci existentes Peregrino *d. tit. 1. nu. 8.* Patrimonium Principatus, & quasi stipendia laboris concessa Principi, à Molineo *d. nu. 170.* patrimonium fiscale, à Schrad. *de feud. part. 4. cap. 1. nu. 7.* Imperii bona, à Mynsing. *dict. respons. 4. num. 6.* publicum patrimonium, à Gailio *d. observ. 21. nu. 16.* res statum Imperii vel superioritatem concernentes, à Choppino *de doman. regn. Franc. lib. 1. tit. 2. nu. 2.* Bruno *inter cons. feud. cons. 12. nu. 84.* Rolando à Valle *cons. 1. nu. 126. lib. 2.* & à multis aliis domanialia. Atque ad has res pertinent etiam Tit. *de jure fisci.*
34 Tit. *ubi caus. fiscal.* & Tit. *de Advocat. fisc.* Quare † licet privatæ res Imperatoris pro libitu alienari possint *l. apud Julianum. §. constat. ff. de legat. 1. l. 2. C. de quadr. præscript.* & ad hæredes transmittantur, utcunque in Principatu non succedant. *l. quod Principi. ff.*
35 *de legat. 2.* tamen † regalia manent post mortem Imperatoris penes imperium, & ei duntaxat debentur, qui in imperio succedit, & regulariter alienanda in alium transferri non possunt, *c. ad apostolicæ. de donat. cap. monemus 12. q. 2. l. multi.* & ibi Dd. *C. de nav. non excus. lib. 11.* Mynsing. *d. respons. 4. nu. 8.* Roland. à Vall. *cons. 1. nu. 124. 125. 169. lib. 2.* Bursat. *cons. 160. nu. 18.* Lucas de Penna *in l. quicunque 7. num. 2. & 7. C. de omn. agr. desert. lib. 11.* Jas. *in prælud. feud. nu. 80.* Felin. *in cap. 1. n. 5. vers. quarto declara.* & *ibid.* Dec. *nu. 32. vers. sic etiam si contractus, de probat.* Anton. Rub. *cons. 50. num. 7.*
Cache-

Cacheran.*conſ 3.nu.12.* dixi Regulariter eo quod certis caſibus regalium alienatio permiſſa ſit è quibus præter alios eſt, ſi ea non vergat in aliquod grave Imperii præjudicium, ſed tantum modica inde ſequatur Imperii læſio Andr. de Iſern. *ad rubr. quæ ſint Regal. nu.3.verſ.ſed quomodo poteſt.* Afflict.*ad eand.rubr.n.60. & 61.* Cephal. *conſ.155.num.28.& 34.* Mandell.*conſ.67. nu.5.* Peregrin.*de jur.fiſc. lib.1.tit.3.nu.74.* Pruckm.*ad rubr.quæ ſint Regal.cap.5.nu.5.* Item ſi non principaliter & propter ſe, ſed in conſequentiam alienentur Cephal.*d.conſ.115.nu.32. verſ.ultimo poteſt,* Pruckman. *d.c.5.nu.7.*

Quemadmodum † igitur inter res fiſcales & res privatas noſtro jure magnum paſſim conſtituitur diſcrimen, ut videre eſt in *l.fiſcus. ff.de jure fiſc. l.ult. qui pot.in pignor. l.exceptis. & l.ult. C.de vectig.l.3.§.1. C.de quadr.præſ.& multis aliis locis,* ſic & hoc ipſum diſcrimen pertinet etiam ad regalia & privatas res Principis. Et † quemadmodum *in l.2.§.interdum.ff. ne quid in loc.public.* res fiſcales non ſimpliciter, ſed addito verbo *quaſi* dicuntur propriæ & privatæ ipſius Cæſaris, ſic † & regalia dici poſſunt ita Principi deberi, ut revera ad privatum ejus patrimoniū non pertineant, nec propriæ ejus ſint, ſed quaſi privatæ & propriæ res ejus exiſtant. Eoque ſenſu accipiendum eſt, quod regalia dici ſoleant competere Principi, item propria ejus eſſe habito videlicet reſpectu ad ipſum Principatum ſive Rempublicam. Peregrin. *d.tit.1.cap.8.*

36

37

38

CAPUT II.

De diviſione Regalium.

SUMMARIA.

1. *Regalia ſunt majora, alia minora.*

2. Regalia majora sunt in quibus potissimum suprema potestas & dignitas Principis relucet.

3. Appellantur etiam à nonnullis Dd. potentiora, merè regalia, personæ Principis cohærentia, coronæ annexa, personalissima, extra commercium existentia, sacra sacrorum.

4. Sæpe etiam à Dd. καθ' ἐξοχὴν reservata Principis nuncupantur, licet aliâs & minora regalia appellatione reservatorum Principis comprehendantur & designẽtur.

5. A Joanne Bodino majora vocantur jura majestatis propria.

6. Error eorum qui majora regalia scribunt privilegia appellari.

7. Ex regalibus majoribus varia & præcipua in specie enumerantur, ex quibus sunt sequentia ad nu.38.

8. Uti clausula plenitudinis potestatis & ex ea aliquid statuere.

9. Leges generales condere & easdem interpretari, Armandias habere, Jure muniendi civitates & erigendi fortilitia eaque custodiendi uti.

10. Bella indicere & belli indicendi licentiã alii dare.

11. Pacem à bello recedendi cum hoste inire, fœdera & ligas contrahere, & confirmare.

12. Repræsalias concedere.

13. Principem Imperii à jurisdictione Cameræ Imperialis eximere.

14. Uti jure extremæ provocationis sive pronunciare ita ut à sententia appellari non possit.

15. Causam cum clausula appellatione remota *delegare, vel alia ratione appellationem tollere.* nu.16.

17. Veniam ac gratiam criminis vel damnationis capitalis alicui dare, vel extendere.

18. De crimine læsæ majestatis cognoscere, vel bona ob hoc

ob hoc crimen damnatorum sibi arrogare. Bannum Imperii irrogare & ab eo absolvere, ibid. Salvum conductum & salvogardiam plenum concedere.

19. *In adoptione quæ fit per arrogationem authoritatem interponere. Infantem vel absentem emancipare.*

20. *Legitimare eos per rescriptum, qui extra legitimum thorum nati sunt.*

21. *Famæ, honoribus & natalibus restituere. absolvere Juramento.*

22. *Veniam ætatis dare, jus civitatis tribuere, collectas generales indicere.*

23. *Creare Duces, Marchiones, Comites, aliasve regales dignitates conferre.*

24. *Idque ad regna & regum creationem etiam pertinere, item ad Baronatum* nu.25.

26. *Erigere & privilegiis munire Academias.*

27. *Creare doctorem, cujusmodi creatio ab Imperatore etiam unico verbo fieri posse dicitur.* nu.28.

29. *Insignire gradu Licentiæ & magisterii liberalium artium* nu.32.

30. *Laurea poetica aliquem donare. Quod adeo est de majoribus regalibus ut in Academiis etiam, quæ ex concessione Imperatoria erectæ sunt, Poetæ creari non possint, sed creatio plerumque ab ipso imperatore fiat, vel à Comitibus Palatinis, qui abusive ita appellantur, quando speciatim iis de ea re facultas data est* nu.31.

33. *Comites Palatinos prædictos creare.*

34. *Magistratus constituere.*

35. *Tabelliones sive Notarios creare.*

36. *Conferre in aliquem insignia nobilitatis, de cujus privilegiis & prærogativis remissive.*

37. *Nundinas sive mercatum publicum instituere.*

38. *Monetam cudere, vel eandem reprobare ac tollere.* nu.39.

40. Vecti-

40. Vectigalia nova instituere & ea tollere, immunitatemque sive exemptionem largiri. nu.41.

42. Vectigalia antea instituta augere.

43. In vectigalibus novis instituendis vel institutis augendis, Electorum etiam consensus hodie requiritur, & tamen id jus de Imperatoris reservatis esse non desinit. num.44.

45. Regalia minora sunt, quæ potius ad fiscale jus & proventus, quam ad ipsam supremam authoritatem, dignitatem sive potestatem spectant.

46. Regalia minora à nonnullis appellantur etiam regalia communia, item facile & communiter concedi solita.

47. Regalia in c.unic. Quæ sint regal. *enumerata omnia sunt minora, sed quædam etiam majora, & quænam illa.*

48. Ad regalia majora minus rectè referuntur minera seu fodinæ à Zasio, confiscationes bonorum à Paride de Puteo nu.49. *& thesauri ab eodem* nu.50.

51. Ad regalia minora minus rectè etiam refertur jus cudendi monetam à Wesenbecio.

52. Regale unum idemque nonnunquam diverso respectu & majus & minus dici potest.

53. Regalia quædam in jure nostro expresse nominantur, quædam non, & inter hæc sunt multo plura, quæ majora dici possunt, quam inter illa, item horum sparsim in jure mentio fit, illorum non æque.

54. Regale etiam apud Gallos appellatur illud jus, quo Rex Galliæ vacante sede beneficiorum Ecclesiasticorum fructus percipit & ea conferendi potestatem habet.

55. Idem regale etiam regi Angliæ in Ecclesiis Cathedralibus regni sui competit.

56. Imperator quoque hoc jus habet ut in qualibet

Germa-

Germaniæ Ecclesia unum recipi jubeat, appellanturque collationes illæ primariæ preces.

57. Jus quod rex Galliæ & Angliæ sede vacante in Ecclesiis regni sui habent, antiquius est jure Pontificio & majus quam Imperatoris.

58. Regale regi Galliæ & Angliæ sede vacante in Ecclesiis competens librorum feudalium authores non agnoscunt & a reliquo etiam jure civili alienum est licet diversi authores hic enumerati de eo integros tractatus conscripserint.

EX posita definitione proximum est, ut ad divisionem accedamus. Sunt autem regalia † alia majora 1
alia minora. Hæc divisio, ut ex illis, quæ textibus juris nostri prodita sunt, & hanc regalium materiam spectant, elici haud difficulter potest, sic & à plerisque Interpretibus comprobatur, ex quibus sunt Claud. Seysell. *in suo spec. feud. ad tit. Qui feud. dar. poss. vers. Nam quædam sunt* Ferrar. Montan. *de feud. lib. 5. c. 7. vers. Regalia. & lib. 2. c. 1. vers. Qandocunque.* Camerar. *in cap. 1. de prohib. feud. alien. per Frider.* mihi *pag. 641. vers. Septima conclusio.* Borcholt. *ad d. c. unic. num. 3.* Peregrin. *de jur. fisc. lib. 1. tit. 1. nu. 9.* Vult. *de feud. lib. 1. cap. 5. nu. 7.* Sonsbec. *in comment. feudal. part. 8. num. 19.* Rosenth. *de feud. c. 5. conclus. 2. nu. 1.*

Majora † regalia sunt in quibus potissimum supre- 2
ma potestas & dignitas Principis relucet, ideoque
† appellantur à nonnullis Dd. etiam potentiora Moz- 3
zius *de feud. tit. de naturalib. feud. nu. 15. vers. Quarto si illustri.* mere regalia Paris de Puteo *in suo tractat. de Syndicat. in verb. de excess. Baron. erga subdit. cap. 1. n. 12.* Tapia *in L. fin. ff. De constit. Princip. cap. 2. nu. 59.* Zas. *cons. 16. nu. 46. lib. 2.* Personæ Principis adhærentia Paris de Puteo. *d. c. 1. nu. 13.* Pruckm. *ad rubric. Quæ sint*

regal.

regal.c.5.n.98. Offibus Principis cohærentia Camerar. *d. verſ. Septima concluſ. pag.641.* Weſenbec. *conſ.61. nu.31.* Hieron. de Cævallozin *ſpec. com.opin. quæſt.46. nu.7.* ipſi coronæ annexa Molin. *ad conſuetud. Pariſ. tit.§.1.in verb. Le fief. nu.54.* perſonaliſſima Molin. *in d.verb.fief.num.53.* Bellug. *in ſpec. Principum. Rubr.9. num.31.* Menoch. *conſ.604.nu.15.* extra commercium exiſtentia Molin. *jam citato loco* per text. *in L. Apud Julianum §.Conſtat.ff. De leg.1. & l.fin.ff.Ut in poſſeſſ. legat.* ſacra ſacrorum Nic.Everh. *in loc.legal.à plenitud. poteſtat.nu.9.* poſt Bald. *in c.Intellecto. De jurejur.* Felin. *in c. Audientiam col.2. de præſcript.* Lancellot. *in Templo judic. lib.1. cap.1. §.4. in verb. Dignitatis jura non*
4 *alienat.nu.5.* Et † licet omnia regalia, ut quæ propriè ſoli ſupremo Principi competunt, de ejus reſervatis eſſe cenſeantur, tamen hæc majora ſæpe à Dd. καθ' ἐξοχὴν ſimpliciter etiam principis reſervata nominantur. Schneidw. *de feud.part.2.nu.108.* Pruckm. *ad rubr. Quæ ſint regal.cap.3.nu.2.& c.5.nu.98.* Schrader. inter conſilia Jo.Borcholt. *conſ.18.pag.116.verſ. Quinimo.* Roland.à Vall. *conſ.42. num.32. & 34.lib.2.* Surd. *conſ.23.nu.18. & 20.conſ.152.num.34. & conſ.210. nu.59.* Peregrin. *De jur.fiſc.lib.1.tit.2.nu.98.& 100.* Cacheran. *deciſ.29.nu.5.* Molin. *ad conſuetud.Pariſ.tit.1. §.1.gloſſ.5.*
5 *verb. Le fief.nu.55.* Atque † hæc etiam illa ſunt regalia, quæ jura majeſtatis propria nuncupantur à Joanne
6 Bodino *de repub. lib.1. cap.10.* Non † deſunt, qui hæc majora regalia etiam privilegia dici ſcribunt, verum per alios Dd. paſſim & communi ſententia privilegia à regalibus ſeparantur, & revera longè aliud ſunt regalia, aliud privilegia, cum regalia, & quidem non ſolum majora ſed & minora per privilegia, nec per ea ſola, ſed & per inveſtituram concedantur, & per præ-
ſcriptio-

ſcriptionem vel conſuetudinem etiam acquirantur (ut infra *cap.5.* oſtendetur) neque etiam privilegia tantum de regalibus ſed & de aliis juribus dari ſoleant, ut uſus teſtatur.

Ut autem † eò magis perſpicuum evadat quæ re- 7
galia huc pertineant, nominatim libet hic ex iis varia & quidem præcipua pro illuſtratione hujus membri primi ſupra poſitæ diviſionis adducere: idque eò magis ex re fuerit, quod in jure noſtro de his vel illis Regalibus expreſsè non aſſeratur, quæ ſint majora vel minora & ſæpe res ita ferat, ut ſcire interſit, utrum aliquod regale ex majoribus vel minoribus ſit.

Majora † igitur Regalia ſunt: uti clauſula plenitu- 8
dinis poteſtatis & ex ea aliquid ſtatuere, Zaſ. *conſ.16. num 12. lib.2.* Reſtaur. Caſtald. *in tract. de Imperat. quæſt.110.nu.7.* Matth. de Afflict. ad hoc *c.unic. quæ ſint Regal. in verb. Regalia. num.78.* Jacob. de S. Georg. *de feud. in verb. Princeps pedemontium. verſ. ſed an Princeps. nu.13.* Leges † generaliter condere & eas omni- 9
bus ac ſingulis dare *l.fin. C. de legib.* Camerar. *ſupra citato loco.* Bodin. *d.c.10.* Matth. de Afflict. *in d. verb. Regalia. nu.103.* Caſtald. *d. quæſt.110. nu.1.* Pet. Gregor. *de republ. lib.9. c.1. nu.39.* Vult. *de feud. c.5. nu.7.* Roſenth. *de feud. c.5. concl.2. nu.4.* Molin. *d. gloſſ.5. in verb. Le fief. num.56.* easdemque interpretari, *l. & ideo. ff. de legib. l.1. l. ſacratiſſimæ. & l. ult. C. eod.* Armandias habere, hoc *c. unic. quæ ſint Regalia.* Clapmar. *l.1. cap.20. de arcan. Rerumpubl.* Jure muniendi civitates & erigendi fortilitia eaque cuſtodiendi uti Clapmar. *eod. lib. cap.21. in verb. Item jura muniendi.* Kirchn. *diſput. polit.* 211. *th.2. lit.* C. Boer. *de cuſtod. clau. port. nu.56.* per text. *in l. ſacra. §. pen. ff. de rer. diviſ. & arg. l. ſi quando & l. nemo judicum. Cod. de operib. public. l. officium. §. fin. de re milit.*

Conſtit.

Constit. Frider. I. *vers. nos Imperat. in verb. in munitio-*
10 *nibus & §. civitates de pace Constant.* Bellum † indice-
re vel licentiam movendi belli alii dare *l. 3. ff. ad l. Jul.*
Majest. l. unic. C. ut arm. sine juss. Princip. lib. 11. c. quid
culpatur. 23. q. 1. Castald. *d. q.* 110. *nu.* 112. Choppin. *de*
doman. regni Franc. lib. 3. c. 26. nu. 19. Bodin. *d. cap.* 10.
Ferald. *de privileg. Regis Galliæ privileg.* 19. Matth. de
11 Afflict. *in d. verb. Regal. nu.* 101. Pacem † à bello rece-
dendi cum hoste inire Bodin. & Choppin. *d. locis.* Fæ-
dera, & ligas contrahere & confirmare Franc. Marc.
dec. 364. *nu.* 3. *&* 4. *p.* 1. allegans Innoc. Panor. Bart. &
Bald. Ruland. *de commissa. p. 4. lib. 2. cap. 3. num. 1.*
Choppin. *d. c. 26. num.* 19. Waremund. de Ehrenberg
de Fœder. c. 12. *nu.* 28. Delectum militum habere & ar-
ma iis imponere *l. lex.* 12. *Tabul. §. eadem. ff. ad l. Jul.*
Majest. Choppin. *de doman. regni Franc. lib. 3. tit. 26.*
nu. 19. Knichen. *de territor. jur. c. 3. nu. 352.* Item seque-
la Knichen. *de Saxon. non provocand. jur. in verb. Du-*
cum Saxon. c. 15. *nu.* 310. *& de territor. jur. d. num. 352.*
Ruland. *de commissar. p. 4. l. 2. c. 4. nu. 4. & c. 3. nu. 9.* Re-
12 preisalias † concedere Wesemb. *cons. 46. nu. 7.* Coler.
de processib. execut. p. 1. c. 2. nu. 269. vers. conceduntur &
nu. 280. Knichen. *de Saxon. non provoc. jur. in verb. Du-*
cum Saxon. c. 5. num. 448. & 449. affirmantes, ne qui-
dem Electoribus Repressalias concedendi facultatem
competere Gail. *de pign. c. 1. nu. 5. & c. 2. n. 2. & 3.* Heig.
q. 12. nu. 5. part. 1. Choppin. *de doman. Reg. Franc. lib. 4.*
tit. 25. nu. 5. vers. ut ut sit, cum speciem belli referant, Gail.
obs. 28. nu. 9. lib. 1. & d. c. 2. nu. 2. Heig. *d. q. 12. num. 25. &*
13 *seqq.* Knichen. *ad c. 5. num.* 451. Eximere † Principem
Imperii à Jurisdictione Cameræ Imperialis Gylman.
rer. judicat. Camer. Imper. lib. 2. decis. 54. ubi id votando

addu-

adducitur *in causa* Wirtenbergk *contra* Oesterreich.
Uti jure extremæ provocationis sive pronunciare, ita
† ut à sententia appellari nõ possit *l.1.in princ.ff.à quib.* 14
appellat.non licet. Borcholt. *ad d.c.unic.quæ sint.Regal.*
nu.20. Roland. à Vall. *cons.1.nu.134.lib.2.* Gylman. *d.*
decis.54.nu.32. Bodin. *d.c.10.* Castald. *d.q.10.num.67.*
Committere † sive delegare causam cum clausula *ap-* 15
pellatione remota & *l.1.in fin.ff.à quibus appellari non li-*
cet Matth.de Afflict. *in d.verb. Regalia.nu.87.* Vel alia
ratione appellationem tollere Castald. *in d. tract. de*
Imperat.q.103.cas.5.per d.l.1.§.interdum.ff.à quibus ap-
pellari non licet. & post Castal. Gylman. *d. decis.54.*
n.32.in prædicta causa Wirtenbergk *contra* Oesterreich.
Mynsing.1.*obs.3.nu.4.* Veniam † ac gratiam criminis 16
vel damnationis capitalis dare *l.relegati in fin. l.moris.*
§.sed enim l.ad bestias. ff.de pœn.l.1. §.fin. ff. de quæst.
Cacheran.*decis.101.nu.1.2.& 3.* Bodin.*d.c.10.* Choppin.
de legib. And.lib.1.c.48.nu.15. Cephal.*cons.484.nu.37.*
lib.4. Clar.*§.fin.quæst.59.nu.2.* Molin.*in d.verb.Le fief.*
nu.55. Extendere pœnam † ultra jurisdictionem judi- 17
cis, qui reum in custodia habet *l.Divus.de Fals. l.Di-*
vus.post princ.ff.de offic.præsid. Jason.*in §.ex maleficio 3.*
col.3.in princ. Instit.de action. Cognoscere † de crimi- 18
ne læsæ Majestatis vel bona ob hoc crimen damnato-
rum sibi arrogare Paris de Puteo *in tr. de syndic. in*
verb. de excess. Baron. erga subd. c.1.num.10. & num.13.
Camerar. ad *d. c.Imperialem p.641. vers. septima con-*
clusio. Bannum Imperii irrogare & ab eo absolvere
Ord.Camer.*pag.2.tit.18.§.* So auch *in fin.* Gail. *lib.2.*
de pac.publ.cap.18. Salvogardiam sive salvum condu-
ctum & securitatem plenam & absolutam concede-
re post Johan. à Plat. Chassan. Jas. Cagn. & Nevizan.
Menoch.*cons.29.num.23. & lib.2.de arbitr.judic.quæst.*

caſ.336. num.23. verſ. cum ſolus Princeps. Franc.Marc. *deciſ. Delphin. 68.nu.6. par.1.* Franciſ. Hercul. *in tr.de non offendendo cap.37. Rubr. de ſalvo conduct. num.18.* Bald.*in cap.1. §.Sacramenta de pace juramen. firmand.*
19 In adoptione † quæ fit per arrogationem authoritatem interponere, Roman.*in l.1.C.de jur.aur.annul.& in l.reſcripta. C.de prec. Imperat. offerend.* & poſt eum Baldumque & Albericum de Roſat. à ſe allegatos Aldobrandin.*ad princ.Inſtit. de adopt.nu.14.*& Angel. Aretin. ad *§.adoptio. nu.4.eod.tit.* Infantem vel abſentem emancipare *l.jubemus. C.de emancip. liber.* Legi-
20 timare † per reſcriptum eos, qui extra legitimum thorum nati ſunt, *Novel.89. quibus mod. natur. effic. ſui.§. illud tamen* Ferrar. Montan. *de Feud. lib.2.cap.1. verſ. quandocunque & lib.5. c.7. verſ. Regalia* Zaſ.*d.conſ.16. nu.64.lib.2.*Borcholt.*ad d.cap.1.nu.4.*Matt.de Afflict. *d.loc.nu.1.* Johan.Schneidw. *de feud. in 2.part.nu.102.* Jacob. de S.Georg. *ſupr. citat. loc.num.6.* Caſtald. *d.*
21 *quæſt.110.n.14.*Famæ † & honoribus reſtituere *l.1.§.de qua re. ff.de poſtul. l.1. C.de ſentent.paſſ.*Borch.ad *d.c.1. nu.4.* Matth.de Afflict.*jam citat. loc.nu.2. & 3.* Jacob. de S.Georg.*in d.verſ.ſed an Princeps nu.63.* Vult.*d.c.5. nu.7.*& Roſenth.*de Feud.c.5.concl.2.num.4.* Abſolvere à juramento Borch. *ad tit.56.de Regal. num.4.lib.2. feud.* Roſenth.*ſynopſ.jur.feud.c.5.concl.3.*Vult.*de feud. lib.1.c.5. nu.7. l.ult. in princ. ff.ad municip. l.adigere.§. ult.ff.de jur.patron.* Ord. Camer. *tit.24.p.2.* Veniam
22 † ætatis dare *l.1.& 2. C. de his qui ven. ætat.* Caſtald. *d.quæſt.*100. Matth.de Afflict. *in d.cap.1.verb. Regalia num.*10. Jacob. de S.Georg. *in d.verſ. ſed an princeps nu.6.* Vult. *d.c.5.num.7.* Roſenth. *d.c.5.concl.2. num.3.* Jus civitatis tribuere *arg. l.1. C.de Metropol. Bergt. lib.*11. Valaſc.*in l.Imperium de juriſdict.nu.73.* Innoc. *in c.Ec-*

*in c. Ecclesiarum num.*1. *de offic. ordin.* Natt. *conf.636. nu.*100. Clapmar. *de arcan. Rerumpubl. l.*1. *c.*21. *in fin.* Alciat. *in l. pupillus.* §. *urbi num.*43. *ff. de verb. signif.* Lancellot. *in templ. omn. judic. l.*1. *c.*1. §. 1. *verb. civitat.* concedit Collectas generales indicere, *l.*1. & ibi Rebuff. *C. de superind. lib.*10. Schneidw. *de feud. p.*5. *nu.*119. Kopp. *decis.37. nu.8.* Gail. *2. obs.53.* Immunitates ab iis dare *l.*1. *& tot. tit. ff. de censib. tot. tit. C. de immunit. nemin. concedend. l. unic. Cod. de his qui à princ. vacat. accip. l. immunitates.* ubi Dd. *Cod. de agric. & censit.* Lancellot. *in templ. omn. Judic. lib.*1. *c.*1. §. 4. *verb. immunitates.* Carol. Tap. *ad rubr. ff. de Constitut. Princip. c.4. nu.30.* Ferd. Vasq. *de success. creat.* §. 26. *nu.*21. Privilegia concedere *l.*1. §. *ult. l.3. ff. de Constitut. Princip.* §. *sed & quod principi vers. plane Instit. de jur. nat. gent. & civil.* Lancellot. *in templ. omn. Jud. l.*1. *c.*1. §. 4. *verb. privilegium potest concedere.* Raph. Cuman. *conf.*167. Barbat. *in c. per translationem. de offic. delegati.* Zas. *de feud. p.*1. *nu.*4. Schneidw. *de feud. tit. qui feudum dare possit p.4.* Sonsbec. *de feud. p.8. nu.*109. Creare † Du- 23
ces, Marchiones, Comites aliasque Regales dignitates conferre Borcholt. *supra citat. loco & in tract. de feud. c.4. num.*12. Jacob. de S. Georg. *in d. vers. Sed an Princeps. nu.6.* Vult. *d. cap.5. num.7.* Rosenth. *d. cap.5. conclus.2. nu.3.* Eoque pertinet, quod de quaternatis feudis tradit Matthæus de Afflict. *ibid. in verb. Regalia nu.*110. Etsi vero libri feudorum de dignitatibus regalibus, quæ in feudum conceduntur, ita loquantur, ut nominatim duntaxat Ducatus, Marchiæ & Comitatus meminerint: tamen quemadmodum id trahendum est ad quaslibet alias regales dignitates ob verba generalia, quæ adduntur *in c.*1. *de feud. March.* & ob plura alia, de quibus capite sequenti dicetur,

24 sic † & ad regnum porrigi debet, idque eo verius est, quod regalis dignitas à dictione regis vel regni nomen habeat, ideoque nulla dignitas magis propriè regalis appelletur, quam regnum. Atque ita olim Daniæ regnum fuit Imperii feudum Helvod. *in Histor. Slavoniæ c.50.* Otto Frising. *Chronic. lib.7. cap.*19. regnumque Bohemiæ ut est Imperii Electoratus sic & ejusdem feudum est *Trithem.c.50.* Abbas Ursperg. *in vita Friderici primi* & alia etiam regna reperiri, quæ & olim feuda extiterint, & ex parte hodie adhuc feuda manent ex historiis liquet, de qua re præter alios videre licet. Bodinum *de republ.lib.*1. *cap.9.* & Hotom. *de feud. cap.9.* ex Cranzio, Ammonio, Sigeberto &
25 aliis id probantes. Quamvis † verò Baronum etiam in libris feudorum nominatim non fiat mentio, cum de regalibus dignitatibus loquuntur, tamen & horum creationem de regalibus esse dicendum est, si præsertim ad usum etiam optimum legum interpretem in Imperio respiciamus, quo Barones hodie in Imperio Comitibus æquiparari solent, de qua æquiparatione, & quod Baronatus inter regales dignitates etiam referendus sit, plenius contra eos, qui contrarium sentiunt, infra *cap.4.* dicetur.

26 Sed † ut ad alia majora regalia progrediamur, ad hanc classem referendum etiam est jus erigendi & privilegiis muniendi ejusmodi scholam, quæ hodie Universitas vel Academia appellatur Ferrar. Montan. *de feud.lib.2. c.*1. *vers. Quandocunque. & lib.5. c.7. vers. Regalia adhuc. Zas.in epit. feud.par.5. num.*14. Claud. Seysell. *in suo spec.feud.tit. Qui feud.dar. poss.pag.*114. Castald. *d.quæst.*110. *cas.*180. Vult. *d.c.5. num.7.* Pruck. *ad rubric. Quæ sint regal.cap.3. nu.2.* Mozz. *de feud.tit. de natur.feud.nu.24. vers. Quarto, si illustri,* Schneidw.

de feud.

de feud. part. 2. num. 98. idque usus passim & maximè in Germania abunde testatur. Ad † hæc regalia pertinet 27
etiam creare Doctores Ferrar. Montan. *cap. 7. vers. Regalia adhuc.* Castald. *d. quæst.* 100. *cas.* 179. Peregrin. *de jure fisc. lib.* 1. *tit.* 1. *nu.* 27. Lancellot. *in templo omnium judic. lib.* 1. §. 4. *in verb. dignitates confert. nu.* 1. ubi post
Laudensem *in tract. de princip. quæst.* 207. ait id † in Im- 28
peratore adeo verũ esse, ut uno etiam verbo Doctorem creare possit, ut & Afflictus ait *in d. c. un. in verb.*
Regalia. Hujusmodi † regale etiam est jus insigniendi 29
aliquem gradu Licentiæ & creandi magistros libera-
lium artium, quod † ita de magistris Ferrarius Mon- 30
tanus *d. cap.* 7. non addit, sed quoad artes liberales speciatim de Laurea Poëtica loquitur, & sic dubitantem relinquit lectorem, an idem ad quoslibet magistros liberalium artium pertineat, cum peculiare quiddam
sit in Laurea Poëtica adeo † ut ipso usus testatum fa- 31
ciat, hanc in Academiis non dari, sed plerumque ab ipso Imperatore vel Comitibus Palatinis, qui abusivè sic appellantur, sic speciatim de ea re facultas iis con-
cessa sit, ejusmodi Lauream conferri. Sed † hoc non 32
obstat, quo minus dicamus in universum creationem magistrorum liberalium artium spectare ad regalia majora, quia nulla schola præter Academias authoritate & concessione summi & Principis institutas, habet facultatem aliquem insigniendi titulo magisterii, & sic par est in eo cum Dd. & Licentiatis ratio quod Dd. sunt in Theologia, Jurisprudentia & Medicina, hoc sint magistri in Philosophia, cujus supremus gradus est Magisterium.

Quia † verò prædicti Comites Palatini faculta- 33
tem habent sæpè id dandi, quod ad regalia & quidem etiam majora spectat (ut infra *cap.* 4. pluribus explica-

 bitur)

bitur) dicendum est ipsam etiam creationem Comitum Palatinorum (cujusmodi fuit Bartolus authoritate Caroli Quarti, & hodie multi sunt) pertinere ad majora regalia Ferrar. Montan. *d. cap. 1. & cap. 7.* Jac. de S. Georg. *in d. vers. Sed an Principes nu. 11.* Vult. *de feud. c. 5. nu. 7.* Rosenth. *de feud. c. 5. conclus. 2. nu. 4.* Peregrin. *d. tit. 1. n. 27.* idque ita se habet, licet nulla dignitate regali sint decortati, ut ait Chassanæus *De gloria mundi*
34 *part. 5. consid. 50.* Accedit † his creatio magistratuum Bodin. *d. cap. 10.* Sonsbec. *d. part. 8. num. 19.* Castald. *d. quæst. 110. cas. 71.* Zas. *in epitom. feud. part. 5. nu. 14.* Ferrar. Montan. *d. cap. 1. & d. c. 7. vers. Regalia adhuc.* Rosenth. *d. cap. 5. conclus. 3. nu. 2.* Vult. *d. c. 5. nu. 7.* Mozzius *tit. de*
35 *natur. feud. nu. 25. vers. Quarto si Illustri.* Item † creatio Tabellonium sive Notariorum Paris de Puteo *in tract. de Syndic. in verb. de excess. Baronum erga subditos c. 1. n. 9. & 13.* Camerar. *ad cap. Imperialem de prohib. feud. alienat. per Frider. pag. 641. vers. Septima conclusio.* Borchold. *ad d. c. 1. nu. 4.* Zas. *d. part. 5. nu. 14. & cons. 16. nu. 64. lib. 2.* Ferrar. Montan. *in d. c. 1. & d. c. 7.* Pruckm. *ad rubric. Quæ sint regal. c. 3. nu. 2.* Mozzius *d. num. 25.*
36 *vers. Quarto si Illustri.* Atque † hæc cum ita se habeant, merito his majoribus regalibus annumeratur etiam jus dandi insignia nobilitatis sive nobiles creandi. Ferrar. Montan. *d. c. 1. & d. c. 7.* Vult. *d. c. 5. nu. 7.* Castald. *d. quæst 110. pag. 23.* Rosenth. *d. conclus. 2. nu. 4.* Nobilitas enim magna est dignitas, & varia præclaraque sunt ejus privilegia & prærogativę, ut prolixè ostendit Tiraquellus *in tract. de Nobilitate. cap. 20.*

37 Ex † horum majorum regalium numero etiam est jus nundinarum sive mercatus publici tribuendi Bodin. *De repub. lib. 1. c. 10.* Gail. *observ. 69. nu. 24. & 25. lib. 2.* Hotoman. in hoc *c. un. in verb. Palatia* Thessaur.

dec.264.num.2. Menoch.*conſ.302. num.31.* Clapmar.*de*
arcan. Rerumpubl. lib.1. cap.2. Knich. *de Saxon. non*
provocand. jure in verb. Ducum Saxoniæ c.5.num.437.
Raudenſ. *reſponſ.23. nu.10. lib.2.* per text. *in l.1.ff. De*
nundin.& l.unic.C.Eod. & monetæ † cudendæ Zaſ.*in* 38
d.part.5.nu.14. Bodin.*d.c.19.* Seyſell.*in ſuo ſpecul.feud.*
ad tit. Qui feud.dar.poſſ.verſ.Nam quadam. Par.de Put.
de Syndicat. in verb. De exceſſu Baron. c.1. nu.10.& 13.
Camerar.*ad d.c.Imperialem pag.641.verſ.Septima con-*
cluſio. Sonsbec. *d.part.5. nu.19.* Matth. de Afflict.*in d.*
c.un.ad verb.regalia num.131. Jacob.de S.Georg.*in d.*
verſ. Sed an Princeps nu.19. Roſenth.*d.c.concluſ.3.nu.7.*
Mozz. *tit. de natur.feud. d.nu.25.verſ. Quarto ſi illuſtri.*
reprobandique † & tollendi eam Zaſ.*conſ.16.num.25.* 39
lib.2. Weſenbec.*conſ.16.nu.31.* Alexand.*in L.Eleganter*
§.*Reprobos ff.de pignor.act.* (cum contrariorum eadem
ſit diſciplina) Item † jus nova vectigalia inſtituendi 40
L.3. C.Nov. vect.inſt. non poſſ.c.Innovamus, De cenſib.
Roland.à Vall. *conſ.1. nu.*147. *lib.*1. *& conſ.42. num.33.*
eod.lib. Renat.Choppin. *De doman. Franc. lib.3.cap.9.*
nu.6. Seyſell.*ad d.tit. Qui feud.dar.poſſ.verſ. Nam qua-*
dam. Bodin.*d.c.*10. Matth.de Afflict.*in d.c.unic. verb.*
Regalia.nu.82. Conſtitut.Imper.de anno 1576.§. Wei-
ter ſeind.§. Dardurch daň. & §. Derhalben damit/ꝛc.
& † ea tollendi immunitatemque ſive exemptionem 41
largiendi *tot.tit. C.de immunit. nemin. conceden. lib.*10.
L.unic. C.de his qui à princip. vacat.acceper. Bodin.*De*
*republ.lib.*1. *cap.*10. Sichard. *in rubric. C.Nova vectig.*
inſtit. non poſſ. Peregrin. *De jur[illegible]. lib.6.tit.5.num.2.*
Tapia *in rubr.ff. De conſtit. Princip.cap.4.nu.30.* Ap-
paret † autem ſimul ex d.§. Weiter ſeind.§. Dardurch 42
dann. & §. Derhalben damit. huc etiam ſpectare jus
jam inſtituta vectigalia augendi, eodemque facit

43 textus *in L. vectigalia ff. De publican.* ac † quemadmodum in capitulatione Cæsarea & Electorum in instituendis novis vectigalibus consensus etiam Electorum requiritur, sic idem dictæ constitutioni est consentaneum, & in ea illud amplius statuitur, quod in augendis etiam veteribus vectigalibus consensus Electorum intervenire debeat, ita tamen ut licet ibidem de utroque illo genere vectigalium reputationis Electorum æquè ac Imperatoris fiat mentio *in d.* §. **Dardurch dann**/ *in verb. Reputation.* tamen præeminentia, & reservata sive regalia ad quæ istud jus vectigalium spectat, soli Imperatori non autem etiam Electoribus tribuantur, & videlicet in singularis præeminentiæ & reservatorum ejus contemptum & diminutionem fieri dicatur, si privata aliaque authoritate ab aliquo nova vectigalia instituantur vel vetera augeantur, ut apparet ex *d.* §. **Dardurch dann.** *in verbis.* **Zu unser Käyserlichen sonderer Hoheit und reservaten
44 veracht / schmälerung und abbruch** / atque † ideò eo minus dubitandum est, jus vectigalium, præsertim de novo instituendorum & veterum augendorum hodie etiam ad præeminentiam & supremam potestatem regaliaque ejus spectare, idque ea constitutione confirmari.

45 Atque † hæc quidem de quibus hactenus dixi, sunt præcipua majora regalia, ex quibus & similibus tanto facilius colligere licet, quænam sint minora, ut quæ potius ad fiscale jus & proventus, quam ad ipsam supremam authoritatem, dignitatem & potestatem spectant, Luc. de Penn. *in L. Quacunque C. De omn. agr. desert. lib. 11. & L. in Provinciis C. de numerar. & actuar. lib. 12.* Peregr. *de jur. fisc. lib. 1. tit. 1. n. 9. & 28.* Borcholt. *in d. c. unic. nu. 7.*

Atque

Atque † hæc à nonnullis appellantur etiam rega- 46
lia communia Zaſ. *in d.part.5.num.13.* & Mozz. *tit.de natural. feud.d.nu.25.verſ. Quarto ſi illuſtri.* & facilè communiterque concedi ſolita Seyſell. *de feud.rubr. qui feud.dar.poſſ.verſ. Nam quædam.* Weſenb.*conſ.45. num.40. lib.1.* Mozz. *d.num.25. verſ. quarto ſi illuſtri.* Schneidw. *de feud.part.2.nu.97.* Hujusmodi regalia recenſentur in ſpecie quamplurima *in d.c.unic. Quæ ſint.regal.*

Nec † deſunt doctiſſimi viri, qui exiſtimant omnia 47
eo loco enumerata eſſe minora regalia, nec ulla ex iis ad majora referri poſſe. Cui ſententiæ accedere non poſſum, cum nonnulla ex iis regalibus ſunt majora. Hujusmodi regalia ſunt, cognoſcere de crimine læſæ majeſtatis vel bona ob hoc crimen damnatorum ſibi arrogare, magiſtratum conſtituere, vectigalia nova inſtituere, vel jam inſtituta augere, eave tollere & exemptionem ab iis concedere, monetam cudere vel reprobare, ut ſupra, ubi ea in majorum regalium claſſem retulimus, dictum eſt, iisque addi poteſt ea collatio extraordinaria, quæ *in d.c.unic. Quæ ſint regal.* ad feliciſſimam regalis numinis expeditionem fieri dicitur Roſenth. *de feud.lib.1.c.5. concluſ.3.nu.2.*

Etſi verò non omnia *in d.c.unic.* enumerata regalia ſint minora, tamen certum eſt pleraq; ex illis ejusmodi eſſe regalia, ut ad poſterius diviſionis poſitæ membrum referri & minora dici poſſint, nec † rectè 48
ad majora referuntur mineræ ſive fodinæ à Zaſio *conſ.16.n.64.lib.2.* & † confiſcationes bonorum (quæ 49
in d.c.unic. vocantur bona damnatorum & proſcriptorum) à Paride de Put. *De Syndicatu in verb. de exceſſib. Baron.erg.ſubd. num.8.* ac theſauri (quorum etiam mentio fit in eo *c.unic.*) ab eodem *ibid.num.13.*

50 Econtra † verò non rectè ad minora refertur jus cudendi monetam à Wesenbec. *conf.45.nu.39.* idque ipse sibi contrarius fatetur *conf.60.nu.31.* dum dicit, ex auro & argento monetam cudere ejusmodi esse regale, quod ossibus Principis cohæret, quod de majoribus
51 regalibus supra dictum est. Observandum † etiam est idem regale nonnunquam & majus & minus regale diverso respectu dici posse. Sic jus vectigalia habendi, si nova instituantur, vel vetera augeantur, majus regale est, ut supra est ostensum. Quando verò vectigalia antea instituta fuerunt, illud jus vectigalium ad minora regalia pertinet Zas. *in epit.feud. part.5.nu.13.* Seyssel. *ad tit. qui feud. dar. poss. vers. quædam verò.* Mozz. *tit.de natur.feud.num.25.vers. Quarto si illustri.* Schrad. inter consilia Borcholt. *conf.18. pag.116. vers. Quinimo.* Rosenth. *d.c.5.conclus.3.nu.1.* Schneidw. *de feud.part.2.num.97.* nec aliud dicendum est velle Zas. *conf.16.nu.64.lib.2.* dum simpliciter vectigalia annumerat minoribus regalibus.

Cæterum quemadmodum regalia alia sunt mino-
53 ra, alia majora, sic † & ita divisio regalium constitui potest, ut dicamus, alia in jure nostro expresse regalia nominari, alia non, atque hæc esse ejusmodi, ut tamen facilè ex textibus & rationibus juris colligi possit, ea etiam esse regalia, atque horum major est numerus, quam illorum, inter hæc sunt multo plura quæ majora dici possunt, quam inter illa, horum denique sparsim in jure nostro fit mentio, illorum non æquè, sed de illis agitur peculiariter in constitutione Friderici I. quæ extat *in d.c.unic.* ubi in specie enumerantur, & in ipso limine disertè regalia nuncupantur, ut & in Rubrica fit.

54 Apud † Gallos regale etiam vocatur illud jus, quo

Rex

Rex Galliæ vacante ſede beneficiorum Eccleſiaſti-
corum fructus percipit, & ea conferendi facultatem
habet. Molin. *ad conſuetud. Pariſ. de feud. tit.1. §.27.*
num.10.11. Petr. Gregor. *in ſuo Syntag. jur. lib.17. part.2.*
cap.7. & 8. Ferrald. *de privil. Reg. Gall. nu.18. & 21.* Dd.
in cap. generaliter. de elect. in 6. & cap. præterea 2. de jur.
patron. Choppin. *de doman. Franciæ lib.2. tit.9. num.10.*
Coſtal. *in l. de quibus. ff. de legib.* Boer. *deciſ.32. nu.8.* ubi
nu.9. dicit hoc jus expreſsè jus regaliæ vocari à Pon-
tifice *in d. cap. generaliter. & d. c. præterea.* In concilio
Baſilienſi etiam ſic appellari planum fit ex his ejus
concilii verbis: *Exceptis beneficiis, quorum jus patrona-*
tus, præſentatio, collatio, inſtitutio vel proviſio ad regem
jure regaliæ vel alias pertinet. Quemadmodum † autem 55
Rex Galliæ hoc regale habet, ſic & Regi Angliæ in
Eccleſiis cathedralibus regni ſui idem competere ait
Joan. Andr. de Spec. *tit. de præbend. §. reſtat. verſ. Item*
nota. Boer. *in d. deciſ.32. nu.8.* & Pet. Gregor. *de part.2.*
c.7. nu.19.

Imperator † quoque hoc jus habet, ut in qualibet 56
Germaniæ Eccleſia jubeat, unum recipi, appellantur-
que collationes illæ primariæ preces, Specul. *d. tit. de*
præbend. §. reſtat. nu.7. Boer. *d. deciſ.32. nu.8.* Pet. Greg.
d. cap.7. nu.21. Burſat. *conſ.126. cum nihil ſit aptius. n.39.*
& 40. Gail. *obſerv.155. nu.7. lib.2.* Sed † jus quod dixi- 57
mus regibus Galliæ & Angliæ competere majus eſt,
quam illud jus Imperatoris, cum illi non ſolum con-
ferant beneficia Eccleſiaſtica, ſed etiam omnes fru-
ctus ſede vacante percipiant, atque hoc jus antiquius
eſſe jure Pontificio oſtendit Molin. *ad conſuetud.*
Pariſ. d. tit.1. §.27. nu.11. Verum † authores librorum 58
feudalium illud regale non agnoſcunt, & eſt hoc ſimi-
liter à reliquo jure civili alienum. Reperiuntur autem
diverſi

diversi authores, qui de eo regali integros tractatus scripserunt. Hi sunt *Arnoldus Ruseus. Ægidius magister equit. Philippus Probus.*

CAPUT III.

De differentiis inter regalia eaque bona, quæ regalem dignitatem annexam habent, &c, cum in feudum recognoscuntur, regalia feuda appellari solent.

SUMMARIA.

1. Quanta sit affinitas inter regalia & bona regalem dignitatem annexam habentia.

2. Variæ & notabiles etiam sunt inter ea differentiæ.

3. Quibus locis in libris feudorum agatur de bonis regalem dignitatem annexam habentibus?

4. De regalibus in libris feudorum tantum agitur sub titulo : Quæ sint regalia.

5. Regalia multo plura speciatim in jure feudali enumerantur, quam ejusmodi res, quæ dignitatem regalem annexam habent, &, cum in feudum data sunt, regalia feuda plerumque appellari solent.

6. Regalia sive allodialia sint, sive per infeudationem in aliquem collata, simpliciter & nulla voce addita sic vocantur.

7. Feuda regalia quam variis appellationibus designentur? nu.11.

8. Regalia jura & feuda regalia licet ab eadem voce, Regis *videlicet, nomen habeant, hæc tamen simul etiam nomen & appellationem sortiuntur ab ipsa dignitate regia.*

9. Regalia sunt mera jura, bona autem regalem dignitatem annexam habentia non sunt jura, sed res corporales, quibus dignitas adhæret.

10. Rega-

10. Regalia non esse dignitates, nec habere annexam dignitatem regalem, contra Contium & Bartolum defenditur.

12. Ex regalibus quis, sive unum sive plura regalia habeat, regalis dignitatis vel aliud peculiare nomen non sortitur, secus verò in bonis regalem dignitatem annexam habentibus, idque non solum in Ducatu, Marchionatu & Comitatu, sed & in aliis regalibus dignitatibus locum habet, nu.13.

14. Ratio eadem ubi militat, ibi idem jus statuendum est.

15. Verba qualibet in dubio ita accipienda sunt, ne effectu careant, sed ut aliquid operentur.

16. Bona regalem dignitatem annexam habentia possidere desinentes retinent dignitatem & nomen quod inde habuerunt, licet ab alio detineantur.

17. Filii etiam licet pater adhuc nihil ex bonis regalem dignitatem annexam habentibus possideat, tamen nomen illius dignitatis consequuntur.

18. Bona regalem dignitatem annexam habentia possidentes, etiamsi non sint Reges, tamen voce nos Dei gratia uti solent, atque Illustrissimi & etiam in Italia & nonnunquam in Germania & diversis aliis locis Serenissimi vocantur, si Principes sint; Illustres verò & Generosi, si Comites vel Barones: Secus se res habet in iis, qui regali dignitate carentes, sola regalia jura habent. Filii verò Principum, Comitum & Baronum, Imperii etiam status Imperii, tam vivo, quam defuncto patre vocantur & sunt.

19. De feudis regalibus in quæstionem vocatur in & quatenus, si unum ex iis in feudum conferatur, regalia etiam concessa censeantur, sed non æquè econtra quæri solet, an concessione regalium simul Ducatus vel aliud ex iis bonis,

bonis, quæ regalem dignitatem annexam habent, sub ea comprehendatur?

20. Regalia non conferuntur in feudum per solennem investituram vexillo interveniente, sed hoc tantum fit in feudis regalibus, unde feuda vexilli *sive* Fanlehen *vocantur.*

21. Clausula motus proprii *vel* ex certa scientia *requiritur in investitura de regalibus facta.*

22. Clausula ea non requiritur in investitura bonorum regalem dignitatem annexam habentium, nec etiam in investitura jurium regalium, si non separatim in feudum concedantur, sed bonis illis cohæreant & annexa sint.

23. Per investituram abusivam nulla possessio, rerum corporalium, & sic etiam bonorum regalem dignitatem annexam habentium, transfertur.

24. In regalibus tamen & aliis juribus incorporalibus per talem investituram quasi possessio acquiritur.

25. Primogenitus in feudis regalibus jure feudali succedit: In regalibus verò sic res secus habet.

26. Jura sunt individua, atq; ea quæ individua sunt, insolidum heredibus debentur, ideoque in regalibus, quatenus jura sunt idem dicendum est.

27. Jurisdictio per se est individua, & ad plures successores insolidum transit.

28. Individua licet res sit, non tamen sequitur in ea solum primogenitum succedere, cum pro indiviso à pluribus rectè possideatur.

29. In bonis allodialibus succeditur in collaterali linea tantum usque ad decimum gradum, idque etiam de regalibus juribus, quæ allodialia sunt, dicendum videtur.

30. In bonis tamen allodialibus regalem dignitatem annexam habẽtibus in infinitum per eos, qui de sanguine defuncti sunt, succeditur ex communi Dd. sententia.

31. In bo-

*31. In bonis hujusmodi etiam cum feuda sunt illud locum habere, & inter ea aliaque feuda (quibus regalia etiam in feudum concessa comprehenduntur) hac in re differentiam esse nonnulli Dd. tenent, sed verius est indistinctè in omnibus feudis idem dicendum esse, si feudum initio semel ad descendentes transierit, & non ex pacto aliave etiam ex causa ad collaterales pervenerit.*nu.32.

33. Eaque sententia communior, consuetudineq́; Germaniæ, & in Camera recepta est.

34. Legitimatus generaliter ad feuda per rescriptum Principis succedit in iis, nec est necesse ut ea feuda expressè nominentur, ad quæ talis legitimatio fit, non tamen succedit in feudis regalibus, nec ad ea hujusmodi generalis legitimatio extendenda est nu.35.

36. Legitimatus generaliter ad feuda an censeatur legitimatus ad regalia in feudum concessa?

37. Confessoria & negatoria competunt de regalibus & aliis juribus incorporalibus, non autem de bonis regalem dignitatem annexam habentibus.

38. Innocentius & Afflictus, tradentes officium judicis non autem rei vendicationem ratione bonorum regalem dignitatem annexam habentium competere, refelluntur.

39. Confessoria & negatoria dantur etiam possidenti.

40. Rei vindicatio de rebus corporalibus possidenti non datur, sed necesse est ut adversarius possideat.

41. Imperator solus de bonis regalem dignitatem annexam habentibus, & à se in feudum datis judex est, nec Camera de iis cognoscere potest, si totaliter & definitive de tali feudo pronunciandum sit.

42. Camera Imperialis cognoscere potest de regalibus ab Imperatore in feudum concessis.

43. c.1. §.fin.vers. Si autem dixerit. Quo tempor. miles &c.*declaratur.*

Divisio-

DIvisioni regalium & iis, quæ pro ejus explicatione & illustratione adducta sunt, operæ pretium fuerit, priusquam ad alia capita transeatur, subjicere differentias inter hæc regalia & ea bona, quæ regalem dignitatem annexam habent, &, cum per infeudationem concessa sunt, regalia feuda nominantur. Nam
1 † præter alia, in quibus inter ea magna est affinitas, in utrisque quidem, quoad appellationem eorum, *Regis* nomen consideratur (ut *cap.1.* expositum est) majestasque & dignitas Imperii relucet, & quemadmodum bona dignitatem regalem annexam habentia per investituram & concessionem in feudum habere possunt, *cap.1.de feud. March.cap.1. Quis dicat. Dux cum simil.* & sine infeudatione etiam per solum privilegium effici potest, ut quis Dux aut alius Princeps vel etiam Comes Barone creetur, eaque ratione bona ejus allodialia, quorum respectu ita evehitur, regalem dignitatem annexam habeant (de qua re etiam cap. seq. dicetur) sic & regalia utroque modo, nimirum per investituram sive infeudationem & per solum privilegium acquiri possunt, ut infra *cap.5.* explicabitur. Va-
2 riæ † tamen & quidem notabiles sunt inter ea differentiæ, quarum discussione regalium materia tanto illustrior & magis perspicua redditur.

3 Primum † igitur tenendum est, in libris feudorum de bonis regalem dignitatem annexam habentibus, & vasallis ea in feudum recognoscentibus, agi sub multis diversis titulis & locis, cujusmodi sunt *cap. in princ. Qui feud. dar. poss. c. fin. de feud. alienat. c.1. de feud. March. & cap.1. constitut. feud. Domini Lothar. cap.1. Quis dicat. Dux c.1. de leg. Conrad. c.1. in fin. de alienat. feud. & c.1. §. Præterea Ducatus de prohibit. feud. alienat.*
4 *per Frideric.* Ad † regalia verò pertinet solus titulus *Quæ sint regalia.* Dein-

Deinde licet multo pluribus titulis in jure feudali agatur de bonis regalem dignitatem annexam habentibus, ut feudis regalibus, quam de regalibus juri-
bus, tamen † econtra in eodem jure multo plura in 5
specie enumerantur regalia, quam eæ res, quæ regalem dignitatem annexam habent, &, cum in feudum data sunt, feuda regalia plerunque appellantur. Nam *in c. unic. Quæ sint regal.* recensentur unum & viginti regalia, & sunt præterea multa alia, quæ inter regalia referri possunt, & tamen ibi non attinguntur, ut superiori capite ostensum est. Regalia verò feuda tantum tria sunt, quorum expresse in jure feudali mentio fit. Hæc sunt Ducatus, Marchionatus & Comitatus ut videre est *in d. c. 1. in princ. qui feud. dar. poss. c. 1. de feud. March. cap. 1. quis dicat. Dux cap. 1. §. præterea Ducatus. de prohibit. feud. alienat. per Frideric.* Et licet præter ea plura etiam alia sint regalem dignitatem annexam habentia, ut infra in septima differentia explicabitur, tamen hæc admodum pauca sunt comparatione eorum jurium, quæ simpliciter regalia appellantur.

Tertio † regalia, sive allodialia sint, sive per infeu- 6
dationem in aliquem collata, simpliciter & nulla alia voce addita sic vocantur ut apparet ex *c. un. & Rubr. Quæ sint regal. & ibid. aliisq; locis* ita à Dd. appellantur.
Ea † verò bona, quæ regalem dignitatem annexam 7
habent, si in feudum concessa sint non simpliciter sed ita regalia nominantur, ut aliud verbum addatur, ejusmodi est verbum *Feudum* & *in c. 1. De lege Conrad.* additur verbũ *Beneficium*, & à Dd. aliis etiam nominibus designantur, cujusmodi est, quod appellentur feuda nominata de Jacobin. S. Georg. *De feud. in verb. Dux. vers. Quid si Rex nu. 10.* feuda titulata Afflict. *in d. cap.*

unic.num.6.& decis.265.nu.12.18.20. Camerar.*in c.1.§. Praeterea Ducatus in princ. De prohib.feud. alienat. per Frider.* Capyc.*decis.32.num.11.* Freccias *De feud.lib.2. tit.De different.inter feud.titulat.* feuda majora Goden *cons.20.num.3.4.8.17.& 18.* Gail.*observ.15. num.1.lib.2.* Cravett.*cons.135.nu.1.* Schneidw.*in §. Quaedam actiones cap. De act.famil.ercisc.num.37.instit. de Action.* & feuda vexilli sive Fahnlehn Schneidw.*in epit.feudal. part.1.num.20.* Schrader.*De feud.part.2.cap.3.num.6.* Rosenth. *d.cap.2.conclus.1.nu.4.* Capyc.*decis.27.in fin.* Cravett. *cons.855.nu.2.vers. Qua ratione.* Vult.*de feud. cap.8.num.10.vers. Rectius feudum regale lib.1.* Molin. *cons.22.num.12.& 20.* Eaque appellatio extat etiam in Caroli Quarti aurea Bulla §. *Quoties insuper.* & in Constitutione Imperii de anno 1521. §. Und behalten/ꝛc. & in Speculo Saxonico *lib.3.artic.60.* Quibus accedunt aliae plures appellationes, de quibus infra in sexta differentia dicetur.

8 Quarto † licet regalia & ea bona, quae, si infeudatio interveniat, regalia feuda appellantur, ab eadem voce, *Regis* videlicet, nomen habeant, ut supra *cap.1.* ostensum est, tamen feuda regalia simul etiam nomen & appellationem sortiuntur ab ipsa dignitate regia *c.1.Quis dicat.Dux.* Paris de Put. *De feud.redintegrat. cap.1.nu.2.* Schneidw. *De feud.part.1.nu.30.* & plures alii supra *cap.1.* allegati, ubi & communem hanc esse sententiam dictum est. Hoc verò in regalibus ita se non habet, ut contra eos, qui contrarium sentiunt, pluribus in sexta differentia explicabitur.

9 Quinto † regalia sunt mera jura, atque inde genus in definitione sumendum est juxta ea, quae supra *cap.1.* de hac re dicta sunt: Bona verò regalem dignitatem annexam habentia non sunt jura sed res corporales

quibus

quibus dignitas adhæret, ideoque Dd. de definitione regalium feudorum agentes ita eam constituere solent, ut juris sive rei incorporalis nulla in ea fit mentio Rebuff. *in declarat. feud. nu. 4.* Paris de Put. *de feud. redintegrat. cap. 2. num. 2.* Pison. *in prælud. feud. quæst. 3. vers. Secundo in prædicamento qualitatis.* Duaren. *de feud. cap. 4. nu. 3.* Borch. *de feud. cap. 4. nu. 12.* Vult. *d. c. 8. nu. 10.* Rosenth. *d. conclus. 1. n. 3.* Sonsbec. *de feud part. 3. nu. 7.* Intrigliol. *eod. tractat. quæst. 32. nu. 1. & plures alii.*

Sexto † licet Contius *in suo tract. de feud. cap. 3.* 10
vers. Tertia divisio monetam cudere, judicem dare & similia, regales dignitates esse tradat, & Bart. *cons. 72. nu. 3. lib. 2.* doceat castra, in quibus exercentur regalia, absque collatione regalis dignitatis perinde haberi ac si esset regalis dignitas in feudum data, verius tamen est quod, ut regalia à regali dignitate nomen non sortiuntur, sic etiam talem dignitatem annexam non habeant, nec regalibus dignitatibus annumerari possint, etiamsi ab Imperatore vel rege aliove superiorem non recognoscente concedantur. Schneidw. *de feud. part. 2. nu. 95.* Curt. sen. *cons. 68. Dominus Joannes nu. 5. vers. Nec est bona consequentia*, simul nominatim prædictam Bartoli sententiam reprehendens. Wesenbecius *cons. 27. nu. 27.* Pacian. *de probat. c. 36. nu. 115. lib. 2.* Rosenth. *de feud. cap. 2. conclus. 1. nu. 3. sub lit. b. & cap. 5. in princ.* qui sub *d. lit. b.* addit ita sentire Interpretes *ibid. sub lit. e. & f.* allegatos. Feuda verò regalia annexam dignitatem habere, & sine ea non posse regalia feuda dici, ex iis liquet, quæ supra *cap. 1. nu. 7. & hoc*
cap. in quarta differentia dicta sunt. Atque † huc spe- 11
ctat, quod hæc feuda vocentur etiam feuda dignitatis *in c. 1. in fin. de alienat. feud.* item illustris dignitatis in Spec. Saxon. *lib. 3. art. 60.* & absolutæ prærogatæque

nobilitatis à Zaſ. *de feud. part.5. nu.25.* & à Molin. *in conſuetud. Pariſ.tit.1.§.9.gloſſ.3. tem.noblement.nu.2.*

12 Septimo † illi, qui regalia habent, vel regalis dignitatis, vel aliud peculiare nomen ab hoc vel illo regali, vel etiam à multis ſimul non ſortiuntur. Secus verò eſt in iis bonis quæ regalem dignitatem annexam habent, cum hi nomen inde acquirant, & ſic à Ducatu Duces, à Marchionatu Marchiones, à Comitatu Comites vocentur *cap.1. §. Dux Marchio. qui feud. dar.*
13 *poſſ. c.unic.quis dicat. Dux.* atque idem † in aliis dignitatem regalem annexam habentibus locum habet Jacobin. de S. Georg. *citato loco.* Schrader. *de feud. part.2. cap.3. nu.3.* Zaſ. *in ſua epit.feudal. part.2. num.1.* Idque non ſolum uſu comprobatur, verum etiam eo
14 confirmatur, quod † ob eandem juris rationem in his aliis etiã feudis regalibus militantẽ idem jus ſtatuendum eſſe dicendum ſit *l.illud. ff. ad l. Aquil. & l. Aurel. Titio. ff. de verb.obligat.* & quod in textu *d.c.1. in princ. de feud. Marcb. vel Ducat.* adjiciantur hæc verba: *Vel aliqua regali dignitate.* quæ nihil operarentur, niſi præter Ducatum, Marchiam & Comitatum aliæ etiam dicerentur eſſe dignitates regales, ob quas feudum
15 fiat regale. In † dubio verò verba quælibet ita accipienda ſun., ne effectu careant, ſed ut aliquid operentur *l.1. §.1. ff. quod quisque jur. l.ſi quando. ff. de leg.1. cap.Si Papa. de privileg. in 6.* Accedit textus *in d.cap.1. de feud.alienat.* ubi Ducatus, Marchionatus & Comitatus ita fit mentio, ut ſubjiciantur hæc verba: *Vel aliarum dignitatum.* In aurea Bulla etiam Caroli Quarti §. *quoties inſuper* dum generaliter de feudis regalibus agitur, non ſolum Ducatus, Marchionatus & Comitatus, ſed & alia bona dignitatem regalem annexam habentia ad feuda regalia pertinere innuitur. Ad-

tur. Adeo † verò certum est eos, qui bona regalem 16
dignitatem annexam habentia consecuti sunt & possident, peculiare ab ea dignitate nomen adipisci, ut licet quis talia bona possidere desierit, & ea ab alio detineantur, tamen dignitatem iis annexam & nomen inde acquisitum retineant, quemadmodum post Baldum, Cardinalem & Alexandrum tradit Chassanæus *De gloria mundi part.5. considerat.49.* ubi pro eadem sententia textus adducit. Idem Jacobin. de S. Georg. *de feud. in verb. Comes de villaris, nu.2.* extantque de ea re varia illustria exempla, qualia adducit etiam Afflict. *in c.1. in princ. nu.12. de feud. March.* ubi eandem sententiam amplectens addit esse talem esse Comitem Pollicastri & Comitem Bulcanici. Imo † & filii nihil 17
adhuc ex bonis regalem dignitatem annexam habentibus possidentes vivo etiam patre à Ducatu vel alio Principatu, Comitatu & Baronatu nomen sortiuntur Martin. Frecc. *de feud. lib.2. in different.3.* ubi simul Andream de Isern. *in c.1. Quis dicat. Dux* in Baronis filio id negantem reprehendit, & de eo idem quod in Principum & Comitum filiis dicendum esse addit, idque Germaniæ consuetudine observatur.

Octavo † bona regalem dignitatem annexam ha- 18
bentia possidentes, etiamsi non sint Reges, voce, *Nos Dei gratia,* uti solent atque *Illustrissimi* & etiam Italia & nonnunquam in Germania & diversis aliis locis *Serenissimi* vocantur, si Principes sint, Illustres verò & Generosi appellari solent, si sint Comites vel Barones, & licet non desint qui hoc in Baronibus negent, tamen usu id in Germania comprobatur, & verum esse tradunt Schrader. *cons.13. num.172. vers. Tum quia Barones,* Bald. *in c.1. in princ. nu.6. de feud. March.* Decius *in l. certum, nu.9. & ibid.* Joan. Bolognet. *n.40.*

C. Unde legit. Jason. *conf. 114.* incip. *ad objecta nu. 2. vol. 1.* Gozadinus *conf. 8.* incip. *In causa Illustrissimi num. 3.* de quo mirum est quod *conf. 26. nu. 28.* Barones ita evehat, ut eos *Illustrissimos* appellet, quod pugnat cum eo, quod ex aliis de Principibus modo dictum est, & ipse sibi in eo est contrarius. Etsi verò hæc in Principibus, Regibus inferioribus, Comitibus & Baronibus ita se habeant, tamen qui dignitate regali carentes sola regalia jura per infeudationem vel privilegium vel etiam præscriptionem habent, ob id non solum voce *Nos Dei gratia* utuntur sed & nec *Serenissimi*, nec *Illustrissimi*, nec etiam *Illustres* aut *Generosi* nominantur, idque usus de his quoque testatur. Ad filii verò Principum, Comitum & Baronum etiam status Imperii non minus vivo patre quam & defuncto sunt & nominantur. Et sanè paritas conditionis & Titulorum concordiam inter fratres parit & avertit invidiam & odium quod ex inæqualitate bonorum proficisci posset.

19 Nono † de feudis regalibus in quæstionem vocatur & disputatur à Dd. an & quatenus si unum ex iis in feudum conferatur, regalia etiam concessa censeantur? De qua re infra *cap. 5.* agetur, sed non æquè econtra quæri solet, an regalibus concessis simul Ducatus vel alia bona regalem dignitatem annexam habentia sub ea concessione comprehendantur. Illud verò quæritur, an & quatenus concessio unius vel plurium regalium per investituram vel privilegium facta ad alia regalia extendenda sit, vel etiam, an & quatenus in præscriptione consuetudineve ejusmodi extensio fieri possit? de qua re infra *cap. 5.* dispiciemus.

20 Decimo † regalia non conferuntur in feudum per solennem investituram vexillo interveniente, sed hoc

tantum

tantum fit in feudis regalibus, ideoque feuda vexilli five Fahnlehn vocantur, ut supra dictum est, atque ea solennitas tanta est, ut si quis plures, quam unam dignitatem regalem in feudum habeat, plura etiam vexilla, & quidem totidem, quot sunt ejusmodi dignitates, adhibeantur, sive sint Ducatus, sive Marchionatus, sive alii Principatus, sive Comitatus. Ejusque rei illustre & memorabile exemplum est inprimis illud, quod in Mauritii & ejus fratris Augusti Electorum Saxoniæ investitura nostra ætate debita solennitate observatum fuit. Nam ut refert Sleidan. *de statu relig. & Reipubl. lib.20.* in foro tabernaculum erat extructum, in quod per gradus ascendebatur, eò Cæsar venit comitatus Electoribus, post illinc in vicinam domum transiit & vestem solennem induit, tum ipse, tum Electores, atque inde rursus prodiens in solio consedit, idem Electores faciebant, suo quisque loco. Ibi primum agmen Mauritii procedebat & incitatis equis tabernaculum petiit, ut fieri consueverat, interim Mauritius comitatus turba Procerum cum altero agmine consistebat è regione. Ejus nomine tres Imperii Principes Cæsarem adierunt ac investituram petierunt, Cæsar cum Electoribus re communicata per Archiepiscopum Moguntinum respondit, sibi placere, modo ipse Mauritius veniret & idem peteret, id quod factum est, atque ita quidem ut Mauritio præferrentur vexilla decem cum totidem insignibus ditionum, ut feudorum regalium, quibus investiendus erat. Ubi conscendisset, in genua procubuit & idem rogavit. Ad eam petitionem Cæsar intervenientibus prædictis vexillis & præstatione juramenti fidelitatis, ita eum investivit, ut ensem ei etiam traderet. Quibus peractis illa vexilla, cum ea Mauri-

tius à Cæſare accepiſſet, dejecta ſunt ex tabernaculo in promiſcuam multitudinem, uti fieri conſuevit: De Auguſto verò Schrad. *in Hiſtor. rer. ſub Maximil. II. geſtarum* narrat eum anno 1566. ſimili ſolennitate ſub aperto dio inveſtitum, idque ita factum eſſe ut præter ſupradicta decem vexilla ditionum duo acceſſerint, atque ita duodecim adhibita fuerint. Illuſtrius exemplum eſt in Ferdinando à fratre Carolo V. Imperatore inveſtito de Archiducatu Auſtriæ cujus inveſtituræ ſolennitatem deſcriptam vid. apud Goldaſt. in **Reichshandlung** ſub anno 1530. *pag. 126.* Nam non ſolum ipſemet jam erat Rex Ungariæ & Bohemiæ ſed etiam tanquam Archidux prę aliis Ducatibus & Principatibus inferioribus eminente, & adhibitis multo pluribus & quidem viginti vexillis qui in ea deſcriptione **Lehenfahnen** vocantur inveſtitus eſt. Hæc verò ſolennitas, ut ſub dio & in publico conſeſſu adhibitisque vexillis inveſtitura fiat hodie ſtrictè non obſervatur, aſſeritque Knichen *in Comment. ad Saxonic. juſ. & privileg. lit. provoc. neſcium c. 4. pag. 119.* eam per paucos annos in deſuetudinem abiiſſe, de qua re, ut alia exempla omittantur, extant duo apud Goldaſt. In **Reichshandlungen** ſub anno 1559. *p. 190.* nimirum in electore Palatino Ottone Henrico & ejus ſucceſſore Friderico III. quorum ille anno 1559. hic anno 1559. ſine tanta ſolennitate & quidem in ipſo palatio Cæſaris inveſtitus eſt.

21 Undecimo † quando de Regalibus inveſtitura fit, requiritur clauſula motus proprii vel certæ ſcientiæ. Laudenſ. *in cap. 1. in princ. nu. 32. qui feud. dar. poſſ.* Jaſ. *in prælud. feud. nu. 8. verſ. circa hæc Regalia.* Jacob. de S. Georg. *de feud. in verb. in feud. n. 3.* Lancellot. *in templ. omn. jud. l. 1. c. 3. §. 4. num. 14.* Henning. Goden. *conſ. 2. nu. 5.*

nu.5.& 6. Schrader. *de feud.part.4.c.1.num.27.* Secus † verò est in bonis regalem dignitatem annexam habentibus si in feudum recognoscuntur, adeo ut nec in regalibus quidem juribus ejusmodi clausulæ adjectio sit necessaria, si regalia non separatim in feudum concedantur, sed bonis illis cohæreant & annexa sint, juxta ea quæ addit Schrader. *d.loco,* ubi allegat etiam Baldum *in d.c.1.num.4. Quæ sint regal.* Præpositum *in c.1.in princ.col.fin. De Capitan.qui curiam vendit.* Bartolum & Dd. *in l.1.ff.de jurisdict.omn.jud.* Et quod in regalium feudorum investitura non requirantur ejusmodi clausulæ, eo etiam confirmatur, quod Dd. ita passim de iis feudis loqui soleant, ut non faciant mentionem earum clausularum, & multi sint, qui, licet eodem loco simul de feudis regalibus & juribus regalibus agant, tamen quatenus de his clausulis loquuntur, & earum expressam adjectionem in investitura faciant, ut videre est apud Laudensem *d.loco nu.30.& 32.* Jason. *d.loc.nu.76.77.78.79.& 80.vers.circa hæc regalia.* Jacobin. de S. Georg. *in d.verb. in feudum nu.3.4.& 5.* Claudium de Seyssel. *de feud.tit.qui feud.dar.poss. vers. Item quod dixi.* Schneidw. *de feud.part.2.num.95.96.& 97.* Intrigliol. *de feud.q.32.nu.1.2.3.& 4.* inter quos Laudenses ita etiam de illis clausulis loquitur, ut dicat hoc, quod necessaria sit earum adjectio, tanquam singulare in regalibus notandum esse, & similiter Jason. *d.num.80.vers. circa hæc regalia.* hoc ipsum notandum esse dicit, & addit Laudensem illud multum exclamare. 22

Duodecimo † licet per abusivam investituram dominium vel possessio, rerum corporalium, & sic etiam bonorum regalem dignitatem annexam habentium non transferatur Afflict. *in cap.1.num.5.& seqq. Qui* 23

successor. teneant Alvarot. *in cap.fin.nu.2. de nov.form. fidelit.* Jas. *in l.traditionib.n.4.C.de transactionib.* Zas. *de feud.part.6.nu.5.& 12.* Gail. *observ.152.num.14.& seqq. lib.2.* Mynsing. *observ.61.nu.2.cent.4.* Wesenb. *de feud.*
24 *cap.8.nu.18.* communem esse dicens, tamen † in regalibus & aliis juribus incorporalibus se res secus habet, cum in iis abusiva investitura loco traditionis sit, ideoque per eam dominium & possessio acquirantur Afflict. *in d.c.1. nu.17.vers. an autem habeat locum qui successor. teneant.* Bald. *in l.voluntas num.8. C.de fideicommiss.* Andr.Isern. *in c.1.in princ.nu.2. vers. Ideo dictum est rei corporalis,* & ibidem Matth.de Afflict. *n.4. vers. fallit in juribus incorporalibus, quid sit investit.* Schrader. *de feud.part.5.cap.2.nu.15.in fin.*

25 Decimotertio † in feudis regalibus jure feudali solus primogenitus succedit, nec ullus alius in minima etiam parte admittitur *c.1. §. præterea ducatus.* & ibi communiter Dd. *si de feud.controv. fuerit inter dom. & agn. vasall.* Valasc. *in l.Imperium num.274. & 278.* Angel. *cons.287. nu.8.vers. quinimo* Castrens. *cons.179. num.3.lib.1.* latè Tiraq. *de jur.primog. in præf.nu.35.* & Schrader. *cons.13. nu.166.* in regalibus juribus verò id non reperitur jure feudali cautum, vel à Dd. tradi-
26 tum. Neque † obstat quod jura sint individua, & sic regalia pro individuis haberi debeant, atque ea quæ individua sunt, in solidum heredibus debeantur *l.cum fundus ff.de condit. & demonstr.l.2. §.ex his ff.de verbor.*
27 *obligat.* ideoque in specie † etiam de jurisdictione juri consonum sit, quod per se sit individua, & ad plures successores in solidum transeat Afflict. *in c.1.n.23. vers. Item est indivisibile. Quid sit investit.* Hieron. à Mont. *in tract.finium regund.cap.11.num.13.* Hartman. Hartmanni *tit.1. observ.15.nu.1.* Pacian. *de probat.lib.2. cap.36.*

cap.36.num.38.& 39. Wesenbec.*in paratit. ff.de jurisd. nu.4. & consl.32.num.1.* Nam † ex eo, quod aliquid dividi non possit, non rectè infertur, quod primogenitus solus in tali re individua succedat, cum ea pro indiviso à pluribus rectè possideatur *l.servus communis 5.C.de stipul.servor.* 28

Decimoquarto † in bonis allodialibus regali dignitate carentibus succeditur in collaterali linea tantum usque ad decimum gradum *§.fin. Inst. de success. cogn.* Jas. & reliqui Dd. communiter *in l.certum C. unde legit*, latè Tiraq. *de utroq. retr. part.1.§.1.gloss.9.n.23. &* Forster.*de success.ab intest. lib.4. cap.22.nu.41.* Gail. *de eo non ambigi affirmans observat.150.n.1.lib.2.* Peregr. *de jure fisc.tit.3.num.8.* Gloss.& Dd.communiter *in §. fin. Institut.de servil. cognat.* Baptist. à Villalob. *in comm. opin.lit. C.nu.163.* nec ea de re aliquid singulare in regalibus jure expresse cautum est, vel etiam à Dd. quos ego viderim, traditum reperitur. In † bonis verò regalem dignitatem annexam habentibus non solum usque ad decimum gradum, sed & in infinitum succedi per eos, qui de sanguine defuncti sunt, tradunt Decius *consl.85.num.3.v. In quo advertendum est.* Gozadin. *consl.8.nu.4.v. Et loquuntur isti Dd.*Schrad. *consl.3.nu.108. & consl.13. nu.182.* Covarruv.*variar.resol. lib.3.cap.5. num.4.vers. Hinc examinari poterit.* atque eam sententiam communem esse asserit Schrader. *d. consl.3. num.108. vers.namque Dd. communiter.* Neque † desunt qui putant idem in ejusmodi bonis, si feuda sint, ita locum habere, ut in iis etiam id speciale sit, & ea ab aliis bonis feudalibus hanc in re differant Joan. Bolognet. *in d.l. certum num.40.vers.2. restringitur. C. unde legit.* Curt.Jun. *de feud.part.3.nu.49.* Schneidw. *de feud.part.6. tit.de success. collateral. num.14. in fine.* 29 30 31

Schra-

32 Schrader.*de feud.par.7.nu.8. in fine.* Sed † verius est in omnibus feudis idem indistinctè, sive nimirum regalem dignitatem annexam habeant sive non, dicendum esse, si feudum ab initio semel ad descendentes transierit, & non ex pacto vel alia ex causa initio ad collaterales pervenerit. Afflict. *in cap.1. §. Hoc quoque num.13.vers.sexto & ultimo. de success.feud.* Schenck.*in cap.1.§.Hoc quoque nu.1. & 2. De his qui feud.dar.poss.* Intrigliol.*de feud.quæst.46.nu.53.*addens se semper rejecisse prædictam differentiam. Henning. Goden. *cons.16. nu.13.* eamque sententiam magis communem & in Germania receptam esse testatur Gail. *d.observ. 150. nu.4. & 5.* addens Cameram Imperialem eam secutam esse, & similiter Mynsing.*observ.95.nu.4.cent.2.* eam consuetudine Germaniæ & in Camera Imperiali receptam esse refert. Inter regalia igitur etiam & bona regalem dignitatem annexam habentia, si in feudum recognoscantur, nulla est in re differentia, sed tam in illis quam in his in infinitum succeditur, si initio feudum àd descendentes transitum fecerit, & non ad collaterales pervenerit.

33 Decimoquinto † si quis per rescriptum generaliter legitimatus sit ad feuda, hujusmodi generalis legitimatio sufficit, ut in feudo succedatur, nec est necesse, ut ea feuda expresse nominentur, ad quæ talis legitimatio fit. Schneidw. *de feud.part.6.de success.descend. nu.9.*Mozz.*de naturalib.feud.nu.91.*Vult.*de feud.cap.9. nu.93.vers.dictum est in rescripto lib.1.*Sonsbec.*de feud. part.9.nu.70.* ubi communem hanc sententiam esse testatur, idemque de ea affirmant Curtius Junior *de feud.part.principal.3.mem.1. in 2.part.nu.39. & cons.157. nu.15.* Parisius *cons.1.nu.76. lib.2.* Ruinus *cons.36.nu.18. lib.1.*Vult.*d.loc.*Rosenth.*de feud.cap.7.conclus.19.nu.11.*

gloss.11.

gloss.11. Non † habet tamen hoc locum in feudis rega- 34
libus, nec ad ea hujusmodi legitimatio generalis extendenda est. Bald. *in l. eam quam nu.42. C. de fideicom.* Præposit. *in cap.1. §. Naturales num.2. in fin. & ibid.* Laudens. *num. 8. si content. fuer. inter domin. & agnat. vasall.* Intrigliol. *de feud. quæst.46. num.67.* Anchoran. *cons.308. nu.7.* Molin. *in consuetudin. Paris. tit.1. §.8. glos.1. nu.38. vers. Adverte tamen.* Forster. *de success. ab intest. lib.6. cap.39. num.17.* Hartm. Pistor. *quæst.40. nu.8. lib.2.* Rosenth. *d. conclus.19. num.12.* ubi plures alios pro hac sententia allegat. Atque † hinc omnino sequi vi- 35
detur, regalia etiam generali illa legitimatione comprehendi. Neque ii Dd. qui exceptionem in feudis dignitatem constituunt, regalium meminerunt, quasi & in illis talis restrictio locum habeat, ideoque inter ea & feuda regalia hac in re differentia constituenda sit. Ego tamen existimo regalia etiam prædicta legitimatione non contineri, cum generali concessione & oratione non comprehendantur, ut infra *cap.5.* ostendetur. Verius igitur est nullum in ea legitimatione generali discrimen esse inter regalia feuda & regalia jura, idque eo etiam confirmatur, quod iidem Dd. qui negant regalia feuda ea legitimatione comprehendi, hac ipsa ratione utantur, quod tales dignitates generali oratione non contineantur.

Decimosexto † quoad actiones etiam & remedia, 36
quæ de regalibus & bonis regalem dignitatem annexam habentibus competere possunt, magnum inter ea discrimen est. Confessoria & negatoria competunt (ut infra *cap.7.* ostenditur) de regalibus & aliis juribus incorporalibus, non autem de bonis regalem dignitatem annexam habentibus, ut rebus corporalibus, sive allodialia sint sive feuda, nec † recte sentit 37

Inno-

Innocentius *in cap. Cum venerabilis nu.2.verſ.ſi autem quis petat. de religioſ. domib.* & eum ſecutus Afflictus *deciſ.256. num.21.* officium judicis non autem rei vindicationem, de illis bonis competere, cum non ſolum ex jure civili id non probetur, ſed & jus feudale *in cap.1.§.Rei autem de inveſtitur.de re alien.fact.* indiſtinctè quoad quaſi ſive utilem rei vindicationem de rebus corporalibus loquatur, nec ullo modo innuat in feudis regalibus ſpeciale aliquid obtinere, neque etiam Dd. *in d. §.Rei autem.* officii judicis meminerint, vel in feudis regalibus rei vindicationem locum habere negent.

Decimoſeptimo ex jam dicta differentia & illa ſequitur, quod de regalibus etiam poſſidens actionem intentare poſſit, licet de bonis regalem dignitatem annexam habentibus, tanquam rebus corporalibus, poſſidenti talis actio non detur, ſed tantum contra
38 poſſidentem locum habeat. Nam † confeſſoria & negatoria actio poſſidenti etiam datur §. *Æquè* & ibi Dd. *Inſtit.de act.l. Simili §. Ariſto.ff.ſi ſerv. vindicet. l.*
39 *uti frui §.fin.ff.uſusfruct.pet.* De rebus † verò corporalibus rei vindicatio poſſidenti non competit, ſed neceſſe eſt, ut adverſarius poſſideat *d.§. Æquè.verſ.quod genus actionis l. Officium l. Is qui deſtinavit ff. de rei vindicat.l.un.C.de alienat.jud.mutand.cauſ.fact.*

40 Decimooctavo † de bonis regalem dignitatem annexam habentibus & ab Imperatore in feudum datis ipſe Imperator ſolus eſt judex & cognoſcit, nec Camera Imperialis de iis cognoſcere poteſt, vel aliquam concurrẽtem jurisdictionẽ cum Imperatore in iis habet, ſi totaliter & definitivè de tali aliquo feudo pronunciandum ſit. Conſt.Imper. *de anno 1521.§.* Ob auch
41 ſachen ꝛc. Ordinat.Camer.*part.2.tit.7.* De † regalibus verò

verò etiamsi ab Imperatore in feudum concessa sint, aliud dicendum est, quod videlicet Camera Imperialis etiam de iis cognoscere & judex esse possit, nec hæc cognitio strictè ad solum Imperatorem pertineat Schrader. *de feud. part.*1. *sect.*2. *num.*70. & Grævæus *conclus.*29. *num.*11. De qua re ut & de feudis regalibus, quoad hanc differentiam, pluribus agemus infra *c.*8.

Decimonono † licet nonnulli velint illud, quod de sex septimanis appellationi Jure feudali præfinitis *in cap.*1. §. *fin. vers. Si autem dixerit, Quo tempore miles.* cautum est, generaliter de quibuslibet feudis accipiendum esse, tamen in solis feudis regalibus non etiam in aliis rebus feudalbus, quibus & jura regalia comprehenduntur, id locum habere, tradunt *in d.* §. *fin.* Andreas de Isernia *num.*4. *vers. Hoc ergo speciale* Schenck. *nu.*4. Jacobin. de S. Georg. *de feud. in verb. Et dicti vasalli nu.*38. *vers. Non obstat textus.* Curtius Junior *de feud. part.*7. *nu.*33. *vers. Item dispositio illius text.* Freccias *de subfeudat. Baron. lib.*2. *different.*8. *num.*1. Mozz. *de natural. feud. num.*127. *vers. Amplius ut ordo.* Schonerus *disput. feudal.*3. *thes.*124. *lib.*2. addens hanc sententiam veram esse. Accipiendum verò hoc est de eo casu, quoad Imperatorem appellatur à sententia inferioris, quando hic de feudo regali judex esse poterit, cujusmodi est, si Imperator alii causam feudi regalis delegavit, vel feudum regale per subinfeudationem alii datum fuit, & infeudans sive immediatus dominus judex est, de qua re dicemus infra *cap.*8. 42

CAPUT

CAPUT IV.

Quibus regalia competant.

SUMMARIA.

1. *De ordine qui in hoc capite servabitur.*

2. *Imperatorem inter seculares quibus regalia competunt, primum locum sibi vendicat, nec in ullo, quantumvis alium superiorem non recognoscente, magis regalia locum habent aut splendidius relucent.*

3. *Fons omnis jurisdictionis appellatur, omnesque dignitates ab eo tanquam à fonte profluunt & ad eundem refluunt* nu.4.

5. *Dignitatem thesauri in eo reconditi esse dicuntur.*

6. *Imperator dicitur esse terrestre numen, ac stella matutina in medio nebulæ.*

7. *Idem magis quam alii Reges & Principes epithetis decoratur, atque inter ea cum primis est & illud quod dominus mundi, quoad protectionem & jurisdictionem, vocetur.*

8. *Bodinus, de majestate & potestate Imperatoris & regalibus majoribus & minoribus ei competentibus nimis contumeliosè & audacter loquens, & ratione Cameræ etiam nihil omnino præcipui ei tribuens, latè refellitur.*

9. *Regi Romanorum non minus quam Imperatori majestatis jura ac regalia competunt.*

10. *Rex Romanorum, coronatione etiam Papali necdum facta, in omnibus se tanquam Imperatorem gerit, & regalia aliaque jura ac privilegia, omniaque per eum concessa, & qualibet alia ab eo gesta perinde valent, ac si ab Imperatore concessa ac gesta essent, & licet quidam* num.11. *relati contra sentiant; tamen prior sententia est crebrioribus Dd. calculis recepta & usu approbata* nu.12. *& Aureæ Bullæ Caroli Quarti, Constitutioni Ludovici Bavari consentaneum* nu.13.

14. Coro-

14. *Coronationis Papalis solennitatem aliquot Imperatores hic in specie nominati supervacaneam esse duxerunt. Idque etiam decreto Ludovici Bavari ac Electorum aliorumque Imperii statuum decreto sancitum est.*

15. *Regibus etiam regalia competunt.*

16. *Rex monarcha in suo regno esse dicitur.*

17. *Rex quatenus dicitur plus posse in suo regno, quam Imperator in Imperio?*

18. *Regibus etiam subditis ac superiorem recognoscentibus competunt regalia.*

19. *Regalia an competant etiam Regibus infidelibus & à religione Christiana alienis?*

20. *Regna, & sic etiam regalia iis annexa, sunt de jure gentium.*

21. *Duces aliique Principes, Regibus inferiores, habent regalia, licet superiorem recognoscant. Duces Germaniæ pro Regibus haberi minus rectè asserit Ruckerus.*

22. *Comites, qui principali dignitate & gradu decorati sunt &* Gefürstete Grafen *appellantur, similiter regalia habent.*

23. *Principis nomen propriè Imperatori competit, isque ea appellatione in legibus Romanis denotari solet.*

24. *Principes appellantur etiam Duces, Marchiones & alii similem regalem dignitatem habentes.*

25. *Ex iis quidam Ducis, Marchionis, Landgravii vel alterius specialis dignitatis regalis nomen non habent, sed tantum Principes hodie nuncupantur, & hujusmodi Principis vel Principatus titulo multi etiam inter Ducatus & aliarum dignitatum titulos utuntur.* nu.26.

27. *Principes qui simpliciter ita appellantur de consuetudine nonnullis locis præcedunt Duces & alios inferiores Principes.*

28. Inter Principes Imperii cumprimis etiam Electoribus regalia competunt.

29. Hi supremam in Imperio post Imperatorem & Regem Romanorum dignitatem, & præ aliis Imperii Principibus quam plurimas insignes prærogativas habent, & quænam sint illæ partim remissivè, partim speciali enumeratione ostenditur.

30. Archiduces etiam Austriæ præ aliis Principibus Imperii nonnullas, & quidem ex parte tantas prærogativas habent, quantæ Electoribus non competunt.

31. Nullo loco sunt Duces vel alii Principes, qui Archiduces appellantur, neque, ante Austriæ Duces tales fuerunt, nec etiam postea, qui eam dignitatem ambiverunt, eam apud Imperatorem impetrare potuerunt.

32. De Archiducibus male Mozzium, Marinum Frecc. & Chassanaum dicere, quod in Germania de consuetudine aliorum etiam quam Austriæ Ducum primogeniti filii Archiduces appellentur.

33. Archiduces Austriæ ex privilegio Cæsareo habent etiam jus regale vectigalia nova instituendi.

34. Item jus non solum nobiles sed etiam Comites & Barones creandi & plures alias prærogativas in regalibus habent nu.35.

36. Comites etiam ac Barones, quorum inter Status Imperii & regalem dignitatem habentes magnus numerus est, regalia habent.

37. Principis appellatione larga hi etiam comprehenduntur.

38. Comitatus, non autem Baronatus, in jure feudali expressè inter feuda regalem dignitatem annexam habentia refertur.

39. Barones tamen non minus, quàm Comites status Imperii sunt & dignitatem regalem habent, & illis in matri-

matricula Imperii privilegioque & jure Austregarum nu.40. *in dignitate munereque judicis ac præsidium Cameræ Imperialis & aliis æquiparantur* nu.41.

42. *Barones licet quidam* Dd.nu.49. *relati Comitibus non æquiparandos, nec Baronatum inter feuda regalia numerandum esse contendant, tamen hic &* num.43. 44.45.46.47. & 48. *refutantur, & simul contrariam sententiam non solum crebrioribus Dd. calculis approbatam, sed & consuetudine Germaniæ receptam esse* nu.50. *ostenditur.*

51. *Baronatum esse maximam dignitatem & generali Baronum appellatione Duces, Marchiones & Comites comprehendi, non rectè generaliter à Schradero traditur.*

52. *Comitē in Germania præcedere Marchionē male à Luca de Penna, Martino, Freccia & Chassanæo asseritur, & jure etiam feudali id non est consentaneum* nu.53.

54. *Comitum olim in Orientali & Occidentali Imperio tanta fuit prærogativa, ut Ducibus præponerentur, & hi illis disciplina militari adjungerentur.*

55. *Ducum potestas & dignitas circa Caroli Magni tempora ita crevit, ut propriè Duces dicerentur, quibus duodecim Comites suberant, à quo tamen postea per sequentem ætatem recessum est.*

56. *Comitatus & Baronatus quidam reperiuntur, qui ab inferiori aliquo Principe conferuntur, & tamen regales dignitates sunt.*

57. *Comites vel Barones, si per subinfeudationem ab inferiore Principe investiantur, etiamsi non immediatè, tamen mediatè ab ipso supremo Principe ejusmodi regale feudum cum eidem annexis regalibus consequuntur.*

58. *Comitatum vel Baronatum in feudum non raro etiam ipsi Principes ab aliis Principibus inferioribus re-*

cognoscunt, simulque dignitatem regalem & jura regalia Comitatui vel Baronatui annexa consequuntur.

59. Comes vel Baro si Comitatum vel Baronatum proprium & allodialem ab alio in feudum recognoscat, priorem dignitatem & statum una cum regalibus, quæ antea habuit, retinet.

60. Comitatus ac Baronatus in Imperio multi olim extiterunt & adhuc ex parte reperiuntur, qui libera ac allodialia bona Imperioque immediatè quidem subjecta, sed tamen non feuda Imperii fuerunt, licet Imperator dignitatis author esset.

61. Comitatus ac Baronatus etiam tales reperiuntur, & quibus dignitas regalis & cum ea etiam regalia per solam præscriptionem acquisita sunt.

62. Allodialis, non verò feudalis, res in dubio esse præsumitur.

63. Hæc præsumptio etiam in quibuslibet bonis regalem dignitatem annexam habentibus, etiamsi Ducatus, Marchionatus vel alius Principatus sit, locum habet.

64. Comes vel Baro ex singulari privilegio supremi Principis etiam per inferiorem eo Principe tale privilegium habentem creari & Comitatu vel Baronatu sine subinfeudatione investiri potest.

65. Comitis vel Baronis creatio ab inferiori ex singulari privilegio sibi à supremo Principe concesso facta, perinde quoad dignitatem habenda est, ac si ab ipso supremo Principe profecta sit.

66. Dignitatem regalem inferior propria authoritate alicui dare non potest, sed privilegio peculiari ad eam rem opus habet.

67. Comites vel Barones Imperii libertatem, qua immediatè Imperio subjecti sunt per infeudationes aut subinfeu-

infeudationes non amittunt, nec domini feudalis jurisdictioni subjiciuntur.

68. Comites vel Barones, ut maximè velint, tamen non possunt per recognitionem feudalem personam suam & bona immediate Imperio subjecta, domino feudali subjicere & ab immediata Imperii jurisdictione eximere, & si contra fiat, procurator fiscalis contra eos & ipsos etiam eximentes in Camera Imperiali summariè procedere solet.

69. Ex Comitibus & Baronibus nonnulli reperiuntur, qui mediate Imperio subjecti sunt, idque vel ob præscriptionem, vel quod, cum Comites vel Barones ab Imperatore crearentur, alicui Principi fuerint ipsi cum bonis suis subjecti.

70. Possunt tamen ex concessione vel præscriptione regalia habere & retinent ea quæ antea habuerunt, idque fit etiam in nomine, quod à libertate habent, & nihilominus Freyen *ac* Freyherrn *appellantur,* num.71.*licet civitates liberæ, quæ* Freye Reichsstädte *vocantur, illique liberi nobiles, qui* Freye vom Adel *nominantur, libertatis nomen amittant, si alicujus inferioris Principis subditi fiant* nu.72.

73. Civitatibus omnino liberis & superiorem non recognoscentibus regalia competunt.

74. De civitatibus nonnullis, quæ à Dd. Italis pro liberis habentur, in dubium à quibusdam Dd. & Scriptoribus vocatur & disputatur, an omnino liberæ sint.

75. Civitates Imperiales liberæ habentur etiamsi Imperatorem superiorem agnoscant.

76. Civitates illæ Imperiales, quæ, cum sub jugo aliorum Principum & Statuum Imperii essent, per exemptionem ab eo jugo in libertatem pristinam redierunt, simpliciter liberæ dictæ sunt.

77. Ejusmodi civitates ex aquila in insigniis nihil, reliquæ Imperiales civitates totam aquilam vel partem ejus habent.

78. Utraque in Imperii Constitutionibus Catalogoque Statuum iis annexo & matricula Imperii per copulam ET conjunguntur, ac Frey vnd Reichsstädte *vocantur.*

79. Statibus etiam Imperii annumerantur nec nudum consilium dandi sed suffragii etiam jus in Comitiis Imperii habent, ac in prædicto catalogo distinctis titulis in duo subsellia die Reinische vnd Schwäbische Banck *dividuntur.*

80. Nonnunquam in diplomatis & privilegiis Cæsareis nobilia Imperii membra appellantur.

81. Quatuor præ reliquis primariæ olim habitæ sunt, & quænam sint illæ?

82. Nec hæ quatuor solum, sed & reliquæ etiam jura Principis ac regalia habent, libertatem earum negans, & eas eximere volens, exemptionem probare tenetur.

83. Easdem in sua republica tantum posse, quantum Imperator in Imperio Gailius asserit, idque declaratur & restringitur.

84. Civitates aliquot reperiuntur, quæ immediatè quidem Imperio subjectæ non sunt, olim tamen tales fuerunt, nec hodie aliter quam certis pactis & conditionibus inferioribus Principibus subjectæ sunt, multaque ex privilegiis & regalibus, quæ olim tanquam Imperiales civitates Statusque Imperii, aut ex peculiari privilegio Cæsareo vel etiam præscriptione habuerunt, adhuc retinent.

85. Subjicere alii se, quoad quædam, quilibet potest, ita ut in reliquis liber maneat.

86. Civitates, quæ certis pactis & conditionibus alicui subjectæ sunt, tantum quoad illa pacta & expressas conditiones subditæ censentur, in reliquis verò liberæ manent.

87. Civi-

87. Civitates Lombardiæ regalia ex constitutione Friderici I. habent, per quam tamen non omnia regalia sunt nactæ, nec ab Imperii superioritate exemptæ.

88. Civitates omnes, quantumvis amplissimæ, jure Romano privatorum loco habentur, excepta Roma.

89. Publica tantum illa jure Romano dicuntur, quæ sunt populi Romani.

90. Civitates omnino liberæ nullumque superiorem recognoscentes, ut & Imperiales, privatorum loco non habentur.

91. Certis pactis & conditionibus Principibus inferioribus subjectæ, an & quatenus privatorum loco haberi possint?

92. Nobiles an & quatenus regalia habeant? & n.93. 97.98.99.

94. Nobiles etiam immediatè Imperio subjecti inter Status Imperii non referuntur, licet non desint, qui eos Statibus annumerant. Conjunctim tamen considerati status dici possunt.

95. Quanam prærogativa hi præ aliis nobilibus gaudeant? & nu.96.

100. Privatas personas regalia vel regales dignitates, bonave, quibus ejusmodi dignitas annexa est, habere, indignum esse censetur.

101. Ejusmodi tamen etiam personæ legitimis modis regalia acquirere possunt, & sunt, qui habent etiam nonnunquam ex sola locatione aliquod jus in regalibus, ut emolumenta inde percipiant, nu.102. *Ubi etiam additur, quinam præter eos, qui ex utroque parente nobili nati sunt pro nobilibus habeantur.*

103. Privatæ etiam personæ, quæ Comites Palatini vocantur, ex singulari concessione sive delegatione sibi facta, donec vivunt, ejusmodi jus, quod ad regalia & qui-

dem majora etiam pertinet; habent, qualia nonnulla etiam in specie recensentur nu.104.

105. Ex his Comitibus nonnulli, & à Cæsare & à Pontifice eandem potestatem habent.

106. Palatini nonnunquam plures quam unus ad actum legitimationis vel similem ad regalia pertinentem pro majori cautela & confirmatione actis adhibentur.

107. Camera Imperialis potestatem legitimandi & confirmandi legitimationem non habet, ideoque confirmationem legitimationis quantumvis à duobus Comitibus Palatinis facta, aliquando denegavit.

108. Comites hi dicuntur abusivi & improprii.

109. Delegatus summi Principis subdelegare potest, secus tamen est in Comite Palatino nec ejus potestas in hæredes transit, nisi id speciatim in diplomate concessum sit nu.110.

111. Comitibus Palatinis de potestate sua asserentibus citra exhibitionem concessionis sive privilegii credendum non est, adeo ut ne quidem Notario in suo instrumento se tale privilegium seu diploma vidisse asserenti credatur.

112. Authoritas & potestas eorum tanta non est ut clausula derogatoria, Non obstantibus, *&c. uti possint.*

113. Legitimare ad feuda non possunt, nisi specialis ad ea legitimandi facultas ipsis concessa sit.

114. Legitimandi potestas in iis non extenditur etiam ultra nobiles, ideoq́ Principum, Comitum, & Baronum liberi ea non comprehenduntur, neque etiam legitimatio sine causæ cognitione fieri potest.

115. Potestate sua in iis quæ de regalibus sunt sæpè abutuntur, idq́ maximè fit in Notariorum creatione.

116. Transitur à secularibus ad Ecclesiasticas personas, quibus regalia competunt, inter quas Pontifex Romanus primas tenet.

117. Idem

117. Idem non solum Ducatus aliosq; inferiores Principatus cum annexis regalibus, sed & integra regna, iisq; annexa regalia in feudum confert.

118. In regalibus dignitatibus & iis annexis juribus regalibus conferendis nonnunquam cum ipso Imperatore aliisq; superiorem recognoscentibus respectu ejusdem vasalli concurrere, & quæ præterea habeat vel non.

119. Ecclesiasticæ personæ territorium propriè non habent.

120. Episcopatum dici amplissimam & excelsam dignitatem & quomodo hoc accipiendum sit.

121. Ecclesiastici, ut alia temporalia sic & regalia habere possunt.

122. Idem homo diversis respectibus, diverso jure & diversis qualitatibus censeri & sic duplicem personam repræsentare potest.

123. Episcopus tanquam Principes Statusq; Imperii regalia habere.

124. Episcopis regalia congruere negantem Arnoldum quendam Brixianum hæreseos incusatum & ob eam causam in Lateranensi Concilio mille Antistibus præsentibus condemnatum esse.

125. Episcopos in numerum Principum Imperii à Ludovico Pio Imperatore esse cooptatos, postque eorum mortem totum jus Episcopale cum omnibus regalibus ad capitulum devolvi, & ab eo, donec alius Episcopus eligatur, retineri, seculari tamen Principe vel alio immediatè Imperi subjecto mortuo in suis territoriis jus Episcopale quod ex constit. de pace relig. habet ad successorem transit.

126. Iidem non solum expressè de regalibus investiri solent, sed & eorum Episcopatus nonnunquam investituris Principatus vocatur.

127. Episcoporum quidam præter regalia, quæ illo oc-

 casione

casione Episcopatus tanquam Principibus competunt, peculiares titulos seculares Principatuum & Comitatuum habent, & in specie nominantur, dignitasq; Episcopalis secularium Principum dignitatem antecellit & hac illis in titulis Episcoporum, & quidem etiam secularium ad Episcopatum evectorum Archiducati dignitate excepta postponitur. ibid. Solentque Episcopi Academiarum esse Cancellarii.

128. Horum dignitas & potestas in iis, quæ regalia jura regalesque dignitates & alia temporalia concernunt, ita pedetentim crevit, ut non solum nobiles sed & Comites ac Barones ab iis feuda habeant, & à nonnullis eorum etiam Principes de integris Comitatibus ac Baronatibus investiti sint.

129. Episcopos illos qui cum quatuor secularibus Principibus in Electorali dignitate concurrunt, inter omnes Episcopos dignitate & regalibus excellunt, singulariaque jura, privilegia & prærogativas habere, & quæ Moguntinus inter hos præcipua & singularia habeat.

130. Magistrum Ordinis Theutonici & magistrum Joannitarum inter Ecclesiasticos ac Status Imperii numerari, bonaque ordinis iis subjecti passim per totum Imperium sita esse.

131. Ordo Theutonicus & magister Joannitarum an & ubi regalia habeat?

132. Magistrum Theutonici ordinis multi pinguiores fortunas & reditus habere, quam alii multi Principes Imperii.

133. Idem duplo potentior est & duplo plus in collectis Imperii contribuit, quam magister Joannitarum.

134. Abbates etiam & Præpositos Principali dignitate decoratos regalia habere, & quinam sint illi?

135. Principum secularium numerus, quemadmodum

dum initio minor fuit, postea verò crevit, ita etiam quidam Abbates & Præpositi, qui olim inter Prælatos referebantur & inferioris conditionis quam Principes erant, postea Principibus in Comitiis Imperialibus adscripti & singuli jus suffragiorum nacti sunt, licet alii aliis serius num.137.

136. Prælati omnes tanquam unius Principis vicem sustinentes unum tantum suffragium in Comitiis Imperii habent.

138. Abbates & Præpositos prædictos non solum inter Principes referri, sed & inter eos esse, qui Comites & Barones atque adeo etiam Principes vasallos habent, & integros etiam Comitatus cum annexis regalibus in feudum recognoscunt nu.139.

140. Abbatissæ in administratione rerum secularium Abbatibus æquiparantur.

141. Abbatissarum quasdam dignitatem & titulum Principalem habere licet non solum in matricula Imperii, sed & in catalogo Statuum constitutionibus Imperii adjuncto à Principibus separentur & inter Prælatos collocentur.

142. De his Abbatissis ob principalem dignitatem eo magis dici posse, quod regalia habeant, cum & aliæ Ecclesiasticæ personæ, quæ propriè Prælati sunt & inter Status referuntur, regalia habeant nu.143.

144. Abbates & Abbatissas inter hos Prælatos esse, qui non solum nobiles, sed & Comites Baronesque vasallos habent, & à quibus Principes etiam amplissima bona cum annexis regalibus in feudum recognoscant.

145. Status Imperii omnes enumerare volens Gailius prælatorum etiam mentionem inter eos facere debuit.

EOrum quibus regalia competunt, alii sunt seculares alii Ecclesiastici. Quia † verò hæc materia non 1

Eccle-

Ecclesiastica & spiritualis, sed merè secularis est, eum ordinem hoc capite tenebimus, ut primum de secula-
2 ribus, deinde de Ecclesiasticis, tractetur. Inter † seculares primus occurrit Imperator, qui nobilissimæ illius constitutionis, quæ *in cap. unic. Quæ sint regal.* extat, & de solis regalibus edita fuit, author est. Atque in nullo quantumvis alium superiorem non recognoscente magis regalia locum habere & splendidius re-
3 lucere, vel inde liquet, quod † fons omnis jurisdictionis appelletur Bald. Ravenn. & alii *in c.1. §. judices. de pac. juram. firmand.* Marant. *de ord. judicior. part.4. dist.5. nu.3.* Vasq. *de success. creat. lib.2. §.17. nu.88. in fin.* Heig. *quæst.9. num.*18. *part.*1. omnesque dignitates dicantur ab eo tanquam à fonte profluere *l. Sacrilegii C. de divers. rescript.* Bald. *in cap.*1. *in princ. nu.*1. *vers. Nota omnes dignitates. quis dicat. Dux Marchio &c.* Dec. *cons.408. num.17.* Roland. à Vall. *cons.119. num.4. lib.4.* Decian. *respons.19. num.185. lib.3.* Henning. Goden. *cons.3. nu.23. & 24.* Gail. *observat.30. n.21. lib.1.* Schneid.
4 *de feud. part.2. num.98.* & † ad eundem refluere. Bald. *in c.1. §. adhæc. de pac. juram. firmand.* Curt. Sen. *cons.68. num.6.* Henning. God. *d. cons.3. num.23.* Jacobin. de S. Georg. *de feud. in verb. Perpetuusq; vicarius num.6.* Rosenth. *de feud. c.5. conclus.85. nu.3.* atque sanctissimus
5 nuncupetur *l. Titius.87. de leg.2.* ac † thesauri dignitatem in eo reconditi esse censeantur, Bald. *in d. c.1. nu.1. vers. Ita in Principe Romano* Curt. Sen. *d. cons.68. nu.6. vers. sic in Principe Romano* Curt. Jun. *cons.1. num.17.* Socin. *cons.68. num.3.* & post eum Borch. *de feud. c.4.*
6 *num.12.* terrestreque † numen ac stella matutina in medio nebulæ esse dicatur, Bald. & Laudens. *in cap.1. §. fin. de prohibit. feud. alienat.* Cotta *in memorabil. in verb. Imperator.* Borch. *d. cap.24. num.3.* Schneidw. *d feud.*

*feud. part.3. nu.*51. Petr. de Ravenn. *in orat. anno* 1503. *ad Duces Saxoniæ habita*, & † magis quam alii Reges 7
ac Pricipes elogiis & epithetis decoretur Lancellot. Conrad. *in templo judic. lib.*1.*cap.*2.§.33. *nu.*5. eodemque pertinent etiam quæ de ejusmodi epithetis prodita sunt ab Huberto Gotzio *in thesauro rer. antiquar. cap.*5. atque inter hæc epitheta cumprimis est & illud, quod in jure Romano expresse dominus mundi vocetur *l. deprecatio ff. ad l. Rhod. de jact.* plurimique ex veteribus & recentioribus, & quidem non solum Germanis sed & aliarum nationum Dd. eo elogio eum insigniant, ita tamen ut hoc ad protectionem & jurisdictionem restringatur, nec ad privatarum rerum dominium extendatur, idque communiter Dd. tenere testatur, Gail. *de pac. public. lib.*1. *cap.*11. *num.*4. neque hujusmodi elogium ullis Regibus quantumvis potentissimis vel in jure communi, vel à Dd. tribuitur. Mirum † verò Joannem Bodinum Virum 8
alioqui doctissimum & plurimæ lectionis non esse veritum *in methodo histor. cap.*6. *&* *de republic. lib.*2. *cap.*6. *&* *lib.*4. *cap.*1. in contemptum & summam extenuationem majestatis ac potestetis Imperatoriæ, regaliumque inde dependentium, varia notoriè falsa congerere, ex quibus præter alia est, quod jura majestatis Imperii, quæ & regalia appellantur, & Imperatori competere diximus, sint penes Imperii Principes inferiores & civitatum legatos, iique non solum singulis Principibus ac civitatibus, sed & ipsi Imperatori leges ferendi, de pace & bello decernendi, ac judices Imperialis Curiæ, qui de capite, fama, ac fortunis omnibus Imperatoris, Principum ac civitatum statuere possint, constituendi jus habeant, & à reliquis tanquam summam potestatem habentibus, Principes,

cipes, Duces, Marchiones creentur, Imperator verò à Ducibus & Principibus creari solet, & huic provincias obeunti Principes, pro sua quisque dignitate, quasi peregrino Principi occurrant, item quod optimatibus ac populo parere, eorumque Imperio ac jussibus acquiescere debeat, nec magistratus creet, neque etiam in Camera aliquid præcipui habeat, & sit quidem penes eum dignitas & aliquid ex vectigalibus & portoriis, præterea nihil, Ducique Venetorum vix par dici possit, licet de eodem Duce non solum, ex Sabellico & Contareno, aliisque Scriptoribus constet, quam exigua ejus sit potestas, sed & ipse Bodinus *d.lib.2.cap.*1. his utatur verbis, quod solus sit ex omnibus magistratibus, qui Imperio vacat, nec vocare quenquam ad se, nec prehendere, nec jure rogare, nec plus in unoquoque collegio, sive maximo sive minimo potest, quam collegarum unus, præterquam quod postremus suffragium ferre consuevit, ac ne Principis quidem ullius aut populi literas reserare, aut legatos admittere, aut dimittere, nisi pro collegio Septemvirorum, aut Decemvirorum, ac ne urbe quidem injussus exire potest, quibus idem Bodinus ibidem addit, eum ne uxorem qui peregrinam ducendi facultatem habere, adeò ut Decemviri Falerium Ducem eo nomine, quod peregrinam uxorem sibi despondérat, in crucem egerint.

Sunt autem ea, quæ tam audacter à Bodino in despectum Imperatoris, & ei competentium regalium majorum & minorum scribuntur, eo magis à veritate aliena, quod, ut alia ad Imperatoris majestatem summamque potestatem iisque annexa regalia pertinentia emittantur, omnibus Regibus aliisque Principibus quantumvis superiorem non recognoscentibus,

tibus, hodie etiam dignitate præfulgeat, & non ſolum Nobiles, Barones & Comites, ſed & Duces, Marchiones, Landgravios & alios Principes, imò etiam Reges creandi, & regalibus feudis inveſtiendi, jura regalia per privilegium vel inveſtituram concedendi, per privationem ex juſta cauſa ea adimendi, privilegia varia dandi, & à prædeceſſoribus data confirmandi, clauſula plenitudinis poteſtatis, proprii motus & certæ ſcientiæ utendi facultatem habeat, mortuo eo nemo Principum Imperii, ac ne quidem Elector Palatinus aut Saxo (qui interregni tempore Imperii vicarii ſunt) aliquem de regalibus feudis inveſtire poſſint, ſed ea facultas ſuſpendatur, ac ipſi futuro Imperatori reſervetur, ex Aurea Bulla Carol. IV. *c.5.* & conſtitutione Imperii *de anno* 1521. §. **Und behalten uns/ꝛc.** omnes Status Imperii, & inter eos etiam principes, Imperatorem verum magiſtratum agnoſcant, juramentoque ei obſtricti ſint, in ſubſcriptionibus ſuarum literarum & ſupplicationum, quæ ei exhibentur, ſe ſubjectiſſimos nominent, crimen læſæ majeſtatis ex cauſis, jure de ejusmodi crimine expreſſis, contra eum committant, in bannum etiam ex juſta cauſa ab eo declarari poſſint, reviſionique contra ſententias ab eo latas non ſit locus, &, quantum ad Cameram attinet, in qua etiam Imperatorem, ut ſupra dictum eſt, nihil præcipui habere, Bodinus ſcribit, hæc **Käyſerliche Cammergericht** vocetur, in eaque Imperator non ſolum Aſſeſſores habeat, ſed etiam ipſum caput ac judicem, quem Principem, Comitem vel Baronem eſſe oportet, & præſides, qui vel Comites vel Barones ſint, ſolus conſtituat, Ordinat. Camer. *part.1. tit.1.* §.*1.* fiſci procurationem creet, eique advocatum fiſci adjungat, *d. part.1. tit.15.* §.*1.* & §.2.

& hi

& hi juramentum judici Cameræ vice ejus præstent, *d.par.1. tit.60. & 61.* quicquid procurator fiscalis ex mulctis aliisque fisci reditibus consequitur, & non in causas & processus fiscales, vel alia ratione necessario erogat, ei reservetur, *d.part.1. tit.16. §.fin.* ejus nomine ac sigillo omnia mandata pœnalia & alii processus expediantur, Ord.*part.3. tit.12.* §. Vnd solch praefectus Cancellariæ in ejus solius, vel vice ejus Collegii Cameralis verba juret, *d.part.1. tit.58.* idque etiam ab aliis Officialibus Cancellariæ in ejus, vel vice ejus judicis Cameræ verba fiat; *d.part.1.tit.59. & 79.* Commissiones ad totam causam non à Camera, sed ab eo solo ad petitionem partium decernantur, d. Ordinat. *part.2. tit.3. & tit.4.* §. Zum vierdten. *& tit.5.* §.*1.* si executionem Banni, in quod à Camera declaratio facta est, Circulus unus vel plures detrectent, ad ejus provisionem res tota pertineat, eique talis provisio deferenda sit, *d.part.3.* §.*49.* §. Vnd wo sich de Ducatibus aliisque feudis regalibus, ut & de validitate & interpretatione, menteque à se vel prædecessoribus datorum privilegiorum ipse solus cognoscat, *ut infra c.8. ostendetur*, & Camera non possit absque ejus consensu & mandato de causis fiscalibus Ducatus, Comitatus, territoria, oppida, arces & similia concernentibus judicare, *d.tit.16.* §. Darzu ob sich ꝛc nec in fractæ pacis causis majoris momenti & periculi ad banni absolutoriam sententiam procedere Ord. Cam. *d.part.2. tit.18. §.fin.* vel Principem in bannum declarare Heig. *part.1.q.9.nu.24.& seq.* (ubi inter cætera usum & constitutionem Alberti Imperatoris *in speculo Saxonico* extantem de hac re allegat) vel contra extraneos Imperioque non subjectos processus decernere. Ord. *part.3. tit.48. §.fin.in fin.* vel etiam ob pestem bellive

metum

metum in alium locum transferri, Const. Imperii *de anno 1570.* §. Wann vnd wohin. Quibus accedit, quod ea famæ & honoribus restituere, ætatis veniam dare, spurios legitimare, privilegia dare, vel ab Imperatore data confirmare, constitutiones & leges ferre, & pleraque alia ejusmodi regalia usurpare non possit, sed Imperatori ea reservata sint, Thom. Michaël. *in disp. de jurisdict. conclus. 11, 31, 32. & 33.* Gylman. *rerum in eadem Camer. judicatarum lib. 2. decis. 54. nu. 78.* Ideoque errat Menochius dum in Camera observari, ut in legitimationibus naturaliū semper adjiciatur clausula: *Sine præjudicio eorū, qui successuri sunt,* refert *cons. 799. num. 30.* allegans, Gail. *observ. 142. nu. 15. lib. 2.* qui hoc non dicit, sed nulla facta mentione Cameræ, ut quæ jus legitimandi non habet, ait communiter legitimationibus naturalium adjici solere clausulam: *Salvo jure agnatorum vel tertii.* Et licet Friderus *De Camer. process. lib. 1. cap. 12. nu. 3.* putet legitimationem ejusmodi in Camera locum habere, tamen adducit ipse præjudicium, quo anno 1591. supplicanti pro confirmatione legitimationis petitio simpliciter denegata fuit, licet legitimatio à duobus Comitibus Palatinis, tam à Pontifice quam Cæsare privilegium ad legitimandum habentibus, esset facta. Competunt tamen etiam Cameræ nonnulla, quæ sunt de regalibus, ita tamen, ut ad justitiæ administrationem spectent. Nam tale est generalis banni jus, quo omnes per totum Imperium ex justa causa in bannum condemnare potest, Gail. *de pac. publ. lib. 2. cap. 1. num. 27. & de arrest. Imper. cap. 10. num. 18.* exceptis tamen Principibus, in quibus consensus Imperatoris requiritur, ut supra dictum est. Ejusmodi etiam est jus absolvendi à juramento ad effectum agendi, Ordinat. Camer. *part. 2. tit. 24.* &

extremæ provocationis, cum undequaque ad eam appelletur, sed ab ea ad ipsum Cæsarem solum, vel etiam simul ad Status Imperii appellari non possit. Ord. Camer. *d.part.2.tit.51.* Alia verò pleraque omnia, quæ ad regalia spectant, exercendi facultatem non habet, nec in iis concurrentem cum Imperatore potestatem sibi arrogare potest, sed hæc, ut supra dictum est, Imperatori reservata sunt, & quoad ea de Cameræ judicio dici potest, quod de Parlamentis & supremis judiciis Galliæ scribit Boërius Præses Parlamenti Burdegalensis, *in tractat.de auctorit.magni consilii n.173.* quod nimirum manus ad reservata sive regalia Regis apponere non possit. Est enim Camera ideo maximè instituta, ut administrationi justitiæ contentiosæ, litiumque decisioni præesset & vacaret. Gylman. *in causa* Augspurg. *& Augustanæ confessionis consortum contra ejusdem civitatis senatum Pontificiæ religionis symphor. tom.1.part.1.tit.3. vot.9. nu.10.* eaque administratio justitiæ contentiosæ talis est, ut per eam de ipsis etiam regalibus, superioritatibus & constitutionibus Imperii cognoscere, & ex jure communi judicare possit. Idem Gylman. *Rer. judicatar. Camer. Imper. lib.2. decis.54. nu.7.* ubi id in *voto Camerali in causa* Wirtenberg *contra* Oesterreich additur. De iis verò quę de potestate & authoritate Imperatoris, regalibusq; iis annexis supra adducta sunt, in specie plenius ex parte aliis locis dicetur, quemadmodum & illud suis locis ostendetur, quomodo in nonnullis Imperatoris potestas coarctata & restricta sit.

9 Proximus † verò ab Imperatore est Rex Romanorum, cui etiam non minus quam Imperatori Majestatis jura ac regalia competere, eo minus dubium est,
10 quod † post electionem tantum, etiamsi approbatio,

& coro-

& coronatio Papalis necdum facta sit, Rex Romanorum appelletur, ac alioqui in omnibus se tanquam Imperatorem gerat, regalia etiam, aliaque jura ac privilegia per eum concessa, & quælibet alia ab eo gesta, perinde valeant, ac si ab ipso Imperatore concessa, ac gesta essent, gloss. *in Clement.1.§.Porro. in verb.Reges. de jurejur.* Cyn. Ang. Bald. & Alber. *in l.Bene à Zenone. C.de quadrien. præscript.* Bart. *in Extravag. Ad reprimendum. vers. Reges.* Dec. *cons.194.nu.1.& in c. Eam quæ num.19.de rescript.* Cagnol. post alios à se allegatos *in proœm.ff.in pr.nu.40.* & † licet contra sentiant gloss. 11
in d.l. Bene à Zenone. in verb. Insulas Cod. de quadrien. præscr. Oldradus *cons.180. incip. Quæstio est utrum Imperator.* & alii allegati à Decio *d.cons.194.nu.1.* & Molinæo in addit. ad Dec. *in d.c. Eam quæ num.*19.*sub lit.f.*
tamen † hæc sententia crebrioribus Dd. calculis re- 12
cepta est, & communem appellant. Imola *in d.clemen.* 1.*in 3.quæst.* Cagnol. *d.num.40.* Dec. *d.cons.*149.*num.*1. *& 2.* Sylvester Aldobrandin. in addit. ad Dec. *in d.c. Eam quæ num.*18. *lit.e.* Pacianus *de probat. lib.2. c.35. nu.35.* Mandellus *cons.62.nu.*31. Curt. Jun. *cons.*1.*nu.27.* & Parisius *cons.*1.*nu.4.vol.2.* ubi addit Hostiensem etiam dicere ita servari, & ita judicatum fuisse per Principes Alemanniæ. Eaque sententia usu comprobatur, cum Cæsareis confirmationibus tam ea, quæ à Regibus Romanorum, tam quæ ab Imperatoribus antea per privilegium vel investituram data & concessa aliave ratione acta sunt, comprobari & confirmari soleant, de qua consuetudine testantur, Abbas *in c. Venerabilem. circa fin. de elect.* Decius, Cagnolus & Pacianus *jam citatis locis*, confirmatur † etiam ea sen- 13
tentia satis apertè per auream Bullam *c.2. de electione Regis Romanorum* eamq; de eadem re antecessit Con-

 stitu-

ſtitutio Ludovici Bavari, cujus Aventin. *lib.8.fol.400.* Nauclarus *Generat.45.fol.1001.* Alberic. de Roſat. enim *Dictionario, in verb. Electores.* & plures alii meminerunt. Proinde cum in conventu legatorum Caroli V. Imperatoris & Galliæ Regis Franciſci primi *an.*1521. Caleti habito, Regis legati præcedere vellent, & Carolum Quintum electum quidem, ſed nondum confirmatum tunc temporis fuiſſe obtenderent, merito hujus legati primas ſibi deberi contenderunt, quod ex electione, perinde ac ſi confirmatus eſſet, plenam ac liberam haberet poteſtatem, nec confirmatione
24 opus eſſet. Et † licet idem Carolus aliquot annis poſt papali coronatione uſus ſit, tamen varii alii Imperatores eam ſolennitatem ſupervacaneam duxerunt, & ea neglecta Imperium feliciter adminiſtrarunt. Ex quorum numero fuerunt Rudolphus I. Albertus, Maximilianus I. Ferdinandus, Maximil. II. Rudolphus II. & præſens Imperator Matthias, atque inter hos Maximilianus I. ille eſt, qui præter alia à ſe præclare geſta Auguſtiſſimum Imperii tribunal quod Camera Imperialis vocatur, anno 1495. inſtituit. Eo verò minus mirum videri debet, tot Impp. Pontificia Coronatione uti noluiſſe, quod iis notum fuerit decretum Ludovici Bavari ac Electorum aliorumque ſtatuum Imperii, in quo multis rationibus, cur Pontificia Coronatione opus non ſit præmiſſis conſtituitur Electum Romanum Regem ex ipſa Electione pro vero Imperatore habendum eſſe, nec alterius alicujus approbatione, confirmatione, authoritate vel conſenſu opus habere, & ſimul adduntur pœnæ, contrafacientes feudis privandos, & incurrere crimen læſæ Majeſtatis. Decreti hujus meminit Henric. Rebdorff *in Annalibus* ſub 1359. apud Freher. *p.1. Scriptor.*

rer.

rer. Germanicar. Abb. Urſperg. & Cuſpinian. *in Ludovico Bavaro*, Spangenb. *in Chron. Mansfeld. c.282.* & totum extat apud Hieron. Balb. Epiſcopum Garzenſ. *de Coron. Carol. V. Imper. p.65.* & Alberic. de Roſat. eximium JCtum & in foro exercitatiſſimum (uti eum Jaſon appellat, Forſt. *in tract. jur. civ. Rom. c.1. nu.18.*) *in l.3, num.16. Cod. de quadrien. præſcript.* ubi decretum hoc domini Ludovici legem appellat, & ſimul utitur his verbis: *ſe tum temporis in Romana curia exiſtentem audiviſſe magnos prælatos & etiam laicos in utroque jure peritos in hanc opinionem inclinaſſe, tanquam veriorem*, literæ etiam ab omnibus Electoribus tam Eccleſiaſt. quam ſecularibus ad Pontificem datæ ſunt, quibus prædictum Decretum repetunt & de novo comprobant & confirmant.

Poſt † Romanorum verò Regem merito inter ſe- 15
culares Principes primas tenent reliqui Reges, quibus etiam regalia competunt *cap. Super quibusdam. §. Præterea. de verb. ſignif.* ubi expreſsè non ſolum Imperatorum, ſed & Regum fit mentio, & tam his quam illis tribuitur regalia concedendi facultas, & tradunt illud etiam Lancellottus Conrad. *in templo omn. jud. lib.1. c.2. §.3. nu.1.* Claudius Seyſſel. *de feud. tit. qui feud. dar. poſſ. par.1. ampliat.2.* Pereg. *de jur. fiſc. lib.1. tit.2. nu.76.* Iſernia, Baldus, Petrus Ravennas, Præpoſitus, Laudenſis *in c. unic. quæ ſint regalia.* Boſſ. *tit. de regalib. num.1.2. & 4.* Chaſſan. *de glor. mundi part.5. conſiderat. 164.* poſt Baldum & Jacobinum de S. Georgio aſſerens totum mundum hoc ſervare. Afflict. *in c.1. num.8.*
de nov. form. fidelit. ubi † dicit Regem eſſe monarcham 16
in ſuo regno, idque aſſerunt etiam Chaſſanæus *in procem. conſuetud. Burgund. verb. Duc. nu.3.* Bertachinus *de gabell. part.1. nu.3.* Claudius Seyſſel. *de ampliat.2.*

Joannes Redin. *in tractat. de majest. Princip. num.8.*
17 Schneidw. *de feud. part.3. nu.64.* diciturque † eo nomine, quod non ut Imperator eligatur, sed per successionem Imperium consequatur, plus posse in suo regno, quam Imperator in Imperio Claud. Seyssel. *d. ampl.2.* Lancel. Conr. *d.§.3.n.2.* Joan. Redin. *in d. tract. de majest. princ. num.9.* Schneidwin. *d. part.3. num.66.* Quod tamen in omnibus Regibus non habet locum, cum in nonnullis regnis per electionem creentur Reges.

18 Non solum † autem superiorem non recognoscentibus, sed & subditis Regibus competunt regalia Bald. Andr. de Isern. Cardinal. Laudens. *in d.c. unic. Quæ sint regal.* dum partim in genere de quolibet Rege, partim in specie de Rege subdito loquuntur. Idem tradit in specie de Rege subdito Rosenthal. *de feudis c.5. conclus. nu.4. in gloss. post f.* & Claud. Seyssel. *d. tit. Qui feud. dar. poss. part.1. limit.1.* ubi post Bald. & Cardin. *dictis locis* adducit etiam exempla de Regibus subditis. Accedit his præter alios Bossius *d. tit. de regalib. nu.2.* dum generaliter de quolibet Rege loquitur, & generalem rationem addit, quod scilicet eo ipso, quod quis creatur Rex, regalia ei acquirantur.

19 Atque † hæc quidem omnia etiam in Regibus infidelibus & à Religione Christiana alienis locum sibi vindicant. Nam licet nonnulli Dd. hoc negent, ex quibus etiam sunt Afflictus *ad rubr. Quæ sint regalia. nu.6.* Olrad. *consl.72. num.3.* Panor. *in cap. Quod super num.10. de vot.* tamen contraria sententia verior est, ut asserit Covarruv. *in c. peccatum part.2. §.10. num.2. de reg. jur. in 6.* Atque eandem tenent Baldus *in l. cunctos populos. num.10. C. de summ. trinit.* Innocent. *in d.c. quod super num.10.* tueturque Vasq. *Illustr. controvers.*

c.24.per tot. Covarruv. *d.loco.* & Pruckman. *ad rubr. Quæ sint regalia.cap.4.nu.23.& seqq.* Confirmatur autem eo, quod † regna & sic etiam regalia iis annexa, 20
juris gentium sint *l. ex hoc jure. ff. de justit. & jur.* Lancellot. Conrad. *in templo omnium judicum lib.1. cap.2.§.1. num.1.* Dd.*in d. l. ex hoc jure.* Pruckman. *dict. loco.* & Christus ipse eo tempore, quo Cæsar Ethnicus & idolorum cultor erat, præceperit, ut Cæsari tanquam supremo Magistratui & regalia habenti, ea quæ Cæsaris essent, sine tergiversatione darentur Matth.*cap.22.* Marc.*12.* & Luc.*20.* Observandum verò de Regibus est, quod Rex Bohemiæ præ Regibus hoc præcipuum habeat ut Regem quemcunque alium quacunque etiam dignitatis prærogativa fulgentem in actibus ad Curiam Imperii spectantibus antecedat.ex aur.Bull.Carol.IV. *cap.6.* decernimus. & Imperatorem proximè sequatur,adeo ut etiam Imperatrici sive Augustæ ea in re præferatur.ex ead.aur.Bull. *cap.22.*ad declarandum.

Reges † subsequuntur Duces atque alii Principes 21
Regibus inferiores, quibus etiam competunt regalia, etiamsi superiorem recognoscant, Chassanæus *in consuetud.Burgund.in proœmio text.in verb.Duc.nu.4.* Andr.de Isern.*d.rubr.Quæ sint regalia.num.3.*Alvarot. *in cap.1.Quis dicat.Dux March.Comes.*Felin.*in c.Quæ in Ecclesiarum. nu.32. de constit.* Jacobin. de S.Georg. *in tract. de feud. in verb. Carolus Dux Sabaudiæ vers. dubitatur etiam. num.4.* Natta.*cons.661. in controvers. num.18. tom.4.* Rolandus à Vall.*cons.4.num.42. lib.3.* Pruckman.*d.cap.4.nu.34.* Bossius *d.tit.de regal.num.5.* Ferrarius Montan.*de feud.lib.5.cap.7.vers.Igitur.*Vult. *de feud.lib.1.cap.5.nu.7.*Borch.*in d.c.un.Quæ sint regal.*

nu.7. Thom. Michaël. *in disput. de jurisdict. conclus. 46.* Fridericus Schenck. *in d.c.1. Quis dicat. Dux, Marchio, Comes.* Mirum verò Rucker. *consf.41. q.3. num.4. tom.4. consf. varior. univer. German.* ex Baldo *l.fin. in fin. C. de testam. milit.* affirmare Duces Germaniæ pro Regibus haberi, cum non solum hoc notoriè erroneum sit, & ne quidem de Archiducibus, cujusmodi sunt Austriæ Principes, dici possit, verum etiam Bald. ita non loquatur sed propter eminentiam tantum eos
22 quasi Reges appellet. Iisque † Principibus ob eandem rationem, quæ idem jus constituere dicitur, *l. Illud. ff. ad l. Aquil. & l. à Titio. ff. de verb. oblig.* annumerandi sunt & Comites, qui principali dignitate & gradu sunt decorati, & Gefürste Grafen appellantur, Principibusque in Imperio æquiparantur in suis Comitatibus, cujusmodi sunt Comitatus Habspurgensis, Tyrolensis, Hennebergensis, Mompelgardicus, Arnbergensis & nonnulli alii. Atq; hi in Ord. Cam. *par.2. tit.2.3. & 4. in rubr. & text. & tit.5. §.1. in fin.* aliisq; locis ejusordinationis verbo Fürstmäßige comprehenduntur, & alias quãdo hujus vocis non fit mẽtio, verbo Fürsten/ etiam una cũ aliis Principibus in Constitutionibus ac
23 Recessibus Imperii continentur. Etsi † verò propriè Imperatori Principis nomen competat, atq; hic ea appellatione denotari soleat in legibus Romanis, *l. Princeps. ff. de legib. l.1. ff. de constit. Princip. §. Sed & quod Principi. Instit. de jur. natural. gent. & civil. cum similib.* & in libris feudorum *cap.1. de natural. feud. c.1. Quis*
24 *dicat. Dux, March. Comes.* tamen † tandem eo deventum est, ut Duces etiam, Marchiones & similem majorem regalem dignitatem habentes, generaliter vocentur Principes, idq; fit expresè à Friderico I. in jure feudali *c.1. in princ. in verb. à Principibus Italicis. de* *probi-*

prohibit.feud.alienat.per Fridericum. & passim à Carolo IV. *in aurea Bulla.* Atque † hic simul illud obser- 25
vandum est, nonnullos ex ipsis Ducis, Marchionis, Landgravii & alterius specialis dignitatis regalis nomen habere, sed tantum Principes hodie nuncupari. Talis est in Imperio Princeps Anhaldinus, qui nec Comes Palatinus, nec Dux, nec Marchio, nec Landgravius, nec Burggravius, sed Germanicè **Fürst von Anhalt** / & latine Princeps Anhaldinus appellatur. Sic & plures alii in Imperio sunt, qui Principatus sive **Fürstenthumbs** / titulum habent, eoque etiam inter Ducatus, aliarumve dignitatum regalium titulos utuntur, ut apparet ex Caroli V. Ferdinandi & Successorum variis titulis hujusmodi Principatus & ex titulis Marchionum Brandenburgensium, Ducum Megapolitanorum & Pomeraniæ, Burggraviorumque Misniæ. Hujusmodi Principem etiam Ducem Sabaudiæ respectu Pedemontanæ regionis, & Principem Pedemontium appellari, dicit Jacobin. de S. Georg. *in tract. de feud. in verb. Princeps Pedemontium,* & post eum Chassan. *de glor. mund. considerat. 54.* Sic Ducem Ferrariæ etiam habere titulum Principis Carpi scribit Decian. *respons. 19. nu. 211. l. 3.* Hic † verò 27
Principatus specialiter & simpliciter ita appellatus, tanti nonnullis locis fit, ut ejusmodi Principes de consuetudine talibus locis & præcipuè Neapoli præcedant non solum Comites, sed & Duces ac Marchiones, ut testatur Fulvius Pacian. *de probat. lib. 2. c. 37. nu. 10.* ubi simul addit non deesse, qui eos vocaverint Principes abusivos, & inter eos esse Matth. de Afflict. *in c. 1. nu. 9. vers. Quid dicendum de Princip. Quis dic. at. Dux.* Cumprimis † verò etiam Imperii Electoribus 28
regalia competere dicendum est, cum † horum su- 29

prema in Imperio post Imperatorem & Regem Romanorum sit dignitas. Ideoque in aurea Bull. Caroli IV. inter alia Epitheta quibus decorantur, palmites etiam Imperiales, columnæ & latera solidaque bascis Imperii corporisque Cæsar. Majest. pars vocentur, & præ aliis Imperii Principibus quam plurimas habeant insignes prærogativas, ut de regalibus & aliis apparet ex aur. Bull. Carol. IV. & de iis in specie ostendit Heig. *q.4. part.1.* ubi quam multas non attigit, ex quibus sunt, quod omnibus ac singulis Electoribus Imper. antequam ad administrationem Imperii in ullis causis vel negotiis admittatur, privilegia, jura ac dignitates confirmare teneatur, ex prædict. aur. Bull. *c.2.* §. *Postquam autem.* quod sine horum consensu nullum Imperii conventum indicere possit, nec ullum etiam fœdus aut pactum cum exteris faciendi, vel peregrinum militem in Germaniam adducendi, facultatem habeat, *ex capitulatione inter Electores & Imperatorem* anno 1519. facta & apud Schleidan. *lib.1. Comment. de stat. Relig.* ac Goldast. in Reichssatzungen. *p.1. pag.240.* plene extante & subjungitur quod leges Imperii, inprimis verò auream Bullam non solum confirmare, sed & ubi necesse fuerit horum adhibito consilio augere, & ab hisce interpellatus si ipse vel alius ex ejus familia non legitimè acquisitum, quod Imperii est, possideat, restituere teneatur ex eadem capitulatione, quod horum consensus requiratur in obtinenda apud Imperatorum novorum vectigalium concessione, *ut est videre in dicta capitulatione & constitutione Imp. de anno 1576.* §. Weiters seind §. Dardurch dann. §. Derhalben damit: & in veteribus augendis *ibidem ex eadem constitutione*, cum qua id quod de vectigalibus in eadem capitulatione est concordat.

cordat. Item quod commendatitiis literis vectigalia Electorum Rhenensium deteriora facere non possit ex eadem capitulatione & quantum in specie ad pondus & æstimationem aureorum Rhenensium attinet ad eosdem Electores non minus quam ipsum Imperatorem respiciatur ex Recessu anni 1551. §. **Weiter so stehen/ &c.** & Edicto Maximiliani II. de anno 1571. §. **Gleichfals weil etzliche/&c.** *in verb.* **den Reinischen Churfürsten/** Quod ad eosdem & reliquos etiam Electores deliberatio pertineat, quomodo mercatorum monopolia coerceri debeant, ex *d. capitulat.* quod una cum Commissariis Cæsareis prospiciant, ne quid in monetarum edictum committatur, idque quatuor Rhenani Electores in nundinis Francofurtensibus, Saxo & Brandenburgicus in suis emporiis faciunt, ex Constitut. de anno 1570. §. **vnd auß sonderm/&c.** *&* §. **deßgleichen/&c.** quicquid Elector Palatinus & Saxo interregni tempore egerint, ratum habiturus sit, *ex dicta capitulatione*, quod singuli Electores Cameræ Imperialis Assessorem præsentent, licet reliqui ordines conjunctim nomine circulorum suorum præsentent, in quibus plures sunt Principes & alii Status cum iis conjuncti. Ordinat. Camer. *part. 1. tit. 1.* quod in liberis Electorum ex aurea Bulla Caroli Quarti *cap. 7.* §. *inter sollicitudines* tutela anno decimo octavo finiatur, quod pro investitura nihil ab iis numeretur, quotiescunque feudum ab Imperatore recognoscunt d. aurea Bulla *cap. 25.* §. *decernimus.*

Non † desunt tamen inter alios Imperii Principes, 30
qui in regalibus & aliis juribus suas etiam nonnullas prærogativas præ aliis & quidem ex parte tantas habent, quantæ Electoribus nō competunt, cujusmodi Principes sunt Archiduces Austriæ, qui ex privilegio de

gio de suis ditionibus sibi concesso primas post Electores tenent, & proximam à dextra eorum sessionem habent, & est singulariter in his observandum, quod non solum Archiducis nomen tantum in Germania usurpetur, ut ait Chassan. *de glor. mund. part. 5.*
31 *consid. 44. vers. Audivi alios.* sed † etiam nulli alii, quam Austriæ Duces, fuerint ita antea appellati, nec etiam postea tales extiterint. Et licet non defuerint Duces, qui suum Ducatum in Archiducatum evehi, & Archiduces nominari voluerint, tamen hoc apud Impe-
32 ratorem obtinere non potuerunt. Nec † rectè Mozzius *in tractat. de feudis titul. de his qui feud. dar. poss. num. 16. versic. Reperitur etiam in Germania.* affirmat in Germania consuetudine introductum esse, quod aliorum etiam Ducum primogeniti filii Archiduces, reliqui verò tantum Duces appellentur, & similiter ante eum idem malè asseruerunt Chass. *dicto loco,* & Marinus Freccias *de authoritat. & potestat. Baronum ergo subinfeudatar. lib. 2. titul. Quis dicat. Dux num. 4.* cum contrarium notorie ipsa experientia teste sit verum, quod videlicet soli Austriæ Duces, eorumque filii non solum primogeniti, sed omnes alii sint & vocentur Archiduces, nec tale nomen ullis aliorum Principum primogenitis filiis tribuatur. Prædictum verò privilegium extat totum apud Sebastianum Münsterum *in Cosmograph. lib. 3. cap. 406.* Goldast. **in Reichssatzungen** *p. 2. sub anno* 1522. *p.* 193. In eo etiam sunt illæ prærogativæ, quibus illi Archiduces partim Electoribus pares sunt, partim etiam eos superant.
33 Atque † ex hoc posteriori genere prærogativarum quibus videlicet hi Electores antecellunt, est quod nova vectigalia in suis ditionibus propria auctoritate
34 instituere, & † non solum nobiles, sed etiam Comites

& Ba-

& Barones creare, iisque insignia dare, & † eosdem 35
iis dignitatibus & insignibus, si abutantur, privare, sin absque hæredibus moriantur de ditionibus suis liberè disponere, & per aliam etiam alienationem eas in quemlibet, non obstante Imperii contradictione, transferre possunt, & omnes Jurisdictiones seculares, thesauri, monetæ, venationes, piscationes, foresta & sylvæ in territorio Ducum sitæ in feudum ab iis recognosci debeant, plura etiam videri possent in eodem privilegio, iter quæ & illud est, quod Archidux Regiæ coronæ diadema & Cæsares diadematis crucem pileo impositum gestare possint. Conatus quidem est Maximilianus I. apud Electores obtinere, ut Archiduces præter concessa in eo privilegio, etiam una cum iis jus eligendi Imperatorem habere possent, sed frustra, referente Hart. Maur. *in historia de Coronat. Carol. V. p. 868. Tom. 2. histor. rer. German.*

Cæterum † ut ad alias seculares personas, quibus 36
regalia competunt, pergamus, Comites etiam & Barones, quorum inter Status Imperii & regalem dignitatem habentes, magnus est numerus, ex iis tradunt. Pruckman. *d. cap. 4. num. 34.* Claudius de Seyssel. *d. tit. Qui feud. dar. poss. limitat. 9. vers. Quadam verò*, nonnulla regalia iis competentia in specie enumerans, & addens hæc verba, *& his similia.* Ferrarius Montanus *in tract. de feud. lib. 5. cap. 7. vers. Alia verò regalia.* Peregrinus *de jur. fisc. lib. 2. tit. 2. num. 76.* dicens, eo ipso, quod quis creatur Princeps, Dux, Marchio aut Comes, censeri translata jura fiscalia & regalia. Wesenb. *cons. 60. num. 36.* Thomas Michael. *in disput. de jurisd. concl. 46. lit.* a. generaliter de regalibus dignitatibus dicens regalia iis quasi contineri. Dec. *cons. 403. num. 6.* Cravetta *cons. 404. num. 15. in verb. jureque principum*

uti &

uti & conf.411.nu.48. verf. Imo pofthabita. Gylman.*in fymphorem. fupplicat. tom.1. part.2. tit.6. nu.92.* ubi *in caufa* Ottingen *contra* Teutfchenmeifter / in fpecie Comites Ottingenfes dicuntur Comitatum fuum ab Imperio à multis feculis recognofcere, & regalia habere. Zaf. *in epit. feud. part.5. num.12. verf. Unde cum Marchiones.* Vult. *de feud. c.5. nu.7. lib.1.* dum Principibus Nobiles addit, eaque ratione Comites & Barones
37 Principũ appellatione comprehendit, ut † & larga fignificatione eorũ contineri cenfentur, Jacobin. de S. Georg. *in tract. feud. in verb. Princeps Pedemontium nu.1.* Boff. *in tract. de Principe. num.1.* Seraphin. *in tract. de jura. privileg.174.* Pruckm. *conf.4. num.4. & conf.36. nu.9. vol.1.* Cravett. *d. conf.404. num.15.* Parif. *conf.141. nu.29. lib.1.* Schrader. *de feud. part.10. Sect.1. num.28.* Chaffan. *de glor. mund. part.5. confiderat.24. n.164. verf. Adverte tamen.* Etfi verò de Baronibus videatur ma-
38 gis quam de Comitibus dubitari poffe, cum † præfertim in jure feudali *c.1. de feud. March. c.1. Quis dicat. Dux c.1. §. Præterea Ducatus. de prohibit. feud. alienat. per Fridericum, aliisque locis,* & Ordin. Camer. *part.2. tit.7.* Comitatus exprefsè referatur inter feuda regalem dignitatem annexam habentia, & Baronatus nulla omnino fiat mentio, tamen Barones hic à Comiti-
39 bus non funt feparandi, cum † illi non minus quam hi fint Status Imperii Gail. *obferv.23. nu. lib.1.* Illuftresque appellentur, juxta ea quæ fupra *cap.3. num.18.* adducta funt, & regalem dignitatem annexam habeant,
40 (ut fupra dictum eft *cap.2. num.25.*) utrique † etiam æquiparentur in matricula Imperii, in privilegio & jure Auftregarum Camer. Ordinat. *part.2. tit.3.4. & 5.*
41 † in dignitate & munere judicis ac præfidium Cameræ Imperialis, d. Ordinat. *part.1. tit.1. in pr. & §.2. tit.4.*
in pr.

in pr. Recess. de anno 1570. §. dieweil dann auch *&* *seq.* in ordinatione politica quæ Policeyordnung vocatur, *tit.* von Grafen vnd Herrn / in constitutione pacis religionis, & passim in aliis Constitutionibus Imperii, in quibus etiam nonnunquam verbo Herrschafften / quando simpliciter usurpatur, simul *Comites* & *Barones* comprehendi solent. In Catalogo etiam statuum Imperii Recessibus annexo Comites & Barones conjunguntur. Ideoque non est in Germania attendendum, quod Fulvius Pacianus *de probat. cap.37. nu.1.5. & 6.lib.2.* generaliter scribit, Baronem non habere regalem dignitatem, sed esse eum, qui à Principe vel alio, qui eo inferior est, investitus est de feudo non habente annexam dignitatem regalem.

Neque † his omnibus obstat, quod Comites & 42
Barones nomine differant, illique hos antecedant, & illi de Comitatu, hi verò de Baronatu investiantur. Nam & inter Duces aliosque Principes inferiores hoc est discrimen, quod alii Duces, alii Comites Palatini, alii Landgravii, alii Marchiones appellentur, aliisque diversis appellationibus designentur, & alii alios antecedant, nec omnes de eadem regali dignitate ad Principatum spectante investiantur, & tamen omnes tanquam Principes in eo, quod regalem dignitatem habeant, æquiparantur. Non † obstat etiam 43
quod in jure feudali nulla Baronatus fiat mentio. Nam nec Principatuum aliorum, quam Ducatus, & Marchionatus, ut & Comitatus in eo de regalibus feudis & dignitatibus fit mentio, & tamen certum est, præter Ducatum, Marchionatum & Comitatum etiam alia ex jure feudali pro feudis regalibus habenda esse, sicut *superiori capite num.1.14. & 15.* ostensum, ideoq; Baronatus etiam ad ea feuda regalia pertinet. Similiter

44 ter † non refragatur quod in Cameræ Ordinatione *part.2. tit.7.* Baronatus nulla fiat mentio. Nam ibi post verba: Fürstenthumb / Herzogthumb / Graffschafft / subjicitur illa nota, qua designantur verba. *Et cætera.* Idem fit in Constitutione Imperii *de anno 1521.* §. Ob auch sachen / per illa verò verba designantur haud dubiè alia feuda regalia, quam quæ nominatim sunt ex-
45 pressa, inter quæ etiam est Baroñatus. Non † facit etiam negotium quod in Camerę Ordinatione *d.part.2. tit.4.* §. Zum vierdten / Baronis nulla fiat mentio, sed Comitibus tribuatur, quod peti possit ut à Cæsare Commissarii constituantur, corã quo ab utraq; parte procedatur. Nam id ex peculiari causa, ideo ita statuitur, quod Comites plerumque soleant esse potentiores & habere plures, quorum consilio & opera in hùjusmodi commissionum causis uti possint. Nihilo
46 magis † adversatur quod non desint, qui etiam objiciunt duos Comites in Comitiis nomine omnium habere suffragia & sessionem. Nam cum non solum Comites sed & Barones ad Comitia ut Status vocentur, & hi cum illis conjungantur, jusque suffragii simul habeant, isti duo Comites tam Barones, quam Comites repræsentant, & tam illorum quam horum nomine suffragia & sessionem habent, ut & finitis Comitiis illorum nomina conjunctim cum horum nominibus Recessibus Imperii in Catalogo Statuum his
47 adjuncto subjiciuntur. Videtur † quidem & illud prędictæ Comitum & Baronum æquiparationi refragari, quod in appellatione Baronum magna sit in Germania variatio, & licet hi Freyen / Freyherrn & Edelherrn vocentur, ac Truccesii vel etiam Limpurgici Westerburgenses & Schaumburgici Barones Semperfrey nominentur, tamen generali appellatione

Herrn

Herrn sive *Dominorum* comprehendantur, & sic etiam Herren tantum appellentur, idque de his appellationibus ex prædictis Recessibus catalogoque Statuum iis addito manifestum est. Verum hæc res non est obstaculo, quo minus omnes Barones dignitate pares esse censeantur, & in ea Comitibus etiam æquiparentur, quocunque nomine appellentur, cum præsertim vox Herrn ejusmodi verbum sit, quod generaliter etiam usurpatur de omnibus Baronibus, & per quod hi cum Comitibus conjunguntur, idque evidenter constat ex generali titulo **Von Grafen vnd Herrn**/ in d. Ordin. Camer. *tit.3. in princ. tit.4.* §. **Vnd nach dem** *& ult. & tit.5. in princ.* in dicta politica Ordinatione sive **Policeyordnung** / & in dicto catalogo, & verbum Herrschafft ita in Recessibus Imperii plerumque usurpatur, ut Comites & Barones simul comprehendat. Et est † nonnunquam Baronum etiam appellatio cum Comitibus ita generalis ut & illi qui speciatim Herrn sive domini vocantur ea appellatione contineantur sicut videre est in d. Ordin. 48
Camer. *p.2. tit.3. in princ. tit.4. in rubr. & tit.5. in Rubr. & nonnullis aliis Imperii constitutionibus*. præterea Truccesii Limburgici, Westerburgenses & Schomburgici Barones non ideo, quod semper liberi sive **Semperfrey** vocantur, tali prærogativa gaudent, ut magis quam reliqui Barones regalem dignitatem regaliaque habeant, quemadmodum nec Imperiale hereditarium officium pincernæ, quod Truccesii & Limpurgici Barones habent, tantam prærogativam iis tribuit, cum præsertim Barones Papenheimenses etiam Mareschalli, Waltpurgenses Dapiferi, & Comites Zollrenses Camerarii hereditarium officium habeant, & tamen ideo præ aliis Comitibus & Baro-

G nibus

nibus ratione regalis dignitatis vel regalium prærogativam ſibi arrogare non poſſint. Porro † autem licet non deſint Dd. qui in ea ſententia ſunt, quod Comites & Barones non ſint æquiparandi, nec Baronatus inter feuda regalia numerandus Matth. de Afflict. *in c.1. Quis dicat. Dux nu.6.* (dum negat Baronatum eſſe titulatum feudum, ut ſunt Ducatus & alii Principatus ac Comitatus) Fulv. Pacian. *de probat. cap.37. num.1.5. & 6. lib.2.* Duarenus *de feud. cap.6.* Molin. *in conſuet. Pariſ. tit.1. §.20. num.4.* Schurff. *conſ.37. nu.7. cent.2.* & Heig. *part.1. quæſt.2. n.53. & 54.* tamen † multo plures alii priorem ſententiam amplectuntur, quod videlicet Barones Comitibus æquiparentur; & regalem dignitatem habeant Alvarot. *in d. cap.1. de feud. March. Ducat. vel Comitat.* Marin. Frecc. *in comment. feudal. lib.1. tit. de orig. Baron. nu.14. & lib.2. t. quis dicat. Com. nu.36.* Jacob. de S. Georg. *de feud. in verb. Dux. v. quid ſi Rex. nu.10.* Clar. *in §. feud. q.90. num.5.* Gozad. *conſ.26. nu.8.* Dec. *conſ.85. nu.3.* Cravet. *conſ.135. nu.1. & conſ.895. nu.7.* Frideric. Schenck. *in d. cap.1. Quis dicat. Dux vel March.* Göden. *conſ.2. num.7.* Mynſing. *reſponſ.16. nu.9. decad.2.* Gail. *de arreſt. Imper. cap.6. n.16.* Vult. *de feud. lib.1. cap.4. nu.14.* Roſenth. *de feud. cap.2. concluſ.1. num.4. & 5.* Schrader. *de feud. part.10. ſect.1. nu.22. & conſ.13. nu.170. verſ. tum quia Baronia.* Atque hanc ſententiam conſuetudine etiam Germaniæ eſſe receptam teſtatur Zaſ. *de feud. part.5. nu.29.* Roſenth. *d. concluſ.1. n.5. gloſſ. e.* Schrad. *d. ſect.1. n.23. & d. conſ.13. num.171.* Schenck. & Vult. *d. locis*, vocatque Schenck. eam conſuetudinem, vetuſtiſſimam Germanorum procerum uſum. Schraderus † verò tantum Boronatui etiam tribuit, ut *d. conſ.13. num.159.* eum maximam dignitatem appellet, *& ibid. num.170. verſ. Tum quia*

Baro-

Baronum, affirmet generali appellatione *Baronum* comprehendi Duces, Marchiones & Comites. Sed de maxima illa dignitate neminem, de generali verò appellatione solum Matthæum de Afflictis allegat, qui tamen, ut Regni Neapolitani jurisconsultus, tantum de Baronibus ejusdem Regni & consuetudine ejus loquitur. Non † rectè enim Luc. de Penn. *ad rubr.* 52
C. de comitib. Consistor. lib. 10. & post eum Marin. Frecc. *in comment. feud. lib. 2. tit. Quis dicat. Com. num. 36.* Comitibus tantum tribuunt, tantoque ejus majores Baronibus esse tradunt, ut in Germania Comitem præcedere Marchionem asserant, & similiter hoc ipsum consuetudine in Germania obtinere malè dicit Chassanæus *in tractat, de glor. mund. part. 5. consid. 47.* Nam † quemadmodum ibidem Chassan. ait, quod in Italia 53
Marchiones præcedant Comites, sic idem in Germania observatur; idque notorium est, & juri feudali consentaneum, cum ideo post Marchiones Comitum expressè fiat mentio *in cap. 1. Qui feud. dar. poss. c. 1. de feud. March. cap. 1. quis dicat. Dux c. 1. in princ. & §. Præterea Ducatus. de prohibit. feud. alienat. per Frider.* Olim † verò in Orientali & Occidentali Imperio 54
tanta fuit Comitum prærogativa, ut Ducibus præponerentur, & hi illis adjungerentur in disciplina militari *Pancirol. in Commentar. ad notitiam Roman. Imperii.* Atque hinc etiam Comites dignitatis titulo majori *illustres*, Duces verò *spectabiles* plerumque appellabantur ut apparet ex *ead. notit. Roman. Imperat.* & Pancirol. *in d. Comment. ad notit. Oriental. cap. 87. 144. 146. 148. 151. & ad Notit. Occident. cap. 35. 47.* Ex quibus & aliis quamplurimis capitibus illud etiam liquet, quod Comites pluribus provinciis præfuerint quam Duces & Ducum tamen præter eos qui enumeran-

tur *in l.2. C.de offic.praef.praetor.* majorem fuisse numerum, quemadmodum & interdum titulo & dignitate illustrium decoratus fuisse convincitur ex *l.pen. C. de Appellation.* & trad. Petr. Bellon. *de re milit. part.1. tit.18.num.2.* Et econtra nonnullos Comites extitisse, qui non illustres sed spectabiles dicti sunt & caeteris minores fuerunt, nimirum tres in Oriente & sex in Occidente liquet ex Panciroli tabula dict. Comment.
55 praefixa. Circa † Caroli Magni tempora ita Ducum potestas & dignitas crevit, ut propriè Duces dicerentur, quibus duodecim Comites suberant Pithoeus *advers.lib.1.cap.8.* Hotom. *de feud. verb. Duces.* Renat. Choppin. *de doman. Franciae lib.1.tit.5. num.12. vers. Duci autem.* Heig. *part.1.quaest.2.num.38.* ubi addit inde etiam postea sequentem aetatem recessisse, idque cumprimis hoc tempore ita se habere, quod videlicet non sit necesse, ut Duci duodecim Comites subsint, experientia notoriè testatum facit. Atqui hodie Comitatus non minus, quam Ducatus regalis dignitas est, & eodem jure feudali, quo Ducatus, inter regales dignitates refertur, Comitatus cum eo simpliciter & sine ulla distinctione ratione dignitatis conjungitur *in cap.1. de feud. March. cap.1. Quis dicat. Dux. pluribus aliis locis.*

56 Observandum † verò est de Comitatu & Baronatu, reperiri ejusmodi Comitatus & Baronatus, qui ab inferiore aliquo Principe per subinfeudationem conferuntur, Borcholt. *de feud. cap.4. num.12.* Schrader. *de feud. part.10. sect.2. nu.69. vers. hac conclus.* Rosenth. *de feud cap.2. conclus.1. nu.3. in lit. C. & cap.5. conclus.2. num.4.* Pruckman. *ad rubr. quae sint regal. cap.4. nu.34.* Boss. *de regal. nu.10.* idque ex usu & experientia etiam constare; & tamen hujusmodi quoque Comitatus &

Baro-

Baronatus regales dignitates sunt. Nam † si Comites 57
vel Barones per subinfeudationem ab inferiori Principe investiantur (ut hodie in multis fit) etsi non immediate, tamen mediate ac ipso supremo Principe ejusmodi feuda consequuntur, & dignitatem regalem, quæ antea iis feudis adhæsit, tanquam à supremo Principe profectam, cum regalibus iisdem feudis annexis acquirunt vel potius retinent. Pruckman. *d.c.4. num.34.* Idque eo minus dubium est, quod interdum etiam in investituris, quibus subinfeudantes à supremo Principe investiuntur, hujusmodi subinfeudationis expressè mentio fiat, &, quando ab eo extra investituram comprobatio hujusmodi subinfeudationis fit, adjici soleat clausula: **Mit vorbehalt der Oberlehensgerechtigkeit** / vel hæc **Inmassen die von uns unsern Vorfahren zu Lehn gerühret / und noch rühren sollen** / Sane † quod subinfeudati regalem digni- 58
tatem Comitatui & Baronatui adhærentem, juraque regalia iis annexa retineant, eo verius est, quod non raro ipsi Principes etiam ab aliis Imperii Principibus Comitatum vel Baronatum per infeudationem acquirant, simulque dignitatem regalem & jura regalia ei Comitatui vel Baronatui adhærentia sive ejus accessoria consequantur, cujus rei non pauca in Imperio extant exempla. Quod † si verò ita aliquis Co- 59
mes vel Baro creatus, & regali dignitate insignitus sit, ut tamen bona, quorum respectu regalis dignitas concessa est, & quæ Comitatus vel Baronatus facta sunt, libera & allodialia manserint, postea verò hujusmodi Comes vel Baro, vel ut contra potentiores tutus ac securus esset, vel aliam ob causam ab aliquo Principe inferiori suum Comitatum aut Baronatum in feudum recognoverit, hoc etiam casu prior digni-

tur *in l.2. C.de offic.præf.prætor.* majorem fuisse numerum, quemadmodum & interdum titulo & dignitate illustrium decoratus fuisse convincitur ex *l.pen. C. de Appellation.* & trad. Petr. Bellon. *de re milit. part.1. tit.18.num.2.* Et econtra nonnullos Comites extitisse, qui non illustres sed spectabiles dicti sunt & cæteris minores fuerunt, nimirum tres in Oriente & sex in Occidente liquet ex Panciroli tabula dict. Comment.

55 præfixa. Circa † Caroli Magni tempora ita Ducum potestas & dignitas crevit, ut propriè Duces dicerentur, quibus duodecim Comites suberant Pithœus *advers.lib.1.cap.8.* Hotom.*de feud.verb. Duces.* Renat. Choppin. *de doman. Franciæ lib.1.tit.5. num.12. vers. Duci autem.* Heig.*part.1.quæst.2.num.38.* ubi addit inde etiam postea sequentem ætatem recessisse, idque cumprimis hoc tempore ita se habere, quod videlicet non sit necesse, ut Duci duodecim Comites subsint, experientia notoriè testatum facit. Atqui hodie Comitatus non minus, quam Ducatus regalis dignitas est, & eodem jure feudali, quo Ducatus, inter regales dignitates refertur, Comitatus cum eo simpliciter & sine ulla distinctione ratione dignitatis conjungitur *in cap.1.de feud. March.cap.1. Quis dicat. Dux. pluribus aliis locis.*

56 Observandum † verò est de Comitatu & Baronatu, reperiri ejusmodi Comitatus & Baronatus, qui ab inferiore aliquo Principe per subinfeudationem conferuntur, Borcholt. *de feud.cap.4. num.12.* Schrader. *de feud.part.10. sect.2.nu.69.vers. hæc conclus.* Rosenth. *de feud cap.2.conclus.1.nu.3. in lit.C. & cap.5. conclus.2. num.4.* Pruckman.*ad rubr. quæ sint regal. cap.4.nu.34.* Boss. *de regal.nu.10.* idque ex usu & experientia etiam constare, & tamen hujusmodi quoque Comitatus &

Baro-

Baronatus regales dignitates sunt. Nam † si Comites 57
vel Barones per subinfeudationem ab inferiori Principe investiantur (ut hodie in multis fit) etsi non immediate, tamen mediate ac ipso supremo Principe ejusmodi feuda consequuntur, & dignitatem regalem, quæ antea iis feudis adhæsit, tanquam à supremo Principe profectam, cum regalibus iisdem feudis annexis acquirunt vel potius retinent. Pruckman. *d.c.4. num.34.* Idque eo minus dubium est, quod interdum etiam in investituris, quibus subinfeudantes à supremo Principe investiuntur, hujusmodi subinfeudationis expressè mentio fiat, &, quando ab eo extra investituram comprobatio hujusmodi subinfeudationis fit, adjici soleat clausula: **Mit vorbehalt der Oberlehensgerechtigkeit**/ vel hæc **Inmassen die von uns unsern Vorfahren zu Lehn gerühret / und noch rühren sollen** / Sane † quod subinfeudati regalem digni- 58
tatem Comitatui & Baronatui adhærentem, juraque regalia iis annexa retineant, eo verius est, quod non rarò ipsi Principes etiam ab aliis Imperii Principibus Comitatum vel Baronatum per infeudationem acquirant, simulque dignitatem regalem & jura regalia ei Comitatui vel Baronatui adhærentia sive ejus accessoria consequantur, cujus rei non pauca in Imperio extant exempla. Quod † si verò ita aliquis Co- 59
mes vel Baro creatus, & regali dignitate insignitus sit, ut tamen bona, quorum respectu regalis dignitas concessa est, & quæ Comitatus vel Baronatus facta sunt, libera & allodialia manserint, postea verò hujusmodi Comes vel Baro, vel ut contra potentiores tutus ac securus esset, vel aliam ob causam ab aliquo Principe inferiori suum Comitatum aut Baronatum in feudum recognoverit, hoc etiam casu prior digni-

tas retinetur, ut quam à solo supremo Principe pactus est, nec ab illo inferiori Principe habere potuit, nisi illi per peculiare privilegium ejusmodi dignitatem in aliquem conferendi facultas concessa fuerit.
60 Is † enim est Imperii Satus, ut ante hac multi extiterint Comitatus ac Baronatus, qui libera ac allodialia bona extiterunt, & Imperio quidem immediate subjecti, sed non feuda Imperii fuerunt, licet Imperator ipsius dignitatis per privilegium de ea datum author esset, & bona allodialia Comitum ac Baronum ex hujusmodi sine infeudatione per privilegium facta concessione eam dignitatem annexam haberent, repe-
61 riunturque † adhuc hodie ejusmodi Comitatus ac Baronatus in diversis partibus Imperii nec desunt, qui dignitatem ejusmodi regalem & cum ea etiam jura regalia ex præscriptione habent, & quorum Comitatus ac Baronatus eo nomine tanto magis pro allodialibus habendi sunt, quemadmodum & tales esse de
62 jure in dubio censentur; cum † quælibet res allodialis esse præsumatur *cap.1.* §. *sed si inter* & §. *seq. de controvers. inter mascul. & fæm. de feud. c.1.* §. *si contentio, de Capitan. qui cur. vend.* Afflict. *in c.1. nu.68. ex quib. caus. feud. amitt.* Hartm. Pistor. *quæst.39. num.2. lib.2.* Gail. *observat.69. num.4. lib.2.* Myns. *obser.25. num.1.*
63 *Cent.5.* idque † adeo verum est, ut ejusmodi præsumptio in quibuslibet bonis regalem dignitatem annexam habentibus locum habeat, etiamsi Ducatus, Marchionatus vel alius Principatus sit Menoch. *de præsumpt. lib.3. præs.91. num.8. & 9. & cons.1. num.35. & cons.191. num.21.* Bald. *in c. Venerabilis. de Except.* & post eum Roland. à Vall. *cons.23. num.34. lib.3.* Alciat. *de præsumpt. reg.2. præs.3. num.2.* Afflict. *decis.267. num.5.* Jacobin. de S. Georg. *de feud. in verb. de castro. num.16.*

Bellon.

Bellon. *conſ.10. num.9.* Maſcard. *de probat. concluſ.79. nu.9.* Roſenth. *de feud. cap.12. concluſ.14. nu.15.* Cravet, *conſ.662. num.11.* Præterea † cum ex ſingulari etiam 64 privilegio ſupremi Principis aliquis Comes vel Baro per inferiorem Principem, qui tale privilegium habet, creari, & Comitatu vel Baronatu ſine ſubinfeudatione inveſtiri poſſit. Claud. Seyſſel. *de feud. tit. Qui feud. dar. poſſ. in 2. ampliat. verſ. Idem etiam videndum,* Purpurat. *in l.1. num,246. verſ. Et hoc verum intelligit, ff. de offic. ejus,* Socin. *conſ.68. nu.45. verſ. Item quia dicta loca. vol.1.* & poſt eum Fulvius Pacianus *de probat. lib.2, cap.35. nu.79.* eoque ſupra allegatum privilegium Archiducum Auſtriæ pertinet, hoc † ipſum etiam, quod 65 per talem creationem vel infeudationem fit, perinde quoad dignitatem habendum eſt, ac ſi ab ipſo ſupremo Principe profectum ſit, nec ex propria authoritate & jure dantis ſubſiſtere potuerit Claud. Seyſſel. Purpurat. Socin. & Pacianus *dictis locis*, ubi † ejuſmo- 66 di privilegio agentes addunt, de jure inferiorem Principem dignitatem regalem alicui dare non poſſe. Quemadmodum vero per prædictas infeudationes & ſubinfeudationes non derogatur dignitati regali & juribus regalibus Comitum vel Baronum Imperii, ſic † etiam libertatem, qua Imperio immediate ſubjecti, 67 & Status Imperii ſunt, non amittunt, nec domini feudalis juriſdictioni ſubjiciuntur, cum omnino diverſa ſint juriſdictio ordinaria & feudalis, & † ut maxime 68 velint, tamen non poſſunt per ejuſmodi recognitionem feudalem perſonam ſuam & bona Imperio immediate ſubjecta domino feudali ſubjicere, & ab illa juriſdictione immediata eximere, eaque ratione etiam efficere, ne Imperatori & Imperio præſtent ea, quæ ratione collectarum & alias ab immediatis mem-

bris Imperii præstanda sunt, atque ideo si contra fiat, procurator fiscalis adversus eos, qui se ab immediata Imperii jurisdictione eximi sinunt, & ipsos etiam eximentes in Camera Imperiali summarie procedere licet Gail. *observ.21.num.1.lib.1.* ubi quoad hujusmodi summarios exemptionum processus nominatim de
69 Comitibus & Baronibus loquitur. Sunt † tamen etiam nonnulli Comites & Barones, qui mediate Imperio subjecti sunt, idque vel ob præscriptionem, vel quod, cum Comites vel Barones ab Imperatore crearentur, alicui Principi fuerint ipsi ac bona eorum subjecta, Comitum ac Baronum meminit Constitutio Imperii *de anno 1548.* §. **Wiewol auch 2c.** ubi superioritas Principum, quibus tales Comites & Barones subsunt, confirmatur, & additur eos non aliter etiam ad eas dignitates à Cæsare admissos, quam cum expressa reservatione juris Principibus illis competen-
70 tis possunt † tamen etiam regalia habere ex legitima concessione vel præscriptione, de quibus capite sequenti dicemus, retinentque ea regalia & privilegia, quæ antea habuerunt, cum separata & diversa sint ipsa superioritas & regalia, unumq; vel plura regalia, legitimo modo acquisita, aliquo loco alicui cōpetere possint, licet alius superioritatis jus habeat Borcholt. *in c. un. n.20. Quæ sint regal. cum aliis supra c.1.n.18. adductis.*
71 Retinēt † etiā Barones mediate Imperio subjecti nomen illud, quod à libertate habēt, & nihilominus Germanica lingua **Freyen** & **Freyherrn** appellantur, licet
72 † liberæ illæ Imperii civitates, quæ **Freye Reichsstädte** vocantur, illique nobiles, qui liberi nobiles in Imperio sunt, & **Freye vom Adel** nominantur, si alicujus inferioris Principis subditi fiant, eandem appellationem & nomen libertatis non retineant, nec amplius

plius liberæ civitates Imperiales Freye Reichsstädte/ neque liberi nobiles, Freye vom Adel nuncupentur.

Ut † autem post ea, quæ de Comitibus & Baroni- 73
bus hactenus dicta sunt, paulo plenius de civitatibus etiam & nobilibus nonnulla addamus, idque primum in civitatibus fiat, inter has cumprimis illis regalia competunt, qua omnino liberæ sunt, & superiorem non agnoscunt Bart. *in l.2.num.2. vers. sed debetis scire. ff. de jur. fisc. & in l. Hostes. sub fin. ff. de captiv. & postlimin. revers.* Abb. *in cap. Cum te. nu.19. in fin. de re jud.* Pereg. *de jur. fisc. tit.2. num.44. lib.1.* Dec. *cons.357. n.2.* Cast. *de Imp. quæst.110. circa fin. v. Secundum tamen est.* Valasc. *in l. Imperium nu.93. & ibid.* Sebast. Sapia *nu.27. ff. de jurisd. omn. jud.* Decian. *respons.18. nu.125. Vol.1.* Rol. à Vall. *cons.29. nu.20. lib.1. & cons.91. num.3. & 4. lib.2.* ubi addit hujusmodi civitates etiam Reges
dici. Atque † hoc ut in thesi ac generaliter ab iis Dd. 74
affirmatur, sic & nonnulli eorum in hypothesi ita loquuntur, ut aliquot hujusmodi civitatum in Italia sitarum, quas pro liberis ipsi habent, nominatim meminerint, de quibus tamen an omnino liberæ sint, nec Imperatorem superiorem habeant, à quibusdam Dd. & aliis Scriptoribus in dubium vocatur & disputatur, licet Decianus *d. nu.123. & num.124.* Baldus, Corneus, Parisius & Decius, ab eo allegati non vereantur dicere, quod de hujusmodi civitatum potestate non sit disputandum, & revangare mundum esset, si quis de ea disputare vellet. Sunt & aliæ civitates, quæ etiam liberæ esse dicuntur, licet superiorem agno-
scant. Hujusmodi sunt † omnes civitates Imperiales 75
quæ à provincialibus civitatibus separantur, nec ullum inferiorem Principem, vel alium Imperii Statum superiorem agnoscunt, sed soli Imperatori immedia-

 te sub-

te subsunt, & partim semper eam libertatem retinuerunt, partim cum sub inferioris Principis, Comitis vel alterius jugo essent, exemptionem obtinuerunt, libertatemque recuperarunt, sub qua olim in Imperio omnes civitates, non minus quam integræ Imperii provinciæ, fuerunt, quæ nunc titulo feudi regalis
76 ab Imperatore recognoscuntur. Atque hujus † posterioris generis civitates Imperiales respectu ejus libertatis, in quam quasi ex servitute redierunt, simpliciter liberæ Freystädte / & non Imperiales civitates vocatæ sunt. Decis. seu præjud. Cameræ *in verb. civitas Imperial.* §. Freye Reichsstädte / ubi simul additur
77 Imperiales † vel totam aquilam vel partem ejus, reliquas nihil ex ea in insigniis suis habere. In Imperii
78 † verò Constitutionibus catalogoque statuum iis adjuncto, ac in matricula Imperii per copulam. Et utræque conjunguntur, ac **Freye vnd Reichsstädte** / simul omnes indistincte vocantur, nec in enumeratione etiam earum ibi innuitur, quæ liberæ tantum, vel Im-
79 periales appellentur. Fruuntur † etiam eadem libertate, & Statibus annumerantur, nec nudum dandi consilium, sed suffragii etiam jus in Comitis Imperii habent, ac in prædicto catalogo omnes distinctis titulis in duo subsellia distinguuntur Renense & Suevicum, **Die Reinische vnd Schwäbische Banck** /
80 appellanturque † nonnunquam in diplomatis & privilegiis Cæsareis nobilia membra Imperij, cujusmo-
81 di privilegia ipse vidi. Et † sunt ex his omnibus quatuor, quæ primariæ habitæ sunt, nimirum Augusta vindelicorum, Aquisgranum, Metis (quæ à Rege Galliæ occupata & ei hodie subjecta est) Lubeca, Münster. *in sua Cosmograph. lib. 3. cap. 24.* Onuphr. *in suo tract. de Comitiis Imperator. tit. de Imperii cæteris*
Prin-

Principib. & civitatib. liber. Imperial. ubi eas metropoles appellat. Quemadmodum verò non solum hæ & aliæ, quæ inter potentiores referuntur, sed etiam reliquæ omnes civitates Imperiales nulli inferiori Principi, sed Imperio tantum immediate subsunt, & præter hanc libertatem etiam inter Status Imperii referuntur; ita † habere eas etiam jura Principis & regalia tradunt Gail. *observ. 57. num. 7. lib. 2.* Pruckman. *d. cap. 4. nu. 38.* Vult. *de feud. cap. 5. num. 7. lib. 1.* Rulant. *de commissar. part. 2. lib. 5. cap. 4. num. 4.* Scip. Gentil. *de jurisdict. lib. 3. cap. 22.* Thom. Michael. *in disputat. de jurisdict. conclus. 44. sub lit.* g. additque Gail. *d. num. 7.* communem hanc esse Dd. sententiam. Neque obstat, quod non desint Dd. qui simpliciter asserunt, civitates superiorem recognoscentes loco privatorum esse, ideoque regalia non habere. Nam à civitatibus Imperialibus omnino alienum est, ut instar hominum mediate Imperio subjectorum, earumque civitatum, quæ ut mere municipales alii subsunt, privatorum sint loco, sicut ex jam dictis convincitur & ex iis, quæ infra dicentur, magis patebit, libertatem vero earum negans & eas eximere volens, exemptionem probare tenetur *cap. cum persona, de privileg. in 6. l. non est verisimile. ff. de eo quod met. caus. & l. generaliter. §. si petitum in fin. ff. de fideicommiss. libert.* Cephal. *cons. 171. num. 48. vol. 2.* Roland. *cons. 49. nu. 56. vol. 2.* Gail. *obs. lib. 1. obs. 21. num. 4.* Et licet non desint Principes vicini, qui ratione meri mixtique Imperii vel vectigalium, vel salvi conductus, vel similium, in totum, vel tantum ex parte aliquod jus in nonnullis civitatibus Imperialibus ex præscriptione vel conventione, cum iis inita, aliove modo acquisiverunt, tamen eæ & liberæ civitates, Statusque Imperii nihilominus remanent,

nent, & reliqua regalia retinent, multæque aliæ sunt civitates Imperiales, in quibus nihil ex regalibus Principibus vicinis competit, ideoque Gailius, etiamsi ex Imperiali civitate Coloniensi oriundus esset, & sciret Electori Coloniensi in ea competere exercitium majoris partis meri Imperii, tamen non dubitavit generaliter de omnibus Imperialibus civitatibus dicto loco asserere, quod jura Principis habeant. Idem fecit Rulant supra citato loco, licet haud ignoraret, quid juris Dux Juliacensis in Imperiali civitate Aquisgranensi patria ipsius haberet. Sic & Episcopi Argentinensis, Spirensis & Augustanus, Argentinæ, Spiræ & Augustæ sua peculiaria jura habent, ut & Marchiones Brandenburgenses Norimbergæ Burggravii sunt & tamen hæ Civitates neque in totum neque ex parte iis subjectæ sunt sed Imperiales remanent. Nec vero etiam jus protectionis quod nonnulli Principes in nonnullis Civitatibus aliisque locis habent, efficit ut in iis Civitatibus vel locis libertati, qua Imperio sunt subjectæ, vel etiam juri territorii, quod alii in iis habent, derogetur, cum jus protectionis jurisdictionem non tribuat. *c. recepimus. in fin. & cap. ex parte. de Privileg.* Natt. *conf. 636. num. 96.* Wesembec. *conf. 48. p. 1. num. 23.* Gail. *lib. 2. obs. 54. nu. 1. 2. 3. 4. & seqq.* dicens communem, Schurff. *conf. 23. nu. 1. 2. & 3. cent. 3.* Idque adeo verum est, ut licet ipse Imperator in clientelam suam recipiat & jure protectionis utatur, tamen mediatæ jurisdictioni ordinariæ inferioris magistratus non derogetur. Gail. *d. obs. 54. nu. 7.* post alios à se allegatos. Verum hæc ita se habeant, tamen quod de Regalibus iis Civitatibus competentibus ex Gailio & aliis à me supradictum & additum est, ad omnia

omni-

omnino Regalia & reservata Principis non est extendendum.

Et † similiter licet Gail. *in tractat. de arrest. Imperii cap. 9. nu. 1. & d. observ. 57. num. 7. lib. 2.* dicat ejusmodi civitates tantum in sua Republica posse, quantum Imperator in Imperio, tamen hoc ita se non habet simpliciter & universaliter, cum non solum notorium sit plura esse, quæ Imperator in Imperio potest, quam quæ ab ejusmodi civitatibus in sua Repub. fieri possunt, sed & Dd. ab eo allegati de civitatibus, quas pro omnino liberis nec alium superiorem agnoscentibus habent, loquantur, & de Principibus etiam superiorem agnoscentibus simpliciter & universaliter dici non possit, eos in suis territoriis eadem omnino posse quæ Imperator in Imperio, ut cap. seq. ostendetur, pertinentque ea, quæ ibi late adducentur ad confirmationem majorem ejus, quod jam de civitatibus dictum est. 83

Sunt † autem præter civitates omnino liberas, & 84 eas, quæ solum Imperatorem superiorem agnoscunt, etiam aliæ, quæ hodie immediate quidem Imperio subjectæ non sunt, sed olim tales fuerunt, & in matricula inter membra immediata & Status Imperii extiterunt, nec aliter quam certis pactis & conditionibus aliis inferioribus Principibus subjectæ sunt, multaque ex iis privilegiis & regalibus, quæ olim tanquam Imperiales civitates Statusque Imperii, aut ex peculiari privilegio Cæsareo, vel etiam præscriptione habuerunt, adhuc retinent. Atque ex his nonnullæ existunt adversus quas tanquam immediate adhuc Imperio subjectas & ad solutionem Collectarum Imperii una cum aliis ejus immediatis membris obstrictas Processus à Fiscali in Camera Imperiali instituti

tutus est, & adhuc non obstante etiam eorum qui sibi superioritatem in eas arrogant, continuatur. Et sa-
85 ne † cum quilibet quoad quædam se alii submittere possit, in reliquis vero liber maneat Bart. *in l. non dubito nu. 1. de captiv. & postlimin. revers.* Bald. *in l. etiam. num. 10. C. de jur. dot. & in l. executorem. num. 28. vers. Sed quæro de civitatibus confœderatis. C. de execut. rei judic.* Socin. *in l. Si ex toto. in fin. de legat. 1.* prædictæ
86 † etiam civitates tantum quoad illa pacta & expressas conditiones subditæ censentur, in reliquis vero liberæ manent *l. 2. ff. de jur. immunit. d. l. non dubito §. liber populus. & l. quæsitum. §. idem respond.* ubi gloss. *in verb. non potest. de fund. instruct. legat.* Paris. *cons. 16. num. 25. lib. 4.* Socin. sen. *cons. 286. num. 22. lib. 3.* Roland. à Vall. *cons. 1. num. 45. & seq. lib. 2.* Dec. *cons. 369. num. 7. & seq.* Gail. *observ. 54. num. 10. lib. 2.* ubi ait ejusmodi esse in Germania civitates, quæ certa lege & conventione superiorem agnoscunt, & extra pacta conventa sua placida fruuntur libertate, quarum ita etiam meminit Mynsing. *respons. 13. num. 10. decad. 2.* & Rulant. *in tractat. de commiss. part. 2. lib. 5. cap. 4. num. 47.* dicens tales esse in Germania quamplurimas, quę, licet Principibus subesse videantur, maxima tamen ab Imperatoribus habeant regalia. Et sanè inter eas non paucæ etiam sunt, quæ amplitudine, opibus & potentia multas ex civitatibus Imperialibus longe superant. Quales sunt etiam Anseaticæ aliquot Civitates mediate Imperio subjectæ, ideoque in Recessu de anno 1542. §. demnach ansehnliche vnd vermögende Städte appellantur & non solum *in d.* §. demnach/rc. Sed & in Recessu de anno 1557. §. Wir wöllen auch/rc de anno 1567. §. Auff daß dann auch/rc. de anno 1595. §. deßgleichen *vers.* zusambt den Hänse vnd Seestädten

städten de anno 1576. §. Wir wöllen auch/ *etc.* de omnibus iis decretum est ut ad contributiones Imperii alliciantur, & cum his etiam de iis contributionibus agatur. Idque ita tamen per eos Recessus fit, ut clausula adjiciatur. *Quæ Electoribus aliisque Principibus Imperii suum jus integrum reservatur.* De † civitati- 87
bus vero Lombardiæ speciatim proditum est, quod regalia habeant ex Constitutione Friderici Primi *de pac. Constant.* Boss. *tit. de aquis & flumin. num. 14.* Petr. Bellug. *in Speculo Princip. rubric. 22. §. Et quia quoudana num. 54.* Jacob. de S. Georg. *de feud. in verb. Et cum flumin. num. 2.* Aym. Parmens. *de alluvionib. lib. 1. cap. 15. nu. 12.* Ruin. *cons. 39.* incip. *Visis & bene intellect. nu. 17. vol. 1.* Cæpol. *de servit. rustic. prædior. cap. 31. nu. 4.* Non tamen ea constitutione regalia omnia, nec aliter, quam salvo jure superioritatis, concessa sunt, voluitque Imperator eas subditos Imperii Romani manere, idque ex verbis ejusdem constitutionis planum fit. Etsi † vero jure Romano omnes civitates, quan- 88
tumvis amplissimæ, excepta Roma, privatorum loco habeantur, *l. eum qui vectig. ff. de verb. sign.* ideoque
† ea sola publica dicantur, quæ populi Romani sunt 89
l. Bona civitatis. ff. eod. & publicani appellentur soli illi, qui vectigal populi Romani conductum habent,
d. l. eum qui vectigal. tamen † longe alia ratio est civi- 90
tatum omnino liberarum nullumque superiorem recognoscentium, & Imperialium Tiber. Decian. *respons. 18. num. 123. & seq. vol. 1.* Gail. *obs. 57. num. 7. lib. 2. & de arrest. Imper. cap. 9. num. 1.* Scip. Gentil. *de jurisd. lib. 3. cap. 22.* ubi recte ostendit, alium olim fuisse statum civitatum in Imperio, & inter cætera ait, nullas tunc jure Romano, & more illius Imperii, tales fuisse in Imperio civitates, quales hodie in Italia & Ger-

mania plurimas maximasque videmus, quæ & liberæ civitates appellantur, additque se mirari esse doctos viros, qui à prædictis civitatibus, quæ olim privatorum loco habebantur, hodie argumentantur ad civitates liberas & Imperiales. De † iis etiam civitatibus,
91 quas certis pactis & conditionibus inferioribus Principibus subjectas esse, & tamen regalia habere, ac extra ea pacta & conditiones liberas esse supra dictum est, eam restrictionem observandam puto, quod, quatenus liberæ sunt & regalia habent, privatorum loco non sint habendæ. Neque obstat quod Gail. *d.observ.57.n.8. & de arrest. Imper.cap.9.n.2.* generaliter scribit, eas civitates, quæ non sunt Imperiales, sed municipales, loco privatorum habendas esse, quia accipiendus est de iis, quæ non certis pactis & conditionibus, sed quæ mere municipales & simpliciter Principi vel alii inferiori subjectæ sunt, idque satis apparet *ex d.observ.54. num.10.lib.2.* ubi expressa ait, civitates certis pactis & conditionibus alii Principi vel civitati subjectas, solum subditas censeri quoad illa pacta & conditiones, in reliquis liberas manere, atque hoc per alios etiam Dd. supra allegatos, & textus & rationes ibidem adductas, ostensum est, ideoque dum libertas illas ejusmodi civitatibus à Gailio & aliis tribuitur, simul negatur has, quatenus liberæ sunt, inter eas referendas esse, quæ simpliciter privatorum loco habentur.

92 Porro † iis, qui regalia habent, etiam nobiles annumerant, Wesenbec.*cons.60.num.30.* Pruckman. *d.cap.4.nu.34.* Vult.*d.cap.5.nu.7.*& Rulant. *de Commiss. p.2.lib.5.cap.4.num.50.* & ejusmodi nobilium, qui regalia habent, meminit in specie Decian. *respons.2. num.164.lib.1.* addens generaliter, nobiles regalia habere

bere posse, & sane quamplurimis privilegiis & prærogativis gaudent, ut late tradit hujusmodi privilegia in specie enumerando Tiraquel. *tract. de Nobil. cap. 20.*
Verum † hoc quod Regalia habentibus eos annume- 93
rari dictum est, de his respectu regalis alicujus dignitatis, vel eo nomine, quod inter Status Imperii numerentur, dici non potest. Nam dignitas eorum, quam ex nobilitate habent, non est regalis, ut in Principibus, Comitibus ac Baronibus, nec † inter Imperii 94
Status referuntur, idque ita se habet, sive mediate sive immediate Imperio sint subjecti, licet non desint, qui Statibus annumerant immediatos, quod pugnat cum experientia & Recessibus Imperii iisque annexo Catalogo & ipsa Imperii matricula, in qua etiam inter eos non reperiuntur, nec etiam ad Comitia Imperialia vocantur, multo minus sessionem & jus suffragii in iis habent, immediatos tamen conjunctim statum dici posse asseritur *in Camera decis. in verb. Nobilitas*, idque etiam traditur à Ruland. *d. cap. 4. num. 51. lit. P.* Prærogativa † tamen singulari præ aliis nobili- 95
bus gaudent. Quemadmodum enim vocantur liberi nobiles, Freye vom Adel / Freye Ritterschafft / & in tres classes Franconicam videlicet, Suevicam & Rhenensem distribuuntur, sic non minus † quam Status 96
Imperii immediate subsunt Imperio, Constitutionibus Imperii de immediate Imperio subjectis loquentibus comprehenduntur, jus & privilegium Austregarum ex Cameræ ordinat. *part. 2. tit. 3. 4. 5.* habent, in eoq; jure civitates Imperiales, tanquam eo carentes, ex eadem ordinatione superant, & beneficio etiam Constitutionis de pace religionis gaudent, etiamsi sub territoriis Archiepiscopi Moguntini, Episcopi Wirtzburgensis & aliis, ad prædictas classes, Franco-

niam scilicet, Rhenensem & Suevicam pertinentibus, domicilia & alia bona sita habeant. Non minus etiam quam Imperii Status immediate Imperio contribuunt, tantaque eorum ab Imperatore habetur ratio, ut anno 1592. Cameræ Imperiali mandarit, ut eos in sua libertate, ejusque possessione vel quasi manuteneret adversus potentiores, & non facile exceptiones subjectionis ab iis objectas attenderet, nec sub prętextu superioritatis contra libertatem eorum pronunciaret, ut refertur *in decision. seu præjudic. Cameræ*
97 *in verb. Nobilitas.* §. Der Fránckischen. Etsi † vero multi ex his Nobilibus sint, qui una cum ea libertatis prærogativa regalia non habent, tamen eorum quoque non pauci sunt, qui unum vel plura etiam regalia sibi ex peculiari concessione & ab ipso Imperatore impetrata vel inferiori Principe per infeudationem vel alia ratione facta vel præscriptione acquisiverunt, & iis utuntur, atque hoc ut in nonnullis aliis regalibus, sic maxime in mixto meroque Imperio, quo plura quam unum comprehenduntur (ut *lib.2. cap.8.* explicabitur,) in vectigalibus jam antea institutis de quibus ut ad Regalia pertinentibus eo *lib.2. cap.6.* dicetur, & jure venandi (quod etiam de regalibus hodie est juxta ea, quæ *eod. lib. cap.18.* adducentur) partim in minoribus partim tam in majoribus, quam minoribus feris ita se habet, idque eo minus mirum, quod reperiantur inter hos nobiles, qui amplissima bona, amplissimumque territorium habent, & hujusmodi amplitudine nonnullis etiam Comitibus & Baronibus æquiparari possint.

Proinde ad ejusmodi aliosque nobiles immediate Imperio subjectos, & legitimo modo acquisita regalia habentes, non est extendendum, quod in Ca-

mera

mera Imperiali mandata sine clausula anno 1580. 10. Januarii decreto in causa Cassel contra Wilßheim / die abschaffung der Juden zu Rotersecl belangend / adjectum est his verbis: Dieweil dann ihr kein Standt deß Reichs seyet / noch als privati einige privilegia oder regalia habt / noch erlangen könt. Nam ea verba, præterquam quod ex narratis supplicationis sunt desumpta, non debent etiam, quatenus Camera iis utitur, ita accepi, quasi ipso Imperatore volente & concedente, vel per legitimam præscriptionem regalia aliqua à Nobilibus haberi & acquiri non possint, idque inde liquet, quod generaliter juri sit consentaneum, ejusmodi modis regalia acquiri posse, ut cap. sequenti explicabitur. Atque † in specie 98
quantum ad hoc ipsum jus habendi Judæos attinet, quod (ut ibidem dicetur) de regalibus est, & cujus in prædictis verbis mandati sine clausula mentio fit, reperiuntur nobiles immediate Imperio subjecti, qui illud habent ex privilegio Cæsareo vel lapsu temporis immemorialis, *& in d. decis. seu prajudic. in verb. Mandata sine clausula pag. 19.* in jure habendi Judæos Statibus regalia habentibus æquiparantur ii, qui illud regale ex privilegio habent, eaque ratione ibidem prædictum mandatum de Judæis in causa Cassel contra Wilßheim restringitur.

Atque † hæc quidem in nobilibus, qui immedia- 99
ta Imperii membra sunt, ita se habere, eo minus mirum videbitur, quod reperiantur etiam nobiles, mediate Imperio subjecti, qui unum vel plura regalia ex Principis concessione vel legitimi temporis præscriptione habent, de quibus etiam loquuntur Wesenbec. Pruckman. Vulteius & Decian. supra allegatis locis, cum partim generaliter nobilium me-

minerint, partim nominatim de mediate Imperio ſubjectis loquantur, cui accedit, quod alias etiam à jure non ſit alienum, homines quoque privatos & in nulla dignitate conſtitutos regalia legitimis modis ac-
100 quirere poſſe; Nam † licet omnino indignũ eſſe cenſeatur, ut tales perſonæ regalia vel regales dignitates, bonave, quibus ejusmodi dignitas annexa eſt, habeant, Luc. de Penn. *in l.2. num.3. in verb. Econtra. C. de jur. fiſc. & in l.2. num.2. verſ. Et breviter. C. de fund. limitroph. lib.11.* Afflict. *in cap.1. §. illud. n.12. de prohibit. feud. alienat. per Frideric.* Collegium Papienſe inter conſilia Pici *conſ.99. nu.3. verſ. Tertio.* Roland. à Vall. *conſ.89. num.24. vol.2.* Knich. *de regio territor. jur. cap.1. num.308.* Peregrin. *de jur. fiſc. lib.7. tit.3. num.20.* dicens
101 privatos regalium incapaces eſſe: tamen † hoc ita coarctandum eſt, ut dicatur fallere, ſi iis modis ea nacti ſint, qui ad acquiſitionem regalium requiruntur, & jure permiſſi ſunt Peregrin. *in d. tract. de jur. fiſc. lib.1. tit.1. num.9. & 27.* Knich. *d. nu.308.* Schneidw. *de feud. part.3. num.53. & 68. verſ. Et tales omnes.* Heig. *part.1. quæſt.14. num.29.30.* Weſenbec. *conſ.45. num.26. verſ. Quare videmus.* eoque pertinet quod idem Peregrinus *d. tit.3. nu.20.* addit verba: *Sine titulo.* Et Schneidw. *d. part.3. num.13.* id ideo verum eſſe oſtendit, ut ex Caſtrenſe *in l. Sacrilegii. C. de diverſ. reſcript.* dicat Imperatorem poſſe dignitates alicui nullam habenti ita conferre, ut faciat eum Comitem, militem, nobilem, ac diſputantem de hac re, an bene vel male fecerit, incidere in crimen læſæ majeſtatis, ideoque ſi Imperator concederet homini privato Ducatum vel Comitatum, eum ſtatim Ducem vel Comitem fieri, ejus-
102 que rei exempla eſſe notiſſima. Habent † etiam privati nonnunquam ex ſola locatione tale aliquod jus in

rega-

regalibus ut emolumenta inde percipiant, eoque pertinet quod de ejusmodi locatione scribit Socin. jun. *cons.8.num.52.vol.3.* Nobiles vero ejusmodi de quibus supra dictum est, sunt etiam ii qui sunt nati ex nobile patre & matre plebeia *argum. l.cum legitime.* & ibi Costal. *ff. de stat. homin.* fœmin. *l.si filiam & l.Senatorum. ff.de Senator. l.mulieres. ff.de dignit.lib.12.* vel ante nobilitatem à patre adeptam *argum. l.Senatoris filius. l.liberos. ff. de Senator. l.cum advocatio. C. de offic. divers. judic.* Petr. Gregor. *de Republ. l.7.cap.9.num.6. 7.8.& 9.* concilians cum prædicto textu *l.si senator C. de dignitatib. lib.12. & l.fin.C.de Decurioni. lib.10.* vel à patre nobili adoptati *l. liberos & l. senatoris filios ff. de senator.* ubi non tantum senatoris filii dicuntur qui naturales sunt sed & adoptivi Joh. Raymund. *de Nobil. p.4.q.5. princ.* Arumæ. *exercit.2.instit.th.21. arg.11.§.2. ff.de bonor.possess.secundum tab.l.1. §.4.ff. unde cognati*, vel etiam non expresse sed tacite nobilitati *argum. l. de quibus in fin.ff.de legib. & l.recusari ff. de acquirend. heredit.* Bart. *in l. judices Cod.de dignit.lib.12.* Angel. *in l.omnium C. de testam.* Guido Pap. *in decis. Grationeq. quæst.376. vers. sed ipsi domini &c.* Tiraquel. *de Nobil. cap.6.num.9.* ubi ut & *nu.10.& aliquot seqq.* idem confirmat. Atque ad hanc tacitam acquisitionem Nobilitatis pertinet etiam præscriptio de qua Tiraq. *in d. tract.cap.14. in fin.* & se referendo ad ea quæ de tempore immemoriali habet in suo tractatu *de retractu*, ostendit tempore immemoriali, ut quod nunquam exclusum esse censetur eam præscribi idque confirmatur per ea quæ *capite sequenti num.137. & aliquot. seqq.* de præscriptione temporis dicturus sum.

Ut autem † ad quod de personis Regalia habentibus & exercentibus restat pergamus, observandum 103

in specie eos etiam, qui Comites Palatini vocantur, & quorum magnus in Imperio est numerus, & officium post illum Comitatum adeptum, dignitas est, Dec. *in l.1.nu.17.ff.de offic. ejus cui mandat. est jurisdict.* Alciat. *in l. liber homo num.6. & 7. ff. de verb. obligat.* ex concessione sive delegatione sibi facta donec vivunt, ejusmodi jus, quod ad regalia & quidem etiam majora spectat, in multis habere. Nam supra *cap.2. num.19. 20.21. 22.27. & 36.* dictum est inter cætera etiam jus creandi Notarios, dandi veniam ætatis, legitimandi extra legitimum matrimonium natos, auctoritatem in adoptione, quæ fit per arrogationem interponendi, infantes & absentes emancipandi, nobiles, Doctores, Licentiatos, liberalium artium Magistros creandi, adeoque laurea poëtica donandi (quam potestatem etiam Academiæ ut supra *cap.2.nu.31. & 32.* ostensum est, non solent habere) famæ & honoribus
104 restituendi pertinere ad majora regalia. Et † tamen jus creandi Notarios habent plerique omnes Comites Palatini, multi etiam simul habent prædictum jus legitimandi, nonnullis concessum etiam est jus veniam ætatis dandi, & authoritatem in adoptione quæ per arrogantiam fit, interponendi Lancellot. Conrad. *in Templo omn. judic. libr.1. c.1. §.4. in verb. Comites Palatinos creat Imperator. num.3.* item jus creandi Doctores, Licentiatos & liberalium artium magistros Matth. Steph. *de jurisdict. l.2. part.1. cap.6. membr.1. num.73. vers. præterea videmus.* Chassan. *in consued. Burgund. in princ. in verb. Conte de Flandres nu.2.* Sunt etiam qui habent jus restituendi famæ & honoribus, ac nobilitandi, pluraque alia, ad Imperatoris potestatem & regalia pertinentia, exercendi, idque usus testatum facit, & ex eorum diplomatis apparet, quo-

rum tamen ea differentia est ut in nonnulli plura & majora etiam ad Regalia spectantia comprehendantur quam in aliis. Et † sunt ex iis, qui non solum à Cæ- 105
sare, sed & à Pontifice suam potestatem & privilegium habent, perindeque est, ac si ab utroque factum esset, quod hujusmodi Comites faciunt, sive illud ad regalia, sive alia spectet, quia, quicquid fit ex concessione vel delegatione supremi Principis, ab ipsomet factum esse censetur *c. Hi qui authoritate. de præbend. in 6. cap. Cum aliquibus. de rescriptis. in 6. l. 2. §. Si quid ex his. Cod. de vet. jure enucl.* Jason. *consf. 129. nu. 2. lib. 4.* Afflict. *decis. 366. num. 5.* Claud. de Seyssel. *de feud. tit. de orig. feudi vers. Et licet.* Gomez. *Variar. resolut. lib. 1. cap. 9. nu. 20. vers. secundo.*

Quemadmodum vero in praxi usitatum est, ut pro majori cautela & actuum confirmatione vel probatione nonnunquam non unus tantum, sed plures Notarii actui alicui adhibeantur: sic † idem interdum 106
fit in Comitibus Palatinis, ut quis ad legitimationem extra matrimonium natorum, aliave ad potestatem eorum pertinentia, & de regalibus existentia, non uno tantum, sed pluribus utatur, de qua re notabile exemplum refertur à Fridero *de Camer. process. lib. 1. cap. 12. num. 3.* ubi scribit anno 1591 in Camera petitam fuisse confirmationem legitimationis à duobus Comitibus Palatinis factæ, & utrumque habuisse ad legitimandum privilegium, atque † addit, tamen in Ca- 107
mera petitionem simpliciter fuisse denegatam, ejusque rei causam se ignorare. Sed non est hoc ideo factum, quod legitimatio non subsisteret, vel etiam non satis probata esset, (cum ad eam incontinenti probandam supplicationi pro confirmatione ejus duo diversa instrumenta de ea confecta, adjuncta essent.)

ſed quia Cameræ regalia ejusmodi, ad quæ legitimatio etiam extra legitimum thorum natorum & ſimilia alia pertinent, non competunt, ſed Cæſari reſervata ſunt, ideoque ut legitimandi, ſic & legitimationem confirmandi poteſtatem non habet, ut ſupra dictum
108 eſt. Prædicti † vero Comites reſpectu Comitum Palatinorum qui Imperii Principes ſunt, & quia alio quoque Comitatu, qui regalis dignitas eſt, vocantur etiam abuſivi & improprii Palatini Comites Chaſſan. poſt alios Dd. à ſe allegatos *in tractat. de gloria mundi conſiderat. 50. & ſupra citato loco.* Bon. de Curtil. *in tractat. de nobilitat. part. 3. num. 211.* Bald. Laudenſ. & plures alii *in cap. 1. quis dicat. Dux. March. Com.* Fulv. Pacian. *de probat. cap. 36. num. 3. & 4. lib. 2.* Jacobin. *de feud. in verb. Comes num. 1. & 2.* ubi addit eos eſſe Comites ſacri Palatii, idque tradunt etiam Bald. *in d. c. 1. Quis dicat. Dux, March. Comes* Luc. de Penn. *ad rubr. C. de Comitib. Conſiſtorialib. lib. 12.* Chaſſan. *in conſuetud. Burgund. in princ. in verb. Conte de Flandres num. 2. & in verb. Palatin. nu. 1.* Bon. de Curtil. & Fulv. Pacian. *dictis locis.*

109 Etſi † vero ſupremi Principis delegatus ſubdelegare poteſt *l. A judice Cod. de judic. cum ſimilib.* tamen
110 † ſecus eſt in hujusmodi Comite Palatino, ut qui poteſtatem ſibi per privilegium delegatam ac conceſſam alii delegare nequit Joan. Crot. *in l. Gallus §. Et quid ſi tantum. num. 145. ff. de liber. & poſthum.* Batius *in addit.* ad Matth. de Afflict. *in conſt. Neapolitan. lib. 1. rubr. 77. num. 6. lit.* a. Lancellot. Conrad. *in d. §. 4. in verb. Comites Palatinos creat Imperator. nu. 4.* ubi addit, idem tradi ab Alexand. Jaſ. & aliis Dd. *in l. 1, ff. de offic. ejus cui mandat. eſt jurisdict.* exiſtere tamen inter eos qui talem poteſtatem à Comitibus Palatinis ſibi delegatam vendi-

vendicare & quaſi licita uti conentur apparet ex ſeceſſu Viſit. de anno 1560. §. **nach dem hin und wieder 2c.** ubi ſub Palatini vocantur, quemadmodum autem delegatio ab hujusmodi Comite fieri non poteſt, ſic nec ejus jus & poteſtas ad heredes tranſit niſi expreſſe & ſpeciatim id in diplomate conceſſum ſit ut in celeberrimo & præſtantiſſimo Medico trium Imperatorum Archiatro, Joanne Cratone ex ſingulari gratia factum eſt Matth. Steph. *d.cap.6. m.1. num.27.*
Neque † vero ei de ſua poteſtate aſſerenti citra exhibitionem conceſſionis ſive privilegii credendum eſt ſed ea poteſtas probari debet *l.Fidejuſſores §.Pro Aurelio ff. de fidejuſſ. & c.porro. de privileg.* Fulv. Pacian. *de probat. cap.36. num.8. lib.2.* Roland. à Vall. *conſ.89. num.24. verſ.& ideo ille. vol.1.* Curt. ſen. *conſ.17. num.9. verſ. Sed circa quintam conſiderationem* Pariſ. *conſ.12. num.132. verſ. Qui igitur dicit ſe facultatem vol.2.* adeo ut ne quidem Notario credatur in ſuo Inſtrumento aſſerenti ſe privilegium ſeu diploma ejus vidiſſe. Forſter. *d.c.35. num.12.* allegans de ea re Dd. *in Auth. ſi quid in aliquo C. de edendo c.fin. extra de fid. Inſtru.* Neque † etiam tanta ejus eſt authoritas & poteſtas, ut poſſit uti clauſula derogatoria, Non obſtantibus Bald. *in l.2. num.44. verſ. Et licet Imperator C. de ſervit. & aq.* Jaſ. *in d.l. Gallus §.Et quid ſi tantum nu.97. verſ. Advertas tamen diligenter. ff. de liber. & poſthum.* Pariſ. *conſ.2. nu.32. vol.2.* Ruin. *conſ.109. nu.3. vol.3.* Alexand. *conſ.67. num.6. in fin. lib.1.* Valentin. Forſter. *de ſucceſſ. ab inteſt. lib.6. cap.35. num.5. verſ. Non etiam poteſt.* vel † ſi legitimare aliquem velit, ad feuda ea legitimatio fieri poſſit, niſi ſpecialis ad ea legitimandi facultas ipſi conceſſa ſit Clar. *in §. Feudum. quæſt.82. nu.3.* Mynſing. *obſervat.41. num.6. cent.5.* Gail. *obſervat.42. num.3. in*

Margin numbers: 111 (beside "Neque † vero"), 112 (beside "que † etiam"), 113 (beside "† ſi legitimare").

fin.lib.2. Schrader. *de feud. part.7. cap.5. num.26. verſ. Circa hoc annotandum eſt* Hartm. Piſtor. *quæſt.40.nu.6. lib.2.* Roſenthal. *de feud. cap.7. concl.19. num.8. verſ. Comites tamen Palatini*, eamque ſententiam communem eſſe teſtantur Clar. & Mynſing. *dictis locis.* Molin. *in conſuetud. Pariſ. tit.1.§.8. gloſſ.1. nu.38.* Burſat. *conſ.10.*
114 *nu.2. volum.1.* Non † extenditur etiam legitimandi poteſtas in Comite Palatino ultra nobiles, ideoque Principum, Comitum & Baronum liberos non poteſt legitimare ut pro Principibus, Comitibus & Baronibus habeantur, Pereg. *conſ.20. num.4. vol.1.* cum Principes & aliæ perſonæ dignitatem regalem habentes, non cenſeantur generali oratione comprehenſæ Marin. Frecc. *de feud. lib.2. different.14.* Pariſ. *conſ.141. num.2. lib.4.* Heig. *quæſt.9. num.48. part.1.* Schrader. *conſ.1. num.568.* facit text. *in cap. Ne aliqui de privileg. lib.6.* Atque ut eo magis ſibi Comites Palatini & Notarii ab iis creati quibus ejusmodi poteſtatem conceſſerant caveant ab ejusmodi legitimatione, nominatim etiam ac diſertis verbis in conceſſione facultatis legitimandi excipiuntur Principes, Comites & Barones in Diplomatis, ſive privilegiis germanice conceptis per hæc verba: **Allein Fürſten / Grafen vnd Freyherrn außgenommen**/ licet in eadem illa conceſſione ſive privilegio non minus in nobilium quam aliorum liberis legitimatio admittatur. Atque hujusmodi quidem reſtrictionem & exceptionem communiter fieri teſtatur & aſſerit Peregrin. *d. conſ.20. num.5. lib.1.* Et ſane notabile eſt quod ea in re idem tribuatur Comitibus ac Baronibus quod Principibus, idque optima ratione ſubnexum eſt, quia videlicet, ut ſupra hoc capite oſtenſum eſt, non ſolum Principatus ſed & Comitatus ac Baronatus inter Regales

gales dignitates & feuda referantur, & Comites Baronesque etiam status Imperii sint eaq; de Nobilibus dici non possint. Generaliter vero etiam de potestate legitimandi Comitibus Palatinis competente tenendum est, legitimationem sine exploratione & cognitione causæ fieri non posse. Jas. *in l. Gallus §. & si quid tantum num.* 116. *ff. de lib. & postum.* & Valent. Forst. post multos alios Dd. à se allegatos. *in d. cap. 35. num. 2.* ubi addit *num. 3.* nec putativam causam sufficere, pro qua sententia adducit Curt. & alios Dd. Quibus
† omnibus & illud addo, quemadmodum magnus est 115
numerus hujusmodi Comitum Palatinorum, sic & eos non raro in iis, quæ de regalibus sunt, sua potestate abuti, nec satis expendere, quam præstantes, quantique momenti res sint regalia, præsertim majora, & quantopere reipublicæ intersit nec ea potestate in iis abutantur. Hic abusus cumprimis in Notariorum creatione notorie apparet. Nam licet eorum usus sit necessarius & frequentissimus, juramentoque ad bene & diligentes officium suum expediendum sint obstricti ex Constitut. celeberrima Imp. Maximil. I. de iis in Imperio promulgata tamen non pauci reperiuntur admodum imperiti & ad ea, quæ officii sui sunt recte expedienda, inepti. De qua re & pluribus aliis quæ ad eos pertinent, videantur quæ infra *lib. 2. cap.* 15. dicentur.

Atque † hæc quidem huc usque de secularibus 116
personis; Reliquum est ut & de Ecclesiasticis despiciamus. Inter has personas Pontifex Romanus primas tenet, eique respectu secularis potestatis & Principatus, quem habet, regalia temporalia competere, tradunt Afflict. Præpos. Cardin. Alexand. & Laudens. *in cap. 1. de feudo March.* Atque huic sententiæ tot alii

Dd. ac-

Dd. accedunt ut licet Bald. *in d.cap.*1. dicat Papam hanc potestatem usurpare quantum potest, idque à pluribus aliis comprobetur, tamen illud Baldi dictum communiter à Dd reprobari asserat Peregrin. *de jure fisci lib.*1.*tit.*2.*num.*39. & hanc contrariam sententiam communiorem esse testentur Afflict. *in c.un.num.*2. *quæ sint regal.* & post eum Rosenthal.*de feud.*5.*concl.*1. *sub.lit.*f.*in fin.*& Vult.*de feud.cap.*5.*num.*7. Idem de ea sententia affirmat Pruckm. *ad rubr. quæ sint regal. c.*4. *num.*3.*&* 11. ubi tamen recte Baldi sententiam ut veriorem amplectitur & tuetur.

117 Tantam † vero potestatem in bonis regalem dignitatem annexam habentibus & regalibus juribus Pontifex Romanus olim usurpavit, & adhuc usurpat, ut non solum Ducatus aliosque inferiores Principatus cum annexis regalibus, sed & integra regna & iis annexa regalia aliis in feudum conferat, ex quibus regnis est regnum Siciliæ *cap. Ad apostolicæ* §.*Præter hæc. De re jud.in* 6. Afflict. *in cap.*1.*in verb. in glossa prima num.*1. *De pac. Jurament. firm.* Ferrar. Montan. *de feud. lib.*2.*cap.*1. *vers. Imo Pontifex Romanus.* item regnum Apuliæ Grammat. *decis.*1.*nu.*30.*&* 31. Laurent. Sylvan. *de recognit. feud. quæst.*91.*num.*4. & regnum Neapolitanum *Bodin. de republ. lib.*1.*cap.*9. pluraque alia regna, ut ostendit idem Bodinus *eodem capite*, ubi etiam de iis regnis loquitur, quæ olim Reges à Pontifice in feudum habuerunt. Atque hinc Imperator Maximilianus II. Cum Pontifex Pius IV. Cosmum Florentinorum Ducem Regem creare vellet, ita ei contradixit & factum illud impedivit, ut tamen non in universum negaret, Pontificem habere facultatem Regem creandi, sed in specie de Italia diceret, eam non habere Regem nisi Cæsarem. Postea vero idem Pon-

tifex

tifex hunc Cosmum Magnum Ducem Hetruriæ creavit, ut præter alios referunt Sichard. *in Histor. de reb. sub Maxim. II. gestis* August. Thuan. *histor. lib.46.* ubi addit Pontificem varias hujus rei causas diplomate edito adduxisse. Ita † vero etiam Pontifex Ro- 118
manus Regales dignitates & iis annexa jura Regalia in alios nonnunquam confert, ut in eadem persona vasallo existente, concurrat cum ipso Imperatore & aliis superiorem non recognoscentibus tanquam Dominus directus. Exemplum inter alia est in Duce Ferrariæ, qui dignitatem Ducalem Mantuæ & Regii ab Imperatore, Carnutum à Rege Galliæ, Ferrariæ vero à Pontifice nactus fuit, referente Deciano resp. 19.nu.211. lib.3. Tanti etiam ea, quæ ab iis constituta, & in Juris Canonici libros relata sunt, in Imperio à secularibus Principibus & aliis fiant, ut Jus Canonicum etiam in usu sit, & in Cameræ Imperiali, etiam in qua utriusque Religionis Adsessores sunt, judicando observetur, quemadmodum & Academiæ sive supremæ scholæ à Pontifice erectæ vel privilegiis confirmatæ, ex quibus sunt Heidelbergenses, Erffordienses & plures aliæ pro veris Academiis cum omnibus suis privilegiis in Doctoribus vel Licentiatis vel etiam artium Magistris & Baccalaureis creandis aliisque una cum Academiis ab Imperatore conditis & confirmatis habeantur. Constat præterea ab eo, quod Pontifices olim Impp. legibus & jurisdictioni subjecti fuerint, recessum esse, nec eos non solum ea de quibus supra dictum est, Regalia & dignitates, sed & plura alia usurpare, veruntamen, quemadmodum Cosmum Ducem Hetruriæ nostra ætate resistente Maxim. II. Pontifex Regem creare non potuit, ut modo dictum est, & Rudolphus I. Albertus, Maximilia-

milianus I. Ferdinandus, Maximilianus II. Rudolphus II. & præsens Imperator Matthias coronationem admittere noluerunt, sic nec tanta eorum in Imperio est authoritas & potestas, ut appellationes ad seculare tribunal pertinentes, ab iis vel eorum delegatis recipi possint, adeo ut si contra fiat, mandata avocatoria in Camer. Imperiali decerni queant & frequentissime decernantur, ut Thom. Michaël *de jurisd. conclus. 43. lit. D.* testatur. Et constat ex sententiis Cameræ Imper. à Raphaël Seiler. & Christian. Barth. editis eo etiam tempore quo Augustana confessio non fuit in rerum natura nec aliqua reformatio Religionis Pontificiæ in Imperio facta, omnesque adsessores Pontificiæ Religionis fuerunt nimirum anno 1512. 20. die Febr. Maximiliano I. Imperante contra Appellationem à Camera ad Pontificem factam pronunciatum, idque ita factum esse, ut appellantes in gravissimam pœnam pecuniariam centum marcarum auri puri condemnati, & simul expresse sententiæ additum sit, hujusmodi appellationem factam fuisse in contumeliam & despectum Cæsareæ Majestatis, & ad derogationem ejus, & Imperii supremæ jurisdictionis. Ideoque appellantem juris & alias pœnas ac mulctas incurrisse, per verbum **die pœn der Rechten vnd andere merckliche straff vnd buse verwürckt haben /** ac tantum per moderationem prædictam pœnam centum marcarum auri irrogatam esse. Præterea, quod de Jure Canonico supra dictum est, non eo pertinet, quasi illud propter Pontificis authoritatem in usu sit, & à Principibus approbatum, sed quod propter vim & potestatem consuetudinis & spontaneum principum assensum, ea approbatio facta sit, ideoque eo Jure non ut Pontificio à Papa fa-

cto,

cto, sed ut nostro utimur, quod vi & potestate consuetudinis, & Principum approbatione nostrum factum est, quemadmodum post Gœdæ Setzer. Franc. Roman. & Modestin. Pistor. ostendit Barth. Muscul. *de success. convent. membr. 2. class. 1. conclus. 5. nu. 165.*

Ut autem ad alias personas Ecclesiasticas regalia habentes transeamus, quemadmodum inferiores Principes & plures alios seculares regalia habere, supra ostensum est: sic & inter Ecclesiasticos inferiores sunt, qui regalia habent. Nam † territorium qui- 119
dem tanquam Ecclesiasticæ personæ proprie non habent, *Clement. Ne Romani §. sane. de elect.* Duaren. *de minister. ac benefic. Ecclesiast. lib. 1. cap. 4.* Petr. Bellug. *in Spec. prin. rubr. 22. de jurisdict. & utroq. Imper. §. Et quia quotidiana. num. 46. vers. Attamen Episcopus.* Knich. *de Saxon. non provocand. jur. in verb. Ducum Saxoniæ cap. 4. num. 69.* jurisdictioque eorum diœcesibus non territorio distinguitur, & † licet Episco- 120
patus amplissima dicatur esse dignitas Scot. *respons. 28. num. 35. tom. 1. lib. 6.* Menoch. *cons. 202. num. 132.* addens à permultis etiam excelsam esse affirmari, tamen hoc ad temporalia non est extendendum, sed ad ecclesiasticam dignitatem & Statum restringendum. Cæterum † quemadmodum ex concessione Princi- 121
pis secularis Ecclesiastici alia temporalia habere possunt Bart. & Dd. *in l. Si quando. C. de appellat.* Canonistæ *in c. Romana. §. debet. eod. in 6.* Bart. *in l. 1. §. Si quis in appellatione num. 14. ff. eod.* loquens de Episcopo habente Comitatum à Principe & judicante ut Comite. Schurff. *cons. 72. num. 2. cent. 1.* Gail. *observ. 30. num. 4. 5. & 6. lib. 1.* sic & regalia iis competere possunt. Alvarot. *in cap. 1. in princ. num. 11. vers. Secundo possunt dici. Qui feud. dar. poss.* Pruckman. *ad rubr. Quæ sint regal. cap. 4. num. 39.*

num.39. post Innocent. Panormitan. Felin. & alios
122 Dd. à se allegatos. Nam † idem homo diversis respectibus, diverso jure & diversis qualitatibus censeri, & sic duplicem personam repræsentare potest *c.cum capella de privileg. cap. Ex literis de probat. l.fin. ff. de institor. l.apud filiumfamil. ff. de manumiss. vind. l.miles. §. pro parte ff. de legat. 2.* Nicol. Everhard. *in loc. de tanquam sive respectiv.* Tiraq. *de nobilit. cap. 28. nu. 15.* Jas. *in l.sed si hac §. si liberta. num. 5. ff. de in jus voc.* Gail. *observ. 30. num. 2. in fin. lib. 1. & in tract. de arrest. Imper.*
123 *cap. 6. num. 14. & seqq.* Hinc † dici potest Episcopos etiam tanquam Principes Statusque Imperii & in matricula ejus existentes regalia habere Peregrin. *de jur. fisc. lib. 1. tit. 2. num. 104. & 105.* Igneus *in repetit. l. non necessarios. §. non alias part. 2. num. 128. ff. ad SC. Syllan.* Pruckman. *d. num. 39.* Vult. *de feud. cap. 5. nu. 7.* Schurff. *d. cons. 72. num. 2. cent. 1.* Goden. *cons. 30. num. 16.* Collegium Jurid. Lipsense inter consilia Modestin. Pistor. *cons. 49. num. 3. lib. 2.* Gail. *observ. 30. num. 1. 4. 5. & 6. lib. 1.* Cujac. *in lib. 3. de feud. tit. 1.* ubi addit Otthonem Frisingensem & Guntherum scribere, quod nec electus quisquam Episcopus ante consecrari potuerit, quam à Principe regalia per sceptrum accepisset, additque Albertum Argentinensem sæpe meminisse Episcoporum & Abbatum ab Imperatore de suis regalibus solenniter investitorum præstita etiam fidelitate & hominio. Ejusdem rei testes esse non solum hunc Albertum Argentinensem, sed & Sigebertum Turpinum, Gottofredum & Helmoldum scribit Choppinus *de doman. Franc. lib. 2. tit. 10. num. 7. vers.*
124 *Cui rei accedit.* & † Arnoldus quidam Brixianus anno 1139. ideo, quod Episcopis regalia congruere negaret, hæreseos incusatus & ob eam in Lateranensi conci-

concilio mille Antiſtitibus præſentibus cõdemnatus
eſt Carol.Sigon.*de regn.Ital.lib.*11.Pruckman.*d.cap.4.*
num.43. Cooptatos † vero eſſe Epiſcopos in nume- 125
rum Principum Imperii à Ludovico Pio Imperato-
re memoriæ prodidit Helmold.*lib.1.cap.4.*ubi ait Lu-
dovicum liberalitate maxima erga Dei cultum uſum,
in tantum ut Epiſcopos qui propter animarum regi-
men Principes ſunt cæli ipſe eosdem nihilominus
Principes effecerit Regni. Poſt mortem hujusmodi
Epiſcopus ſucceſſorem non relinquit, ſed totum jus
Epiſcopale cum omnibus Regalibus devolvitur ad
capitulum ab eoque retinetur donec Epiſcopus alius
eligatur. *c.2.ne prælat.vic.ſuas. clement.1.& 2.de hæret.*
Johan.Andr.*in cap.ſua.de offic.vicar.* Joann.Fr.Pavin.
de offic. ac poteſtat. capit.ſede vacante q.1.num.3.& q.2.
*num.2.*Mortuo ſeculari Principe vel alio Imperio im-
mediate ſubjecto qui ex Conſtitutione de pace Re-
ligionis in ſuis territoriis jus Epiſcopale habet, hoc
Epiſcopale jus ſtatim ad ſucceſſores tranſit, idque ut
dictæ Conſtitutioni conſentaneum eſt, ita & uſu ob-
ſervatur. Adeo † vero certum eſt, & Epiſcopos inter 126
eos numerandos, qui tanquam Principes Regalia ha-
bent, ut non ſolum regalibus expreſſe inveſtiri ſo-
leant, ſed & nonnunquam Epiſcopatus eorum in in-
veſtitura vocetur Principatus, cujusmodi inveſtitu-
ras vidi. Et † ſunt etiam ex his qui præter regalia, quæ 127
iis occaſione Epiſcopatus tanquam Principibus com-
petunt, peculiares titulos ſeculares Principatuum &
Comitatuum habent. Sic Colonienſis vocatur Dux
Weſtphaliæ & Angariæ, Herbipolenſis Dux Fran-
coniæ, Argentinenſis Landgravius Alſatiæ, Verodu-
nenſis Comes Verodunenſis Leodienſis Dux Bullio-
nenſis, Cameracenſis Dux Cameracenſis, idque de

hujus, ut & aliorum quorundam Epiſcoporum præ-
dictis titulis ſecularibus ex nonnullorum Receſſuum
Imperii adjuncto catalogo Statuum conſtat. Tanta
vero ſit Epiſcopalis dignitas; ut illa regulariter præ
ſecularium Principatuum dignitate emineat, & hæc
illi in titulis Epiſcoporum poſtponantur, idque etiam
fit in ſecularibus Principibus ad Epiſcopalem digni-
tatem evectis, niſi ſit Archiducalis dignitas, quæ Epi-
ſcopali in titulis præponi ſolet, quod ſi vero Comites
vel Barones Epiſcopi ſint, per Epiſcopalem dignita-
tem eorum dignitas adeo obſcuratur, ut nulla in titu-
lis Comitatus vel Baronatus fiat mentio, atque eſt hæc
ſingularis differentia inter Principes ſeculares & Co-
mites Baroneſque.

128 Præterea † ita eorum dignitas & poteſtas pedeten-
tim crevit in iis, quæ regalia jura regaleſque dignita-
tes & alia temporalia concernunt, ut non ſolum no-
biles, ſed & Comites ac Barones ab iis feuda habeant,
& non deſunt Principes, qui à nonnullis eorum de in-
tegris etiam Comitatibus ac Baronatibus inveſtiti
ſint. Talis eſt inter alios Epiſcopus Herbipolenſis, qui
præter Comites ac Barones aliquot Principes ſecu-
lares habet vaſallos, ex quibus etiam ſunt qui Comi-
tatus ac Baronatus ab eo in feudum tenent. Sunt au-
tem inter hos Epiſcopos Germaniæ ſeptem, Archi-
epiſcopi nimirum Moguntinus, Trevirenſis, Colo-
nienſis, Magdenburgenſis, Saltzburgenſis, Bremen-
ſis, & Rigenſis. Ex quibus Magdeburgenſis tantus eſt,
ut quemadmodum Toletanus in Hiſpania ſic is in
Germania.

129 Præ † hoc tamen & aliis omnibus tam Archiepi-
ſcopis quam Epiſcopis dignitate & regalibus excel-
lunt illi, qui in Electorali dignitate cum quatuor ſe-
cula-

cularibus Principibus concurrunt, nimirum Archiepiſcopus Moguntinus, Treverenſis & Colonienſis. Hos enim perinde ac illos ſingularia privilegia, regalia & prærogativas habere, notorium eſt, & ex Aurea Bulla Caroli Quarti apparet, ad quas prærogativas maxima ex parte pertinent, quæ ſupra generaliter per remiſſionem ad Heigium *quæſt.4. part.1.* & in ſpecie per enumerationem plurium aliarum prærogativarum ab eo omiſſarum dicta ſunt. Moguntinus vero tanquam Archicancellarius per Germaniam præter cætera hoc præcipuum & ſingulare habet, quod ad Electionem Imperatoris reliquos convocet & ſuffragia colliget, ex aur. Bulla Carol. IV. Cancellariæ Cameræ Imperialis inſpectionem habeat, & ad eam pertinentes tabellionum præfectos, Prothonotarios, Notarios, tabelliones & alios in ea officio fungentes creet & recipiat ex Ord. ejusdem Cameræ *p.1. tit.26. in princ.* §.1. ad viſitationem ejus Cameræ reliquos Electores aliosque Status Imperii Spiram convocet *d.p.1. tit.50. in princ.* reviſionem ad petitionem partis gravatæ Cæſari & ejus anni viſitatoris denunciet d. Ordinat. *p.3. tit.53. in princ.* niſi cauſa ad ipſummet Moguntinum ſpectet, quo caſu Trevirenſis in ea re proximus eſt, & reviſionem denunciet. Receſſu de anno 1595. §. Als vns auch/2c. Quemadmodum autem Moguntinus per Germaniam. Sic etiam Trevirenſis per Galliam & Colonienſis per Italiam ſunt Cancellarii. Et in univerſum in Epiſcopis illud ſingulare eſt quod ſoleant eſſe Academiarum Cancellarii. Matth. Stephan. *de Jurisd. lib.3. p.1. c.14. num.68.* & late *cap.14. num.28. & ſeqq.* Scipio Gentil. *de Jurisd. lib.3. c.18.* ubi addit hinc etiam in aliquot Synodis ſancitum eſſe, ut Epiſcopi dent operam ut in Academiis

Doctores idonei constituantur *cap. de quibusdam distinct.37.* Notorium vero est adhuc hodie in multis diversis locis etiam reformatæ religionis Episcopos Academiarum Cancellarios esse. Porro Episcopis
130 † addendi sunt Magister Ordinis Theutonici & Magister Joannitarum, cum & hi inter Ecclesiasticos numerentur, ac Principes Imperii esse notorium sit. Est autem id in his singulare quod bona Ordinis iis subjecti passim per totum Imperium sita sint, ideoque
131 † in ea causa, quæ de collectis inter Magistrum Ordinis Theutonici & Ottingen in Camera Imperiali agitata & decisa est, objectum fuit, eum Ordinem in vago regalia habere, ut videre est in ejusdem causæ voto, quod est apud Meischner. *tom.2.lib.1.decis.6.nu.120. vers. Nec secundo,* ubi etiam *num.39.* à Referente additur, ex investitura in eadem causa sub *lit.E.* exhibita
132 constare, quod hic Ordo regalia habeat, & † *num.62.* asseritur notorium esse quod Magister Theutonici Ordinis multo pinguiores fortunas & reditus habeat,
133 quam alii multi Principes Imperii. Sane † prædicto Magistro Ordinis Joannitarum duplo potentior est, & duplo plus in collectis Imperii contribuit, ut ex matricula Imperii apparet.

134 Sunt † autem & aliæ Ecclesiasticæ personæ, quibus regalia competunt, inter quas cumprimis sunt Abbates Principali dignitate decorati. Pruckman. *d. cap.4.n.44.* Atque hi in Ordinatione Cameræ *part.2. tit.2.3. & 4. in rubrica & textu, & tit.5.§.1.in fin. aliisque locis ejus Ordinationis* verbo Fürstmäßige comprehenduntur. Ejusmodi Abbates sunt Fuldensis, Hirsfeldensis, Murbacensis, Prumensis, Campidonensis, Stabulensis, Corveiensis. Tales quoque sunt duo præpositi nimirum Elbingensis & Berchtesgadensis, ideoque

eoque de his etiam dicendum est, quod regalia habeant. Olim hi omnes inter eos, qui Prælati proprie dicuntur, referebantur. Verum † quemadmodum de 135
aliis Principibus certum est initio minorem fuisse eorum numerum Petr. Gregor. *de republ. lib.6. cap.4.* Knich. *de reg.territor.jur.cap.1.nu.289.* & postea hunc numerum crevisse: sic etiam Prædicti Abbates & Præpositi postea Principibus in Comitiis adscripti, & singuli jus suffragiorum non minus quam alii Principes nacti sunt, licet † Prælati omnes tanquam unius Prin- 136
cipis vicem sustinentes tantum unum suffragium simul habeant. Atque ea prærogativa isti Abbates & Præpositi tanquam Principibus pares in Comitiis Imperii utuntur, licet † alii aliis serius hoc jus adepti sint 137
ut ex Statuum Catalogo, Recessibus & Constitutionibus Imperii subjuncto apparet. Eo † vero magis 138
dicendum est Fuldensem & prædictos reliquos Abbates & duos Præpositos regalia habere, quod non solum inter Principes referantur, sed & nonnulli ex iis non tantum Nobiles sed & Comites & Barones, atque adeo etiam Principes vasallos habeant, ut experientia testatur, estque † hoc adeo verum ut non de- 139
sint Principes, qui integros Comitatus cum regalibus iis annexis ab iis per subinfeudationem habent. Inter hos Abbates est cumprimis Fuldensis qui etiam primum locum inter eos tenet & potentior cæteris est, & Archicancellarius Imperatricis est, eoque elogio insignitur, quod sit primas per Germaniam & Galliam, & vel ex sola matricula Imperii constat eum multis etiam Imperii Episcopis, cujusmodi sunt Constantiensis, Ratisbonensis, Mindensis, Lubecensis & nonnulli alii, esse potentiorem, cum duplo & ex parte etiã triplo plus in collectis Imperii contribuat quã illi.

140 Etsi † vero Abbatissæ Abbatibus id administratione rerum secularium & in conferendis etiam feudis æquiparari soleant *cap.1. in princ.* ubi Bald. & Alvarot. *qui feud. dar. poss. cap.1. Episcop. Abbat. vel Abbatiss. c.nova quadam de pœnit.& remiss.* Lancellot. *in templ. judic. lib.2. cap.7. num.85.* Dec. *in l.fœmina. ff.de reg.jur.* Zas. *de feud. part.5. num.49.* Rosenth. *de*
141 *feud.cap.4.conclus.18. num.1.lit.a.* & † quædam ex Abbatissis dignitatem & titulum Principalem habeant, ut ex parte ex prædicto catalogo posterioribus Imperii Recessibus adjuncto liquet & usus testatur, nihilominus in eo catalogo Principibus non adscribuntur, sed ab iis separantur & inter Prælatos post Principes ponuntur, ut ex omnium Imperii Constitutionum annexis catalogis Statuum, in quibus earum Abba-
142 tissarum mentio fit, satis apparet. Quia † tamen non solum Status Imperii sunt, sed & Principali dignitate decoratæ, eo magis dicendum est eas regalia habere,
143 quod † & aliæ Ecclesiasticæ personæ, quæ iis, qui proprie Prælati sunt, in Imperio annumerantur, & inter Status Imperii referuntur, regalia habeant Pruckm. *d.cap.4. num.39.* Ubi pro confirmatione ejus sententiæ Innocentium, Panormitan. Felin. & alios Dd. allegat. Cui accedit, quod, ut supra dictum est, præter alios Albert. Argentinensis sæpe generaliter meminerit non solum Episcoporum sed & Abbatum ab
144 Imperatore de regalibus investitorum. Eoque † minus mirum est hos Prælatos regalia habere, quod inter eos non desint Abbates & Abbatissæ, quæ non solum nobiles, sed etiam Comites ac Barones vasallos habent, & à quibus Principes etiam amplissima bona cum annexis regalibus in feudum recognoscunt, eoque pertinet, quod Gailius generaliter de Abbatibus hujus-

hujusmodi vasallos habentibus scribit *in tractat. de arrest. Imper. 2. cap. 6. nu. 17.* & quod de vi cooptationis in Statum tradit Thom Michaël. *in disput. de jurisdict. conclus. 44. in fin. & sub lit.* g. Neque † obstat quod 145
idem Gail. *observ. 21. num. 2. lib. 1.* Omnes Status enumerare volens Prælatorum nullam omnino faciat mentionem, sed tantum Electorum, aliorumq; Principum secularium & Ecclesiasticorum, item Comitum, Baronum & civitatum Imperialium meminerit. Nam revera Prælatos non solum immediate Imperio, & nulli inferiori Principi subjectos, sed & una cum Principibus Secularibus & Ecclesiasticis, Comitibus, Baronibus & civitatibus Imperialibus Status Imperii esse, ex matricula Imperii, & prædicto catalogo notorie & evidentissime liquet, ipsaque experientia testatum facit, quod ad Comitia Imperialia vocentur, & in his jus suffragii iis competat, aliaque in iis locum habeant, quæ Statuum propria sunt.

CAPUT V.

Quibus modis regalia acquirantur.

SUMMARIA.

1. *Regalia acquiruntur concessione, consuetudine vel præscriptione.*

2. *Ea ab Imperatore concedi posse negantem, crimen læsæ majestatis incurrere, secundum Ripam.*

3. *Eorum concessio quocunque modo fiat, non tamen ipsius Imperatoris, vel alterius superiorem non recognoscentis, superior potestas ea censetur comprehensa, sed potius major quam est concessa, illis reservata & retenta.*

4. *Non potest etiam hujusmodi supremam potestatem Princeps concedere, nec sibi parem vel talem qui impune rebellare queat, constituere.*

5. Nec etiam alias ita concessio regalium fieri potest, nec ita in dubio ejus interpretatio facienda est, ut in grave præjudicium ac læsionem Imperii vergat & de nonnullis quæ Imperatori ex capitulatione & juramento incumbunt.

6. Conceduntur ea per privilegium vel per Investituram.

7. Privilegium illud duplicis est generis, nimirum lege ipsa, puta aurea Bulla Caroli Quarti aliisque Constitutionibus Imperii, vel sine lege concessum.

8. Ex aurea Bulla Electores jus fodinarum auri & argenti, aliorumque minerarum in omnibus suis ditionibus, territoriis, eorumque pertinentiis habent, ita quidem, ut nullam inde decimam præstare teneantur.

9. Idem jus Electores & Duces Saxoniæ antea etiam habuerunt ex singulari alio privilegio.

10. Electores etiam omnes ex aurea Bulla jus cudendæ monetæ aureæ, & extremæ provocationis habent. nu.11. *licet Electores ad Rhenum hoc posterius remiserint nec eo in subditis suis uti voluerint, sed privilegium de non appellando usque ad certam summam peculiariter ab Imperatoribus obtinuerint,* nu.12. *quanta autem & quam diversa ea appellabilis summa in singulis his Electoribus sit, vide* nu.13.

14. Prædictum aureæ Bullæ de non appellando privilegium quando, & à quibus Imperatoribus in Saxoniæ & Brandeburgico Electore fuerit confirmatum?

15. Idem generaliter aliis etiam Ducibus Saxoniæ totiusque domui Austriacæ indultum fuit.

16. Electoribus omnibus ex aurea Bulla competit etiam jus habendi Judæos, & confiscandorum bonorum, quæ ad damnatos ob crimen læsæ majestatis adversus eos commissum pertinent, nu.17.

18. Ex

18. *Ex aliis vero Imperii constitutionibus civitates Longobardiæ dicuntur habere regalia.*

19. *Ex iisdem est, quod jus habendi Judæos omnibus regalia habentibus concessum, atque ita hoc ipsum generaliter aliis regalibus additum sit.*

20. *Idem jus etiam per peculiare privilegium haberi potest.*

21. *Judæos habere vetera privilegia Cæsarea de commerciis & negociationibus cum Christianis exercendis & quomodo iis abutantur* nu.22.

23. *Inter principes, aliosque Imperii Status non deesse, qui, licet regalia habeant, tamen eo jure regali habendi Judæos uti, eosque in suis territoriis ferre nolunt.*

24. *Adversus eum tamen, qui Judæos in protectionem semel recepit, & postea expellere vult, vel ad tempus eos recepit, & eo finito non admittit, mandata cum clausula ad petitionem illorum in Camera decernuntur, & quid in Imperio, ut eorum fraudi eo magis occurratur, de iis cautum sit.*

25. *Ex constitutionibus Imperii fodinas habentes præter illas 3. vel 4. quæ in singulis circulis admittuntur peculiares habere possunt, & illud etiam tanquam per privilegium singulariter fodinas auri præstantioris & preciosioris, quam est in aureis Rhenanis, habentibus competit, quod Ducatos cudendi facultatem habeant.*

26. *Ex eisdem Electores ad Rhenum in jure regali moneta hoc præcipuum habent, ut in aureorum Rhenensium materia, pondere & æstimatione ad eos, non minus quam ad Cæsarem, respiciendum sit.*

27. *Sine lege vel constitutione aliqua per peculiare privilegium regalia quam plurimi habent, nonnullique ex Dd. de iis ita loquuntur, ut privilegii solius, non au-*

tem investitura vel etiam in genere concessionis mentionem faciant.

28. Idem nonnunquam fit etiam in Constitutionibus Imperii.

29. Per investituram tamen etiam regalia acquiri & in feudum concedi, certum esse.

30. Regalia antea per privilegium obtenta non raro investitura Caesarea etiam inseruntur, & sic in feudum recognoscuntur.

31. Investitura per vexillum in feudis regalem dignitatem annexam habentibus, non autem in juribus regalibus requiritur.

32. In investitura secularium quod est vexillum, hoc in Ecclesiasticorum investitura est sceptrum. Seculares tactis evangeliis manuq; iis imposita; Ecclesiastici vero dextra pectori imposita jurant.

33. Per abusivam investituram dominium & possessio non transfertur, fallit tamen in regalibus & aliis incorporalibus juribus.

34. Per talem investituram etiam de re corporali à Principe factam dominium transferri, licet quidam tradant, contrariam tamen sententiam ut veriorem & receptiorem author tuetur. nu. 35.

36. Regalia etiamsi alius postea per veram investituram à Principe nactus fuerit, tamen huic is, qui antea de illis abusive investitus fuit, praefertur.

37. Licet res corporalis à Principe gratiose alicui donata, & postea similis donatio alii facta, traditioq; in eo secuta sit, tamen prior praefertur. Privatus & regalium incapax sive investitura sive privilegii titulum alleget ad editionem hujusmodi tituli fisco petenti tenetur.

38. In regalium concessione causa justa & urgens intervenire debet, sive ea per privilegium, sive per investituram fiat.

39. Clau-

39. *Clausulam* Ex certa scientia, *vel* motu proprio *concessui regalium, ut ea subsistat, adjici necesse est, ita tamen, ut earum alterutra sufficiat* nu.40.

41. *Utraque clausula eam vim habet, ut sub & obreptionem tollat, idque cum primis etiam de clausula animo deliberato dici potest.*

42. *Ob clausulam* Ex certa scientia, *justa causa in concedente præsumitur, ut & ex adjectione clausulæ* Motu proprio, nu.43.

44. *Ob clausulam* Ex certa scientia, *Princeps præsumitur concedendo usus esse plenitudine potestatis, item ob clausulam* Motu proprio num.45. *& quid præterea hæ clausulæ operentur vel non.* nu.46.

47. *In concessione regalium non præsumitur certa scientia sed ea probari debet, nisi concessionem geminatam esse constet* nu.48.

49. *Non præsumitur etiam motu proprio sed potius ad partis postulationem facta, idque procedit etiamsi expresse adjecta fuerit clausula* motus proprii *præcedente tamen partis postulatione* nu.50.

51. *Præsumitur tamen motu proprio facta, si geminata fuerit.*

52. *Item si eam ob benemerita præcedentia factam esse constiterit.*

53. *Regalium concessio, sive proprio motu sive ex certa scientia fiat, non privative sed cumulative concessa censentur, nisi concessio earum per investituram facta sit* num.57.

54. *Superior cum inferiore censetur habere potestatem concurrentem.*

55. *Jurisdictio à superiore non privative, sed cumulative censetur concessa, quod tamen eo casu, quo ea in feudum concessa est, non procedit* nu.56.

57. Rega-

57. Regalium concessio per privilegium sine investitura facta censetur facta privative in iis, quorum usus per concedentis usum omnino impediretur.

59. Concessio & dispositio omnis ita accipienda est, ne reddatur elusoria & effectis careat. & nu. 83.

60. Regalia etiam ex privilegio per modum alicujus contractus concesso privative translata censentur.

61. Privilegium per modum contractus impetratum in contractum transit, & in eo idem quod de contractu statui debet.

62. Regalia conceduntur specialiter vel generaliter, sive privilegium sive per investituram concessio fiat.

63. Specialiter quomodo regalia concedi soleant?

64. Regalium concessio stricte accipienda est, nec ab una specie ad aliam fieri debet extensio. & nu. 91.

65. Regalia sunt jura specialia & à jure communi exorbitantia, ideoque eo magis restringenda, minusque in consequentiam trahenda.

66. In diversis ac separatis speciebus ab una ad alteram non infertur.

67. Concessio specialis regalium etiam ita fieri potest, ut una species diversimode acquiratur & usurpetur, idq; exempli gratia in specie ostenditur de jure cudendi monetam nu. 68. *de jure venandi* nu. 69. *de jure vectigalium vero* nu. 70. & *eorum immunitate* nu. 71.

72. Concessio regalium etiam ita per privilegium specialiter fieri potest, ut simul generalis sit, & videlicet in uno eodemque territorio uni species aliqua, putatus vectigalis vel jus cudendæ monetæ, alteri vero generaliter regalia concedantur.

78. Generi per speciem derogatur.

74. Regalium concessione generali, si nullum in specie excipiatur, omnia regalia contineri quidam hic allegati tenent,

tenent, alii tamen num.75. *adducti rectius & cautius de hujusmodi generali concessione loquentes, negant ea singulariter Principi in signum supremæ potestatis & præeminentiæ reservata contineri, eorumque sententia crebrioribus Dd. suffragiis comprobata est.*

76. Sine regalium ulla mentione, si generaliter facta sit concessio, puta si generaliter castrum cum territorio concessum sit, tali concessione ea non comprehenduntur.

77. In concessionem generalem non veniunt ea, quæ magni momenti sunt ac specialiter & nominatim exprimi debent. & quænam sint talia nu.78.

79. Pro omissis ac neglectis habentur ea, quæ speciali nota sunt digna, si expresse eorum non fiat mentio.

80. Regalia concessione etiam generalissima non continentur.

81. De iis idem dicendum est, si castrum sit concessum additum his generalissimis sive universalibus verbis; cum omni jure, quod princeps ibi habet, nisi probatur eum ibi habere regalia.

82. Continentur tamen generali concessione, nulla etiam eorum facta mentione si concedens in loco concesso nihil nisi regalia habeat, idque ita se habet non in majoribus, sed tantum in minoribus & communibus nu.84.

85. Regalia cum castro, territorio aliave re concedi solita generali concessione comprehensa censeri & quantum temporis ad hoc, ut quid dicatur concedi solitum requiratur.

86. Regalium aliquorum specialis reservatio si concessioni generali adjiciatur, reliqua regalia censentur translata.

87. Exceptio firmat regulam in casibus non exceptis.

88. Regalia etiam non nominata censentur translata, si nonnullis in concessione enumeratis subjiciatur clausula ge-

la generalis: De quibuscunque vel omnibus aliis juribus, *quo tamen casu non veniunt expressis majora sed tantum similia vel minora.* nu.89.

90. Genus enumerationem specierum sequens, restringendum est ad pares, aut certe minores.

91. In Regalib. ab una specie ad aliã inferri non potest.

92. Concessione generali cum pertinentiis facta propter has regalia contineri, quidam tradunt, sed contrarium ut verius authori magis probatur nu.93.

94. Pertinentiarum *appellatione regalia non comprehenduntur.*

95. Regalia concessione generali non comprehenduntur, etiamsi concedens usus sit his universalibus verbis: Cum omnimoda jurisdictione vel cum omnibus juribus & pertinentiis.

96. Vendita alicui villa cum omnibus pertinentiis non censentur vendita regalia.

97. Pertinentiarum appellatione non venire majora regalia, etiamsi quod minora veniant, dubitari non posset, idque verissimum esse.

98. Concessione generali, qua continetur & imponitur tale onus, quod non possit expediri, nisi is cui concessio facta est, regalia haberet, ea etiam concessa censentur, quod tamen ad minora & communia restringitur nu.100.

99. Concesso uno ea etiam concessa censentur, sine quibus illud expediri & effectum sortiri non potest.

101. Jurametum si generali concessioni accedat, an regalia etiam censeantur concessa?

102. Juramentum generali concessioni adjectum quid (operetur?

103. Concessione generali an & quatenus veniant etiam regalia, si in ea plenitudinis potestatis mentio fiat.

104. Regalia concessione generali an contineantur, si fiat verbis valde prægnantibus & geminatis?

105. Con-

105. Continentur etiam concessione si verba Germanica Mit herzligkeiten *adjecta sint, cum verbo* herzligkeit *hodie designentur regalia.*

106. Concessione generali censentur concessa regalia, quando is, cui ea concessio facta est, diu usus est regalibus sciente & patiente concedente.

107. Voluntas non solum verbis, sed & factis declaratur.

108. Ambiguitas, quæ in præcedentibus verbis vel actibus esse poterat, ex observantia secuta declarationem recipit, etiamsi ea observantia sit, multo brevioris temporis, quam in præscriptione requiritur. nu.109.

110. Scientia & patientia in incorporalibus, hujusmodi sunt etiam regalia, pro vera traditione a sciente & patiente facta habetur.

111. Concessione generali in maxima dignitate constituto facta regalia censentur translata, quod tamen in iis regalibus, quæ singulariter Principi in signum supremæ potestatis reservata sunt, locum non habet. nu.112.

113. Concessio generalis si à Rege fiat filio, nepoti, fratrive suo, censentur etiam concessa regalia, communia videlicet & quæ facile concedi solent. nu.115.

114. Qualitas personarum & in concedentibus, & in iis quibus aliquid conceditur, in dubio attendenda, & secundum eam merito concessio amplianda est.

116. Regalia omnia ei, qui Rex ab Imperatore creatus est, concessa esse censentur, etiamsi nulla specialis eorum fiat expressio, idque etiam ad Pontificem concedentem extenditur. nu.117.

118. Regalia concessione generali comprehensa censentur in eo qui Dux creatus vel Ducatu aliquo investitus est, idq; etiam locum habet in Landtgraviatis, Marchionatu, aliove Principatu nu.119. *vel etiã Comitatu* n.120.

121. An

121. An Duces aliosque Principes inferiores, item Comites ac Barones tantum posse in sua ditione ac territorio, quantum Imperator per totum Imperium, simpliciter & generaliter verum sit? & num.122.123.124.125.126.127.128.

129. De principibus in Italia pleniorem aliquam potestatem ac suprema etiam regalia & reservata supremi Principis sibi arrogantibus & usurpantibus.

130. Transit author ad secundum hujus capitis membrum, quod est de consuetudine & praescriptione.

131. Consuetudine non minus quam concessione regalia acquiruntur, estque ea difficilis probationis, nec per testes singulares probatur, notoria tamen probatione non indiget.

132. Consuetudine praesertim immemorialis tanta vis est, ut firmius ac potentius jus esse censeatur, quod per eam acquiritur, quam quod per privilegium Principis.

133. Ad consuetudinem introducendam de jure civili sufficit tempus decem annorum.

134. In consuetudine diuturnitas appellatur longa consuetudo.

135. Longum & diuturnum tempus decem annis concluditur.

136. In regalibus contra supremum Principem acquirendis opus est consuetudine immemoriali.

137. Praescriptione etiam immemoriali acquiri possunt regalia.

138. Tempus immemoriale obtinet vim privilegii ac specialis concessionis Imperatoriae, tantumq; potest, quantum Imperator cum causa num.139. *habet vim legis* nu.140. *& sic firmius etiam ac potentius jus per praescriptionem immemorialem, quam per privilegium Principis acquiritur* nu.141.

142. Hæc præscriptio non censetur exclusa, licet per legem vel statutum etiam generalissimis verbis præscriptio prohibita est.

143. Præscriptio etiam 30. annorum per legem vel statutum generaliter præscriptionem prohibentem ex communi Dd. sententia non censetur exclusa.

144. Præscriptio immemorialis non solum in regalibus minoribus sed & majoribus & Principi in signum supremæ potestatis reservatis, locum habet.

145. Contra superioritatem ipsam & supremam potestatem Principis, ut videlicet præscribens nemini subsit, an ulla præscriptio locum habeat?

146. Possessio in corporalibus sine scientia & patientia adversarii non acquiritur.

147. Præscriptio nulla sine possessione procedit.

148. In præscriptione etiam immemoriali necessarium esse scientiam & patientiam ejus, contra quem præscribitur, multi Dd. tenent; contraria tamen sententia ut verior num. 149. *approbatur, eamque magis communiter a Dd. receptam esse* nu. 152. *ostenditur.*

150. Præscriptio temporis immemorialis certum titulum parit.

151. Tempus immemoriale habet vim privilegii ex certa scientia concessi.

153. Testes non solum 70. 80. vel plurium annorum, sed & qui 54. annos nati sunt, ita ut testimonium de 40. annis perhibere possint, sufficiunt & admittendi sunt ad probandum tempus immemoriale.

154. Testes, qui de tempore immemoriali examinantur, etiam de eo, quod in pupillari ætate viderunt, attestari possunt.

155. Testes ad hoc ut tempus immemoriale probent, deponere debent, communem esse opinionem & famam,

quod de contrario usu non extet memoria, item quod semper ita viderint & audiverint à suis majoribus, nec unquam contrarium fuerit observatum.

156. Articulus peculiaris constituendus est de communi opinione & fama, de qua testes ad probandum tempus immemoriale producti deponere debent, nec sufficit generalis ultimus articulus.

157. Regalium contra alium quam Imperatorem longissimo tempore sine titulo, & decennio cum titulo præscribuntur.

158. In præscriptione ejusmodi scientia & patientia adversarii requiritur.

159. Patientia in dubio à sciente præstita fuisse præsumitur.

160. Patientiam fuisse præstitam ex eo probari censetur, quod non probatur contradictio.

161. Scientia ab allegante, & se in ea fundante, probari debet.

162. Scientiam solis conjecturis & præsumptionibus probare sufficit.

163. Præsumptiones, quibus scientia probatur, unde sumantur?

164. Ignorantia ab eo, qui scientiam negat, juramento probari potest.

165. Ignorantia juramento eam allegantis probari nequit, si hujusmodi allegantipræsumptio juris resistat, nisi constat hanc esse concludentem, additur etiam de mala fide, quando præscriptionem immemorialem impediat, & quomodo probetur.

166. Regalia, in quorum possessione quis solus fuit, & quæ legitime præscripsit, non cumulative sed privative per eam præscriptionem sibi acquisivit.

167. Præscriptione an regalia tantum eo casu privative

tive acquirantur, quo præscribens alium uti volentem prohibuit?

168. Generaliter & indistincte prolata, generaliter & indistincte accipi debent.

169. Præscriptio contractus vim habet, eiq; æquiparatur, quod maxime in præscriptione immemoriali locum habet. nu.170.

171. Præscriptio, qua una regalium species acquisita est, non est ad aliam speciem extendenda.

172. Præscriptum esse tantum censetur, quantum possessum.

173. Præscriptio adeo stricte accipienda est, ut etiam strictissimi juris esse dicatur.

174. Præscriptio censetur esse odiosa, & ad suos terminos ita restringenda est, ut neque de re ad rem, neque de persona ad personam, neque de loco ad locum extendatur. num.175.

176. Contra præscriptionem in dubio pronũciandum.

ACquiruntur † regalia concessione, consuetudine & præscriptione. De his modis hoc capite ita agemus, ut prius de concessione, tanquam primo hujus capitis membro; deinde de consuetudine & præscriptione, tanquam membro secundo, dispiciamus. Concessione vero regalia acquiri posse, apparet ex *c.Super quibusdam.* §.*Praterea.de verb.signif.* eoque facit etiam *l.1.3. & fin. C. vectigal. nov. instit. non poss. & c. Quod translationem.de offic.legat.* estque communissima Dd. sententia, & ipso usu etiam recepta, adeoque vera, † ut Ripa *respons.80.n.1.* dicat eum, qui negaverit Principem regalia posse concedere, incidere in crimen læsæ majestatis per *l.2. Cod. de crimin. sacrileg.c. Si quis suadente.*§.*committuntur.17.q.4.* Neque † tamen quocunque modo regalium concessio fiat,

1

2

3

fiat, ipsius Imperatoris vel alterius superiorem non recognoscentis superior potestas (quæ in Hispania majora vocatur, teste Covarruvia *lib. singular. quæst. cap. 4. num. 1.* ea concessione censetur comprehensa, sed potius major, quam est concessa, illis reservata & retenta *c. dudum. §. hoc igitur. de prabend. in 6. l. Inquisitio.* & ibi Dd. *C. de solut.* Afflict. *in c. 1. §. adhac. nu. 15. de pac. juram. firmand.* Peregrin. *de jur. fisc. lib. 1. tit. ult. num. 33.* Vasq. *de success. creat. lib. 2. §. 17. nu. 18.* Roland. à Vall. *cons. 1. n. 135. lib. 2.* Surd. *cons. 267. n. 7. & seq. lib. 2.* Alexand. Raudens. *respons. 1. nu. 263. & 435. lib. 2.* Knich. *de jur. territor. cap. 1. nu. 315. & seq.* Mynsing. *observ. 99. num. 2. cent. 6.* Heig. *quæst. 9. num. 18. part. 1.* Menoch. *cons. 604. num. 16.* idque comprobatur voto Assessoris Cameræ Imperialis *in causa* Teutschmeisters *contra* Oettingen Gylman. *Symphoremat. supplicat. part. 2. tit. 6. vot. 6. nu. 6. vers. vel expresse.* Et alio voto *in causa* Wirtenberg *contra* Oesterreich. Gilman. *rer. judicat. Camer. lib. 2. decis. 54. num. 8.* Atque huc etiam spectat decisio cujus meminit Afflictus *decis. 122. num. 3.* ubi in sacro concilio Neapolitano decisum esse refert de regalibus, quod licet universalibus alienationis verbis adjecta sit clausula. *Nihil sibi reservando,* tamen ea alie-
4 natio non censeri. Neque † vero potest à supremo Principe, licet velit, ita concessio fieri, ut potestas suprema in alium transferatur, ut addunt Didic. Covar. Roland. à Vall. & plerique alii jam allegati dictis locis, & præter eos etiam idem tradunt alii, ex quibus sunt Bald. *in l. 1. §. initio. num. 9. ff. de offic. præfect. urb.* Alexand. *in l. Filio quem. nu. 15. ff. de liber. & posthum.* Jas. *in prælud. feudor. num. 77. & in l. Imperium. nu. 20. ac ibid.* Longovall. *num. 256. ff. de jurisdict. omn. judic.* Natt. *cons. 487. num. 24. & 30.* Pruckm. *in §. soluta potestas.*

test.u.c.4.membr.2.effect.7.nu.56. Ideoque nec sibi parem vel talem qui impune rebellare queat ejusmodi Princeps constituere potest. Bald. *in Prælud. Feud. num.32.& 33.* Præposit.*ibid.nu.24.* Rosenth.*in Synops. feud.c.5.conclus.10.nu.5.*

Neque † etiam alias, licet ipsa suprema potestas non alienetur nec transferatur, ita regalium concessio fieri potest, nec ea interpretatio ejus in dubio facienda est, ut vergat in grave præjudicium & læsionem Imperii Isern. *in cap.unic.num.3. quæ sint Regal.* Afflict. *in c.1. §.præterea Ducatus. num.41.de prohib. feud.alien.per Frideric.* Jacobin.de S. Georg. *de feud. in verb. in feudum. nu.2.* Peregrin. *ad tit.ult. num.74.* Lancellot.*in templo omn.Judic.cap.1.§.4.verb.dignitatis jura non alienat.num.6.* Cephal.*consl.354.nu.10.lib.2.* Rosenth. *de feud.cap.5. conclus.10. num.2.& 3.* Zas.*in Epitom. feud.part.5. num.11.15.& 25.* Decian. *respons.2. num.168. vol.1.* Capyc. *decis.121. num.1.& 5.* idque ita se habet etiamsi juramentum concessioni accedat *c. intellecto* & ibi communiter Dd.*de jurejur.*Bart.*in l.1. §.plane.num.5.ff.quod vi aut clam.* Felin.*in c.1.num.5. de probat.* Cacheran.*decis.139.nu.7.* Capyc.*d.decis.121. num.1.* Roland.à Vall.*d.consl.1. num.109. vol.2.* Atque hæc quidem quæ de prohibita supremæ potestatis alienatione & interpretatione concessionis Regalium jam sunt dicta, hodie eo veriora sunt quod non solum, Imperator ante ullum sibi ratione sujectionis & fidelitatis à Principibus & aliis ordinibus Imperii præstitum Juramentum de conservandis & non alienandis Imperii juribus juret, sed & ex capitulatione inter ipsum & Electores facta infeudatio etiam bonorum Feudalium Imperio apertorum (quæ alioquin favorabilior est & facilius admittitur quam aliena-

tio vel etiam infeudatio rerum antea in feudum non concessarum) ei interdicta, eaque bona ad publicum patrimonium Imperii referenda sint, & licet aliquid ab ipsomet vel alio ex ejus familia non legitime adquisitum possideatur, tamen Imperio restitui debeat, similiterque si alienam provinciam vel ditionem auxiliis Ordinum acquisiverit Imperio conjungere, ac si quid publicum suis copiis ac Marte recuperaverit ad restitutionem ejus teneatur. Atque hinc apparet quantopere verum sit quod Valasc. *de jure Emphyteus. quæst. 8. num. 38.* ait eorum sententiam insanientium magis quam Jurisprudentium esse, qui asserunt Principem contra Jus dispensare, & quadrata rotundis mutare posse, quemadmodum & Pruckman, *in §. soluta potestas cap. 3. num. 3.* eandem & plures alias Dd. voces diras appellat; quarum in specie *num. 4. & seqq.* meminit, inter quas sunt, Principem candida nigris mutare, eique aliquid de plenitudine potestatis facienti, cur ita facis? dici & opponi, non posse omniaque eum super omnia esse, quæcunque facit ut Deum facere, solam voluntatem pro ratione esse, sine causa posse tollere ea quæ sunt de jure naturali gentium & civili cum clausula *non obstante* & *ex certa scientia*, etiamsi cum alterius præjudicio fiat.

6 Fit † autem regalium concessio vel per privilegium, vel per investituram sive infeudationem. Privi-
7 legium † rursus duplicis generis est, nimirum lege ipsa, puta aurea Bulla Caroli IV. aliisque Constitu-
8 tionibus, vel sine lege concessum. Ex † aurea Bulla *cap. 9.* habent Electores jus fodinarum auri & argenti, aliarumque minerarum in omnibus suis ditionibus, territoriis, eorumque pertinentiis, idque ita se etiam habet, ut nullam inde decimam præstare te-

neantur, ſed totum jus, quod Imperatori in iis competit, habeant. Gœden *conſ.3. nu.9.* Schneidw. *in* §. *conſtitutum. nu.7. Inſtit.de uſufruct.* Weſenbec.*conſ.45. num.24.* Idem † jus Electorem Saxoniæ habuiſſe et- 9
iam ex ſingulari alio privilegio ejusdem Caroli Quarti, teſtatur Simon Piſtoris *conſ.4. num.7.* quod extat poſt conſilia Modeſtini Piſtoris *vol.2.* Quemadmodum † vero illud jus fodinarum in prædicta aurea 10
Bulla Electoribus conceditur, ſic in ea *cap.10.* talis conceſſio fit in jure cudendæ monetæ aureæ.

Ex † eadem aurea Bulla *cap.11.* habent omnes Ele- 11
ctores etiam jus extremæ provocationis (quod ſupra *cap.2. num.14.* inter majora regalia relatum eſt) licet † hoc remiſerint, nec eo in ſuis ſubditis uti voluerint 12
Electores ad Rhenum, ſed privilegium de non appellando uſque ad certam ſummam peculiariter ab Imperatoribus obtinuerint, & in ea re aliis Imperii Principibus & Statibus, ejusmodi privilegia etiam habentibus ſimiles eſſe voluerint, *deciſ. & Præjudic. Cameræ in verb. Privilegium. §. Nota Electores.* adeo † ut 13
in Electore Palatino quidem ea ſumma appellabilis ſint mille floreni aurei, ſed in Electore Trevirenſi ſumma appellabilis florenos aureos quingentos, in Moguntino vero florenos quadringentos non excedat, ut eſt videre in privilegiorum Catalogo apud Frider. *de Cameræ proceſſ. poſt librum primum.* Illud † vero privilegium, quod de non appellando ex au- 14
rea Bulla illi una cum reliquis Electoribus habuerunt, confirmatum fuit in Saxoniæ Electore ab Imperatore Ferdinando anno 1559. in Brandenburgico vero ab Imperatore Rudolpho II. anno 1586. idque † ita factum eſt, ut Saxonicum privilegium ſimul et- 15
iam Ducibus Saxoniæ indultum ſit. Knich. *de Saxo.*

 non

non provocand.jur.in verb.jus.cap.2.n.32.33.34. Quemadmodum & toti domui Austriacæ hujusmodi peculiare privilegium datum est, ut apparet ex iis quæ supra *cap.4.* dicta sunt. Tanti vero fecit hoc Regale extremæ provocationis Carolus V. Rex Franciæ ut cum Joanni Duci Biturigum multa Imperii Jura indulsisset extremam provocationem singulari exceptione sibi reservarit. Affine huic Regali extremæ provocationis est jus utendi causula appellatione remota vel alia ratione appellationem tollendi, de quo etiam supra *cap.2.num.15.* dixi, uti & hoc jus inter majora Regalia referendum esse per ibidem allegata comprobatum est. Verum hoc non est ulli Principi & ne quidem Electoribus per auream Bullam vel aliam Constitutionem Imperii concessum, sed in jure communi fundatum, ut *d.num.15.* ostensum est.

16 Ex eadem † vero aurea Bulla *d.cap.9.* Electoribus
17 omnibus competit jus habendi Judæos & † in ea *c.4.* constituitur, quod contra eosdem committatur crimen læsæ majestatis, & sic habent etiam jus confiscandorum bonorum, quæ ad damnatos ex eo crimine pertinent, quod supra *cap.2.num.18.* majoribus regalibus annumeratum est, & dicetur de eo latius *lib.2.*
18 *cap.20.* Ex † aliis vero Constitutionibus Imperii est, quod civitates Longobardiæ habere dicantur regalia, eoque pertinet Constitutio Friderici Primi de Pace Constantiæ, de qua *superiori capite num.87.* dictum est.

19 Ex † iisdem est, quod in jus habendi Judæos, ex Ordinatione Politica de anno 1548.*tit.* **Von Juden vnd jhrem Wucher** / & Recessu deputationis de anno 1577.*tit.20.in princ.* Omnibus habentibus Regalia concessum, atque ita hoc ipsum generaliter aliis

rega-

regalibus additum ſit, ut cum Electoribus commune
ſit factum, adjiciturque † iis locis per peculiare pri- 20
vilegium etiam illud haberi poſſe, qualia privilegia in
Imperio non pauca ſunt, inter quæ vidi in quibus Ju-
dæi vocantur, **der Käyſerlichen Majeſtet Cammer-
knechte** / habentque † hi vetera privilegia Cæſarea 21
de commerciis & negotiationibus cum Chriſtianis
exercendis, ut apparet ex Imperialis civitatis Franco-
fordianæ reformatione *part.2. tit.12.* ubi varia de Ju-
dæis in ſpecie ſtatuuntur, quæ digniſſima ſunt, ut ex-
tra Rempubl. Francofordianam etiam legantur, &
paſſim aliis locis, in quibus cum Judæis commer-
cium eſt, obſerventur. Cum † vero Judæi hujusmodi 22
privilegiis contra Jus & Imperii Conſtitutiones ſa-
luberrimas per enormes uſuras, ſyngraphas vetitas,
fidejuſſiones, pignora, anatociſmos menſtruos, alias-
que fraudes nimis abutantur, ſingulari ſtudio iis eſt
reſiſtendum, & officialium cum iis colluſiones ſunt
arcendæ, cavendumque etiam eſt, ne poteſtas aliqua
in iis creſcat. Ideoque merito quidam Judæus, qui ſe
Regierer der gemeinen Judenſchafft ſcripſerat, fiſca-
li in duas marcas auri puri condemnatus fuit. *Deciſion.
ſeu præjudic. Cameræ. in verb. Privilegium.* §. *nota Ele-
ctores.* Non † deſunt autem tum ex Principibus, tum 23
ex aliis Imperii Statibus, qui licet regalia habeant, ta-
men ab hoc jure Regali habendi Judæos abhorrent,
eosque in ſuis territoriis ferre nolunt, licet † adver- 24
ſus eum, qui ſemel eos in protectionem recepit, &
poſtea expellere vult, mandatum cum clauſula ad eo-
rum petitionem decernatur, ut & contra eũ id fit, qui
ad tempus eos recepit & finito tempore non dimit-
tit. Rulant. *de commiſſar. part.3. lib.7. c.3. nu.5.* ubi præ-
judicia Cameræ de utroque caſu adducit. Atque ut eo

 magis

magis fraudi eorum occurratur præter cætera saluberrime de iis in Imperio cautum est ut actiones suas contra Christianos ex nulla causa vel prætextu cedere possint, & cessa amittant, Magistratus etiam & Notarii eos conscribentes officio & honoribus priventur, aliique id facientes carcere & aliis modis puniantur ex Constitut. *de anno 1551.* §. Diesem zu begegnen/ ꝛc. *& seq.* & mutuo Christianis datam pecuniam Judæi sua vel Germanica lingua conscribant addantque quid & quando crediderint quodque & quale pignus acceperint ex Recess. Deputatorum *anno 1577.* §. Und damit / & ut eo magis habitu etiam externo à Christianis distinguantur clavo sive annulo in vestibus flavo & conspicuo uti jubentur ex Constit. *de anno 1530. tit. 22.* Sigismundus Imperator tamen Augustanis per privilegium concessit quod Judæos non teneantur retinere in sua civitate, sed inde expellere possint Burdorff *in dissertat. ad auream Bull. Carol. IV. th. 90. lit. c.*

25 Quemadmodum † autem prædicta regalia partim ex aurea Bulla, partim ex aliis Constitutionibus Imperii per privilegium competunt, sic præter alia & illud in Constitutionibus Imperii peculiariter & per privilegium cautum est, quod fodinas habentes peculiares officinas habere possint præter solas illas tres vel quatuor quæ in singulis Circulis admittuntur ex Edicto monet. de anno 1570. §. Dieweil auch/ ꝛc. Item Constit. anno 1594. §. Wir ordnen wöllen vnd gebieten. *vers.* Es soll keinem / & quod solis iis, qui fodinas auri præstantioris & pretiosioris, quam est in aureis Rhonanis, habent, Ducatos cudendi facultas competat ex edicto monetali *de anno 1576.* §.
26 Vnd auß sondern/ ꝛc. Item † quod Electores ad

Rhe-

Rhenum hoc præcipuum habeant, ut in aureorum Rhenensium materia, pondere & æstimatione ad eos, non minus quam ad Cæsarem, respiciendum desse dicatur in Constitutione anni 1551. §. Weiter so setzen/ ꝛc. eoque pertinet Edictum Maximiliani II. de anno 1571. §. Gleichsfals weil etliche ꝛc. *in verb.* Den Reinischen Churfürstlichen/ꝛc.

Sine † lege vero sive constitutione aliqua per pri- 27
vilegium quam plurimi regalia habent, idque experientia testatur, & nonnulli ex Dd. ita loquuntur, ut ejus solius meminerint, nec investituræ vel etiam in genere concessionis mentionem faciant, & † Con- 28
stitutiones etiam Imperii ita nonnunquam de regalibus loquuntur, ut tantum privilegii in iis fiat mentio, quemadmodum, verbi gratia, de jure monetæ cudendæ videre est in Edicto monetali *de anno 1559.* & in Constitutione Imperii *de anno 1560. de anno 1570.* quibus locis nulla omnino fit mentio Investituræ, sed tantum privilegii sive Freyheit. Certum † tamen est, 29
per investituram etiam regalia acquiri & in feudum concedi Schneidw. *de feud. part. 2. num. 94.* Schrader. *de feud. part. 2. cap. 1. num. 9.* Zas. *in epit. feudal. part. 5. num. 12.* Vult. *de feud. cap. 5. nu. 6.* Gœden. *cons. 2. nu. 4.* Wesenbec. *cons. 45. num. 35.* Eoque spectat Investitura Jacobin. de S. Georgio, qua varia regalia continentur, atque hoc ipsum usus etiam comprobat, apparetque ex his, quemadmodum bona regalem dignitatem annexam habentia per investituram & concessionem in feudum haberi possunt, sic & regalia feudali titulo recte acquiri.

Non † raro vero ea regalia, quæ antea per privi- 30
legium obtenta fuerunt, investituræ etiam inseruntur, & sic in feudum recognoscuntur, cui rei multa

extant exempla, & vidi ipse talia privilegia & investi-
31 turas. Fit † autem de regalibus ita investitura, ut, quantum ad solennitatem attinet, inter hanc & illam, quæ de feudis dignitatem regalem annexam habentibus fit, discrimen sit, cum in regalibus non sit opus ut investitura per vexillum fiat, quæ solennitas tamen in feudis regalibus requiritur, ideoque ejusmodi feuda vocantur feuda vexilli sive Fahnlehen / ut supra
32 *cap.3.num.7.* ostensum est. Quod † vero vexillum est in investitura secularium personarum, hoc in Ecclesiasticarum investitura est sceptrum, ut per quod hæ loco vexilli investiuntur. Schneidw. *in epitom, feudal. part.1.nu.30.* Hotoman. *de feud.cap.10.& 23.& in Commentario de verbis feudalib. in verb. Regalia pro jure.* Cujac. *lib.3. de feud. tit.11.* Vult. *de feud.cap.7.num.29. vers. Hasta Obertus.* eoque pertinet etiam text. *in speculo Sax.lib.3. artic.60. & gloss.* in Lehenrecht *cap.20.in fin.* Idque confirmatur eo quod investitura per sceptrum facta *superiori capite. num.123.* dictum est. In forma etiam juramenti fidelitatis quod ab investiendo prestandum est inter seculares differentia est. Nam seculares tactis Evangeliis & manu iis imposita jurant. Ecclesiastici manum dextram pectori imponunt, idque comprobatur per auream Bullam Caroli IV. *cap.2.* ubi statuitur, quod Electores Seculares tactis Evangeliis, Ecclesiastici dextram pectori imponentes jurare debeant. Atque hoc quidem in Secularibus de tactis Evangeliis cum veterum Imperatorum Constitutionibus congruit, ut apparet ex *l. de creationibus. C.de episcop. aud. l.rem non novam. 14. §. patroni. C.de judic. Novell.8.* jusjurandum quod præstatur ab his. In Ecclesiasticis vero in iis Constitutionibus non requiritur tactus Evangeliorum, ut appa-
ret ex

ret ex *d.l. de creationibus. 17. Novell.123. cap.1.* Eoque minus mirum est, quod in d. aurea Bulla de iis statuatur, quod non tactis Evangeliis, sed dextra pectori imposita jurare debeant, & sic, ut alia exempla omittantur de Archepiscopo Coloniensi in publice editis scriptis relatum est, id ab eo observatum esse, cum anno 1594. ab Imperatore investiretur & juramentum fidelitatis præstaret.

Etsi † vero per investituram, si non vera, sive propria, sed abusiva sit, regulariter dominium & possessio in investitum non transferatur, tamen hoc fallit in regalibus, & aliis incorporalibus juribus, cum in iis ejusmodi investitura sit loco traditionis, ideoque per eam dominium & ipsa possessio transferatur, ut supra *cap.3. num.23. & 24.* de hac limitatione & dicta regula ostensum est. Sunt † quidem, qui eandem limitationem de dominii translatione etiam in investitura per Principem de re corporali abusive facta locum habere existimant, Zas. *d. part.5. num.16.* Hieron. Marilian. *in repetit. l. quoties. nu.110. & seqq. C. de rei vendic.* Curt. sen. *cons.48.* incip. *Memoria recolenda. num.36.* & plures alii allegati ab Hartman. Pistor. *quæst.29. num.20. lib.2.* verum † contraria sententia verior est, cum feudum ex receptissima Dd. sententia contractus sit, & Princeps contrahendo censeatur potius juris communis regulas sequi, quam ab iis recedere velle. *l. ex facto. ff. de vulgar. & pupill. substit.* Atque hanc sententiam, quod contractu interveniente Princeps sine traditione non censeatur transtulisse dominium, ideoque etiam ille, qui cum Principe contraxit, non sit præferendus ei, qui postea possessionem nactus est, amplectuntur Jas. *in d.l. quoties. num.10.* Alciat. *in l. traditionibus. num.19. & ibid.* Dec. *nu.3. vers. Octavo etiam proce-*

procedit.& seqq.C.de pact. Andr.de Isern.*in cap.1.nu.5. vers.Hoc non videtur posse stare.* *Quid sit invest it.* Jacob. de S. Georg. *de feud.in verb. Princeps Pedemontium. §.sed an Princeps.num.17.vers.tandem pro veritate.* Didacus Covarr. *Variar.resolut.lib.2.cap.19.num.3.* Andreas Gail.*observ.55.num.6.vers.Limita hanc observationem.lib.2.* & tam multi alii, ut Alciatus dicto loco testetur id plurimorum authoritate comprobari, & hanc sententiam magis communem esse dicat Hartmannus Pistor. *d.quæst.19.num.21. in fin.* addens, non esse difficile ostendere, eam firmioribus etiam rationibus esse subnixam. Et in specie per abusivam investituram à Principe etiam factam non transferri dominium vel etiam possessionem, & secundum vere investitum, & sic per eam investituram possessionem nactum, præferri primo abusive investito, communem conclusionem esse testatur Matth. de Afflict. *in cap.1.num.7.vers.& licet sit.qui successor.teneant.* facitque pro ea textus *in cap.1.* *Quid sit invest it.* quem pro ejus confirmatione inducit Jacobinus de S. Georg. *in d.verb.Princeps Pedemontium.§.Sed quæro nunquid. nu.1.in fin.*

Atque hæc cum ita se habeant, verum manet, singulare esse in regalibus & aliis juribus incorporalibus, quod in iis etiam per abusivam investituram do-
36 minium & possessio transferatur, simulque † inde consequitur, etiamsi alius postea per veram investituram regalia tanquam feudum à Principe nactus fuerit, tamen huic eum, qui antea de illis abusive investi-
37 tus fuit, præferendum esse, idque † in eo, qui prius privilegium de uno vel pluribus regalibus consecutus est, tanto magis locum habet, quod etiamsi res corporalis à Principe gratiose donata, & postea similis do-

lis donatio alii facta, traditioque in eo secuta sit, tamen huic posteriori prior præferatur. Jason. Jacobin. de S. Geor. Didac. Covarruv. Gail. & Hartm. Pistor. *supra citatis locis*. Dec. *in l.certi conditio. §. deposui. nu.7.ff.si cert.petat & cons.689.*incip.*viso puncto.nu.20. & 23.*Bald.*in c.1. §.investitura num.2.de nov.form.fidel. & cons.345.* incip. *ad evidentiam num.4. & seqq. vol.1.* Jas.*in præluд.feudor.num.73.* Alexand. *cons.3.* incip.*ex his num.8.vers.& dicit Baldus lib.5.* Paris.*cons.11.*incip. *Castrum istud num.58. & 59. lib.1.* Sive quis privatus & Regalium incapax ex investitura sive ex privilegio concessionis Regalium titulum alleget & in eo se fundet ad editionem tituli Fisco petenti tenetur Matth. de Afflict. *cap.1. num.35. v.quinto fallit tit. de contr. invest.* Roland. *cons.88. num.24. lib.2.* Anton. Peregrin.*cons.2.nu.15.lib.1.*Qui pro hac sententia allegat etiam textum *in c.1. de offic.ord.in 6.*

Sciendum † etiam est, sive per investituram veram 38 vel abusivam, sive per privilegium regalia concedantur requiri ut justa aliqua urgens causa interveniat. Roland. à Vall.*cons.18.num.77.volum.2.* ubi allegat etiam Afflict.*in rubr. Quæ sint regal.num.72.*Idem tradit Rothomagensis Parlamenti Præses Joannes Igneus *in l.necessarios.§.non alias nu.34.ff.ad Syllan.*per textum *in l.1. Cod.nova vectigal.instit.non poss. & in l.1. Cod.de excusat.muner.* Claud.de Seyssel.*tit.qui feud. dar.poss. vers.Hinc referunt Dd.* Et nonnunquam etiam requiritur consensus Electorum in concessione regalium, idque de vectigalibus novis instituendis sancitum est in constitutione Imperii *de anno 1576.* §. **Dardurch dann/ꝛc.** ac continetur etiam capitulatione inter Carolum Quintum & Electores multo ante facta.

Præterea † ut subsistat concessio regalium per pri- 39 vile-

vilegium vel inveſtituram facta neceſſe eſt, ut clauſula *Ex certa ſcientia*, vel clauſula, *proprio motu* adjiciatur Jacob. de S. Georg. *de feud. in verb. in feudũ n.5.* Jaſ. *in prælud. feudor. nu.80.* Mozz. *titul. Qui feud. dar. poſſ. num.13. & tit. de natural. feudor. num.25.* Lancellot. *in templo judic. lib.1. cap.1. §.4. verb. Dignitatum jura non alienat. num.14.* Intrigliol. *de feud. quæſt.32. num.4.* Roland. à Vall. *d. conſ.18. num.78.* & inter Germaniæ Juriſconſultos Henning. Gœden. *conſ.2. num.5. & 6.* Roſenthal. *de feud. cap.5. concluſ.10. nu.6.* Zaſ. *in epitom. feudal. part.5. num.11.* Schneidw. *de feud. part.2. nu.97.* Borch. *in cap. unic. num.13. Quæ ſint regal.* Schrader. *de feud. part.4. cap.1. num.27.* ubi addit ejusmodi clauſulis non eſſe opus ſi regalia annexa ſint alii rei feudali de qua quis inveſtitus eſt. Atque eſt ea ſententia, qua illarum clauſularum adjectionem in regalium conceſſione requiri dictum eſt, frequentioribus Dd. calculis approbata, adeo quidem, ut pauciſſimi reperiantur, qui aliud ſentiant. Atque † hic attendendum eſt,
40 quod licet non deſint, qui ita loquuntur, quaſi illæ clauſulæ ſimul & conjunctim requirantur, tamen pleroſque alios de iis disjunctiva particula uti, & per eam ita loqui, ut alterutram ſufficere velint, quemadmodum ex ſupra allegatis Dd. & pluribus aliis apparet. Reperiuntur etiam qui ita conjunctim clauſulas illas uno loco requirunt, ut tamen alio loco hujus rei immemores vel ſeipſos corrigere volentes inde recedant & per particulam disjunctivam unam ab altera ſeparent. Sigiſmundus Imperator loco Clauſulæ ſive verborum, *ex certa ſcientia*, his verbis: *non improvide, nec per errorem, ſed animo deliberato, uſus eſt*, in ſua aurea Bulla de Jure & ſucceſſione Electorum Palatinorum anno 1434. promulgata §. *unde ſane.* Quæ

† clau-

† clausula tantæ est efficaciæ ut erroris & ignorantiæ 41
memoriam ad inferos amandet, quemadmodum loquitur Pruckman. *cons*, *49. num.64. volum.1.* allegans pro hac sententia Bertazoll. & Parisium. Atque ideo non immerito ob hujusmodi clausulam dici potest exceptioni sub- & obreptionis non esse locum, quemadmodum & supra utraq; clausula ex scientia & proprio motu eam vim habet, ut tollat sub- & obreptionem idque tradunt de clausula *ex certa scientia* glossa *in c.de fil.presbyter.* Gabrielius *commun. conclus. lib.6. titul. de claus[u]l. conclus.1. num.25.* plures alios allegans Guid.Pap. *cons.83. num.10. in fin. & cons.205. num.21.* Borcholt.*in cap.unic.num.14.quæ sint regal.* de clausula proprio motu Abbas *in cap.ad aures.nu.5.de rescript.* Lancellot.*d §.4.verb.jus positivum tollit nu.37.* Guido. Papæ *cons.178.nu.6.* Crotus *cons.143.nu.27.& cons.220. num.27.* Corneus *cons.313.num.10.vol.4.* Borcholt.*d.loco.* Gabrielius *d.tit.de clausul.conclus.2.num.1.* multos alios pro hac sententia adducens, confirmaturque ea textu *in cap.Si motu proprio de prabend.in 6.& clement. si Romanus Pontifex. eod.titul.* Justa † causa etiam præ- 42
sumitur in concedente non solum ob clausulam *Ex certa scientia* Abb.*in cap.Cum olim num.17.de re judic.* Gabriel.*d.conclus.1.num.15.* sed † etiam ob clausulam: 43
motu proprio Roman. *cons.436. num.19.* Marsil.*sing.5. num.1.in fin.* Dec. *in d.l.3 num.5.verf. Similiter clausula ff. Quod quisque jur.* Jas. *in l.si testamentum num.5. v. ultimo lim. C. de test.* Intrigliol. *d.quæst.32.num.26.* Menoch. *de præsumpt. lib.2. præsum.13. num.13.* similiter quemadmodum † ob clausulam *Ex certa scientia* 44
Princeps præsumitur concedendo usus esse plenitudine potestatis Abb. & Felin. *in c.Cum inter. de except.* Dec. *in l.in testamento. num.13. C. de testament. milit.*

idem *in c.adhæc num.14.de rescript. & cons.590.nu.14.* Crot. *d.cons.220. num.41. & cons.275. num.40.* Gail. *observ.56. num.14. lib.2.* Everhard. à Middelb. *in loco legal. A plenitud.potest.num.13.* Joann. de Anan. *cons.81. num.4.* Corn. *cons.1.nu.10.vol.3.* Cravett. *cons.182.nu.18.* Lancellot. *in d.verb jus positivum tollit num.32.* Tapia
45 *in rubr. de constit. Princ. c.2.num.11.* Sic † idem dicendum est de clausula *Motu proprio* Intrigliol. *d. q.32. num.22.* Dec. *in d.l.3.nu.5.ff.quod quisque jur.* Anton. de Butr. *in cap. constitutus vers. non obst.ii. quod not. de rescr.* Borcholt. *d.loco.* Gabriel *d.conclus.2. num.83.* Et
46 † eam vim, ut non requiratur clausula derogatoria non solum habet clausula *ex certa scientia*, Bald. *l.fin. post princ. post verb. vers. ultimo die quod tria sunt C. sentent. rescind. non possunt & in c.1.§. Mater si de feud. defuncti content.* Angel. *in l.si constat ff. de Appel.* Felin. *in cap. Nonnulli in princ. num.1. vers. limita secundo de Rescript.* Schrader. *cons.12. num.86. vers. cum quia* verum etiam clausula *proprio motu* Bald. *in l.omnes vers. salvo Jure Imp. C.de quadrien. præscript.* Joann. Andr. *c. unico de excess. prælat. in 6.* & post eos à se allegatos Schrad. *d.cons.num.78.* alios vero plures effectus videre licet apud Petr. Rebuff. *in comment. ad concordat. Reg. Galliar. in forma mandati Apost.* Gabrielium *d. conclus.1. & 2.* & Joann. Staphilæum *in tract. de literis gratiæ & just. part.1. tit. de vi & effect. clausular.* Non operatur autem clausula *ex certa scientia* in iis quæ Princeps præsumitur ignorare, cujusmodi sunt statuta, pacta, consuetudines, diuturni usus & alia facta peculiaria, *cap.1. de const. in 6.* & post Bald. a se allegat.
47 Mynsinger. *resp.19. num.5.* Et † sane quemadmodum non præsumitur Principem uti voluisse clausula plenitudinis potestatis Bald. *in l. bene a Zenone, Cod. de quadrien.*

quadrien. præscr. Parif.*conf.*51.*nu.*15. Schrader.*conf.* 9. *nu.*46.*vol.*1. fic etiam non præfumitur in conceffione certa fcientia fed probari debet. Innoc. Joan. Andr. Ant. de Butr. Abb. & alii Dd. *in cap. porrecta. de confirmat.util.vel inutil.* Gabriel. *de concl.* … *num.* 3. nifi † conceffionem geminatam effe conftet Felin. *in* 48
*cap. nonnulli in princ. num.*14. *de rescript.* Jaf. *in l.nec damnosa nu.*6.*C.de precib.Imperator.offerend.*Roman. *in l.si vero* §. *de viro num.*50. *ff. solut. matrimon.* Tapia *d.cap.*2.*nu.*14. Schrader.*de feud.part.*10.*sect.*20.*nu.*132.
Non † præfumitur etiam motu proprio, fed potius ad 49
partis poftulationem facta conceffio Bart.*in d.l.*3. *in princ.ff.quod quisque* & ibid. Jaf.*num.*2.& Dec.*num.*4. *vers. & in dict.*10.Menoch.*d.præsumpt.*13.*nu.*1. idq; votando in quadam caufa comprobatum fuit in Camera Imperiali,ut eft videre apud Gilman.*Rer.judicat.*
*lib.*2.*decis.*5.*num.*43.ubi additur omnes Dd.ita tenere.
Atque † hæc fententia adeo vera eft,ut etiam eo cafu, 50
quo claufula *motu proprio* adjecta eft, locum habeat, fi conceffionem ad petitionem impetratam effe conftet,ut poft Parifium, Marianum Socinum & Gabrielium addit Menochius *d.præs.*13.*nu.*2. Schrad.*conf.*14. *num.*11. *lib.*1. Cæterum quemadmodum fcientiam in geminata conceffione præfumi fupradictum eft, fic
† & proprio motu conceffionem geminatam factam 51
effe præfumendum eft Bald. Fulgof. Jaf. & alii Dd. communiter *in d.l.nec damnosa.* Jaf. *in d.l.*3. *in princ. num.*6. *& ibid.* Dec.*num.*5. Alexand.*num.*3. Felin.*in cap.si quando num.*14. *de divort.* Parif.*conf.*9.*num.*21. *volum.*3. Schrader.*d.sect.*20.*num.*135. Peregrin.*d.tit.*
*ult.num.*39.Idem † præfumitur,fi ob benemerita præ- 52
cedentia conceffionem factam effe conftiterit Jaf.*in l.ex hoc jure. vers. quartus notabilis effectus ff. de justit.*

& jur. Felin. *in cap. causam quæ column.4. vers. undecimo nota de testib.* Menoch. *d. præsumpt.*13. *num.*4. ubi plures alios allegat Gabriel. *d. cons.*2. *nu.*113. Conjungi vero cum clausula *ex certa scientia & motu proprio* potest clausula *de plenitudine potestatis*, quæ ut illæ similiter omnem sub- & obreptionem tollit Schrader. *cons.*9. *num.*71. *lib.*1. Paris. *cons.*5. *nu.*120. *lib.*4. Nicol. de Agaciis inter consilia feudalia Brun. *cons.*5. *nu.*6. *lib.*1. allegans simul gloss. *in c.*2. *de filiis Presbyt.* & Dominos de Rota *conclus.*326. habetque vim clausulæ derogatoriæ Paris. *d. cons.*5. *nu.*93. Schrader. *d. cons.*19. *nu.*71. Idque adeo verum est ut clausula *de plenitudine potestatis* non solum ea sed plures alias clausulas superare dicatur Felin. *in cap. nonnulli. num.*51. *de Rescript.* Dec. *cons.*373. *num.*8. Paris. *cons.*1. *num.*68. *lib.*2. Tib. Decian. *cons.*41. *num.*21. *volum.*2. Pruckman. *cons.*49. *num.*72. *lib.*1. Schrader. *cons.*9. *num.*71. *volum.*1. qui generaliter affirmat, eam omnes alias clausulas superare. Intelligendam autem esse *plenitudinem potestatis* si princeps ea utatur de commendabili & Regia non autem tyrannica illaudataque potestate ait Bald. *cons.*345. *col.*2. Nec debet supremus Princeps ea uti sine magna causa Frider. Scotus *cons.*1. *num.*194. *tom.*1. *lib.*1. Alexand. *cons.*2. *num.*6. *lib.*1. Nevizan. *sylv. nupt. lib.*6. *num.*57. Jas. inter dicta consilia Brun. *cons.*8. *num.*50. ubi addit hoc esse singulare dictum Innocent. & pro valde singulari notare Abbat. *in capit. innotuit. de Elect.* & Bald. *in l. bene à Zenone C. de quadrienn. præscr.* Proinde quemadmodum de Pontifice dicitur, quod dispensatio sine justa causa facta sit dissipatio. Joann. Jac. de Leonard. inter dicta consilia Bruni *cons.*117. *num.*312. Jas. *cons.*8. *num.*51. Nevizan. *d. lib.*6. *num.*57. Rosenthal. *de feud. cap.*7. *conclus.*19. *gloss. ff.* Et quando clausula *de plenitu-*

dine

dine potestatis sine justa causa utitur, plenitudine tempestatis uti censeantur Joann. Jac. de Leonard. *d. cons.* 117. *num.* 313. Sic & quamplurimi Dd. sunt, qui de Principibus secularibus etiam superiorem non recognoscentibus asserunt, si clausula *de plenitudine potestatis* utantur sine causa, eam esse plenitudinem tempestatis. Ex his Dd. sunt præter alios Luc. de penn. *in l. jubemus. col.* 2. *circ med. C. de prox. sacr. scrin. lib.* 12. Cravett. *de antiq. temp. par.* 1. §. *non omitto, num.* 4. Idem *cons.* 241. *vers. non obstat. cons.* 669. *num.* 6. *vers. & quotiens p.* 4 Feder. Scot. *cons.* 1. *num.* 194. *Tom.* 1. *lib.* 1. Nevizan. *d. lib.* 6. *num.* 57. Tib. Decian. *cons.* 25. *num.* 29. *volum.* 1. Pinell. *in l.* 2. *p.* 1. *num.* 25. *Cod. de rescind. vend.* Vasq. *illustr. controv. cap.* 1. *num.* 20. Pruckman. *in §. soluta potestas, cap.* 3. *num.* 3. ubi plures allegat & *num.* 4. addit Zas. *in l.* 2. *in princ. num.* 99 *ff. de orig. jur.* præclarissime discere, quod Principis potentia quanto est immensior, tanto magis æquitatem exigere, & Justitiam cumprimis colere, & colendam præscribere debeat.

Sive † autem proprio motu, sive ex certa scien- 53
tia concessio fiat, observandum est, regulariter non privative, sed cumulative regalia censeri concessa, & concedentem non minus quam eum cui concessio facta est, ea exercere posse Signorol. de Homod. *cons.* 108. *In quæstione seu quæstionibus nu.* 13. *vers. item ratione secundi.* Pruckman. *ad rubr. quæ sint regal. cap.* 5. *num.* 94. Alciat. *cons.* 103. *nunquid homines. num.* 6. 9. *&* 10. *volum.* 5. Rosenth. plures alios allegans *d. cap.* 5. *conclus.* 15. *num.* 1. *in gloss.* a. & comprobatur votando in causa Teutschmeisters contra Oettingen apud Meischner. *in Camera decis.* 6. *num.* 19. *vers.* Zu deme das/ꝛc. *& num.* 20. *tom.* 2. *lib.* 1. facitque pro eo, quod in

 con-

concessione regalium major semper penes Principem maneat in regalibus potestas, ut supra ostensum
54 est, & † quod alias etiam superior cum inferiore censeatur habere potestatem concurrentem *l. si in aliam. §. final. cum 2. sequentib. ff. de offic. procons. l. fin. Cod. de*
55 *jurisdict. omn. judic.* Atque † hoc in specie de jurisdictione etiam ita se habere, & eam similiter regulariter cumulative, non privative censeri à superiore esse concessam tradunt Abb. Felin. & alii Dd. *in cap. Pastoralis, de offic. ordinar.* & late idem Abb. *in c. Cum ecclesiarum num.* 11. *eodem titul.* Angel. *in l.* 1. *§. si quis in appellatione ff. de appellat.* Jas. *in l. Rerum. §. si quis post. ff. de leg.* 1. Afflict. *in c.* 1. *num.* 1. *Quis dicat. Dux, Com. March.* Mynsinger. late *obs.* 99. *per tot. cent.* 6. ubi hoc tanquam regulare jus inculcat & *num.* 1. ait per dominos Camerales pro hac sententia conclusum esse, eamque communem esse testantur Joann. Baptista Ferret. *cons.* 142. *punctum difficultatis nu.* 5. & Roland. à Vall. *cons.* 80. *quod oppidum num.* 6. *lib.* 2. magisque communem esse asserit Jas. *d. loco* & post eum Mandosius in addit. ad Roman. *cons.* 393. *præsens consultatio num.* 1. *lit.* a.

56 Verum quemadmodum † hoc jus regulare in jurisdictione non habet locum, si ea in feudum concessa sit Abb. & Felin. *in c. cæterum. de jud.* Brun. *cons.* 47. *num.* 7. Paris. *cons.* 2. *nu.* 18. *vol.* 2. Rosenth. *d. c.* 5. *concl.* 5. *num.* 2. Hartm. Pistor. *quæst.* 45. *num.* 15. ubi hoc com-
57 muniter receptum esse ait: sic † etiam supra de regalibus adductum jus regulare fallit, si concessio eorum per investituram facta est Roland. à Vall. *cons.* 88. *n.* 26. *volum.* 1. Jas. *cons.* 70. *num.* 1. *vers. confirmo etiam vol.* 3. Rosenth. *d. cap* 5. *conclus.* 15. *num.* 4. Schrader. *de feud. part.* 10. *sect.* 1. *num.* 131. ubi plures alios allegat, facitque

pro

pro hujus sententiæ confirmatione, quod vasallus respectu usus & utilitatis rei potius jus, quam dominus feudi propter utile suum dominium habeat & illi præferatur. Deinde † & eo casu, quo per privilegium sine investitura concessionem factam esse constat, dicendum est, privative eam factam esse in iis, quorum usus per concedentis usum omnino impediretur, puta si aliquo loco concessium esset vectigal concedens idem eodem loco colligere non posset Rosenth. *d. conclus.15. nu.2.* idque confirmatur eo, quod † omnis concessio & dispositio ita accipienda sit, ne reddatur elusoria & effectu careat, ut supra dictum est. 58 59

Atque † hæc quidem cumprimis ita se habent in privilegio sine investitura per modum alterius alicujus contractus concesso Schrader. *d. sect.1. num.131. & 133.* tradens non solum per investituram, sed & per alium contractum regalia privative in alium transferri. Privilegium † autem per modum contractus impetratum in contractum transit, & in eo idem statui debet, quod de contractu afflict. *in rubr. quæ sint regal. num.73.* Bart. *in l.2. num.6. ff. de jur. immunit.* Bal. *in l. qui se patris nu.34. Cod. unde liberi.* Ruin. *cons.196. Primo videndum. nu.8. volum.1.* Schrader. *d. sect.1. nu.134. v. similiter quoque* Carol. Tap. *in l. fin. part.2. c.9. num.1. & seq. ff. de const. Princ.* 60 61

Porro † autem conceduntur regalia specialiter vel generaliter, sive per privilegium, sive per investituram concessio fiat. Et † quidem specialiter ita concedi solent, ut vel unum vel duo tantum, vel plura nominatim in concessione exprimantur. Sive † autem unum vel duo, sive multo plura in concessione enumerentur, hæc sola censentur concessa, eaque restrictio fieri debet, ut ab una specie ad aliam non illatio vel ex- 62 63 64

tensio Afflict. *ad constit. regni Neapolitan, lib. 1. rubr. 77. num. 6. vers. Et concesso uno de regalibus.* Wesenbec. *d. cons. 27. num. 24.* Roland. à Vall. *cons. 1. num. 17. vol. 2.* Zas. *cons. 16. num. 64. lib. 2.* Mynsing. *respons. 1. num. 96. decad. 11.* Joan. Koppen. *quæst. 32. nu. 4. & 8.* Schneidw. *d. part. 2. num. 97.* idque asseritur in causa Teutschmeisters contra Donawerda in voto Camerali, quod extat apud Tileman. contra Benign. *Syntagm. 2. decad. 1. vot. 6. n. 42. in fin.* & in causa Ingelheim contra Pfaltz in voto quod est apud Meichsner. *decis. 4. num. 174.*
65 *tom. 2. lib. 2.* Ratio † est, quod regalia, ut addit Roland. à Vall. *d. cons. 1. num. 148.* post Lucam de Penn. *in l. 2. C. de jur. reipubl. lib. 11.* sint jura specialia & à jure communi exorbitantia, ideoque restringenda, nec in consequentiam trahenda per *c. ea quæ. de reg. jur. in 6.* &
66 † in diversis ac separatis speciebus ab una ad aliam non inferatur *l. fin.* & ibi Dd. *ff. de calum. l. Papinianus exuli. ff. de minorib. l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquirend. possess. l. permisceri. in princ.* & ibi Imol. *ff. eod.* Atque hæc eo magis in concessione Regalium attendenda sunt, quod Constitutio *de pace Constantiæ* dum de Regalibus agit *§. volumus, &c.* de iis his utatur verbis: *ea quæ specialiter ad nostram excellentiam spectant,* cumprimis vero supradicta restrictio locum habet, quando adjectum est verbum taxativum restrictivum vel limitativum, quia hujusmodi verba eam in concessionibus & dispositionibus vim habent, ut omnes res personas & causas præter expressas excludant *l. contractus. 23. de Regul. jur. c. cum Ecclesia Sutrina. de caus. poss. & propr. c. contingit de fid. instru.* Bart. Alexand. & Dd. *in l. 1. in princ.* & ibi Jas. *num. 9. & 10. ff. Si quis jus dic. non obtemp.* Paris. *cons. 85. num. 48. lib. 2.*

Schrad.

Schrad. *conf.1.num.299.lib.1.* Everhard. *in locis legalib. loc. à natura distinct. taxatvarum num.2.*

Fieri † vero etiam ita specialis concessio potest, ut 67
una species diversimode acquiratur & usurpetur, idque cumprimis videre est & experientia testatur in jure cudendi monetam, venandi & vectigalium. Nam
† sunt qui indistincto & in omni monetæ genere jus 68
cudendi eam habent, sunt alii, qui tantum vel argenteam vel auream monetam cudere possunt, sunt etiam qui, licet jus & argenteam & auream monetam cudendi habeant, tamen Ducatos cudere in Imperio prohibentur, nisi habeant fodinas preciosioris & præstantioris auri, quam est in aureis Rhenanis, ut supra
hic cap. nu.25. dictum est. Sic † jus venandi alii totum 69
tam in majoribus quam minoribus, alii tantum in majoribus, alii in solis minoribus feris habent, ut & aliis tantum in proprio fundo, aliis tam in alieno quam
proprio illud jus competit. Sic † quantum ad vecti- 70
galia attinet, sunt qui & in terra & in fluminibus vectigal habent, sunt alii, quibus tantum in terra, vel tantum in fluminibus illud competit, & hi rursus ob pontem aliquem vel ob portum, vel sine iis illud in fluminibus habent. Præterea alii magnum, alii admodum parvum, alii certo tempore, puta in publico mercatu, alii quolibet tempore de mercibus vectigal ha-
bent. Atque † hæc eodem modo ita se habent, quo & 71
immunitatem sive exemptionem à vectigalibus alii minorem, alii majorem, alii de omnibus mercibus, aliisque mobilibus bonis, exceptis iis quæ privilegiata sunt, alii de certo genere ejusmodi rerum, alii per pauciora, alii per plura loca habent, ex quo postremo genere privilegiatorum sunt, exempli gratia, Aquisgranenses, quibus per totum Imperium immunitas

ex peculiari privilegio data eſt, item Goslarienſes, quibus per antiquiſſimum privilegium Cæſareum conceſſa fuit immunitas per totum Imperium, excc-
72 ptis tribus tantum civitatibus. Poteſt † autem & ita conceſſio regalium ſpecialiter per privilegium fieri, ut ſimul etiam generalis ſit, & videlicet in uno eodemque territorio uni ſpecies aliqua, puta jus vectigalis, jus cudendæ monetæ, vel aliud, alteri vero generaliter regalia concedantur. Roland. à Vall. *conſ.1.nu.142. lib.2.* Signorel. de Homod. *d.conſ.108. in quæſtione.n.13. verſ.item ratione ſecundi.* Pruckm. *d.cap.5.nu.8.* habet-
73 que † hic locum quod generi per ſpeciem derogetur. *c.generi.de reg.jur. in 6.l.in toto.ff.eod. l.alimenta.* §.*Baſilicæ.ff.de aliment.& cibar.legat.*

74 Generali † vero conceſſione regalium, ſi nullum in ſpecie excipiatur, omnia regalia contineri tenent Iſern. *in hoc cap.unic.num.3.* Peregrin. *de jur.fiſc.lib.1. tit.2.num.100.* Socin.jun. *conſ.75.nu.1.& conſ.76.nu.20. vol.4.* Schrader. inter conſilia Borcholten *conſ.*18. *pag.*115. *verſ. à Dd. quoque.* pluresque alii allegati à
75 Roſenth. *d.concluſ.14.num.4.* Alii † tamen quamplurimi rectius & cautius de hujusmodi generali conceſſione loquuntur, dum negant ea ſingulariter Principi in ſignum ſupremæ poteſtatis & præeminentiæ reſervata contineri. Ex his ſunt Luc. de Penn. *in l.1.C.de privileg. Scholar. & in l.*1. *C.de veteran. lib.*11. Boſſ. *tit. de regal.nu.29. & tit. de Princip. & privileg.ejus. nu.87.* Camerar. *in c.*1. *pag.*(mihi) 641. *verſ. Septima concluſio. de prohib.feud alienat.per Frideric.* Molin. *in conſuetud. Pariſ. tit.*1. §.1. *gloſſ.5. num.56. & ſeq.* Weſenb. *conſ.45. num.40.* Roſenth. *d.num.4.gloſſ.*c. Cacheran. *deciſ.*101. *num.*12. Borch. *in c.un.num.9.* *Quæ ſint regal.* Pariſ. de Put. *in tract. de ſyndicat. in verb. de exceſſibus Baron.*

erga

erga subditos.num.12.& 13. eaque sententia crebrioribus Dd. suffragiis comprobata est, & Paris. de Put. *jam citato loco* addit contrariam sententiam in regno Neapolitano de consuetudine non servari.

Quando † vero sine ulla generali ipsorum regalium mentione alio modo generalis facta est concessio, puta, si generaliter castrum cum territorio concessum est, tali concessione Regalia non comprehenduntur. *cap.per translationem de offic. delegat.* Bellug.*in Spec.Princip.rubr.14.vers.Nunc videamus.* Sichard.*in l.quoties.num.9.C.famil.hercisc.*Gœden *cons.23.num.8.* Mynsing.*cons.39.num.6.& 7.* Wesenb.*cons.32.num.11. & seqq.cons.45.num.37.& seqq.cons.92.num.13.* Atque est hæc sententia receptissima, eamque ab omnibus teneri asserit Molin. *in consuetud. Paris. tit.1. gloss.5. num.55.* testatur Afflict.*decis.122.num.3.* decisione Senatus Neapolitani comprobatam esse, fundaturque hac ratione, quod † in generalem concessionem ea, quæ specialiter & nominatim concedi debent, non veniant.*l.obligationi generali.ff.de pignorib.l.filiusfamilias.ff. de donat. c.cum in generali. de offic. vic.in 6.c.in generali.de reg. jur.in 6.* 76 77

Qualia † sunt ea in quibus concedendis Princeps se solet difficilem reddere Sylvan. *consil.56. num.24.* Cravett.*cons.172.num.4.* Schrader. *d.cons.1. num.319.* Et quæ cum gravi præjudicio conjuncta sunt, Alex. & Jason.*num.15.& 16.in l.Titius.ff. de lib.& posthum.* Tiraquell. *in tractat.de legib. connubial.gloss.1.num.111.* Schrader. *d.cons.1. num.320.* item ea quæ magni momenti esse censentur (cujusmodi cumprimis Regalia esse constat) ideoque speciali nota digna *cap.fin. de prebend. c.cum Clerici de verb.signif.* Cravett.*cons.895. num.21.* Pro † omissis ac neglectis habentur ea, quæ 78 79

specia-

speciali nota sunt digna, si nominatim & expresse eorum non fiat mentio *l. item apud Labeonem. §. ait prætor. de jurejur. l. eos. C. de aquæduct. lib. 11.* Menoch. *de adipisc. possess. remed. 4. num. 834.* Afflict. *decis. 111. num. 9.* Alexand. *consil. 104. in fin. lib. 1.* Cephal. *consil. 332. num. 10.*
80 Cravet. *consil. 880. nu. 19.* ideoque † generalissima etiam concessione regalia non contineri, asserit Roland. à Vall. *consil. 1. num. 103. vol. 2.* Boer *decis. 50. nu. 13.* Pruckm. *ad rubric. Quæ sint reg. cap. 5. num. 15.* Claud. Seyssel. *tit. qui feud. dar. poss. part. 1. v. Unde verum est.* ubi ait regalia non censeri concessa per quæcunque verba generalia, nisi hoc exprimatur per textum *in d. cap. per translationem de offic. leg.* & addit, id ibidem tradi per Dd. & maxime per Modern. pluresque alios Dd. simul pro hac sententia allegat.

81 Pertinet † huc etiam quod, etiamsi castrum concedatur additis his generalissimis sive universalibus verbis: CUM OMNI JURE QUOD PRINCEPS IBI HABET, tamen jus regale non censeatur concessum nisi probetur quale jus concedens eo loco habuerit & an Regale sit, Bart. Alexand. Jas. ex Dd. *in l. si sic. §. 1. ff. de legat. 1.* Bald. *in l. quod in venditione ff. de hæred. & action. vend.* Natt. *consil. 446. num. 2.* Sylvan. *consil. 58. num. 1.* Cravet. *consil. 293. num. 5.* Tiraquel. *repet. l. si unquam verb. donatione largitur. nu. 87. de revocand. donat.* Schrader. *d. consil. 1. num. 78.* ubi plures alios pro hac sententia allegat. Alberic. de Rosat. *in l. 1. num. 34. ff. de offic. ejus cui mandat. est jurisd. & in l. fin. num. 13. in fin. C. de jurisd. omn. jud.* Caspar. Valasc. *in l. Imperium nu. 50. ff. eod.* Carol. Tapia *in l. fin. part. 1. c. 2. nu. 33. de constit. Princip.* Martin. Laudens. *in tract. de Princip. quæst. 115.* Cacheran. *consil. 3. num. 7.* Surd. *consil. 27. num. 9.* Peregrin. *consil. 1. num. 10. vol. 1.* Natt. *consil. 435. num. 26.* Jaco-

Jacobin. de S. Georg. *de feud. in verb. de castro rubei montis. num. 6. vers. Ego addo.* Molin. *in consuetud.* Paris. *tit. 1. §. 1. gloss. 5. num. 53.* Bost. *de regalib. num. 25.* Roland. à Vall. *cons. 42. num. 8. lib. 2. cons. 4. num. 46. lib. 3.* Eaque sententia crebriori Dd. consensu comprobata est.

Atque hæc quidem regulariter ita se habent, quod jus regulare varias & quamplurimas habet limitationes. Primum † enim fallit, si concedens in loco con- 82
cesso nihil habeat, nisi regalia Afflict. *in rubr. quæ sint regal. num. 70.* Zas. *in Epitom. feudal. part. 5. num. 11. vers. Secundo si Princeps.* Joan. Bolognet. *in l. Imperium. num. 42. in fin. ff. de jurisdict. omn. judic.* Mozz. *tit. de naturalib. feudor. n. 25. vers. Secundo limitabis.* Rosenth. *de feud. cap. 5. conclus. 14. num. 5.* Schneidw. *de feud. part. 2. num. 97. vers. Item si Princeps.* Sonsbeck. *de feud. part. 8. num. 18.* Claud. Seyssel. *d. part. 1. vers. Septimam limitationem* per textum *in l. fundus qui legatus. ff. de fund. instr. leg.* quem textum Zasius etiam elegantem ad hoc esse ait *dicto loco*, & simul addit ex sermonis necessitate regalia eo casu venire, atque idem dicit Schneidw in *d. loco*, facitque eo, quod † in omni con- 83
tractu & dispositione ita in dubio interpretatio fieri debeat, ut aliquid operetur, nec supervacaneus sit *l. 3. §. 1. ff. de jure jur. l. si quando. in princ. ff. de legat. 1. l. si ita stipulatus fuero per te. ff. de verb. obligat. l. cum alius. in fin. C. de curator. furios. cum similibus.* Restringendam † tamen ita esse hanc limitationem, ut habeat locum 84
tantum in minoribus & communibus regalibus, non autem in majoribus, subjicit Zasius *d. part. 5. num. 13.* ubi pro ea restrictione adducit etiam Raphaelem Cuman. *cons. 162.* Andr. Barbat. *in d. c. per translationem. de offic. deleg.* Bald. *in l. 2. C. de servitut. & aq. & in l. a procuratore. C. mandat.* Eandem restrictionem si-

ve sub-

ve sublimitationem addunt Schneidwin. *d. num. 97.* Sonsbeck. *d. part. 8. num. 19.* Mozz. *d. n. 1. 25. vers. Quarto limita.* Rosenth. *d. num. 25. in gloss. f.*

85 Secundo † fallit prædictum regulare jus, si regalia solita sint concedi cum castro vel territorio, aliave re Afflict. *in constitut. regni, ea quæ ad decus, num. 26.* Joann. Bolognet. *d. nu. 42. vers. limitatur primo.* Alciat. *in c. quod sedem. num. 41. de offic. ordinar.* Pyrr. Alfan. *in l. 1. num. 70. ff. de offic. ejus cujus mandat. est jurisdict.* Roman. *cons. 59. num. 3.* Seyssel. *d. tit. qui feud. dar. poss. vers. Quintam ponit. & vers. Quædam vero.* Gabriel. *commun. opin. lib. 6. tit. de consuetud. conclus. 1. num. 34.* Roland. à Vall. *cons. 42. num. 36. vol. 2.* Card. Tap. *in l. fin. part. 1. cap. 2. num. 37. ff. de constit. Princip.* Rosenth. *d. conclus. 14. num. 18.* qui duos pro hac sententia allegat, nimirum Socin. jun. *cons. 98. num. 18. & seq. vol. 3.* & Peregrin. *de jur. fisc. lib.* 1. *tit. 2. num.* 100. *in fin.* Eberhard. *in loc. legal. loc. ab usitato & solitis,* ubi ab usitato & solitis utilissimum argumentum desumi ostendit. Et facit huc quod omnes clausulæ quæ solitæ sunt opponi, si sint omissæ subintelligantur & habeantur pro expressis *c. accepimus. de ætat. & qualit. c. causam quæ.* & ibi Canonist. *de rescr.* Everhard. *d. loc. ab usitato & solitis. num. 4. vers. hinc etiam videmus.* Joan. Nicol. *in repetit. l. generaliter. num. 84. C. de secund. nupt.* per *l. ult.* & ibi gloss. & Bald. *C. de fidejussor.* Bald. & Alex. *in l. hujusmodi. ff. de legat.* 1. *& in l.* 1. *circa fin. ff. solut. matrimon.*

Confirmatur etiam illa sententia eo, quod etiam res Ecclesiasticæ, etiamsi alias nisi singulari solennitate & Capituli consensu in feudum dari non possint, tamen si solitæ sint infeudari, & Ecclesiæ per mortem vasalli vel alia ratione aperiantur, recte in feudum alii

conce-

concedantur sine solennitate *c.1.* & ibi Bald. *num.5.* Alvarot. *num.*16. Laudens. *num.67.* & alii Dd. *Episc. vel Abb.* Curt. jun. *de feud.1. part.2. part. principal. quæst.1.num.2.& 6.* communem dicens. Clar. *in §.feudum. quæst.13. num.6.* similiter post alios à se adductos communem asserens. Abb. *in c.ut super.num.11. de reb. eccles.non alien.* Gail. *observ.61.num.1.lib.2.* & sine consensu etiam Capituli Bald. *in d.c.1.nu.3.& ibid.* Afflict. *num.18. & 38.* Alvarot. *num.16.* Laudens. *num.17.* Præpos. *num.13. & 14.* Alciat. *in c.non licet.nu.22. vers. Tertio limitat.de reb.eccles.non alien.* Borcholt. *de feud. cap.6.num.19.vers. At res soluta.* communem hanc esse Dd. conclusionem, addens. Zas. *in epitom. feud.part.5. num.47.* dicens de consuetudine id etiam servari. Observandum vero est, solita vel solitum dici non solum si aliquid immemorialis temporis sed etiam si 50. aut 40. annorum spatio observandum fuit, Jacob. de S. Georg. *in tract. feud. verb. in feudum. num.37.* Zas. *in epitom. feud.part.5. num.52.* Claud. de Seyssel. *in spec. feud.tit.qui feud.dar.possunt.p.2. regul.1. declar.7. vers. Tertia opinio. & ver. concludendo præsuppono.* Matth. de Afflict. Præpos. Laud. Alvarot. Bald. *in c.1. in prin. de his qui feud.dar.poss.* Alex. *cons.5.nu.11.lib.5.* Schrad. *cons.14.nu.287.vers.illud quoque.* vel minus etiam tempus intervenerit, cum præsertim in consuetudine etiam ut introducatur 10. annorum spatium sufficiat, (ut ostendetur infra *in secundo membro hujus capitis*) & juris sit, quod ejusmodi longum tempus in observantia non requiratur Tib. Decian. *cons.31. num.152. vol.1.* Corn. *cons.188.nu.10. vol.4.* Godd. inter consil. Marpurg. *cons.26.nu.28. vol.3.* Castrens. *in l.de quibus. ff. de legib.* qui asserit ut solitum & observatum quid dicatur, lapsum temporis non requiri. Idemque post

cum

eum tradit Schrader. *conf.14. num.287. vers. Quin imò*
86 *ad hoc.* Tertio † fallit, si generali concessioni adjecta est specialis reservatio aliquorum regalium Felin. *in c. quoniam frequenter. n.2. vers. Et dicit. Ut lit. non contest.* Alciat. *in d.c. quod sedem. num.46. de offic. deleg.* Ripa *in l.1. num.53. ff. de vulg. & pupill. subst.* Petr. à petra *de potestat. Princip. cap.21. num.42.* Roman. *conf.271. nu.3.* Jas. *cons.45. num.5. vers. Secundo moveor. lib.1.* Marc. Mant. *consil.5. num.3.* Menoch. *de præsumpt. lib.3. præsumpt.97. nu.37. & 42. caus.20. num.24.* Everh. *in loc. leg. ab except. ad reg. num.1. in fin.* Pruckm. *ad rubr. quæ sint regal. cap.5. nu.66.* Wesenbec. *cons.32. nu.34. & 35.*
87 Et † facit huc, quod exceptio firmet regulam in casibus non exceptis L. *Quæsitum. §. denique. ff. de fund. instruct. leg. l. nam quod liquide, in fin. ff. de pen. leg. cum similibus.* quod in specie de regalibus addunt Romanus & Everhard. *dictis locis.* Pruckman. *d. cap.5. nu.68.* & Wesenb *d. num.35.* ubi simul generaliter ait, hoc ita se habere, licet exceptio sit de iis, quæ in generalitatem non includuntur, idque confirmatur exemplis ab eo *ibidem num.37. 38. & 39.* adductis, & maxime argumento textus expressi *in c. qui ad agendum. de procur. in 6.* ubi statuitur, si in generali mandato, in quod speciale mandatum requirentia non veniunt, unus vel plures casus speciale mandatum exigentes excipiantur, censeri alios etiam speciales casus mandato generali comprehensos.
88 Quarto † fallit, si nonnullis regalibus in concessione enumeratis subjiciatur clausula generalis: DE QUIBUSCUNQUE VEL OMNIBUS ALIIS JURIBUS Afflict. *in cap.1. in princ. num.7. vers. Quid autem si venditur. de capitan. qui cur. domin. vendit.* Alciat. *in d. cap. quod sedem. nu.45. vers. Et idem esset in concess-*

concessionc. Joan.Bolognet. *d.num.42.verſ.Limitatur primo*. Caſtrenſ.*conſ.63. num.3. verſ. Sextum & ultimum.lib.1*. Claud.Seyſſell.*d.tit.quæ ſunt.d.tr.poſ. verſ. Secundo limitatur*.Mozz.*d.tit.de naturalib.feud.nu.25. verſ.Limitabis tamen*.Zaſ.*d.part.5.num.11.verſ. Quam doctrinam*.Caballin.*milleloquium.jur.part.1.milleloq.42. num.13*. Natt.*d.conſ.435.num.9*. Roman.*conſ.271.nu.2*. & ibi Mandoſ.*in addit*. Cravett.*conſ.209.num.7.in fin*. Weſenb.*conſ.27.num.22. & conſ.41.nu.41*. Pruckm.*d. cap.5.num.38*. Schneidw.*d.part.2.num.97*.Peregrin.*d. tit.2.num.10. verſ. Item ſi in conceſſione*, idque votando adductum eſt a Correferente in Camera Imperiali *in cauſa* Teutſchmeiſters *contra* Oettingen/ ut videre eſt apud Meichſner. *deciſ. Camer. Imperial. tom.2. lib.1. deciſ.6.num.88.verſ. Quamvis ſi quædam in ſpecie*.

Neque † tamen ea clauſula tam efficax eſt, ut pro- 89
pter eam extenſio fieri debeat ad majora expreſſis, ſed potius reſtringenda eſt ad ſimilia vel minora expreſſis, idque tradunt de ſimilibus Afflictus, Caſtrenſis, Caballinus, Natta, Romanus, Mandoſius, Schneidw. Peregrinus & Correferens *prædictis locis*. Cravetta *d.conſ.209.nu.8*. Weſenb.*d.conſ.27.nu.25. & d.conſ.41. num.41*.Molin.*in conſuet.Pariſ.tit.1.§.1.gloſſ.5.num.60*. De minoribus vero Caſtrenſis, Caballinus, Natta, Weſenbec. Molin. & Correferens *dictis locis*, & Weſenbecius *d.num.32*. pro confirmatione hujus reſtrictionis ſive ſublimationis ſubjicit, quod † genus enu- 90
merationem ſpecierum ſequens reſtringendum ſit ad ſpecies expreſſis pares per textum *in l.ult. §. Cui dulcia.cum ſeq.ff.de vin.trit.& oleo legat*. & poſt alios Dd. à ſe allegatos, aut certe ad minores poſt Felin. *in d.c. Quæ Eccleſiarum.num.33. de conſtit*. Idem quoad ſimilia tradunt Sichard. *in l.quoties.num.8. C. famil.ercisc*.

M Mantic.

Mantic. *de conjectur. ultimar. voluntat. lib. 3. tit. 14. nu. 7.* Mandell. *conf. 16. num. 3.* Schrad. *conf. 1. num. 338. lib. 1.* ubi pro ea sententia allegat etiam Bart. *in l. quæsitum. §. si quis feudum col. pen. ff. de fund. instruct.* & text. *l. cum de laminis. §. cui fund. ff. de fund. instruct. l. hæres meus §. 1. ff. de legat. 3. l. 11. §. idem si duæ statuæ. ff. de aur. & arg. legat.* Proinde nonnulli non recte sentiunt, qui ita loquuntur, quasi si simpliciter & sine prædicta clausula enumerentur aliqua regalia, hac enumera-
91 tione comprehendantur etiam similia. Nam in † Regalibus ab una specie ad aliam inferri non potest Roland. à Vall. *conf. 1. num. 17. & 148. vol. 2.* Zas. *conf. 16. num. 64. lib. 2. cum aliis* supra de hac re *allegatis.*

92 Quinto † fallere etiam in concessione generali cum pertinentiis facta, & propter has in ea contineri regalia tradunt Menoch. *conf. 504. num. 49.* Pruckm.
93 *d. c. 5. num. 41. & 54.* Cui † tamen limitationi non puto fidendum esse, cum, licet lata sit pertinentiarum appellatio, *l. verbum illud pertinere ff. de verb. signif.* tamen ut aliquid de pertinentiis esse dicatur in specie id probari debet, Pruckm. *conf. 2. num. 51. lib. 2.* Ægyd. Bass. *de Regal. nu. 40.* allegans simul Jacob. de S. Georg. Alexand. de Immol. & tam excellentes & exorbitantes res sint, ut generalissimis etiam & universalibus verbis non contineantur, si non alia concurrant, ut
94 supra ostensum est. Et † pertinentiarum appellatione ea non comprehendi tenet Afflict. *in c. unic. verb. Flumina num. 7. quæ sint regal.* dum dicit castro cum pertinentiis concesso non venire flumina Mynsing. *resp. 39. num. 7.* Knich. *de jur. territor. cap. 1. num. 245.* Rebuff. *in d. l. verbum illud pertinere vers. Decimoquarto verba cum pertinentiis in fin.* Author voti Cameralis, quod est apud Gylman. *rer. judicatar. lib. 1. decis. 13.*

num. 10.

num.10. & 11. in verbis: *Sed non ea, quæ superioritatem & regalia respiciunt.* Rosenth. *d.conclus.14. nu.1.* † ubi tradit in concessione generali appellatione pertinentiarum non venire regalia, etiamsi concedens usus sit his universalibus verbis: *Cum omnimodo jurisdictione,* vel. *Cum omnibus juribus & pertinentiis.* 95

Accedit his, quod tradit Sichardus *in l.quoties n.9. C.famil.ercisc.*ubi ait, vendita † alicui villa cum omnibus pertinentiis, non censeri alicui vendita regalia, additque generalem rationem, quod ea in generali locutione non contineantur, nisi specialiter sint expressa, ideoque ob generalem hanc rationem idem dicendum est in concessione, quod in venditione, neque aliter accipiendum est, quod docet Afflict. *in c.1. in princ. num.7. de capitan. qui cur. domin. vend.* dum de venditione domus cum pertinentiis loquitur, idque eo verius est, quod idem Afflict. *in d.cap. unic. in verb. Flumina num.7.* de concessione cum pertinentiis facta ita loquatur, ut neget flumina, quæ de regalibus sunt, ea contineri, eaque ratione collatione hujus loci cum eo, quod de venditione *d.cap.1. in princ. num.7.* facta apparet, eum nullum constituere discrimen ratione pertinentiarum inter venditionem & concessionem. Addit † etiam Pruckm. *cap.5. num.44.* de eo, quod tradidit *d.num.41.* se fateri, quod hoc ad majora regalia extendi non possit, idque etiamsi de hac quinta limitatione dubitari non posset, tamen verissimum esse existimo. 96 97

Sexto † fallit, si concessione generali contineretur sive imponeretur tale onus, quod non posset expediri, nisi is, cui concessio facta est, haberet Regalia. Raphaël. Cum. *cons.162. num.3.* eamque sententiam amplexi sunt etiam Zas. *p.rt.5.nu.11. vers. Tertio si pro-* 98

pter onus. & post eum Schneidwin. *d.part.2.num.97.* Pruckm.*d.c.5.num.69.* Rosenthal.*d.conclus.14.num.6.* Mozz.*d.tit.de naturalib.feudor.nu.25.vers.Tertio si propter onus.* Claud.Seyssel.*d.tit.qui feud.dar.poss.§.octavam ponit.* qui plures alios pro hac sententia adducit, & addit jura à Cumano allegata parum pro ea facere, sed melius facere textum *in l.Proculus. ff. de usufruct.* & facere etiam *l.sed si sic §.1.* & quod ibi notatur. *ff.de leg.3.& l.lex denique §.Interdum.ff.de pecul.legat.*

99 Confirmatur † vero eadem sententia & ex eo, quod concesso uno, ea etiam concessa censeantur, sine quibus illud expediri & effectum sortiri non potest per text.*in l.3.§.fin. de pecul.legat. l.veteres.de itin. actuq.priv.cap.praeterea.& cap.Suspicionis.de offic.deleg.* & maxime in *l.2.de jurisdict. omn.judic.* quam ad hoc tota die allegari asserit *ibid.* Jas.*num.2.* atque est illud adeo verum, ut non solum in iis, quae principaliter concedunt, sed & in accessoriis locum habeat, & ea etiam censeantur concessa, sine quibus accessoria expediri nequeunt Abb. *in cap. prudentiam. §. si vero. num.2. de offic.de leg. & post eum* Jas.*in d.l.2.num.11.* Ea

100 † tamen, de qua nunc agimus, limitatio à Zasio *d. part.5.num.13.* Schneid.Mozz.& Rosenth. *dictis locis* ita restringitur, ut in minoribus & communibus, non autem majoribus regalibus locum habeat.

101 Septimo † fallere, si juramentum generali concessioni accedat, tradit Pruckman.*d.cap.5.num.89.* Verum hic expendendum est, juramenti ad actum aliquem accedentis eam esse naturam, & regalia esse res tanti momenti & tam excellentes, adeoque difficulter ad ea concessionis fieri extensionem, ut nemo sit, quem quidem ego invenire potuerim, qui eam opinionem teneat, & in regalibus juramentum vim specialis

cialis expressionis habere dicat, quemadmodum nec Pruckman. *d. loco* ullum ex Dd. pro ea sententia allegat. Neque obstat, quod ea interpretatio in dubio fieri debeat, ut effectus aliquis sequatur, *ut in prima limitatione* dictum est, Innocent. Anton. de Butr. & Dd. *in cap. inveniens. de jurejur.* Jas. *in l. si pecuniam. nu.23. ff. de condict. ob caus.* Roland. a Vall. *cons.6. nu.32. lib.1.* quia † juramentum generali concessioni adje- 102
ctum non est otiosum, sed id operatur, ut ea tanto sit firmior, & concedens arctius obligetur, minusque inde resilire possit. *cap. Cum contingat. verb. firmando. de jurejur. c. quamvis. verb. firmatum. de pact. in 6.* Socin. *in l. si mihi §. in legatis num.12. de leg.1.* Ruin. *in l.1. §. si quis ita num.15. de verb. obl.*

Octavo † fallere si in generali concessione, nulla 103
alia regalium mentione facta, plenitudo potestatis concessa sit, docet Claud. Seyssel. *d. tit. qui feud. dar. poss. vers. quartam ponit.* ubi asserit verba hac in parte esse clara, & Cumanum *d. cons.162. colum.2.* aliosque pro confirmatione hujus sententiæ allegat, & cumprimis id etiam tradit Felin. *in cap. quæ in Ecclesiarum. nu.33. de constitut.* acceditque huic sententiæ Pruckm. *d. cap.5. num.71.* & pro ea adducitur à Felino *dicto loco* exemplum in Ducis Mediolanensis investitura, qua ei dicit concessa ea, quæ Romani Reges & Imperatores gerere possunt de plenitudine potestatis. De qua re aliud exemplum in Marchione refert Cravetta *cons.135. nu.4.* De Duce vero Subaudiæ scribit Jacob. de S. Georg. *in tractat. de feud. in verb. Carolus Dux Subaudiæ. vers. Dubitatur etiam.* quod in ejus rescripto habeantur hæc verba: *Ita quod præfatus Dux in suo dominio possit ea, quæ possunt Reges Romanorum & Imperatores.* In quibus verbis non fit mentio plenitudinis potestatis.

Etsi vero concessio plenitudinis potestatis, de qua in hac limitatione agimus, fieri nequeat, quod in Principes inferiores plenitudo potestatis non cadat, nec eam Princeps supremus salvo Majestatis suæ jure in alios transferre possit, Peregr. *de jur. fisc. lib. 1. tit. 3. nu. 71. vers. Item nec plenitudinem.* Heig. *quæst. 4. nu. 25.* Rauchb. *pag. 2. q.* 11. *nu. 30. &* 31. Herm. Vult. inter consilia Marpurgens. *cons.* 19. *num.* 139. *vol. 3.* Dec. *cons.* 116. *num. 8.* cum aliis, *supra num. 4.* de potestate Principis suprema in alium non transferenda, allegatis, potest tamen Imperator vel alius supremus Princeps potestatem illam alii ita communicare, ut eam non in ipsum omnino transferat, sed eum in partem sollicitudinis assumat Joan. Baptist. *in d. l. Imperium num. 34. & 35. ff. de jurisdict. omn. jud.* Alexand. Raudens. *de analog. lib.* 1. *c. 28. num.* 18. *&* 19. Peregrin. *d. tit. 3. nu. 72.* Heig. *d. loco.* Natta. *cons. 402. visis actis. num. 20. cons. 636. Multa sunt. num.* 168. 169. 170. 171. *&* 172. *& cons. 640. Maximi ponderis. n.* 12. 41. 42. *&* 43. Atque huc pertinet quod in aurea Bulla Electores Imperii in partem sollicitudinis ab Imperatore constituti expresse dicantur *in cap. ult.* idque ita etiam in eadem Bulla fiat, ut inter alia elogia, quibus ibidem exornantur, Imperator eos vocet propinquiora sua membra, partem corporis sui, columnas & latera solidasque bases Imperii, & addat, eos sacrum ædificium circumspectæ prudentiæ solerti pietate sustentare, sub præsidio dexteram Imperialis prudentiæ roborare, suaque prudentia orbi fluctuanti subvenire, ut videre est *in d. c. ult. & c. 2. 3. &* 12.

104 Nono † fallere, si concessio generalis fiat verbis valde prægnantibus & geminatis tradunt Romanus *d. cons. 271. num. 2.* Cuman. *d. cons.* 162. *col. 1. vers. Et ut*

omnis

omnis absit dubitatio. Cravett.*cons.19.nu.8.& cons.*411. *num.48.vers. verborum etiam.* Schrader.inter consilia Borcholt.*part.2.cons.*18.*pag.*115. *vers. praeterea quoque.* Pruckman.*d.c.5.num.76.* Rulant.*de commissar.part.4. lib.2.c.2.nu.*19.*vers.si persona.* Laurent.Sylvan.*cons.96. num.*16.*lib.2.*Sed recte Claudius Seyssel.*d.tit.qui feud. dar.poss. vers. Sextum* addit se non putare hoc solum sufficere nisi alia concurrant,& Rosenthal.*d.concl.14. num.9.*ait, se de eo dubitare.

Decimo † fallit si generali concessioni de castro 105
adjiciantur Germanica verba haec: **Mit Herrligkeiten.** Nam verbo **Herrligkeit** hodie designantur *regalia*,& hoc verbum idem importat quod verbum *regalia*, ut supra *cap.*1.*num.*19. dictum est, ideoque si hujusmodi verbum generali concessioni adjiciatur perinde est, ac si simul nominatim regalium mentio fiat.

Undecimo † fallit, quando is, cui concessio gene- 106
ralis est facta, diu regalibus usus est sciente & patiente concedente Joan.Bolognet.*in d.l.Imperium.nu.42. vers.limitatur primo.*Cuman.*d.cons.*162.*col.2.vers.Parique modo experientia.* Roman.*d.cons.*271.*n.4.* Claud. Seyssel. *d.tit.2. qui feud. dar. poss. vers. ibidem ponunt.* Peregrin. *d.tit.2.num.99.* Pruckman. *d.cap.5. num.55.* Rosenth. *d.concl.14.num.7.* Schrader.*cons.*1. *num.288. vers. Et regalia.* idque singulariter eo confirmatur, quod verbis generaliter prolatis factum in specie accedat, & voluntas † non solum verbis, sed etiam 107
factis declaretur *l.si tamen* §.*& qui ff. de aedil.edict.l.sed & Julianus* §. *proinde ff. ad SC. Macedon.* Roman. *cons.*191.*num.4.* Marsil.*cons.7.num.43.* Dec.*cons.*421. *num.*13. & † ambiguitas, quae in praecedentibus verbis 108
vel actibus esse poterat ex observantia secuta declarationem & interpretationem recipiat *l.si de interpretatione*

M 4 *tione*

tione l.minime ff.de legib. l.sed. si maritus §.fin.ff.qui & à quibus. l.cum quis.vers. Hoc verisimile C.de natur. liber. Cravet.*cons.101.nu.3.* Menoch.*cons.104.nu.22.*Mantua *cons.5.nu.26.*Corn.*cons.114.nu.11.vol.2.*

109 Atque hoc ita se † etiam habet, etiamsi ea observantia sit multo breviori temporis, quam in præscriptione requiritur Laur. Sylv. *cons.88. num.28. lib.2.* Castrens.*cons.348.num.4. lib.1.* Alexand.*cons.8.num.4. lib.2.* Socin.jun.*cons.149.nu.10.vol.2.*Dec.*cons.156.n.4. circa fin. v. & ista consuetudo interpretativa.* Corn. *cons.188.n.10.vol.4.* Cravet.*cons.201.n.12.* Burs.*cons.190. nu.42.lib.2.*Dec.*resp.31.nu.152.lib.1.*

110 Accedit † quod scientia & patientia in incorporalibus, cujusmodi sunt etiam regalia, pro vera traditione à sciente & patiente facta habeatur *l.3. vers. dare autem ff.de usufr.l.ult.*& ibi Bart.Alberic.& alii Dd. communiter *ff. de serv.* Ripa *in c.cum Ecclesia nu.64. de causs.poss.& propriet.*Castrens.*in l.servitutes ipso quidem,nu.6.ff.de servit.*Longovall.*in l.imperium.n.260. ff.de jurisd. omn. jud.* Sichard.*in l.2.num.7.C.de servit. & .19.*Gail.*observ.66.n.5.lib.2.* Modest.Pistor. *cons.14. num.3.vol.1.*

111 Duodecimo † fallit, si concessio fiat ei, qui ipso tempore concessionis in maxima est dignitate Barbat. *in cap. Per translationem col.4. de offic. de leg.* Joan. Bolognet.*in d.l.Imperium num.42.vers.Limitatur primo* Seyssel. *ibid.nu.25. & in d.tit.qui feud.dar.poss.vers. Nonam ponit.* ubi exemplum adducit in Cardinali, & addit facere pro ea sententia text. *in l.forma. C.de offic. præfect.Prætor. & l.non ambigitur ff. de legib.* simulque

112 † eam restringit, ut non habeat locum in iis regalibus, quæ sunt singulariter reservata in signum supremæ potestatis.

Deci-

Decimotertio † fallit, si a Rege filio, nepoti, fra- 113
trive suo generalis concessio fiat. Zas. *d. part. 5. num. 12.* Seyssel. *d. tit. Qui feud. dar. poss. vers. Et ex hoc inferri.* Mozz. *d. tit. de natural. feudor. num. 25. vers. quarto si illustri.* Pruckman. *d. cap. 5. nu. 73.* Choppin. *De domand. Franc. lib. 2. tit. 9. nu. 1. in princ.* idque eo confirmatur, quod dignitas ejus, cui concessio fit, spectanda sit, & cum ea concurrat singularis affectio in concedente, ob quam eò magis præsumendum est concedentem voluisse ejusmodi concessione comprehendi etiam
regalia. Certi † enim juris est, qualitatem personarum 114
& in concedentibus & in iis, quibus aliquid conceditur, in dubio attendendam, & secundum eam merito concessionem ampliandam & extendendam esse *l. plenum. §. equitii. ff. de usu & habitat. l. sed etsi. §. 1. & 2. ff. de usufruct. l. Cum alimenta in princ. ff. de aliment. leg.* Innocent. *in c. Pastoralis num. 1. in fin. de donat.* Felin. *in cap. Causam quæ num. 17. vers. quibus addo, de rescript.* Mantic. *de conjectur. ultimar. voluntat. lib. 6. tit. 11. nu. 1. 2. 3. 17. & seqq.* Pruckman. in terminis *d. cap. 5. num. 74. & cons. 27. num. 18.* ubi *num. 19.* generaliter subjicit, in toto jure qualitatem & disponentium, & in quos dispositio confertur, efficere ut à juris communis re-
gulis recedamus. Additur † vero à Barbat. Zas. Seyssel. 115
& Mozzio *dictis locis* hanc limitationem ita accipiendam esse, ut restringatur ad regalia communia & quæ facile concedi solent, eodemque pertinet quod habet Choppin. *d. loco.* dum tradit hujusmodi concessionem generalem nunquam complecti præcelsa Imperii maximi insignia.

Decimoquarta † fallit, si Imperator creet aliquem 116
Regem, cum huic omnia regalia concessa censeantur, etiamsi nulla specialis fiat expressio Joan. Bolognet.

in d.l. Imperium. num.42. v. Limitatur primo. Cepoll. *de servitut. rusticor. prædior. cap.28. nu.2. vers. Et quando* Seyssel. *d.tit. qui feud. dar. poss. vers. quod dupliciter.* Franc. Marc. *decis.272. num.3. part.2.* Boss. *tit. de regal. num.3.* addens Baldum & Dd. communiter ita tenere *in c. unic. quæ sint regal.* Peregrin. *de jur. fisc. lib.1. tit.2. nu.76.* Rosenth. *d.c.5. conclus.1. nu.4.* Ferrar. Montan. *de feud. lib.5. cap.7. vers. Igitur regalia.* habetque locum etiam in regibus superiorem recognoscentibus, ut post alios *prædictis locis* addunt Seyssel. Rosenthal & Montan. qui etiam exempla ejusmodi Regum adducunt. Atque hæc sententia est communissima. Et
117 † quod de Imperatore dictum est, ad Pontificem etiam extendendum esse, præter alios tenent Bald. *in d.c. un. num.8. & ibid.* Martin. Laudens. *num.5. quæ sint regal.* Cepolla & Peregrinus *dictis locis.* Natta *cons.661. num.16.*

118 Decimoquinto † fallere, si Dux creetur vel Ducatu aliquo investiatur scribunt Boss. *d. tit. de regal. nu.5.* Jacob. de S. Georg. *de feud. in verb. Dux. v. Dubitatur etiam num.4.* Valasc. *in d.l. Imperium num.228. ff. de jurisd. omn. jud.* Peregr. *d. loco.* Borch. *in c. unic. num.7. Quæ sint regal.* Knich. *de Saxon. non provoc. jur. in Ducum c.5. num.5.* Thom. Michaël. *in disput. de jurisdict. conclus.46.* Pruckm. *d. cap.5. nu.34.* dicens id communem opinionem habere Rosenth. *d.c.5. conclus.13. nu.2.*
119 Atque † hoc etiam in Landgraviatu, Marchionatu, aliove Principatu locum habet, idque non solum ratio urget, quod hæ dignitates non minus sint regales, quam Ducatus *c.1. qui feud. dar. poss. c.1. de feud. March. cap.1. quis dicat. Dux c.1. §. præterea Ducatus de prohib. feud. alien. per Frideric.* & Ordin. Camer. *part.2. t.7.* sed

& in

& in ſpecie addunt peregr. Knich. & Pruckm. *d. locis.* Roſenth. *d. concluſ. 13. nu. 2.*

Decimoſexto † ſimiliter fallere, ſi quis Comes creatus ac Comitatu inveſtitus fuerit, tradunt Valaſcus, Peregrinus, Borcholt. Roſenth. *dictis locis*, idque etiam communem opinionem habere addit Pruckm. *d. num. 34.* Et certum eſt non ſolum Ducatum, Marchionatum vel alium ſimilem Principatum, ſed & Comitatum inter dignitates regales referri text. *in d. c. 1. de feud. March. & aliis locis, in proxima limitatione allegatis*, & in ſpecie de Baronatu id etiam ex jure & conſuetudine Germaniæ ſuperiori capite oſtenſum eſt. Multi † ſunt qui Ducibus aliiſque Principibus inferioribus, de quibus ſuperiori limitatione dictum eſt, & quidem etiam Comitibus ac Baronibus tantum juris tribuunt, ut omnino ſimpliciter ac generaliter tradant, tantum eos in ſua ditione ac territorio poſſe, quantum Imperator in Imperio, ut de Principibus videre eſt apud Caſtrenſ. *conſ. 34. nu. 1. & 5. verſ. Concluditur, lib. 2.* Natt. *conſ. 554. num. 19. vol. 3.* Mazar. *conſ. 26. num. 36.* Alexand. *conſ. 2. num. 9. vol. 1.* Riminald. junior *conſ. 370. num. 3.* Decian. *reſp. 5. num. 17. vol. 4.* Cravet. *conſ. 404. nu. 15. & conſ. 989. num. 8.* Ruin. *conſ. 32. num. 5. vol. 1.* Henning. Gode. *conſ. 1. n. 4. & conſ. 2. n. 1.* Schurff. *conſ. 18. num. 2. cent. 3.* Zaſ. *conſ. 1. nu. 21. lib. 2.* Modeſtin. Piſtor. *conſ. 24. nu.* 1. *vol.* 1. Gail. *de pac. publ. lib.* 1. *cap. 6. nu.* 10. Schrad. *de feud. 2. parte 9. partis principal. ſect. 10. num. 36. & part.* 10. *ſect.* 1. *nu. 33.* qui plures alios ſimpliciter & generatim hoc aſſerentes allegat. De Comitibus idem præter alios docent Cacheran. *deciſ. 155. num.* 1. Caſtrenſ. *d. conſ. 34. nu. 5. verſ. Reges ergo,* Corn. *conſ.* 315. *vol. 3.* Alexand. *conſ.* 1. *num. 30. vol. 5.* Cravet. *d. conſ. 404. num.* 15. Ruin. *conſ.* 200. *num.* 2. *& 3. vol.* 2. *& conſ. 134.*

conſ.134.nu.8.vol.5. Brun.*conſ.45.nu.18.* & *19.* Roland. à Vall.*conſ.29.num.26.vol.1.* & *conſ.86.num.16.vol.eod.* Obrecht.*de jurisdict.c.4. nu.16.* Gail. & Schrad.*locis ſupra allegatis*, ubi eodem modo etiam Baronū meminerunt, idque ſimiliter faciunt Caſtrenſ.*d.conſ.34.n.2. in fin.* Pariſ.*conſ.26.nu.63.lib.1.* Bellon.*conſ.59.nu.10.*

112 Verum † hæc Dd. opinio mihi ſemper viſa fuit periculoſa, cenſuique & adhuc cenſeo, male ab iis omnino ſimpliciter & generaliter aſſeri, & teſtatur experientia eſſe, qui ſæpe ejusmodi aſſertione apud Principes, Cōmites & Barones abutuntur. Et quamplurimi ſunt præſtantiſſimi juris Interpretes, qui cautius loquuntur & aliter ſentiunt, ex quibus ſunt Dec. *in c. Paſtoralis. in princ. num.24.* & ibi Carol. Molin. *in addit. de appellat.* Idem Dec.*in cap. Quæ in eccleſiarum. num.102.* & *106.de conſtit.* Chaſſan.*de glor.mund.part.5. conſiderat.24. num.164. verſ. Adverte tamen.* negans Principibus inferioribus competere ęa regalia & reſervata ſupremi Principis quę in ſpecie late antęa enumeravit Bonus de Curtili *de nobilit. part.3. num.218.* Panorm.*in c.cum te. num.19.* & *20.de re judic.* Borch. *de feud.cap.5.num.37.* dicens alteram ſententiam communem, magno tamen errore introductam, approbatam & receptam eſſe Joan. Dauth. *ad tit. ff.* & *C.de teſtam.p.68.in addit.marginali.* Valent.Forſt.*de ſucceſſ. ab inteſt.lib.6.cap.34.num.32.* aſſerens hanc ſententiam non ſolum eſſe juri magis conſentaneam ſed & æquiorem, & Imperatorem ſibi reſervaſſe illos actus, qui ad ejus ſplendorem, majeſtatem & authoritatem amplificandam pertinent. Rauchbar.*quæſt.11.num.28.* & *ſeqq.part.2.* Felin.*conſ.31.num.5.* & *in d.cap. Quæ in eccleſiarum.num.32.verſ.Sed tamen non eſt.* & *nu.33.* ubi tantum in tribus caſibus alteram ſententiam admittit,

& poſt

& post eum idem approbat. Peregrin. *d. tit. 2. num. 77.* & Curt. junior *de feud. part. 2. memb. 2. quæst. 2. num. 8.* Anchoran. *cons. 331. num. 7. vers. Non obstat restitutio.* addens in specie Dominum Veronensem, licet etiam sit generalis vicarius Imperatoris famæ restituendi facultatem non habere Fulv. Pacian. *de probat. lib. 2. cap. 18. num. 21. & 22.* post Abbatem à se allegatum asserens, Principes superiorem recognoscentes ideo, quod tantam potestatem in suis territoriis, quantam Imperator in Imperio, non habeant, vigore regalium legitimare non posse. Curt. sen. *cons. 16.* incip. *Clarus vir. num. 27. vers. Et ad istud.* dicens in specie de Duce Mediolani, eum non habere potestatem legitimandi, & generaliter addens, eam non competere nisi ex speciali privilegio, idque omnes tenere *in cap. per venerabilem. Qui fil. sint legit.* Carolus Molin. *in consuetud. Paris. §. 1. gloss. 5. in verb. le fief. num. 53.* Mynsing. per ea quæ docet *respons. 44. num. 9. 10. 12. 13. & 14.* Sichard. *ad rubr. C. qui admitt. ad bonor. possess.* Rosenth. *d. cap. 5. concl. 13. n. 4. & seqq.* addens *n. 11. & in gloss. a. vers. Sed nec hoc.* ne quidem, si una cum Principatu vel Comitatu regalia concessa fuerint, verum esse quod Princeps inferior vel Comes possit & habeat omnia in suo statu quæ Imperator. Schrad. sibi contrarius *in cons. 14. n. 9. lib. 1.* plures alios allegans & *in tract. de feud. part. 2. c. 3. n. 5.* ubi expresse excipit ea, quæ recenset Speculat. *tit. de leg. §. nunc ostendendum.* Bald. & Jas. *in l. rescripta. C. de precib. Imper. offerend.* Bald. *in l. Imperium. nu. 6. & 7. ff. de jurisdict. omn. jud.* Afflict. *in c. 1. in prin. quæ sint reg.* qui cumprimis varia singularia adducit, quæ Imperatori in signum supremæ potestatis reservata sunt, atq; ita ipse Schrad. per hæc refutat etiam illud, quod *part. 10. sect. 1. n. 26. & 34.* de Ducibus, Marchionibus, Co-

mitibus

mitibus atque etiam Baronibus dicit, posse nimirum eos nobiles creare & spurios legitimare, quæ duo supra *cap.2.nu.20. & 36.* inter majora regalia relata sunt. Similiter Gail. *de pac. public. l.1.cap.6.* quasi sibi contrarius *num.*12. & 13. subjicit, licet inferiores à summo Principe & civitates Imperiales bannum quoque irrogent, tamen ejusmodi bannum extra eorum territoria non extendi. Ideoque proprie non banna, sed proscriptiones, deportationes, relegationes appellandas esse, quæ ab iis fiunt per text. *ibid.* allegat. Bannum vero Imperii quod à Cæsare vel Camera irrogatur universale esse, Ferrar. Mont. etiam *in tract.*
123 *de feud.lib.*1.*cap.6.vers. Tertio feudum* dicens † Principes inferiores eandem authoritatem habere in sua ditione, quam Imperator habet in Imperio, statim addit restrictiones, negando eos posse creare Comites Palatinos vel tabelliones, spurios legitimare, generalia privilegia concedere, & præter eas restrictiones *lib.5.cap.7.vers. Regalia adhuc bifariam.* plura alia adducit, quæ ejusmodi Principibus in suis ditionibus non competunt, inter quæ sunt, Academiam erigere, nobilitatis insignia dare, Doctorem creare, laurea poetica aliquem donare, quibus generaliter addit se prætermittere id genus alia, quæ passim per Principes peculiariter ab Imperatore petuntur. Poëtam
124 † vero aliquem creare, sive laurea poetica insignire, tantum abest ut inferiores Principes possint, ut ipsa experientia teste, etiamsi ex concessione sive privilegio Cæsareo Jus Academiæ condendæ habeant, ideoque in ea honores Doctoratus, Licentiæ & Magisterii liberalium artium in petentes conferre possint, tamen facultas donandi lauream Poëticam iis non competat, sed ea per ipsum Cæsarem, vel ejus nomine per

per eos, qui Comites Palatini vulgo appellari solent, concedatur, nisi forte in specie hoc jus alicui Principi inferiori concessum sit. Præterea † confirmatur 125
hæc sententia per ea quæ *superiori cap. num. 8. §. sunt etiam ea* late contra Bodinum de iis quæ ad Imperatoris Majestatem & singularem præeminentiam dicta sunt & cumprimis etiam per auream Bullam Caroli IV. qua quædam de regalibus & reservatis Imperatoris solis Principibus Electoribus peculiariter conceduntur, quasi aliis non competentia, ex quibus inter alia etiam est jus extremæ provocationis. Hoc jus tantum abest, ut alii Principes in suis territoriis habeant, ut non solum ne statuto quidem appellationem prohibere & tollere possint, talesq; prohibitiones in Camera Imperiali rejiciantur Mynsing. *obs.* 14. *cent.* 1. Gail. *obs.* 135. *num.* 12. *lib.* 1. sed & peculiare privilegium de eo jure apud Imperatorem ab iis impetrari soleat, idque ea etiam restrictione fiat, ut usque ad certam summam vel de certo genere causarum petatur & obtineatur. Idque etiam in Electoribus Rhenanis factum est, dum privilegium sive jus extremæ provocationis sibi non minus quam reliquis Electoribus ex dict. aurea Bull. competens remiserunt nec eo in suis subditis uti voluerunt sed privilegium de non appellando usque ad certam summam peculiariter ab Imperatoribus petierunt & obtinuerunt ut supra *num.* 12. & 13. ostensum est. Atque † ex 126
eo, quod jam de appellatione dictum est, consequitur & illud, non posse eos Principes decernere commissiones causarum cum clausula: *Appellatione remota*, idque comprobatur textu *l.* 1. *ff. a quib. appell. non lic.* ubi hoc soli Imperatori, non etiam aliis dicitur competere. Atque hoc ipsum ut extremæ provocationis

tionis jus ad regalia & quidem majora pertinere supra *c.2.nu.14.& 15.* dictum est.

127 Accedit † his, quod Archiduces Austriæ, licet primarii Duces sint, atque inde Archiduces appellentur, tamen ideo, quod de jure communi, ut Principes inferiores, in suo Principatu idem non possint, quod Imperator in Imperio, varia per privilegium Cæsareum peculiariter obtinuerint, quæ alias non habuissent, & aliis Principibus inferioribus, & quidem ex parte etiam Electoribus, non competunt, cujusmodi est, quod possint nova vectigalia propria authoritate instituere, famæ restituere, spurios legitimare, non solum nobiles, sed etiam Comites, Baronesque creare, iisque insignia dare, & hos omnes suis dignitatibus, si iis abutantur, privare, de quibus videre licet Münsterum *in Cosmograph. lib.3. cap.405.* Goldast. in Reichssatzungen *part.2.* sub 1522. apud quos *totum illud privilegium verbotenus habetur*, & ex parte etiam apud Gilmannum *rer. in Camer. judicatar. lib.2. decis.54. num.59.* Neque obscure ex jam enumeratis, & aliis ejus privilegii verbis ac in iis expresse comprehensis prærogativis ac præeminentiis de quibus plenius & specialius superiori capite diximus apparet, etiamsi id admodum amplum & pingue sit, tamen non omnia omnino eo comprehensa & concessa esse, quæ Imperator in Imperio potest, & ei in signum supremæ eminentiæ competunt, idque vel ex eo etiam solo liquet, quod eo privilegio Archiducibus Austriæ Comites quidem & Barones non minus quam nobiles creandi, non Marchionatus vel alterius Principatus dignitate aliquem ornandi & insigniendi facultas data sit, quam tamen Cæsari competere, & de reservatis ejus esse, adeo certum est, ut Reges

etiam

etiam creandi jus habeat, eaque facultas sæpe ab eo usurpata sit, ut dictum est supra *cap.2.num.24.* Vectigalia † autem nova, de quibus in eo privilegio men- 128
tio fit, tantum abest, ut alii Principes inferiores ea instituere, vel etiam vetera augere possint, ut in ea facultate impetranda una cum Imperatoris authoritate opus iis sit etiam consensu Electorum, & in Camera Imperiali mandata etiam sine clausula contra eos, qui nova vectigalia instituunt, vel vetera augent, decernantur, idque sæpius factum sit, sicut ostendetur *lib.2. cap.6.* quibus omnibus addi potest quod læsæ Majestatis crimen committatur adversus solum Imperatorem vel alium superiorem non recognoscentem, non vero adversus inferiores Principes vel alios nec in horum territoriis & subditis locum habeant, pœnæ gravioris hujus sceleris, ut tradit Mynsing. *respons.44. num.9.10.12.13. & 14.* & à me *lib.2.cap.20.* quod ad Regale bonorum hoc crimen committentium plenius dicetur. Etsi † vero in Italia Principes sint, qui sibi ple- 129
niorem potestatem, ac suprema etiam regalia & reservata summi Principis arrogant & usurpant, tamen inde non potest inferri ad quoslibet alios Principes inferiores, & multo minus ad Comites & Barones, pertinetque hoc potius ad eos tres peculiares casus, quos Felinus ipsius Italiæ Jureconsultus *in d.cap.quæ in ecclesiarum.nu.33.* & eum secuti plures ejusdem Italiæ & alii jurisperiti (qui ex parte supra sunt allegati) tradunt, quod videlicet vel in concessione alia graviora & majora expressa, vel ei concessioni in specie adjecta sint hæc prægnantissima verba: *Quod possit ea facere in Ducatu, quæ Romani Reges & Imperatores gerere possent de plenitudine potestatis*, vel omnino de facto ejusmodi potestas exerceatur & usurpetur, quod

postremum ob diuturnam Imperatorum absentiam & omissas à subditis querelas aliisque de causis eo facilius in Italia fieri potuit.

130 Sequitur † nunc secundum hujus capitis membrum, quod est de consuetudine & præscriptione.

131 Quemadmodum † autem de concessione, sic & de consuetudine, quod videlicet per hanc etiam regalia acquirantur, est expressus textus *in c. super quibusdam. §. præterea. de verb. signif.* Dicitur autem consuetudo esse difficilis probationis gloss. *in cap. fin.* & ibi Roch. Curt. *sect. 8. num. 10. de consuet.* Dec. *cons. 71. nu. 20. lib. 1.* Cravett. *cons. 325. num. 1.* & necesse est ut non in genere sed in specie probatio ejus fiat gloss. ad *l. 1. verb. probatis his (quæ sit long. consuet.* Paris. *cons. 31. num. 14. vol. 2.* Dec. *cons. 550. num. 2.* Rosenth. *in synops. feud. cap. 9. conclus. 58. nu. 38.* Olrad. *cons. 237.* Cravet. *cons. 96. nu. 4. cons. 624. num. 13. cons. 642. num. 15.* Joseph. Mascard. *de probat. conclus. 423. num. 26.* Pruckm. *cons. 4. nu. 21. lib. 2.* nec si testes ad eam probandam producantur testibus singularibus creditur, sed requiritur ut illi sint contestes & concordent tam in actibus quam in usu actus Bart. *in l. de quibus. num. 24. ff. de legib.* & Anton. de Butr. *cap. fin. de consuetud.* Paris. *cons. 27. num. 39. lib. 1.* Schrad. *cons. 13. nu. 395. vers. ad probandum. lib. 1.* Cravet. *cons. 134. n. 6.* Afflict. *decis. 321. nu. 17.* Rulant. *commissar. p. 4. lib. 3. c. 3. num. 28.* Si vero in notoria consuetudine quis se fundet, probare eam non tenetur Bald. *in l. 1. num. 5. C. ad SCtum Vellеian.* Jas. *in l. de quibus. num. 88. ff. de legib.* Bursat. *cons. 410. num. 48.* Coler. *de Process. executor. p. 1. c. 3. num. 50. & seq.* Gail. *obs. 31. num. 17. lib. 2.*

132 Plane † tanta est consuetudinis præsertim immemorialis vis, ut firmius ac potentius jus esse censeatur, quod per eam acquiritur, quam quod per privilegium

gium Principis Innocent. *in c. ad Apostolicam. num. 4. vers. Sed nos hoc non credimus. de Simon.* Cravett. *de antiquit. tempor. part. 1. in princ. num. 43. & cons. 349. num. 9.* Curt. Jun. *de feud. part. 2. quaest. 3. nu. 5. vers. Adde tu fortius.* Knich. *de Saxon. non provoc. ind. jur. in verb. jus. cap. 1. nu. 121.* Schrad. *de feud. part. 10. num. 238.* ubi plures alios pro eadem sententia allegat.

Videtur quidem in regalibus per consuetudinem acquirendis satis longum esse tempus decem annorum, cum † tale tempus jure civili sufficiat in consue- 133
tudine introducenda, atque hoc non à paucis Interpretibus juris, sed à plerisque omnibus & frequentioribus eorum calculis receptum est. Idq; ipse Mynsing. testatur *observ. 41. num. 9. cent. 6.* & ibi simul eandem sententiam approbat, additque Jasonem *in l. de quibus. num. 47. ff. de legib.* testari hanc communem esse. Atque idem de hac communi sententia asserunt ibidem Alberic. *num. 8.* Castrens. *num. 14.* & Bart. *nu. 14.* Rebuff. *in tract. de consuetud. art. 2. gloss. 3. nu. 17.* Guid. Pap. *cons. 164. num. 3.* Duenn. *reg. 139. in princ.* Imol. *in c. fin. n. 15. de consuetud. & ibid.* Abb. *nu. 11.* Aldobrand. *in §. ex non scripto. num. 19. vers. Tertio advertendum est. Instit. de jur. natural. gent. & civil.* Kirchov. plures alios id attestantes adducens *comm. opin. cent. 2. conclus. 13.* Rosenth. *de feud. cap. 9. conclus. 39. num. 9. in gloss. e.* Gail. *lib. 2. observ. 31. num. 3.* & eidem sententiae omnes Dd. adstipulari *in d. l. de quibus. ff. de legib.* testatur ibidem Costal. *num. 6.*

Confirmatur † & eo quo in consuetudine diutur- 134
nitas appelletur longa consuetudo *in rubric. ff. de legib. Senatuscons. & longa consuet. & in rubric. C. quae sit longa consuet.* longumque † ac diuturnum tem- 135
pus decem annis & concludatur *in princ. I. stuut. de*

usucap.l.diuturna.ff.de legib.tot.tit. C.de præscript.long. tempor. Bald. Angel. & Fab. *in d.§.ex non scripto.Instit. de jur.nat.gent. & civil.* idq; communiter à Dd.comprobatum esse testatur Abb. *in c.fin. de consuetud.* & post eum Mynsing.*d.observ.41.nu.10.*

136 Verum † hic simul per exceptionem observandum est, in regalibus contra supremum Principem acquirendis opus esse consuetudine immemoriali, idque probatur textu *in d. §.præterea.* atque eò pertinet etiam *d.l.fin.* dum antiquam consuetudinem requirit. Et quod immemorialis requiratur, tradunt Dd.communiter *in c.fin. de consuet.* Jas.*in d.l.de quibus num.45. de legib.* Alexand.*in l.more.num.13.ff.de acquir.hæredit.* Marian. Socin.*in c.cum contingat.num.24. vers. Tertio fallit.de foro competent.* Bald.*cons.242. antiqua quæstio.num.1. vers. Si autem incipias à consuetudine. vol.2.* Paris.*cons.25.num.58. lib.1.* Cravett. plures alios adducens *cons.349.num.9. & cons.814.num.5.* idque sententiam prædictã de decennio amplectentes restringendo addunt Rosenthal.*d.cap.5.conclus.58.num.22.* Gail. *observ.31. num.4. lib.2.* ubi alios allegat, & in terminis pedagii ex Alexand.*cons.9.num.1.vol.1.* addit, id magis communiter à Dd. receptum esse. Mynsingerus quoque idem tenet in terminis vectigalium *observ.29. nu.10.cent.5.* licet *observ.41.nu.9.cent.6.* sententiam de decennio & ipse teneat, & ex aliis communem dicat.

137 Quemadmodum † vero consuetudine immemoriali regalia acquiri possunt, sic idem dicendum est de præscriptione immemoriali, idque est de mente *d.§. præterea*, quem textum tam de præscriptione, quam de consuetudine, Dd. communiter allegare solent, licet consuetudinis tantum mentionem faciat, & confirmatur hæc sententia optima etiam juris ratione,

quæ

quæ in consuetudine & præscriptione est eadem propter tempus immemoriale, quod utrobique spectatur, & eandem vim habent. Nam † de eo tempore ex- 138
pediti juris est, quod obtineat vim privilegii ac specialis concessionis Imperatoriæ Afflict. *in cap.1. §. si quis per triginta num.10. si de feud.controv.inter domin. & agnat.* late Gabriel. *commun. conclus. lib.5. tit. de præscript.conclus.1.num.1.* Roland.à Vall.*cons.60.nu.41. & seq. lib.2.* Thom. Grammat. *vot.12. num.9.* Gail. *observ.21. num.15. in fin. lib.1.* Mynſ.*observ.30. cent.1.* Gozadin. *cons.8. nu.37.* ubi addit tempus † immemo- 139
riale tantum posse, quantum Imperator cum causa, idque asserunt etiam Jas. *in l.quominus. num.42. ff. de fluminib.* Balb. *in tract. de præscript. in 2.part. 3.partis principalis q.1.num.28. vers. Et dicit* Andreas Laurent. Sylvan.*cons.59.n.9.* Ruin.*cons.*118. *n.*10.*vol.4.* Roland. à Vall. *d.cons.66.n.47.* Privilegio vero & speciali concessione Imperiali regalia acquiri, supra ostensum est, idque cumprimis ita se habet, si privilegium lege concessum est, ut similiter ex iis apparet, quæ supra de tali etiam privilegio adducta sunt, tempus † vero imme- 140
moriale habet etiam vim legis, *l.*1. §.*fin.ibi: vetustatem vicem legis obtinere,&c. & l.in summa in princ.ibi:* vetustas quæ semper pro lege habetur. *ff. de aqua, pluv. arcend.* gloss. *in d.§.præterea. in verb.non extat.* Balb.*d. part.2.3.partis principal.quæst.6. num.25.vers. Et ratio.* Gozadin.*d.cons.8.nu.37.*

Tanta † vero vis est præscriptionis immemorialis, 141
ut quemadmodum supra de consuetudine dictum est, firmius & potentius jus esse, quod per eam acquiritur, quam per privilegium, sic idem dici possit de præscriptione immemoriali Bald.*in l.Imperium.nu.13. vers. Sed jus quæsitum per præscriptionem.& ibid* Joan.

 Baptist.

Baptist. Caccialup. de S. Severin. *nu.* 41. *&* 46. Caspar. Valasc. *num.* 32. *ff. de jurisdict. omn. judic.* Pruckman.
142 *d. cap.* 6. *num.* 15. Tantique † etiam fit, & tantam vim habet, ut licet per legem vel statutum aliquod præscriptio prohibita sit, tamen hæc nunquam censeatur prohibita & exclusa, etiamsi legis vel statuti verba prohibitoria generalissima sint *l. servitutes prædiorum* 16. *ff. de servitut.* juncta *l. ex hoc jure.* §. *ductus aquæ. ff. de aq. quotid. & æstiv.* Felin. *in rubr. de præscript. num.* 18. Pinell. *in auth. nisi tricennale. num.* 20. *C. de bon. matern.* Jas. *cons.* 92. *num.* 4. *vol.* 3. Rumin. *cons.* 13. *nu.* 30. *vol.* 2. Grat. *respons.* 61. *num.* 25. *vol.* 1. Gail. *observ.* 161. *num.* 2. *lib.* 2. Mynsing. *respons.* 48. *num.* 12. eaque communis Dd. doctrina esse dicitur à Balbo *in tractat. de præscript. parte* 5. *partis quintæ principal. quæst.* 9. *num.* 3. & à Vasq. *Illustr. controvers. cap.* 82. *nu.* 7. *vers. Tenendo*
143 *partem affirmativam*, atque † adeo vera est, ut non obstante generali præscriptionis per legem vel statutum facta prohibitione triginta etiam vel quadraginta annorum præscriptionem non censeri exclusam, Dd. communis sententia esse dicatur à Jasone *in l.* 1. *nu.* 43. *C. de serv. fugitiv.* & ab Hieronymo de Cævallos *in specul. opinion. commun. quæst.* 496. *in fin.* ubi addit eandem veriorem esse, sæpiusque pro ea judicatum fuisse, & se in casu sibi contingenti ita obtinuisse.

Quod autem regalia immemoriali tempore præscribantur, non solum per ea, quæ jam dicta sunt, confirmatur, sed etiam adeo à Dd. est receptum, ut communissima sit hæc sententia eaque variarum curiarum decisionibus & quidem etiam in Camera Im-
144 periali non semel est approbata, atque hanc † immemorialem præscriptionem non solum in regalibus minoribus, sed & majoribus & Principi in signum supremæ

premæ potestatis reservatis, locum habere tenent. Sichard. *ad tit. Cod. Nov. vectig. instit. non poss. nu. 5. & 6.* Covarruv. *in c. possessor. part. 2. num. 7. vers. tertia species. de reg. jur. in 6.* Salicet. *in l. 2. num. 4. Cod. Nov. vectigal. instit. non poss.* Balb. *in d. tract. de præscript. 2. part. 5. part. principal. quæst. 3. nu. 3. vers. nam primo.* Roland. à Vall. *cons. 3. num. 82. vol. 1.* Rosenth. *d. cap. 5. conclus. 16. nu. 3.* Pruckman. *d. cap. 5. num. 98.* Schneidw. *in §. summa divisio. num. 65. instit. de interdict.* eamque ab omnibus approbari testatur Balb. *dicto loco,* & communem esse asserit Bursat. *cons. 142. num. 19. & 61.* & Covarruv. *in c. possessor. part. 2. §. 2. num. 8. vers. tertia species. De reg. jur. in 6.* magis communem vero Menoch. *cons. 2. n. 70. & 71.* Ad ea vero, quæ huic sententiæ obstare videntur, & pro contraria à nonnullis objiciuntur, in specie respondet Pruckman. *d. cap. 5. num.* 102. 103. 104. 105. Contra † ipsam vero superioritatem & supremam 145
potestatem Principis, ut videlicet præscribens nemini subsit, præscriptionem nullam locum habere communem esse Dd. sententiam scribunt Zas. *consil.* 16. *nu.* 12. *lib.* 2. Hieron. de Cævall. *in commun. opinio. contra commun. quæst. 46. nu. 6.* & magis communem esse attestantur Socin. *cons. 275. in causa fratrum n. 5. vers. si vero volumus. lib. 2.* Zoannet. *in tractat. de Roman. Imper. num.* 136. Rosenth. *de feud. cap. 5. conclus. 16. nu. 1. gloss.* a. Verum contrariam sententiam tanquam veriorem amplectuntur tam multi Dd. ut eam etiam dicant communem Felin. *in c. cum nobis num. 4. de præscript.* Gabriel. *commun. opinion. lib. 5. tit. de acquirend. rer. dom. conclus. 3. nu.* 15. Gœdd. *in disp. feud. 5. thes. 10. lit.* h. & eandem magis communem esse asserant Cravett. *de antiquit. tempor. part. 4. §. Materia ista nu. 73.* & post eum Vasq. *Illustr. controversiar. lib. 2. cap. 78. nu. 4. vers.*

Hactenus in reditibus & c.82.num.7. vers.tenendo partem affirmativam (simul asserens eam esse verissimam) Balb.*de præscript.2.part.5.partis principal quæst.3.nu.2.* Gabriel.*d.lib.5. tit.de præscript.conclus.25.* Covarruv. *in d.cap.possessor.part.2.§.2.num.8. vers.Non me latet.* Pruckman.*d.cap.5.num.107.*qui,ut nonnulli alii Interpretes,simul respondet ad *l.Competit.C.de præscript.30. vel 40.annor.& c.Cum non liceat.de præscript.*qui textus pro altera sententia allegari solent. Atque hanc sententiam communi observantia & usu comprobatam esse testantur nonnulli, ex quibus præter alios sunt Castald. *de Imperator.quæst.54. num.8.* Poregr.*de jur. fisc.lib.1.tit.2.num.61. in fin.* Felin.*in c.cum non liceat. num.10.vers.demum dicit.de præscript.*referens Cardinalem *in c.per venerabilem.vers. videbatur in 5.oppos. Qui filii sint legit.* dicere,quicquid de juris subtilitate sit, sufficere quod ex communi observantia sic sit receptum. Et apud Hispanos eandem sententiam Jure Regio approbatam per aliquot leges esse scribit Vasq.*Illust.quæst.lib.1.cap.2.num.14.v.contrarium.* Sed de eodem Jure Regio contrarium asserit Hieron.de Cævall.*d.q.46.num.4.& 6.*& Covarr. *d.num.8.vers. Qua de re extat apud nos.*

Quæstionis vero est de præscriptione immemoriali regalium, an in ea scientia & patientia Principis
146 ejusve officialium necessaria sit? Et † quidem certi juris est, possessionem in corporalibus, cujusmodi etiam sunt jura regalia, sine scientia ac patientia adversarii non acquiri *l.fin.ff. de servitut. l.1. §.fin.ff. de servitut.rusticor.prædior.l.si à te emero.ff.si servit.vindic. l.2.Cod.de servitut.& aq.* idque receptissima Dd. sententia comprobatum est, referente Menochio *de arbitrar. judic. quæst.lib.2. cent.2. cas.161. num.4.* sine

† posses-

† possessione vero nullam præscriptionem procede- 147
re *c. Sine possessione de reg. jur. in 6.* ideoq; in † præscri- 148
ptione etiam immemoriali necessariam esse scientiam & patientiam tenent Aretin. *in l. More nu. 4. v. Intellige tamen ff. de acquirend. hered.* Imol. *in l. 1. §. denique num. 5. & 6. ff. de aq. pluv. arcend.* Castrens. *in l. servitutes præd. orum rusticorum num. 11. ff. de servit.* Bald. *in c. unic. num. 3. Quæ sint regal.* Salicet. *in l. vectigalia nu. 5. & 6. C. Nov. vectigal. instit. non poss.* Panorm. *in c. cum Ecclesia Sutrina num. 67. de caus. possess. & propriet.* Marian. Socin. *in c. Cum contingat nu. 13. de for. compet.* Olrad. *cons. 254. quia tota pars nu. 4. vers. Non enim simpliciter* Alexand. *cons. 16. in causa & lite nu. 19. vol. 5.*

Verius † tamen & in jure magis fundatum est, 149
quod ejusmodi præscriptio sine scientia & patientia currat & subsistat, cum talis præscriptio habeat vim specialis concessionis ac legis (ut supra ostensum
est) ac † titulum certum pariat. *l. hoc jure §. Ductus* 150
aquæ ff. de aq. quotid. & æstiv. cap. 1. de præscript. in 6. Andr. de Isern. *in c. 1. §. præterea Ducatus n. 16. de prohibit. feud. alien. per Frideric.* Roman. *in l. vectigal. vers. Opinionem tamen ultimam. ff. de vectigal.* Abb. *in cap. fin. nu. 6. de caus. possess. & propriet.* Cravett. *de antiquit. tempor. part. 4. §. absolutis. nu. 9.* Hieronym. de Cævall. *in d. specul. commun. opinion. contra commun. quæst. 45. num. 1. &* Natt. *cons. 446. num. 12.* Paris. *cons. 26. nu. 27. lib. 1. & cons.* 111. *num. 49. &* 214. *vol. 4.* Signorol. de Homod. *cons. 21. nu. 2. v. undecimo probat.* Joan. Igneus *in l. necessarios. §. non alias part. 4. nu. 34. ff. ad Se. Syllan.* ubi in specie de regalibus loquens testatur id com-
muniter à Dd. receptum esse. Quibus † accedit quod 151
tempus immemoriale habeat vim privilegii expresse ex certa scientia concessi Jas. *in l. de quibus nu. 43. ff. de*

 legib.

legib. Bal.*in d.c.unic.n.3. quæ sint regal.* Cravett.*d.§.absolutis.nu.9.* Gozad.*cons.8.nu.37.* Bellon.*cons.55.nu.5.* ubi addit hanc esse magis communem Dd. opinio-
152 nem. Non solum † vero hæc sententia, quod scientia & patientia in immemoriali regalium præscriptione non sit necessaria, sanior est, sed & a permultis Dd.ita approbatur, ut vere magis communis dici possit, idque, ut & quod verior sit, de ea affirmant Alexand. *cons.6.num.4. vol.1.* Dec.*cons.85.num.2. vers. & in tali præscriptione.* Curt.jun.*cons.158.num.12.* Roland.à Vall. *cons.91.num.15.vol.2.* Gabriel.*d.tit.de præscript.concl.1. num.59.* Borcholt.*in d.c.un.num.16. quæ sint.regal.* & communem etiam appellant Jas. *in d.l.Imperium.n.21. & ibid.* Purpurat. *num.*191. *ff. de jurisdict.omn. judic.* Balb. *in d.tractat.de præscript.2.part.4.part.principal. quæst.*1.*num.*14. Hieronym. de Cævall. *d.quæst.45. in princ.& num.5.ac 6.* Anton.Rub. *cons.21.num.6.* Paris. *cons.27.num.83. vol.*1. Ruin.*cons.*105.*nu.5. v.Nec etiam stante vol.5.*

Sufficit igitur probare solum, quod tempus immemoriale effluxerit, eaque probatio legime fieri debet, estque difficilior quam minoris temporis suffi-
153 ciunt † tamen & admittendi sunt ad hoc tempus probandum testes non solum 70. 80. vel plurium annorum, sed & qui saltem sunt 54. annos nati, ita ut possint perhibere testimonium de quadraginta annis præteritis Dominic. *in d.cap.*1. *col.4. & ibid.* Philipp. Franc. *col.fin. v.sed quærit hic Lapus de præscript.in 6.* Florian. *in l.servitutes magna num.76. ff. de servitut.* Mynsing. *obscrv.50.vers. Quomodo autem probanda sit cent.*1. Paris.*cons.27.num.97. & cons.*104.*nu.*124. *vol.*1.
154 & † possunt testes, qui examinantur de hoc tempore etiam attestari de eo, quod in pupillari ætate viderunt,

runt, idque communiter à Dd. tradi & receptum esse testatur Hieronymus de Cævall. *d. quæst. 45. nu. 3.* Requiritur † vero ut hujusmodi testes deponant communem esse opinionem & famam, quod de contrario usu non extet memoria, et in quod teste . ita semper viderint & audiverint a majoribus, nec unquam contrarium fuerit observatum, ut communiter à Dd. receptum est, de qua communi Dd. sententia testatur Cacheran. *decis. 101. num. 16.* Loffred. *consil. 40. num. 37.* Mynsing. *jam cit. suo loco* & Gabriel. *d. tit. de præscript. conclus. 1. num. 74.* Et † de dicta communi fama & opinione constituendus est peculiaris & principalis articulus, nec sufficit generalis ultimus articulus, quo dici solet, de omnibus prædictis esse publicam vocem & famam Signorol. de Homod. *consil. . in quæstione vertente nu. 19. v. Nec obstat, si dicatur,* Gabr. *d. concl. 1. num. 80.* 155 156

Sciendum vero est, etiamsi in regalibus contra Imperatorem, aliumve superiorem non regnoscentem, præscribendis opus sit lapsu temporis immemorialis, ut supra ostensum est, tamen † contra alium sufficere præscriptionem longissimi temporis sine titulo Bald. *in cap. un. nu. 4. vers. Et nota Quæ sint regal.* Felin. *in cap. Cum nobis. nu. 3. vers. inferior tamen. de præscript.* Cravett. *d. §. absolutis. num. 13. vers. ubi vero talia. & cons. 54. nu. 8.* Ferrar. Montan. *de feud. lib. 5. c. 7. vers. igitur regalia. in verb. sin vero contra privatum.* Pruckm. *d. cap. 5. num. 112.* Schoner. *in feudal. disput. 4. thes. 15.* Borcholt. *in d. cap. un. num. 19. quæ sint regal.* vel longi temporis cum titulo Bald. & Ferrar. Montan. *dictis locis.* Balb. *de præscript. 2. part. 5. partis principal. quæst. 4. num. 2.* Rosenth. *de feud. cap. 5. concl. 17. num. 1.* Gilken. *in §. feræ. num. 159. Instit. de rer. divis.* ubi pro hac sententia 157

tentia allegat etiam Castr. *cons. 3. num. 16. lib. 2.* Quod
158 † tamen in immemoriali præscriptione de scientia & patientia diximus, in hac minoris temporis præscriptione non habet locum, cum in hac omnino opus sit scientia ac patientia per *l. fin. ff. de servitut. & alios textus* supra de hac scientia & patientia allegatos & ex receptissima sententia *ibidem* adducta, atque hoc confirmatur eo, quod sola præscriptio immemorialis
159 ea in re privilegiata sit. Patientia † autem in dubio à sciente præsumitur præstita fuisse *l. 2. & ibi glossa fin. & Bart. in princ. Cod. de acquirend. possess.* Cacheran.
160 *decis. 51. num. 2.* Socin. *cons. 15. nu. 7. vol. 4.* & † quod fuerit præstita censetur probari ex eo, quod non probatur contradictio *l. qui patitur. ff. mandati. l. semper qui*
161 *non prohibet. ff. de reg. jur.* De † ipsa vero scientia, quæ hanc antecedit, certi juris est, eam ab allegante & se in ea fundante probari debere Menoch. post Bald. à se allegatum *in tractat. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 23.*
162 *num. 52.* Sufficit † tamen ut ea probatio solis præsumptionibus & conjecturis fiat, Alexand. *in l. qui Romæ §. duo fratres. num. 57. de verb. oblig.* Covarruv. *in cap. Filius noster. num. 1. de testament.* Corn. *cons. 85. num. 12. lib. 3.* Paris. *cons. 100. num. 88. & cons.* 111. *num. 55. vol. 1.* Socin. jun. *cons.* 116. *num. 42. lib. 1.* eaque sententia communiter recepta est teste Borgnino Cavalcano *decis.*
163 *36. num. 36.* Hujusmodi verò † præsumptiones ex eo, quod palam aliquid factum est, ex vicinitate loci, & aliis circumstantiis sumi possunt, de quibus præter alios videre licet Menoch. *in d. præsumpt. 23. num. 68. cum seqq.* & Mascard. *in tractat. de probat. conclus. 282.*
164 *879. 880. 881. 1100. & 1293.* Et † licet ignorantia ab eo, qui scientiam negat, juramento probari possit *cap. nulli de elect. in 6.* Jas. *in l. 3. §. jurari. num. 3. ff. de jurejur.*

Abb.

Abb. *in cap. cognoscentes. num. 9. de constit.* Gail. *obs. 48. nu. 23. lib. 2.* Menoch. *cons. 74. nu. 17.* tamen † hoc non 165
habet locum, quando ignorantiā alleganti resistit aliqua præsumptio juris. Dec. *in d. c. Cognoscentes n. 18. v. similiter.* Marant. *in l. is potest. num. 247. ff. de acquirend. hered.* Cacheran. *decis. 71. nu. 3.* Anchor. *quæst. famil. 63. num. 3.* Menoch. *de arbitrar. judic. quæst. cas. 186. num. 7.* Roman. *cons. 47. num. 10.* Bursat. *cons. 119. num. 10.* Nisi constet ejusmodi præsumptionem non esse concludentem Abb. *in c. 2. de constitut. & in C. ult. num. 9. Qui matr. accus. poss.* & post eum Mascard. *in conclus. 881. num. 9.* Etsi vero ea quæ de immemoriali præscriptione supra adducta sunt, ita se habeant, & inde appareat quam magna ejus vis sit, tamen non tanta ea vis est, ut mala fides eam non impediat, nec possidenti noceat. Nam bona fides quidem in dubio præsumitur in possidente *l. merito ff. pro soc.* Anton. de Butr. Panormitan. Felin. & Paris. *in cap. Si diligenti de præscript.* Philipp. Port. *cons. 102. ex facto proponitur num. 36.* Alciat. *in tr. præsumpt. reg. 3. præsumpt. 5.* Mascard. *de probat. volum. 1. cons. 224.* quamplurimos alios allegans, idque cumprimis post lapsum 30. & 40. annorum & in immemoriali tempore locum habet, & mala fides etiam quando præsumpta est vel ficta præscriptionem non impedit, Castrens. *in l. nunquam in princip. ff. de usucap.* Menoch. *de recuper. possess. remed. 15. num. 418.* Peregrin. *cons. 19. num. 14. lib. 1.* Surd. *cons. 296. num. 7. & nu. 35.* Riminald. *cons. 248. nu. 32.* sed si vera sit mala fides, & de ea satis constet, impedit præscriptionem, & heredibus etiam nocet, etiamsi immemoriale tempus effluxerit *c. si diligenti fin. de præscript. & c. possessor. de reg. jur. in 6.* gloss. & Dd. *in c. vigilanti & cap. fin. de præscript.* Peregrin. *cons. 28. num. 20. lib. 1.* dicens id lo-

cum

eum habere etiam in ſpatio mille annorum elapſo. Atque hanc ſententiam communem eſſe aſſerit Gail. *2.obſ.18. num.7.* & Cameræ deciſione comprobatam teſtantur Mynſing. *4.obſerv.6. num.4.* & Gail. *d.nu.7.* addens, *num.8.* ne quidem ſtatuto aliud introduci poſſe. Idque tradunt etiam gloſſa & Dd. in *d.cap.vigilanti.* Bart. *in l.omnes populi, num.22.de Juſt. & Jur.* Jaſ. *in l. non dubium, nu.36. Cod. de legib.* Gabriel. *de præſcript. concluſ.3. in princ.* ubi hanc ſententiam magis communem eſſe dicit Balb. *in tr.de præſcript.2.p.3.partis, quæſt.14.* Probatur vero mala fides in poſſeſſore eo ſolo, quod conſtet eum habere ſcientiam rei alienæ. *l. fin.C.unde vi.c.ſi virgo 34.quæſt.2.* Bart. & Dd. *in d.l.fin.* Bart. *in l. illud ff. de petit. hered.* Maſcard. *de probat. concluſ.1002.num.56.vol.2.* Pariſ. *conſ.49.num.30. vol.2.* Cephal. *conſ.161. nu.31.lib.2.*

Atque hic quidem ſuperſedebo iis, quæ ad hoc caput pertinent, ſi de duobus prius aliquid adjecero, quorum prius eſt, utrum cumulative an privative regalia per præſcriptionem acquirantur, alterum, an de una ſpecie ad aliam extenſio in præſcriptione fieri
166 poſſit. De † priori exiſtimo dicendum eſſe, quod is, qui ſolus in poſſeſſione regalium fuit, & legitime ea præſcripſit, non cumulative ſed privative per eam præſcriptionem acquiſiverit *l ſi quisquam ff.de diverſ. & temporal. præſcript. cap. Irrefragabili. in princ. verſ. Exceſſus.de offic.ordinar.cap. Auditis.de præſcript.* Abb. *in c. Paſtoralis. num.7.verſ. Quoad ſecundum. de offic. ordinar.* dicens optime facere textum *in d.c. Auditis. & c.Cum olim.de præſcript.* Idẽ Abb. *in d.c. Irrefragabili. in princ. verſ. Item nota quod in dubio.* arg. illius text. & in *d.c. Auditis.n.7.verſ. Aliud etiam ſingulare.* arg. illius textus. Felin. *in d.cap.paſtoralis num.5.* ubi etiam An-

choran. *in c.1. de præscript. in 6.* & plures alios allegat. Idem tenent Balb. *de præscript. 2. part. 5. partis principalis. quæst. 3. num. 2. vers. & ita plene.* Barbat. *cons. 40. num. 46. lib. 4.* Natt. *cons. 636. Multa sunt. num. 4. lib. 3.* Loquuntur vero supra citati textus non tantum de jurisdictione, sed & de aliis juribus, & licet jam allegati Dd. in terminis jurisdictionis loquantur, tamen secundum eosdem illos textus, in quibus se fundant, intelligendi sunt, quod videlicet idem sit in aliis juribus, quod in jurisdictione, & Balb. *dicto loco* in specie de ipsis etiam regalibus & principi reservatis loquitur.

Neque † hic etiam attendendum est, quod Baldus 167 *cons. 201. num. 2. vers. sed postquam. vol. 2.* & Rolandus à Valle *cons. 8c. num. 24. lib. 2.* eo tantum casu, quo præscribens alium uti volentem prohibuit, privative præscribi velint, nec etiam desint, qui pro eadem opinione ita allegat Felinum, quasi idem tradat supra citato loco. Nam præterquam quod ea opinio singularis est, & communi sententiæ repugnat, prædicti textus etiam indistincte & simpliciter loquuntur, nec ullam prohibitionis mentionem faciunt, & † certi juris est, 168 quod generaliter & indistincte prolata, generaliter & indistincte accipi debeant *l. de precio ff. de publ. in rem act. l. 1. §. generaliter. de legat. præstand.* ideoque reliqui etiam Dd. simpliciter & sine ea distinctione sentiunt privative præscribi. Nec aliter sentire Felinum *d. loco.* inde apparet, quod *ibid. vers. Et procedit indubitanter.* subjungat, indubitanter id tunc procedere, quando is, contra quem præscriptum fuit, prohibitus fuisset à præscribente & prohibitioni acquievisset.

Eo vero magis simpliciter & indistincte dicendum est, regalia privative præscribi, quod per concessionem etiam regalia privative acquiri, si contractus inter-

terve-

169 terveneriт, supra ostensum sit, & præscriptio † contractus vim habeat, eique æquiparetur *l. Alienationis.* & ibi Alciat. & Dd. *de verb. signif.* Balb. *in d. tract. de præscr. part. 1. quæst. 6. num. 7.* Bald. *in l. 1. num. 19. Cod. de servitut. & aq. & cons. 315. ponitur, quod antiquitus. nu. 1. vers. item liberatio volum. 3.* Cravett. *cons. 10.* Antonia
170 *num. 11. vers. Et habet præscriptio,* quod † maxime in præscriptione immemoriali locum habet. Jas. *in l. quo minus. num. 96. ff. de flumin.* Tapia *in d. l. fin. part. 2. cap. 9. num. 23.* Afflict. *in c. 1. §. præterea Ducatus. nu. 54. & seq. de prohibit. feud. alienat.* Roland. à Vall. *cons. 66. Quoniam veritas. num. 40. vol. 2.* Socin. *cons. 86. col. fin. lib. 1.* Paris. *cons. 112. num. 21. lib. 1. Cephal. cons. 342. nu. 55. vers. Quare cum hoc privilegium.* Schrad. *inter consilia* Borch. *part. 2. cons. 18. v. nono possessio.*

171 Quantum † vero ad prædictam interpretationem præscriptionis attinet, quemadmodum supra de concessione regalium dictum est, in ea de una specie regalium non esse faciendam extensionem ad aliam, sic idem dicendum est de præscriptione, late Zas. *cons. 16. num. 56. & seqq. lib. 2.* Alexand. *cons. 33. num. 9. vol. 5.* idque magis communiter à Dd. teneri in terminis jurisdictionis dicit Jas. *in l. Imperium num. 23. vers. Et sic vides, quod magis communis. ff. de jurisdict. omn. judic.* fa-
172 citque † pro ea, quod quantum possessum, tantum & non plus dicatur esse præscriptum *l. 1. §. si quis interdicto. ff. de itin. actuque privat. l. denique & l. seq. ex quib.*
173 *caus. major.* adeoque † strictè præscriptio accipienda sit, ut strictissimi etiam juris esse dicatur Cravett.
174 *cons. 972. Præcipua quæstionum. num. 11.* & † odiosa esse censeatur Paris. *cons. 114. nu. 24. lib. 1.* Decian. *respons. 22. num. 26. vol. 1.* Cravett. *cons. 692. nu. 6. vers. Atqui odio-*
175 *sam.* Roman. *cons. 368. num. 8.* ubi † addit eam ad sui ter-

minos

minos ita restringendam esse, ut neque de re ad rem, neque de persona ad personam, neque de loco ad locum extendatur. In † dubio etiam de præscriptione 176 pronunciandum est, quod cesset, nec neganti obstet. Neviz.*cons.10.num.21.* Cravett.*cons.498.nu.15.* Cephal. *cons.403.num.23.*

CAPUT VI.

Quibus modis regalia amittantur.

Summaria.

1. Causa privilegii finali cessante, simul deficit ejus effectus, & amittuntur regalia per illud concessa.

2. Privilegium non deficit, etiamsi causa ejus cesset, si aliqua maneant reliquiæ.

3. Regalium concessio, si neque principaliter, neque accessorie per infeudationem, sed per privilegium facta sit, revocatione à Principe facta amittuntur, etiamsi Princeps sine causa privilegium revocet nu.4.

5. Privilegium princeps revocare non debet, nisi aliquid sit, ob quod à levitate & inconstantia excusetur.

6. Privilegium an revocari possit, licet pro impetratione ejus pecunia data sit?

7. Privilegium, quo regalia concessa sunt, non solum ipse concedens, sed & ejus successor absque causa revocare potest.

8. Non subdito concessum revocari nequit.

9. Princeps supremus solus, non autem inferior revocare privilegium absque causa potest.

10. Privilegium revocari nequit, si sit ab Imperatore, adhibito etiam Ordinum Imperii consilio, datum.

11. Vel juramento firmatum.

12. Juramentum si accedat actui, à quo alias pœnitendo ac revocando recedi posset, pœnitentiæ non est locus.

13. Privilegium de regalibus per modum contractus concessum revocari nequit.

14. Fallit, si magnum Imperii diminutionem & præjudicium contineat privilegium per contractum concessum, & censetur ea concessio per contractum etiam eo casu facta, quo princeps se illud servare, nec quicquam contra illud facere velle promittit.

15. Privilegium de regalibus tacite per lapsum temporis immemorialis acquisitum revocari non potest.

16. Tacitum, licet regulariter eandem vim habeat, quam expressum, tamen nonnunquam plus operatur. num.17.

18. Præscriptionem prohibendo impedire ac tollere Princeps potest.

19. Completa tamen per eum tolli, & sic jus inde quæsitum auferri sine causa nequit.

20. Nec in jure per alios titulos juris civilis quæsito id fieri potest.

21. Privilegia, quæ per auream Bullam aliasque Imperii constitutiones Electoribus & aliis Principibus ac Statibus Imperii de regalibus data sunt, censentur irrevocabilia.

22. Constitutio qualibet, quæ in contractum transivit, sine causa non potest revocari.

23. Privilegium, quo regalia vel alia concessa sunt, si sit ob merita datum revocari ne quidem ob ingratitudinem potest, censeturque vim contractus habere.

24. Quod tamen secundum aliquos Dd. ita procedit, si merita rebus eo comprehensis æquipolleant & probibentur, quorum sententia improbatur nu.26.

25. Donatio remuneratoria non solum valida est, sed & sine probatione meritorũ soli donantis assertioni creditur, etiamsi privata sit persona, modo libere donare possit.

27. Pri-

27. Privilegii de regalibus concessi revocatio iis casibus, quibus concedenti non permittitur, nec a successore fieri potest, sive per electionem, sive jure hæreditario successerit.

28. Quod tamen in succedente per solam Electionem ad eum casum, quo nomine dignitatis privilegium datum est, restringitur.

29. Regalia per privilegium concessa expressâ renunciatione ejusmodi privilegii ab eo, cui datum est, facta amittuntur, quæ tamen renunciatio, quoad ejus fieri potest, restringenda est, neque unquam in dubio præsumitur.

30. Sic & amittuntur non per usum, fallit, si occasio utendi se non obtulerit, nu. 32. *quantumvis mille anni effluxerint,* num. 33. *regalibus etiam jus nundinarum esse, & de quibus nundinis hoc intelligendum, item an ea sine Principis consensu alio transferri & non citatis vicinis civitatibus concedi possint.*

34. Regalia per privilegium concessa amittuntur per abusum illorum.

35. Reipublicæ interest, ne quis re sua male utatur, & in quibus id potissimum procedat.

36. Angariis & parangariis abutens, & per earum exactionem nimium in subditos sæviens, iis privari, & subditi ab ejus potestate eximi possunt.

37. Monetæ cudendi jure, ex privilegio competente, abutens privationis pœnam incurrit.

38. Regalia privilegio concessa amittuntur ob enormia delicta contra Principem concedentem commissa.

39. Inter quæ cumprimis est crimen læsæ majestatis.

40. Amittuntur etiam ob magnam & supinam negligentiam & ignaviam ea habentis.

41. Privilegii tempore finito finitur ipsum privilegium, & sic etiam regalia per privilegium concessa.

42. Tempus alicui rei præfixum, de forma ejus esse censetur.

43. Forma rei destructa res ipsa etiam destruitur.

44. Privilegium ad beneplacitum concedentis concessum una cum regalibus in eo concessis morte concedentis expirat.

45. Civitate destructa & solo æquata omnia jura, quæ ei adhærent, & quidem regalia etiam, quæ habet, amittuntur, idque etiam ad castrum, ecclesiam & collegium extenditur num. 47.

46. Principali sublato ipsum etiam accessorium sublatum & extinctum esse censetur.

48. Civitas post destructionem reædificata regalia aliaque jura non recuperat, nisi expresse per Principem ad ea restituatur, vel per præscriptionem aut consuetudinem legitimam de novo ea acquirat.

49. Fallit, etiamsi constet sub spe restaurationis destructionem factam esse.

50. Civitas sine delicto & absque superioris authoritate vi hostium devastata & destructa, regalia aliaque jura non amittit.

51. Res variis modis, cujusmodi sunt chasma, incendium terræ motus, inundatio, interire potest.

52. Civitas quando ejusmodi modis periit, regalia non amittit.

53. Regalia civitati concessa amittuntur, si cives omnes urbe relicta aufugiant.

54. Fallit, quando cives non disperguntur, ut vagabundi, sed conjunctim manent, atque ita novam sibi sedem, quam inhabitent figunt.

55. Regalia privilegio concessa seculares Principes, aliique status Imperii in pœnam banni declarati amittunt.

56. Etiamsi

56. *Etiamsi ob solam contumaciam in bannum condemnentur.*

57. *Ad banni pœnam in Principibus in Camera deveniri non potest, nisi præcedente consensu Imperatoris.*

58. *Ab hujusmodi pœna etiam a Camera nec Principem, nec etiam alium sine consensu Imperatoris absolvi posse, si sit fractæ pacis causa majoris momenti & periculi, & an consensus offensæ etiam partis requiratur.*

59. *Principes & alii, Imperii status Ecclesiastici non possunt in pœnam banni declarari.*

60. *Regalibus tamen & privilegiis omnibus ex eadem causa, qua seculares banni pœnam incurrunt, per sententiam declaratoriam privantur.*

61. *Inter Ecclesiasticos & seculares illud etiam est discrimen, quod hi publice sub dio illi vero in ipso consistorio judice pro tribunali sedente in prædictas pœnas condemnentur.*

62. *Ecclesiastici tantum ratione regalium & beneficiorum Imperatori, ratione personæ vero & ordinis Ecclesiastici Pontifici sunt subjecti.*

63. *Regalia amittuntur, si ad requisitionem concedentis denegetur editio tituli eorum.*

64. *Nisi hujusmodi denegans habeat pro se consuetudinem vel præscriptionem temporis immemorialis.*

65. *Præsumptio specialis derogat generali.*

66. *Præsumptio ex lapsu temporis immemorialis resultans fortissima est, adeo ut dicatur præsumptio juris & de jure.*

67. *Regalia per infeudationem concessa iisdem modis, & ex caussis amittuntur, quibus feuda.*

68. *Quod procedit sive regalia principaliter & seorsim per investituram concedantur, sive accessorie & per consequentiā una cum regali vel alio feudo conferantur.*

69. Accessorium sequitur naturam sui principalis, etiamsi illud suo principali sit præstantius ac nobilius num.70.

71. Regalia per investituram concessa amittuntur etiam ex quibusdam causis, ex quibus amittuntur regalia per privilegium concessa,& quænam sint illæ?

72. Causæ sive modi cum privilegio non communes sed singulares,ex quibus regalia jure feudali amittuntur, quænam sint? remissive.

73. Regalia per consuetudinem vel præscriptionem acquisita difficilius amittuntur,quam quæ privilegio aut investitura acquisita sunt.

74. Regalia ex consuetudine vel præscriptione temporis immemorialis acquisita,quibus modis amittantur.

CUm de modis acquirendi regalia capite superiori pro ratione instituti nostri satis dictum sit, postulat ordo, ut ad modos amittendi regalia transeamus,& quid de eis etiam juris sit,dispiciamus. Hoc vero ita fiet, ut & causæ, ob quas regalia amittuntur, adducantur, & simul, ubi opus erit, ampliationes & limitationes juris regularis subjiciantur. Et quemadmodum superiori capite dictum est, regalia concessione per privilegium, vel sine eo per investituram acquiri, vel consuetudine ac præscriptione: sic hic eo ordine de amissione eorum tractabimus, ut prius de iis, quæ per privilegium, deinde de iis, quæ per investituram concessa sunt, ac postea de consuetudine ac
1 præscriptione agamus. Primum † igitur generaliter tenendum est, quod cessante causa finali privilegii simul deficiat ejus effectus *c.cum cessante.de appellat.l.1. Cod. de condict. ob caus. §. hac constitutio. Instit. de eo cui libertat. caus.* ideoque deficiant etiam & amittantur regalia per privilegium concessa,quando causa finalis

cessat

cessat & deficit. Atque huc pertinet etiam textus *in l. Geometræ*, ibi: *donec curam gerunt*, & *l. Athletas. §. Gentium*, ibi: *quoad in præsidatu sunt. ff. de excusat. tutor. & in l. Titio Sejo. §. Usuras. ff. de legat. 1.* qui textus communiter à Dd. ad hoc allegatur, atque hanc sententiam comprobat Alexand. Jas. & Dd. *in l. filius à patre §. 1. ff. de liber. & posthum.* Rip. *in l. ex facto. num. 10. ff. de vulg. & pupill. substit.* Coler. *de processib. executiv. part. 2. cap. 3. num. 132.* Modestin. Pistor. *cons. 52. num. 7. vol. 1.* Atque hinc est quod etiamsi initio non male sed ad bonum finem privilegia sint concessa, tamen protinus sint abroganda & abolenda, quia incipiunt lædere vel esse nocifera per textum elegantem in *c. suggestum. de Decimis.* Eoque pertinet quod Specul. de modo generalis concilii *p. 1. in tit. de exempt. num. 60.* scripsit, exemptionum privilegia esse revocanda ex quo ansam delinquendi præbent. Hoc † tamen jus 2
fallit, si reliquiæ aliquæ maneant, ob quas privilegium non deficiat, etiamsi causa ejus cesset Angel. *in l. minoribus. num. 2. vers. Nam nullæ reliquiæ. C. de his quibus ut indign.* Alexand. in addit. ad Bart. *in l. excusantur. §. non solum. num. 3. ff. de excusat. tutor.* Socin. *in l. sciendum. §. ult.* & ibid. Jas. *§. pen. num. 7. ff. de his qui satisd. cogant.* Alberic. de Rosat. *in l. & ideo. n. 3. ff. rer. amotar.* Zuchard. *in l. fin. nu. 22. C. de edict. div. Hadrian. tollend.* Socin. *cons. 54. nu. 9. vol. 3.* Udalric. Mordys. inter consilia Modestini Pistoris *lib. 2. cons. 11. nu. 26.*

Secundo † si concessio regalium neque principa- 3
liter, neque accessoriè per infeudationem, sed per privilegium facta sit, revocatione à Principe facta amittuntur, cum licet durum sit revocationem fieri, & Principis proprium non esse dicatur revocare concessa. Andr. de Isern. *in c. qui success. feud. ten.* tamen si

velit Princeps, hujusmodi privilegium revocari posſit *c.1.§.1.verſ. Aperte.de conceſſ.præbend.in 6.c. Clericis in fin.de immunitat.Eccleſ.in 6.c.alma mater.de ſentent. excommunic. in 6.* Canoniſtæ *in c.novit. de judic.* Bald. *in l.qui ſe patris. num.33.C.unde liberi.* Peregrin.*de jur. fiſc.lib.1. tit.3. num.19.* Grammat. *deciſ.46. num.5. & vot.28. num.19.* Caccialup. *in l.omnes populi. num.107. ff.de juſtit. & jur.* Dec.*conſ.286.nu.4.* Zaſ.*in l.Princeps. num.2.ff.de legib.* Bellon.*conſ.28. num.10. late* Roland. à Vall.*conſ.13. lib.3.* qui *num.3.* addit hanc ſententiam eſſe communem, idque ita de ea etiam affirmatur in cauſa Epiſcopi Spirenſis contra Chriſtophorum Moëſer Fiſcalem Rotweilenſem in voto Camerali, quod eſt apud Tilem. de Benign. *ſyntagm.3. decad.1. vot.7.num.23.*

4 Procedit † vero hæc ſententia, etiamſi ſine cauſa Princeps privilegium revocare velit, Dec. & Bellon. *dictis locis* Roland.*d.conſ.13. nu.3. &* 11. Gabriel.*comm. concluſ.lib.3.tit. de jure quæſit.non tollend.concluſ.7. nu.1.* Cravett. *de antiquit. tempor. part.1. §.1.num.55.* Zaſ.*in*
5 *d.l.Princeps. num.25.* ubi † eleganter addit, debere tamen eum ita ad ejusmodi revocationem adduci, ut aliquid ſit, ob quod à levitate & inconſtantia excuſe-
6 tur. Habere † etiam prædictam ſententiam locum, licet pro impetratione privilegii pecunia data ſit, tenet Roman. *ſing.463.n.2.* & poſt eum Cotta *in memoralib. in verb. exemptis.* qui allegat etiam Baldum *in d.l.qui ſe patris.col.penult.verſ. Sed hoc ſcias.* Quod male ab eo fit, cum Baldus contrarium ſentiat, dicens quod precio aliquo interveniente ſit contractus irrevocabilis & non privilegium. Non recte etiam Roman. & Cotta pro ſua ſententia allegant textum *in l. Titius puerum. ff. de obſequiis à libert.* Quia ibi agitur de eo caſu, quo be-

quo beneficium libertatis servo ob pecuniam datæ ob gravem causam, & nimirum ob ingratitudinem revocatum fuit. Et quidem verius esse, quod privilegium per pecuniam impetratum revocari non possit, tradit non solum Bald. *dicto loco* sed & Castrens. *in l. digna vox. num. 6. vers. In contrarium Cod. de legib.* Afflict. *decis. 128. num. 10.* Dec. *cons. 689. num. 5.* Pruckm. *cons. 39. num. 26.* Natt. *cons. 669. ad evidentiam. num. 11. tom. 4.* Tapia *in l. fin. part. 2. cap. 9. in princ. & num. 10. in fin. ff. de constit. Princip.* ubi ostendit id per ea, quæ in præmissis ab eo dicta sunt, confirmari.

Revocatio † vero, quam supra diximus principi esse liberam, non solum ab ipso concedente, sed & ab ejus successore fieri potest. *cap. si is cui. de præbend. in 6.* Cyn. & Alberic. *in d. l. digna vox Cod. de legib.* Grammat. *de voto. 28. num. 19.* Roland. à Vall. *d. cons. 13. nu. 8.* Afflict. *decis.* 128. *num.* 11. *in fin.* Natt. *cons. 657. considerato diligenter themate. nu.* 13. *tom. 4.* 7

Verum hic simul attendendum est, quantopere hoc jus, quo Princeps vel ejus successor dicitur privilegium, quo regalia vel alia concessa sunt, revocare posse, restringatur, & quam varias habeat limitationes. Ex his † primum illud est, quod non habeat locum in non subdito. Innoc. *in d. c novit. num. 6. & ibid.* Panorm. *num. 23.* Felin. *nu. 9.* Aretin. *num. 22.* Boss. *de Principe. n.* 15. Menoch. *de præsumpt. lib. 2. præsumpt.* 10. *nu. 29.* Roman. *cons. 252. n.* 2. Paris. *cons.* 82. *nu.* 46. *vol.* 1. Purpur. *cons.* 18. *nu.* 16. *& cons. 580. n.* 28. Natt. *cons.* 431. *num.* 19. *lib.* 2. Gozadin. *cons. 5. num.* 11. Prosper Paseth. *cons.* 18. *num. 6.* Gail. *observ. 60. nu.* 17. *vers. Altera quod privilegium. lib.* 2. Rulant *de commissar. part. 4. lib. 2. cap. 4. num.* 20. Secunda † limitatio est, quod illud jus locum habeat in solo Principe supremo, non au- 8 9

tem in inferiore, Joan. Fab. *in l. jus. C. de Judæis.* Felin.
in d. c. novit. nu. 11. Anton. de Butrio & Joan. de Imol.
in c. quæ in Eccleſiarum. de conſtit. Carol. Tap. *in d. l. fin.*
part. 2. cap. 9. num. 69. ff. de conſtitut. Princip. Lancellot.
in templo judic. lib. 1. cap. 1. §. 4. verb. privilegia poteſt re-
vocare Imp. num. 5. Gabriel. *d. concluſ. 7. num. 9.* Ruin.
conſ. 230. num. 9. verſ. Et idem etiam vol. 1. Rip. *reſponſ. 3.*
num. 8. de diverſ. reſcript. Roſenth. *in tract. de feud.*
cap. 3. concluſ. 21. num. 3. quibus accedit etiam totum ju-
ridicum Collegium Lipſenſe inter conſilia Modeſti-
30 ni Piſtoris *lib. 2. conſ. 11. num. 2.* Tertia † eſt, ſi privile-
gium ab Imperatore datum ſit, adhibito etiam ordi-
num Imperii conſilio, Caſtald. *in tractat. de Imperator.*
quæſt. 114. num. 3. Carol. Tap. *d. cap. 9. num. 16.* ubi ait,
quando conceſſio cum conſenſu conſilii Regii facta
eſt, regnum ipſum videri contrahere. Atque hæc li-
mitatio approbatur etiam in ſupra allegato Camerali
voto Correferentis in cauſa Epiſcopi Spirenſis con-
tra Chriſtophorum Moëſer Fiſcalem Rotweilen-
ſem, ubi pro ea ſententia allegatur quoque Afflict.
31 *deciſ. 101.* Quarta † eſt, ſi juramento privilegium fue-
rit confirmatum, Bald. & Caſtrenſ. *in l. humanum. C.*
de legib. Alciat. *de verb. ſignif. lib. 1. num. 87. verſ. Idem*
cum privilegium. Rip. *reſponſ. 12. nu. 9. de diverſ. reſcript.*
Tap. *d. cap. 9. num. 68. & 110.* facitque huc quod jura-
mentum conce[illegible]ntem arctius obliget & actum fir-
miorem reddat, ut ſuperiori capite num. 102. dictum
32 eſt, & quod pœnitentia † negetur locum habere,
quando juramentum accedit actui, à quo alias pœni-
tendo ac revocando recedi poſſet, Anton. de Petrut.
in l. 1. num. 207. 209. & ſeq. ff. de jurejur. Anton. de Butr.
& communiter Dd. *in cap. 1. de judic.* Everhard. *in loc.*
legal. A juramenti vi, energ. & efficac. num. 40. plures

alios

alios allegans & addens hoc esse communi opinione receptum perpetuoque mente tenendum quia in practica sit frequentissimum. Quinta † est, si per modum 13
contractus privilegium concessum sit, Cyn. Bartol. Bald. Salicet. & Joann. Ign. *in l. donationes quas divus C. de donat. inter vir. & uxor.* Bald. *in cap. 1. num. 17. de allod.* Joann. de Anan. *in cap. Querelam num. 14. ne prælat. vic. suas.* Imol. *in c. 1. vers. & per prædicta patet. de Constit.* Cravett. *de antiquit. temp. part. 1. §. 1. num. 53.* Roman. *cons. 436. num. 18.* Alexand. *cons. 216. num. 16. & seq. lib. 2.* Dec. *cons. 40.; num. 8.* Natt. *cons. 106. nu. 42.* nisi † constaret hujusmodi privilegium, per modum 14
contractus de regalibus concessum, magnam Imperii diminutionem & præjudicium continere, Luc. de Pen. *in l. quicunque num. 9. & seq. C. de omn. agr. desert. lib. 11.* Andr. de Isern. *in c. 1. num. 18. & ibid.* Affl. *nu. 61. de capitan. qui cur. vendid.* Felin. *in c. 1. num. 5. & ibid.* Beroius *num. 32.* Dec. *num. 30. de probat.* Boss. *tit. de regal. num. 32.* Laudens. *de principe. quæst. 169.* Molin. *in consuetud. Paris. §. 1. gloss. 5. num. 54.* Socin. jun. *cons. 80. num. 45. lib. 3.* Roland. à Vall. *cons. 1. num.* 11... & 124. *vol. 2.* Zas. *in epit. feudal. part. 1. num. 15.* Censetur autem privilegium per contractum eo etiam casu concessum, quo Princeps promittit, quod privilegium illud servare, nec contra illud quicquam facere velit. *Gloss. in l. 1. verb. Figuris circ. fin. ff. de action. & oblig.* & post eam Schrader. *cons. 1. num. 214. vers. eodem modo, lib. 1.* Sexta † est, si præsumptive ac tacite privilegium de 15
regalibus per lapsum temporis immemorialis acquisitum sit, ut post Afflict. Castrens. & Jas. tradit Cacheran. *decis. 139. num. 12.* Accedunt Cephal. *cons. 342.* incip. *Nundinæ. num. 55. in fin. & num. seqq.* Carol. Tap. *d. c. 9. num. 23.* & plures alii ab eo *ibidem* adducti, & facit huc singu-

ſingulariter, quod ſuperiori capite oſtenſum eſt, tempus immemoriale habere vim contractus & ſpecialis conceſſionis, privilegiique Imperatorii, & potius ac firmius jus per illud acquiri, quam per privile-
16 gium. Neque † obſtat, quod tacitum regulariter non plus poſſit quam expreſſum, ſed eadem potius utriusque vis ſit *l. de quibus ff. de legib. l. Cum quid. ff. ſi cert. petat. l. Qui ad certum. ff. locat.* late Everhard. *in loc. legal. Ab expreſſ. ad tacit. num. 1. & aliquot ſeqq.* Nam
17 † non eſt rarum nec novum, ut tacitum plus operetur quam expreſſum, habetque illud jus ſuas exceptio-
18 nes, ut docet Everhard. *d. loco num.* 17. Non † refragatur etiam quod Princeps præſcriptionem prohibendo impedire ac tollere poſſit Cephal. *conſ. 542. nu. 75.*
19 Ruin. *conſ. 13. num. 5. vol. 4.* Nam † ipſam præſcriptionem jam completam, & jus inde quæſitum Princeps ſine juſta cauſa tollere & auferre nequit Cephal. *d. loco.* Pariſ. *conſ.* 1. *num.* 108. *volum.* 1. *& conſ.* 101. *num. 70. volum. eod.* Cravett. *conſ. 172. nu. 3. & conſ. 492. nu.* 103.
20 eamque ſententiam † tam de præſcriptione, quam de aliis juris civilis titulis, quod nimirum jus inde quæſitum à Principe ſine juſta cauſa tolli & adimi non poſſit, magis communem eſſe teſtantur Pariſ. *d. conſ.* 101. *num. 70.* Cravett. *d. conſ.* 172. *num. 3.* Septima
21 † eſt in iis privilegiis, quæ per auream Bullam aliasque Imperii Conſtitutiones Electoribus & aliis Principibus ac Statibus Imperii de regalibus data ſunt, de quo genere privilegiorum in membro primo ſuperioris capitis dictum eſt. Confirmatur hæc limitatio tum eo, quod privilegium conſilio & authoritate Principum & aliorum ordinum Imperii ab Imperatore conceſſum revocari non poſſit, ut in tertia limitatione oſtenſum eſt, tum etiam eo, quod privilegia,
ex au-

ex aurea Bulla & aliis Constitutionibus competentia, per modum contractus, inter Imperatorem & Status Imperii initi, censeantur obtenta, eoque facit hæc in Constitutionibus Imperii adjecta clausula, **Darüber wir vns mit jhnen vnd sie hinwieder sich mit vns verglichen** / Et in ordinatione Cameræ Imperialis eodem pertinet præfatio, cumprimis in verbis **Auch daß diese Ordnung derwegen von newem wiederumb also zu publiciren / vns mit jhnen vnd sie hinwiederumb mit vns vereynigt vnd verglichen.** Eo vero firmius est & magis irrevocabile, quod per eam ordinationem placuit & concessum est, quod in prædicta præfatione §. **Setzen / Ordnen / rc.** clausula non obstante adjecta & per eam expresse cautum sit, quod nulla rescripta, commissiones, avocationes, missiones & mandata, quæ illi ordinationi repugnant, obstare debeant, quo minus observentur omnia, quæ
ea ordinatione continentur, & † de qualibet etiam 22
constitutione, quæ in contractum aliquo modo transivit, expediti juris est, quod sine justa causa revocari non possit, Jas. *in l. Civitas. num. 5. vers. Nisi salvando istud fundamentum. ff. si cert. pet. n.* Castrens. *in d. l. digna vox nu. 7. C. de legib.* Roman. *cons. 116. visis necessariis in princ. Primo quia constitutio & ibid.* Molin. *in addit. ad verb. Revocari.* Gozadin. *cons. 5. An in quæstione proposita nu.* 11. *vers. Et dixit Innocentius.* Cephal. *d. cons. 342. Nundinæ per consuetudinem num. 55. lib. 3.*
Octava † est, si ob merita privilegium concessum sit. 23
Jas. *in l. ex hoc jure. num. 54. vers. eodem modo. ff. de just. & jur.* Felin. *in d. cap. Novit. num.* . 2. *de judic.* Achill. Personal. *in tract. de gabell. num.* 71. Gabriel. *d. concl. 7. nu. 2.* Anton. Capyc. *decis.* 121. *n.* 16. Thom. Grammat. *decis. 65. num. 25. & cons.* 100. *num. 66.* Natt. *cons.* 511. *num. 3.*

num.8. Roland.à Vall. *conſ.76.num.14.& 18. volum.2.* eamque eſſe communem Dd.ſententiam teſtatur Carolus Tap.*d.cap.9. num.6.verſ. Quæ opinio.* Eaque adeo vera eſt ut nec ob ingratitudinem quidem tolli nec auferri poſſit. Jaſ. *l.ex hoc jure num.54. ff.de juſtit. & jur.*Barbat.& Felin.*in cap.novit.de judic.*Tiraquel. *in l.ſi unquam verb.Donatione larg.num.14. C.de revoc. donat.*Schrader.*conſ.1.num.212.lib.1.*Et in contractum tranſire ejusque vim habere cenſeatur privilegium ob bene meritum conceſſum Ruin. *conſ.217. num.6.* Gabr.*in tr. Reg. lib.3. t.de jur. quæſ. non toll. concluſ.6.*
24 *num.6.* Tiraq. *d.num.14.* Reſtringitur quidem † hoc jus à nonnullis, quaſi hujusmodi privilegium non ſubſiſtat, nec revocatio ejus impediatur, niſi merita ob quæ illud conceſſum eſt, rebus eo comprehenſis æquipolleant, & ipſa merita à privilegiato probentur, ex quibus præter alios ſunt Bald. *in d.l. qui ſe patris num.34. verſ. ſed Nicolaus prædictus* & ibid. additionator *ad verb. lucratus Cod. unde lib.* Socin. *conſ.4.*
25 *num.5.& conſ.87. num.12. volum.3.* Verum † quemadmodum donatio remuneratoria non ſolum valida eſt, ſed & probatione meritorum non indiget, ſolique donantis aſſertioni creditur, etiamſi donans privata ſit perſona modo talem eum eſſe conſtet, qui libere donare poſſit, Bart.*in l.ſi forte nu.5.ff.de caſtrenſ.pecul.* Salicet. *in l.ſi donatione num.2. Cod.de collat.*Guid.Pap. *deciſ.95. num.2.* Clar.*in §.donatio. quæſt.3.num.2. verſ. Quem tamen intellige.* Gail.*obſer. v.38. num.6. verſ. In aliis perſonis.lib.2.*qui addit hanc ſententiam eſſe communem, idque teſtantur etiam plures alii, ex quibus ſunt Bellon. *conſ.74. Domina Barbara num.17. verſ. Aut fit ab eo.* Ripa *lib.3. reſponſor. cap.9. col.fin.* Curt. jun. *conſ.142. Habita diligenti conſideratione. nu.3. verſ.*
Acce-

Accedit ad confirmationem part.2. sic † cumprimis & 26
multo magis fallit in Principe donante, & privilegio ab eo gratiose dato, quod videlicet meritorum, quorum in hujusmodi privilegio mentio fit, non requiratur probatio à privilegiato facienda, sed stetur assertioni solius Principis, Barbat. *in cap. Sedes col.2. de rescript.* Joseph. Ludovic. *decis.16. nu.360. & seq.* Anton. Capyc. *decis.65. num.64.* Thom. Grammat. *d.cons.100. num.55.* Decian. *respons.25. num.79. vol.1.* ubi addit liberalitatem, quæ Principes decet, supplere omnia, & majorem esse debere quam privatorum.

De † omnibus autem iis limitationibus, de quibus 27
hactenus est dictum, observandum est, quod privilegium de regalibus concessum ne quidem successori liceat prædictis casibus revocare, sive per electionem sive jure hereditario successerit, Bart. *in l. Prohibere num.5. ff. quod vi aut clam.* Jas. *in l.1. num.13. & 14. ff. de constit. Princip.* Afflict. *decis.128. num.9. & 10.* Brun. *cons.12. num.29. & 30.* Sigism. Loffred. *cons.38. num.27.* Roland. à Vall. *cons.1. num.40. & seqq. vol.2.* Menoch. *cons.1. num.228.* Modestin. Pistor. *cons.12. num.50. lib.1.* Bursat. *cons.16. num.47. lib.1.* ubi addit hanc sententiam esse communiter à Dd. approbatam. Quod † eo casu, 28
quo nomine dignitatis datum est privilegium, restringitur, Bald. *in l. digna vox num.4. C. de legib.* Abb. Dec. Franc. & Corn. *in c.1. de prob.* Capyc. *d. decis.121. num.5. in fin. & num.6.* Roland. à Vall. *d. cons.1. nu.178. & 179. vol.2.* Boër. *decis.204. nu.42.* Cacheran. *decis.139. num.11.* Everhard. *in loc. legal. A plenitud. potest. num.9.* Tapia *d. cap.9. num.12.* ubi *num.13. & aliquot seqq.* post alios à se allegatos subjicit plures casus, in quibus similiter illud jus coarctat, idque tamen ita fit, ut non sit iis omnibus æque fidendum.

Tertio

Tertio ut ad reliquos etiam modos, quibus regalia per privilegium impetrata amittuntur, transeamus, quemadmodum supra ostensum est, regulariter ea per revocationem ejusmodi privilegii ab ipso Prin-
29 cipe concedente factam amitti, sic & † expressa renunciatione ejusmodi privilegii ab eo, cui datum est, facta regalia amittuntur. *l.1. §. assignare ff. de assignat. libert. l. si quis in conscribendo Cod. de pact. c. nonnulli de rescript. cap. ex ore §. Quia vero. de his, quæ fiunt à major. part. cap.* Carol. Tap. *in d.l. fin. part. 2. cap. 6. num. 1.* Modestin. Pistor. *cons. 12. num. 23. lib. 1.* Rulant *De commissar. part. 4. lib. 2. cap. 4. num. 142. vers. si vero is cui concessum.* Sic privilegio, quo in aurea Bulla Caroli Quarti omnibus Electoribus Imperii datum est jus extremæ provocationis, quod de regalibus & quidem majoribus est, ut dictum est *cap. 2. num. 14.* renunciarunt tres Electores ad Rhenum, cum non solum deferant appellationibus ad Cameram Imperialem factis, sed & post habito ac repudiato suo privilegio, ab ipso Cæsare non minus quam multi alii Principes & Status Imperii privilegia de non appellando super certis summis impetrarint.

De qualibet vero renunciatione privilegii de Regalibus vel aliis rebus concessi, tenendum est, non facile eam extendendam, sed potius quoad ejus fieri potest restringendam esse *l. emptor §. Lucius ff. de pact. l. si ex pluribus in pr. ff. de solut.* Gail. *obs. 77. num. 5. lib. 2.* Paris. *cons. 12. num. 94. vol. 2.* Cravett. *cons. 338. num. 6. & cons. 877. nu. 3.* Calderin. *cons. 5. tit. de præbend.* Pruckm. *cons. 5. num. 35. lib. 1.* & nunquam in dubio præsumi *cap. super hoc & c. veniens de renunciat.* Bald. *in l. generaliter num.* 14. *C. de non nu. pecunia & in l. notabili* 1. *C. de Edict. div. Hadrian. tollend.* Jas. *in prælud. feud. num.* 12.

& in

& in l. ſi fundum per fideicommiſſum num.15. ff. de legat.1. Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſ.8. num.14. & præſumpt.71.num.7.* Schrader.*conſ.3. num.23. lib.1.* ubi poſt Gardinalem Florentinum à ſe allegatum ait, hoc adeo verum eſſe ut nec ex actu quidem proximo renunciatio præſumatur.

Quarto † per non uſum amittuntur etiam Regalia per privilegium conceſſa *l.1. ff. de nundin.* ubi jus nundinarum ſive publici mercatus ab Imperatore obtentum non utendo dicitur amitti. Hujuſmodi † vero jus de Regalibus & quidem majoribus eſt. Bodin. *de Republ.lib.1.c.10.* Hotom.*in hoc c.un.in verb.Palat.* Anton.Kandenſ.*reſp.23.nu.10.lib.2.* Gail.*obſ.69.nu.24. & 25.lib.2.*Knich.*de Sax.non prov.jur.in verb.Ducum Saxoniæ c.5. num.437.* & plures alii ſupra *c.2.num.37.* allegati idque confirmatur textu *in d.l.1.ff. de nund.& l.unic. Cod.eod.* Neque tamen, hoc jus nundinarum ad vulgares & hebdomadarias nundinas eſt extendendum, ſed de majoribus ut ſolennibus eſt intelligendum ſive ſint annuæ ſive etiam ſemeſtres cujuſmodi cum primis etiam ſunt Imperialis Civitatis Francofurtianæ nundinæ, in quibus & illud ſingulariter obſervatur, ut quamdiu eæ durant, bona & perſonæ debitorum arreſtari poſſint, neque neceſſe ſit, ut hujuſmodi arreſtationes extra eos fiant, licet alias regulariter fieri non poſſint antequam nundinæ finitæ ſint, & de ea re ſignum per ſonitum campanæ datum eſſe conſtet. Coler. *de proceſſ.execut. p.2. cap.3. num.156.* Daniel Molin. *ſemeſtr. lib.1. cap.12.* & poſt eos Bocerus *de Regal.cap.2.num.240.* Quod autem jam de arreſtationibus ratione nundinarum Francofurtenſium dictum eſt non ſolum experientia teſtatur, ſed & eo confirmatur quod in reformatione ejus civitatis *lib.1.*

P integer

integer extet titulus *de Arrestationibus* in eoque generaliter de iis agatur nec ulla distinctio in specie addatur inter tempus nundinarum & aliud tempus. Quemadmodum autem hoc nundinarum Jus de majoribus Regalibus est, & sine Principis authoritate & concessione haberi non potest, sic etiam sine consensu ejus Principis, si ex privilegio ab eo impetrato institutæ sint, alio transferri nequeunt *cap. translato de Constitut.* Sichard. *l. unic. num. 1. C. de nundin.* & post eum à se allegatum Matth. Stephan. *de jurisdict. lib. 2. p. 1. cap. 1. membr. 2. num. 100.* Nec solet etiam Princeps jus nundinarum concedere, nisi civitatibus vicinis quibus ob suum interesse ejusmodi concessio præjudicare posset, prius auditis, idque scio aliquando in aula Cæsaris observatum esse, per Decretum Cæsareum, quod illud jus ita denegatum fuit ut prius vicina civitas audiretur & sic cum causæ cognitione id fieret, eaque ratione effectum est, ut qui illud jus obtinere voluerunt ab ulteriori petitione abstinuerint & faciunt pro hac sententia textus *in l. nec avus Cod. de emancip. liber.* & Dd. Jas. *in l. fin. num. 13. & 20. ff. de Constit. Princip.* Afflict. *in c. si quis investierit num. 19. de feud. in vic. leg. commiss. dat.* & Gail. *lib. 2. observ. 69. num. 25.* qui *num. 24.* addit multas Civitates Imperiales privilegia ab Imperatoribus obtinuisse, ut nemini liceat inter unum vel duo milliaria prope civitatem nundinas aut mercatum aliquem instituere. Ut autem ad id quod de non usu hujus Regalis nundinarum dictum est, redeamus tenendum est, quod sit similiter in iis quæ in faciendo consistunt, communis conclusio, quo privilegium de iis datum, per non usum solo decennio (cujus temporis expresse *in d. l. 1.* mentio fit) amittatur.

Fallit

Fallit † vero hoc jus, si occasio utendi non fuerit 32
oblata. Claud. *in d.l.fin. num.109. ff. de constit. Princip.*
Anton. *de Padiglia in l. Falso num.4. C. de divers. rescr.*
Felin. *in cap. Cum accessissent nu.25. de Constit.* Menoch.
de præsumpt. lib.6. præsumpt.41. num.1. in fin. Mynsing.
respons.76. num.4. idque † adeo verum est, ut procedat 33
etiamsi quis per mille annos iis, quæ per privilegium
concessa sunt, non utatur Jas. *in d.l.fin. num.53. vers.
limito istam conclusionem ff. de constit. Princip.* Gail.
observat.60. num.2. vers. limitatur ista conclusio lib.2.
Bellon. *cons.1. num.11.* ubi addit hanc esse communem
Dd. conclusionem. Si tamen prohibitio aliqua facta
sit, & post eam legitimum temporis spatium elabatur, privilegium per illum non usum amittitur, Barth.
Socin. *cons.47. nu.37. vol.4.* Cothman. *resp.72. nu.57.*

Quinto † amittuntur etiam regalia privilegio con- 34
cessa per abusum eorum *c. Privilegia & c. Tuarum. de
privileg. c. ubi ista 24. dist. & c. Privilegium 11. quæst.3.*
Gail. *de pac. publ. lib.1. cap.2. num.22.* ubi inter alia tributorum & vectigalium etiam meminit, quibus subditi ultra modum gravantur. Carol. Tapia *in d.l.fin.
part.2. cap.7. num.1.* Felin. *in c. Cum accessissent num.28.
de Constit.* Mascard. *de probat. conclus.944. nu.30.* Coler.
de processib. executiv. part.2. cap.3. n.133. Ruin. *cons.230.
Super eo num.7. vol.1.* Roland. à Vall. *cons.18. nonnulli
num.19. lib.3.* Boër. *decis.304. num.7.* addens pro generali ratione, quod substantia ac dominio male utens
se indignum iis reddat. Et † facit huc quod Reipubli- 35
cæ interesse dicatur, ne quis re sua male utatur §. *Dominorum Inst. de his qui sunt sui vel alien. jur. l.2. ff. eod.*
quod cumprimis locum habet in iis, quæ quis ex aliena concessione gratiosa per gratiam & privilegium
habet, si præsertim tam excellentes tantique momenti

res sint, cujusmodi sunt regalia, quæ Reipublicæ ac Imperii salutem, dignitatem & splendorem concernunt.

36 Quibus † in specie accedit, quod angariis & parangariis, quæ inter regalia *in c.unic. Quæ sint regal.* numerantur, abutens, & per earum exactionem nimium in subditos sæviens, iis privari dicatur, & subditi ejus potestate eximi possint, Roman. *cons.37. num.1.* Bald. *in d.l.2. §.Dominorum num.4. vers. si vero in personas. ff. de his, qui sui vel alien. jur. sunt.* Guid. Pap. *decis.62. num.1.* Gail. *observat.17. num.2. & 4. lib.1.* Mynsing.
37 *observ.8. num.5. cent.5.* & † quod Edicto monetali *de anno 1559.* §. Ferner als sie auch *&* §. *seqq.* & in Constitutione *de anno 1570.* §. Damit solch übermässig 2c. *& duobus §§. seqq. item* §. Und was jetzo 2c. *& duobus §§. seqq.* de jure cudendæ monetæ, quod similiter in d.c.unic. inter regalia refertur, cautum sit, si quis hoc regale per privilegium habens eo abutatur in privationis pœnam eum incurrere.

38 Sexto † amittuntur regalia privilegio concessa ob grave & enorme delictum contra Principem concedentem commissum *c.gravem. de excessib. prælator. c. si qui Episcopi c. Ista nos 25. q.2.* Jas. *cons.227. pro enucleanda col.6. vers. septimo facit. lib.2.* Bald. *in l.2. in fin. C. de libert. & eor. liber.* Olrad. *cons.65. hic agitur de duobus nu.8.* Cacheran. *decis.139. nu.9.*

39 Septimo † in specie & cumprimis ob ejusmodi delictum amittuntur regalia, quo crimen læsæ majestatis committitur, cum omnia publicentur & fisco vindicentur, quæ tale crimen perpetrans habet, nec ulla bona vel jura ejus excipiantur, ut videre est *in l. quisquis*, ibi: *bonis ejus omnibus. l. majestatis. Cod. ad l. Jul. majest.* & in aurea Bulla *cap.24. cum similibus.* Omnibus et-

bus etiam privilegiis privetur. Gloſſ. *de crimine læſæ majeſt.tit.de rebell.nu.7.* Curt. Jun. *tit. de crim.læſ.majeſt. num.118.* inſigniaque & nomina deleantur *arg.l.eorum.* & ibi Bart. *ff. de pœnis.* Chaſſan. *de gloria mundi. p.1. concluſ.42* Laudenſ. *de crimin.læſ.majeſt.quæſt.41.* Gail. *de pac.publ.c.13.nu.16.verſ. Tamaeſt lib.2.*

Octavo, † amittuntur regalia ob magnam & ſupi- 40
nam negligentiam & ignaviam ea habentis, Caſtrenſ. *in repetit. l.ex hoc jure. nu.18. verſ. Et ſic civitas vel caſtrum. ff.de juſt.& jur.* Pruckman. *in rubric. quæ ſint regal. cap.5. num.31.* plures alios allegans. Rulant. *de commiſſar.part.4. lib.2.nu.30.* poſt Mynſing. *reſponſ.19. num.60.*

Nono, † ſi tempus privilegii finitum fuerit, finitur 41
etiam ipſum privilegium, & ſic etiam regalia per privilegium conceſſa *l. quoties. Cod. de precib. Imperat. offerend. c. cum in cunctis. c. ne pro defectu. de elect. c.ſi propter de reſcript. c. ſtatutum de præbend. lib.6. Dd.in d. c. cum acceſſiſſent. de conſtit.* & confirmatur hoc eo,
quod † tempus alicui rei præfixum de forma ejus rei 42
ſit, Bald. Salicet. & Jaſ. *in auth. quæ ſupplicatio. Cod.de precib. Imperat. offerend.* Caſtrenſ. *in l.ſi à lege in princ. num.5. ff.locati.* Jaſ. *in l.qui Romæ. §.Callimachus. nu.9. ff.de verb.oblig.* per text. *in l.ſcire oportet.§.conſequens.ff. de excuſ.tutor.* & † forma deſtructa res ipſa etiam de- 43
ſtruatur *l. Julianus. §. ſi quis rem. ff. ad exhibend. c.cum ceſſante de appellat.*

Decimo † ſi regalium privilegio certum tempus 44
non ſit expreſſum ac præfinitum, ſed ſimpliciter, cum adjectione tamen clauſulæ, Ad beneplacitum concedentis, conceſſionem factam eſſe conſtet, morte hoc privilegium & in eo conceſſa regalia expirant & amittuntur *l. locatio. ff.locati. cap.ſi gratioſe.de reſcript.*

Bald.*in l.post dotem.num.8.ff.solut.matrim.*Idem *in l.1. num.3. C.de postuland. & in l.fin. vers. Sexto quæro. C.de contrahend.empt.* Angel.*in l.& quia vers.Sed tunc quærendum est.ff.de jurisdict.omn. judic. & in l.certe.nu.2. ff. de precar.* Marsil. *in l.fin. num.42. ff. de quæst. & in rubric.C.de probat.num.270.* Gozadin.*cons.22.num.10.* Socin.jun.*cons.63.num.12.lib.2.* Angel.*cons.217.num.9.* Capyc.*d.decis.121.nu.6.* Covarruv.*lib.3. variar.resolut. cap.15.num.2.* Gail.*observ.60.num.15. lib.2.* ubi etiam ait se meminisse sæpe cum tali clausula privilegia esse concessa, & *num.16. vers. Sed usu.* subjicit, usu observari, quod morte concedentis talia privilegia non revocentur.

45 Undecimo, † si civitas destruatur & solo æquetur, omnia etiam jura, quæ ei adhærent, & quidem regalia etiam, quæ habet amittuntur, *arg.l.si usiusfructus civitati.ff. quibus mod.ususfruct. amitt. l.Pater.§.Tusculanus.ff.de legat.3.l.cognitionem.§.consumitur.ff.de var. & extraordinar. cognit.* Afflict.*in cap.1.§.fin.num.12. & seqq. de capit. Corrad. & ibid.* Andr. de Isern. *nu.25. 26.& seq.* Bellon. *cons.1.num.8.* Tap. *in d.l.fin. part.2. cap.4.num.28. de constit. Princip.* Pruckman. *d.cap.6. num.17.* Rulant *d.cap.2.num.24.*Gail.*observ.61.num.1. lib.2.& de pac.publ.cap.9.num.30.lib.2.* Ratio est, quod hujusmodi civitas pro omnino mortua, & quæ in rerum natura non sit, habeatur *d.l.si usiusfructus civitati.*

46 & † sublato principali ipsum etiam accessorium, cujusmodi sunt regalia & alia jura, sublatum & extinctum esse censeatur. *l.cum principalis.ff.de reg. jur. c. accessorium.eod.in 6.*

47 Ampliatur † hoc jus, ut locum habeat non solum in civitate, sed etiam castro, Ecclesia & Collegio, quatenus hæc vel illa jura, & inter hæc etiam regalia ex

Prin-

Principis concessione, legitima præscriptione vel consuetudine habent. Afflict. & Bellon. *dictis locis.* Bart. *in l.fin.num.24. ff.de colleg.illic.* Gail.*d.observ.61. nu.21.*Schrader.*de feud.2.part.9.principal.sect.9.nu.74.* plures alios allegans. Ampliatur † etiam in civitate 48
post destructionem reædificata, nisi expresse per Principem ad regalia aliave jura restituatur, vel per præscriptionem aut consuetudinem legitimam ea sibi recuperet. Afflict. *in d.§. illud quoque. num.16.17. & 18.* Angel. *in l.qui res. §. aream. num.4. ff.de solut.* Panorm.*in c.Abbate num.16.de verb.signif.*Bertachin. *in repertor.verb. Civitas. num.65.* Pruckman. *d.cap.6. num.20.*Rulant *d.num.24.* Gail.*d.observ.61.num.4.& de pac.public.cap.19.nu.11.in fin.lib.2.* vel † constet sub 49
spe restaurationis destructionem factam esse Bellon. & Schrader. *d.locis.* Alexand. *in l.inter stipulantem. §. sacram.num.13.vers.Fallit nisi sit destructa superioris authoritate. ff.de verb.oblig.* Jas.*ibid.num.30.vers.Nisi esset destructa authoritate superioris.*

Limitatur † vero supradictum jus, si sine delicto 50
& absque superioris authoritate vi hostium devastatio & destructio facta sit, Bellon.*d.loco.* Parnorm.& alii *in d.c.Abbate* Innocent.*in cap.2.num.2.vers. Si autem ab hostibus destruatur. de nov.oper.nunciat.* Bald.*in l.sicut. §. in decurionibus. num.3. ff. quod cujusque universitatis.* dicens hanc esse ipsam veritatem. Idem *in sua Margar.in verb.Civitas.*Gail.*d.observ.61.num.5.6. & 7.* Rosenth.*de feud.cap.10. conclus.4.num.14.gloss.p.* Similiter cum † variis etiam aliis modis res interire 51
possit, puta chasmate, incendio, terræmotu, *§.fin.Instit. de usufruct. l.ex conducto.ff.locati.* & inundatione, *l.qui universas. §. itemque a mari. ff. de acquir. vel amittend. possess.* ita † etiam illud limitandum est, ut non pro- 52

cedat quando chaſmate, incendio, terræmotu vel inundatione civitas periit Afflict. *d.* §. *illud quoque. nu.* 18. *verſ. Secundo vero caſu.* & Roſenth. *d. loco.*

53 Duodecimo † amittuntur regalia, aliaque jura privilegio conceſſa, etiamſi civitas non deſtruatur ſoloque æquetur, ſed cives omnes urbe relicta aufugiant, eaque ratione ea à civibus deſtituatur ac pro deſerta mortuaque habeatur gloſſ. *in d. l. ſi uſusfructus civitati. in verb. Carthago.* Bart. *in l. in ſingulos. num.* 1. *ff. de ann. leg.* Rayner. de Foroliv. *in l. omnes populi. nu.* 8. *ff. de juſtit. & jur.* Rulant *d. num.* 24. *verſ. ſi ſic, quo caſu.*

54 Fallit † eo caſu, quo cives non diſperguntur, ut vagabundi, ſed conjunctim manent, atque ita novam ſibi ſedem figunt, quam inhabitent, gloſſ. *d. loco.* Bart. *in l. ejus qui.* §. *Celſus. num.* 4. *ff. ad municipal.* facitque pro hac ſententia text. *in l. quod in rerum.* §. *fin. ff. de legat.* 1. & *in l. hoc jure.* §. *ſi aquam. ff. de aq. quotid. & æſtiv.*

55 Decimotertio † ſeculares Principes & alii Status Imperii in pœnam banni declarati non ſolum infamiæ notam incurrunt nec à quoquam ſciente in domum vel aulam recipi. Ordinat. Camer. *p.* 2. *tit.* 10. §. Vnd wo er/ ꝛc. & à quolibet impune occidi poſſunt, omnesque obligationes, actiones, juramenta & pacta ex parte eorum pro irritis & omnino nullis habentur, verumetiam omnia bona Juraque & ſic etiam Regalia per conceſſionem vel præſcriptionem acquiſita amittunt *d. p.* 2. *tit.* 9. §. 2. Gail. *de pac. publ. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 23. *cap.* 12. *num.* 4. & 5. Mynſing. *obſerv.* 30. *cent.* 5. Pruckman. *d. cap.* 6. *num.* 22. Rulant *d. cap.* 2. *num.* 25.

56 idque † adeo verum eſt, ut procedat etiam quando ob ſolam contumaciam quis in bannum eſt condemnatus, Gail. *de pac. publ. cap.* 5. *num.* 12. *lib.* 2. Pruckman. *d. cap.* 6. *nu.* 24. deciſ. ſeu præjudicia Cameræ. *in verb.*

Bannum.vers. Bannum propter delictum, ubi inter cætera ait bannitum propter delictum & propter contumaciam æquiparari, & haberi pro hoste Imperii non solum propter delictum, sed & propter contumaciam, bonaque hujusmodi banniti fieri occupantium. Æquiparatio tamen hæc banni propter delictum & contumaciam non est tanta ut non sint inter ea aliquot notabiles differentiæ, quarum quinque adducuntur à Gail. *d.l.2.c.6.nu.3.4.5.6.7.*

Non † potest autem quantum ad Principes attinet, ad hujusmodi pœnam ob delictum vel contumaciam in Camera Imperiali deveniri, nisi præcedente scientia & consensu Imperatoris, eaque Principum hac in parte prærogativa est, quod licet expresse Ordinatione Cameræ non est cautum, tamen hactenus in Imperio usu introductum est, ut recte ait Heig. *part.1.quæst.9. num.*42. ubi addit id non sine ratione factum, & *num.43. & seq.* id pluribus confirmat, addens etiam ejus rei exempla. Non † potest etiam Camera ab hujusmodi pœna absolvere, sive Princeps sit, sive alius, si sit fractæ pacis causa majoris momenti & periculi, idque expresse sancitum est in Ordinat. Cameræ *part.2. tit.18.* §.*fin*. Debet vero etiam ad obtinendam absolutionem à pœna banni fractæ pacis intervenire consensus ipsius offensæ partis *d.p.2.tit.15.* §.*1*. & si bannitus velit, potest Cæsar vel Camera, uter ex iis in bannum declaraverit, de conditionibus placandæ partis & fisci cognoscere, & tum demum nec ante absolvitur §.*2*. Idque quoad fiscum ita se habet si bannum delicti sit, secus vero si contumaciæ bannum sit in quo ei nihil debetur, nisi ei expresse in pœnam aliquam puta mandatorum Executorialium sit. de Ordinat. *p.3.tit.46.§.fin.in fin.*

57 58

P 5 Deci-

59 Decimoquarto † licet Ecclesiastici sive Principes sive alii Status Imperii sint, condemnari in bannum nullo modo possint, Gail. *de pace publ.lib.1.c.1. nu.*12. *& lib.2.c.4 num.*21. per textum *in c.nimis.de jurejur.*
60 tamen † ex eadem causa, ex qua seculares banni pœnam incurrunt, omnibus suis regalibus & privilegiis per sententiam declaratoriam privantur. Mynsing. *observ.90. in princ. in verb. Prout solent Ecclesiastici.*
61 *cent.1.* Gail. *jam citatis locis.* Atque † hic obiter simul illa differentia inter Ecclesiasticos & seculares observanda est, quod hi publice sub dio, illi vero extra hujusmodi locum publicum in ipso Consistorio Judice pro tribunali sedente condemnentur, Gail. *d.c.1. num.12.* Mynsing. *obs.59. num.5. cent.5.* Atque illud de declaratione Secularium sub Dio asserunt illis locis non solum Gail. & Mynsing. sed expresse etiam cautum est Imperii Recessu de anno 1576. Damit dann/ 2c. & *ibid.* additur id ea solennitate fieri, ut præsentibus omnibus non solum Adsessoribus sed etiam Præsidibus expediatur, & postea anno sequenti per memoriale §. Es sollen alle/2c. placuit ut omnes etiam Procuratores officii honorisque & authoritatis gratia adessent. addit etiam Gail. *d.lib.2. cap.6. num.*20. quod facta banni denunciatione publice sub dio, Protonotarius schedulam denunciationis frustulatim rumpat, & in terram dejiciat, mox Edicta Cæsarea banni in loco denunciationis nec non domicilii publice ad valvas Ecclesiarum vel domus Senatoriæ affigantur, ad hoc, ut omnibus bannum innotescat & banniti persona tanquam communis omnium hostis evitari & impune offendi queat. Quæ vero ratio sit differentiæ inter seculares & Ecclesiasticos addunt
62 Gail. *d.cap.1.nu.13.* & Mynsing. *d.obs.nu.6.* Quod † videli-

delicet Ecclesiastici tantum ratione Regalium & beneficiorum Secularium, Imperatori, ratione personæ vero & Ordinis Ecclesiastici Pontifici sint subjecti. Sive autem per declarationem in Bannum, contra Seculares, sive etiam per privationem privilegiorum & Regalium contra Ecclesiasticos pronuncietur, & sive majores vel graviores causæ sint, semper hujusmodi declarationis vel privationis causæ expresse sunt addendæ. Idque stricte ita observari apparet ex sententiis Cameræ à Raphaële Scilero & Christiano Barth. editis & faciunt huc quæ tradit Gail. *lib.2.cap.6.num.12.13.14.& seqq.*

Decimoquinto † amittuntur etiam regalia, si ad requisitionem concedentis denegetur editio tituli eorum, Afflict. *in cap.1.§.illud quoque.n.12.de prohibit. feud. alien. per Fridericum.* Luc. de Penn. *in l.2.col.2. Cod.de fund.limitroph.lib.11.* Peregrin.*de jur.fisc.lib.7. tit.3.num.20.* Anton. Capyc. *in sua investitur.feudal. c.Feudatariorum editiones col.3. §.limita.primo pag.181.* Boss. *in tract.criminal. tit. de Principe, num.233. & seq.* Grammat. *cons.9.* Florian.*in l.sicuti.§.sed si quæratur. ff.si servit.vind.* Johan.Faber *§.retinendæ.num.32.& 33. Institut. de interd.* Roland. à Vall.*cons.89. Etsi apud legum. num.24. lib.2.* ubi ait quod jus suum sufficiens per privilegium de regalibus non ostendens, statim privetur suo jure, item quod regalia se possidere prætendentes cogendi sint illa dimittere, nisi ostendant legitimum privilegium, cujus vigore valeant ea possidere, & ibid. *num.23.* additur ratio, quod regalia nemo sine titulo possideat, ideoque præsumptionem juris possessor contra se habeat, quam rationem etiam reliqui jam citati adducunt. 63

Limitandum † vero est hoc jus, quo ob denega- 64
tam

tam editionem tituli regalia amittuntur, ut non habeat locum si denegans habeat pro se consuetudinem vel præscriptionem temporis immemorialis, Afflict. *dict. num.* 12. *vers. Et nisi privatus ostenderit*. Idque confirmatur optima ratione, quod videlicet tempus immemoriale habeat vim veri tituli, & potentius etiam jus per illud acquiratur, quam per titulum concessionis à Principe factæ, ut capite superiori in secundo membro dictum est. Ideoque eo minus obstat præsumptio juris supra adducta, cum præsertim ea generalis sit, & ex immemoriali tempore specialis nasca-
65 tur præsumptio, quæ † generali derogat, eamque tollit *l. in toto. ff. de reg. jur.* Cravett. *cons.* 285. *num.* 21. Wesenbec. *cons.* 4. *num.* 64. ideoque eo magis hic at-
66 tendendum est, quod † prædicta specialis præsumptio sit fortissima, adeo ut hæc dicatur præsumptio juris & de jure Felin. *in c. à nobis. num.* 7. *de præscript.* Socin. jun. *cons.* 115. *nu.* 38. *& seq. vol.* 2. Cæpol. *cons.* 129. *num.* 3. Rubeus *cons.* 13. *nu.* 6. Cravet. *cons.* 21. *nu.* 12.

Atque hæc quidem omnia de regalibus per privi-
67 legium impetratis. Quantum † vero ad concessionem regalium per investituram seu infeudationem factam attinet, illi modi, quibus alias jure feudali feudum amittitur, in ea etiam concessione locum habent, cum in regalibus in feudum concessis de hujusmodi modis & causis nihil peculiare constitutum sit, in quo illud jus feudale non obtineat, & merito de his juribus regalibus in feudum concessis dicitur, quod, quatenus de iis nihil singulare jure feudali cautum reperitur, idem de iis sentiendum sit, quod de aliis feudis, quemadmodum & de Ducatu & aliis feudis regalem dignitatem annexam habentibus dici potest, quod communibus feudorum regulis subjaceant, nisi quid speciali-

cialiter de iis constitutum esse constet, idque ita etiam tradit Rosenth. *de feud.cap.10.conclus.42.num.33. vers. Siquidem feuda regalis dignitatis.*

Neque † hoc tantum in iis regalibus locum habet, 68
quæ principaliter & seorsim per investituram conceduntur, sed & quæ accessorie & per consequentiam una cum regalem dignitatem annexam habente vel alio feudo conferuntur Pruckman. *d.cap.6. num.16.* Rulant *d.cap.2.nu.26. vers. Si in consequentiam fundi.* cum † vulgati juris sit, accessorium sequi suum prin- 69
cipale *l.cum principalis.ff.de reg.jur. c.accessorium.eod. in 6.l. Aurelius. §.legatum.ff.de liberat.legat.cum similibus.* idque † ita se habeat, etiamsi accessorium sit præ- 70
stantius ac nobilius suo principali *l.cum aurum.§.pervenıamus.ff. de aur.& argent. legat. §.si tamen alienam. Instit.de rer.divis.* Petr.Peck.*in d.cap.accessorium.nu.4.* Marsil.*sing.17.num.6.* ubi plures alios pro ea sententia allegat.

Ex † iis vero modis, quibus jure communi feudali 71
regalia amittuntur, aliqui sunt cum iis, de quibus supra quoad concessionem per merum privilegium factam, dictum est, communes, cujusmodi sunt cessatio causæ ex qua facta est concessio, renunciatio sive refutatio, abusus, delictum contra concedentem commissum, & cumprimis crimen læsæ majestatis, lapsus temporis in concessione expressi & præfiniti, denegatio editionis tituli, & nonnulli alii modi sive causæ amissionis. Reliqui sunt singulares, & ad solam concessionem per investituram factam pertinent, & tales plures sunt, quam communes ob singulares circumstantias, quę in feudis peculiariter locum habent. De his † vero omnibus & singularibus & communi- 72
bus causis sive modis, quibus in feudum concessa jure feu-

re feudali amittuntur, licet videre *in c.1. quib. mod. feud. amitt. cap.1. in quib.caus. feud. amitt.c.1. quæ fuit prim.caus.benefic.amittend. c.1.an ille qui inter f.c. fratr. domin. feud.amitt. & iisdem aliisque locis* Feudistas variosque tractatus de feudis editos.

73 Etsi vero † consuetudinis & præscriptionis longe alia sit ratio, quam privilegii & investituræ, & firmius potentiusque jus esse censeatur, quod per eos modos, quam quod concessione Cæsarea per privilegium vel investituram facta, acquiritur, ut superiori capite demonstratum est, ideoque difficilius regalia per consuetudinem vel præscriptionem quam per privilegium vel investituram acquisita amittantur, tamen & illa, quæ quis per consuetudinem vel præscriptionem nactus est, ex quibusdam causis amitti cer-
74 tum est. Ex † his est renunciatio, nimius abusus, civitatis, castri vel similium locorum, quibus regalia per consuetudinem vel præscriptionem sunt acquisita, totalis ob delictum authoritate superioris facta destructio & eversio, sententia per quam quis ex secularibus Principibus vel aliis Imperii Statibus in Imperiale bannum per sententiam declaratus, vel Ecclesiasticus suis privilegiis & regalibus privatus est, sive ob delictum verum, sive ob solam contumaciam hujusmodi declaratio & privatio facta sit. Atque huc faciunt, quæ supra *in 5.7.11.12.13. & 14. amittendi modo*, in terminis privilegii, quo regalium concessio facta est, adducta sunt, cum de iis modis vel ob generalem & eandem rationem, in regalibus etiam per præscriptionem & consuetudinem acquisitis locum habentem, idem dicendum sit. *l.illud. ff. ad l. aquil. l. à Titio. ff. de verb.obligat.*

CAPUT

Caput VII.
De actionibus.

Summaria.

1. Condictionem ex privilegio recte intentat, qui unum vel plura regalia per illud nactus est, & ex eo agere vult.

2. Idque cumprimis habet locum, cum quis ex certa lege vel constitutione privilegium habet.

3. Condictio ex moribus ratione regalium illis etiam competit, qui ea consuetudine acquisiverunt.

4. Regalia quando sibi quis titulo feudali competere contendit, idq; non ob investituram veram vel abusivam facit, sed ob stipulationem de investiendo factam, actio ex stipulatu competit.

5. Condictio ex moribus de regalibus datur ex promissione de investiendo sine stipulatione facta.

6. Nec tamen aliter, quam ad solum interesse agi potest.

7. Investitus de re feudali etiamsi ea investitura sit abusiva, tamen precise ad rei traditionem agere potest, eoque nomine condictionem ex moribus habet.

8. In regalibus abusiva investitura loco traditionis est, & per eam dominium & quasi possessio acquiritur, & num.19.

9. Hæc investitura in regalibus eandem vim & effectum habet, quem in rebus corporalibus vera & propria quæ id operatur, ut vasallo generaliter de omnibus iis, ad quæ præstando dominus tenetur, condictio ex moribus, adversus eum competat.

10. Condictio ex moribus tanquam actio generalis etiam feudo evicto, vel si de certis servitiis, ultra quæ vasallus gravari non debeat, convenerit, locum habet.

11. Actio

11. Actio præscriptis verbis ex contractu feudali non competit, cum feudum sit contractus nominatus, nu. 12.

13. Officium judicis contra dominum nimis magna & insolita servitia à vasallo exigentem implorari, & hoc nomine ordinarius sive superior adiri potest, ut contra dominum inhibitorium mandatum decernat.

14. An & quando sine clausula justificatoria hujusmodi mandatum decerni possit? si pro servitiis à vasallis vel subditis aliquid in majori summa, quam debebatur, solutum sit condictio indebiti institui potest.

15. De regalibus confessoria & negatoria utilis institui possunt, sive ea per privilegium vel investituram, sive per præscriptionem vel consuetudinem acquisita sint, idque in Camera Imperiali quotidiana testatur experientia & praxis, nu. 16.

17. Confessoria & negatoria an in regalibus per investituram acquisitis locum habeant?

18. Per abusivam investituram possessio vel etiam dominium in investitum in re corporali non transfertur.

20. Vasallus tam in regalibus quam aliis rebus feudalibus hanc prærogativam habet, ut domino præferatur, si ambo in actionibus realibus concurrant.

21. Dominus tamen præfertur vasallo, si tanquam dominus directus, & sic tantum de jure suo agat, nec intentionem suam eo, ut possessionem consequatur, dirigat.

22. Potest etiam de ipsius vasalli jure, illo sciente, & non contradicente, agere.

23. Petitio hereditatis an & quando in regalibus locum habeat? nu. 24.

25. In regalibus ut petitoria, ita & possessoria remedia utilia locum habent, idq; quoad regalia allodialia in specie ostenditur de remedio Quorum bonorum & l. fin. C. de edict.

de edict. div. Hadrian. tollend. nu.26. & 30. *Recuperandæ* nu.31. *Retinendæ* nu.32.

27. L.2. ff. Quorum bonorum *declaratur & n.28.*

29. Regalium & aliorum incorporalium in remediis possessoriis ratio habetur ratio, ut quasi possessio eorum & possessio corporalium censeantur esse una & eadem res in substantia, varientque tantum rebus possessis.

33. Cumulari non potest possessorium retinendæ cum petitorio in rebus corporalibus.

34. Cumulatio tamen ejusmodi recte fit in regalibus & aliis juribus incorporalibus, reprobata sententia Rubei num.36.

35. Petitorium, quo regalia & alia jura incorporalia vindicantur, etiam possessori competit.

37. Cum possessorio retinendæ de regalibus cumulari etiam potest petitio pœnæ privilegio, quo ea concessa sunt, adjectæ. In Regalibus & Jurisdictionalibus in possessoriis adipiscendæ, retinendæ & recuperandæ requiritur, ut cum possessione etiam titulus probetur.

38. Possessoria remedia utilia etiam in regalibus, quæ non sunt allodialia, sed per investituram acquisita, locum habent, idq; in specie ostenditur de remedio Quorum bonorum & l.fin. C. de edict. div. Hadrian. tollend. n.39. *&* 40. *Recuperandæ* num.41.42.43. *&* 44. *Retinendæ* nu.45. *&* 46.

47. Condictio ex moribus domino etiam de regalibus non minus quam de aliis rebus feudalibus adversus vasallum competit ad omnia, quæ ei præstari debent.

48. Si de iis stipulatio intervenerit, actio ex stipulatu ei datur.

49. Actio ex stipulatu etiam domino competit feudo per culpam amisso, vel alia de causa finito, si stipulatio de restitutione iis casibus facienda facta sit.

50. Actiones perſonales aliæ quænam domino competant? remiſſive.

51. Confeſſoria & negatoria directa ratione directi dominii competunt domino de regalibus à ſe in feudum conceſſis, ad easq; pertinet quod de rei vindicatione in jure feudali & à Dd. in domini perſona traditum eſt, quando vero ea domino detur, additur nu. 52. 53. & 54.

55. Sententia declaratoria ex receptiſſima Dd. ſententia requiritur ad auferendam à vaſallo poſſeſſionem, etiam eo caſu, quo ipſo jure feudo privatur.

56. Poſſeſſoria uti poſſidetis & Recuperandæ dantur domino non ſolum contra tertium, ſi in civili poſſeſſione vel quaſi turbetur, vel ea ſpolietur, ſed & contra ipſum vaſallum, ſi hic ſervitia aliave, quæ domino ex conventione vel natura feudi debentur, in totum vel ex parte turbando vel ſpoliando deneget.

57. Confeſſoria & negatoria de regalibus & aliis juribus incorporalibus domino competentes an & quatenus directæ vel utiles actiones ſint, & quid de poſſeſſoriis. item an actionibus pluribus cumulatis actori ſi ex una tantum jus foveat obſtet & ex altera obtinere non debeat?

58. Remedia etiam extraordinaria & ſummaria mandatorum in regalibus locum habere, & in ſpecie quatenus mandata executiva ſine clauſula de iis accerni poſſint?

QUandoquidem admodum frequentes de regalibus ſunt lites, idque Camera Imperialis ejuſque proceſſus & acta judicialia abunde & luculenter teſtatum faciunt, atque hæ controverſiæ tanto ſunt graviores, quod maxime inter Illuſtres & Illuſtriſſimas perſonas, alioſque Imperii Status agitentur, & ipſa regalia res admodum magni momenti ſint, ſuperioribus capitibus nonnulla hoc & ſequenti capite de

ejuſmo-

ejusmodi controversiis adjicere libet, idque ita fiet, ut hoc capite de actionibus propter regalia competentibus, sequenti vero de judice competenti & forma judicii tractetur. Dictum vero est supra *cap.5.* regalia concessione, consuetudine ac præscriptione acquiri, & concessionem per Cæsareum privilegium vel investituram fieri. Qui per † privilegium unum vel 1
plura regalia nactus est, & ex eo agere, suamque intentionem fundare vult, condictionem ex privilegio, quæ etiam condictio ex lege appellari potest, recte intentat, cum privilegium vim legis habeat. *arg. §.sed & quod Princip. Instit. de jur. natural. gent. & civil. & l.1. in princ. ff. de constit. Princip.* Tileman. de Benign. *Syntagm.1. decad.2. vot.9. in princ. & Syntagm.2. dec.1. vot.5. num.4.* idque in Camera Imperiali in causa Speyer contra Speyer / item Jngelheim contra Pfaltz & alias sæpius observatum fuit. Atque † habet 2
cumprimis tunc locum, cum quis ex certa lege vel constitutione privilegium habet *l.un. ff. de condict. ex leg.* cum hujusmodi privilegium nihil aliud, quam ipsa expressa lex sit. Sic † & iis, qui consuetudine le- 3
gitima regalia acquisiverunt, condictionem ex moribus competere existimo, idque eadem ratione, qua de re feudali & quidem etiam de regalibus in feudum concessis ob consuetudines feudales condictio ex moribus datur, ut infra dicetur.

Quod † si vero quis sibi regalia titulo feudali com- 4
petere contendat, idque non ob investituram veram vel abusivam fiat, sed ob stipulationem de investiendo factam, ex stipulatu actio locum habebit Jas. *in usib. feudor. num.36.* Schneidw. *in epitom. feudal. part.1. num.27. vers. Aut vero vasallus.* Schrad. *de feud. part.5. c.2. num.26.* Borch. *de feud. cap.9. num.10. & 11.* Vult. *de*

feud.cap.1.num.12.lib.2. Wesenb. *de feud.cap.12. nu.8.* Clar. *in §.feudum. quæst.89.num.1.vers. Tu dic.* addens
5 hanc sententiam esse communem. Promissione † vero sine stipulatione de investiendo facta, competit condictio ex moribus, Bald. *in rubr. Cod.de condict.ex leg.num.14.* Jas. *in l.un.nu.9. ff.eod.* Schneidw. Schrad. Borch. Vult. Wesenbec. & Clar. *supra citat. locis.* Curt.jun. *de feud.part.1.quæst.10.num.1.vers. Tertia sit conclusio.* ubi recte addit eam esse magis communem Dd. sententiam, idque testatur etiam Ferrar. Montan.
6 *de feud.lib.1.cap.5.vers. Contractus autem.* Neque † tamen alter quam ad solum interesse agi potest. Zas. *in epit.feudal.part.6.num.12.* Schrad. *d.part.5.cap.1.n.10.* Mynsing. *observ.61.num.1. cent.4.* Schneidw. *in epit. feudal.part.5.nu.129.* Clar. *in d.§. Feudum.quæst.26.n.2.* addens hanc sententiam esse communem.

7 Quando † vero quis investitus est de re feudali & ea investitura non est vera & propria, sed abusiva, præcise ad rei traditionem & possessionem consequendam agere potest, eoque nomine condictionem ex moribus habet, Jas. *in rub. feudor. nu.36.* Schneidw. *d.part.1.nu.27. vers. aut vero vasallus.* Schrad. *d.part.5. c.2.num.26.* Borch. *de feud.c.9.num.10.& 11.* Vult. *d.c.1. num.12.* Rosenth. *de feud.c.12. concl.11.num.20.* addens
8 hanc esse omnium sententiam. Verum † id regulariter quidem in se habet, fallit vero in regalibus & aliis juribus incorporalibus. Nam in iis ipsa investitura abusiva loco traditionis est, & sic dominium & quasi possessio per eam acquiruntur, ut tradunt Afflict. *in cap.1.num.17.v. An autem habeat locum. qui success. teneant. & in c.1. in pr.num.4.v. Fallit in juribus incorporalibus. quid sit invest.* Bald. *in l. voluntas.num.8. C. de fideicommiss.* & alii supra *cap.3. num.24.* Allegati.

Atque

Atque † ideo hujusmodi investitura eandem vim & 9
effectum habet cum investitura propria & vera de re
corporali facta, quæ cum effectum & vim habet, ut
per eam non solum vasallus statim dominium & pos-
sessionem consequatur, sed & generaliter de omni-
bus iis, ad quæ præstanda dominus tenetur, & ex con-
tractu feudali obligatus est, condictio ex moribus
adversus eum competat, Andr. de Isern. *in prælud. feudor. num. 45.* Jas. *in l. jurisgentium §. Quinimo nu. 17. ff. de pact. & in d. l. un. num. 9. vers. Breviter teneas ff. de condict. ex leg.* Gœdd. *disputat. feudal. 10. th. 7. lit.* b. Rosenth. *d. cap. 12. conclus. 11. num. 16. & concl. 12. nu. 25. 29. & 117.* Atque est hæc sententia frequentioribus
Dd. calculis approbata, additque † Rosenth *d. nu. 25.* 10
eam actionem tanquam generalem locum etiam ha-
bere feudo evicto, & *d. nu. 29.* ait eam etiam dari, si de
certis servitiis præstandis convenit ultra quæ vasallus
gravari non debeat.

Et si † vero nonnulli Dd. existiment, utroque casu 11
si stipulatio non intervenerit, actionem præscriptis
verbis competere, tamen contrarium verius est, cum
ea actio tantum detur quando contractus innomi-
natus est, non autem si nominatum esse constet. *l. 2. & 3. ff. de præscript. verb.* Bart. Castrens. Jas. & Dd. *in rubr. Cod. eod.* & post eos Schrader. *de feud. 2. part. 9. part. princip. sect. 9. num. 45.* Feudum † vero esse contra- 12
ctum nominatum inde consequitur, quod certum ac
speciale nomen habeat, estque hoc communi calculo
à Dd. receptum, ut testatum faciunt Jas. *in d. §. Quinimo nu. 17.* Sylvan. *de feud. recognit. quæst. 3. nu. 7.* Molin. *in consuetud. Paris. tit. 1. §. 1. gloss. 9. num. 4.* Augustin. Beroius *cons. 115. num. 11. volum. 1.* Riminald. *cons. 63.* Soarez *in Thesaur. receptar. sentent. in verb. Feudum est*

contractus Wesenbec. *de feud.cap.1.num.7.* Schrader. *de feud.part.2.cap.2.num.3.* addens se verissimam judicare, & magis communem esse dicunt Schneidw. *de feud.part.1.num.24.vèrs.Communior tamen.* Intrigliol. *de feud.quæst.15.nu.10.in fin.*

13 Potest † autem etiam contra dominum nimis magna & insolita servitia à vasallo vel subdito exigentem implorari officium judicis, & hoc nomine ordinarius sive superior adiri, ut contra eum inhibitorium mandatum decernat, eique mandet ab ejusmodi exactione & possessionis turbatione desistere. Bald. *in c.Imperialem §. Præterea si inter duos.num.15. vers. Pone quod vasallus. de prohibit.feud. alienat. per Frideric.* per text. *in l.Illicitas in princ.ff.de offic.præsid.præsid. & l.de usu aquæ ff. de var. & extraordin. cognit.* Curt.jun. *de feud.part.7.nu.36.* Vult. *d.c.1.num.16.* Rosenth. *d.*
14 *cap.12.conclus.12.num.28.* ubi † addit hoc mandatum cum clausula justificatoria decernendum esse. Fieri tamen potest, ut ea sit potentia domini, eaque importunitate ac sævitia servitia exigat & extorquere conetur, ut via mandati sine clausula locum habeat ex ordinat. Camer. *part.2. tit.23.* Si vero pro servitiis à vasallis vel subditis pecunia soluta, idque in majori summa, quam debebatur factum sit, condictio indebiti de eo quod plus debito solutum est, institui poterit *l.si is qui in fin.ff.de condict.indeb. l.si is qui plus.l.qui exceptionem §.si pars ff.eodem cum similibus.*

15 Ut † autem ad reales actiones, quæ de regalibus competunt, transeamus, sciendum est actionem confessoriam & negatoriam utilem institui posse, sive per privilegium, vel investituram, sive per præscriptionem, vel consuetudinem regalia acquisita sint. Nam quemadmodum in servitutibus, hæ actiones locum habent;

habent; *§. Æque Instit. de action. l. 1. in princ. l. uti frui. ff. Si usufruct. petat. l. binas ff. de servitut. urban. præd. l. 2. & tot. titul. ff. si servitut. vendicet. l. Quemadmodum. §. 1. Ad l. Aquil. l. si rem §. si fundum. ff. de evict. l. si prius. §. Sic & si. ff. de aqua & aq. pluv.* sic ad ad exemplum earum & in aliis incorporalibus juribus, cujusmodi etiam regalia sunt, merito competunt Bald. *ad rubr. Cod. de usufruct. num. 1. vers. Quid ergo dicemus.* Joan. Fab. *in d. §. Æque num. 3. & ibid.* Jas. *nu. 37.* Schneidw. *num. 10.* Schurff. *cons. 69 num. 12 & seq. cent. 1* Castrens. *in l. ut pomum. num. 3. vers. Tu dic. ff. de servitut. Acorombon. in l. Naturaliter. §. Nihil commune. num. 81. ff. de acquir. possess.* Eamque sententiam contra dissentientes communem dicunt Jas. *d. num. 4. in fin.* & Villalob. *in communib. opin. verb. Actio Confessoria.* & addit Faber *d. loco* usum causarum eam amplecti, & tota die secundum eam pro omni jure incorporali libellos in actione confessoria formari. Et licet non desint, qui in dubium vocant an de regalibus eæ actiones intentari possint, & quod in servitutibus hac de re cautum est, ad regalia extendendum sit, tamen cum ideo de servitutibus illæ actiones competunt, quod jura sint, & res incorporales, merito ob eandem rationem, non minus in regalibus quam servitutibus ac reliquis juribus militantem, idem jus utrobique locum habere dicitur *l. illud ff. Ad l. Aquil. l. a Titio. ff. de verb. oblig at.* atque † hoc in Camera Imperiali de 16 ejusmodi actionibus utilibus in regalibus non minus quam in aliis juribus observari, quotidiana testatur experientia ac praxis, eoque de regalibus pertinent etiam varia vota & decisiones ejusdem Cameræ apud Tileman. *Syntagm. 1. decad. 2. vot. 8. num. 2. & vot. 9. in princ. syntagm. 2. decad. 1. vot. 5. num. 2. vot. 6.*

 num. 1.

num.1.& decad.4.vot.1.num.11.vot.3.in pr.verſ. Quamvis. Gylman.*rer.judicatar. deciſ.23. in pr.verſ. Agenda propoſita lib.1. & deciſ.20. num.7. libr.2.* Meichſnor. *deciſ.Camer.tom.2. lib.2.deciſ.4.nu.35.& tom.3. deciſ.33. num.18.& 19.*

17 Videbatur † quidem de regalibus non per Cæſareum privilegium, nec etiam per præſcriptionem vel conſuetudinem, ſed per infeudationem acquiſitis magis dubitari poſſe, an in iis hæ actiones locum habeant, cum earum nulla in jure feudali expreſſa fiat mentio & textus *in cap.1. §. Rei autem. de inveſtitur. de re alien. fact.* nominatim tantum de rei vindicatione loquatur, & Feudiſtæ etiam fere nulli harum actionum ratione regalium in feudum conceſſorum ibidem vel aliis locis meminerint. Dicendum tamen eſt illas ad hujusmodi quoque regalia pertinere. Nam quod de utili rei vindicatione ibidem proditum eſt, ita merito accipitur, ut eo etiam caſu, quo Jura in feudum data ſunt, ea realis actio ſive utilis rei vindicatio locum habeat, idque eo confirmatur, quod ibidem de petendis ſervitutibus rei feudali debitis in ipſo textu ſubjicitur, & ab Afflicto aliiſque Dd. communiter additur. Ea vero utilis rei vindicatio, quæ vaſallo nomine earum ſervitutum datur, actio confeſſoria & negatoria dicitur. Roſenth. *d.cap.12.concl.12.num.13.* Vult.*d.cap.1.num.13.* Utilis igitur ſive quaſi confeſſoria & negatoria de regalibus etiam in feudum conceſſis competant, idque urget eadem illa ratio, de qua paulo ante, quoad res incorporales dictum eſt.

Singulariter vero notandum eſt, quod hæ actiones tunc etiam competant, quando non vera ſed abu-
18 ſiva & impropria inveſtitura facta eſt. Nam licet † per abuſivam inveſtituram poſſeſſio vel etiam dominium

rei

rei corporalis in investitum non transferatur, Afflict. *in d.c.1. num.5. & seqq. qui successor. teneant.* Alvarot. *in c.fin.num.2. de nov. form.fidelit.* Bald. *in rubr. Cod. de contrahend.empt.num.17.* Alexand. *in l.3. in princ.nu.15. ff. de acquirend. possess.* Jas. *in l. Traditionibus.num.4. & ibid.* Dec. *num.3. C. de transact.* ideoque actiones reales ex ea investitura non dentur, Salicet. *in d.l. Traditionibus.num.2.* Schneidw. *de feud.part.1.num.27.vers. Aut vero vasallus.* Schurff. *cons.53.num.5.cent.3.* Borch. *de feud.cap.9.num.9.& 10.* tamen † hoc secus se habet 19
in regalibus & aliis juribus incorporalibus, ut supra dictum est. De † concursu vero domini & vasalli in 20
actionibus realibus tenendum est, vasallum hanc prærogativam, ut domino in hujusmodi actionibus cum ipso concurrenti præferatur, habere tam in regalibus, quam in aliis, cum generaliter juri consonum sit, ut vasallus tali prærogativa gaudeat *d.§. rei autem* & ibi communiter Dd. Borch. *d.cap.9.num.2.* Hartm. *practicar.observat.tit.54.observ.12.num.3.* Vult. *d.cap.1. nu.14.* Schneidw. *d.part.1.nu.27.vers. Et hoc ampliatur. & part.4.num.61.* eamque sententiam communem & receptam esse tradit Schrad. *de feud.part.9.cap.7.n.81. vers. Tertio hoc.* nisi † dominus tantum tanquam dire- 21
ctus dominus, & sic de jure saltem suo agat, nec intentionem eo dirigat, ut possessionem consequatur, præpos. *in d.§. rei autem.num.4. &* Laudens. *ibid.nu.18.* vel † etiam, nisi dominus de jure vasalli ageret illo 22
sciente & non contradicente Præpos. & Laudens. *dictis locis & ibid.* Isern. *num.3. &* Afflict. *nu.4.* Rosenth. *d.cap.12. conclus.12.nu.3.*

Habet † autem etiam petitio hæreditatis locum in 23
regalibus, si in hæreditati defuncti reperiantur, & quis tanquam hæres de iis agere velit, idque ita se ha-

bat non ſolum, ſi ea inter allodialia referri poſſint, ſed & ſi defunctus ea jure & titulo feudali habuerit, ac inter alia bona, quæ allodialia ſunt, in hæreditate reperiuntur, & una cum iis hac actione petantur, quia ea actio ex jure communi potius quam feudali datur, &, cum univerſalis ſit, illæ res non per ſe, & ut feudales, ſed cum univerſitate in hanc actionem veniunt Bald. *in l.1.quæſt.37. ff.de rer.diviſ.* Alvarot. *in cap.generali.num.4. ſi de feud. defunct. controverſ.* Laudenſ. *in cap.1. in princ.num.5. de ſucceſſ.feud.* Schneidw. *in §.actionum num.54. verſ. Eſt ergo vera. Inſtit. de act.* Roſenth. *de feud.cap.7.concluſ.12. num.4.gloſſ. c.& d. cap.12.concluſ.2.nu.6.* Weſenbec. *in paratit.ff.de petit. hæredit. num.11.* eamque ſententiam communiter receptam eſſe teſtantur Schneidwin. *d.loco.* Nicolaus Rucker. inter conſilia Cantiunculæ *conſ.23. num.54.*
24 *verſ. Septimo præmitto.* De † iis vero regalibus, quæ allodialia ſunt, adeo verum eſt, hæreditatis petitionem recte inſtitui, ut id procedat non ſolum ſi ea una cum aliis bonis allodialibus, ad hæreditatem defuncti pertinentibus, uno eodemque libello petantur, ſed & ſi ſeparatim, & de iis ſolis ut allodialibus, petitione hæreditatis agatur, cum de ſingulis etiam rebus hæreditariis hæc actio recte intentetur, *l.regulariter. ff.de hæred.petit.l.1. §.cum hæreditatem.ff.ſi pars hæredit. petat.* adeo ut in minima etiam re locum habeat, *l.licet minimam. ff.de hæredit.petit.*

25 Quemadmodum † autem prædictæ actiones poſſeſſorium non concernentes de regalibus dantur, ſic & poſſeſſoria remedia utilia in iis locum habent. Nam
26 † quantum ad adipiſcendæ poſſeſſionis remedium. Quorum bonorum attinet, quemadmodum petitionem hæreditatis de iis competere modo dictum eſt,

ſic &

ſic & illud poſſeſſorium recte ab hærede defuncti inſtituitur, itaque de iis regalibus quæ allodialia ſunt, minus dubium eſt, cum jure communi generaliter hoc remedium detur hæredi necdum poſſeſſionem rerum hæreditariarum habenti *l.1. ff. quor. bonor. §. ad adipiſcendæ. Inſtitut. de interdict.* & non ſolum pro rebus corporalibus, ſed & incorporalibus & ſic etiam pro regalibus competat, Caſtrenſ. *in l.ult.num.15. C. de edict. div. Hadr. tollend.* Rip. *in l.2.num.2. ff. quor. bonor.* Angel. *in l.2.num.1.verſ. Ad incorporalia C.eod.* Weſenb. *in paratit. ff.eod.nu.8.* Menoch. *de adipiſcend. poſſeſſ. remed.1. num.83.* ubi communem hanc ſententiam eſſe addit, & ſimul *ibidem & num.84.* adducit rationes quibus ea confirmatur. Neque † obſtat text. 27
in d.l.2. ff. quor. bonor. dicens interdicto Quorum bonorum non teneri debitores hæreditarios. Nam in iis debitoribus non poteſt conſiderari poſſeſſio vel quaſi, ideoque ut recte reſpondet Ripa *d.num.2.* & Menoch. *dicto loco. num.85. in d.l.2.* non negatur illud interdictum dari pro juribus incorporalibus quæ quaſi poſſidentur *l.poſſideri in princ.* & ibi Dd. *ff. de acquir.poſſeſſ.* Non † adverſatur etiam, quod hoc poſ- 28
ſeſſorium dicitur contra corporum poſſeſſores competere *in d.l.2. ff. quor. bonor. & in d.l.ult.in fin. C.eod.* Quia poſſeſſorium retinendæ etiam pro rebus corporalibus dicitur concedi *in l.1. §. hoc interdictum. ff. Uti poſſidet.* & tamen etiam pro ſervitutibus, ut juribus incorporalibus, competere aſſeritur alio loco nimirum *in l.ſicuti. §. Ariſto. ff. ſi ſervit. vindicet.* Et † ge- 29
neraliter in remediis poſſeſſoriis tanta habetur regalium & aliorum jurium incorporalium ratio, ut quaſi poſſeſſio eorum & poſſeſſio corporalium cenſeantur eſſe una & eadem res in ſubſtantia, varientque tantum

tum in rebus possessis, atque ideo jus idem sit in utraque possessione ut eleganter ait Zas. *in d.l. possideri. num.4.*

30 Atque † hinc eo minus dubitandum est, de regalibus & aliis juribus incorporalibus hæreditariis adipiscendæ possessionis remedium etiam ex *d.l.fin. C. de edict. Div. Hadrian. toll.* competere, idque de hujusmodi juribus ibidem tradunt Petr. de Bellapert *nu.17.* Cyn. *num.30.* Bald. *num.57.* Salicet. *num.21. vers. Quæro in quo.* Castrens. *num.15.* Zuchard. *num.362.* ubi addit hanc sententiam esse à Dd. communiter receptam.

31 Non † solum vero si quis non habet possessionem regalium vel aliorum jurium utile remedium possessorium adipiscendæ ei datur, sed & si quis eam habuit, & per spolium amisit, recuperandæ possessionis remedium ei competit Bart. *in l.3. §. unde vi. num.3. ff. de vi & vi arm.* Afflict. *in c.1. §. similiter. num.13. de cap. Corrad.* Socin. *in l. rem quæ nobis. num.13. ff. de acquir. possess.* Joan. Hannibal *in l. naturaliter. num.170. ff. de usucap. &* Bertachin. *de gabell. part.4. principal quæst.15.* Menoch. *de recuperand. possess. remed.1. num.81. & seq.* & comprobatur votando in terminis vectigalium inter decisiones Cameræ apud Tileman. de Benign. *Syntagm.1. decad.2. vot.1. nu.3.* & in terminis juris collectandi apud eundem *syntagm.2. decad.4. vot.1. nu.12.* Item in terminis juris venandi & jurisdictionis apud Gylman. *rer. judicatar. lib.2. decis.20. num.7.* Simili-

32 ter † retinendæ possessionis sive Uti possidetis remedio quis uti potest, si quis possessionem regalium aliorumve jurium habeat, & in ea turbetur, Aret. *in §. retinendæ. num.3. vers. Tertio competit. Instit. de interdict.* Rebuff. *in comment. ar. ad Regias Constitutiones Galliæ tom.5. tit. de causis beneficior. possessoriis in præfat. num.6. 7.8. & 9.*

7.8. & 9. Ferrar. *in d. form. libell. pro turbat. possess. in princ. num. 3.* Schneidw. *in d. §. retinendae. num. 6.* ubi in specie vectigalium aliorumq; regalium meminit Menoch. *de retinend. possess. remed. 3. nu. 103. 145. 148. & 259.* eaque sententia decisione Cameræ Imperialis comprobata fuit in causa Brandenburg contra Nurnberg / & in causa Episcopi Herbipolensis contra Comitem Henricum Adolphum de Castell.

Atque † hic observandum est, quod, licet hoc possessorium cum petitorio cumulari non possit in rebus corporalibus, Bart. & communiter alii Dd. *in d. §. nihil commune. Can. in c. Pastoralis.* per illum text. *de caus. possess. & propriet.* Berojus *cons. 48. num. 4. & seq.* Rimmald. *cons. 193. num. 3. lib. 1.* Menoch. *de remed. retinendae 3. num. 537.* Cæsar Contard. *in l. unic. limit. 11. 2. §. 9. num. 18. & 19. C. si de moment. possess.* tamen † res se longe aliter habeat in regalibus & aliis juribus incorporalibus, in quibus ea cumulatio fieri potest. Bart. & alii Dd. *in d. §. Aristo num. 7. ff. si serv. vindicet.* Ferrar. *in d. form. libell. pro turbat. possess. in verb. ad cessandum & desistendum. num. 5.* Cæsar Contard. *d. §. 9. num. 22. & 23.* Natt. *cons. 627. num. 11. lib. 3.* Paris. *cons. 31. num. 54. lib. 4.* Rip. *tit. de rescript. lib. 2. cap. 7. num. 2. & 3.* ubi dicit ita post Bartolum omnes Dd. *in d. §. nihil commune*, tenere, additque Alberic. de Rosat. *d. loco* Ubertum de Bobio testari, ita obtentum per omnes Dd. in Studio Vercellensi, & fuit id in Camera Imperiali observatum in causa Brandenburg contra Nürnberg / in qua tamen petitorium una cum possessorio per sententiam non fuit decisum, quod de petitorii non æque ac de possessorii meritis constiterit, & in petitorio res fuerit satis clara, jurique consonum sit, ut, quoties possessorium & petitorium simul intentatur,

id prius

id prius decidatur, de quo judici prius constat *c.2.de caus.possess.& propriet.* Imol. Aretin. Alex. & Jas. *in d. §.nihil commune.* Purpur.*in l.edita.num.190.C.de edend.* Capyc.*decis.86.num.6.* Cæsar Contard.*d.limitat.2.§.5. num.26.& 27.* Hartman.Pistor.*quæst.45.num.17.lib.1.*
35 Ratio † vero hujus juris, quo prædicta cumulatio admittitur, hæc est, quod illud petitoriũ, quo vindicantur regalia & alia jura incorporalia, competat etiam possessori, *l.sicuti.§.Aristo ff.si servit.vindicet.§.æque.* & ibi Dd. *Institut. de act. l.uti frui.§.fin.ff.si usufruct. petat.* ideoque impedimentum contrarietatis cesset.
36 Et † licet Rubeus *in d.§.nihil commune.num.287.* neget, petitorium negatoriæ actionis cum possessorio retinendæ cumulari posse, tamen contrarium, ut verius est, sic & communiter à Dd. receptum, in Camera Imperiali quoque in causa Ingelheim contra
37 Churf: Pfaltz observatum est. Notandum † vero hic est, ita etiam possessorium retinendæ de regalibus institui posse, ut cum eo cumuletur petitio pœnæ, privilegio, quo ea concessa sunt, adjecta Ptol.*cons.194. num.48.* addens hic juris communis & singularis remedia ad idem & ejusdem juris defensionem spectare. Præterea tenendum est de Regalibus & jurisdictionalibus non solum in possessorio adipiscendæ sed & retinendæ & quidem etiam recuperandæ requiri, ut cum possessione verus etiam titulus doceatur, nec sufficere si actus possessorii allegentur & probentur *cap.fin.de restitut.spoliat.in 6.cap.cum personæ de privilegiis in 6.* Boss.*in tractat.crimin.tit.de Principe.nu.233.& seqq.* Grammat.*cons.9.* Luc.de Penn.*in l.2.C.de fund. limit.* Alexander *in l.generaliter.§.nihil commune.ff.de acquiren. vel amitt. possess.* Borgum *in 2.part. decis.36. num.467.* Knich.*de sublim. territor.jur.cap.3.num.114.*
& cap.5.

& cap.5.num.13.& seq. Florian. *in l.sicuti.§.sed si quaratur.ff.si servit.vind.* ubi in specie etiam de vectigalibus ait, possessionem exigendi ea non prodesse, nisi tituli editio ac probatio fiat.

Atque † hæc quidem omnia ita se quoque excepto eo, quod de petitione pœnæ privilegio adjectæ supra dictum est, habent in regalibus, quæ non sunt allodialia, sed per investituram acquisita. Nam in iis quoque possessoria remedia utilia locum habent, idque † in specie de interdicto Quorum bonorum, tanquam possessorio adipiscendæ, quo quis ut hæres ab intestato in possessionem rerum hæreditarium, quibus etiam feudalia bona continentur, immissionem petit, tradunt Dec. *cons.424. proponitur quod magnifica. num.10.* Paris. *cons.41. optimum jus. num.1.2. & 3.vol.1.* Wesenbec. *in paratit. ff. quorum bonor. nu.8.* Achill. Personal. *in tract. de interdict. quorum bonor. num.471.* eamque sententiam a plerisque teneri ait Wesenbec. *d.loco.* eaque confirmatur in textu *in cap.1. §.si inter filiam. si de feud. defunct. content. sit int. domin. & agnat.* neque hac in re differentia constituitur inter regalia aliave jura incorporalia & res corporales feudales. Et † quemadmodum interdictum Quorum bonorum ab intestato datur, sic & testamento condito datur remedium *l.fin. Cod. de edict. Div. Hadr. tollend.* idque ibidem docent Alexand. *num.20. in ſ. Aliud notabile dictum.* Jas. *num.26.* Sebast. Sap. *num.93.* Zuchard. *num.485.* Eandem sententiam amplectuntur Afflict. *decis.119.nu.3.4. & 5.* Roland. à Vall. *cons.[illegible] num.45.vers. Quibus tamen non obstantibus. & aliquot num.seqq. vol.1.* id in specie asserens de feudo regali Marchionatus & regalibus eidem annexis Brun. *cons.1.num.15.& cons.18.num.12.* Dec. *cons.467.nu.9.[illegible]*

& [illegible]

& 11.& conf.588. num.9. verf. Prædicta conclusio. Burfat. *conf.89. num.30.* ubi *num.31.* addit hanc eſſe receptam Dd. ſententiam.

41 Recuperandæ † remedium ſimiliter de rebus feudalibus, ſive res corporales ſive regalia aut alia jura ſint, intentari poteſt, idque eo verius eſt, quod & nu-
42 do uſufructuario detur. *l.3. §. pen. ff. unde vi.* Et † licet interdictum Unde vi, contra dominum competere negent, Jaſon *in l. ſi idem. §. ſi una actio. num.3. ff. de jurisdict.* Dec. *in cap.1. lect.1. num.32. verſ. Limitatur tamen. de conſtit.* Zaſ. *de feud. part.11. num.24.* & plures alii, tamen contrarium tenent quam plurimi alii Dd. & inter hos etiam plerique Germaniæ Juriſconſulti ex quibus ſunt Mynſ. *obſ.91. num.7. & ſeqq. cent.4.* & omnes Profeſſores & Dd. juridici Collegii in Academia Francofurdenſi inter conſilia German. *conſ.21. quæſt.1. num.45. vol.3.* Borch. *d. cap.9. num.18.* Schenck. *in cap.1. §. ſi vero vaſallus. num.10. & ſeqq. de milit. vaſall. qui contumax eſt.* Vult. *d. cap.1. num.15. verſ. De poſſeſſorio recuperanda.* Goed. *diſput. feud.10. theſi 5.* Roſenth. *de feud. cap.10. concluſ.23. num.3. & 4.* ubi *in gloſſ. c. in fin.* addit ſe putare hanc ſententiam veriſſimam eſſe, & in praxi obtineri etiam in Camera Imperiali poſſe, & comprobatur etiam ea in libro præjudiciorum & deciſionum Cameræ *in verb. vaſallus. §. accedit quod Jacobin.* Eadem & mihi magis placet, cum præſertim vaſallus per hujuſmodi actionem dominum alicujus criminis non incuſet, ſed tantum ſe poſſeſſione per vim privatum eſſe conqueratur, reſtitutionem per viam juris petat, nec hæc actio de jure famoſa ſit, & facti infamiam per eam incurri minus recte obten-
43 datur, argumentumque † à liberto ad vaſallum eo infirmius ſit, quod non ſolum patronus liberto viciſſim

non

non teneatur, sed & tanta inter patronum & dominum sit dissimilitudo, ut dominus & vasallus regulariter ad paria teneri dicantur, ideoque textum *in cap.1. §. ult. de form. fidelitat.* contra dominum notabilissimum esse, & sanctum jus continere ibidem dixerit Baldus *in princ.* Et si contra Constitutionem Imperii de pace publica vasallum dominus offenderit, juris via ita uti potest, ut & ad privationem feudi & simul non minus quam contra quemlibet extraneum ad gravissimam pœnam banni recte agat. Gail. *de pac. publ. lib.2. cap.15. num.10.* Quibus † accedit quod re- 44
verentia etiam quæ à vasallo debetur domino non sit tanta, ut, si agere contra eum velit, aliqua veniæ petitione sit opus, nisi actio vere famosa sit, ut communiter sentiunt Dd. teste Alexandro *in l. generaliter. nu.7. de in jus vocand.* Claro *in §. feudum quæst.25. num.1.* Gailio *de pignorat. observat.15. num.4.* Rosenth. *d. conclus.23. num.16.* ubi *in gloss. l.* simul multos alios allegat, de hac communi attestantes, eaque in Camera Imperiali observatur & approbata est, idque testantur Gail. *dicto loco.* Fichard. in addit. ad Villalob. *in commun. opin. sub lit. V. num.8.* & Rosenth. *jam citato loco.* Præter quos generaliter asserit Wesenb. *de feud. part.9. num.16.* eam hodie servari. Quia † vero posses- 45
sorium recuperandæ non solum contra extraneum, sed & contra dominum feudi datur, ut jam dictum est, eo minus dubitandum est, possessorium retinendæ sine distinctione inter illas personas locum habere, idque ita generaliter & indistincte tradunt Joan. Fab. *in §. retinendæ. num.9. Institut. de interdict.* gloss. & Dd. *in l. unic. C. uti possidet.* Menoch. *de retinend. possess. remed.3. num.81.* Borch. *d. cap.9. num.17. vers. Et sic quod interdictum.* Atque hic non minus quam de iis regali-

bus & aliis juribus, quæ allodialia ſunt, tenendum eſt, quod, ut ſupra oſtenſum eſt, hoc poſſeſſorium cum petitorio recte cumuletur, cum nulla hic appareat diverſitatis ratio inter allodialia & feuda. Præterea
46 † notandum hic eſt poſſeſſorium retinendæ de regalibus in feudum conceſſis competere etiam quando quis abuſive inveſtitus eſt, cum abuſiva inveſtitura in iis & aliis juribus incorporalibus vim traditionis habeat, & per eam quaſi poſſeſſio acquiratur, ideoque abuſive inveſtito reales etiam actiones competant, ut ſupra dixi.

Quemadmodum vero vaſallus ob qualitatem feudalem de regalib. eas habet actiones, de quibus hactenus dictum eſt, ſic & domino de iis ſua competunt remedia, ſive perſonales ſive reales actiones ſint, ſive
47 poſſeſſoria remedia ſpectentur. Et † primum quidem tenendum eſt, quemadmodum ſupra dictum eſt vaſallo condictionem ex moribus cõpetere ad omnia, quæ dominus ei præſtare tenetur, ſic & vice verſa domino eandem actionem dari adverſus vaſallum ad omnia, quæ ei præſtari debent, Andr. de Iſern. *in prælud. feudor. nu. 45. verſ. Ad ſervitium. & ibid.* Afflict. *num. 47. verſ. Qua actione.* Specul. *tit. de feud. §. fin. nu. 3. & 6.* Bald. *in c. 1. §. porro dominum. num. 4. verſ. Poteſt etiam conveniri. Quæ fuit prim. cauſ. benefic. amittend.* Jaſ. *in l. unic. nu. 9. verſ. Breviter teneas. ff. de condict. ex leg.* Roſenth. *d. cap. 12. concluſ. 11. num. 16.* plures alios allegans, & *concluſ. 12. nu. 117. & concluſ. 13. nu. 1.* eamque ſententiam communem eſſe teſtantur Schrader. *de feud. 2. part. 9. part. principal. ſect. 9. n. 34.* & Roſenth.
48 *d. concluſ. 11. num. 16.* Præter † eam vero condictionem habet dominus etiam ſpecialem actionem ex ſtipulatu, ſi de iis, quæ à vaſallo præſtanda ſint, ſtipulatio interve-

tervenerit *arg.c.1. in fin. In quibus cauſ.feud.amitt.c.1.*
§.fin. & ibi gloſſ. *de capitan. qui cur. domin. vendid.*
Speculat. *d.num.6.* Andr. de Iſern. Afflict. Bald. &
Jaſ. *jam citatis locis.* Vult. *d.cap.1. num.17.* Duaren.*de*
feud.c.19.nu.1.verſ.Potest etiam. Gœd.*diſput.feudal.10.*
theſ.7. Mozz.*de feud.tit.quæ actio oritur ex feud.nu.13.*
Idque † ita ſe etiam habet in feudo per culpam amiſ- 49
ſo, vel alia de cauſa finito, ſi ſtipulatio de reſtitutio-
ne iis caſibus facienda facta ſit. Jacob. de Belloviſ.
Alvarot. & Præpoſit.*in c.1. §.ſed nec est alia. Quæ ſunt*
prim.cauſ.benefic. amittend. & ibid. Laudenſ. *in §.illud*
tamen non lateat num.7. Jaſ.*in prælud. feudor. num.38.*
Schrader.*de feud.2.part.9.part.principalis ſect.9.num.45.*
Roſenth. *d.c.12. concl.13. num.31.* De † pluribus vero 50
aliis actionibus perſonalibus, quæ domino ad recu-
perandum feudum ob culpam aliave de cauſa aper-
tum ac finitum competere poſſunt, videantur Schrad.
d.ſect.9.num.22.& multis ſeqq. & Roſenth.*d.concluſ.13.*
nu.22. & aliquot ſeqq.

Ad † reales actiones quod attinet, merito ob dire- 51
ctum dominium dicuntur domino de regalibus com-
petere directa confeſſoria & negatoria actio. Nam
cum nihil peculiare quoad dominum etiam de iis
actionibus in regalibus & aliis juribus incorporali-
bus conſtitutum ſit, ad has actiones pertinet quod
de rei vindicatione in domini perſona jure feudali &
à Dd. traditum eſt. Rei † vindicatio vero competit, 52
ſi aliquis rem poſſideat tanquam feudum & dominus
neget ſe eam in feudum dediſſe. *c.1. §.Si vero in verb.*
rem ſuam petat. Quid ſit inveſtit. Similiter contra
† eum etiam, quem rem tanquam feudum poſſidere 53
in confeſſo eſt, dominus rei vindicationem habet, ſi
felonia à vaſallo commiſſa eſt, Jacobin. de S. Georg. *in*

verb. Et dicti vasalli num.24. Ferrar. Montan. *de feud. lib.5. cap.3. vers. Contra vasallum autem.* Sousbec. *d. part.13. num.75.* Rosenth. *d.conclus.13. num.15.* Vult. *d. c.1. num.19.* Tiraquell. *in l. Si unquam. verb. Revertatur num.328. Cod. de revocand. donat.* eamque sententiam communem appellat Schneidw. *de feud. part.1. nu.28. in fin.* & crebriori Interpretum calculo esse dicit
54 Borch. *d.c.9. num.21.* competitque † ea cumprimis sine dubio quando ipso jure vasallus feudo privatur, cum utile dominium cum directo consolidetur, & nihil aliud quam possessio apud vasallum maneat, in
55 † qua auferenda declaratoria sententia opus est ex receptissima Dd. sententia, Hartm. Pistor. *quæst.35. nu.6. lib.1.* dicens id ab omnibus Dd. communiter receptum esse, idemque asserit Menoch. *cons.534. num.7. & seqq. lib.6.* Contra tertium vero etiam à Domino intentari posse rei vindicationem recte tradunt gloss. Bald. Alvarot. Præposit. & Afflict. *in c.1. de controv. inter dom. & empt. feud.* Schrad. *d. sect.9. num.23. vers. Et hanc rei vindicationem.* qui addit id manifestissimi ju-
56 ris esse. Præterea † possessoria Uti possidetis & recuperandæ domino dantur non solum contra tertium, si in civili possessione vel quasi turbetur, vel ea spolietur, sed & contra ipsum vasallum, si hic servitia aliave, quæ domino ex conventione vel natura feudi debentur, in totum vel ex parte turbando vel spoliando deneget Afflict. *in prælud. feudor. num.74. & 75.* Jas. *ibid. num.38.* Bald. *in l. jubemus nulli. 14. nu.1. C. de sacrosanct. eccles.* Menoch. *de recuperand. possess. remed.15. num.200.* Ferrar. Mont. *d. cap.3. v. sed in eo quod vasallus.* Intrigliol. *de feud. quæst.19. num.11. & 12.* Vult. *d.c.1.*
57 *num.22.* Afflict. *decis.395. num.4.* Etsi † vero actio confessoria & negatoria in regalibus & aliis juribus incorpo-

corporalibus respectu domini directi eas intentantis directæ actiones sint & dici possint, ut supra dictum est, tamen respectu servitutum, & quia ad exemplum earum de prædictis aliis juribus instituuntur, in domino etiam agente utiles sunt, & similiter prædicta possessoria sunt utilia, & sic dicendum est, utile interdictum *Uti possidetis*, & utile interdictum *Unde vi* domino competere. Observandum vero est de actionibus, quæ de Regalibus ullo modo competere possunt, quod si plures in judicium deducantur, non obstet actori, si ex una tantum jus foveat, sed ex hac una obtinere & pro eo pronunciari debeat. Felin. *c. auditis. col. 2. præscript.* Bald. *in l. si quis homicidii Cod. de accusat.* Bart. *in l. Divus ff. de re jud.* Jas. *in l. 1. §. sed & si mihi num. 14. ff. de Verb. Obl.* Rom. *cons. 245. nu. 6. & 7.*

Porro † in universum de regalibus observandum est, sive nimirum ex investitura per infeudationem vel etiam subinfeudationem, sive ex privilegio, sive denique ex præscriptione vel consuetudine acquisita sint, extraordinaria etiam & summaria remedia mandatorum cum vel sine clausula in iis locum habere, & quidem inter eos, qui utrinque Imperio immediate subsunt, ex Imperii Constitutionibus de pignorationibus, de arrestis & de litigiosa possessione, mandata sine clausula impetrari possunt, quando vicinus vel alius regale aliquod vel aliud jus sibi arrogat, & propter hoc assertum jus bona vel personas capit, pignorat vel arrestat, vel ratione litigiosæ possessionis metus armorum est, & si quis regalia per infeudationem vel subinfeudationem habeat, non solum ipse, si Imperio immediate subjectus est, sed & dominus directus ejusmodi mandata sine clausula obtinere potest, & recte ea etiam decernuntur, si conjunctim per 58

eos petantur, idque eo quoque casu ita se habet, quo vasallus mediate est Imperio subjectus, cum sufficiat tali casu dominum immediate sub Imperio esse. Quod si vero vasallus immediate subest Imperio, potest contra ipsum etiam dominum talia mandata obtinere. Atque hæc ex quamplurimis præjudiciis ac ipsa experientia & praxi Cameræ certa sunt, ex qua & illud constat, non solum nullo omnino existente ordinario processu, sed etiam postquam is institutus est, & adhuc pendet, ejusmodi extraordinariis viis locum esse, & talia mandata recte decerni, sæpe etiam alia mandata sine clausula, de quibus in ordinat. Cameræ *part.2.tit.23.* agitur, de regalibus & occasione eorum decernuntur, ut eadem praxis Cameræ & experientia abunde testatum facit, & specialius de hac re *suis locis lib.2.* dicetur, ubi ad singulorum regalium, quorum *in c.unic. Quæ sint regal.* mentio fit, & affinium explicationem ventum fuerit, & cumprimis in specie *de collectis*, illo libro *cap.14.* ostendetur, quomodo per mandata aut aliter executiva via de iis procedi possit.

CAPUT VIII.

De judice competenti & processu judiciario.

SUMMARIA.

1. De regalibus si per privilegium à Cæsare concessa sint, & de validitate ejus privilegii controversia moveatur, non est alius, quam ipse Imperator judex.

2. De privilegii ejusmodi substantia quidem & validitate si non dubitetur, sed de ipsa mente & interpretatione ejus agatur, hoc etiam casu solus Imperator judex est.

3. Quando nec de privilegii ejusmodi validitate ac

substan-

substantia dubitatur, nec de mente & interpretatione ejus agitur, Camera judex esse potest.

4. *Idq; ita se habet, etiamsi litigantes mediate Imperio sint subjecti.*

5. *Privilegia Cæsarea, quibus regalia vel alia concessa sunt, Cameræ Imperiali ut judici ordinario præsentari, & ut exemplentur, decretumq; de ea re interponatur, insinuari possunt.*

6. *De privilegiis ejusmodi ita contra alios in Camera frequentissime agi solet, ut condemnatio in pœnam iis adjectam petatur, & hoc nomine citato ad videndum, se incidisse in pœnam privilegii, impetretur.*

7. *Ad privilegii pœnam ut quis agere, & in Cameræ citationem ad videndum se incidisse obtinere possit, quæ requirantur &* nu. 8. 9. 10.

11. *De regali feudo quemadmodum solus Imperator judex est, sic nec de regalibus juribus tali feudo annexis alius est judex.*

12. *Connexitatis ratione idem judex adeundus est.*

13. *In consequentiam multa admittuntur, quæ principaliter non concederentur.*

14. *In feudis idem judex est de accessorio qui de principali.*

15. *De regalibus separatim ab Imperatore in feudum datis etiàm Camera Imperialis judex est* nu. 17.

16. *In feudis Imperii omnibus regalem dignitatem annexam non habentibus idem obtinet.*

18. *De regalibus Camera judex est, licet ea ab Imperatore non seorsim in feudum concessa sint, sed una cum feudo regali, eiq; cohæreant, si de uno vel pluribus ejusmodi regalibus separatim controversia moveatur.*

19. *De feudo regali rectè etiam Camera ut judex aditur, si non de toto ejusmodi feudo, sed tantum parte ejus,*

quantumvis magna controversia moveatur, idque præjudiciis Cameræ Imperialis confirmatur. nu.22.

20. De parte idem est juris, quoad partem, quod est de toto, quoad totum.

21. Fallit hoc eo casu, quo aliud reperitur dispositum in parte, aliud in toto.

23. Camera etiam competens judex est, etiamsi de toto feudo regali & regalibus ei adhærentibus controversia sit, si non petitorium sed possessorium judicium de eo instituatur, idque, si de momentanea possessione controversia sit, dubio caret.

24. In possessorio momentaneæ possessionis latam sententiam pro mera & pura interlocutoria habere, & de ejus possessorii variis appellationibus. nu.25.

26. De regali feudo & regalibus ei annexis Camera adiri potest in causis mandatorum sine clausula & omnibus aliis judiciis summariis, in quibus causa Principalis non deciditur.

27. An non minus in judicio ordinario & plenario possessorio, quam momentaneæ possessionis remedio solus Imperator sit judex de regali feudo & regalibus ei annexis? & nu.aliquot seqq.

28. In possessorio ordinario juris ordine servato proceditur, plenæque probationes desiderari solent.

29. Sententia in eo lata est definitiva, quod declaratur infra nu.37.

30. De feudali re non solũ in petitorio sed & possessorio inter vasallos ex jure communi secundum quosdam non est alius, quam dominus feudi judex, quorum tamen sententia reprobatur infra nu.38.

31. In possessorio ordinario de ipso feudo controversia totaliter non dirimitur.

32. Sententia de possessione lata proprietati nullum

affert

affert præjudicium, nec rei judicatæ exceptionem parit num.33.

34. A judice eodem, qui in possessorio pronunciavit, petitorium determinandum est.

35. Continentia causæ est in possessorio & petitorio, eaque dividi non debet.

36. In plenario & ordinario mero possessorio de toto feudo regali Cameræ jurisdictio fundata est, idemq; in regalibus obtinet non solum si separatim in feudum concessa sint, sed & si feudo regali cohæreant.

39. Regalem dignitatem annexam habentia bona etiam per subinfeudationem à Principe inferiore factam haberi possunt.

40. Regalia etiam per subinfeudationem ab inferiore factam acquiruntur.

41. Idque si ea regali vel alii feudo per subinfeudationem alicui concesso adhæreant, & annexa sint, minus dubii habet.

42. De regalibus alicui ab inferiore per subinfeudationem concessis, nec Camera, nec etiam Imperator vel alius superior dominus & mediatus, sed proximus & immediatus judex est.

43. Generaliter & indistincte prolata generaliter & indistincte intelligi debent.

44. De feudalibus rebus judex est dominus immediatus & proximus contentione inter vasallos orta.

45. In feudalibus causis appellationes non fiunt ad alium dominum, quam immediatum & superiorem.

46. Vasallus soli domino immediato non autem domino superiori de quibuslibet rebus feudalibus servire tenetur, licet ille eodem tempore bellum gerat.

47. De feudo dominus mediatus ac superior ne qui-

dem vasallis consentientibus de lite inter eos mota cognoscere & judex esse potest.

48. *De regalibus, controversia non inter vasallos sed inter dominum & vasallum orta pares curiæ judices sunt, fallit si alter eorum regalia pro re feudali habenda esse neget,* num. 55.

49. *Pares curiæ electi cogi possunt, ut judicent, & si dominus eos cogendi facultatem non habeat, coactio hæc per judicem ordinarium aut superiorem fieri potest.*

50. *Pares curiæ an ejusdem omnino conditionis & qualitatis esse debeant cum vasallis litigantibus.*

51. *Imperatorem ipsum de jure communi judicem esse, si cum eo de regalibus aliave re controversia sit, crebrioribus Dd. calculis receptum est, ex aurea Bulla vero Comes Palatinus ad Rhenum judex est in Cæsaris curia ubi & ipse præsens sit, Ante eam Bullam vero judex erat ex consuetudine extra aulam Cæsaream & ad ripam Rheni prope oppidum Rhensen judicium exerceri solebat.* n. 52. *ibi & de Bodini errore.*

53. *An hoc etiam ad feuda extendendum sit?*

54. *Regalia si altera pars pro re feudali habenda esse neget, ordinarius est judex inter vasallos.*

56. *In regalibus etiamsi de qualitate feudali non dubitetur, si tamen controversia de iis non ex jure feudali descendat, nec de iis ut de feudo disceptetur, cognitio inter vasallos spectat ad ordinarium judicem, ut & ad pares curiæ inter dominum & vasallum* nu. 57.

58. *Petitio hereditatis si de hereditate, in qua etiam regalia in feudum concessa aliæve res feudales continentur, instituatur, ordinarius judex adeundus est.*

59. *De feudalibus rebus, quibus aliis casibus ad ordinarium cognitio spectet remissive.*

60. *De re-*

60. De regalibus in feudum concessis an inter duos vasallos compromitti possit.

61. Ee regalibus feudis ad judices privilegiatos **der außträge** *cognitio pertinet iis casibus, quibus dominus feudi vel pares curiæ judices esse non possunt, nec ex compromisso arbiter existit.*

62. De regalibus illi privilegiati judices tanquam ordinarii recte cognoscunt, si ea sint mere allodialia, nec per privilegium Cæsareum concessa.

63. Idq; locum habet etiamsi constet actorem & reum de hujusmodi regalibus litigantes alias esse ejusdem domini vasallos.

64. Imperator vel etiam Camera Judex esse non potest de Ducatu aliisq; bonis dignitatem regalem annexam habentibus, si sint allodialia.

65. Civitatum Imperialium Camera ut de aliis rebus, sic & de regalibus in prima instantia ordinarius judex est, sive ab immediatis, sive a mediate Imperio subjectis conveniantur, nisi ex privilegio vel longissimi temporis præscriptione singulares judices habeant, quia in re error Johannis Fichardi notatur.

66. De regalibus, si inter Comitem, Baronem vel Nobilem, ut reum immediate, & alium mediate Imperio subjectum, ut actorem, controversia oriatur, Camera judex est.

67. Comites, Barones & Nobiles immediate Imperio subjecti inter se quidem & cum aliis immediatis privilegium **der außträge** *habent, sed ab aliis mediate Imperio subjectis in ipsa Camera convenire possunt.*

68. Idemque de Prælatis & de collegiis, capitulisq; dicendum est, quæ immediate Imperio subsunt.

69. Principes tamen hac in re prærogativa gaudent,

& con-

& contra personas etiam mediate Imperio subjectas in prima instantia privilegio Austregarum utuntur.

70. *Hi possunt etiam loco prædictorum judicum privilegiatorum singulares primæ instantiæ judices (* besondere außträge*) inter se habere.*

71. *Camera Imperialis, si proximus superior judex est. per viam simplicis querelæ omnium prædictorum primæ instantiæ judicum loco, adiri potest, ex capite justitiæ denegatæ vel protractæ.*

72. *Idq; in quibuslibet aliis etiam judicibus justitiam denegantibus vel protrahentibus locum habet.*

73. *Etiamsi controversia feudalis sit, & sive ante sive post litem contestatam justitia denegetur vel protrahatur* num. 74.

75. *In regalium causis qualis processus judiciarius sit servandus, sive conventio vel reconventio sive judicium ordinarium vel extraordinarium & summarissimum sive etiam prima vel secunda instantia spectetur. Et errant, qui generaliter de regalibus opinantur, singulare in iis esse, quod testes singulares ad eundem finem tendentes probent.*

76. *In feudalis juris processu judiciario regulariter, & quatenus speciatim aliquid aliter receptum & cautum esse non reperitur, ordo jure communi præscriptus tenendus est.*

77. *In feudali jure nonnulla singularia & à jure communi aliena sunt, quæ jure feudali in processu controversiarum feudalium attendi debent, cujusmodi inter alia sunt, quæ recensentur* nu. 78. 79. 80. 81. 82. 83.

84. *Eaque omnia & similia non minus in regalibus per infeudationem acquisitis, quam aliis feudalibus locum habent.*

Expo-

EXpositis iis, quæ ad actiones pertinent, sequitur ut de foro sive judice competenti, & processu judiciario dispiciamus. Judex † de regalibus, si per pri- 1
vilegium à Cæsare concessa sint, & de validitate ejus privilegii controversia moveatur, non alius est, quam ipse Imperator, *l. cum de novo. Cod. de legib. c. 1. de lege Corrad. c. cum venissent.* ubi gloss. *in verb. judicari. de judic.* Bald. *in prælud. feudor. num. 18.* Thom. Michael. *in disputat. de jurisdiction. conclus. 31.* idque votando asseritur *in causa* **Wirtenberg** *contra* **Oesterreich** / *apud* Gilman. *rer. judicatar. Camer. Imperial. lib. 2. decis. 54. num. 40.* Similiter † solus Imperator judex erit de re- 2
galibus, à se per privilegium in aliquem collatis, si de substantia quidem & validitate ejus non dubitetur, sed de ipsa mente & interpretatione ejus agatur, cum ejus solius sit interpretari, cujus est dare vel cõcedere *l. omni innovatione. C. de Ss. Eccl. l. fin. C. de legib. l. ex facto. in princ. vers. Beneficia quidem principalia ipsi Principes solent interpretari.* & ibi Dd. cumprimis vero Jas. *num. 4. & Rip. num. 6. ff. de vulg. & pupill. substit. c. fin. de concess. præbend. c. inter alia. in verb. Ut igitur unde jus prodit interpretatio quoque procedat. de sentent. excommunic. c. ordinarii de offic. ordinar. in 6.* eodemque pertinet textus *in l. Neratius. ff. de Regul. jur.* ubi Celsus ait, Principis æstimationem esse, quem velit esse modum beneficii sui. Atque & hujusmodi æstimatio in dubio à concedente potius, pro se, quam pro impetrante facienda.

Quando † vero de validitate ac substantia privile- 3
gii non dubitatur, nec de mente ac interpretatione ejus agitur, Camera etiam Imperialis judex erit, Gail. *obs. 1. num. 7. & 13. lib. 1.* Schrader. *in l. admonendi. nu. 35. vers. Porro licet. ff. de jurejur.* etiamsi † litigantes non 4

immu-

immediate Imperio ſubſint, ſed alicujus inferioris Principis, vel alterius Status Imperii ſint ſubditi, atque ita mediate Imperio ſubjecti. deciſ. & præjudic. *in verb. privilegium. §. ſi quisquam privilegium.* Atque
5 † hinc privilegia Cæſarea, quibus regalia vel alia conceſſa ſunt, Cameræ, ut judici ordinario præſentari, & ut exemplentur decretumque de ea re impetretur, inſinuari debent, cum exemplatio apud judicem ordinarium impetrari ſoleat, *cap. fin.* & ibi gloſſ. *de fid. instrument.* & per eam in ipſa ſubſtantia privilegii augendo vel minuendo aliave ratione nihil mutetur, ut liquet ex verbis decreti, quæ de inſinuatione privilegii accepta ſive admiſſa hujusmodi eſſe ſolent: **Iſt dieſelbe vorbehältlich deß Reichs Ober vnd Gerechtigkeit auch männiglich** intereſſe **vnd einrede dargegen jederzeit vorzubringen/ſo viel recht/hiemit angenommen / darüber der geſtalt vrkund erkant.** Atque hac ratione inſinuationes privilegiorum creberrime & fere quotidie in Camera fiunt & admittuntur. So-
6 let † etiam in Camera contra alios de privilegiis, quæ de regalibus vel aliis rebus impetrata ſunt, ita frequentiſſime agi, ut condemnatio in pœnam iis adjectam petatur, & hoc nomine citatio ad videndum ſe incidiſſe in pœnam privilegii impetretur. Sunt tamen ea in re actores interdum minus cauti, nec requiſita, quæ hic concurrere debent, ſatis attendunt. Hujus-
7 modi † requiſitum eſt, ut, cum eorum, quæ facti ſunt, ignorantia præſumatur, *l. plurimum. ff. de jur. & fact. ignor. l. fin. ff. pro ſuo c. ignorantia de reg. jur. in 6.* parti inſinuatio privilegii ſit facta, eique hac ratione illud notum ſit. *l. ſi quis divinum. & l. fi. C. de aquaduct.* Gail. *d. obſervat. 1. num. 9. 11. & 13.* Deciſion. ſeu præjudic. Camer. *in verb. privilegium. §. privilegiorum & §. privilegia*

vilegia non inſinuata. & §. quando agitur. Debet † et- 8
iam proceſſus de pœna privilegii in Camera obtine-
re volens expreſſe narrare, quod inſinuatio parti fa-
cta ſit, & neceſſe etiam eſt, ut præter ejusmodi narra-
tionem Cameræ etiam ut judici inſinuatio facta ſit,
vel ſaltem una cum ſupplicatione ipſum originale ex-
hibeatur. *d.l.fin.* Gail. *d.obſerv.1.num.9.& 11.* Deciſion.
ſeu præjudic. Camer. *in d. verb. privilegium. §. nota
privilegium ſi non ſit. & d. §. quando agitur.* Quibus
† accedit & illud requiſitum, quod in ſupplicatione 9
pro obtinendis proceſſibus debeat etiam narrari,
contra tenorem privilegii ab ipſo reo vel juſſu aut ra-
tificatione ejus ex propoſito, doloque malo actum eſ-
ſe, Deciſion. ſeu præjudic. Camer. *in d. §. quando agi-
tur.* ubi † pro ratione additur, quod quis ſine dolo non 10
incurrat in pœnam per Bald. *in l.fin. ff. quod quisque
jur. in alium,* facitque eo textus expreſſus *in l.aliud eſt
fraus ff. de verbor ſignific.* Atque hæc quidem, quæ ha-
ctenus dicta ſunt, ita ſe habent, ſi unum vel plura re-
galia per privilegium Cæſaris in aliquem collata ſint.
Quod ſi vero regalia non per privilegium, ſed per in-
veſtituram conceſſa eſſe conſtet, attendendum eſt,
utrum alicui feudo regali, (cujusmodi ſunt Ducatus
& alii inferiores Principatus, item Comitatus & Ba-
ronatus) à Cæſare in feudum dato adhæreant, an ve-
ro ſeparata, & ſeorſim in feudum collata ſint. Priori
† caſu quemadmodum Imperator ſolus judex eſt, ſi 11
de tali feudo regali contendatur, per textum expreſ-
ſum *in conſtit. Imperii de anno 1521.* §. **Ob auch ſachen**
& in ordinat. Cameræ *part.2. tit.7.* ſic & de regalibus
juribus, ejusmodi feudo annexis, non alius erit judex
quam Imperator, cum † ratione connexitatis idem 12
judex adeundus ſit, Dd. *in l.null. Cod. de judic. l.1. ff. de*

quib.

quib.rob.ad eund.judic.eat. Gail.*de pac.publ.lib.1.cap.6. num.2.* Mynsing. *observ.4. num.3. cent.1. & observ.97.*
13 *cent.ead.* multaque † in consequentiam admittantur, quæ principaliter non concederentur, *l.non solum.ff. de restit.in integr.l.quod dicimus.ff.de author.tutor.l.quoties Cod. de judic.* & generaliter † de feudis juris sit,
14 quod de omnibus accessoriis, ut quæ naturam ejus rei principalis sequuntur, idem judex sit, qui de principali. Afflict.*in cap.1. §.præterea si inter.num.16. & seq. prohibit.feud.alienat.per Frideric.* Bald.*in cap.cæterum. num.4. & ibid.* Dec.*num.14.de judic.* Anton.de Butr. *in cap.de prudentia.in prin. de donat.inter vir. & uxor.* Schrad.*de feud.part.10. num.98.sect.1.*
15 Altero † vero casu, quo videlicet regalia separatim ab Imperatore in feudum data sunt, Camera etiam Imperialis judex erit. Nam textus *in d.§.* **Ob auch sachen** *& dict. tit.7.* loquitur tantum de Ducatu aliisque feudis regalem dignitatem annexam habentibus, & exceptio confirmat regulam in omnibus aliis casibus non exceptis, eoque minus ad regalia separatim in feudum concessa extensio fieri debet, quod inter ea & feuda regalem dignitatem annexam habentia, non una vel duæ, sed multæ sint differentiæ, ut apparet ex differentiis supra *cap.3.* in specie adductis. Idem igitur merito de regalibus per investituram in aliquem ab Imperatore collatis statuitur, quod de aliis
16 Imperii feudis. De † his vero certum est, quod Camera judex sit, nec ea ad solius Cæsaris forum spectent, idque praxis quotidiana testatum facit, & tradunt etiam Schraderus *de feud. part.10. sect.2.num.72.* Borcholt.*de feud.cap.10.nu.3.* Gail.*observ.29.nu.2.3.& 7.lib.1.* in specie aliquot præjudicia allegans & Hartmannus Hartmanni *observ.practicar.lib.2.tit. de feud. observ.43.*

observ.43.num.2. qui similiter aliquot præjudicia adducit, & † in specie etiam de regalibus, etiamsi ab Imperatore in feudum concessa sint, tamen Cameram cognoscere & judicem esse posse tradunt Schrader. *d.sect.2.nu.70.* Rosenth.*de feud.cap.12. conclus.1.nu.30.* Græveus *conclus.29. num.11. lib.1.* idque ex ipso usu & praxi eo certius est, quod frequentissimi in Camera sint processus primæ instantiæ de variis regalibus. 17

Præterea † pertinet cognitio de regalibus ad Cameram, licet ea non seorsim in feudum sint concessa, sed una cum feudo regali, talique feudo cohæreant, si de uno vel pluribus ejusmodi regalibus separatim controversia moveatur. Nam connexitas illa hic non habet eam vim, ut ob eam solus Imperator judex sit, nec Camera de iis cognoscere possit, idque † eo minus mirum videbitur, quod etiamsi de ipso feudo regali ageretur, idque non totaliter fieret, sed tantum de parte ejus, quamvis magna foret, tamen Imperator solus non esset judex, idque convincitur ex ipso textu *in d.constitut. Imperii de anno 1521. §.* Ob auch sachen *in verb.* Gänzlich *& in d.tit.7.* ubi verbum Gänzlich eodem modo repetitur, ideoque ob hujusmodi iterationem eo minus dubitandum est, Cameram recte judicem de parte esse. Neque obstat, quod † idem juris sit & esse debeat de parte, quoad partem, quod est de toto, quoad totum. *l.qua de tota.ff.de rei vendic.l.juris gentium. §.adeo.ff.de pact. l.lex qua tutores in princ. ff.de administrat.tutor. l.si cui.in princ.vers. Proinde.ff. de legat.1.* Nam † hoc fallit eo casu, quo aliud reperitur dispositum in parte, aliud in toto, ut ostendit Everhard.*in loc. legal.à toto ad part.num.7.vers.Secundo non procedit.* Hic autem *in d. §.* Ob auch sachen *& d. tit.7.* aliud se de toto quam de parte per verbum 18 19 20 21

Gänzlich sancitum est, cum quod de toto expresse & stricte requiritur, de parte negetur, & hic merito attendatur argumentum à contrario sensu, quod forte & in jure frequens est, ut ostendit Everhard. *in loco à*
22 *contrario sensu*. Atque hæc † sententia, quod nimirum de parte solus Imperator non sit judex diversis præjudiciis ipsius Cameræ comprobata est, ut videre est in decisionibus & præjudic. Cameræ *in verb. Casus reservata. §. 1.* ubi asseritur id observatum fuisse in Camera *in causa* Medisselrim *contra* Fugger. *9. Januar. Anno 1588.* & additur alia præjudicia haberi apud Seilerum. Atque hæc quidem cum ita sint non est audiendus Schraderus *d. sect. 2. num. 68.* dum vult de parte etiam cognitionem ad solum Imperatorem spectare, nec Cameram de ea posse esse judicem.

23 Neque † vero solum si de parte contendatur, sed & si de toto feudo regali & regalibus etiam ei adhærentibus controversia sit, ad solum Imperatorem cognitio pertinet, sed Camera etiam competens judex erit, si non petitorium, sed possessorium judicium de eo instituatur, cum textus *in d. §.* Ob auch Sachen/ utatur verbo Endlich/ & *in d. tit. 7.* eodem modo ejusdem verbi fiat repetitio. Proinde non est dubium, si ratione hujusmodi feudi de momentanea possessione controversia oriatur, non esse necesse, ut Imperator adeatur, sed in Camera procedi poterit, juxta modum præscriptum in constitutione de litigiosa possessione, quæ extat in ordinatione ejusdem Cameræ *part. 2. tit. 21.* sententia enim, quæ in hujusmodi judicio profertur, non solum ad petitorii decisionem non pertinet, sed & ne quidem possessorium plene & per defi-
24 nitionem determinat. Nam hujusmodi † sententia pro mera & pura interlocutoria habetur, textus est expres-

expreſſus *in cap.fin.2.quæſt.6.§. de poſſeſſione etiam*, & tradunt Zuchard. *in l.fin.num.133. verſ. Nam hoc dico C.de edict. Div.Hadrian.tollend.* Felin.*in rubr.de treug. & pac.num.12.verſ.Et ſuper hoc poteſt fieri præceptum.* Natt.*conſ.121.verſ. Nam ſententia lib.1.* Cravett.*conſ. 140. num.5.* Gabriel Sarai. in addit. ad Matthesilan. *ſing.2. num.3.* eoque communiter à Dd. referri ſolet textus *in l.un. Cod.ſi de moment.in. poſſeſſ.appellat.fuer.*
Et † appellatur hoc remedium poſſeſſorium, præpa- 25
ratorium judicii poſſeſſorii principalis & plenarii, ut notat Berojus *conſ.11. num.1.lib.1.* ſic & ſummariſſimum poſſeſſorium nuncupatur, ut in quo ſummatiſſime proceditur, Nevizan.*conſ.81.nu.7.* Alciat.*reſponſ. 386. num.1.* ubi addit à præcepto in tali remedio inchoari poſſe. Vocatur etiam hoc remedium proviſionale, poſſeſſioque, de qua in eo contenditur, depoſitoria aut fidejuſſoria dicitur, Gail.*obſ.7.num.6.lib.1.* Et Hiſpani hoc judicium Interim nominare ſolent teſte Hiſpano Juriſconſulto Didaco Covarruv. *lib.2. practicar.quæſt.cap.17. num.1.* Non mirum igitur fuerit, ſi ſupradictam priorem reſtrictionem ejusmodi eſſe dixerimus, ut ad eam pertineat hoc momentaneæ poſſeſſionis remedium. Atque † eodem modo recte ad eam referemus mandata ſine clauſula & omnia alia judicia ſummaria, in quibus cauſa principalis non deciditur, atque ideo in his omnibus judiciis Camera Imperialis adiri poterit de feudo regali, & ei annexis regalibus.

Illud † vero multo magis dubium eſt, quid de eo 27
judicio ſtatui debeat, quod poſſeſſorium ordinarium
& plenarium à Dd. nuncupari ſolet. Et † ſane proce- 28
ditur in ordinario judicio poſſeſſorio juris ordine ſervato, abſoluteque ac principaliter de poſſeſſione

litigatur ac cognoſcitur, probationesque plenæ deſiderari ſolent, gloſſ. *in l.1.verb. filium, C.quor. bonor.* Capyc. *deciſ.55. num.8.* Cagnolus poſt alios à ſe citatos *in d. l. in pari. num.7.* Gabriel Sarai.in addit. ad Matthesilan. *ſing.2. num.5.* ubi ſimul hanc magis communem eſſe aſſerit, Idem ante eum teſtatur Alexand. *conſ.139.num.14. & ſeq.lib.6.& conſ.187.num.3.lib.7.* atque hanc ſententiam à ſacro concilio Neapolitano, nemine judicum diſſentiente, comprobatam fuiſſe, teſtatum facit Afflict. *deciſ.364.num.9.* Cameram etiam Imperialem eandem ſententiam ſequi affirmat
29 Gail. *obſerv.7.num.2.* Præterea † ſententia, quæ in hoc poſſeſſorio pronunciatur, non eſt interlocutoria, ſed definitiva, Alexand. *in l.quod juſſit nu.10.ff de re judic.* Bald. *in l.2.num.22. C. de Epiſcop.aud.* Gail. *d.obſerv.7. num.4.* Capyc. *d.deciſ.55.num.8.* Cagnol. *in d.l.in pari. num.7.* Et faciunt huc textus *in d.c.fin.de judic. c.2. Ut lit.non conteſt.Et in clement.1. de cauſ.ſequeſtrat.* quibus locis ſententia in poſſeſſorio ordinario lata diſerte appellatur diffinitiva. Per ſententiam definitivam vero res non interloquendo, ſed ipſam principalem quæſtionem dirimendo deciditur, ideoque ea ab interlocutoriis ſeparatur & iis opponitur *in d. l. qui juſſit.ff.de re judic.& in rubr.C.de ſentent.& interlocut.*
30 *omn.judic.* Quibus † accedit, quod judicem non ſolum in petitorio, ſed & in ipſo poſſeſſorio de re feudali inter vaſallos ex jure communi non alium, quam dominum feudi eſſe tradant Afflict. *in c.1. §.præterea ſi inter. num.2.3.4.5. de prohib.feud. alien.per Frideric.* Bald. *in c.1.§.inter pares.num.2.de leg. Corrad.* Præpoſitus *in c.1.num.6. & ibid.* Bald. *num.2. apud quem vel quos* Zaſius *de feud.part.11.nu.22.* eamque ſententiam communiter receptam eſſe eſſerant Baldus *in c.cæterum.*

rum.num.2.vers. Tertio oppono & Decius *ibid.num.66. vers. An autem si agatur.de judic.* Jacobin.de S.Georg. *de feud.in verb. & dicti vasalli.num.5.* Clarus *in §.feudum quæst.90. num.9.* pro qua sententia etiam ab iis, qui eam amplectuntur allegari solet textus *in cap.1.de milit.vasall.qui contum.est.*

Atque hæc quidem cum ita se habeant, in proposita quæstione decidendum videtur, ex constitutione Imperii *de anno 1521. §.* Ob auch sachen/ꝛc. & ordinatione Cameræ Imperialis *d. tit.7.* cognitionem de ordinario & plenario possessorio, non minus quam de petitorio, in feudo regali ad solum Imperatorem spectare, nec Cameram Imperialem judicem esse posse.

Verum † reclamat, quod in possessorio ordinario de sola possessione cognosci debeat, & de ipso feudo totaliter controversia non dirimatur, nec ita sententia pronuncietur, ut victo nulla supersit actio, nihilque judici post eam sententiam determinandum reliquum sit. Nam post decisionem litis de possessorio motæ restat cognitio & decisio de ipso rei dominio. Et licet in concursu per cumulationem possessorii & petitorii judex, si de possessorio prius constat, de eo etiam prius pronunciare possit, tamen petitorium nihilominus post eam decisionem dirimendum fuerit *l.ordinarii Cod. de rei vindic. l.incerti. Cod. de interdict. & l.exitus.ff.de acquirend. possess.* Ubi Ulpianus: *Exitus,* inquit, *controversiæ possessionis hic est tantum, ut prius pronunciet judex uter possideat, ita enim fiet, ut is, qui victus est, petitoris partibus fungatur, & tunc de dominio quæratur.* Proinde † Diocletianus & Maximilianus *in l. post sententiam Cod. de sentent. & interloc.* ajunt de possessione pronunciata, proprietati 31 32

33 nullum præjudicium afferre. Et † si is, qui de possessione sententiam obtinuit, velit objicere exceptionem rei judicatæ, non audictur, perinde ac si definitive pro eo non esset pronunciatum *l. & an eadem. §. fin. ff. de except. rei judic.*

34 Adeo † vero certum est, post sententiam in possessorio latam non esse rem omnino & finaliter decisam, ut non possit ad alium judicem in petitorio iri, sed ab eodem, qui in possessorio pronunciavit, quod reliquum est, ipsum videlicet petitorium, quasi per continuationem quandam judicii cœpti, determinandum sit, *d. l. nulli, C. de judic. c. 1. de caus. possess. &*
35 *propriet.* Est † enim in possessorio & petitorio causæ quædam continentia & connexitas, eaque dividi non debet, *c. 1. §. sed judex de sequestr. possess. & fruct. & d. l. nulli,* quibus locis tanquam in sede materiali communiter hac de re Dd. agunt. Quibus adde præter alios etiam id tenentes, Gail. *obs. 32. nu. 11. lib. 1.* & Rebuff. *de caus. benefic. possessor. art. 8. gloss. 2. num. 3.* ubi subjicit ita etiam judicatum à senatu Parisiensi pro judice Montisferrandi, qui, licet partes & res (ut ejus verba sonant) alibi jacerent, tamen pronunciaverat super possessorio, & simul addiderat, se cogniturum etiam de petitorio, à qua sententia appellatum fuerat ad Senatum Parisiensem.

36 Atque † his omnibus consequens est, in plenario & ordinario mero possessorio Imperatorem solum de feudo regali non esse judicem, sed Cameræ jurisdictionem de eo esse fundatam, ideoque merito etiam de regalibus dicendum est, Cameram de iis esse judicem in possessorio, non solum si sola & separatim in feudum concessa sint, sed & si feudo regali cohæreant & annexa sint, & de toto eo feudo regali, atque

que ita simul etiam & conjunctim de regalibus ei annexis disceptetur. Nec † refragatur quod in ordinario possessorio juris ordo observetur, & probationes plenæ desiderari soleant, sententiaque in ea pronunciata definitiva esse censeatur. Nam hoc ad solius possessorii processum & sententiam de nuda possessione latam est coarctandum, nec inde ullo modo astrui potest, ita in eo judicio procedi & litem decidi, ut nulla amplius sententia de ea re, cujus possessorium quis obtinuit, expectanda sit, cum ipsum petitorium restet. Non † facit etiam negocium quod in possessorio æque ac in petitorio ad ordinarium judicem de re feudali cognitionem non pertinere communiter à Dd. approbatum sit, & quod de textu *in c. mult. vasal. qui contumax.* supra dictum est. Nam verior est sententia contraria, nec textum *in d. cap. 1.* ei obstare ad longum recte ostendit Rosenth. *de feud. c. 12. concl. 11. num. 75.* Atque huic sententiæ eo magis insistendum est, quod stylo Cameræ Imperialis sit recepta, ut asseritur ab eo, qui congessit decisiones & præjudicia Cameræ *in verb. jurisdictio Cameræ*, & ipse scio hoc sæpius in Camera observatum esse, idq; testatur etiam Rosenth. *d. cap. 12. conclus. 1. num. 85.* ubi ait Cameram hoc sæpius secutam esse. 37 38

Quæritur vero quid fieri debeat si subinfeudatio facta sit? Nam † quemadmodum bona etiam dignitatem regalem annexam habentia per subinfeudationem ab inferiore factam haberi possunt, ut de Comitatu & Baronatu tradunt Boss. *de regal. nu. 11.* Borch. *de feud. c. 4. num. 12.* Rosenth. *de feud. c. 2. concl. 1. nu. 3. gloss. c. & cap. 5. conclus. 2. num. 4.* Pruckman. *in rubr. Quæ sint regal. cap. 4. num. 34.* sic † idem de regalibus dici potest, Seyssel. *in. Qui feud. dar. poss. vers. Pone* 39 40

 enim,

enim, Schrad. inter consilia Borcholt. *cons.18. vers. A Dd. quoque* Knich. *de jure territor. c.1. num.321.* Heig.
41 *quæst.19.num.30.part.1.* idque † minus dubii habet, de regalibus adhærentibus & annexis regali vel alii feudo per subinfeudationem alicui dato, cum in consequentiam & tanquam accessoria transferantur, & certi juris sit, in consequentiam & accessorie sæpe valere & transire etiam ea, quæ alias non valerent vel transirent *l.1. ff. de author. tutor. l. Quoties C. de judic.*
42 *cum similib.* Respondendum † igitur est, de regalibus per subinfeudationem acquisitis, licet non sint alii feudo annexa, nec Cameram, nec etiam Imperatorem vel alium superiorem dominum & mediatum, sed proximum & immediatum esse judicem, idemque sentit Rosenth. *d.c.12. concl.1.num.24.& concl.3.nu.38.* Atque hoc confirmatur eo, quod de his nihil quoad ejusmodi judicem peculiare vel aliud, quam reliquis rebus non ab Imperatore, sed per subinfeudationem
43 alicui concessis, cautum sit, & † generaliter ac indistincte prolata generaliter ac sine distinctione intelligi debeant. *l. de precio ff. de publician. l. Regula §. fin. de jur. & fact. ignor. l.1. §. Generaliter ff. de legat. præstand.*
44 Generaliter † vero de rebus feudalibus dicitur, immediatum & proximum dominum judicem esse contentione inter vasallos orta. Innocent. Anton. de But. & Bald. *in c. cæterum de judic.* Zuchard. *in rubr. Cod. Qui admitt. ad bonor. possess. num.29.* Vult. *de feud. lib.2. cap.2. num.11.* eamque tam multi alii Dd. tenent, ut Roland. à Vall. eam sententiam receptissimam esse testetur *cons.75. num.15. lib.3.* & ab omnibus indifferenter teneri idem asserat *cons.21. num.12. lib.4.* Atque
45 † hoc de jure feudali ita se habere eo minus mirum, quod appellationes etiam non fiant ad alium dominum,

num, quam immediatum superiorem, idque generaliter de rebus feudalibus ita se habeat, Joan. Andr. & alii Dd. *in d.c. Cæterum de judic.* Jacobin. de S. Georg. *de feud. in verb. Et dicti vasalli num. 5.* Fichard. *cons. 13. num. 25. lib. 2.* Vult. *de feud. lib. 2. cap. 3. num. 4.* Ciar. *in §. feudum quæst. 90. num. 11.* dicens communem post Curt. *in tract. feudal. part. 7. quæst. 11. num. 31.* & † vasal- 46
lus soli huic domino immediato, non autem domino superiori, de quibuslibet rebus feudalibus servire teneatur, licet uterque eodem tempore bellum gerat, Jacobin. de S. Georg. *de feud. in verb. Et præstiterunt dicti vasalli num. 11.* Bald. *in l. 1. num. 9. Cod. commun. de legat.* Curt. jun. *de feud. part. 4. num. 89.* Hern. Afflict. Alvarot. & alii Dd. *in cap. 1. §. illud de prohibit. feud. alienat. per Frideric.* Schrader. *de feud. part. 6. cap. 6. num. 58. vers. Decimoquinto vasallus non mediato.* Tan-
tum † vero abest ut dominus mediatus ac superior in- 47
ter vasallos judex sit, ut ne quidem consensu eorum de lite inter eos mota cognoscere & judex esse queat, Frecc. *in tract. de subfeud. lib. 2. fol. 205. pag. 2. v. Decima auctoritas* Schrad. *de feud. part. 10. sect. 2. num. 61. vers. Et hæc supra dicta declaratio.*

Quod si † vero non inter vasallos, sed inter domi- 48
num & vasallum de regalibus controversia oriatur, non ipse dominus, sed pares curiæ judices erunt, cum hac etiam in parte nihil peculiare de iis reperiatur constitutum, & aperti juris feudalis sit, pares inter dominum & vasallum de controversia feudali esse judices *c. 1. §. pen. de prohib. feud. alien. per Frid. cap. 1. §. si inter. de alien. feud. pater. cap. 1. de controv. feud. apud par. termin.* idque † adeo verum est, ut electi pares cogi 49
possint ut judicent, &, si dominus eos cogendi facultatem non habeat, coactio hæc fieri queat per judi-

cem ordinarium aut superiorem, Isern. *in d.c.1.§.praterea si inter duos nu.91.de prohib.feud.alien.per Frider.* & Dd. communiter *in d.cap.1. de controv. apud par. termin.* Borch. *de feud.c.10.num.16.* Schrad. *d.p.10. sect.6.nu.221. & sect.10.num.33. & aliquot seqq.* addens *num.42.* contrariam sententiam esse falsissimam Rosenthal. *de feud.c.12. concl.2. num.51.* Fichard. *cons.13. num.41.lib.1.* Jacob.de S.Georg. *in d.verb. & dicti vasalli num.14.* addens omnes id velle *in d.§.praterea si inter duos & in d.c.1.de controv.feud. apud par.termin.* nec dubium est hanc sententiam ut veriorem, sic &
50 receptissimam esse. De † eo vero magna est inter Dd. dissensio, an necesse sit pares ejusdem omnino conditionis & qualitatis esse cum vasallis litigantibus vel domino, & sic si ejusmodi vasalli Principes, Comites aut Barones sint, pares etiam tales esse debeant. Nam affirmativam sententiam amplectuntur Innoc. Johan. Andr. Hostiens. Bald. Panorm. Anton. de Butr. Zabarell. & Bellamer. *in d.cap. Caterum* Jacob.de S. Georg. *in d.verb. & dicti vasalli.num.10.* Facultas Juridica Ingolstadiensis inter consilia Cantiunculæ *cons.27.num.114.* Modest.Pistor. *cons.59. num.45. lib.1.* & post ejus consilia *tom.2.* Ludovic. Fachs. *cons.12. num.30.* Hartm. *tit.de feud.observ.21.num.5.* & tam multi alii Dd.ut hanc sententiam communem esse testentur Fachs. *d. loco* & post Cumanum à se allegatum Intrigliol. *de feud.quæst.9.num.30.* In contraria sententia sunt Felin. & Dec. *in d.c.caterum,* Myns. *observ.89. num.3. cent.4.* Sonsbec. *de feud.p.14. num.3.* Schrad. *d.p.10.sect.7.nu.40.& seq.* Menoch. *de retin.poss.remed.3. num.438.* Vult. *de feud.lib.2. cap.2. num.24.* Rosenth. *d.c.12.concl.3. num.26. & concl.7.num.26.* & nonnulli alii ab eo adducti, *d.concl.3.nu.26.in gl.Z.* pro qua sen-

tentia

tentia facit textus *in c.1. §.testes.si de feud.invest.inter dom. & vasal. lis oriat.* confirmaturque eo, quod sive res corporales, sive regalia aliave jura incorporalia spectentur, nulla in jure feudali de qualitate parium curiæ reperiatur distinctio.

Quæstionis † vero est, si cum Imperatore de rega- 51
libus, vel alia re controversia sit, an non ipsemet judex esse possit, sive res controversia sit allodialis sive feudalis? Et quidem quantum ad jus commune attinet, admodum discrepantes sunt sententiæ, aliis videlicet affirmantibus, aliis negantibus, atque affirmativa sententia crebrioribus Dd. calculis comprobata est, Thom. Michaël *de jurisdict. concl.30.lit.c.* omnesque fere eam amplecti in quocunque Principe superiorem non recognoscente scribit Bertachin. *in tract.de Episc.lib.4.part.5.num.19.* Alciat.*cons.161.nu.22.*

In † Imperio vero per auream Bullam Caroli 52
Quarti cap.5. constitutum est, de controversiis inter Imperatorem & alios Electorem Palatinum ad Rhenum debere esse judicem, ita tamen, ut non in Palatinatu, sed in ipsius Imperatoris curia, ubi & ipsemet præsens extiterit, Judicium instituatur, & ibidem de causa cognoscatur, Atque hoc ex ea constitutione generaliter præter Castald. *tract. de Imperat. quæst.91. nu.8.* tradunt cumprimis etiam multi Germaniæ JCti Heig.*part.1.quæst.4.n.29.* & Rauchbar *part.2. quæst.11. in fin.* Gœden *cons.5.num.12. tit. de aur. & argentifod.* Joach.Beust. *in l.admonendi nu.194.f.260.ff.de jurejur.* Thom.Michaël *d.tract.de jurisdict.concl.131.* Rosenth. *de feud.c.12.conclus.3. num.13.* Frecher *de orig. Palat. lib.1.c.15.in fin.* Vult.*ad l.1.num.4.& seq.C.ubi senat.& Clariss.*Knich. *de Saxon. non provoc. jur. verb. Electorum c.1.nu.150.& seq.*Gothofr.Anton.*disput.5.de jud. §.14.*

§.14. Gerlac. Brixtorff *in dissertat. ad auream Bull. concl.77. lit.e.* allegans plures alios: & licet Schrader *cons.3. num.230.* tam de Imperatore, quam de Rege superiorem non recognoscente dicat, in propria causa eum judicem esse & officio judicis fungi posse, nec per restrictionem ullam Comitis Palatini aureæque Bullæ mentionem faciat, tamen sibi contrarius *in tract. de feud. part.10. sect.1. num.55.* expresse & simpliciter asserit, quod Imperatores Romani per eam auream Bullam se subjecerint Jurisdictioni Comitis Palatini Rheni, & statuerint, quod is officio judicis in litibus contra ipsos motis fungi debeat. Atque hæc ejus assertio pluris facienda est, quam superior contraria, tum quod per tractatus & lecturas aliquid docenti magis credendum, & fidendum sit, quam consulenti, tum quod addat textum clarum & expressum de ea re esse in ea Bulla aurea, allegans simul pro hac sententia Castaldum. Observandum vero est ante auream Bullam etiam consuetudine observatum fuisse ut Imperatores coram Comite Palatino Rheni conveniri possint, idque non solum ex historiis colligi, sed & ex ipso textu aureæ Bullę apparere in verbis, sicut ex consuetudine introductum esse dicitur. Probatur ea consuetudo etiam per ea quæ habentur in speculo Suevico à Goldast. In Reichssatzungen *part.1.* edito *lib.1. cap.20. §.4. lib.2. cap.43. §.6.* ubi Comitem Palatinum præ aliis Principibus hanc dignitatem habere notabiliter additur his verbis: **Die Ehre hat er vor andern Fürsten/rc.** Atque hoc Suevicum Speculum antiquius esse aurea Bulla apparet ex enumeratione Cæsarum, qui ante Carolum Quartum imperarunt in fine facta. Ideoque ratione antiquitatis etiam dici potest de Speculo Saxonico, quod videlicet au-

ream

ream Bullam antecesserit per ea quæ scribit Albert. Krantz *in sua Saxonia lib.1.cap.21.* & refert Gloss. *in proœmio ejus speculi num.2.* & ex hoc quoque speculo probari nunquam illam consuetudinem apparet ex *d.artic.52. in fin. lib.3.* in textu latino, concordatque cum eo textus Germanicus quatenus utitur his verbis. Also ist auch der Pfalzgrafe über den Käyser/rc. quæ generalius prolata restringenda sunt secundum textum latinum, quod nimirum in litibus Cæsari motis, Comes Palatinus sit supra Cæsarem & judicis officio fungatur. Quantum vero ad locum judicii attinet, discrepat ea consuetudo ab eo quod in aurea Bulla constitutum esse supra dictum est.

Nam de eo nihil in prædicto Speculo Suevico & Saxonico nec etiam in historiis reperitur. Sed olim illud Judicium extra aulam Cæsaream & quidem ad ripam Rheni prope oppidum Rhense haberi solebat. Idque etiam eo confirmatur, quod eo loco olim negotia Imperii publica præsertim circa electionem Regis Romanorum expedirentur ut colligitur ex epistola Electorum ad Papam de Ludovico Quarto Imperatore data, quæ est apud Marq. Frecher. *tom.1. rerum Germanicarum part.427.* Etsi vero Budinus ex eo, quod Comes Palatinus Rheni Imperatoris Judex esse potest in despectum Imperatoris astruere conatur, eum non esse Monarcham tamen male hoc ab eo fit & plane erronium est. Nam nequaquam convenitur coram Comite Palatino Rheni tanquam vero magistratu & superiore, sed respectu propriæ ac privatæ causæ, & de ea sola hic inferior cognoscit Judexque est.

Non † desunt etiam, qui negant prædictam con- 53
stitutionem aureæ Bullæ ita accipiendam esse, ut

etiam

etiam ad causas feudales pertineat & in paribus curiæ à jure communi recessum sit. Verum loquitur ea simpliciter & sine ulla distinctione inter allodialia & feuda, ideoque generaliter & sine tali distinctione, tam de feudis, quam de allodialibus bonis intelligenda est, *l.de prec.* ☞ *ff. de publ. act. l.1. §. generaliter, ff. de legat. præstand.* idque eo verius esse puto, quod bona, de quibus inter Imperatorem & Principes aliosque Status Imperii controversia incidere possit, plerunque sint regalia feuda vel jura regalia, aliæve res in feudum concessæ tanquam Imperii feuda, nec facile futurum sit, ut de meris allodialibus bonis controversia oriatur. Ita vero interpretatio facienda est, ut dicatur id omnino dispositione comprehensum, quod communiter & plerunque fieri solet, & ad ea leges dicuntur aptari debere, quæ frequenter & facile fiunt, *l.3. 4.5.& 6.ff.de legib.* & in correctorio etiam jure extensio admittenda est, quando alias effectum non facile sortiretur. Quibus accedit, quod quemadmodum in eadem aurea Bulla simul cautum esse diximus, ne Imperator extra suam aulam evocetur, sed in ea de causa cognoscatur, sic præsumendum omnino sit, Imperatorem se in causis etiam feudalibus potius uni judici, & quidem Principi Electori, eique, qui alias etiam ex eadem aurea Bulla una cum Electore Saxoniæ interregni tempore vicarius Imperii, directorque solus in negociis & consultationibus inter seculares Electores est, & nomine horum omnium Imperii Constitionibus subscribit, subjicere maluisse, quam aliis, & quidem multis, iisque, in quibus electio judicis non minus adversario quam sibi competeret, cujusmodi pares curiæ jure feudali sunt, in quibus electionis jus tam vasallus quam dominus feudi habet *c.1.de controv.*

feud.

feud. apud par. term:nand. Quod eo magis attendendum est, quod licet Elector Saxoniæ ut modo dictum est: una cum Palatino interregni tempore ex eadem aurea Bulla Imperii vicarius sit, tamen ut ea cognitio tanto magis in judice coarctaretur singulariter ibidem placuerit, ut ad solum Electorem Palatinum cognitio & decisio causæ pertineret. Atque est illa aurea Bulla tale jus, quod constitutum est accedente consensu & approbatione Electorum aliorumque Principum & Procerum Imperii, & sic eorum qui vasalli Imperatoris sunt, & in prædicta controversia pares curiæ essent, ideoque si causas feudales ea Constitutione contineri noluissent, contradixissent & efficere debuissent, ut hujusmodi causæ exciperentur, & cum illud factum non sit, locum hic habet, quod in dubio contra eum interpretatio facienda sit, qui efficere potuit, ut dispositio apertius loqueretur *l. veteribus. ff. de pact. l. in contrahendo ff. de reg. jur.*

Atque hæc, quæ quo ad dominum feudi & pares curiæ, ut judices, hactenus dicta sunt, de regalibus in feudum concessis ita se habent, tanquam de mera re feudali, & quam feudalem esse in confesso est, nisi quod aliquid ex aurea Bulla de Electore Palatino Rheni additum sit. Quod si † vero altera pars rega- 54
lia pro re feudali habenda esse neget, de hac controversia ordinarius judex cognoscet, nec judex poterit esse dominus inter vasallos sive regalia sint, sive aliæ res feudales text. *in c. 1. §. pen. de prohibit. feud. alienat. per Frideric. & in cap. 1. §. Si duo. & §. Si tres de pac. tenend.* Innocent. Panormitan. Felin. & Dec. *in d. c. Cæterum de judic.* Wesenbec. *d. feud. cap. 17. nu. 6. vers. Item quoties vasallus.* Schrader *d. part. 10. sect. 2. num. 22.* Vult. *de feud. cap. 2. nu. 14. lib. 2.* Menoch. *cons. 2. nu. 95.*

addens

addens communem esse. Sonsbec. *de feud. part. 14. n. 31.*
55 nec † etiam pares curiæ inter dominum & vasallum, Bald. *in d. cap. 1. §. Præterea si inter num. 4. de prohibit. feud. alienat. per Frideric.* Zas. *de feud. part. 11. num. 12. vers. Quod si in casu.* Sonsbec. *d. num. 31.* Schrader. *d. part. 10. sect. 6. num. 135.* Rosenth. *de feud. cap. 12. concl. 4.*
56 *num. 12.* Similiter † licet de qualitate feudali in regalibus non dubitetur, si tamen controversia de iis non ex jure feudali descendat, nec de iis ut de feudo, sed ut de qualibet alia re disceptetur, cognitio spectabit ad ordinarium judicem, non autem ad dominum feudi inter vasallos, Innocent. Hostiens. Anton. de Butr. Abb. Felin. & Dec. *in d. cap. Cæterum de judic.* Socin. *in cap. Ex transmissa num. 26. de for. compet.* Fichard. *cons. 128. num. 8. & 9. lib. 2.* Hartm. Pistor. *quæst. 13. nu. 28. lib. 1.* Coler. *de process. executiv. part. 2. cap. 3. num. 211.*
57 *312. & 313.* Schrader. *d. part. 10. sect. 2. num. 31.* nec † ad pares curiæ inter dominum & vasallum, Innocent. Anton. de Butr. Abb. Felin. & Bellamer. *in d. cap. Cæterum,* Curt. jun. *de feud. part. 7. nu. fin.* Mynsing. *obs. 99. num. 3. & 7. cent. 1.* Vult. *d. c. 2. nu. 39.* Schrader. *d. part. 10. sect. 6. num. 40.* Borcholt. *de feud. cap. 10. num. 33.* Atque
58 † ita, exempli gratia, si de hereditate, qua etiam regalia in feudum concessa vel aliæ res feudales inter cætera bona continentur, petitio hereditatis instituatur, ordinarius judex adeundus est, quia hæc actio ex jure communi potius, quam ex jure feudali datur, & cum universalis sit, illæ res non per se & ut feudales, sed cum universitate in hanc actionem veniunt, ut superiori capite expositum est. Et quod ideo ordinarius in ea actione sit judex, tradit etiam Rosenth. *d. cap. 12. conclus. 1. num. 85. & concl. 2. num. 6.* habeturque in decisionibus & præjudiciis Cameræ *in verb. jurisdictio*

Came-

Cameræ. §. jurisdictio Cameræ, atque est hoc multoties in Camera observatum.

Præter † prædictos vero casus speciales, quibus cognitio de rebus feudalibus ad ordinarium spectat, sunt & alii plures, de quibus videlicet Dd. in feudalibus lecturis & tractatibus maxime apud Schrader *d. part. 10. sect. 2. & sect. 6.* & Rosenthal *d. cap. 12. conclus. 2. & conclus. 4.* qui ambo fuse & accurate de his casibus tanquam limitationibus regulæ tractarunt. Atque hæc remissio ad alios sufficit, quod nostri non sit instituti, de his omnibus in specie & ad longum agere. 59

Quæritur † vero an inter vasallos de regalibus in feudum concessis compromitti possit, ut nimirum compromissarius sit judex? Sunt qui negant, sicut etiam qui affirmant de feudo inter vasallos factum compromissum valere, & arbitrum judicem esse posse, quorum sententiæ ut saniori accedere malim, cum textus sint de hac re expressi, cumprimis *in cap. 1. de investit. in marit. fact. c. 1. §. si autem inter pares, de leg. Corrad. c. 1. an apud judic. vel domin.* Atque hanc sententiam communiter approbatam esse testatur Curt. jun. *de feud. part. 4. num. 98.* Raven. *in d. §. si autem inter pares & ibid.* Alvarott. *num. 4.* & communiorem esse scribunt Hanneton. *de feud. lib. 3. cap. 6.* Vult. *de feud. lib. 2. cap. 2. num. 3. vers. plures tamen.* qui simul hanc sententiam verissimam esse affirmat. Et licet Menoch. *cons. 1. num. 267. in pr.* ita loquatur, quasi negativa sententia crebrior sit, tamen *ibid. vers. quod intelligunt Dd.* subjicit, hoc à Dd. nostris intelligi verum esse de compromisso facto in arbitratorem, non in arbitrum. Neque obstat, quod nonnulli ex iis, qui in contraria sunt sententia, objiciunt prædictos textus esse correctos per Lotharii & Friderici constitutiones 60

alienationem feudi prohibentes. Nam per compromissum in arbitrum proprie non fit alienatio, sed id potius dicendum esset fieri per compromissum in arbitratorem. Nec refragatur, quod quidam obtendunt eos textus intelligendos esse de eo casu, quo consensu & voluntate domini compromissum factum est, quia loquuntur indistincte nec ulla in iis consensus vel voluntatis domini fit mentio. Cæte-
61 rum † quia de regalium vel alterius rei feudo non regali quod ab Imperatore recognoscitur, Camera Imperialis, ut Imperatorem repræsentans, loco domini judex est, iis casibus, quibus dominus ipse judex esse non posset, nec ex compromisso arbiter existeret, ad privilegiatos judices **der Außträge** pertinebit cognitio, cum qualitas jurisdictionis in Camera fundandæ cesset & merito primæ instantiæ privilegio illi gaudeant, quibus illud ex ordinatione Cameræ debe-
62 tur. Cumprimis † vero de regalibus hi privilegiati judices **der Außträge** pro ordinariis habendi sunt, & de iis recte cognoscunt, si ea sint mera allodialia, nec per privilegium Cæsareum (ob quod jurisdictionem Imperatoris vel Cameræ diverso respectu fundatam esse supra dictum est) acquisita, puta si quis ex legitima præscriptione vel consuetudine unum vel plura
63 regalia habeat. Atque † hoc quidem adeo verum est, ut locum habeat etiamsi constet actorem & reum, de hujusmodi regalibus litigantes, alias esse ejusdem domini vasallos Dd. communiter *in c.1. §. præterea si inter. de prohibit. feud. alien. per Frideric.* Felin. *in c. cum ordinem. num. 6. de rescript.* Mozz. *tit. de natural. feudor. num. 111.* Borcholt. *d. cap. 10. num. 33.* Curt. jun. *de feud. part. 7. num. 9.* addens id communiter tradere Canonistas *in d. c. cæterum. de judic.* de qua re extant de regalibus

galibus

galibus Cameræ præjudicia. Præterea † eo magis dicendum est, ad prædictos judices ordinationis pertinere cognitionem de hujusmodi regalibus, quod, licet de toto Ducatu, aliove Principatu, vel etiam Comitatu aut Baronatu, feuda Imperii sint, ne Camera quidem Imperialis, sed solus Imperator judex sit, ut supra ostensum est; tamen nec ad Cameram, nec etiam ad Imperatorem cognitio pertineat, si ejusmodi bona regalem dignitatem annexam habentia sint allodialia. Christoph. Straſſen inter Germaniæ JCtor. consilia *tom.3. cons.24. quæst.1.num.20.vers. Verum hoc & num.seqq. usque ad fin.* Rosenth. *d.cap.12. conclus.1. num.30.* ubi & Schraderum pro hac sententia allegat. Dictum † vero est supra *cap.4.num.82.* civitates etiam Imperiales jura Imperii & regalia habere. Hæ tamen non habent ex ordinatione Cameræ privilegium der Außträge / sed Camera in prima instantia ordinarius earum judex est, sive ab immediatis sive à mediate Imperio subjectis conveniantur, nisi ex privilegio vel longissimi temporis præscriptione singulares judices, & sic alibi primam instantiam habeant, Gail.*observ.1.num.20.lib.1.* ideoque non minus regalium nomine quam ob alia in Camera judicem habent & ibi conveniri debent, idque non solum ordinationi Cameræ *pag.2.* in qua inter eos qui immediate Imperio subjecti sunt & in Camera primam instantiam non habent, sed privilegio Austregarum fruuntur civitatum nulla omnino fit mentio, consentaneum est, sed & notissima praxi receptum, ideoque eo magis mirum est Johannem Fichardum celeberrimum Germaniæ JCtum & civitatis Imperialis Francofurdianæ quondam Syndicum hac in re errasse & contrarium respondisse *cons.129.num.12.p.2.*

64 (margin, first line) · 65 (margin, beside "Dictum † vero")

66 Inter † Comitem vero etiam Baronem vel Nobilem, ut Reum immediatum, & alium mediate Imperio ſubjectum, ut actorem, de uno vel pluribus regalibus, legitimo modo acquiſitis, controverſia oria-
67 tur, Camera judex erit, cum † Comites, Barones & nobiles immediate Imperio ſubjecti inter ſe quidem & cum aliis immediatis habeant privilegium der Außträge ex ordinat. Camer. *part.2. tit.5.* ſed ab aliis mediate Imperio ſubjectis in ipſa Camera conveniri
68 poſſint Gail. *d. obſervat.1. num.17. & 46.* Idemque † de Prælatis & de Collegiis, Capitulisque immediate ſub Imperio exiſtentibus dicendum eſt, Frideric. *de*
69 *mandat. judic. lib.1. cap.18. num.2. & 3.* atque † hac in re prærogativam habent Principes, qui contra actores etiam mediate Imperio ſubjectos in prima inſtantia privilegio der Außträge utuntur Gail. *jam citatis locis*, quod adeo verum eſt, ut procedat etiamſi Princeps non poſſideat Principatum ſed forte Comitatum ſaltem, aut alia bona. Atque hæc quidem ita ſe habere ex quotidiana praxi notiſſimum eſt. Addi-
70 tur † vero ordinationi Cameræ *part.2. tit.2. in princ.* de Principibus, quod loco prædictorum judicum privilegiatorum ſingulares primæ inſtantiæ judices (beſondere Außträge) inter ſe habere poſſint. Cui rei exempla in nonnullis Principibus atque etiam Comitibus extant. Omnium † vero horum judicum primæ inſtantiæ loco Ordinarius eſt, & per viam ſimplicis querelæ adiri poteſt Camera Imperialis, quando requiſitione legitime facta juſtitia denegatur vel protrahitur, & Camera proximus ſuperior judex eſt, idque † adeo verum eſt, ut in quibuslibet aliis etiam judicibus juſtitiam denegantibus vel protrahentibus locum habeat Ordinat. Camer. *part.2.*

tit.1.

tit.1. §. So sollen auch. Ubi † adeo generaliter textus 73
loquitur, ut idem dicendum sit de feudalibus controversiis, si à domino vel paribus curiæ justitia denegetur vel protrahatur, eoque pertinet textus *in cap.1. de milit. vasall. qui contum. est*, traditurque ab Afflict. *ibid.num.97. & seq.* Curt.jun. *de feud.part.7. num.13. vers. Tertium remedium est* Gail. *observat.28. num.1. vers. quod procedit etiam lib.1.* atque † hoc qui- 74
dem, quod videlicet per viam etiam simplicis querelæ superior judex Ordinarius adiri possit, idem se habet, non solum si ante, sed & si post litem contestatam justitia denegetur vel protrahatur, Franc.Marc. *decis.281.num.7.part.1.* Schoner. *disput.feudal.2.thes.66. lib.2.* Rosenth. *d.cap.12.conclus.2.num.62.vers.Sed ego.* Schrader. *d.part.10. sect.1. num.139.* ubi *& num.seqq.* hanc sententiam ut veriorem late defendit, & contrariam Gailii & Mynsingeri sententiam communiter reprobatam esse testatur, & alteram hodie in praxi servandam esse, eo minus dubitandum, quod in deputationis recessu *de anno 1600. §.* Ob auch *promotoriales* comprobata sit. Atque † hæc quidem huc us- 75
que ita se de foro competenti regalium habent. Restat alterum hujus capitis mēbrum, quod est de processu judiciario in causis regalium servando, de quo breviter dici poterit, nihil speciale de eo, quoad regalia cautum reperiri, sive commune, sive feudale jus spectetur. Nam si regalia per privilegium vel præscriptionem aut consuetudinem acquisita, & sic pro rebus allodialibus habenda sint, is procedendi modus observandus est, qui jure communi & Constitutionibus Imperii est præscriptus & usu comprobatur, ideoque si ordinarium remedium institutum est, sive ad conventionem sive ad reconventionem & sive ad pri-

mam sive ad secundam appellationis vel nullitatis instantiam pertineat, ordinarius etiam erit processus. Si vero extraordinario & summario vel etiam summariissimo & viæ executivæ processu opus fuerit, tenenda est ea judicii forma, quæ in ejusmodi remediis & viis juri communi, ordinationi Cameræ, & stylo consentanea est, idque iis etiam casibus attendendum est, quibus fiscalis vel solus in regalium aliisve causis pars est, vel una cum alio se intromittit. Et si constet revisionem post sententiam in Camera latam in ordinario vel etiam summario processu ita petitam esse, ut admittenda sit in ea etiam non alius processus observandus erit, quam qui ordinationi Cameræ & Imperii Recessibus styloque consentaneus est. Non desunt quidem, qui de regalibus singulare esse docent, quod singulares testes, in eorum processu probent, si ad eundem finem tendant, verum non recte. Nam id generaliter non solum de regalibus sed & alias verum est, quod testes singulares probent, si eorum dicta ad eundem finem tendant Cravett. *cons. 78. num. 6. & cons. 267. num. 4. vers. Idem quando agitur de probando, &c.* Socin. jun. *cons. 90. num. 10. & seqq. vol. 2.* Crot. *in tract. de testib. part. 7. num. 140.* Mascard. *de probation. conclus. 1198. num. 25. & 26.* plura huc fa-
76 cientia adducens. Quantum † vero ad judiciarium processum juris feudalis attinet, in eo etiam regulariter, & quatenus speciatim aliquid aliter non reperitur receptum & cautum esse, ordo jure communi præscriptus tenendus est *cap. 1. vers. Strenuus de cognit. feud.* Isern. & Alvarott. *in cap. 1. §. penult. de prohibit. feud. alienat. per Frideric.* Jacob. de S. Georg. *de feud. in verb. & dicti vasalli. num. 25.* Duaren. *de feud. cap. 21.*
77 *num. 1.* Et † certum quidem est nonnulla esse singularia &

ria & à jure communi aliena, quæ jure feudali in processu controversiarum feudalium attendi debent. cujusmodi inter alia sunt, quod † pares, si judices sint, 78
juramentum, quod jure communi in judicibus requiritur, in causis feudalibus non præstent *cap.1. §. Pen. de prohibit. feud. alienat. per Frideric. & ibid.* Andr. de Isern. *num.6.* Afflict. *num.5.* Schenck. *nu.7.* Mynsing. magis receptum esse dicens *observat.89. num.8. cent.4.* reconventio † nisi de eadem vel alia re feudali instit- 79
tui nequeat, Schenk. *in cap.1. num.13. controvers. feud. apud par. terminand.* Wesenbec. *de feud. cap.17. num.9.* communem dicens. Sonsbeck. *de feud. part.14. num.38.* Vult. *de feud. lib.2. cap.3. num.9.* Mynsing. *observ.90. vers. Verum hæc opinio. cent.4.* hanc sententiam à Camera Imperiali approbatam esse scribens. Rosenth. *de feud. cap.12. conclus.5. num.34.* juramentum † ca- 80
lumniæ non habeat locum *c.1. de consuetud. rect. feud.* Afflict. *in prælud. constitut. Neapolitan. quæst.12. num.8.* Laudens. *in cap.1. §. in quibus etiam. num.1. qui test. sint necessar. ad nov. investit. proband.* Wesenbec. *d. cap.17. num.5.* Borcholt. *de feud. cap.10. num.40.* mulier † ni- 81
si sit persona illustris, & feudum habeat, testis esse nequeat *d. cap. unic. §. fin. & ibi.* Bald. Alvarot. & alii Dd. *qui test. sint necessar. ad nov. investit. proband.* Dec. *in cap. quoniam col. fin. vers. Tertio limitatur de testib.* telonia † probatio non aliter quam quinque testibus 82
fiat *d. cap.1. in fin.* & ibi Dd. *qui test. sint necess. ad nov. investit. proband. c.1. in fin. de allod.* Schrader. *de feud. 2. part. 9. partis principal. sect.13. num.10.* Gail. *observ.175. num.2. lib.2.* feudum † novum regulariter non per ex- 83
traneos testes, sed solos pares curiæ vel breve testatum à paribus subscriptum probetur *cap.1. quid sit investit. c.1. §. si quis. si de invest. inter domin. & vasall. lis*

*oriat.cap.1.§.quod autem.de not.feudor.c.1. qui successor. feud.dar.teneant.cap.1.*ibi: *Probare debet per pares curtis. Si de investit.feud. d.cap.1.* & ibi Bald. *quitest. sint*
84 *necessar.ad nov.investit.proband.* Verum † hæc omnia & similia non minus in regalibus, titulo feudali acquisitis, quam aliis juribus incorporalibus vel rebus corporalibus, quæ feudales sunt, locum habent, cum de regalibus speciale aliquid quo ad ordinem procedendi non reperiatur jure feudali cautum vel receptum.

FINIS LIBRI PRIMI.

REGNE-

REGNERI SIXTINI JURISCONSULTI

De Regalibus

LIBER II.

Continens singularem & amplissimum commentarium ad Constitutionem Friderici I. quæ est *in c. unic. Quæ sint Regal.*

CAPUT PRIMUM

De armadiis.

SUMMARIA.

1. *DE armadiis quid sint magis discrepantes sunt sententiæ, quam de ullo alio regali, & in quibus erratum sit*, num. 2. 3. 4.

5. *Per armadias veriori sensu intelligitur jus arma fabricandi, vel officinas illas publicas habendi, in quibus arma fabricantur.*

6. *Ad armandias etiam referri potest vectigal, quod ex concessione de armis in publicis officinis fabricandis facta præstatur.*

7. *Officinæ hujusmodi Imperatoriæ præcipuæ fuerunt novendecim.*

8. *Fabricenses quinam dicantur: Armorum genera ex Nov. 85. quæ sint.*

9. *Scholæ sive corpora undecim olim erant eorum, qui officio aliquo ad Principis ministerium pertinente, fungebantur.*

10. In scholis illis militantes dicebantur scholastici vel scholares.

11. Scholares ejusmodi omnes erant sub magistro offitiorum.

12. Fabricenses ex scholarum numero sunt, & debent stigmata vel notas publicas in brachiis exemplo tyronum impressas habere, ut internosci & latitantes agnosci possint. Tyrones qui? Fabricenses qua materia ad arma uti tenebantur, item, quinam & quomodo creabantur.

13. Juris armorum habendorum & fabricandorum etiam ante Constitutionem Friderici Primi in c. unic. Quæ sint regal. *magna ratio habita fuit.*

14. Armorum movendorum jus nulli prorsus, Imperatore, vel alio superiorem non recognoscente, inscio atque inconsulto, competit.

15. Armis uti non militanti jure communi non conceditur, nisi necessitate officii & administrationis. Ad regalia pertinet etiam jus fortilitia erigendi, custodiendi, civitatesque muniendi.

16. Belli indicendi jus ad regale armandiarum pertinet, & ei affine est.

17. Imperatore aut alio superiorem non recognoscente vel ab eo potestatem habente excepto, nemo bellum indicere potest.

18. Bellum gerens vel exercitum comparans injussu Principis & ab eo potestatem habentis, læsæ majestatis reus est, nisi id ad defensionem fiat, vel copia Principis haberi nequeat, & periculum immineat nu.19.

20. Belli indicendi vel ejus indicendi licentiam alicui dandi jus ad majora pertinet regalia.

21. Mandata avocatoria sine clausula decernuntur contra eos, qui propria authoritate, & sine jussu Imperatoris ad offensionem alterius delectum militum agunt.

22. Eaque

22. Eaque etiam a Camera Imperiali decerni solent, neque solum ad petitionem partis, sed & ex officio decerni talia mandata possunt nu. 23.

24. Mandatis hujusmodi avocatoriis annectuntur sæpe etiam mandata de non offendendo, eaque favorabilia sunt, & non solum comminationem banni annexam habent, sed & non facta paritione statim citatio ad videndum se incidisse in pœnam fractæ pacis impetrari potest.

25 Ad bellum operam suam exteris Principibus locantes ipso facto pro bannitis habendi sunt.

26. Ad bellum operam exteris Principibus locandi libertas Germaniæ quomodo constitutione Imperii coarctata sit, & de abusu ejus libertatis. Bellum regulariter prohibitum, ex eoque capta fisco applicantur, ac ut licitum sit quæ requirantur. Item, quæ remedia in Imperio ad incursione bellicosq; motus avertendos sint proposita.

27. Delectum habere & arma imponere, regalibus annumeratur.

28. Sequela etiam seu Volge / *qua subditi Principem, si bellum moveat, vel aliquis contra eum moliatur, sequi tenentur, ad regalia pertinet. Pacis quæ commoda, & ejus gratia quæ Constitutiones in Imperio promulgatæ sint.*

29. Jus fœdera adversus arma & bella faciendi de regalibus est. De regalibus est jus pacis faciendæ. Item jus fœdera adversus arma & bella incundi. Fœdera in pace publica fundata prohibita non sunt de fœderum licitorum utilitate. Fœderum genera varia remissive. Fœdus Anseaticum antiquissimum potentissimum & in Imperio comprobatum est.

30. Represalias etiam concedendi jus est regali armandiarum affine, cum illæ instar belli sint, & speciem

ejus

ejus referant, ita ut quibus bellum licite inferri potest, adversus eos etiam repræsaliæ locum habeant.

31. Repræsalias concedendi jus solis superiorem non recognoscentibus competere, & ad majora regalia referendum esse.

32. Repræsalias ab Imperatoribus Romanis non facile concedi, sed illos potius contra eas non gravate privilegia, etiam sine causæ cognitione, concedere solere.

33. Repræsalias sub- & obreptitie ac per calumniam impetrantem pœnam quadrupli incurrere, & ad omnia damna læso resarcienda teneri, causaq; cadere & si læsus studiosus est, dignitate privari ac infamia notari, quod postremum ad eum etiam, qui eas ipse non obtinuit, sed tantum iis causam dedit, extenditur num. 34. *Ad damni restitutionem etiam is, qui ipse repræsalias non obtinuit, sed iis causam saltem dedit, tenetur.*

35. Mandata sine clausula contra repræsalias in Camera obtineri posse. Differentia inter repræsalias & pignorationes remissive.

36. De repræsaliarum & belli magno abusu.

37. Cameræ ordinatione, qua contra denegantes & protrahentes justitiam succurritur, omnes Principes & Status Imperii tanquam proprio & communi placito ligantur.

CUM generalia superiori libro de regalibus præmissa sint, hoc libro specialiora juxta ordinem in procœmio hujus tractatus constitutum ita subjiciemus, ut singula regalia, de quibus constitutio Friderici in c. unic. Quæ sint regal. promulgata est, explicentur, & cum iis etiam affinia regalia, non solũ minora, sed & cumprimis majora suis locis conjungantur & simul debita explicatio addatur. Constitutionem illam non esse Friderici III.

ci III. ut nonnulli opinantur, sed Primi, in dicto procemio ostensum est, & ibidem simul nonnulla alia generaliter de eadem constitutione adducta sunt, quæ hic repetere non est necesse. Esi † vero in ea va- 1
ria & quamplurima regalia enumerentur, tamen inter ea nullum est, de quo magis à plerisque Dd. dubitetur, & de quo magis discrepantes sint sententiæ, quam de eo, quod est ordine primum, & quod Imperator armandias vocat. Nec desunt qui de hoc regali ne divinando quidem aliquid tradere voluerunt, ex quibus sunt Accursius, Baldus & Laudensis, quemadmodum & alii nonnulli, inter quos etiam sunt Jacob. de Belvis. & Frideric. Schenck, qui duo tantum ábest ut suam sententiam de hac re aperuerint, ut nihil omnino ad hoc c.unic. commentati sint.

Ex † iis vero Dd. qui *in d.c.unic.* hoc verbum Armandiæ interpretari voluerunt, quidam id voluerunt intelligi de amænis viis publicis, ut referunt Andr. de Isern. & Matth. de Afflict. qui simul recte addunt, absurdum id esse, idque eo verius est, quod illud regale, quod in hac constitutione Friderici proxime subjicitur, generatim via publica appelletur. Similiter † à vero alienum est & ridiculũ, quod arman- 3
diæ sic appellentur ab ariditate, ideoque litora maris hac voce denotentur, quam tamen sententiam amplectitur Andreas de Isernia, qui feudistarum evangelista dicitur, & post eum Matth. de Afflict. & ob eam causam de litoribus maris late simul agunt. Non
† possum etiam probare sententiam Ferrar. Montan. 4
in tractat. de feud. lib. 5. cap. 7. vers. Ad ea, quæ Regi debentur & nonnullorum aliorum, qui volunt hoc verbo intelligi præstationes, quæ fiunt terrarum dominis ex ovibus, bobus, & id genus aliis pecoribus, neque ul-

que ullo certo textu hanc ſuam ſententiam confirmant, quo videlicet probetur, hanc præſtationem, quam etiam gabellam vocant, ad regalia pertinere, ſed in ea per conjecturas magis ad conſuetudinem alicujus loci reſpicitur, quam ad jus commune & generalem conſtitutionem Friderici, ut ex ipſo Alvarotto, Andrea de Iſern. & Matth. de Afflict. *in hoc cap. unic.* liquet. Neque huc ullo modo pertinet text. *in l.1. §.1. ff. de abig.* ab Alvarotto ibidem adductus.

5 Recte † vero meo judicio ſentiunt, qui hoc verbum referunt ad jus arma fabricādi, vel officinas illas publicas habendi, in quibus arma fabricantur, in qua ſententia inter Neotericos primus fuit doctiſſimus Eguinar. Baro ad hoc c. unic. & ibidem eam emplectuntur Cujacius, Hotomanus, Gothofredus, & præter hos Vult. *de feud. lib.1. cap.5. num.7.* Peregrin. *de jur. fiſc. lib.1. tit.1. num.14.* Roſenth. *de feud. cap.5. concluſ.19.* Inter veteres Interpretes etiam extitiſſe quibus hæc ſententia magis arriſerit, manifeſtum fit ex iis, quæ ibidem tradunt Andr. de Iſern. & Matth. de Afflict. qui inter alias ſententias & ejus meminerunt. Poteſt

6 † huc etiam referri vectigal, quod ex conceſſione de armis in publicis officinis fabricandis facta præſtatur, ut videlicet hoc vectigal dicamus per armandias ſignificari. Gothofred. *in not. ad hoc c. unic. num.1. verſ. Vel gabella.* Sunt, qui Iſern. & Afflict. etiam ita pro hac ſententia allegant, quaſi eam approbent, verum illi hujus ſententiæ nullam faciunt mentionem. Pro armis ad bellum deſtinatis armamentarium locus fuit, in quo ad armandos milites & populum arma reponebantur Pancirol. *de 14. Region. urbis Romæ. fol.4.* ubi ſimul oſtendit Romæ pompæ magis quam belli cauſa arma in armamentario fuiſſe.

Quod † autem jus habendi publi armorum of- 7
ficinas & arma in iis fabricandi, ve vectigal, quod ex jam dicta concessione & lice percipitur, ad regalia pertineat, reliquo etiam ju e civili comprobatur, & maxime illud liquet *ex Novell.85. De armis*, ubi tales officinæ sunt solius Imperatoris nec arma in iis fabricare, vel etiam vendere vel ullum opus privatum fabricandum habere, privatisque fabricare permittitur, & mandatur, ut quamprimum arma fabricata sint, deferantur in publicum Armamentarium, ideoque illæ armorum officinæ nuncupantur fabricæ sacræ *in l.pen.C.de fabricens.lib.11.* Atque est hoc Regale unum ex majoribus Regalibus, & ad ea etiam omnia affinia regalia, de quibus simul *hoc cap.* agimus, pertinent, ut *lib.1.cap.2.* ostensum est. Prædictas autem fabricas sacras sive Imperatoris fuisse præcipuas novendecim, nimirũ octo in Galliis, sex in Italia, & quinque in Illyrico, testatum facit liber ille, qui inscribitur: Notitia Romani Imperii. Cæteræ † vero 8
illæ personæ, quibus facultas fabricandi arma ab Imperatore in officinis ejusmodi datur, dicuntur fabricenses *in d.Nov.85.* eoque pertinet totus *titulus C. De fabricens. lib.11.* & in specie Justin. *d. Nov.85.* addit quod illorum armorum quædam fuerunt arcus & sagittæ, quædam scuta, classides & spathæ, quædam gladii; Fabricensium vero tantus erat numerus, ut certum ex iis constitueretur corpus sive collegium, quod etiam schola appellatur.

Erant † olim undecim scholæ sive corpora eorum, 9
qui munere vel officio aliquo, quod ad Principis ministerium pertinet, fungebantur *l.ult.C.locat.* de quibus scholis in specie videre licet Notitiam Romani Imperii, & jus nostrum *variis locis*, cumprimis vero *in*

tribus

tribus post ... *libris Codicis*, item de nonnullis Mercelin. ... *& 26.* scholæ scutaneorum & cibaneorum ... *6.* scholę domesticorum, & *lib. 27.*
10 scholæ gen... ...minit. Ab † his scholis qui in iis meditabant, ...ibantur etiam scholastici *lib. 2. C. de lucr. advoc. l.* ... item scholares *l. 3. C. de offic. magist. officior. l. His s...* ...*aribus. C. de erog. milit. annon. lib. 12. l. Iis quidem C.* ... *milit. poss. lib. eod. l. ult. C. de decan. lib. eod. & simili...* ...*ocis*. Atqui hi sunt illi scholastici sive scholares, ad q...os spectat *tit. C. de privileg. Scholar.*
11 Omnes † vero erant sub magistro officiorum *lib. 1. & passim. C. de offic. magist. officior.* Ideoque *d. Nov. 85.* ad Magistratus officiorum scripta fuit. Longe alii sunt, qui sunt sub magistro militum, & ii, qui fœderati vo-
12 cantur *d. l. ult. Cod. locat.* Ex † eorum vero numero, quos scholares nuncupari diximus, sunt etiam fabricenses, ut in schola fabricensium militantes & arma ad ministerium Principis & totius Imperii fabricantes, de quibus notandum est quod *in l. 3. C. de fabricens.* rescribitur, dum videlicet jubentur stigmata sive puncta, vel notas publicas in brachiis exemplo tyronum impressas habere, ut internosci & latitantes agnosci possint. Tyronum autem nomine denotantur, qui nondum in numeros relati, lecti tamen erant, ut militarent publicis expensis, iter faciebant & sub Campi ductore exercebantur *l. Ex eo tempore. 42. ff. de testament. milit.* Ut autem eo magis ab his fabricensibus abusus fabricandorum armorum vitaretur, & cumprimis ne alia quam puri ferri species adhiberetur adærratio iis interdicta fuit, & ferrum etiam, non pecuniam pro ferro præstare tenebantur, ne ferrum comparando, fraudem fabricando committerent *l. 1. Cod. de*

Cod. de fabricenſ. Ideoque jubebantur materia venæ nobilis, & quæ igni facile deduceretur ad arma uti *d. l.1. Cod. de Fabricenſ.* Cautio etiam ſingulariter adhibebatur, ne alii, quam ſi omnino eſſent idonei, fabricenſes crearentur. De qua re elegans eſt textus *in l.ſi quis conſortium.4. Cod.de fabricenſ.* ubi Impp. Honorius & Theodoſius inter alia hiſce utuntur verbis; His quorum intereſt, convocatis, prius acta conficiat, doceatque ſe non avo, non patre Curiali progenitum, nihil Ordini Civitatis debere, nulli ſe civi manere obnoxium. Atque ita demum actis confectis vel apud Moderatorem Provinciæ, vel, ſi is adſit, apud defenſorem Civitatis ad militiam quam optaverit, ſuſcipiatur.

Ex † quibus omnibus eluceſcit, quanta juris arma 13
habendi & fabricandi ratio etiam ante cōnſtitutionem Friderici *in hoc c.unic.* habita fuerit, eoque pertinet etiam elegans locus apud Ciceronem *in oratione pro C. Rabirio,* dum his utitur verbis: *Eo tempore ex ædificiis armamentariisque publicis arma populo C. Mario conſule diſtribuente data, ut Imperium populi Romani majeſtasq́; conſervaretur.* Facit † huc etiam quod 14
reſcribunt Valentinianus & Valens *in l.1.C.Ut armor. uſus.lib.11.* ubi prohibent ne ulli prorſus, Imperatore inſcio atque inconſulto, armorum ullorum movendorum copia tribuatur, id quod ad alios etiam ſuperiorem non recognoſcentes extendi poteſt. Et † Ju- 15
ſtinianus *in Novell.17. de mandat.Princip. §.fin.* ait, armis uti alicui non militanti permitti non debere, idque ita accipiendum eſt, ut excipiatur officii & adminiſtrationis neceſſitas, ob quam non militantibus etiam uſus armorum jure communi permittitur. Petr. Antibol. *in tract, de munerib. §. Reſtat nunc videre.*

num.4. Tileman. de Benign. *Decision. Camer. Imperial. syntagm.2. decad.1. vot.6. num.41. vers. Nam armorum usus*, ubi votando id adducitur *in causa* Teutschmeisters *contra* Donawerda. Quemadmodum autem jus arma fabricandi & eo pertinentia Armamentaria habendi ad Regalia spectat, sic & inter eas referri potest & affine illis est jus muniendi Civitates & fortilitia erigendi & custodiendi Clapmar. *de arcan. Rerumpubl. lib.1. c.21. in verb. jura muniendi.* Kirchner. *disputat. polit.21. thes.2. lit.c.* Boer. *de custod. clav. port. num.36.* Atque hoc confirmatur per text. *in l. sacra. §. pen. ff. de rer. div. & argument. l. officium. §. fin. ff. de re milit. l. si quando. & l. nemo judicium. Cod. de oper. publ.* Eoque pertinet etiam Constitutio Friderici I. *de pac. constitut. §.1. vers. Nos Romanorum Imp. in verb. in munit. & §. civitates.* Et licet Bartolus, Jason & Dd. *in l. ex hoc jure. ff. de just. & jur.* statuant, hodie cuilibet licere in territorio suo fortalitia extruere sine licentia superioris, tamen nullo jure fundata est eorum opinio, & falsa contra expressas leges.

16 Quæ † cum ita sint recte quis dixerit jus indicendi bellum aliquod justum, & non minus etiam alii dandi licentiam ejusmodi belli indicendi, & ad hoc armis utendi, ad hoc, de quo agimus, regale pertine-
17 re, cum † excepto Imperatore, aut alio superiorem non recognoscente, vel potestatem ab eo habente, nemo id possit, Peregrin. *de jur. fisc. lib.1. tit.1. num.15.* ubi allegat. Bart. *in l. Hostes. ff. de captiv. & postlim. revers.* Abb. *in cap. Sicut. num.7. de jurejur.* Didac. *in cap. peccatum. §.9. num.1. de reg. jur. in 6.* Idem tradunt Castald. *de Imperator. quæst.110. num.112.* Ferrald. *de privileg. Reg. Gall. privileg.19.* Gail. *de pac. publ. cap.4. num.6. lib.1.* Vult. *de feud. lib.1. cap.5. nu.7.* & Rosenth.

de feud.

de feud.cap.5.concl.19.sub lit.c. eoque pertinet ordinat. Camer. *part.2. tit.15. in verbis* **Auß der Käyserlichen Majestät oder unserm zugeben und erlaubnüß** / & Recessus Imperii *de anno 1555. §.* **Wo sich aber/rc.** *cum §.seq.* Confirmatur † ea sententia etiam eo, quod ma- 18
jestatis reus sit, qui injussu Principis & habentis ab eo potestatem bellum gerit, vel exercitum comparat, Peregrin. *d.tit.1. num.15.* Socin. jun. *cons.68. num.61. lib.3.* post Andr. de Isern. Matth. de Afflict. & Mart. Laudens. ab ipso allegatos. Gail. *d. cap.4. num.5.* Damhoud *prax.crim.cap.82. num.20.* eoque pertinet text. *in l. Lex 12. tabellarum. §. Eadem. ff. Ad l. Jul. majest.* ubi hæc extant verba: *Eadem lege majestatis tenetur, qui injussu Principis bellum gesserit, delectumve habuerit, exercitum comparaverit, quive, cum ei in provincia successum esset exercitum non tradidit.* Limitatur † tamen illud à Socino *in d.cons.68. num.61.* duo- 19
bus modis, *primo*, si ad defensionem fiat, secundo si Principis copia haberi nequeat, & periculum immineat. Adeo vero † jus indicendi bellum, vel ejus in- 20
dicendi licentiam alicui dare, ad regalia pertinet, ut id ex majoribus regalibus sit, sicut *lib.1.cap.2. num.10.* dictum est, & inter eos, qui ibidem allegati sunt, Bodinus *de republ.lib.1.cap.10.* asserit, nullum fere majus esse ex iis, quæ ad jura majestatis pertinent.

Atque † hinc est quod constitutione pacis publi- 21
ex tit. **Von Mandaten des Camergerichts wider Friedbrecher** & ordinatione Cameræ *part.2. tit.9. §.* **Und ob sich/rc.** contra eos, qui propria authoritate, & sine jussu ac licentia Imperatoris, ad offensionem alterius delectum militum agunt, mandata avocatoria sine clausula decernantur, quibus sub pœna banni, aut amissionis omnium beneficiorum & privilegio-

rum non ſolum Ducibus belli, ut militem ſtatim dimittant, ſed & gregariis ac tumultuariis militibus, ne prece vel pretio militent, ſerio mandatur, idque ex ipſa aula Imperatoris plerumque ita fieri ſolet, ut quemadmodum Fecialis Germ. Herold ablegari ſoleat ad bellum hoſti denunciandum, ſic etiam is mittatur ut per eum mandata ducibus & militibus inſi-
22 nuentur, Gail. *de pac. publ. lib. 1. cap. 4. num. 2.* Et † cum Camera Imperialis ipſam Cæſaream majeſtatem & totum Imperium repræſentet, ab ea etiam ex prædicta conſtitutione & ordinatione ejusmodi mandata decerni ſolent, atque ita decreta ſunt in cauſa Ducis Juliacenſis contra Ducem Joannem Caſimirum Palatinum, & in cauſa Marchionis Badenſis contra eundem Ducem Caſimirum 18. Maij anno 1588. in cauſa Comitiſſæ de Gleichen ratione Comitatus Piermondt contra Epiſcopum Padibornenſem 29. Auguſti anno 1583. in cauſa der Münſteriſchen Regierung contra Ducem Saxoniæ Lawmbergenſem 18. Setp. an. 1591. in cauſa civitatis Brunſwicenſis contra Ducem Brunſwicenſem, diverſis temporibus, quorum mandatorum ex parte mentio fit in libro deciſ. & præjudicior. Cameræ Imperial. in verb. Mandata
23 avocatoria. Nec † ſolum ad petitionem alterius partis, ſed & ex officio hujusmodi mandata decernun-
24 tur, ut addit Gailius *d. loco.* Annectuntur † etiam mandatis avocatoriis ſępe mandata de non offendendo, ut non ſolum à cœpto deſiſtatur, ſed & in poſterum ab offenſione per arma abſtineatur, nec pax publica frangatur, idque ex parte in ſupra dictis etiam cauſis factum eſt. Hujusmodi vero mandata propter publicam utilitatem favorabilia ſunt Gail. *de pac. publ. lib. 1. cap. 3. num. 9.* Quia omni juri divino & humano conſen-

consentaneum est, ne alius inique lædatur; Ideoque ea horum mandatorum vis est, ut non solum commi-nationem pœnæ banni annexam habeant, sed etiam si non pareatur, statim citatio ad videndum se incidisse in pœnam fractæ pacis impetrari possit Gail. *d. cap.3.num.3.* Qui † vero exteris Principibus non ob- 25
servatis iis, quæ in constitutione Imperii *de anno 1570.* cauta sunt, operam suam ad bellum locaverit, ipso facto, & sine ulla declaratoria sententia, pro bannitis habendi sunt; ut videre est ibidem §. **Da aber einiger/ꝛc.** quemadmodum & ex recessu de anno 1559. §. **vnd dieweil/ꝛc.** *&* §.*seq.* ubi cautum est in specie de auctoribus & facibus cœtuum militarium molitionumque in Cæsarem vel Ordines, quod ipso facto sine sententia bannum inciderint & † ex iis, quæ in d. 26
recess. de anno 1570. præmittuntur, apparet, quomodo Germaniæ vetus libertas exteris Principibus operam suam locandi coarctata sit propter abusum, cujus ibidem mentio fit *in* §. **Vnd ob wol vor etlichen Jahren/ꝛc.** & de nimio abusu hujus libertatis cōqueritur Gail. *d.c.4.nu.33. & 34.* Et sane circa hoc regale juris indicendi bellum & ad hoc armis utendi contra abusum ejus ex jure communi attendendum est, quantæ effusiones sanguinis humani & quam multiplicia alia mala, quæ Damhoud. *prax. crimin. cap.82. princ. & num.1.* & Bodin. *de Repub.lib.4.cap.7.* in specie enumerant, inde sequantur, & quod omne bellum regulariter præsumatur esse illicitum & prohibitum Schrader. *cons.9. num.16.vol.1.* & nullum commodum ex iis quæ in tali bello capiuntur, percipiatur, sed ea quæ capiuntur fisco applicentur nec capientis fiant Rosacorb. *pract. for.c.65.* quo continentur vota Adsessorum Cameræ de causa *ibid.* ventilata, & illud vo-

tando *num.34.* adſeritur per *l. Divus.* & ibi gloſſ. *ff. de jur. fiſc. l. captivus. §. expulſis. ff. de capt.* & ut bellum licitum eſſe præſumatur, præter authoritatem Principis ſuperiorem non recognoſcentis ſubeſſe debeat juſta cauſa Menoch. *conſ. 702. num. 84. vol. 8.* Didac. Covar. *cap. peccatum. part. 2. §. 9. num. 1. & 2. de reg. jur. in 6.* Damhoud. *prax. crimin. cap. 82. num. 12.* & quod alia omnia remedia deficiant Roſacorb. *d. cap. 65.* ubi hoc ipſum in prædicta cauſa votando additum eſt per *l. ait Prætor. §. ſi debitorem. ff. de his quæ in fraud. cred. l. ſi alius. §. belliſſime. ff. quod vi aut clam. l. nullus. C. de judic.* Idque eo confirmatur, quod bellum debeat eſſe meræ neceſſitatis *c. 23. quæſt. 1.* Petr. Bellon. *de re militar. p. 2. tit. 1. num. 1.* Joh. Lupus *de bell. & bellat. §. ſi bene advertiſti. nu. 15.* Franc. Arias *de bello nu. 14.* Petr. Gregor. *1. de Repub. c. 11. num. 11.* quæ ſemper excepta cenſetur *l. alienationes. 13. & l. qui erat hæres. 49. ff. famil. erciſc. l. 1. ff. de fund. dot.* Quantopere vero & quam variis & ſalubribus mediis propoſitis & comminationibus additis id agatur ut bellici motus & illicitæ incurſiones militum, tum quoad totum Imperium, tum etiam ratione ſingulorum circulorum & quidem vel unius vel plurium evitentur & avertantur, apparet non ſolum ex Receſſ. de anno 1559. & 1570. ſupra allegatis, ſed etiam ex Ordin. Camer. *p. 2. tit. 15.* Receſſ. de anno 1442. 1448. 1495. 1522. 1555. & Receſſ. Deputat. de anno 1564. & ſaluberrimis etiam legibus militaribus una cum Receſſibus Imperii publice impreſſis & poſt prædictum Receſſum de anno 1570. additis.

27 Quemadmodum † autem jus arma movendi bellumque indicendi ac gerendi regalibus annumerari diximus, ſimiliter jus delectum militem habendi & arma imponendi iis etiam addi poteſt per text. *in d. l.*

lex 12.

lex 12.tabularum.§.eadem.ff.ad l.Jul.Majest. Choppin. *de doman.* Franc.*lib.3.tit.26.num.19.* Knich.*de territor. jur.cap.3.nu.352.* Sic † & illa sequela, qua subditi Principem, si bellum moveat, vel alius contra eum moliatur, sequi tenentur, & quæ Volge appellari solet, ad regalia pertinet Knich.*de Saxon.non provocand.jur.in verb. Ducum Saxoniæ.cap.5.num.310.& de territor.jur. d.num.352.* Rulant *de commissar. part.4. lib.2. cap.2. num.4.& cap.3.num.9.* Ut & pacificatio cum hoste de recedendo à bello Choppin. *de doman. Regni Franc. lib.3.cap.26.num.19.* Bodin.*de Repub.lib.4.c.7.* Quod regale eo magis affine huic regali esse censendum est, quod pax quæratur, non ut bellum geratur, sed bellum geratur & pax quæratur *cap. noti. 24. quæst.1.* Quanta vero & quam varia commoda pacem comitentur, præter alios ostendunt Bodin.*d.cap.7.* Petr. Gregor. *de Repub.lib.11. cap.13.* Atque hinc est quod ad conservationem pacis & evitandas turbationes ejus ac bella, variæ nobilissimæ ac saluberrimæ Constitutiones de pace in Imperio promulgatæ sunt. Ex quibus sunt Constitutio Friderici quæ est *lib.2.feud. cap.27.de pace & ejus violator.* nec non alia *de pace tenenda inter subd. & juram. firmand. eod. lib.2. cap.53.* Item Constitutio *de pace Constant.* quæ subjicitur libris feudorum; & inter Recessus Imperii editæ Constitutiones de annis 1498. 1500. 1521. 1522. 1555. 1559. **Vnd haben vns** *& seqq. usque ad §.* **Also aber/**rc. & de anno 1566. *§.***der** *dispositio***n/** *cum multis seqq. usque ad §.* **Nach dem dann der Gemeine/**rc. Item de anno 1570. *§.***Weiter als auch/**rc. *cum 2. §§.seqq.* Cumprimis vero etiam huc pertinet *Constitutio pacis publ.* de anno 1548. Ordinat. Camer. Imp.*p.2.tit.9.10.16.17.19.* & Constitutio pacis Religionis, quæ anno 1555. pro- 28

mulgata & an.1557. §. So haben wir vns zu vnser/ꝛc. plene & cum omnib. clausulis repetita atq; cõfirmata.

Quemadmodum vero jus pacem faciendi de Regalibus est Bodin. *de Republ. lib.1. cap.10.* Choppin. *de doman. regn. Franc. lib.3. cap.26. num.19.* Waremundus ab Erenbergt *de fœderib. cap.2. num.228. & 237.* Matth.
29 Stephan. *de Jurisdict. lib.2. p.2. cap.3. num.3.* Ita & † jus fœdera adversus arma & bella ineundi ad Regalia pertinet Francisc. Marc. *decis.364. num.3. & 4. part.1.* allegans Innocentium, Panormitan. Bartolum & Baldum, Roland. *de Commissar. part.4. lib.2. cap.3. num.1.* Choppin. *d. cap.26. num.19.* Waremund. de Erenb. *d. cap.2. num.28.* Eoque pertinet Constitutio Imperii de anno 1495. & 1521. & aurea Bulla Caroli IV. *tit. de conspir.15.* ubi *in fin. princ.* generali prohibitioni confœderationum annectitur limitatio sive restrictio de fœderibus in pace publica fundatis. Quanta autem sit utilitas fœderum licitorum & ad bonum finem factorum, Item, quot, & quam multa ac varia fœdera diversis temporis & locis ante hæc inita fuerint, tradunt Bodin. *de Repub. lib.5. cap.6.* Waremund. ab Erenbergt *d. tractat. de fœder. cap.1. & 2.* Notandum vero est, quod fœdera alia facta sint inter eos, qui hostes sunt; alia inter eos, qui nec hostes nec amici sunt; alia inter solos amicos. Item alia inter solos superiorem non recognoscentes; alia inter solos superiorem immediate non recognoscentes; alia denique inter eos, qui partim immediate, partim mediate superiori subjecti sunt. Ad quod postremum genus pertinet Anseaticarum Civitatum fœdus sive societas, cum hæ partim Imperio & aliis regnis immediate partim aliis Principibus superiorem recognoscentibus subjectæ sint. Atque est hoc fœdus tanquam anno

circi-

circiter 1279. cœptum antiquissimum, & ratione magnæ multitudinis earum, & potentiæ, ob quam in Recessu Imp. de anno 1542. §. Demnach. *vers.* **Dergleichen auch/ rc. ansehnliche vermögende Städte** appellantur, potentissimum, & vel hoc nomine tanto majoris fieri debet, quod in Imperio ob immunitates & privilegia concessa aliisque de causis comprobatum sit, ut de hac approbatione videre est apud Matth. Steph. *d.cap.3.* præter quem Waremundus de **Erenbergk** *d.cap.2.num.44.* affirmat, se certo scire Anseaticum fœdus gratia Carol. IV. approbatum & confirmatum esse.

Similiter † huic regali affine est jus concedendi repræsalias, cum eæ instar belli sint, & speciem ejus referant Gail. *obs.28.num.9.lib.1. & de pignor.c.2.num.2.* aliique Dd. supra *lib.1.c.2.nu.12.* allegati ita ut quibus bellum licite inferri potest, adversus eum etiam repræsaliæ locum habeant Laudens. *in tract. de repræs. num.5. 6. 8.* Wesenb. *cons.46. num.9. & 29.* Jacob. de Canib. *de repræsal. part.1. nu.15.* Knich. *d.cap.5. nu.451.* Gail. *obs.28. num.9. lib.1. & de pignor. cap.2. nu.2.* Ideoque † jus eas concedendi solis superiorem non recognoscentibus competit Laudens. *d. num.8.* Coler. *de process. executiv. part.1. cap.2. num.280.* Heig. *quæst.12. num.26. part.1.* Bonifac. *in tractat. de furt. §.10. num.42. & 44.* Wesenb. *d.loco.* Guid. Pap. *decis.33. in fin.* & de regalibus esse adeo verum est, ut inter majora referendum sit, & ne Electores quidem jure communi illud habeant, quemadmodum supra *lib.1. cap.2. nu.12.* dictum est, ubi omnes quatuor de ea re allegati id asserentes Dd. sunt partim Saxonici partim Brandeburgici JCti. Præter quos & Heigius JCtus Saxonicus *d.quæst.12. num.2.* etiamsi nominatim Electorum

30

31

non meminerit, tamen generaliter de superioribus Dominis, inter quos etiam Electores & alii Principes sunt, loquitur, & ait concessionem repræsaliarum à quodam impetratam per sententiam Sapientum retractatam fuisse, & simul monet, ut in posterum Principes & Respublicæ ab earum concessione absti-
32 neant. Neque † etiam facile Imperatores Romani repræsalias consueverunt, ob denegatam justitiam vel etiam ob aliam causam concedere, ut Gailius, qui non solum Cameræ Imperialis adsessor, sed & postquam se eo munere adsessoratus abdicavit, in Imperatoris aula referendarius fuit, ait *d.cap.2.num.3.* ubi addit se meminisse hoc sæpe petitum fuisse, sed denegatum; quia in concedentis repræsaliis pugna quodammodo offertur, unde bellum sequitur, ac infinita secum trahit incommoda, & latrociniis atque publicis scandalis viam aperit, quibus summus Princeps ansam præbere non debet; & *num.4.* subdit Imperatorem potius contra eas haud gravate concedere privilegia Statibus Imperii & liberis civitatibus, idque etiam sine causæ cognitione facere, quod talis concessio pacem publicam concernat, neque alicujus præsentiam requirat.
33 Qui † vero repræsalias sub & obreptitie ac per calumniam impetrat, iisque ita abutitur, in pœnam quadrupli incurrit, & ad omnia damna læso resarcienda tenetur, Laudens. *in d.tract.num.55. & seq.* Jacob. de Canib. *d.part.1.nu.47. in fin.* Menoch. *cons.244.nu.22.* Damhoud. *prax.crim.cap.98.num.30.* ubi *num.31.* addit, eum causa etiam cadere, & ex *Auth. habita. C.ne filius pro patr.* dignitate privantur & infamia notan-
34 tur, qui contra studiosos repræsaliis utuntur. Imo † & is, qui non ipse obtinuit repræsalias, sed iis tantum causam dedit, ad refusionem omnis damni tenetur *l.si*

servus

servus communis. §.quod vero ff.de furt. Bart.Bald.*&* *Dd. in l.nam & servius. ff. de negot. gest.* Menoch. *d. cons.244.num.62.* Mynsing.*obs.1.num.10.cent.6.* eamque communem opinionem esse testantur Jas.*in l.2. §.fin.num.23.ff.de verb.oblig.*& Franc.Viv.*comm.opin. lib.2.opin.35.num.1.*Possunt † etiam contra repræsalias 35
mandata executiva sine clausula in Camera obtineri. Nam quemadmodum contra arresta & pignorationes ejusmodi mandata inter eos, qui immediate Imperio subjecti sunt, suo & suorum subditorum nomine impetrari possunt: sic merito dicuntur ea contra repræsalias locum habere, idque eo verius est, quod in constitutione Imperii *de anno 1570. §.*Wann auch die arresta, ubi de illis mandatis decernendis agitur, etiam repræsaliarum mentio fiat, nec non de his & arrestis hoc fundamentum eorum mandatorum ponatur, quod generaliter jura prohibita sint. Et quia repræsaliæ ad quatuor casus, de quibus in ordinat. Camer. *part.2. tit.23.* agitur, pertinent, ideoque mandata sine clausula ex eo titulo contra repræsalias impetrari possunt; non est ad hujusmodi impetrationem necesse, ut partes Imperio utrinque sint immediate subjectæ, sed sufficit solum reum talem esse, cum hoc ita se generaliter in hujusmodi mãdatis habeat, Gail. *obs.13.n.6.& obs.16. n.12.lib.1.* eoque pertinet Recessus deputat.*de anno 1600.§.*Es wird nicht weniger/rc. Etsi vero pignorationes & repræsaliæ jure communi nonnunquam confundi videantur, sicut *in Novel.52. ut ne pign.fiant.c.1. de injur. & damn. dat.in 6.* promiscue prohibentur, tamen magnum inter eas est discrimen Gail.*in tract.de pign. observ.1.num.4.& 5.* Frider. *de process.execut.lib.1. cap.46. §.2. & 3.* Matth. Steph. *de Jurisdict.lib.3.part.2.cap.9.num.15.& 16.17.& 18.* & Gail.

Gail.*d.obs.1.num.6.* Frider. *d.cap.46.* De Arrestis etiam, quæ Recess. de anno 1570. §. Wenn auch die *arresta, &c.* no minus quam repræsalias prohibita esse dicuntur, addunt quale inter ea duo sit discrimen. Eoque ex parte etiam pertinent à Matth. Steph. *d.cap.9.* adductæ pignorationum & repræsaliarum differentiæ. Arresta vero tam sunt odiosa, ut *in d.* §. Wenn auch gleich die *arresta, &c.* non solum comparentur repræsaliis, & mandata sine clausula in Camera contra ea decernenda esse, constitutum sit, verum etiam post paritionem in causa principali procedi non possit, sed ea ad ordinarium remittenda sit, licet in pignorationibus, si mandata sine clausula in Camera impetrata, & paritio secuta fuerit, observetur, ut non fiat remissio causæ principalis ad ordinarium, sed ibidem in ea procedatur per possessorium retinendi Gail. *observ.8.num.7.lib.1.& de pign.obs.21.nu.3.* eoque pertinet etiam Consultum Cameræ Imperialis Anno 1576. *in dub.5.* ubi dicitur ordinarium possessorium retinendi plenius deducendum esse Denaif. *in jur. Camera cap.83.num.9.*

36 Et † sane quemadmodum belli magnus est abusus, quem acriter reprehendit Erasmus *Chiliad.4. cent.1.adag.1.& in libris singular.* quos inscribit *Querela pacis, &, Belli detestatio*, ut ex eo refert Heig. *dict. quæst.12.num.50.* sic idem etiam de arrestis & pignorationibus, & maxime de repræsaliis dici potest, cum de iis quoque experientia testatum faciat, quam facile & inique sæpe ab iis etiam, qui superiorem recognoscunt, ad eas deveniatur, à quibus ita iis abutentibus expendi debebat, quantum & quam excellens hoc sit regale, quam difficulter repræsaliæ ab ipso etiam Imperatore concedantur, quam grave & durum sit ho-

ſit homines & res innocentes pro nocentibus capi, & quomodo refugium ad Cameram contra juſtitiam denegantes vel protrahentes ſine repræſaliis haberi poſſit ex ſaluberrima conſtitutione Imperii, quæ eſt in Ordinat. Camer. *part. 2. tit. 1. §.* Es ſoll auch/ꝛc. qua † conſtitutione quoscunque Imperii Status, & qui- 37
dem Electores etiam, tanquam proprio & communi Ordinum placito ita ligari, ut deinceps contravenire non poſſint, recte ait Coler. *d. cap. 2. num. 28. per l. digna vox. Cod. de legib. cum ſimilib.* Ideoque minus mirum eſt Gailium ſupra allegato *cap. 2. nu. 3. de pignorat.* teſtari & affirmare, quod meminerit à Cæſare repræſalias non attenta etiam denegatione juſtitiæ vel alia cauſa denegatas eſſe. Fateor tamen, & res ipſa loquitur, non quidem culpa Dominorum Cameralium, ſed ob cauſarum, quæ in Camera ventilantur, multitudinem, & alia impedimenta, non raro eos, qui Cameræ ſubſidium contra denegantes & protrahentes juſtitiam implorarunt, tam tarde & difficulter juvari, ut hoc nomine eo magis in abuſu repræſaliarum contra illam conſtitutionem & jus commune perſeveretur.

CAPUT II.

De via publica.

SUMMARIA.

1. *Viarum quædam publicæ ſunt, quædam privatæ, quædam vicinales.*
2. *Viæ privatæ agrariæ à quibusdam dicuntur.*
3. *Hæ ſunt duplicis generis.*
4. *Viæ vicinales quæ?*
5. *Viæ publicæ quæ?*
6. *Harum latitudo quanta eſſe debeat?*

7. *Appel-*

7. *Appellantur etiam pratoria & consulares, item militares* nu.8. *Basilica & regales* nu.10.

9. *A Germanis nominantur* **offene straffen vnd Landstraffen / Item Käyserliche freye heer oder Reichsstraffen/oder Bahne.**

11. *Vias publicas nominatim inter regalia in hoc cap. unic. Qua sint regal. referri Imperator Fridericus voluit.*

12. *Earum tanta ratio habita fuit, ut Imperatores certos curatores earum constituerint.*

13. *Censorem etiam, antequam Impratores rerum potirentur, ea fuit functio, ut harum curam gererent.*

14. *Viarum peculiaris regius magistratus in Gallia est, qui curam earum habet, & Maistres de ports passages & chemins vocatur.*

15. *Via publica an ad quaslibet etiam civitates, qua superiorem recognoscunt, pertineat.*

16. *Viam publicam vel etiam jurisdictionem in ea non competere iis, qui solam jurisdictionem ab utraque ejus parte habent.*

17. *Extra viam publicam si caput occisi reperiatur, cognitio ei competit, qui merum & mixtum Imperium habet.*

18. *Via publica non probatur, si per testes docetur, publice & vulgo ab omnibus & quidem longi temporis spacio per eam itum esse.*

19. *In privato etiam loco observari, quod publice & vulgo per eum eatur, nec obstare, quod plerunque per viam publicam eatur, & ejus usus jure gentium communis sit* nu.20.

21. *Ut via publica dicatur, non quod per ipsam à privatis etiam publice eatur, sed quod proprietas soli ad ipsos non spectet, consideratur.*

22. *Viam*

22. *Viam publicam probare volentem tria conjunctim probare debere, & quænam sint illa?*

23. *Imperator ipse non solet permittere, ut aliquid in ea fiat, unde damnum privati patiantur, & quod usum ejus impediat.*

24. *Concessio ab Imperatore facta ita interpretanda est, ne inde alteri incommodum aut injuria inferatur.*

25. *In via publica ut privatus non potest ædificando vel alia ratione usum privati impedire, sic multo minus ei nocere potest, qui viam publicam velut unum ex regalibus jure proprietatis habet* nu.27.

26. *Interdictum Ne quid in loc. publ. est populare, in eoque quanti actoris interest, condemnatio fit.*

28. *Viæ publicæ usus ne quidem ab Imperatore vel alio qui hoc regale ex concessione aut præscriptione acquisivit prohiberi potest, limitatur in prohibente ex justa causa* nu.31.

29. *Commercia jure gentium libera esse debent.*

30. *Mandata sine clausula etiam in Camera decernuntur contra eos, qui communem usum viæ vel fluminis publici sine causa impediunt.*

32. *Viæ publicæ securitatis cura ad eos, qui hoc regale habent, pertinet, idq; in Imperio receptum est.* nu.33.

34. *De via publica, moneta & observatione fidei datæ, aureum dictum Philippi Hassiæ Principis, & laudatur etiam summopere Imperator Rudolphus I. quod summa cura studioq; securitatem viarum contra grassatores præstiterit.*

35. *Viam publicam habentes damnum in ea deprædatis illarum resarcire tenentur, maxime si ab iter facientibus aliqua pensitatio respectu istius securitatis accipiatur idq;* nu.36. *non tantum Cameræ Imperialis, aliisque prajudiciis Imperii Constitutione confirmatur, sed & de*

jure

jure Saxonico idem obtinere ostenditur, fallit tamen si quis à solita via deflectat infra nu.40.

37. Mandata sine clausula decerni possunt contra eum, qui salvum conductum denegavit, si denegationem spoliatio secuta sit.

38. In viis publicis sine metu commeari, Imperatoris interest, & publica utilitas flagitat.

39. Regalia ideo quis habet, ut iis regaliter utatur, & sic vias etiam publicas regia manu suis sumptibus securas teneat. Nec excusatur dominus, aut à damni præstatione liberatur, si prætendat culpam vel negligentiam officialium.

40. Regula de damno resarciendo, limitatur in deflectente, à solita via, & quidem etiam in Electoribus, ad electionem futuri Imperatoris iter facientibus, Cæsaris Commissariis, legatis & omnibus personis Cameralibus, sublimitatur, quando ea via ita esset periculosa, ut viatori per salvum conductum prospici non posset.

41. Salvus conductus sive securitatis præstatio ad regalia pertinet.

42. Salvi conductus concessio ad supremum Principem spectat.

43. Salvum conductum etiam à superiorem recognoscentibus concedi posse, si habeant potestatem ardua explicandi.

44. Salvi conductus jus competit etiam omnibus iis, qui ex concessione supremi Principis vel præscriptione consuetudineve aliud acquisiverunt.

45. Salvi conductus jure quis non solum in suo sed & alieno territorio uti potest, si modo ei regale viæ publicæ in eo competat.

46. Alciati opinio existimantis Principi solum jus salvi conductus in via publica competere & sic hanc tantum

tantum respectu ejus juris inter regalia numerandam esse, refutatur.

47. De pœnis eorum, qui salvum conductum violant & eum habentem offendunt remissive.

48. Neque solum punitur impetrantem salvum conductum, sed & ejus uxorem necessariamque familiam ut, quæ etiam eo comprehenduntur, offendens.

SEcundum regale est via publica. Ulpianus † *in l.2. §. Viarum ff. Ne quid in loc. publ.* Viarum, inquit, 1
quædam publicæ sunt, quædam privatæ, quædam vicinales. De † privatis ibidem addit easdem etiam 2
agrarias à quibusdam dici. Et † paulo post subjicit 3
eas dupliciter accipi posse; vel has, quæ sunt in agris, quibus imposita est servitus, ut ad agrum alterius ducant; vel has, quæ ad agros ducunt, per quas omnibus permeare liceat, in quas exitur de via consulari, & sic post illam excipit via, vel iter, vel actus ad villam ducens. Vicinales † vero dicit esse vias, quæ vel 4
in vicis sunt, vel in vicos ducunt, atque hæ publicæ sunt, quando ex agrorum privatorum collatione sunt factæ, modo hominum memoriam excedat ea collatio, idque idem Ulpianus respondet *in l.fin. ff. de loc. & itinerib.publ. & in d.l.2.§.Viarum,* ubi ea ratione restringit & interpretatur quorundam veterum Jurisconsultorum sententiam, qui vicinales vias etiam simpliciter appellabant publicas. Annectit † quoque 5
in d. §. Viarum.circa fin. se putare, & illas privatas vias publicas appellari posse, quæ post consularem, id est, publicam in villas & alias colonias ducunt. Alioqui *in §. Ait prætor,* qui proxime antecedit *d.§. Viarum* idem Jurisconsultus vias publicas ita describit, ut dicat esse eas, quarum solum est publicum, simulque ostendat, privatas esse longe alias, ut quarum solum

X est alie-

est alienum & privatum, & quæ potius servitus sunt
6 in alieno solo. Debet † autem ex l.12.tabular. viæ publicæ latitudo esse pedum octo in directum, quoad anfractum vero pedum sedecim, ut unus currus alteri cedere queat *l. via latitudo. ff. de servitut. prædior. rusticor.* Viv.*decis.488. num.3. lib.3.* ubi simul explicat
7 mensuram pedis, palmi, digiti. Habent † viæ publicæ etiam alias appellationes, & quidem prætoriæ & consulares quoque nuncupantur, ut *in d. §. Viarum* addi-
8 tur. Eædem † militares vocantur *in d.l.fin.ff.de loc.&*
9 *itiner.publ.* A † Germanis appellantur **Offene Strassen** vel **Landstrassen** / item **Käyserliche Freye Heer oder Reichsstrassen** / **oder Bahne** / quod ditiones omnes Romani Imperii ab ipso Imperatore partim immediate, partim mediate dependeant, ut ait Gail.
10 *de pac.publ.lib.2.cap.1.num.12.* Præterea † in jure nostro etiam basilicæ, hoc est, regiæ sive regales appellantur *d.§.Viarum.* & Siculus Flaccus *in libro de condit. agror.* dicens viarum non esse unam eademque conditionem, de publicis viis ita loquitur, ut eas regales appellet, ad eamque appellationem spectat textus de impetratione à Principe facta *in d.l.2.§.Si quis a Principe. ff.ne quid in loc.publ.* & quod *in l.si in publico. §. fin.ff.de aq.& aq.pluv.arcend.* proditum est, per viam publicam aquam duci non posse sine permissu Principis. Atque ad has vias publicas pertinent viginti novem illæ viæ Romanorum, quas recenset Panciról. *de region.14. urbis Romæ. fol.22.* ubi etiam addit appellationes illas de quibus dictum est, nimirum hujusmodi vias nuncupari etiam βασιλικὰς sive Regias, præ-
11 torias, consulares & militares. Sane † cum hæc ita se habeant, eo minus mirum videbitur, quod Fridericus

Impe-

Imperator *in hoc. cap. un.* vias publicas nominatim voluerit inter regalia numerari.

12 Tanta † vero fuit habita ratio harum viarum, ut Imperatores constituerint certos curatores earum. Eoque pertinet quod Siculus Flaccus *in d. libr. de condit. agror.* scribit, vias regales accipere curatores, cujusmodi curatorem generum suum Agrippam esse voluit Augustus, teste Suetonio *in ejus vita*, & Alexander Severus Romæ urbis regionum & viarum curatores 14. constituit, ut refert in ejus vita Lamprid. Atque ad hos curatores pertinet locus Pauli *libr. sententiar. titul. 6.* ubi solicitudinem viarum publicarum ad curatores earum spectare dicit, eosque ibidem Cujacius Viocuros appellat, atque illud vocabulum apud Varronem *lib. 4. de ling. latin.* reperiri ait Brissonius *de antiq. lib. 4. cap. 14.* ubi ad Ædilium officium etiam curam viarum pertinuisse tradit. Fuit & Censorum ea functio, antequam Imperator. † rerum 13 potirentur, ut harum viarum curam gererent, & eas sternendas in urbe silice, glarea, extra urbem substernendas, marginandasque locarent, teste Livio, qui addit ab iis primis omnium ejusmodi locationem esse factam. In † Gallia peculiaris est Regius magistratus, 14 qui curam habet viarum, & vocatur *Maistres de ports passages & Chemins Petr. Gregor. Tholoss. syntagm. lib. 3. cap. 13. num. 5.*

Sunt † tamen nonnulli Dd. qui oppinantur publi- 15 cam viam non solum ad populum Romanum vel Imperatorem, ad quem Lege Regia potestas ejus translata fuit, sed etiam ad quaslibet civitates, & quidem eas quoque, quæ superiorem recognoscunt pertinere. Ex horum numero quasi antesignanus Interpres est gloss. *in d. l. 2. §. viarum. ff. Ne quid in loc.* Ab aliis In-

terpretibus idem creberrime *in l. Continuos. §. Cum quis. de verb. obligat.* proditum esse, asserit Alciat. *in l. Quantum ad juris nu. 9. de verbor. signif.* & solum Bartolum ita allegat, quasi hoc creberrima Dd. sententia ita se habere asserat *in d. l. Cum quis.* Sed nullam hic sententiæ creberrimæ vel communis facit mentionem, & ne ullum quidem ex omnibus Interpretibus ita sentientem nominat præter glossam, de qua ipse etiam non omnino assertive, sed ita loquitur, quod videatur in hoc æquiparare Principem, senatum & civitatem. Deinde refragatur, huic opinioni, quod viæ publicæ expresse & indistincte *in h. cap. un.* regalibus annumerentur & ab Andr. de Isern. Matth. de Afflict. Alvarott. aliisque omnibus *ibidem* traditum sit, aliisque locis à plerisque aliis Do. asseratur, eam viam regale esse, idque ita communiter faciant, ut proprietatem & jurisdictionem ab hoc regali non separent. Accedit ipsa regalium, quibus etiam via publica annumeratur, definitio supra *lib. 1. cap. 1.* posita, & quod ut supra ostensu est, hujusmodi viæ appellentur βασιλικαὶ & regales, jureque Romano aliæ civitates, quam Roma, privatorum loco habeantur, ut *lib. 1. cap. 4. num. 88.* dictum est. Solet etiam in eo, quod in via publica prohibitum est, Principis authoritas vel consensus requiri *l. Sin in publico. §. fin. de aq. & aq. pluv. arcend. l. servitutes §. Publico de servitut. l. 2. §. si quis a Principe. ff. ne quid in loc. publ. l. Fluminum ff. de damn. infect. cum simulib.* & licet quoad flumina publica *in l. quominus ff. de flumin.* non solum Imperatoris sed & Senatus mentio fiat, tamen per Senatum non alium, quam Romanum intelligit, & per adjectam disjunctivam particulam, *Aut*, satis à Jurisconsulto innuitur, solius etiam Principis authoritatem sufficere.

cere. Denique in Imperio hodie usus optimus legum interpres abunde testatur, ad quaslibet civitates superiorem recognoscentes publicas vias non pertinere. Nam licet is hodie Imperii sit Status, ut non omnes civitates excepta Roma loco privatorum sint, nec pro talibus haberi possint civitates Imperiales, ut quæ Imperii Status sunt, & Imperii jura habere dicuntur, ut *d.cap.4.* expositum est, tamen hoc ad quaslibet alias civitates, quæ etiam Principibus inferioribus & aliis Statibus simpliciter subjectæ sunt, ratione viarum publicarum, vel aliorum regalium non est extendendum, nisi quatenus legitima concessione vel præscriptione consuetudineve regale viæ publicæ vel aliud acquisiverunt, idque † in via publica adeo verum est, 16
ut licet aliqua ex ejusmodi civitatibus jurisdictionem ab utraque parte viæ publicæ habeat, tamen ipsum viæ regale vel jurisdictio in ea illi non competat, si peculiariter concessione vel præscriptione consuetudineve non acquisiverit, idque de aliis etiam solam jurisdictionem ab utraque parte viæ habentibus dici potest. Nam in separatis & diversis ab uno ad aliud non infertur nec extensio fit, idque cumprimis in regalibus locum habet, ut *in d.cap.4.num.64.65.& 66.* ostensum est.

Atque ex his omnibus & similibus satis etiam liquet, minus recte sentire Jacobum Aurelianensem *in aurea sua praxi Rubric.12. num.68.& aliquot seqq.* ejusque sequaces existimantes, quod in ipsa etiam via publica jurisdictio sit omnium eorum, qui circumquaque jurisdictionem habent, sive civitates sint, sive alii, eique sententiæ præter ea, quæ supra adducta sunt, & infra *nu.45.* dicentur, illud etiam obstat, quod & ei, cui concessum est in specie merum & mixtum

 Impe-

Imperium, vel castrum cum suo territorio in tali territorio in quo est via publica, jurisdictio in ea non competat, necis, si aliquis in via interficiatur, homicidam punire possit, sed hanc facultatem puniendi penes illum sit, qui viam publicam habet, ut tradunt præter alios Dd. multi Germaniæ Jurisconsulti, ex quibus etiam sunt Schneidwin. *in §. Summa autem num.67. Instit.de interdict. & in tractat.de feud.part.2. num.101.& 102.* Borch. *in d.c.unic.num.26.* Joachim. Beüst. *in l.Admonendi fol.483.ff. de jurejur. &* Knich. *de Saxon. non provoc. jur. cap.5. num.165.* atque hanc sententiam ante quamplurimos annos etiam alii doctissimi viri in controversia inter Erphordienses & Duces Saxoniæ de via publica, & mero Imperio in eo exercendo mota aliquot consiliis tutati sunt, &
17 confirmatur eo, quod si † caput occisi reperiatur extra viam positum, hoc casu cognitio & puniendi facultas ei, cui concessum est merum & mixtum Imperium tantum eo nomine debeatur, quod non putetur in via, sed extra eam necatus, quia caput nobilius membrum esse censeatur *l.fin.ff.de relig.& sumpt. idque tradit* Knich. *d.cap.5.num.166. & 167.* & adducunt Borch. & Beust. *jam citatis locis &* Schneidw. *d.part.2. num.102. & 103.* ubi simul monet hoc ideo, quia quotidianum in practica, notandum esse. Atque id eo etiam casu observari vidi, quo unus Princeps Imperii habuit ab utraque parte viæ publicæ territorium, alterius vero Principis ipsa via erat, & ejus fuerat, antequam territorium ab utraque parte viæ habens illud factus fuit post mortem ejus, qui non erat Princeps, sed inferioris conditionis, ita tamen, ut dum viveret, illud territorium cum mero & mixto

Impe-

Imperio pleno jure ad eum pertineret & ipſe Imperio immediate eſſet ſubjectus.

Porro † ſi de probatione viæ publicæ dubitatio 18
emergat, obſervandum eſt, non ſufficere, ut per teſtes doceatur publice & vulgo ab omnibus & quidem longi temporis ſpacio per locum aliquem itum eſſe, Bart. *in l.1. §. ſumma. de his qui dejec. vel effud.* ubi dicit hoc eſſe notandum, In eadem ſententia ſunt, & ſimiliter monent ſingulariter notandum eſſe Matthesil. *in ſing.92.* incip. *Nota unum*, & Cæpol. *de ſervit. ruſt. prædior. c.3. nu.18.* Eidem ſententiæ accedunt Apoſtill. ad Bartol. *in l.1. de via publ. & itin. publ.* Franc. Marc. *deciſ.594. num.3.* Cavalcan. *deciſ.3. nu.66. lib.5.* (addens, etiamſi totus mundus per locum aliquem iverit, tamen non eſſe viam publicam) Gabr. Saray. in addit. ad Matthesil. *in d. ſingul.92.* ubi pro hac ſententia adducit textum *l.1. §.1. de his quæ in teſtam. delent.* qui textus tamen ab ea ſententia alieniſſimus eſt. Verus textus, quo hæc ſententia confirmatur, eſt *in d. §. ſumma.* ubi Ulpianus de ſecuritate per aliquem locum euntibus præſtanda agens, & Edictum Prætoris explicans ſubjicit hæc verba: *Parvi autem intereſſe debet, utrum publicus locus ſit, an privatus, dummodo per eum vulgo iter fiat, quia iter facientibus proſpicitur, non publicis viis ſtudetur.* Ex † quibus verbis evincitur in loco, etiam 19
privato obtinere, & obſervari, quod vulgo & publice per eam eatur, ideoque malam eſſe conſequentiam ad probandam viam publicam, ſi teſtes dicant per locum litigioſum publice & vulgo ab omnibus itum eſſe, etiamſi addant per longum tempus id eſſe factum.

Neque † adverſatur quod plerunque per viam pu- 20
blicam iri ac commeari ſoleat *l.2. ff. viam ff. ne quid in loc. publ.* & ejus uſus jure gentium communis ſit, &

quorumlibet privatorum commodo serviat *l. fluminum, de damn. infect. l. 1. de loc. & itin. publ. d. l. 2. in princ. §. Hoc interdictum ad ea, vers. Ad ea igitur. ff. Ne quid in loc. publ.* ideoque interdicto contra eos, qui hujusmodi usum impediunt, experiri liceat *d. l. 1. d. l. 2. in princ. §. Hoc interdictum ad ea. v. Ad ea igitur, & §. Ait*
21 *Prætor. ff. ne quid in loc. publ.* Nam † ut viam aliquam publicam esse dicamus, non id attenditur, quod per eam à privatis etiam publice & vulgo eatur, & commeetur, communisque ejus sit usus, sed quod solum ipsum & proprietas non sit privatorum, ut ipse Ulpia-
22 nus *in d. §. Viam.* satis ostendit. Tria † igitur dicemus concurrere & probari debere, ut via pro publica habeatur, nimirum quod per eam publice eatur, quod solum sit publicum, & quod nos ducat in civitatem, villam vel coloniam. Ripa *in l. Quominus num. 92. ff. de flumin.* Bertazzol. *cons. 470. nu. 3.* Cavalcan. *d. decis. 3. num. 66.* Knichen *de Saxon. non provocand. jur. cap. 5. num. 160.* qui *nu. 161.* addit conjunctim ea probare debere, qui viam publicam dicit, & ad hoc allegat Ripam *d. nu. 92.* & Cornazzanum *decis. 152. nu. 1.*

23 Quod † autem dixi viam publicam deservire privatorum etiam usibus, id adeo verum est, ut etiam ipse Imperator non soleat alicui permittere, ut aliquid faciat in ea, quod ejusmodi usum impediat, & unde
24 damnum alii privati patiantur *d. l. 2. §. Merito.* Et † si concessio aliqua facta est, ab Imperatore ita Interpretatio fieri debet, ut ea concessio facta esse sine incommodo & injuria alterius dicatur *d. l. 2. §. si quis à Principe.* Et facit huc textus *in §. illud. Novell. 81. & l. ex facto. in princ. de vulg. & pupillar. substit.*

25 Quia † vero privatus non potest publicum usum impedire, & cum incommodo alterius privari pro-

pria authoritate in via publica ædificare *l.1. ff. ne quid in loc.publ.* vel monumentum extruere *l.2. ff. de loc. & itin. publ.* vel aquam per hanc viam ducere *l. si in publico §. fin. ff. de aq. & aq. pluv.* vel cloacam per eam emittere *l.2. §. Si quis cloacam.* vel specum pontemque per eam facere *d.l.2.* vel denique alio modo deteriorem eam reddere *d.l.2. §. Deinde ait Prætor.* adeo ut interdicto hoc nomine agi possit à privatis *d.l.1. ff. de loc. & itin. d.l.1. & 2. & passim ff. ne quid in loc. public.* & † hujusmodi interdictum populare sit, & quanti actoris, id est, hominis privati interest, condemnatio contingat *d.l.2. §. Hoc interdictum perpetuum & §. Hoc interdictum non temporarium.* Quia † hæc inquam ita se in privatis habent, consequitur multo minus ei, qui viam publicam, ut unum ex regalibus proprietatis etiam jure habet, vel ædificando vel alia ratione aliqua noceri in ea posse. 26 27

Sed † quæstionis est, an supremus Princeps vel alius ex concessione ejus aut præscriptione hoc regale viæ publicæ habens possit, licet usus viæ publicæ non fiat deterior, nec ullo modo impediatur, aliis transeuntibus & ea uti volentibus hunc usum prohibere? Respondendum est, hoc fieri non posse, cum usus viæ publicæ jure gentium sit communis & quorumlibet privatorum commodo serviat (ut supra ostensum est) & ipsa naturæ etiam æquitas dictet, ut quilibet permittat, quod sibi non nocet, & alii prodest *l.2. §. quanquã. ff. de aq. & aq. pluv. arcend. l. in creditore. ff. de evict.* pugnaretque ejusmodi præceptum non solum cum caritate proximi, sed & cum legibus, & ipsorum Imperatorum constitutionibus, quæ † commercia juris gentium libera esse volunt Matth. de Afflict. *in d. cap. unic. nu.1.* Peregrin. *de jur. fisc. lib.1.* 28 29

 tit.1.

tit.1.num.22. Schrader. *in tractat.de jurib. incorporal. §.25.num.19.* Rosenth. *de feud.cap.5.conclus.21. num.2. sub lit.c.* atque ideo iidem hanc sententiam amplectuntur ibidem, nec † semel ea approbata est deci-
30 ctuntur ibidem, nec † semel ea approbata est decisione Cameræ Imperialis, adeo ut etiam mandata sine clausula contra talem prohibitionem communis usus in via vel flumine publico tanquam omni jure prohibitam ibidem decernantur, idque sæpius factum est Rosenth. *d.conclus.21.lit.3.* ubi in specie varia præ-
31 judicia adducit. Quod † si vero transeuntes vel legitime institutum vectigal solvere recusent, vel hostes sint, vel alia aliqua justa prohibendi causa existat, non tenetur is, qui hoc regale habet, transitum ac usum viæ publicæ permittere. Afflict. & Peregrin. *modo citatis locis.&* Rosenth. *d.num.2.*

32 Incumbit † autem Imperatori & aliis superiorem non recognoscentibus, nec non Ducibus, Marchionibus, aliisque Principibus, Comitibus, civitatibus & aliis, qui viam publicam concessione, præscriptione vel consuetudine legitima habent, ut curent ea, quæ ad securitatem hujusmodi viæ spectant, quo videlicet à malis hominibus purgetur, & ne à latronibus, plagiariis, prædonibus & furibus infestetur *l.1. §.summa. ff.de his qui effud. l.3. in fin. l. congruit. ff. de offic. præsid.*
33 *l.ne quid. ff. de incend. ruin. naufrag.* Atque † hoc usu hodie in Imperio receptum est, ita ut non solum ab Imperatore, sed & aliis Imperii Principibus, item Comitibus, Baronibus, aliisque quibus via publica ex concessione Imperiali, præscriptione consuetudine-
34 ve competit, observari soleat. Atque † hoc ipsum, ut & probam monetam ac observationem fidei datæ tanti fecit Philippus Hassiæ nunquam satis laudatus, ut dicere solitus sit: Man sol einen Fursten kennen bey

reiner

reiner Strassen / guter Münß / und Haltung beschehener Zusage / hoc est: *Princeps agnoscendus est ex tuta via, proba moneta, & observatione fidei alicui datæ,* ideoque quemadmodum de proba moneta admodum fuit sollicitus, & fidei semel datæ servandæ studiosissimus; sic & acerrimus ac severissimus semper extitit vindex eorum, quæ in via publica committerentur. Imperator Rodolphus I. etiam maximam sibi laudem & authoritatem comparavit, quod summo studio operam dederit, ut grassatoribus hinc inde conquisitis, eorumque arcibus & latibulis demolitis securitatem Imperio redderet Crispin. & Mutius *in ejus vita.*

Et † sane adeo ad securitatem viarum præstan- 35
dam tenentur qui viam publicam habent, ut in ea deprædatis omne damnum, quod passi sunt, resarcire debeant, si præsertim, ut hodie communiter fieri consuevit, ab iter facientibus aliqua pensitatio vel tributum respectu istius securitatis & pro salvo conductu accipiatur, ut prolixe ostendunt Germaniæ Jurisconsulti Zas. *cons.14. num.8. & seqq. lib.1.* Gail. *lib.2. obs.64.* Mynsing. *observ.70. cent.5.* Schneidw. *de feud. part.2. num.115.* Borcholt. *in hoc cap. unic. num.29.* Joach. à Beust. *in rubr. ff. de jurejur. nu.168.* Wurmbs. *practicar. observat. tit. ult. observ.6.* Rosenth. *de feud. c.5. concl.22.* quibus præter alios addi possunt Bart. & Dd. *in l. ne quid. ff. de incend. ruin. naufrag.* Bald. *in cap.1. in verb. Marchio. num.5. qui feud. dar. poss.* Asin. *de execut. §.9. cap.55. num.4.* Matth. de Afflict. *in hoc c. unic. in verb. viæ publicæ. num.14.* Jacobin. de S. Georg. *in tract. de feud. in verb. Marchio in Italia vers. quæritur etiam, nu.4.* Atque † in hac quæstione, quæ in Imperio cre- 36
bro occurrit, aliquando in Camera Imperiali contra

Epi-

Episcopum Herbipolensem, in cujus via publica deprædatio fuit facta, pronunciatum est, & comprobata sententia affirmativa teste Gailio *d.loco.num.1.* sic idem & in aliis causis & inter alias partes nõ semel pro ea sententia factum est, & in Gallia eam observari multis præjudiciis ostendit Choppin.*de legib.acaaem.* *cap.59.num.1.* Quibus accedit quod etiam Constitutione Imperii de anno 1555. §. **Nach dem aber ein jeder Churfürst/rc.** constitutum sit, omnes Electores aliosque Principes & status Imperii ita securitatem itinerum viarumque publicarum solum suo sumptu præstare debere, ne circulus aliquid ad eam rem conferre teneatur. Et postea alia constitutione Imperii *de anno 1559.* §. **Damit dann die Obrigkeiten/rc.** expresse cautum est, damnum ab illis, qui salvum conductum & securitatem dederunt, læsis refundi debere. Concordat jus Saxonicum *lib.2. art.27.* his verbis: **Wann einer einem Geleidt gibt / der soll jhnen für Schaden behüten / oder soll jhme den Schaden gelten.** Nec excusatur Dominus aut à damni præstatione liberatur si obtendat negligentiam & culpam officialium, quia etiamsi Domini nesciant, à quo damnum datum sit, tamen cum officialium & subditorum negligentia de Domini voluntate facta præsumatur, & ex malitia familiarum præsumi dicatur contra Dominos, si ex culpa negligentiaque officialium tenentur ad damnum præstandum Mynsing. *observ.70.num.6.* *& 7.cent.5.* ubi addit, quod Domini territorii in hujusmodi casu non de alieno sed potius proprio delicto, id est, ex propria negligentia & culpa puniri dicantur.

37 Adeo † vero certum est jus salvi conductus in via publica habentes ad securitatem præstandam teneri,

ut,et-

nt, etsi salvus conductus petenti denegetur, & quis postea in via publica spolietur, mandata sine clausula decerni possint contra eum, qui salvum conductum denegavit. Atq; ita ejusmodi mãdatum decretum est ad instantiã civitatis Francofordiensis contra Ducem Wirtenbergensem, quo Duci mandatum fuit, ut secundum petitionem restitueret mercatoribus spoliatis merces ablatas, & in posterum tempore nundinarum Francofordensium salvum conductum petentibus, ut in Imperio usitatum est, concederet. Hujus mandati meminit Rosacorb. *practicar. obser. 2. cap. 18. num. 3.*

Atque † hæc quidem ita se habere, eo minus mirum videbitur quod non solum, si securitas in viis publicis, & maxime tempore nundinarum, non præstetur, eaque denegetur, libera commercia & negociationes impediantur, sed & Imperatoris intersit, publicaque utilitas flagitet sine metu & periculo per itinera commeari, *d. §. summa,* idque dubio omnino careat, & Principis sub fide & authoritate aliquem decipi nefas sit, *l. 1. §. sed & qui. C. de latin. lib. toll. l. 1. Cod. de his qui ven. ætat. l. fin. C. de omn. agr. desert. lib. 11.* Zas. *d. cons. 14. num. 32. & 45.* ideoque † quis regalia habere censeatur, ut iis propter excellentiam dignitatis regaliter utatur, & sic vias etiam publicas regia manu securas & purgatas à latronibus, furibus, plagiariis & prædonibus suis sumptibus teneat, quemadmodum asserunt Mynsing. *d. observ. 70. num. 9.* & Gail. *d. loco. num. 3.* eoque ad Imperatorem ipsum & alios superiorem non agnoscentes pertinet definitionis supra de regalibus positæ membrum ultimum, quo asseritur regalia competere ad tuendam dignitatem & salutem Reipubl. Ad salutem enim spectat, ut securitas via-

38

39

rum

rum publicarum præſtetur, ideoque juri ſalvi conductus non ſolum hujusmodi ſecuritas & defenſio, ſed & punitio facinoroſorum ineſt, nec ſine ea talis defenſio & ſecuritas conſiſtere poſſe cenſetur, *l. congruit, ff. de offic. præſid. l. 1. §. quoties. ff. de offic. præf. urb.* Tileman. de Benign. *ſyntagm. 2. dec. 4. vot. 3. num. 77. & 78.* ubi hoc adducitur in cauſa *inter Marchionem Brandenburgenſem & civitatem Norinbergenſem*, **die fräiſsliche Obrigkeit belangend.**

40 Addenda † vero his eſt limitatio de iis, qui à ſolita via deflectunt & inſolita uti malunt. His enim, ſive mercatores ſint ſive alii, damnum, quod paſſi ſunt, non reſarcitur, Bart. *in d. l. 1. §. ſumma, ff. de his qui dejec. vel effud.* Gail. *d. obſerv. 64. num. 11.* Mynſing. *d. obſerv. 70. num. 4.* Roſenth. & Borch. *ſupra citat. loc.* Facit pro hac ſententia text. *in d. §. ſumma verſ. parum autem*, quem textum Gailius notabilem eſſe dicit, & per quem Bartolus ibidem *nu. 2.* ait, eo caſu, quo quidam à via ſolita deflexerat, & per Alpes iverat deciſam fuiſſe controverſiam Florentinorum & Ubaldinorum, qui promiſerant quidem ſe velle vias ſecuras tenere, ſed negabant ſe de damno in inſolitis viis illato conveniri poſſe, quod promiſſio de ſolitis viis intelligenda & ad eas reſtringenda eſſet. Facit etiam ſingulariter pro hujus ſententiæ confirmatione, quod fraudati vectigalis crimen committere dicatur, qui inuſitata & prohibita via utitur, ut infra *cap. 6.* oſtendetur. Notandum etiam eſt ex aurea Bulla Caroli IV. ratione viæ ad ſalvum conductum pertinentis, in *cap. 1.* in ſpecie de Electoribus ad electionem futuri Imperatoris iter facientibus cautum eſſe, ut iis, à quibus conductum habituri ſunt, non ſolum tempeſtive tempus ſui itineris ſignificent, ſed & de ipſa via, qua

tranſi-

transituri sunt, eos certiores faciant, eoque minus eis alia via quam præscripta uti liceat. Atque ideo hi Electores ad eam viam adstricti sunt, nec, si ab eo deflectant, de damno sibi illato adversus conductum concedentes conqueri possunt. Circa eam vero, de qua hic agimus limitationem, per sublimitationem tenendum est, quod fallat eo casu, quo via solita adeo esset prædationibus infesta & periculosa, ut viatori per salvum conductum satis prospici non posset Gravæus *practic.conclus.lib.2.conclus.64.nu.13.14.15.* Alioquin adeo vera est prædicta limitatio, ut ea etiam in Cæsaris Commissariis locum habeat, ut ostendit Ruland.*de Commissar. part.1. lib.7. cap.8. num.24.* ubi idem de legatis addit: nec immerito hoc de omnibus Cameralibus personis ob eandem rationem dicendum est, ut, licet ex Ordinat. Cameræ Imperialis *part. 1.tit.49.* securitatem & salvum conductum habeant, tamen via regia & solita uti teneantur, nec ad insolitas deflectere possint, si beneficio securitatis gaudere velint.

Quia † vero ex iis, quæ jam dicta sunt, satis apparet ad præstationem securitatis in via publica eos, qui hoc regale habent, teneri, eaque idem regali annexa est, dici poterit, talem etiam securitatis præstationem sive salvum conductum ad hoc regale pertinere, & inter regalia numerandum esse, idque tradit Schneidwin.*de feud.d.part.2.nu.114.* Bodin.*de republ. lib.1.cap.10.* Petr.Gregor.*syntagmat.lib.3.cap.13, nu.5.* Renat.Choppin. *de domman.d. Franc.lib.2.tit.7.nu.21. & tit.8. num.11.* ubi addit, licet in Gallia olim Magistratus civiles & militares sibi hoc jus asciverint, tamen Anno 1536. edicto Regio art.15. iis ademptum esse. Similiter ad Regalia referendum esse salvum 41

condu-

conductum notatur in decisionibus Meichsneri *tom. 2. lib. 2. decis. 4. num. 172. in causa* Ingelsheimb *contra* Pfaltz/ idemque tenet Alciat. *in l. quantum. num. 103.* Gail. *d. observ. 64. num. 3. & 4.* & Mynsing. *d. observ. 70.*
42 *num. 9. & 10.* Et † confirmatur hæc sententia eo, quod ad supremum Principem salvi conductus concessionem spectare tradant Bart. & Alberic. de Rosat. *in l. relegati, ff. de pœn.* Decian. *respons. 96. num. 1. lib. 3.* per textum *in l. 1. ff. ad l. Jul. Majest. & d. l. relegati,* Angel. *in l. 4. §. si quis mortis, vers. & allegatur hic textus. ff. de inoffic. testam. & in l. utimur. ff. de sepulch. violat.* Rutg. Rulant. *de commissar. part. 1. lib. 3. cap. 12. num. 6.* Zas. *cons. 9. num. 10. lib. 1.* & Roland. à Vall. *cons. 68. num. 23.*
43 *lib. 1.* Addit † tamen Decian. *in d. respons. 96. num. 1.* quod salvus coductus etiam concedi possit à superiorem recognoscentibus, si habeant potestatem ardua explicandi. Idem docent Angel. *in d. l. 1. ff. ad l. Jul. Majest.* & Bart. *in d. l. relegati per textum in l. prohibemus, §. plane, ff. quod vi aut clam,* Rutg. Rulant. *d. c. 12. num. 9.* Bursat. *cons. 345. num. 1. lib. 4.* ubi subjicit non solum Bart. sed etiam reliquos Dd. id tenere, *in d. l. re-*
44 *legati.* Et † potest generaliter dici, jus salvi conductus iis omnibus, qui illud ex supremi Principis concessione, vel præscriptione, consuetudineve acquisiverunt, competere, juxta ea, quæ de modis acquiren-
45 di regalia late *lib. 1. cap. 5.* adducta sunt. Uti † vero quis hoc jure præstandæ securitatis potest, non solum in suo, sed & in alieno territorio, si regale viæ publicæ ipsi in eo competat, Andr. Knich. *d. cap. 5. num. 100.* id-
46 que usus comprobat. Tanti † vero hoc jus salvi conductus sive securitatis præstandæ faciendum esse existimat Alciat. *in l. quantum ad juris. num. 9. ff. de verb. signif.* ut hoc unicum Principi in via publica compe-
tere

tere tradat, & sic tantum ejus salvi conductus sive securitatis respectu hanc inter regalia numerandam esse putet. Sed textus *in hoc cap. unic.* indistincte eam viam regalibus annumerat, nec nllus Dd. ibi hoc regale ad solam ejusmodi securitatem restringit, & ejus respectu distinctione utitur, faciuntque pro ejus singularis sententiæ refutatione, quæ supra *num. 15.* dicta sunt. Quæ † vero pœnæ in iis qui salvum con- 47
ductum violant, & eum habentem offendunt, pro qualitate factorum locum habeant, videre est *in l. 1.* & Dd. *ibid. ff. ad l. Jul. Majest. cum similibus*, & præter alios apud Castrens. *cons. 433. nu. 9.* Menoch. *de arbitr. jud. quæst. cas. 337.* ubi omnes pœnas enumerat. Neque solum † is punitur, qui impetrantem salvum condu- 48
ctum offendit, sed & qui id fecit adversus uxorem & necessariam ejus familiam, cum & hæ personæ concessione salvi conductus comprehensæ censeantur Petr. de Bell. *de re milit. part. 9. tit. unic. num. 13. & 29.* Angel. *in l. Papinian. §. si quis mort. ff. de inoffic. testam.* Idque eo confirmatur, quod statuitur in Cameræ Ordinatione *d. tit. 49. § 1. in verb.* **Sampt allem ihrem Haußgesind und Haußhaltung/ꝛc.** juncto §. **Item die Geschworne/ꝛc.**

CAPUT III.

De fluminibus navigabilibus & ex quibus alia fiunt navigabilia.

SUMMARIA.

1. De falsa hujus capitis inscriptione, quæ est in priori viciosissima hujus tractatus editione inscio auctore facta.

2. Flumina quædam publica sunt, quædam privata.

3. Flumen publicum dicitur, quod perenne est.

4. *Declaratur.* §. flumina, Instit. de rer. divis. & l. nemo. §. fin. ff. eod.

5. *Flumen perenne est, quod continuo & semper fluit.*

6. *Flumina torrentia sunt privata.*

7. *Fluminis privati definitio à Zasio adducta refutatur.*

8. *Flumen ob coarctationem, quæ fit per limites territorii, non est dicendum privatum, si perpetuo fluat.*

9. *Si manu factum sit, nec semper fluat, privatum est.*

10. *Flumina, quæ privata sunt, nihil à cæteris locis privatis differunt.*

11. *Verbum* Flumen *simpliciter positum pro publico accipitur.*

12. *Fluminum publicorum quædam sunt navigabilia, quædam non navigabilia.*

13. *Navigabilia ea etiam esse censentur, quæ natura sunt navigationi apta, & in quibus navigari potest, etiamsi re ipsa & actu nunquam in iis sit navigatum.*

14. *Non navigabilium quædam faciunt alia navibilia, quædam non.*

15. *Flumina publica non ea sola esse, quæ sunt navigabilia, vel alia navigabilia efficiunt, contra Franciscum Marcum asseritur.*

16. *Flumina, quæ alia navigabilia efficiunt, sunt reliquis præstantiora, nec tam facile in his, quam aliis aliquid facile permittitur.*

17. *Flumina navigabilia tantum, & ea, ex quibus navigabilia fiunt, Fridericus* in hoc c. unic. Quæ sint regal. *inter regalia referri voluit.*

18. *Guntherus, Radevicus & Sigonius, qui indistincte fluminum meminerunt, & ea regalibus annumerarunt, declarantur.*

19. *Navigia Mutius non recte ex Frisingensi inter regalia*

galia refert, nisi forte per navigia flumina navigabilia & per quæ navigabilia fiunt, vel etiam navium præstationes intelligat.

20. Flumina Dedochinus Abbas inter regalia ad hoc c.unic.*pertinentia omisit.*

21. Flumina tum navigabilia, tum aliud navigabile efficientia concessa censentur, quando regalia generaliter sunt concessa.

22. Non facta generali concessione, etiamsi unum vel plura regalia in specie exprimantur, tamen ea flumina non censentur sine speciali eorum mentione concessa.

23. Alveus fluminum navigabilium aut navigabilia efficientium, an & quatenus de regalibus sit.

24. Alveus quem flumen publicum sibi fecit, etiamsi antea privatus fuerit, publicus esse incipit.

25. Idque ita se habet, tam quoad proprietatem, quam jurisdictionem.

26. Superficies solo cedit.

27. Fallit in flumine publico, ut & in fundo dotali, & pluribus aliis casibus, num.28.

29. Insula in flumine navigabili, vel ex quo navigabile fit nata hodie est de regalibus.

30. Flumina navigabilia & ex quibus navigabilia, fiunt juxta quosdam si spectentur universa, esse proprietate Cæsaris & aliorum superiorem non recognoscentium, si vero spectentur singula, esse eorum, per quorum territoria transeunt, veriori tamen sententia, utroque respectu proprietate solius Cæsaris, & aliorum superiorem non recognoscentium, esse nu.31.

32. Fallit si concessione vel præscriptione consuetudineve per alios regale fluminum sit acquisitum.

33. Manent etiam hujusmodi flumina, quoad usum publica, & cuilibet iis sine tamen injuria alterius uti licet.

34. In flumine publico tria sunt consideranda, proprietas, jurisdictio & usus.

35. Proprietas fluminis publici & jurisdictio est ejus, qui regalia habet, usus vero communis manet.

36. Fluminis publici usum si quis impediat contra eum interdictum competit.

37. Navigationis magna emolumenta.

38. Navigatio reipublicæ maxime necessaria est.

39. Navigare in flumine publico cuilibet licet, nec si merces vehantur, cogi quis potest, ut hoc vel illo loco eas exponat.

40. Mandata sine clausula decerni possunt contra eos, qui aliquem cogunt, ut merces hoc vel illo loco exponat.

41. Prohiberi ne quidem per summum Principem aliosq; regalia habentes sine justa causa aliquis potest, ne flumine per liberam navigationem utatur.

42. Mandata sine clausula contra eos, qui in flumine publico navigare prohibent, decerni possunt.

43. Piscatio an & quatenus licita sit, remissive.

44. Ædificare & destruere in flumine publico cuilibet sine incommodo alterius licet.

45. Molendinum in privatis fluminibus & aquis sine ulla authoritate Principis ædificari posse.

46. Rerum suarum quilibet moderator & arbiter est.

47. Ædificare in suo etiam in præjudicium alterius licet.

48. Molendinum in flumine privato utriq; eorum, quorum illud commune est ædificare licet, etiamsi unius molendinum alteri noceat, modo id principaliter, ut sibi prosit, faciat.

49. Damnum aut injuriam alteri inferre humanæ societatis vinculum non permittit.

50. Ut dolus ejus qui principaliter alteri nocere studet &

det & ad æmulationem quid facit, excludatur, naturalis suggerit æquitas.

51. Molendini in suo fundo extruendi licentia favorabilis & dispositio eam impediens odiosa jurisq; correctoria censetur.

52. Molendinum in suo fundo extruere prohibens dispositio restringi debet, nu.54.

53. Molendina extruendi licentia concessa hominibus alicujus regionis vel territorii porrigitur etiam ad civitates, pagos, collegia, reliquasq; universitates illius loci.

55. Molendinum quis in suo ædificare potest, etiamsi alius molendinum solus habuerit per immemoriale tempus, vel etiam mille annorum.

56. Molendinum quis in suo extruere nequit, si præscriptio post prohibitionem ei factam secuta sit.

57. Præscribi nisi post prohibitionem à præscribente factam nequeunt, quæ meræ facultatis sunt.

58. Molendinum in sua extruere, est res meræ facultatis.

59. Ne subditi quidem cogi possunt, ut molant vel coquant in molendino vel furno domini, etiamsi id per centum & multo plurium annorum spacium fecerint.

60. Fallit tamen si alibi molere aut panes coquere prohibiti fuerint, & tali prohibitioni tam diu ut præscriptio eam secuta sit, acquieverint & nu.64. *probariq; debet à prohibente obtemperatum prohibitioni & post eam 30. annorum spacium elapsum fuisse.*

61. Idq; ita se habet sive prohibitio fuerit tantum majori parte facta, sive judicialis, sive trajudicialis, sive etiam specialis, sive generalis nu.62.

63. Prohibitio generalis tantam vim habet quoad omnes personas sub illa generalitate comprehensas, quan-

tam specialis quoad personas quibus specialis prohitio facta est.

65. Molendinum etiam in flumine publico ædificari potest etiam sine licentia Principis supremi vel alterius hoc regale legitime habentis si sine invidia & æmulatione alterius fiat, nec usus ejus deterior reddatur.

66. Fluminum publicorum non navigabilium ex quibus aliud navigabile fit, non tanta est utilitas, quanta navigabilium.

67. Molendina etiam in navibus extrui possunt.

68. Molendina in navibus extructa loco nobilium habentur.

69. Molendinum, quod alas habet, & vi ventorum agitur, sine licentia superioris quilibet in suo fundo extruere potest.

70. Aëris usus omnium communis & super fundo suo cuilibet liber est.

71. Molendina etiam quæ alas habent & vi ventorum aguntur inter mobilia referuntur.

72. Molendinum an in fluminibus etiam navigabilibus sine licentia ejus, qui regalia habet citra alterius incommodum & publici usus detrimentum ædificari possit?

73. Interdictum prohibitorium in quolibet loco publico non aliter locum habet, quam si tale quid fiat, quod in aliorum damnum redundat.

74. Facere cuilibet licet quod sibi prodest & alteri non obest.

75. L. Quo minus ff. de flumin. *declaratur.*

76. L. Servitutes. §. publico ff. De servit. *declaratur, & refutantur qui asserunt semper per ædificationem molendini in flumine publico navigationem & usum ejus deteriorem reddi.*

77. Molendinum an in superiore parte fluminis publici

bli■ construi possit invito eo qui in inferiore parte ejus fluminis molendinum habet, distinctione explicatur, eademque nu.78. *textibus confirmatur.*

79. Molendinum illicite ædificare quis censeatur?

80. Præsumitur in dubio quilibet principaliter ad suam utilitatem & non animo nocendi ædificare, fallit si impensæ in molendinum facta excedant commodum, quod inde percipi potest num.83. *vel si extruens inde nullum sentiret commodum* nu.84.

81. Præsumitur in dubio in meliorem partem, non autem quod quis delinquere & dolose agere voluerit.

82. Jure suo qui utitur, nemini injuriam inferre videtur.

85. Molendina & alia, quæ ad æmulationem alterius extruuntur, Novi operis nunciationis remedio impediri possunt.

86. Contra Molendinum post denunciationem sibi factam ædificantes mandata inhibitoria sine clausula in Camera Imperiali impetrari possunt.

87. Molendina exstruendi jus non est de regalibus.

88. Molendinum habere non est jurisdictionis.

89. Molendinum licet ipse dominus loci habeat, non tamen aliquis ex subditis aliud ædificare prohibetur.

90. Cum tamen flumina sint de regalibus, consultius fuerit eorum, quibus regalia competunt, consensum impetrare, id plerumque multis locis fit.

91. Regalia habentes naufragiorum compendia sibi passim vendicant, & in Sicilia, Anglia & Italia inter regalia referuntur.

92. Quod tamen juri naturali & æquitati repugnat.

93. Naufragiorum compendia non tantum veteri Romano jure prohibentur, sed & constitutione Friderici secundi, & criminali constitutione Caroli Quinti ita

 damnan-

damnantur, ut omnes contrariæ consuetudines tanquam corruptelæ & irrationabiles cassentur.

94. Ex naufragiis emolumentum quærentes, aut naufragium passos spoliantes, de jure canonico, ipso facto sunt excommunicati.

95. Naufragium passos si quis spoliet prætextu alicujus consuetudinis, contra eum mandata sine clausula in Camera Imperiali decernuntur.

96. In naufragii causa tenetur judex etiam ex officio inquirere de omnibus iis, quæ à naufragio dependent, & fit ea inquisitio libere ac summarie.

97. Naufragio qui interfuerunt, etiam parte non citata examinari possunt. Caroli V. constit. criminal. c. 219. pertinet etiam ad res furtivas vel per rapinam oblatas & ad eum casum quo auriga currum subvertit & aliquis inde ex improviso periit.

98. Mare & littora ejus an & quatenus inter regalia referenda sint, late discutitur.

TErtium regale sunt flumina navigabilia, & ex quibus alia fiunt navigabilia, idque de utrisque ex textu hujus constitutionis Friderici manifestissi-
1 mum est, nec † mihi unquam in mentem venit, ut inscriberem hoc caput, quod ad utraque illa spectat, de solis fluminibus navigabilibus, & non etiam de iis, quæ non sunt navigabilia ac aliud navigabile reddunt, in vitiosissima tamen priori editione, me inscio facta, inscriptum est hoc caput de solis navigabili-
2 bus. Tenendum † vero generaliter est, flumina quædam publica esse, quædam privata *l. 1. §. 1. ff. de flum.*
3 Flumen publicum † Ulpianus ibidem ex Cassii sententia definit, quod perenne est. Ea ratione passim ab Interpretibus nostri juris definitur, ut videre est apud Bart. Jas. & alios Interpretes *in l. Quominus. ff. de flum.*

item

item apud Dd. *in §. flumina. Inst. de rer. divis. in l. Nemo. §. fin. ff. eod. in hoc cap. unic. Quæ sint regal. & aliis locis.* Ad † hoc genus fluminum textus *in d. §. flumina* 4
esse omnia flumina publica dicens, coarctari debet, ut videlicet omnia flumina perennia intelligantur esse publica, ideoque Marcianus *in d. §. fin.* ita publica esse asserit omnia flumina, ut adjiciat verbum *pene*, quasi dicat, exceptis non perennibus omnia flumina esse publica. Perenne † vero flumen est, quod conti- 5
nuo & semper fluit, nec ideo tamen minus perenne erit, vel appellationem perennis fluminis amittet, quod forte aliqua æstate exaruerit, ut ab eodem Ulpiano proditum est *in d. §. 1.*

Atque ex his quidem omnibus simul liquet, quæ sint privata flumina, quod † nimirum torrentia pri- 6
vata sint, ut quæ tantum hyeme fluant *d. §. 1.* A † Zasio 7
in not. ad tit. ff. de rer. divis. num. 15. privatum dicitur esse flumen, quod limitibus territorii distinguitur & coarctatur. Sed neminem vidi, qui hujusmodi definitionem privati fluminis constituat, & sane, quemadmodum dicit hanc suam definitionem in textibus juris non reperiri, sic revera ab iis aliena est, & repugnat rationi. Nam omne flumen indistincte censetur esse publicum, quod perpetuo fluit, secundum definitionem supra positam. Ob † coarctationem 8
vero quæ per limites territorii fit, non erit dicendum flumen aliquod non esse publicum, si semper illud fluere constet, quemadmodum nec fossa manu facta privata est, sed publica, si flumen publicum, hoc est, tale quod perpetuo fluit, per eam fluere constet *d. l. 1. §. fossa ff. de flumin.* licet † alioqui, quæ manu facta 9
sunt, privata esse censeantur, & privatum etiam flumen sit, si manu est factum, nec semper fluit gloss.

ad d. §. flumina. Cæpoll. *in tract. de servitut. rusticor. prædior. cap.22. num.1.* Bursat. *cons.41. num.12. lib.1.* idque colligere licet ex *d. § fossa.* Verum enimvero † flumina, quæ privata sunt, nihil differunt à cæteris privatis locis, ut ait Ulpianus *in d. l.1. §.1. & §. Item si amnis.*

11 Quandocunque † vero simpliciter verbum *flumen* ponitur, pro publico accipiendum est, idque ita fieri debet *in l. Inter eos. l. ergo & l. altius. ff. de acquirend. rer. dom. & passim aliis locis*, ubi simpliciter fluminis fit mentio Ayin. Parmens. *de jur. alluv. lib.1. cap.15. nu.6.* ubi addit, id etiam in instrumento de flumine confecto ita se habere. Accedit Beroius *cons.140. num.16. lib.3.* ubi ait, flumina omnia publica esse, nisi probebetur contrarium, & facit huc textus *in d. §. flumina. in verb. Omnia. Instit. de rer. divis. & in d. l. Nemo. §. fin. ibi.* pene omnia. *ff. eod.* Neque vero illa flumina, de quibus Imperator Fridericus *in hoc. c. unic.* loquitur, sunt alia quam publica, quæ tamen etiam non omnia vult regalibus annumerari.

12 Etenim † horum alia sunt navigabilia, alia non navigabilia *d. l.1. § non autem. §. si in mari. & l.1. ff. ne quid*
13 *in loc. publ.* Et † navigabilia quidem ea etiam esse censentur, quæ natura sunt navigationi apta, & in quibus navigari potest, etiamsi re ipsa & actu in iis nun-
14 quam sit navigatum Leonin. *cons.9. num.3.* Non † navigabilium quædam faciunt alia navigabilia, quædam non, idque convincitur ex *l. si autem plures. §. fin. ff. de aq. pluv. arcend. & d. l. Quo minus. ff. de flum.* Atque eam publicorum fluminum non navigabilium divisionem de jure respondendo ita adducit Decius *cons. 244. num.2. vers. Et pro resolutione* ut addat illud, de quo ibidem loquitur, ejusmodi extitisse flumen publicum,

blicum, quod nec navigabile esset, nec aliud efficeret navigabile. Non † recte igitur Franc.Marc. *decis.111. nu.8.& 344. nu.1.part.1.* flumina publica ita describit, quasi ea sola sint publica, quæ sunt navigabilia, vel alia navigabilia faciunt. 15
Illa † vero quæ alia navigabilia faciunt, merito ob bonum publicũ reliquis, quæ id non præstant, censetur esse præstantiora, ideoque legibus nostris non tam facile in illis, quam in his aliquid fieri permittitur *d.l.si autem plures.§.fin.& d.l.quo minus.* 16
Hinc † etiam *in hoc cap.unic.* diserte sola navigabilia, & ea, ex quibus navigabilia fiunt, inter regalia numerantur, & eorum appellatione decorantur. 17

Sive igitur flumina recta in mare fluunt, nec ipsa navigabilia sunt; sive in aliud quidem flumen ingrediuntur, sed sine eo effectu ut illud navigabile reddant, non pertinent ad regalia. Proinde † verba Guntheri *lib.8.* dum fluminum præcise & indistincte meminit, & inter regalia numerat, non alio sensu accipienda sunt, quam quod loquatur de solis publicis fluminibus navigabilibus, & ex quibus navigabilia fiunt. Nec aliud dicendi sunt voluisse Radevic. *lib.2. cap.5.* & Sigon. *de regn. Ital. lib.2. & 12.* etiamsi similiter fluminum simpliciter meminerint inter regalia, nisi hos omnes Scriptores ita loquentes errasse placeat affirmare. Et sane potuissent & debuissent ea de re magis perspicue & distincte loqui. 18
Mutius † *Chron.lib.18.* ex Frisingensi fluminum nullam faciens mentionem, in classem regalium refert & navigia, per quæ si flumina navigabilia & ea, per quæ fiunt navigabilia, intellexit, recte sensit, sed minus recte & obscure locutus est. Diversissima enim sunt ipsa flumina, & navigia, quibus in fluminibus utimur, nec alii scriptores ita loquuntur, neque Frider. in hoc c.un aliter navigiorum memi- 19

meminit, quam quod post plura alia regalia etiam plaustrorum naviumque præstationes ad regalia referat, ideoque rectius videtur dici posse, eo pertinere navigia de quibus Mutius loquitur. Dedochin. Abb.
20 † de his regalibus ita loquitur, ut & ipse fluminum quoque nullam omnino faciat mentionem, nec etiam aliud afferat, quod eorum loco sit, quod quidem eo minus mirum est, quia & nonnulla alia regalia Friderico in Italia restituta omisit, quorum non solum ipse Imperator *in hoc c.unic.* sed & alii historici Scriptores meminerunt.

21 Censentur † autem flumina tum navigabilia, tum aliud navigabile efficientia alicui concessa, etiamsi non sit in specie eorum facta mentio, sed regalia generatim fuerint concessa, Boss. *de aquis & fluminib. num.12.* allegans pro hac sententia Bart. *in rubric. ff. Ut in flum.publ. navigar.lic.* & Cardinal. *consi.38.col.2.* & simul addens hanc sententiam esse claram, & Rosenthal. *de feud.cap.5. conclus.30.num.1.* ait, de hoc am-
22 bigi non debere. Si † vero in specie unius atque alterius regalis mentio fiat, non est dicendum regale fluminis concessum esse, cum generali regalium facta mentione non censeantur flumina concessa, nisi expresse & in specie eorum fiat mentio, Afflict. *in hoc cap.un.in verb.flumina.num.7.* per text. *in cap.1.§.In generali.si de feud.defunct.fuer.controv.* Isern. *ibid.num.3.* Gylman. *Rer.judicat. lib.2.decis.23.num.6.& 7.* ubi id à Referente votando in Camera Imperiali eo casu discussum est, quo quidam pontem & vectigal in feudum recognoscebat, & urgebat eo ipso se etiam flumina in feudum habere.

23 Quemadmodum † vero ipsa flumina navigabilia & ex quibus navigabilia fiunt regalibus annumerantur, sic

tur, ſic & eorum alveum (quem ventrem fluviorum appellat Bart. *in tract. de alveo. in verb. Alveo.* & lectum fluminis vocat Bald. *in rubr. ff. de rer. divis. n. 29.*) quousque deſeruit flumini publico, ejusdem juris & de regalibus eſſe tradit Peregrin. *de jur. fiſc. lib. 1. tit. 1. num. 22.* Aym. Parmenſ. *de jur. alluv. lib 1. cap. 11. nu. 7. & c. 12. nu. 8.* Corn. *conſ. 287. nu. 11. lib. 3.* Heig. *quæſt. 40. num. 129. part. 2.* Beroius *d. conſ. 140. num. 1. & 9. vol. 3.* Rulant *de commiſſar. part. 4. lib. 2. c. 15. nu. 2.* Schneidw. *in §. quod ſi naturali. num 2. Inſt. de rer. diviſ.* idque votando in Camera Imperiali aliquando comprobatum eſt *in cauſa* Balthaſar von Flodorff *contra* Hauprechten von Gröge Tileman. de Benign. *ſyntagm. 2. decad. 2. vot. 7. nu. 28. 29. & 30.* pro hujus ſententiæ confirmatione facit textus elegans *in l. 1. §. ſimili modo. verſ. Ille etiam alveus. ff. de flumin.* ubi † etiam ille al- 24
veus quem ſibi flumen fecit, etſi privatus antea fuit, tamen publicus eſſe incipit, & annectitur generalis ratio quia impoſſibile eſt, ut alveus fluminis publici non ſit publicus. Addit † etiam Aym. Parmenſ. *d. c. 12.* 25
nu. 9. illud verum eſſe tam quoad proprietatem, quam quoad jurisdictionem, & hoc expreſſe quoque probat Corn. *in d. conſ. 287. num. 11.* adducens pro hac ſententia textum *in l. adeo. §. quod ſi toto. ff. de acquir. rer. dom.* quatenus ibi dicitur, quod novus alveus ejusdem ſit juris, cujus eſt ipſum flumen. Idem reſpondit. Collegium Ferrarienſe, ut videre eſt apud Riminald. *conſ. 64. num. 12. lib. 1.* quem de hac re ita allegat Aym. Parmenſ. *d. num. 9.*

Obſtare † quidem videtur quod ſuperficies cedat 26
ſolo *§. cum in ſuo. Inſtit. de rer. diviſ. d. l. adeo. §. cum in ſuo. ff. de acquirend. rer. domin.* Sed † dicendum eſt, ex- 27
ceptionem ſtatui in flumine publico, idque adeo verum

rum est ut, quemadmodum supra dictum est, impossibile esse censeatur, ut fluminis publici alveus non sit
28 publicus. Atque † eo minus mirum est hic constitui exceptionem, quod & plures alii speciales casus reperiantur, in quibus superficies non cedit solo, cujusmodi (exempli gratia) est, quod in fundo dotali à marito ædificatum non cedat ei solo *l. Senatus. §. Marcellus* & ibi Bald. Raphael Fulgos. Jas. & plures alii Dd. *ff. de legat. 1.* Boer. *ad consuetud. Biturricens. tit. Des coustumes concernan. mariag. §. 2.* eaque communis est Dd. opinio teste Villalob. *commu. opinion. lib. 1. in verb. Ædificium factum.*

29 Insulam † vero etiam in flumine navigabili, vel ex quo navigabile fit, natam hodie de regalibus esse nec ad privatos pertinere, in Camera Imperiali votando adductum est in prædicta causa Balthasar von Flodorff contra Hauprechten von Gröge Tileman. de Benign. *d. vot. 7. num. 31. & seqq. usque ad vers. Accedat* ubi id eo confirmatur, quod accessorium sequatur naturam sui principalis, resque eadem diverso jure censeri non debeat, & quod juris in re pcincipali est, idem sit in ejus agmento, ac ex jure feudali ut flumina sunt de regalibus, sic & omnis utilitas ex iis profluens ad dominum fluminis pertineat. Apparet etiam ex sententia prædicto voto subjecta secundum hoc ipsum votum in Camera pronunciatum esse.

30 Vocatur † autem ab Interpretibus in dubium, an hæc, de quibus agimus, publica flumina navigabilia & ex quibus navigabilia fiunt, proprietate sint Cæsaris & aliorum superiorem non recognoscentium, an vero cujuslibet alterius per cujus territorium fluunt? Baldus *in l. si plures. num. 13. vers. Sed hæc ratio. Cod. de condit. insert.* putat, quoad universitatem quidem, si uni-

universa flumina spectentur, verum esse, quod sint in dominio Cæsaris & Romani Imperii, sed si ad singula respiciatur, eorum proprietatem pertinere ad illos, quorum territorium transeunt. Eadem sententia probatur Joanni de Imol. *in l. fluminum. num. 3. ff. de damn. infect.* Præposito *in cap. 1. §. si quis de manso. nu. 12. si de investit. feud. controvers. fuer.* Jasoni *in d. l. quo minus. nu. 39. ff. de flumin.* Alexand. *cons. 194. nu. 8. lib. 2.* Signorolo de Homod. *cons. 70. nu. 1. & 2.*

Sed † verius est sive ratione universitatis omnia, sive particulariter singula spectentur flumina navigabilia, & ex quibus navigabilia fiunt, proprietatem esse Cæsaris & aliorum superiorem non recognoscentium. Nam regalia ad eos pertinent eorumque sunt proprietate, estque ea receptissima D.d. sententia. Et sane nisi proprietas ipsorum esset, minus recte regalium nomen haberent à Rege, quasi ejus propria. Flumina vero publica navigabilia, & ex quibus navigabilia fiunt, esse de regalibus, tum ipse Imperator Fridericus *in hoc cap. unic.* asserit, tum a D.d. ibidem & passim aliis locis inculcatur, tum denique fatentur ipse Baldus & reliqui modo pro contraria sententia citati Interpretes. Relinquitur ergo ea flumina non quorumlibet, per quorum territorium fluunt, sed solius Imperatoris in Imperio Romano, vel aliorum superiorem non recognoscentium propria, & in eorum dominio esse, sive universaliter sive particulariter considerentur, nisi alium superiorum recognoscentes, per quorum territorium transeunt, ex concessione vel præscriptione consuetudineve ea habere constet. 31

Non obstat quod Baldus *in d. l. si plures* ad stabilien-

biliendam superiorem contrariam sententiam objicit, eandem esse rationem territorii, quod aquis non est tectum, & ejus, quod sub aquis est, vel ipsarum aquarum. Nam contrarium vel inde manifestum evadit, quod maxima differentia sit inter mare, quod omnium hominum commune esse dicitur *in §. & quidem. Instit. de rer. divis. & l. 2. in fin. ff. eod.* & terram, sive ea loca, quæ non sunt operta mari, in quibus dominia plerumque privatis hominibus competere solent, & constet territorium, quod in terra quis habet, & per quod flumina navigabilia vel navigabile facientia fluunt, longe aliud & diversum esse ab ipsis fluminibus nec ab eo ad hæc inferri posse. Ex his igitur abunde liquere puto, erroneam esse sententiam Baldi & ejus asseclarum, nec recte etiam sentire eos, qui existimant Cæsarem & alios superiorem non recognoscentes tantum tuitionem & defensionem in fluminibus habere, vel etiam qui putant, tantum jurisdictionem superiorem eorum esse, proprietatem vero ad singulos eos pertinere, per quorum territorium transeunt. Nostram vero sententiam ut saniorem amplectuntur etiam quamplurimi Interpretes, & quidem præter alios Boss. *tit. de aquis & flumin. nu. 34. & 35.* Cæpoll. *de servit. rustic. prædior. cap. 31. num. 4.* Petr. Gregor. *in syntagm. lib. 3. part. 1. cap. 14. num. 3. & de repub. lib. 9. c. 1. num. 27.* Roland. à Vall. *consi. 97. nu. 4. lib. 3.* Berojus *d. cons. 140. nu. 4. vol. 3.* Jacob. de S. Georg. *in tract. de feud. in verb. Et cum fluminib. num. 1.* (quem non recte pro Baldi & aliorum contraria sententia allegat Joan. Fich. in addit. ad comm. opin. Baptistæ de Villalob. *in verb. flumina navigabilia*) Afflict. *in hoc c. un. ad verb. flumina. nu. 1.* Peregr. *de jur. fisc. lib. 1. tit. 1. num. 19.* Ferrar. Mont. *de feud. l. 5. c. 7. v. Ex fluminibus, & vers.*

& verʃ. Tametʃi jus piʃcandi. Petr. Heig. *quæʃt. ʃuar. lib. 2. quæʃt. 40. num. 123. & 124.* Rulant *de commiʃʃar. part. 4. lib. 2. cap. 10.* Weʃenb. *in parat. ff. de flum. num. 3. verʃ. Ac ad Principem.* Mynʃing. *reʃponʃ. 19. num. 4. decad. 2.* Tembec. *quæʃt. 23. num. 11.* Aym. Parmenʃ. *de alluv. jur. lib. 1. cap. 15. num. 12.* quibus accedunt deducta in cauʃa Balthaʃar von Flodorff contra Hauprechten von Gröze in ʃupra allegato voto Camerali *num. 21. 22. & 28.* Etʃi vero Fichardus alteram ʃententiam communiorem eʃʃe aʃʃerat, tamen contrarium dicere malo, tum ob ʃupra allegatos Dd. tum ob plures alios *in §. flumina. Inʃtit. de rer. diviʃ. & aliis locis* ʃententiæ noʃtræ accedentes. Et ut maxime altera pro communiori haberi poʃʃet, tamen hæc ut verior præferenda, & ʃecundum eam potius judicandum eʃʃet, cum præʃertim & uʃus accedat, qui teʃtatur non quorumlibet, per quorum territorium flumina tranʃeunt, ʃed ʃolius Imperatoris vel aliorum ʃuperiorem non recognoʃcentium ea eʃʃe, niʃi † ut ʃupra obiter dictum eʃt, 32
conceʃʃione vel præʃcriptione conʃuetudineve per alios hoc regale ʃit acquiʃitum, ut in ʃuperiorem recognoʃcentibus Principibus, Comitibus & nonnullis aliis experientia in Imperio docet.

Verum enim vero † licet in Romano Imperio 33
proprietas eorum fluminum ʃit Imperatoris, tamen quoad uʃum publica manent, & cuilibet licet iis uti, modo ʃine injuria alterius id fiat *l. riparum. ff. de rer. diviʃ. §. flumina & §. riparum. Inʃtit. eod. l. 1. §. non autem. ff. de flumin. l. 1. ff. Ut in flum. publ. navig. lic. l. diligenter. Cod. de aquaeduct. lib. 11. l. fluminum. ff. de damn. infect.* ubi ab Ulpiano expreʃʃe flumina & viæ publicæ hac in re æquiparantur, idemq; fit *in d. l. 1. ff. ut in flum. publ. navig. lic.* Ideoque † non minus quam in via pu- 34

blica tria consideranda sunt in flumine publico; proprietas, jurisdictio & usus. Stephan. Forcat. *dial.og.14. num.5.* Aym.Parmens. *d.cap.15.num.11.& 12.* Heig. *d.*
35 *cap.40.num.123.* Inter † ea proprietas & jurisdictio est quidem ejus, qui regalia habet, ut supra ostensum est, usus vero secundum jam allegata jura communis manet, idque addunt Parmens. & Heig. *jam citatis locis.* Idem de usu, quod videlicet communis maneat, tradunt Cæpoll. *de servitut.rusticor.prædior.cap.31.num.6.* Jacobin.de S.Georg. *de feud.in verb.Et cum fluminibus. num.4.* Rosenth. *de feud.cap.5. conclus.13. num.2.* Vult. *de feud. cap.5. num.6. vers. Flumina publica.* ubi pro hac sententia præter alios allegat Bald. Alvarot. Isern. Afflict. Baron. & alios *in hoc c.unic.*

Proinde quemadmodum contra eos, qui hujusmodi usum in viis publicis impediunt interdicto aliquem experiri posse, superiori capite diximus: sic † &
36 adversus eos, qui usum fluminis deteriorem reddendo vel alia ratione obstant, quo minus in fluminibus publicis hic usus liber sit, interdictum competit *d.l.1. in princ.& §.deterior.ff.de flumin.l.1.ff.ne quid in flum. publ. & d.l.1.ff.ut in flum.publ.navig.lic.* Magna vero propter illum, de quo supra dictum est, usum ad privatos etiam homines non minus ex fluminibus, quam
37 viis publicis, redit utilitas. Nam † certum est navigationis magna esse emolumenta & commoda, idque experientia docet, & testatur JCtus *in l.1.in princ.& §.si is qui navem.ff. de exercit. act.* ubi navigandi usum
38 necessitatem vocat, & † Reipublicæ maxime necessariam esse navigationem ait Menoch. *de retinend.possess. remed.6. num.54.* additque Dd. id scribere *in d.l.quo*
39 *minus. ff.de flumin.* ideoque † merito eo magis cuilibet in fluminibus publicis navigare licere censetur,

d.l.ri-

d.l.riparum.d.§.riparum.& d.l.1.ut in flum.publ.navig. lic. ſive homines, ſive merces navi vehantur, nec, ſi merces vehantur, cogi quis poteſt ut hoc vel illo loco eas exponat, quemadmodum convincitur ex locis jam citatis generaliter & indiſtincte de libertate navigandi loquentibus, idque Mynſing. in gravi controverſia, in Camera Imperiali olim inter duas civitates Imperiales agitata, dum Aſſeſſorio munere ibi functus eſt, votando aſſeruit *reſponſ.19.nu.3.* Et † poſ- 40
ſunt tanquam ob factum omni jure prohibitum contra eos, qui aliquem cogunt ut merces hoc vel illo loco exponat, nec ſine tali onere libera navigatione utatur, mandata ſine clauſula decerni, obtinuitque 6. Auguſti anno 1575. tale mandatum civitas Spirenſis contra Electorem Palatinum.

Et cum hæc ita ſint, quemadmodum ſuperiori capite de via publica oſtenſum eſt, à ſummo etiam Principe, vel alio ex conceſſione vel præſcriptione regalia habente, non aliter quam ex juſta & legitima cauſa uſum tranſeuntibus & ea uti volentibus prohiberi poſſe: ſic † hoc ipſum huc etiam applicandum eſt, & 41
dicendum, quod nec per ſupremum Principem, vel alios regalia habentes prohiberi poſſit, ne quis flumine per navigationem liberam utatur, niſi juſta & legitima cauſa ſubſit, idque de fluminibus ita tradunt Peregrin.*de jur.fiſc.lib.1.tit.1.num.22.in fin.* Schrader. *de jurib.incorporalib. §.25. num.19.* Roſenth. *de feud. cap.5. concluſ.21. num.2. & concluſ.23.num.3.* Leonin. *conſ.9.num.4.* Andr.de Iſern. *in hoc cap.unic.in verb. flumina navigabilia.n.7.verſ. Sic debet intelligi,* ubi ait jura de Principis poteſtate loquentia ita debere intelligi, ut ſemper faciat cum cauſa. Ita etiam loquitur Afflict. *in d.verb. flumina. num.8.* addens quod alias

Princeps peccaret, si sine causa faceret, & quod non dicatur posse, quod cum peccatto fieri potest. Accedit his Rauchbar *quæst.23. part.1.* ubi, licet in utramque partem de hujusmodi prohibitione disputet, tamen *num.10. vers. Verum his non obstantibus* concludit, ita prohibitionem recte fieri, si Principes regalia habentes justa causa moveantur, & sic non minus quam modo allegati Dd. legitimam & justam causam requirit, & *nu.15.* addit plures eandem sententiam probare, adducitque nominatim pro ea Bart. Bonavent.
42 Strach. Peregrin. & Petr. Frider. Et † sane adeo vera & æquitate subnixa est hæc sententia, ut in Camera Imperiali comprobata sit, & mandata etiam sine clausula ab ea contra prohibentes & impedientes decernantur, & antehac sæpius decreta sint. Atque ita memini ante multos annos *in causa civitatis Bremensis contra Comitem Oldenburgensem* ejusmodi mandatum fuisse decretum, cui ut pareretur, Comit. Oldenburgensi, non obstantibus ejus exceptionibus, injunctum fuit. Sic etiam civitas Coloniensis contra Archiepiscopum Coloniensem aliquando mandatum sine clausula obtinuit, cum contra jus & Imperii constitutiones ab antiquo vectigali recederet, & majus à transeuntibus navigiis postularet, navigationemque ea ratione impediret. Gylm. *Symphorem. supplicat. tom.2. part.3. tit.6. supplicat.1.* ubi id *in fine* additur, & præmittitur aliud præjudicium similis mandati sine clausula, pertinetque etiam huc, quod superiori capite de variis præjudiciis contra viæ publicæ vel fluminis usum communem prohibentes ac impedientes di-
43 ctum est. An † autem & quatenus piscatio etiam hodie cuilibet libera sit, ostendemus ubi venerimus ad

illud

illud regale, quod Imperator Fridericus *in hoc cap. unic.* piscationum reditus appellat.

De † ædificandi vero & destruendi jure in flumine nominatim asserit Ulpianus *in d.l. fluminum. in pr. ff. de damn. infect.* cuilibet id publice liberum esse in fluminibus publicis sine incommodo alterius. Unde quæstio emergit, quid de molendinis statui debeat, an videlicet & quatenus ea liceat hominibus privatis in fluminibus publicis extruere? De † privatis fluminibus & aquis certum est, libere & sine ulla authoritate Principis molendinum in illis ædificari posse, cum ea nihil ab aliis locis privatis differant, *d.l.1. §.1. & §. item si amnis. ff. de flum.* & † quilibet suarum rerum sit moderator & arbiter, *l. in re mandata. Cod. mandat.* & † in suo liceat etiam in præjudicium alterius ædificare *d.l. fluminum. §. fin. & l. Proculus. ff. de damn. infect.* Atque † hinc, etiamsi duo habeant flumen privatum uterque habet liberam facultatem extruendi molendinum, licet unius molendinum alteri noceat, & sic in superiori parte fluminis privati recte ædificatur molendinum invito eo, qui in inferiori parte ejusdem fluminis habet, modo principaliter id faciat ut sibi prosit, non ut alteri noceat, cui si principaliter vellet obesse, is, qui prævenit ædificando, poterit obstare, quo minus extruatur molendinum in superiore parte fluminis Bart. *in d.l. quo minus. num. 2.* & *ibid.* Jas. *nu. 21. & seq.* Alexand. *cons. 194. nu. 3. & 4. lib. 2.* Ferrar. communem esse sententiam dicens *in sua pract. in form. libell. actionis confessor. in verb. servitus aquæductus. n. 7.* Bald. *in l. item lapilli. num. 7. ff. de rer. divis.* Angel. *in l. si manifeste. num. 3. C. de servitut. & aq.* Modestin. Pistor. *cons. 19. num. 3. & 5. lib. 1.* Gail. *observ. 69. num. 27. lib. 2.* (ubi communem esse dicit) Francisc. Viv. *commun.*

 opinion.

44 45 46 47 48

opinion. lib.2. opin.181. ubi addit hanc ſententiam ab omnibus Interpretibus eſſe receptam *in l.ſi quis ex argentariis.6.§.ſi initium.ff.de edend.& in d.l.ſi manifeſte. C.de ſervit. & aq.*

Pro hac ſententia non ſolum faciunt textus *in l. Proculus.ff.de damn.infect.*& alii jam citati, ſed & text.
49 *in l.1.§.denique. ff. de aq.pluv.arcend.* Facit † etiam quod, ut alteri damno ſimus & injuriam faciamus, humanæ ſocietatis vinculum non permittat, *l.ſervus in fin.ff.de ſerv.export.& l.in fundo.§.conſtituimus. ff. de*
50 *rei vindic.* & † naturalis æquitas flagitet ut dolus ejus, qui principaliter alteri nocere ſtudet, & æmulationem alterius quid facit, excludatur *l.2.§.item pars.ff. de aq.pluv.arcend.* eamque rationem ponderat Jaſ.*in*
51 *d.l.quo minus.num.22.* Atque † hinc licentia extruendi molendinum in ſuo fundo favorabilis eſſe cenſetur *arg.l.nemo exterus.C.de judeis. d.l.in re mandata, & l.2.ff.ſi quis à par.manumiſſ.* & è contra diſpoſitio ejusmodi ædificationem prohibens odioſa eſt *arg.l. cum eo, & l.Imperatores.ff.de ſervit.urban.prædior.* jurisque correctoria Schrader.*de jurib.incorporalib.§.9.*
52 *num.15.18.19.*atque † ideo hæc reſtringi, & è contra illa licentia extendi debet *l.cum quidam. ff.de liber.& poſthum.l.præcipimus. Cod.de appellat. c.odia.de reg.jur.*
53 *in 6.* Schrader.*d.§.9.num.16. & 20.* addens † *num.17.* ſeveriſſimum judicare licentiam extruendi molendina conceſſam perſonis, hominibus ſive incolis alicujus regionis vel territorii, porrigi etiam ad civitates, pagos, collegia, reliquasque univerſitates illius loci, idque ſingulariter confirmat ibidem *num.11.& 12.* &
54 † *num.21.* ſubjicit diſpoſitionem prohibentem hominibus, perſonis vel incolis alicujus regionis vel territorii extruere molendina in fundis propriis, non extendi

tendi ad civitates, pagos vel collegia reliquasque universitates illius regionis vel territorii, arg. ejus, quod tradit Imol. & Abb. *in c. novit. de his quæ fiunt a Prælat. sine consens. capit. & l. 3. §. hæc verba, ff. de negoc. gest.*

Præterea † tanta est facultas & licentia ædificandi molendinum in suo, ut ne quidem, si alius per immemoriale tempus solus molendinum habuit, hoc ei obstaculo sit, quo minus molendinum in suo extruere possit, Borcholt. post Jacob. de S. Georg. & Cepol. à se adductos. *in hoc c. unic. num. 34. & 36.* Schneidw. *in §. summa autem divisio. num. 61. Instit. de interdict.* ubi ait ejusmodi ædificationem molendini admittendam esse, etiamsi per mille annos alius molendinum habuisset, idque tradit etiam *in tract. de feud. part. 2. num. 47.* simulque † ibidem ut & *d. num. 61.* hoc jus limitat eo casu, quo prohibitio illi alteri facta est, & is tam diu in prohibitione acquievit, ut post eam præscriptio secuta fuerit, quam limitationem adducunt etiam Bald. *in l. 1. num. 10. C. de servit. & aq.* Jas. *in d. l. quominus. num. 155. ff. de flumin.* Brun. *cons. 56. num. 6.* Cravett. *cons. 111. num. 22.* Wesemb. *cons. 67. num. 29.* Alexand. *cons. 194. num. 7. lib. 2.* communiterque approbatam esse asserunt Roland. à Vall. *cons. 97. num. 7. lib. 3.* & Franc. Rip. *in d. l. quominus. num. 14.* Et † facit pro ea quod generaliter expediti juris sit, ea, quæ meræ facultatis sunt (inter † quæ etiam est extruere in suo molendinum *arg. l. cum eo, & l. Imperatores, ff. de servit. urban. præd.* Schneidw. *d. part. 2. nu. 54.* Schrad. *de jurib. incorporalib. §. 5. num. 44.* Borcholt. *in hoc cap. unic. num. 34.*) non præscribi nisi post prohibitionem à præscribente factam, *c. significante* & ibi Dd. communiter *c. possessiones 16. q. 1. de appellat.* Cyn. *in l. cum notissimi, §. sed cum illud, C. de præscript. 30. vel 40. annor.*

55 56 57 58

Felin. *in c.cum accessissent.num.27.de constit.* Balb.*de praescript.4.part.5.part.principal.quaest.5.nu.2.* Roland. à Vall.*cons.21.num.13.14.& 15.vol.1.*

59 Atque † hinc praedicta limitatio etiam locum habet contra subditos, qui liberam facultatem habent eundi ad molendum in molendino domini sui, vel ad coquendum panes in furno domini. Nam licet etiam post centum & multo plurium annorum spatium, quo ita ad molendum vel coquendum panes iverunt, in futurum ut ibi molant vel coquant, cogi non possint, nec praescriptio iis eo nomine obstet, cum & haec res sit merae facultatis: Rip.*in d.l.quo minus,num.32.ff.de flum.& in c.cum Ecclesia Sutrina num.44. de caus. possess.& propriet.* Zoannet *in repet.l.2.num.154. C.de pact. int. empt. & vend. & in tract. de venat.num.83.* Borcholt.*in hoc cap.unic.num.35.* Alciat. *in l.certis annis num.16. C.de pact.* Roland.à Vall. *cons.52. num.21. & 22.lib.2.* Cravet.*de antiq.temp.part.4.§.materia ista, num.98.* Thessaur.*decis.61.num.1.& 2.* addens ita semper pronunciasse senatum Pedemontanum, & ut veram ac communem sententiam servare Choppin. etiam *lib.1.de legib. Andorum cap.13. in pr.* testatur, eam sententiam pronunciando saepe in Gallia comprobatam
60 esse: tamen † si hi subditi alibi molere aut panes coquere prohibiti fuerint, & huic prohibitioni tam diu acquieverint, ut praescriptio post eam prohibitionem secuta sit, non poterunt alibi molere & coquere, Jacbin.de S.Georg. *de feud.in verb.& cum molendinis num.5.* Borcholt. *d.loc.num.37.vers.& denique subditi* Balb.*d.quaest.5.num.3.* Guid.Pap.*quaest.298.num.1.& 2.* Panorm. *in c.Abbatis S. Sylviani nu.10. de verb.signif.* Cravett.*cons.111.nu.22.* Zoannet. *d.nu.154. & d.nu.83.* Jas.*in d.l.quo minus nu.28.29.30.& 31.* ubi multos alle-

gat

gat. Eamque sententiam communem esse asserit Rulant. *cons.22.num.23.lib.2.*

Atque † hæc quidem de prohibitione ita se habent, etiamsi majori parte fiat Boer. *decis.125.num.5.* Thessaur. *d.decis.16.num.7.vers.sufficereq; hoc*, & similiter etiamsi eam non judicialiter, sed extra judicium factam esse constet, Balb. *d.quæst.5. num.3. vers. Quod procedit etiam*, Roland. à Vall. *cons.80. num.41. vol.3* Zoannet. *d.num.154. & d.nu.83.* Panorm. *in d.cap. Abbatis S.Sylv.num.11.* Borcholt. *d.num.37.* Rosenth. *de feud.c.5.conclus.27.nu.1.* Thessaur. *decis.209.nu.26.* post alios esse adductos, & † sive ea prohibitio fuerit specialis, gloss. *in l. qui luminibus ff. de servitut. urban. prædior.* & post eam Schrader. *d.§.5.num.49.* sive generalis, per proclama scilicet facta, Jacob. de S.Georg. *in d.tract.de feud.in verb. & cum venationibus, num.2.* Balb. *d.quæst.5.nu.4.* Schrader. *d.§.5.nu.50.* cum † prohibitio generalis tantam vim & efficaciam habeat quoad omnes personas, sub illa generalitate comprehensas, quantum habet prohibitio specialis respectu illarum personarum, quibus specialis prohibitio facta est. *arg. l.si duo* & ibi Bart. *num.1. ff.de administr.tutor. l.Gallus, §.quid si verb. instituens ff. de liber. & posth. l.si chorus in princ. ff.de legat.3.* Bart. *in l.centurio.num.17. ff. de vulg. & pupil.substit.* Ronchogal. *in l.3.§.ubi duo, num.112.ff.de duob.reis.* Schrad. *d.§.5.nu.52.* Non † sufficit tamen specialem vel etiam generalem prohibitionem esse factam, nisi simul doceatur, post ipsam prohibitionem legitimum tempus præscriptionis esse lapsum, Cravett. *in d.tract. de antiq. temp. part.4. §. Materia ista, quæst.24. nu.99.* ubi plures alios Doctores pro hac sententia allegat, hoc vero legitimum tempus censetur esse triginta annorum Guid. Pap.

conf.171.num.5. Kirchov. *lib.2.com.opin.tom.2.in verb. molendinum.* Natta *conf.522.num.1.* Joseph. Ludovic. *in decis.Peruf.106.num.15.* Etsi vero non desunt, qui de probatione cui nimirum incumbat probare, quod prohibitioni obtemperatum fuit, existimant, prohibenti ejusmodi onus non incumbere, tamen contrarium verius est, quod præsumptio Juris pro iis, quibus prohibitum est militet, facitque pro hac sententia *l.cum in debito & l. ab eo ff. de probat.* Thessaur. post alios *d.decis.16. num.8.* addens ita per Senatum Pedemontan. judicatum fuisse à Senatu Mediol. & Afflict. *decis.388.num.10.* dicere sic etiam per totum consilium Neapolitanum contra prohibentem pronunciatum fuisse.

65 Quantum † vero ad publica flumina attinet, in his quoque dicemus molendinum ædificari posse, nec licentia Principis supremi vel alterius ex concessione, consuetudine aut præscriptione hoc regale habentis opus esse modo sine invidia & æmulatione alterius id fiat, nec usus fluminum deterior reddatur, idque in non navigabilibus fluminibus etiamsi ex illis aliud na-
66 vigabile fiat, minus est dubium, quod † eorum non tanta sit utilitas, quanta navigabilium, idque de iis non navigabilibus tradunt Specul.*tit.de cauf.possess. & propr. §.quia vero, num.19. vers.item quod flumen* Rip. *in d.l.quo minus num.17.* Franc.Marc. *decis.40. num.4. part.1. & decis.50. num.3. p.ead.* Corn.*conf.268. col.ult. vol.4.* Schurff. *conf.38.nu.1.& 2. cent.3.* Roland.à Vall. *conf.97.num.7.vol.3.* ubi plures alios nominatim hujus sententiæ suffragatores adducit, simulque ait eam ab omnibus passim & indistincte receptam esse, & Boss. *in tract.de aquis & flumin. num.35.* ait, omnes ita tenere *in d.l. Quo minus.*

Ex

Ex † quibus inter alia consequitur in navibus re- 67
ćte etiam extrui molendina, quæ sunt in fluminibus non navigabilibus, cujusmodi molendina in nonnullis locis reperiuntur, idque in specie de ejusmodi molendinis docet Franc. Marc. *decis. 386. nu. 3. par. 1.* Bart. *in d. l. quo minus, num. 34. ff. de flum.* Castr. *in d. l. fluminum, num. 3. ff. de damn. infect.* De † his proditum etiam 68
est, quod mobilium loco habeantur, Tiraq. *de retr. consang. §. 1. gloss. 7. num. 92. & 94.* Rulant *de commiss. part. 4. lib. 2. c. 7. membr. 2. num. 18* Vult. *de feud. cap. 5. num. 5. lib. 1.* Rosenth. *de feud. cap. 4. conclus. 4. num. 2.*
Cumprimis † vero de eo genere molendini, quod alas 69
habet, & vi ventorum agitur, certum est, sine licentia etiam superioris per aliquem in suo fundo illud extrui posse, Schrad. *de jurib. incorporalib. §. 5. num. 9.* idque eo confirmatur, quod non solum rerum suarum quilibet moderator & arbiter sit, & in suo etiam in præjudicium alterius ædificare possit, ut supra dictum est, sed etiam quod † aër sit omnium communis *l. fin. §.* 70
injuriarum, ff. de injur. & usus ejus super fundo suo cuilibet liber esse debeat, *l. fin. in princ.* & ibi gloss. *in verb. quia cœlum, ff. de servit.* Castr. *ibid. in 1. lect. num. 3. & 4.* alteri quo per ædificationem ejusmodi molendini communis aër nullo modo obstruatur aut impediatur. Atque † hæc etiam inter immobilia inter mo- 71
bilia referri possunt, nisi talia sint, ut loco non moveantur, Tiraq. *d. gloss. 7. num. 94. vers. sed & ex consuetudine,* Rulant. *d. loc. n. 19.* Vult. *jam citato loco.* Rosent. *d. concl. 4. nu. 1.* facitque eo text. *in l. Titius horreum, ff. de acquir. rer. dom.*

Etsi † vero non pauci reperiuntur Interpretes qui 72
putant, quod de fluminibus non navigabilibus diximus, in navigabilibus non habere locum, quasi in illis

solis,

ſolis, non etiam in his ſine licentia & authoritate ejus, qui regalia habet, liceat molendinum citra incommodum alterius & impedimentum uſus publici ædificate, tamen contra ſentire Bald. Jaſ. Boſſ. Corneum & Franciſc. Marc. aſſerit Roland. à Vall. *in d. conſ. 97. nu. 7. verſ. imo fortius.* Eandem ſententiam amplectitur Weſemb. *conſ. 67. num. 11.* ubi pro ea etiam allegat Jaſ. *in l. Quo minus, ff. de flum.* Bald. Salicet. Alberic. & alios *in l. ſi manifeſte, C. de ſervit.* & Schurff. *conſ. 42. Diligenter, centur. 2.* additque hanc ſententiam eſſe communem. Ego vero ſententiam hanc etiam veriorem eſſe exiſtimaverim, eique accedere malim. Nam Ulpian. *in d. l. fluminum de damn. infect.* generatim de fluminibus publicis loquendo, & nullam diſtinctionem inter navigabilia & non navigabilia adhibendo tam in illis quam in his permittit cuilibet ædificare & deſtruere, dummodo hoc ſine incommodo cujusque fiat. *Sic in l. 1. ff. de fluminibus.* verba Prætoris generaliter de fluminibus publicis ſunt concepta, & dum vetatur, ne in iis, ſive ſint navigabilia ſive nõ, aliquid fiat, quo uſus deterior reddatur, ſimul eo ipſo permittitur, ut quis iis libere utatur, ſi uſum publicum deteriorem non faciat, & ſic aliis non officiat, atque ideo Ulpian. *in d. l. 1. § non autem,* ſic ait, non eſſe, quod in flumine publico ripave fit, ut coerceatur à Prætore, ſed ſi id fiat, quo deterior ſtatio & navigatio fiat. Ac-
73 cedit his † quod interdictum prohibitorium in quolibet loco publico, cujusmodi etiam eſt flumen publicum, ſive ſit navigabile ſive non, aliter locum non habeat, quam ſi tale aliquid fiat, quod in aliorum damnum redundat, *l. 2. verſ. propter quod, ff. ne quid in loc. publ.* ideoque Rofred. *in ſuo proceſſ. jud. tit. de interdict. ne quid in flum. publ. vel rip. ejus ponat.* enumerans

rans requisita interdicti, quo agitur contra eum, qui
ædificare vel aliud facere vult in flumine publico,
octavum requisitum esse dicit, ut tale quid fiat, pro-
pter quod flumen fiat deterius, ut apud eum est vide-
re, *d.tit.num.2.vers.octavum quod illud*, ubi ita ea de re
loquitur, ut id ostendat, cumprimis is in navigabili
flumine locum habere, & addat in non navigabili flu-
mine utile interdictum competere, si id deterius red-
datur. Si igitur cessat actio, ut in loco aliquo publico,
sic & in flumine, quando aliquid fit, quo publicus usus
non deterior redditur: merito id æque in navigabili
atque in non navigabili debet esse liberum, sive quis
molendinum velit ædificare, sive aliud facere, nec
actio aliqua contra tale aliquid facientem locum ha-
bet. Denique † vendicat sibi locum hic regula natu- 74
ralis æquitatis, per quam conceditur, ut ab aliquo fiat
aliquid, quod ipsi prodest, & alteri non nocet, *l.2.§.
quanquam. ff. de aq. & aq. pluv. arc. l. in creditore, ff.
de evict.*

Nec † obstat l. quo minus, ff. de fluminibus. Nam 75
primum, quod eo loco non permittitur ex flumine
publico, si navigabile est, aut ex eo navigabile fit, aquã
ducere, ita juxta textus modo adductos accipien-
dum est, si ejusmodi factum sit, ut alteri noceat, &
usum fluminis deteriorem reddat. Id enim etiam vult
Ulpian. *in d.l.1. in prin. & d.§. non autem item d.l.2. &
d.l. fluminum.* ubi hic idem Jurisconsultus consensum
& authoritatem Principis requirit eo casu, quo ædifi-
catur vel destruitur cum incommodo alterius, neque
alio pertinet responsum Pauli *in l. si autem plures, §. fin.
ff. de damn. infect.* atque huc faciunt, quæ per fallen-
tiã adducit Boss. *tit. de aq. & n. flum. 33.* Deinde ex eod.
text. *d.l. Quo minus*, ut ex text. *d.§. fin.* confirmatur po-
tius,

tius, idem obtinere in fluminibus navigabilibus quod in non navigabilibus, ex quibus navigabile fit, cum in utroque textu simpliciter utriusque generis fluminum mentio fiat.

76 Non † obstat etiam text. *in l. servitutes, §. publico. ff. de servitut.* siquidem licet viarum publicarum & fluminum publicorum eadem censeatur esse ratio, *d. l. fluminum, & in d. §. publico* proditum sit, à Principe peti solere, ut per viam publicam aquam ducere sine incommodo publico liceat, tamen responderi potest cum Accurs. *in d. §. publico* subintelligendum ibi esse verbum *maxime*, quasi Jureconsultus dixerit, maxime sine incommodo publico, atque ita præter alios respondet Roland. à Vall. *d. consf. 97. num. 7. vers. non obstat*, ubi allegat quoque Jas. *in d. l. Quo minus, quæst. 13. nu. 19.* & Boss. *d. loc. nu. 36.* eodem modo ad *d. §. publico*, respondentes, quib. accedit Paul. de Castr. *in d. §. publico*, qui ita eum locum interpretatur, ut licentia Principis eo demum casu sit opus, quo aliquid fit cum incommodo publico, atque hanc conciliationem urgent textus diversi supra adducti. Sic igitur ex his omnibus statuendum esse puto, in flumine publico, sive navigabile sit sive non, posse libere molendinum extrui, si non noceat alii, nec publicus usus deterior reddatur, eo vero casu. quo cum alterius injuria & impedimento publici usus aliquid fit, ædificando molendinum vel simili ratione, opus esse authoritate & permissu ejus, qui regale habet in flumine navigabili vel non navigabili, ideoque utroque casu licite molendinum extrui tam in navigabili quam in non navigabili flumine. Non desunt, qui ideo indistincte putant, licentia summi Principis vel eorum, qui concessione, consuetudine vel præscriptione hoc regale habent, opus esse, quod semper per ædificationem mo-

lendini in flumine publico navigatio & usus ejus deterior reddatur. Sed è contra attendendum est in supra allegatis & pluribus aliis textibus eo ipso, quod utantur hac exceptione, si non deterior fiat usus, satis innuatur & præsupponatur, non semper per molendinum navigationem impediri vel etiam alia ratione usum fluminis publici deteriorem reddi, idque tempore veterum Jurisconsultorum, ita se habuisse, ac similiter postea secutos pragmaticos Juris interpretes in Germania & aliis regionibus, in quibus ea, quæ flumina publica concernunt, nota sunt, idem sensisse. Et sane notorium est reperiri loca, in quibus sine impedimento publico & deterio ratione fluminum publicorum, molendina ædificata sunt.

Quæstio † vero illa an in superiori parte fluminis 77
publici molendinum construi possit invito eo, qui in inferiori parte ejus fluminis molendinum habet, ita decidi potest, ut utamur distinctione inter eum casum, quo quis licite in inferiore fluminis parte molendinum ædificatum habet, & quo licite non habet. Priore casu eo invito non potest aliud molendinum in superiori parte fluminis ædificari, neque aqua coarctando impediri, quo minus lucrum suum molendinum in inferiori parte extructum percidiat: posteriori vero casu potest impediri, Dyn. Oldrad. Jas. Rip. & alii Dd. *in d.l. quo minus*, Isern. *in hoc. cap. unic. in verb. Flumina, num. 5. & ibid.* Afflict. *nu. 3. vers. Et breviter*, Ferrariens. *in sua pract. in form. libell. actionis confessoria, verb. servitus aquaductus, num. 7.* ubi hanc sententiam communem dicit. Idem affirmat Jas. *in d.l. Quo minus, num. 2.* Sic etiam Francisc. Viv. *commun. opin. 181.* asseri eandem sententiam ab omnibus approbari Interpretibus *in l. si ex argentariis. §. si invito, ff. de*

ff.de edend.& in l.si manifeste, C.de servitut.& aq. Cor-
78 roboratur † hæc sententia eleganti textu *in l. concedendo, 8.ff. de aq.pluv.arcend.* item *in l.2. §.idem ait, 15. ff.ne quid in loc.publ.* ubi hæc extant verba: *Idem ait, si in publico ædificem, deinde hoc ædificium ei obstet, quod in publico ædificaveras, cessare hoc interdictum, cum tu quoque illicite ædificaveris, nisi forte tu jure tibi concesso ædificaveras.*

79 Censetur † autem illicite ædificare molendinum, qui hoc facit sine licentia Principis in æmulationem & injuriam alterius & non principaliter utilitatis publicæ causa vel in suum commodum, aut usum fluminis deteriorem reddendo ædificat, sed ut alteri potius noceat Gail. *d.observ.69 num.28.* cum, ut supra in terminis privati fluminis ostensum est, ut alteri damnum inferamus & injuriam faciamus, humanæ societatis vinculum non permittat, & naturalis ratio flagitet, ut dolus ejus, qui alteri principaliter nocere studet, & æmulationem alterius quid facit, excludatur &
80 avertatur. In † dubio vero quilibet præsumitur ædificare principaliter ad suam utilitatem, & non animo nocendi vel ad æmulationem aliquam alterius, gloss. *in l.fluminum, §.fin.ff.de damn.infect.* Bart. *in l.item lapilli, num.4.ff.de rer.divis.& in l.merito, nu.1.ff. pro soc.* Idem Bartol. Jas.& Dd. *in d.l. Quominus.ff.de flumin.* Schneidw. *de feud.part.2. num.46. & in §. summa autem divisio.num.59. Instit.de interdict.* Gail. *d.observ.69.*
81 *nu.30.* Quia † in dubio præsumitur in meliorem partem, non autem quod quis delinquere & dolose age-
82 re voluerit. *d.l.merito.ff. pro soc.* & † qui jure suo utitur, nemini censetur facere injuriam *l.quod & lex Favia §. is tamen. ff. de liber. hom. exhib. l. injuriarum §.1.*
ff. de

ff. de inj. jur. d. l. flumin. §. fin. & l. 1. §. denique. & l. si in meo fundo. ff. de aq. pluv. arcen. l. Nullus. ff. de reg. jur.

Verum † hoc jus, quo in dubio quis non præsumitur ædificare ad æmulationem alterius, fallit, si impensæ in molendinum factæ excedunt commodum quod inde percipi potest, Felin. *in c. nonnulli. num. 1. in princ. de rescript.* Rip. *in d. l. quo minus. argum. l. Mediterranea.* & ibi Bart. *C. de annon. & tribut. lib. 10.* Schrad. *de jur. incorp. §. 5. num. 18.* vel † si extruens ex tali molendino nullum sentiret commodum. Paul. de Castr. *in l. Altius Cod. de serv. & aq.* Schrad. *in d. §. 5. num. 17.* Cæpol. *in tractat. de serv. præd. urban. cap. 39. nu. 3. vers. Sed si facit. & cap. 62. num. 2. vers. in dubio tamen arg. l. 2. §. denique. de aq. pluv. arcend. l. & qui data opera in pr. ibi,* sine lucro hoc affectavit *ff. ex quib. caus. major.* 83 84

Possunt † vero ejusmodi molendina & alia quæ ad æmulationem alterius in fluminibus extruuntur novi operis nunciationis remedio impediri *l. opus novum. ff. de oper. publ. l. Quicunque castellorum Cod. de funct. limitroph. lib. 11.* Bartol. *in l. ex hoc jure. num. 7. ff. de just. & jur. & in l. 1. nu. 2. ff. Quod quisque jur.* Jason. *in d. l. ex hoc jure num. 12. & in d. l. Quo minus. num. 24.* Gail. *d. observ. 69. num. 18.* Idque † adeo verum est, ut mandata etiam inhibitoria sine clausula contra eos, qui post denunciationem ædificant, decerni possint, idque in Camera Imperiali observatur, si utraque pars vel saltem reus immediate imperio subjectus sit, Gail. *observ. 16. nu. 12. lib. 2.* 85 86

Addendum † vero his omnibus, quæ de molendinis dicta sunt, & illud, non deesse quidem, qui in dubium vocant, an molendina vel potius jus ea extruendi sit de regalibus, sed verius esse ad regalia non pertinere tenent Petrus à Petr. *de fideicommiss. quæst. 11.* 87

 nu. 580.

num.580. Rutg. Rulant *de commiss. part. 4. lib. 2. cap. 13. num. 1.* Bellug. *in speculo princ. §. 28. num. 11.* Cephal. *cons. 150. nu. 2. lib. 2.* Rosenth. *de feud. c. 5. concl. 28. nu. 2.* Idq; confirmatur eo, quod supra ostensum est in privato & publico etiam flumine non solum non navigabili, sed & navigabili molendinum ædificari posse sine licentia Principis, si statio vel navigatio deterior non reddatur, simileve aliud incommodum inde se-
88 quatur. Accedit † quod molendinum habere non sit etiam jurisdictionis Wesemb. *cons. 67. num. 27.* ubi pro hac sententia allegat *l. 2. Cod. de quadrien. præscr.* & Dd. illud ibi tradentes Frider. *de mand. cap. 38. num. 9.* & Jacob. de S. Georg. *de sua invest. verb. & cum molend.*
89 *num. 5.* ubi decidit, licet ipse dominus † habeat molendinum, tamen non prohiberi aliquem ex subditis aliud ædificare, idque docet etiam Chassan. *in consuet.* Burg. *Des forestr. §. ult. n. 1.* & Rosenth. *d. conc. 28. nu. 2.*
90 addens hanc sententiam indubitatam esse. Sed † cum flumina publica sint de regalibus, ideoque hodie regalia habentes ægre ferant, molendinum in iis ædificari, consultius fuerit eorum consensum impetrare, ut plerunque in multis locis fieri solet. Rosenth. *d. conclus. 28. num. 7.*

Videri autem posset huic regali fluminum navigabilium, & alia navigabilia facientium affine esse
91 compendium naufragiorum, cum † variis locis hujusmodi compendia sibi vendicent regalia habentes, & ea inter regalia in Sicilia, Anglia & litoribus Italiæ annumerari scribunt Luc. de Penn. & Joan. de Plat. *in l. 1. de naufrag. lib. 11.* Matth. de Afflict. *in Neapolit. const. 59. lib. 1.* Petr. Greg. *in suo syntagm. lib. 3. part. 1. cap. 14. num. 8. in fin.* & Choppin. *de doman. Franciæ lib. 1. cap. 15. num. 10.* & *de Regno Franciæ* addi potest

Joann.

Joann. Guttierez *canonic. quaest. lib. 1. cap. 9. nu. 20.* Sed ut hujusmodi † compendia naufragiorum admittantur & inter regalia referantur, juri naturali & æquitati repugnat, cum iniquissimum & absurdissimum sit, ex re omnino calamitosa & luctuosa emolumentum capere, & quem nostris opibus sublevare debebamus, ei reliquias, quas ad litus vel ripam ejectas bona fide restitui oportebat, diripere *l. nequid ex naufragiis. ff. de incend. ruin. naufrag. & d. l. 1.* afflictoque afflictionem addere *l. Divus. ff. de offic. praesid. & l. jam dementis. C. de Episcop. aud. c. At si clerici § fin. de judic.* ideoque barbarum illud esse dicit Bodin. *de Republ. lib. 1. cap. 10.* additque, si in ea re non vero errore, sed scientia peccatur, scelus esse, quod erroris specie prætenditur. 92

Neque † vero tantum veteri jure Romano ejusmodi compendia naufragiorum prohibita sunt *d. l. neque ex naufragiis. & d. l. 1.* sed etiam constitutione Imperatoris Friderici II. *de statut. & consuet. § navigia.* & in desumpta inde *auth. navigia. Cod. de furt.* ita damnantur, ut omnium locorum consuetudines huic constitutioni adversantes omnino tollantur. Et similiter constitutione criminali Caroli V. *c. 219.* ejusmodi consuetudines tanquam corruptelæ & irrationabiles cassantur & in perpetuum tolluntur in has Joan. Guttierrez *d. cap. 9. num. 20.* quoad Franciæ Regnum ita invehitur, ut utatur etiam his verbis: *quid Principem Christianissimum movere potest, ut ejusmodi impiam & crudelem consuetudinem probaverit, aut à judicibus servari permiserit.* 93

Quibus † accedit quod de jure Canonico ipso facto sunt excommunicati, qui ex naufragiis emolumentum quærunt & naufragium passos spoliant *c. excommunicati. de raptorib.* Panorm. *in princ. ibid.* Gail. *obs. 18. n. 3. lib. 1.* 94

num.580. Rutg. Rulant *de commiss. part. 4. lib. 2. cap. 13. num. 1.* Bellug. *in speculo princ. §. 28. num. 11.* Cephal. *cons. 150. nu. 2. lib. 2.* Rosenth. *de feud. c. 5. concl. 28. nu. 2.* Idq; confirmatur eo, quod supra ostensum est in privato & publico etiam flumine non solum non navigabili, sed & navigabili molendinum ædificari posse sine licentia Principis, si statio vel navigatio deterior non reddatur, simileve aliud incommodum inde se-
88 quatur. Accedit † quod molendinum habere non sit etiam jurisdictionis Wesemb. *cons. 67. num. 27.* ubi pro hac sententia allegat *l. 2. Cod. de quadrien. præscr.* & Dd. illud ibi tradentes Frider. *de mand. cap. 38. num. 9.* & Jacob. de S. Georg. *de sua invest. verb. & cum molend.*
89 *num. 5.* ubi decidit, licet ipse dominus † habeat molendinum, tamen non prohiberi aliquem ex subditis aliud ædificare, idque docet etiam Chassan. *in consuet. Burg. Des forestr. §. ult. n. 1.* & Rosenth. *d. conc. 28. nu. 2.*
90 addens hanc sententiam indubitatam esse. Sed † cum flumina publica sint de regalibus, ideoque hodie regalia habentes ægre ferant, molendinum in iis ædificari, consultius fuerit eorum consensum impetrare, ut plerunque in multis locis fieri solet. Rosenth. *d. conclus. 28. num. 7.*

Videri autem posset huic regali fluminum navigabilium, & alia navigabilia facientium affine esse
91 compendium naufragiorum, cum † variis locis hujusmodi compendia sibi vendicent regalia habentes, & ea inter regalia in Sicilia, Anglia & litoribus Italiæ annumerari scribunt Luc. de Penn. & Joan. de Plat. *in l. 1. de naufrag. lib. 11.* Matth. de Afflict. *in Neapolit. const. 59. lib. 1.* Petr. Greg. *in suo syntagm. lib. 3. part. 1. cap. 14. num. 8. in fin.* & Choppin. *de doman. Franciæ lib. 1. cap. 15. num. 10.* & *de Regno Franciæ* addi potest

Joann.

Joann. Guttierez *canonic. quæst. lib. 1. cap. 9. nu. 20.* Sed ut hujusmodi † compendia naufragiorum admittan- 92
tur & inter regalia referantur, juri naturali & æquitati repugnat, cum iniquissimum & absurdissimum sit, ex re omnino calamitosa & luctuosa emolumentum capere, & quem nostris opibus sublevare debebamus, ei reliquias, quas ad litus vel ripam ejectas bona fide restitui oportebat, diripere *l. ne quid ex naufragiis. ff. de incend. ruin. naufrag. & d. l. 1.* afflictoque afflictionem addere *l. Divus. ff. de offic. præsid. & l. jam dementis. C. de Episcop. aud. c. At si clerici §. fin. de judic.* ideoque barbarum illud esse dicit Bodin. *de Republ. lib. 1. cap. 10.* additque, si in ea re non vero errore, sed scientia peccatur, scelus esse, quod erroris specie prætenditur.

Neque † vero tantum veteri jure Romano ejus- 93
modi compendia naufragiorum prohibita sunt *d. l. neque ex naufragiis. & d. l. 1.* sed etiam constitutione Imperatoris Friderici II. *de statut. & consuet. §. navigia.* & in desumpta inde *auth. navigia. Cod. de furt.* ita damnantur, ut omnium locorum consuetudines huic constitutioni adversantes omnino tollantur. Et similiter constitutione criminali Caroli V. *c. 219.* ejusmodi consuetudines tanquam corruptelæ & irrationabiles cassantur & in perpetuum tolluntur in has Joan. Guttierrez *d. cap. 9. num. 20.* quoad Franciæ Regnum ita invehitur, ut utatur etiam his verbis: *quid Principem Christianissimum movere potest, ut ejusmodi impiam & crudelem consuetudinem probaverit, aut à judicibus servari permiserit.*

Quibus † accedit quod de jure Canonico ipso fa- 94
cto sunt excommunicati, qui ex naufragiis emolumentum quærunt & naufragium passos spoliant *c. excommunicati. de raptorib.* Panorm. *in princ. ibid.* Gail. *obs. 18. n. 3. lib. 1.*

 Atque

95 Atque † hæc quidem cum ita se habeant adeo & odiosa & omni jure prohibita esse censentur compendia, quæ ex naufragiis quæruntur & consuetudines quibus ea comprobantur, ut contra eos qui ita naufragium passos spoliant, & in hujusmodi consuetudinibus se fundant, a præcepto inchoari possit, & mandata sine clausula in Camera Imperiali decernantur Gail. *d.observ.18. num.6.* Ita factum est in causa civitatis Lubecensis contra Comitem Oldenburgensem, & in causa civitatis Bremensis contra eundem Comitem, & Gail. *d.loco* testatur, id etiam factum esse in causa civitatis Hamburgensis contra Duces
96 Holsatiæ. Tenetur † etiam judex ex officio inquirere in causa naufragii de omnibus iis, quæ à naufragio dependent, contra surripientes bona eorum, qui naufragium perpessi sunt, ac fit ea inquisitio libere ac summarie. *l. quoties & l. submersis. C de naufrag. lib.11.* Marant. *de ord. judic. part.6. in verb. Et pervenitur aliquando per viam inquisit. num.140.* ubi non solum dicit de ea re esse textum *in d.l. quoties. & d.l. submersis,* sed Dd. etiam illud ibidem tradere, ideoque etiam te-
97 stes † qui naufragio interfuerunt, parte etiam non citata examinari possunt Hyppol. *sing.24. num.2.* Bart. *in l.2. num.4. C. de naufrag. lib.11.* Felin. *in cap.2. num.10. de testib.* Gail. *d.observ.18. num.6. in fin.* per text. *in d.l. ne quid ex naufragio. §. de his autem.* Habent etiam hæc omnia locum sive naufragia facta sint in flumine sive in mari, in quo tamen ea crebriora sunt, ut & periculosior in ea navigatio est. Atque hæc quidem, quæ de bonis eorum, qui naufragium patiuntur dicta sunt, ita se habere eo minus mirum est, quod in allegata constitutione Caroli V. *d.cap.219.* consuetudines illorum etiam locorum, quibus magistratus rerum fur-

tiva-

tivarum vel per rapinam ablatarum, ac apud furem vel raptorem inventarum & ea casu quo auriga currum subvertit, & aliquis ex improviso & inopinato inde læditur, & perit ipsius currus & equorum bonorumque dominium sibi vendicant.

Quæstionis ; vero de mari & ejus litore est, an sic- 98
ut flumina navigabilia, & per quæ alia navigabilia fiunt, inter regalia referantur, ita etiam ipsum mare, ejusque litus de regalibus sint? Cacheran. *decis.155. num.81.* & Ferrar. Montan. *de feud.lib.5. cap.7.versic. Tametsi jus piscandi.* maris administrationem & ipsum etiam dominium ad regalia refert, nec inter mare & flumen publicum discrimen constituit, & Mynsing. *respons.1. num.162. decad.11.* proprietatem maris regalium speciem esse ait, & pro ea sententia allegat text. *in hoc cap.unic.* idque videtur confirmari per textum *in l.litora. ff. ne quid in loc. public.* ubi litora maris, in quæ populus Romanus Imperium habet, populi Romani esse dicuntur. Populi vero Romani jus per legem Regiam in Imperatores translatum est *§. sed & quod Principi. Institut. de jur.nat.gent. & civ.* ideoque ob textum *in d.l. litora. ff. ne quid in loc. public.* Aym. Parmens. *de jur. alluv. lib.1.cap.15. num.11. & 12.* post Jacob. de Aren. à se allegatum. ait, litora esse propria populi Romani vel Cæsaris non solum ratione jurisdictionis, sed & proprietatis.

Sed verius est maris & litoris proprietatem de jure communi non esse de regalibus. Nam nec *in hoc cap.unic.* ulla fit mentio maris vel etiam litorum ejus, nec etiam Andr. de Isern. Matth. de Afflict. Alvarot. Bald. Laudens. Borcholt. Cujac. & alii Dd. ibi tradunt maris vel litorum proprietatem esse Principis vel populi Romani & inter regalia referenda. Imo Isern. &

Afflict. licet velint *in hoc cap. unic. in verb. Armandiæ* litora etiam per armandias significari, (quam interpretationem erroneam esse supra *cap. 3.* ostensum est) tamen Isern. *ibid. num. 1.* expresse dicit litora non aliter ad regalia pertinere, quam quoad Regis defensionem & protectionem, ut videlicet prohibeat ibi fieri quicquam, quo usus litorum impediatur, additque litora maris non esse in patrimonio regis, quod distent hæc ab illis, quæ sunt in fisci vel Cæsaris dominio, & Afflict. *ibid. ad verb. Armandiæ. num. 2.* ait, quoad jurisdictionem, protectionem & defensionem litora esse regis, & simul *num. 3.* penes Principem propterea, quod litora non sint ejus, sed tantum protectionem & defensionem eorum habeat, non esse potestatem dandi alicui licentiam ædificandi in litore, ideoque si concedat illam licentiam plus posse contradictionem populi ejus civitatis, ubi est litus, quam permissionem Principis. Sic & Borch. *ibidem num. 31. vers. proprietas vero.* ait, maris & litoris proprietatem communem & omnibus æque pater, idque in fluminibus non ita se habere tradit, & eo ipso negat proprietatem maris Imperatoris esse vel alterius regalia habentis. Accedunt his Vivius *decis. 344. num. 1.* Heigius *quæst. 40. nu. 57. lib. 2.* & Bellug. *in specul. princ. rubr. 28. num. 10.* Rulant *de commissar. part. 4. lib. 2. cap. 10. num. 3.* plures etiam alios allegans Peregrin. *de jur. fisc. lib. 1. tit. 1. num. 17.* asserens maria Principum non esse proprietate, sed tantum respectu jurisdictionis & protectionis. Idem tenent gloss. *in §. & quidem. Instit. de rer. divis. & d. l. litora. ff. ne quid in loc. public. & in §. litorum. Instit. de rer. divis. & ibid.* Angel. *num. 1.* Faber *num. 2.* dicentes maria non esse in alicujus alterius dominio, quam Dei. Hyppol. de Marsil. etiam *in l. fin. num. 180.*

ff. de

ff. de jurisdict. omn. judic. post Bart. Bald. Angel. Alex. & Gemin. ita de mari loquitur ut nullam dominii vel proprietatis faciat mentionem, sed tantum jurisdictionis, & de communi sententia Cagnol. *ibid. nu. 2. & 5.* ita testatur, ut jurisdictionis tantum, non autem proprietatis meminerit, ideoque non recte à Cacherano. *in d. decis. 155. num. 18.* ita Cagnol. de hac communi Dd. opinione allegatur, quasi non solum de jurisdictione & protectione sed etiam dominio loquatur. Similiter male eo sensu Hyppolit. de Marsil. & alii plures ab eodem Cacherano allegantur, cum & hi non de dominio, sed de jurisdictione & protectione loquatur.

Confirmatur etiam hæc sententia eo, quod mare & litora diserte in nullius bonis esse dicantur, *§. litorum. & §. insula. Instit. de rer. divis. l. litora. ff. de contrah. empt. l. adeo. §. insula. & l. quod in litore 14. & l. ergo. §. fin. ff. de acquir. rer. domin.* Quod de fluminibus non ita est proditum nec dici potest, cum eorum quæ publica esse dicuntur, certa sint dominia. *d. l. quod in litore* ideoque expresse ea inter regalia referuntur, nulla simul facta mentione maris vel litorum. Atque eo minus dici potest, illud jus, quo in nullius bonis esse dicuntur, abrogatum esse, nec hoc à Dd. *in d. cap. unic.* vel etiam *in d. §. litorum* aut *aliis supra allegatis similibusque locis* docetur. Quin & Mynsing. ipse licet *in supra allegato respons. 1. num. 162.* sentiat maris proprietatem etiam esse de regalibus, tamen *in d. §. flumina. num. 13. & d. §. litorum.* tradit, mare & litora in nullius dominium transire, sed communia esse ac omnibus patere, nec ullo verbo aliquid hac in re novo jure correctum esse innuit. Et dum *in d. respons. 1. num. 162.* proprietatem maris speciem esse regalium dicens ad-

dit hæc verba: *vel usus ejus*, dubitanter loquitur. Et sane usum maris etiam non esse alicujus proprium, sed omnibus hominibus communem, certum est, *d. §. litorum. & d. l. litora. & l. seq. ff. ne quid in loc. publ. l. injuriarum. §. si quis me prohibeat. ff. de injur. & d. l. litora. ff. de contrah. empt.* eaque receptissima est Dd. sententia.

Quemadmodum autem Mynsingero non patrocinatur textus *in d. cap. unic.* sic Aym. Parmens. *supra allegat. lib. 1. cap. 15. num. 11. & 12.* & ab eo adductus Jacob. de Arena tenentes litora esse populi Romani vel Cæsaris non solum ratione jurisdictionis, sed etiam proprietatis, nõ recte se fundant *in d. l. litora. ff. ne quid in loc. publ.* Nam ex iis, quæ supra adducta sunt, satis apparet, hos textus non esse intelligendos de proprietate, sed de jurisdictione & protectione, ut nimirum prohibeatur, nequid in litoribus fiat, quo usus eorum deterior reddatur vel impediatur Isern. *in d. cap. unic. ad verb. Armandia. num. 1.* ubi hoc sensu allegat. *d. l. litora* idem tradit glos. *in §. & quidem. Instit. de rer. divis. & in l. 2. ff. eod.* sibi subjiciens *d. l. litora*, dicit eam accipiendam esse de jurisdictione, idque facit etiam in ea lege, & similiter Cæpoll. *de servitut. rustic. prædior. cap. 27. nu. 2.* eandem legem de jurisdictione intelligendam esse dicit. Quibus accedit præstantissimus Jureconsultus compater & quondam Collega meus Vulteius *in d. §. Et quidem. num. 3.*

CAPUT IV.

De Portu.

SUMMARIA.

1. *Portus quid?*
2. *Statio quid? an & quatenus ex l. 12. tabb. portus appel-*

appellatione domus continetur, item de Hostiensi portu, & peculiari Comite portus eoque, qui centenarius dictus est.

3. *Portus quare fluminibus proxime à Friderico subjiciantur?*

4. *Portus sunt publici.*

5. *Ad portus reparandos & conservandos etiam privilegiati tenentur.*

6. *In portu non minus quam flumine publico cuilibet piscari licet.*

7. *In fluminibus publicis nihil facere licet, quo statio deterior fiat.*

8. *Portuum & fluminum publicorum quemadmodum ante Friderici Primi tempora par ratio fuit, sic & ipse utraque inter regalia retulit, & à quibus alius inter regalia numerentur* nu.9.

10. *Vectigal quod ex portu percipitur inter publica fisci regalia referri, ideoque ad regalia illud pertinere non esse dubium, portus alios naturales alios artificiales esse, & utrique ad hoc regale pertinent.*

11. *Per portus in hoc c. unic. intelligendum est illud vectigal seu portorium, quod ex portu percipitur.*

12. *Portorium à portu nomen habet.*

13. *Portorium nonnunquam vocatur illud vectigal quod pro transitu per pontem penditur, idque à Gallis pontenage vocatur* nu.14.

15. *Portorii quidam generaliter etiam meminerunt.*

16. *Portitores quinam à scriptoribus vocentur?*

17. *Portitores vocantur etiam redemptores.*

19. *Iidem communi appellatione publicanorum comprehenduntur.*

QUartum regale sunt portus. Ulpian. *in l. portus. de verb. signif.* portus † inquit, appellatus est con- 1

clusus locus, quo importantur merces, & inde exportantur, eaque nihilominus statio est conclusa atque munita, inde angiportum dictum est. Idem Ulpianus
2 *in l.1.§.statio.ff.de flumin.* stationem † dicit esse locum, ubicunque naves tuto stare possunt, eoque pertinet & illud, in portu navigare, hoc est in tuto navigare. In l.12.tabb. portus appellatione domus denotatur per hæc verba: cui testimonium defuerit, is tertiis diebus ob portum obvagulatum ito. Nec tamen ea appellatio pertinebat ad quamlibet domum, sed tantum ad eam insulam, quæ remota esset ab aliis ædibus, & sic tuta ab incendiis, fumis & incursionibus & merces eo tutius in ea conservari indeque exportari & importari possent *l.3. §. effractura de offic. præfect. vigil.* Goedd. *in l.portus.num.4.ff.de verb.signific.* Spatium ejus erat duorum pedum cum dimidio, ut circumiri insula posset Cujac. *lib.1.observ.4* Goedd. *in d.l.portus num.3.* Portum vero Cajetæ celeberrimum fuisse ait Cicero *in Orat. pro l. Manil.* Et Hostiensis talis & tam celebris præ aliis fuit, ut simpliciter facta portus mentione hic Hostiensis intelligeretur: & ob hunc portum tantum fuit olim peculiaris Comes, qui Comes portus fuit Pancirol. in comment. ad notit. Imp. occident. *cap.9.* ubi late de hujusmodi Comite agit. Atque idem *eod. lib. cap.18.* ratione portuum centenarium etiam fuisse ostendit, ut is cum centum aut plus minus militibus portum tueretur.
3 Fridericus † Imperator *in hoc cap. unic.* regalia enumerans fluminibus proxime voluit subjicere portus, quod quidem eodem modo fecit, quo Imperator Justinianus *in §. flumina. Instit. de rer. divis.* in fluminibus agens subjungit portus, quemadmodum & idem facit Marcianus *in l. nemo. §. fin. ff. eodem.*

Quem-

Quemadmodum † vero portus cum fluminibus 4 conjunguntur *in d.§.flumina.& d.§.fin.* sic etiam utrobique portus dicuntur publici, & quod portus tales sint, confirmatur per *l.ad portus. Cod. de oper. public.* ubi † omnes & quidem etiam privilegiati tenentur ad 5 portus, ut quæ publica sunt loca, reparandos & conservandos.

Additur tamen *in d.§.flumina.* non † minus in por- 6 tu, quam in fluminibus publicis cuilibet licere piscari, eoque ipso abunde innuitur publicum usum tam in portu quam in fluminibus admitti, & eo pertinet text. *in l. Cæsar. de public. & vectig.* Eodem spectat quod in verbis Prætoris adductis ab Ulpian. *in l.1.ff.de flumin.* & explicatis ibid. *in §. non autem* prohibetur † etiam, 7 ne quid in fluminibus publicis fiat, quo statio fiat deterior, ideoque adversus eos, qui contra faciunt, interdictum prohibitorium competit *d.l.1.§.deterior statio.*

Quemadmodum † igitur ante Friderici tempora 8 portuum & fluminum publicorum par fuit habita ratio, sic & Imperator tam portus, quam flumina publica navigabilia & ex quibus navigabilia fiunt, inter regalia *in hoc cap.unic.* referri voluit, & portus, ut supra attigimus, fluminibus mox subjungit. Simpliciter † et- 9 iam portuum meminerunt & regalibus annumerant Radev. *lib.2. cap.5.* Gunth. *lib.8.* & Sigon. *de reg. Ital. lib.7. & 12.* Sic etiam Bald. *in hoc cap.unic. num.1.* ait, omnes portus ad Regem pertinere & Cæpoll. *d. loc. cap.28. num.2. vers. hodie vero* asserit, ut flumina, sic portus jure communi esse Principis. per *hoc cap.unic.* idemque tradit Petr. Gregor. *de republ. lib.9. cap.1. num.27. & in suo syntagm. lib.3. part.1. cap.14. num.7.* ubi dicit portus etiam publici & regii juris esse *per hoc cap. unic.* Etsi vero *in l.ad portus. ff. de oper. publ.*

portus

portus alii naturales esse dicantur alii artificiales sive manu & arte facti; tamen nulla differentia inter eos constituenda est, cum supra allegati textus *in l. portus. ff. de verb. signif. l. 1. §. statio. ff. de flumin. §. flumina. Instit. de rer. divis. l. nemo. ff. eod. l. ad portus. ff. de oper. public. l. Cæsar. ff. de public. & vectigal. & in hoc ipso cap. unic. quæ sint regal.* verbo *portus* utantur generaliter, nec ulla distinctio inter naturales & artificiales portus addatur, idemque fiat à Dd. & aliis Scriptoribus jam adductis, & Juris expediti sit simpliciter & generaliter sine distinctione prolata debere intelligi generaliter & indistinctè *l. 3. in fin. ff. de offic. præsid. l. de pretio. §. cum concordantibus. ff. de public. in rem act. l. 1. §. generaliter. ff. de legat. præstand.*

10 Quibus ita se habentibus, & cum † proventus ipse & vectigal quod ex portu percipitur, inter publica fisci vectigalia generaliter numeretur *in l. inter publica. §. fin. ff. de verb. signif.* non est dubitandum, quin hoc ipsum vectigal sive portorium ad hoc regale pertineat, nec ulla distinctione inter naturales & artificia-
11 les ea in re opus sit, ideoque † Andr. Isern. Afflict. Alvarot. Præpos. Cujac. & Hotom. *in hoc cap. unic.* Cæpoll. *de serv. rust. præd. cap. 24. num. 2.* per portus apud Fridericum dicunt intelligendum esse illud vectigal sive portorium quod ex portu percipitur. Quibus accedit Rebuff. *in l. inter publica §. fin. in verbo vectigal portus. ff. de verb. signif.* & Jacob. Spiegel. *in suis schol. ad Gunther. lib. 5.* enumerando aliquot regalia inter ea non portus, sed portoria refert. Et sane tantus est hac in Interpretum consensus, ut merito dici possit crebriori calculo eorum receptam esse hanc Interpretum sententiam, quod hoc portorium sit illud vecti-

vectigal, sive ille proventus, qui ratione portus percipitur.

Hujusmodi portorii mentio fit etiam *in l.3. Cod. de vectigal. & commiss.* appellaturque vectigal portus *in d.l. inter publica. §. fin.* Portorii meminit & vetus lex censoria de qua est textus *in l. in lege censoria ff. de verb. signif.* ubi Alfenus ait, in lege censoria portus Siciliæ ita scriptum erat, servos quos domo quis ducet suo usu, pro his portorium ne dato. Quærebatur si quis à Sicilia servos Romam mitteret fundi instruendi causa, utrum pro his hominibus portorium dare teneretur, nec ne. Respondit duas esse in hac scriptura quæstiones. Primam, quid esset domum ducere. Alteram, quid esset suo usu ducere. Hæc Alfenus, subjiciens utriusque quæstionis solutionem & explicationem.
Etsi † vero portorium à portu nomen habeat, & por- 12
tus vectigal vocetur *d. § fin.* tamen nonnunquam † & 13
illud vectigal portorium nūcupatur, quod pro transitu per pontem penditur *l. cum in plures. §. vehiculum ff. locat.* ubi hæc extant verba: *vehiculum conduxisti, ut onus tuum portaret, & secum iter faceret; id dum pontem transiret, redemptor ejus pontis portorium ab eo exigebat. Quærebatur, an pro ipsa sola rheda portorium daturus fuerit &c.* Hoc † portorium Galli Pontenage 14
vocant, Choppin. *De Doman. Franc. lib. 1. tit. 9. num. 2.*
Meminit † autem generaliter portoriorum Tacitus 15
lib. 13. ubi scribit Senatum Neroni dissuasisse, ne portoria tolleret, & addit, sublatis portoriis sequi, ut tributorum abolitio postuletur. Et Cicero *ad Attic. lib. 11. Epist. 6. portoriis Italiæ sublatis*, inquit, *quod vectigal domesticum superest præter vicesimam?* Qui † ve- 16
ro exigunt portorium, portitores à scriptoribus appellantur, ut præter alios ostendit Rebuff. *in d. l. portus. in*

tus. in

tus. in verb. vectigal portus. ff. de verb. signif. De qua re
17 videatur etiam Forner. *select. lib. 1. cap. 20.* Iidem † vocantur & redemptores *in d. §. vehiculum & l. honori-*
18 *bus. ff. de excusat. muner.* ac † comprehenduntur communi appellatione publicanorum *l. eum qui. ff. de verb. signif. l. 1. §. publicani autem ff. de publican. & vectigal.* idque eo minus mirum est, quod portorium diserte inter publica fisci vectigalia referatur, ut supra dictum est.

CAPUT V.

De ripaticis.

SUMMARIA.

1. Ripa quid?

2. Riparum proprietas non est publica sed privata eorum, quorum prædiis hærent.

3. Vendito fundo, censetur etiam vendita ripa, fuit etiam olim peculiaris Comes ripaticorum.

4. L. 3. ff. de fluminibus, *ubi ripæ dicuntur publicæ, declaratur.*

5. Riparum proprietas licet sit privatorum, tamen usus publicus est.

6. In ripis si invito eo, cujus prædiis hærent, ædificatur, ædificium non fit ædificantis.

7. In ripa mea extructum ædificium propria authoritate destruere possum.

8. Ne ripæ sed ripatica sunt regalia.

9. Per ripatica proventus & commoda intelliguntur, quæ tanquam vectigal quoddam occasione riparum percipiuntur.

10. Ripatica à quibusdam etiam portorium, à quibusdam vero gabellæ appellantur.

11. Ripatica præstantur, si de ripa in ripam flumen transeatur.

12. Ripa-

12. Ripatica etiam à Sigonio inter regalia numerantur, licet nec Radevicus, nec Guntherus, nec Dedochinus Abbas, nec Mutius earum meminerint.

13. De ripaticis jure communi nihil cautum reperitur, ideoque Isern. & Afflictius dicunt Principes ea potius per abusum contra jus commune habere, quod refellitur num.14.

15. Vox Ripaticum *longe ante Imperatoris Friderici tempora fuit nota.*

16. An ripaticorum solutionem ut quis evitet, flumen sic ut nec ponte nec navigio utatur, trasire possit.

QUintum regale sunt ripatica. Ripa † ea esse putatur, quæ plenissimum flumen continet. *l.3. ff. de flum.* & ab Ulpian. *in l.1. §. ripa. ff. eod.* ita recte dicitur definiri, ut sit id, quod flumen continet, naturalem rigorem cursus sui tenens. Quemadmodum autem de via publica reficienda peculiare interdictum propositum est, sic placuit ut & de ripa munienda peculiare edictum proponeretur, quod extat *tit. ff. de ripa muniend.* 1

Etsi vero viarum publicarum, fluminum publicorum navigabilium, & ex quibus navigabilia fiunt, & portuum proprietas privatorum non est, ut superius de singulis suis locis est ostensum, tamen riparum ea in parte longe alia est causa. Harum † enim proprietas non est publica, nec ad eam acquirendam Principis vel alicujus populi authoritas necessaria est, sed ea proprietas est eorum, quorum prædiis ripæ hærent & vicinæ sunt, ideoque arbores in iis natæ eorundem sunt. *l. riparum ff. de rer. division. §. riparum ff. Instit. eod. l. ergo. §.2. de acquirend. rer. domin.* ubi arbor secundum cum agrum in ripa nata indeo dicitur mea esse, quia solum ipsum meum privatum est. At- 2

que

3 que † hæc quidem adeo vera ſunt, ut ſi ab aliquo vendatur fundus, ripa etiam tanquam appendix, & quæ quoad proprietatem ejusdem cum fundo eſt juris, cenſeatur vendita, ut poſt Bart. & Bald. à ſe allegatos tradunt Matth. de Afflict. *in hoc cap. unic. ad verb. Ripatica. nu.3.* & Cæpoll. *de ſervit. ruſtic. prædior. cap.36. num.6.* Fuit tanta riparum & ad eam pertinentium ripaticorum de quibus hic agimus habita ratio, ut peculiaris etiam Comes fuerit conſtitutus, qui riparum Comes dictus eſt, ut oſtendit Pancirol. in comment. ad notit. occident. Imperii c.8.

Quemadmodum autem viarum publicarum, fluminum & portuum, ſic & multo magis litorum non eſt eadem hac in parte cauſa, quæ riparum. Nam litorum proprietas non minus, quam ipſius maris, & quæ ſubjacent mari, terræ vel arenæ dicitur eſſe nullius, ut dictum eſt ſupra *cap.3. nu. ult.*

4 Nec † obſtat his, quod ripæ ſimpliciter non minus quam ipſa flumina dicantur eſſe publicæ, ideoque proprietas non videatur eſſe privatorum, quorum prædiis adhærent *l.3. ff. de flum.* ubi expreſſæ ripæ dicuntur publicæ. Nam hoc *in d.l.3.* ad publicum uſum
5 coarctandum eſt. Etenim † licet proprietas etiam ſit privatorum prædia proxime habentium, tamen uſus earum cenſetur eſſe publicus. Ideoque & Juſtin. *in d. §. Riparum.* & Cajus *in d.l. Riparum* ait, Riparum uſum jure gentium eſſe publicum, ſicut ipſius fluminis, & utrobique additur, hac de cauſa ſicut per ipſum flumen publicum navigare, ſic & ad ripas naves appellere, funes ex arboribus ibi natis religare, retia ſiccare, pondus aliquod in his reponere cuilibet liberum eſſe. Concordat text. *in d.l. ergo. §.1.* eodemque pertinet *l.1. §. fin. ff. ut in flum. publ. navig. lic.* ubi permittitur cuili-

bet

bet etiam pecus appellere ad ripas, & adversus eos, qui hujusmodi usum impedire volunt, interdicto experiri licet.

Neque † tamen eo hoc jus publici usus in ripa porrigendum est, ut à quolibet in ea ædificari possit, ideoque si ædificetur, eo invito, cujus prædio adhæret ripa, non fit ædificium ædificantis *l. Qui autem. ff. de acquir. rer. dom.* Bart. *in l. quominus in quæst. 7. num. 15. ff. de fluminib.* ubi addit, se plus esse dicturum, ædificium † in ripa mea extructum propria authoritate à me destrui posse, *argum. l. quemadmodum. §. 1. ff. ad L. Aquil. l. si item. §. si ad januam. ff. si vi aut clam. l. de pupillo. §. meminisse ff. de oper. nov. nunciat.* idem docet Capoll. *de serv. rustic. prædior. cap. 26. nu. 6.* 6 7

Quæ † quidem omnia cum ita se habeant, non mirum videbitur, quod Fridericus licet ipsas vias publicas, ipsa flumina publica navigabilia & ex quibus navigabilia fiunt, ipsos denique portus regalia vocarit, tamen non etiam ipsas ripas, sed ripatica inter regalia referri & sic appellari voluerit. Neque enim ripæ ipsæ possunt dici Principis, sed propriæ dicuntur eorum, quorum prædiis hærent, & usus ipse non unius etiam est hominis, sed publicus, ita ut Principis authoritas non sit in ripis acquirendis spectanda, juxta ea quæ superius sunt adducta, neque hoc jus Fridericus sua constitutione antiquare voluit, sed in hac constitutione eo spectat, ut † proventus & commoda, quæ tanquam vectigal quoddam occasione riparum percipiuntur, Principis sint, & regalibus annumerentur, eaque ripatica appellat. Atque ita hanc vocem in hac constitutione intelligunt Andr. de Isern. Matth. de Affl. Bald. Præpos. Alvarot. Cujac. Hotom. Borcholt. & alii *in hoc cap. unic.* receptissima interpreta- 8 9

pretatione, neque quoad ipsarum riparum proprietatem & publicum usum per illud à prædicto veteri jure recessum esse docent. Atque illa interpretatio communiter etiam ab aliis Dd. comprobata est, inter quos etiam sunt Ferrar. Montan. *de feud. lib. 5. cap. 7. vers. sunt & riparum.* Vultej. *de feud. cap. 5. num. 7. vers. si ripatica.* Rosenth. *de feud. cap. 5. conclus. 32.* Peregrin. *de jur. fisc. lib. 1. tit. 1. num. 23.* ubi addit jus illud ripaticum, quod Princeps habet in ripis publicorum fluminum privato non competere, nisi ex concessione Principis. Neque aliud *in hoc cap. unic.* Eguinar. Baro vult, dum ripatica vocat jura riparum Principi competentia, quemadmodum & Matth. de Afflict. illa nominat non solum vectigal, sed & jus, quod occasione
10 riparum percipitur. Cujacius † vero & Hotoman. etiam portorium nominant. Gabellæ appellantur ab
11 Alvarot. & Præposit. qui annectit hæc ripatica † ita præstari, si de ripa in ripam flumen transeantur. Idem dicit Bald. *ibid. num. 1.* & Ferr. *supra citato loco* ubi simul nominatim aliquot locorum ripæ Rheni meminit, in quibus hujusmodi ripatica penduntur pro trajectione, quæ navi fit ab una ripa in alteram.

12 Horum † ripaticorum meminit etiam Sigon. *de regn. Italiæ lib. 7.* & ea ibidem inter regalia numerat, sed in vita Friderici, cujus constitutionem nunc hic interpretamur, Sigon. *lib. 12.* nullam ripaticorum nec etiam riparum mentionem inter regalia facit. Similiter nec Radevicus, nec Guntherus, nec Dedochin. Abbas, nec Mutius ripaticorum vel riparum memi-
13 nerunt, neque † etiam in jure communi aliquid nominatim de ripaticis cautum reperitur, ideoq; Andr. de Isern. *in hoc cap. unic. ad verb. Ripatica* & post eum

Matth.

Matth. de Afflict. dicunt Principes ripatica potius per abusum contra jus commune habere.

Cæterum † hæc nihil obstant, cũ satis sit hodie rem ex ipsius Imperatoris Friderici cõstitutione & verbis *in hoc cap. unic.* claram esse quod videl. hic Imperator expresse velit, ripatica inter regalia esse referenda, idque receptissima Interpretum sententia comprobatum est, ita ut Andr. de Isern. & Matth. de Afflict. *etiam supra citato loco* fateantur hæc ripatica hodie esse de regalibus. 14

Et † sane longe ante Friderici tempora vocem *ripaticum* fuisse notam, planum fit vel ex solis verbis beneficii Caroli Magni, quod est cõcessum S. Vincentii & Germani Ecclesiæ Parisiensi. Verba hæc extant apud Annonium Monachum, & sic habent: *Portum donamus, qui est inter pagum Senonicum & Mildunensem, ita ut nullus alius ibi portum habeat, neque teloneum, aut rotaticum, seu vultaticum, seu pistaticum, ripaticum vel salvaticum.* 15

An † vero quis ad evitandam solutionem ripaticorum possit flumen de una in alteram ripam ita transire, ut nec ponte, nec navi ad eam rem utatur, in dubium vocat Præpos. *in d. cap. unic. num. 3.* & *ibid.* cum Bald. *in l. 3. num. 4. C. de priv. fisc.* respondet id fieri posse, Contrariam sententiam præter alios tenet Matth. de Afflict. *in hoc cap. unic. verb. vectigalia num. 52. quæ sunt regalia* Matth. Coler. *de process. executiv. part. 1. c. 3. num. 74. & seqq.* ubi inter cætera adducit etiam pro ejus confirmatione varios textus ex *l. fin. §. dici ff. de public. & vectigal. l. qui fiscales C. de navic. l. cum proponas C. de naut. fœnor. l. si quis C. de curs. publ. lib. 12. l. observare ff. de offic. procons.* ita † tamen ut consuetudo etiam hac in re attendatur. Idem cum eodem Bald. 16 17

sentiunt Alvar. *in d. cap. unic. num.2.* Schneidw. *de feud. par.2. num.114.* & Jacob. de S.Georg. *in trait. de feud. in verb. cum mero, num.21. in fin.* Pro hac sententia faciunt etiam verba Caroli Magni, *in l. ut nulli cogantur, titul. de Episcop. lib.3. LL. Longobard.* ubi ait nullus cogatur ad pontem ire ad fluvium transeundum propter telonei causam, quando in alio loco compendiosius transiri potest fluvius.

CAPUT VI.

De vectigalibus.

SUMMARIA.

1. *Vectigalia unde dicantur, & quid sint?*

2. *Vectigalia alia ἐξαγωγικὰ alia εἰσαγωγικὰ sunt.*

3. *Vectigalia latiori significatione accepta quid denotent?*

4. Ea in l. omnium rerum, C. de vectigal. *appellantur publicæ functiones.*

5. *Vectigalia publica frequentius præcise vocantur vectigalia.*

6. *Vulgo à Dd. appellantur telonia & quare? atque ita etiam in jure Pontificio & Saxonico vocantur.* nu.10.

7. *Vectigalium conductores cur dicantur publicani?*

8. *Telonia à tollo sic dici Isern. Afflict. & Alvar. male docent.*

9. *Vectigalia & telonia referuntur inter regalia.*

11. *Vectigalia Dd. etiam vocant gabellas, appellatione que vectigalium ac gabellarum promiscue utuntur.*

12. *Gabellarii ac Daciarii qui dicantur?*

13. *Ad vectigalia referuntur etiam Pedagia ac Guidagia.*

14. *Vectigalia à Dd. dicuntur esse de summo Imperio.*

15. *Vectigalium jus etiam ante Fridericum I. jure civili*

vili Imperatori competit, & in iis instituendis consensus ejus necessarius fuit.

16. *Idemque constitutione Imperii de Anno 1570. de instituendis & augendis iis confirmatum est.*

17. *De inquisitione contra nova vectigalia instituentes & vetera augentes habenda.*

18. *De vectigalium & aliorum onerum magno abusu* & nu.19.

20. *Cur nova vectigalia non instituenda nec vetera augenda sint, rationes variæ in prædicta constitutione adducuntur, & quænam sint?*

21. *Vectigalia nova propria authoritate instituentes pœna ambitus puniuntur.*

22. *In vectigalibus novis instituendis vel veteribus augendis hodie Electorum etiam Imperii consensus requiritur.*

23. *Mandata sine clausula in Camera adversus eos, qui vel nova vectigalia instituunt, vel vetera augent, obtineri possunt.*

24. *Vectigalia vetera si augeantur, nova institui censentur.*

25. *Augmentum sequitur naturam sui principalis cui accedit, & ejusdem cum eo juris esse censetur, fallit si diversa sit ratio* nu.29.

26. *De dotis augmento idem, quod de dote judicandum.*

27. *Augmentum rei alicujus ex contractu debitæ ei acquiritur, cui res ipsa debetur, quod & ad augmentum latens, cujusmodi est alluvio,* nu.28. *extenditur.*

30. *Accessorium non sequitur naturam sui principalis, quando in accessorio diversa apparet ratio.*

31. *Vectigalia vetera sicut augeri, ita etiam diminui propria authoritate non possunt.*

32. Vectigalia nova præsumuntur per vim & impressionem extorta.

33. Vectigalia etiam tollendi eorumq́; immunitatem largiendi facultas ad regalia pertinet.

34. Rescriptum Imperatoris ab aliquo de non solvendis vectigalibus impetratum non valet.

35. Vectigabilia ob publicam utilitatem instituuntur & non immerito nervi reipubl. dicuntur.

36. Vectigalia quænam, & quando censeantur odiosa?

37. Mercimonia de jure communi sunt cuivis libera.

38. Vectigalia licita, & ob publicam utilitatem instituta, censentur favorabilia.

39. Vectigalia nova tantum, non autem vectigalia antea instituta inter regalia referenda esse, quidam sentiunt, quorum sententia num. 40. *refellitur, & ad fundamenta eorum* nu. 41. *respondetur.*

42. Vectigalia nova instituere & vetera augere, ad majora, antea instituta habere, ad minora pertinet regalia.

43. Vectigalia nova institui & vetera augeri possunt si ob publicam utilitatem vel necessitatem aliquam justa causa subsit.

44. Sine ea ne quidem à summo Principe id fieri potest.

45. Adeo ut Princeps contra faciens peccare dicatur & quidem mortaliter.

46. Principes quid in impositione vectigalium cavere debeant.

47. Vectigalia licite instituuntur ad instructionem viarum vel pontium, vel ad avertendum periculum in viis publicis contra prædones aut in aquis contra piratas. n. 48. *vel ad defendendam patriam contra hostes,* nu. 49. *vel pro defensione fidei,* nu. 50. *vel ad compensanda dispen-*

spendia, quæ ex publicis necessitatibus tollerantur vel ob justam laboris mercedem.

51. Jus exigendi vectigal per Imperatorem vel alium superiorem non recognoscentem recte datur, si tenuitas patriæ, cui conceditur, hoc urgeat.

52. Vectigalia quibus aliis ex causis juste instituantur, remissive.

53. Vectigalium jus ut ab Imperatore impetretur narrari debet, locum, in quo novum vectigal instituendum est, non fuisse aliis vectigalibus vel pedagiis gravatum.

54. Rescripta aut privilegia impetrare volens nihil subiicere debet, quo expresse vel omnino non, vel non facile ea à Principe impetrari potuissent.

55. Civitates jure Romano, an & quatenus ex concessione dicantur habere vectigalia.

56. Præscriptione temporis immemorialis ab inferioribus acquiruntur, & recte instituta vel aucta censentur.

57. L. ult. C. nova vectig. instit. non poss. *declaratur.*

58. Non est rarum in jure nostro, ut ob materiam subjectam copula vim & naturam disjunctivæ induat.

59. In præscriptione immemoriali justum etiam titulum ab Imperatore impetratum requiri, male nonnulli sentiunt, eaque sententia communiter reprobatur & non solum probatione sed & allegatione tituli non opus est.

60. Præscriptione etiam decem annorum cum titulo vectigalium jus acquiritur, si superiorem agnoscens illud habeat, sine titulo vero longissimo temporis spatio opus est, num. 61.

62. Immunitas vectigalium, quanto temporis spacio præscribatur mala fides non solum longi vel longissimi, sed etiam immemorialis temporis præscriptioni obstat.

63. Vectigalis nomine quod penditur, est octava pars rei pro qua vectigal solvitur.

64. Octaviarii qui dicantur in l. à legatis C. de vectigal.

65. Vectigal quod olim pro venalibus mancipiis pendebatur, non vicesima quinta, sed quinquagesima fuit.

66. Vectigal judiciarium fuit ejus summæ, de qua litigabatur, quadragesima.

67. Vectigal judiciarium primum à Cajo Caligula est institutum.

68. Vectigal judiciarium etiam Gallis à Carolo Nono Rege Galliæ fuit olim imperatum, & postea sublatum.

69. Vectigalis genus præclarissimum & apud omnes observatu dignissimum quodnam sit?

70. De vectigali hæreditatum.

71. Vectigal vicesimæ eorum, qui manumittebantur, antiquissimũ & aliquot seculis ante Imperatorũ tempora anno nimirum urbis Romæ conditæ 397. institutum fuit.

72. Vectigalia ab Octaviano originem non ducunt, ut Ægidius Tomat. & Albericus de Rosate minus recte docuerunt.

73. Vectigalia etiam tempore Ciceronis fuerunt instituta, eorumque tria erant genera.

74. Vectigali à Cajo Caligula primum introducta esse asserentium sententia refellitur.

75. Octavæ, quam Cajus Caligula ex diuturnis quæstibus deberi voluit, leges non meminerunt.

76. In vectigalibus omnibus consuetudo spectari solet.

77. A vectigali octavæ fere passim per consuetudinem vel saltem concessionem Imperatoriam recessum est, ita tamen ut plerunq; minus quam octava solvatur.

78. In vectigalibus consuetudo, qua octava exceditur barbarica à nonnullis Dd. vocatur.

79. Vecti-

79. Vectigal quodnam ex rebus venditis solvatur apud Hispanos.

80. Vectigalis nomine quod solvitur, in pecunia consistit, neque ut ex rebus ipsis seu speciebus praestetur, necesse est, idem amplius confirmatur, nu. 82.

81. Vasa vini & cerevisiae, quae vehuntur, aperire, indeque vectigal sumere non licet, etiamsi ita consuetudine receptum sit.

83. Species pro vectigalibus Negus Rex Æthiopum accipere solitus est.

84. Vectigalium nomine Persarum Reges, antequam Darius Histaspis rerum potitus est, nihil a subditis exegerunt, sed tantum ea, quae per eos ultra dabantur, ceperunt.

85. Germani veteres quicquid pensitabant sua sponte conferre soliti sunt.

86. Vectigalium jus regale habentes alienare ea non possunt.

87. Locari tamen vectigalia possunt, & à conductoribus recte sublocantur, nu. 88. *qua in re magna est differentia inter vectigalia & monetas, ut quarum jus non potest locari, multo minus sublocari.*

89. Non minori tamen spacio quam triennii locatio vectigalium fieri potest.

90. Vectigalium conductor, si singulis annis pensionem non solvat, cadit suo jure, etiamsi tempus conductionis nondum sit completum.

91. Vectigalia an & quando fiscalibus debitoribus locari possint?

92. Ad vectigalium conductionem nemo ab iis, quibus hoc regale competit, cogi potest.

93. Fallit, si ea quis antea ex conductione habuerit, &

 mul-

multum inde lucratus fuerit, nec alii conductores reperiantur, nisi forte bellum vel pestis supervenerit, nu. 94.

95. Vectigalia regalariter quilibet solvere tenetur.

96. L. omnibus, C. de vectigalib. *declaratur.*

97. Jus singulare contra tenorem rationis propter aliquam utilitatem introducitur.

98. Regula nulla tam firma quin aliquam restrictionem patiatur, etiamsi talis regula universalis sit, nu. 99.

100. Vectigalia tantum personæ privatæ solvere dicuntur.

101. Inclusio unius est exclusio alterius.

102. Vectigal Fiscus solvere non tenetur.

103. Vectigalia locans si alius sit quam fiscus non est immunis, sed conductori solvere vectigal tenetur.

104. Immunitates à vectigalibus diversimode concecedi solent, & quomodo.

105. A vectigalium solutione, an & quatenus navicularii sint immunes, & nu. 108. 110. *& quare?* nu. 109.

106. Navicularii sive naucleri qui sint?

107. Naviculariorum certum olim erat corpus.

111. A vectigalium solutione præsides Provinciarum immunes esse dicuntur, item Principum, Cameræ, & Parlamentorum Consiliarii, Assessores, Fiscales, Secretarii, & similes nu. 112.

113. Vectigal legati an & quatenus solvere teneantur.

114. A vectigabilibus immunitatē habent hospitalia, item Ecclesiæ, personæque Ecclesiasticæ in iis rebus propriis, in quibus nulla exercetur negociatio nu. 115.

116. Vectigal non tenentur etiam solvere Academiarum Professores, & omnes qui earum veluti liberi, uxores, famuli, typographi vel alii membra sunt pro libris, aliisque rebus propriis, quas studiorum causa habent. quod confirmatur infra nu. 119. & 134.

117. L. uni-

117. L. universi C. de vectigalibus *declaratur, & de vera ejus lectione.*

118. Ratio ubi eadem, ibi idem jus statuendum.

120. De vectigalibus solvendis privilegium scholaribus concessum ob avaritiam Publicanorum non satis, ut debet, servatur.

121. Si vectigal ex consuetudine à scholaribus exigatur, ea de jure non subsistit.

122. Si, cum vectigal exigitur, quid illicite rebus suis scholares adjecerint, illicita tantum in commissum cadere aquius quidem & humanius, contrarium tamen de jure verius est.

123. Fallit si res licita sit alicujus dolose non agentis, sed eam cum illicitis conjunctam esse ignorantis.

124. Vectigal earum rerum non præstatur, pro quibus non est consuetum præstari.

125. Vectigal rerum exercitui paratarum non solvitur.

126. Agriculturæ quantus sit favor, & quam varia ea habeat privilegia? remissive.

127. Vectigal pro iis rebus, quæ ruris exercendi causa vehuntur, non penditur.

128. Vectigal pro iis rebus non solvi, quæ ad proprium alicujus usum vehuntur, adeo verum est, ut consuetudo contrarium inducens non valeat, nu. 129. *& etiam in iis rebus, quæ quis pro usu familiæ suæ comparavit, ex communi Dd. sententia locum habeat,* nu. 130.

131. Usus sui gratia quænam res censeantur comparatæ, ad hoc ne vectigalium oneri subjaceant?

132. Vectigal non solvitur pro annulis, quibus quis in digitis utitur, nec pro vestibus preciosis, quas dorso portat.

133. Vectigal etiam penditur nomine ejus, quod quis domus suæ ædificandæ vel reficiendæ causa vehi curat.

135. Ave-

135. A vectigalibus immunes personæ quarum rerum nomine privilegiatæ non sint?

136. Vectigal etiam cum privilegiatis contrahentes solvunt, etiamsi res Ecclesiæ ematur, nu. 137.

138. Privilegium personale personam ejus, cui concessum est, non egreditur.

139. Vectigal solvit is, cujus gratia contractus celebratus est, vel qui inde commodum percipit, idcoque emptor etiam tantum solvit vectigal & non venditur.

140. De vectigali si pactum inter emptorem & venditorem ineatur, ne emptor id solvat, vel ut venditor rem venditam ultra locum, quo vectigal solvitur, tradat, non valet.

141. Mutuo etiam consensu, si à contractu recedatur, nihilominus vectigal debetur.

142. De vectigalibus solvendis privilegium singulare summa aliqua necessitate urgente adversus privilegiatas personas interdum concedi solet.

143. Vectigal an debeatur, & an quis immunitatem habeat, si quæratur; in dubio pro libertate & immunitate pronunciatio & interpretatio fieri debet.

144. Pœna legis Jul. de ambitu, qua novum aut insolitum vectigal instituentes tenentur, non est ipsa l. Julia, sed senatusconsulto per interpretationem expressa.

145. Exactores novi ac insoliti vectigalis tenentur pœna legis Juliæ de vi publica.

146. Pœna legis Juliæ de vi publica, qualis hodie sit, & qualis olim fuerit? & infra nu. 148.

147. Deportatio quam pœnam ad se trahat?

149. Vectigalia nova vel insolita instituentes pœna legis Jul. de ambitu, exercentes vero pœna legis Jul. de vi publ. *tenentur.*

150. Vectigalium nomine si plus debito quis exegerit

ex edi-

ex edicto prætorio iis, à quibus id publice vel privatim exactum est, tenetur in duplum, in quo tamen etiam est rei persecutio nu.151.

152. Vectigal novum vel insolitum si vi extortum fuerit, cum pœna tripli restitui debet.

153. Contra vectigal exigentes à privilegiatis pœna capitalis constituta est, idque in specie se ita habet etiam in scholaribus nu.154.

155. A scholaribus vectigal exigentes incurrunt etiam alias pœnas & nu.157.

156. Vectigal à privilegiato si exigat privilegiatus, privatur privilegio suo.

158. Qui vectigal exigendo vel alia ratione negocium facessunt naviculariis, decem libris auri multantur.

159. Adversus vectigalia indebita & insolita antea legibus constituta pœna per auream Bullam Caroli IV. confirmantur.

160. Vectigal illicitum exigentes de jure Canonico pœnæ excommunicationis subjacent.

161. Vectigal qui præstare tenetur nec præstat, coram Deo delinquit, & in foro conscientiæ peccare censetur, & res ipsa in commissum cadit nu.162.

163. Vectigal etiamsi quis post omissum professionem solvere paratus sit, nihilominus tamen res in commissum cadit.

164. Eandem pœnam incurrit, qui alia via usus est, si constet eam esse inusitatam vel prohibitam.

165. Nec relevat ab ea pœna, si vel auriga in dominum mercium vel dominus in aurigam culpam conferat.

166. Transit hæc commissi pœna etiam in hæredes ejus, qui fraudati vectigalis delictum commisit, modo vivo delinquente quæstio mota sit nu.167.

169. Ejus-

168. Ejusdem pœnæ persecutio adversus quemlibet possessorem competit.

169. Vectigalis fraudati quænam sit pœna de jure Saxonico, & quid de consuetudine servetur.

170. Ob vectigal fraudatum si res in commissum cadat, statim fraudantis esse desinit, & dominium ipso jure amittitur.

171. Possessio tamen ejus rei sine facto hominis non amittitur, sententiaque declaratoria de ea opus est, & in eo omnes concordant nu.172. *licet generali consuetudine aliud obtineat* nu.173.

174. Ob vectigal non solutum commissi pœnam non incurrit, cui transeundi licentia data, modo intra septem dies ea licentia usus sit, nu.175.

176. Eadem pœna cessat, quando ob adversam tempestatem onus exponitur, vel ob aliam necessitatem urgentem (qualis est metus latronum vel pestis). res transvehuntur nu.177. *Item si quis absente publicano pecuniam eo loco, ubi vectigal solvendum est, deposuerit* num.178. *Vel vectigalia sint illicite instituta & injusta* nu.179. *Vel post commissum publicanus vectigal recepit aut professionem admisit* nu.180. *Vel etiam solvere volentem decepit* nu.181.

182. Similiter ea pœna cessat in fœminis, & in militibus num.183. *in pupillis intra diem tricesimum solventibus* num.184. *in minoribus, restitutionem in integrum petentibus, & dolo carentibus,* nu.185. *item si res commissa intra quinquennium non petatur* nu.186. *vel sine possessoris dolo perierit,* n.187. *quod & ad latam culpam extenditur* num.188.

189. Lata culpa dolo æquiparatur.

190. Ob vectigal non solutum commissi pœnam non

incurrit socius ob culpam socii sui rem communem non profitentis, cum pœna teneat suos auctores.

191. Nec in commissum cadit ea rei pars, quam quis fuit professus, etiamsi altera pars fuerit occultata. & similiter si quis rem furtivam vel vi raptam non profiteatur cessat commissi pœna, & domino rei contra publicanum à fure eam accipientem rei vindicatio competit.

192. Non habet etiam hæc pœna commissi locum, si justa causa, ob quam vectigalia fuerunt instituta, cesset.

193. Commissi pœna cessat si dolus absit, & ex probabili ignorantia vel errore peccetur, ubi simul ostenditur quid eo casu, ubi ignorantia probabilis non est, statuendum sit.

194. L.fin.§.licet quis.ff.de publican. *declaratur.*

195. Dolus in dubio non præsumitur.

196. Immunitas à vectigalibus non excusat personas immunes à professione rerum.

197. Non immunes, etiamsi res profiteantur, tamen si non solvant etiam vectigal, puniuntur, non quidem pœna commissi, sed dupli vectigalis.

198. De remediis & actionibus vectigalium partim specialiter, partim generaliter & remissive.

SExtum regale *in hoc.cap.unic.* sunt vectigalia: Hæc † à vectura sic dicuntur, ideoque si proprietas vo- 1
cabuli spectetur, vectigal est, quod pro invectione & evectione mercium debetur, eoque † pertinet, quod 2
vectigalia alia ἐξαγωγικὰ alia εἰσαγωγικὰ esse scribat Strabo *lib.7.* & Choppin.*de Doman.regn.Gall.lib.1. cap.9. num.1.* Latiori † vero significatione Ulpianus 3
in l.inter publica. §.fin.de verb.signific. ita loquitur de vectigalibus, ut dicat publica vectigalia ea esse intelligenda, ex quibus fiscus vectigal capit, & tale esse vectigal pontis, venalium rerum, salinarum, metallorum.

rum, piſcatorum. Vectigalia vocantur eo loco publica, quemadmodum & in *l.1. §. familiæ. & l.locatio. §. fin. ff. de publican. & vectig. & in l.quanta. §.fin. eod. tit.*
4 Eademque † ratione *in l.omnium. Cod. de vectigal. & commiſſ.* nuncupantur publicæ functiones. Atque hinc conductores vectigalium appellari ſolent in jure noſtro Publicani *l.1. §.1. ff. de publican.* ubi dicuntur à publico nomen habere eodemque pertinet text. *in d.l.quanta. §.fin. & l.cum qui. ff. de verb. ſignif.*

5 Frequentius † tamen & fere paſſim hæc publica vectigalia præciſe vocantur vectigalia, ut videre eſt *in tit. ff. de publican. & vectig. & tit. Cod. de vectig. & commiſſ. & tit. ſeq. aliisque locis.* Idem fit *in hoc cap. un.* ubi per vocem *vectigalia* non denotantur alia, quam
6 publica vectigalia. eademque † dicuntur *in hoc cap. unic.* telonia vulgo appellari. Τέλος græce inter alia ſignificat vectigal, eoque vocabulo ita utitur Mode-
7 ſtinus *in l.15. §. ὁ τέλη ff. de excuſ. tut.* Atque † hinc vectigalium conductores telonæ vocantur & telona-
8 rii. Male vero † Andr. de Iſern. Matth. de Afflict. Præpoſit. Alvarot. *in hoc cap. unic. ad verb. vectigalia* docent, telonia ſic dici à voce tollo, quod octava pars nomine vectigalis tollatur, ex iis quæ vehuntur. De telonii canone legimus etiam apud Caſſiod. *variar. lib.5. Epiſt.39.* ubi Theodoricus Gothorum Rex, telonii, inquit, canonem nulla faciatis uſurpatione confundi, ſed modum rebus utiliſſimum, quem præſtare debeant, imponentes; commerciandi licentiam æquabili ratione revocate, ne ſe tendat in vagum ambitioſa enormitas exigentium.

9 Teloniorum † etiam in vita Friderici primi inter regalia meminerunt Radevic. *lib.2. cap.5.* Gunth. *lib.8.* & Sigon. *de regn. Ital. lib.12.* idque ita ab iis fit, ut quemadmo-

admodum sit in ipsa constitutione Friderici, simul nominatim vectigalium faciant mentionem. Neque aliter de iis inter regalia loquitur Mutius *Chron.lib.18.* Dedoch. Abb. teloniorum tantum, non autem etiam nominatim vectigalium meminit, ut & Radevic.*lib.2. cap.41.* ubi *regalia*, inquit, *monetam, telonium, pedaticum, portus, comitatus & alia similia, si qua sunt communia Mediolanensium, dimittet, & ultra se non intromittet.* Vectigalia † vocantur telonia etiam in jure pontificio *c.si quis Rompetas 24. quæst.3.* & in speculo Saxonico *lib.2. cap.27.* ubi aliquoties teloniorum fit mentio, nec vectigalia ibi aliter appellantur. Solent † Dd. vectigalia quoque vocare gabellas, ac promiscue utuntur appellatione vectigalium ac gabellarum, ut apud eos passim videre licet & testatur Boss. *tit. de vectigal. num.2.* Atque † hinc ab iis Dd. conductores vectigalium nonnunquam appellantur gabellarii, quemadmodum & daciarii dicuntur in Ducatu Mediolanensium ut dicit Boss. *jam citat. loc.* cum vectigal etiam dacium à nonnullis Dd. vocetur. 10 11 12

Referuntur † ad vectigalia etiam pedagia & guidagia, & ita eorum meminit jus pontificium *in c.innovamus. de censibus c.quanquam eod.lib.6.cap.super quibusdam §.præterea de verb.signif. d.c. Si quis Rompetas 24.q.3.* Pedagia vero vocantur etiam pedagica à Radevico *lib.2.cap.5. & c.41.* & utrobique ab eodem inter regalia referuntur. Cujac. *ad hoc cap.unic.* pedagica appellatione vectigalium ibidem comprehendi docet. Verum ut in hoc c.unic. Sic & reliquo jure civili expresse pedagicorum vel pedagiorum vel etiam guidagiorum nulla fit mentio. 13

Cæterum præstationes & functiones publicę, quæ collectæ vocari solent, huc non pertinent, nec appel-

 latio-

latione vectigalium continentur, ideoque de iis seor-
14 sim infra *cap.16.* agemus. Dicuntur † autem à Dd. vectigalia esse de summo Imperio, Bald. *in l.3. C.de jur. fisc.* Salyc. *in l. vectigalia num.2. C.nov. vectig. institut.* Sichard. *ad rubr. Cod.num.2.* Boss. *tit. qui vectig. poss. impon. num.4.* (rationem addens, quod non alii competant vectigalia quam Principi summo.) Choppin. *de Doman. Franciæ lib.1. tit.1. num.6. & tit.10. num.2.* Bertachin. *de gabellis part.1. num.1.* Purpurat. *cons.493. num.4.* Mazoll. *cons.56. nu.3.* Lancelot. *in templo judic. lib.1 cap.1. in verb. collectas & gabellas imponit num.2.* Corset. *de potest. reg. part.4. quæst.48.* Mynsing. *obs.29. num.1. cent.5.* Rip. *respons.181. num.1.* Natt. *cons.661. nu.1.* Knich. *de Saxon. non prov. jur. cap.5. num.60. & 66.* & sane de regalibus supremi Principis ea esse, & à Friderico I. *in hoc cap. unic.* expresse inter ea referri, eo mi-
15 nus mirum videbitur, quod † etiam antea jure civili Imperatori horum jus competierit, & in iis constituendis consensus ejus necessarius fuerit *l.1.2. & 3. C.nov. vectig. instit. non poss. l. vectigalia ff. de public. & vectig. cap. innovamus, De censib. & c. Super quibusdam*
16 *§. præterea de verb. signif.* idemque † in Comitiis anno 1576. Ratisbonæ ab Ordinibus Imperii habitis cautum est constitutione Imperii §. **Weiter seind.** §. **Dardurch dann.** & §. **Derhalben damit.** ubi & diserte vectigalia referuntur ad superioritatem ac reservata sive regalia Cæsaris & simul vetatur, ne privata authoritate alicujus ex ordinibus Imperii aliorumque hominum nova vectigalia instituantur, vel etiam
17 vetera augeantur. Et † ut hac in parte abusui eo magis occurratur *in d. §.* **Derhalben damit** expresse omnibus ordinibus Imperii in singulis circulis, & nominatim etiam circulorum Ducibus & eorum adjun-

ctis mandatur, ut sedulo inquirant, an, ubi, & qua ratione nova vectigalia instituantur, vel vetera augeantur, quocunque tandem prætextu hoc fiat, additurque ibidem, debere in inquisitione illa comperta in deputatorum ordinum conventu ad Cæsareos commissarios ac sex Electorum consiliarios deferri, & ab his, re prius deliberata, Cæsari relationem fieri. Et quod de vectigalibus non etiam augendis in ea constitutione addatur, satis expresse quoque proditum est *in d.l. vectigalia.*

Ut autem prædicta constitutio in Imperio promulgaretur, eo consultius & magis necessarium fuit, quod magnus † passim reperiatur abusus vectiga- 18
lium, Ferr. Mont. *de feud. lib. 5. cap. 7.* ubi ait totum orbem vectigalibus novis premi, & Alber. de Rosat. *in rubr. Cod. n. ov. vect. inst. non poss.* male, inquit, servatur in Italia hic titulus, Sichard. etiam *ibidem* cum allegans asserit, se vereri ne pejus in Germania & passim servetur. Natta *in tract. de Princ. lib. 2.* mihi *pag. 249.* generaliter loquens de Principibus, & quidem etiam inferioribus ait, Onerant populos tributis, vectigalia instituunt nova, augent vetera, conquiritur undique materia cogendæ pecuniæ. Et Bodin. *de Republ. lib. 1. cap. 10.* conqueritur, privatos passim vectigalia exigere, idque non solum in Gallia, sed & in variis aliis regnis fieri. Sunt † etiam, qui tantum in indicendis & 19
augendis oneribus publicis abusum passim esse dicunt, ut pauperibus vix precarius relinquatur spiritus, quemadmodum ait Bald. *in l. hoc jure circa fin. ff. de just. & jur.* & post eum Wesenb. *cons. 45. num. 15.* Vasq. *illustr. controv. lib. 1. c. 8. num. 8.* Roland. à Vall. *cons. 50. num. 22. lib. 1.* Proinde eo magis opera danda est, ut per leges & constitutiones hujusmodi abusus tollatur, ut

factum est per supra allegatam constitutionem Imperii de anno 1576. ubi expresse etiam abusus vectigalium fit mentio *in* §. **Wetters seind/** *&* *in d.*§. **Dar-**
20 **durch dann.** *&* §. **Derhalben damit** & † in specie diversæ prægnantes & notabiles subjiciuntur rationes, ob quas in ea constitutione tantopere provisum est, ne nova instituantur vectigalia, nec vetera augeantur. Ex his rationibus est, quod facultas id faciendi non solum ad superioritatem & regalia Imperatoris pertineat, sed & quod, si privata authoritate vectigalia nova instituerentur, vel vetera augerentur, id in singularis præeminentiæ & reservatorum Imperatoris, ac ejusdem Electorumque Imperii dignitatis contemptum & diminutionem vergeret, publicæ utilitati repugnaret, pretia rerum in commerciis & iis, quæ ad victualia spectant, augerentur, & facile causa ad impatientiam *&* seditionem subditis præberetur. Quatenus vero singularis præeminentiæ & reservatorum Imperatoris ibidem fit mentio, eo verius est, jus vectigalium, si præsertim de novo instituantur, vel vetera augeantur, hodie etiam ad regalia & præeminentiam Imperatoris pertinere, idque illa constitutione comprobari & confirmari, ut *lib.1. cap.2. nu.43. & 44.* dictum est.

Merito igitur nulli Principi vel alii superiorem agnoscenti licet vectigalia nova propria authoritate instituere, vel etiam vetera augere, & sic etiam *in d.l. vectigalia ff. de publ.* nec præsidi provinciæ, nec aliis id sine præcepto Imperatoris permittitur *& in d.l.2. C. Nov. vectig. inst.* negatur decreto etiam civitatum
21 institui posse nova vectigalia. Et † sane qui authoritate propria nova vectigalia instituere deprehenduntur pœna ambitus puniuntur *l. unic. ff. ad leg. jul. de ambit.*

ambit. Ut † autem eo minus & difficilius ad vectigalia nova instituenda vel etiam vetera augenda deveniatur, hodie in Imperio ad eam rem una cum Imperatore etiam Electorum Imperii consensus requiritur, idque de novis vectigalibus non instituendis continetur capitulatione Cæsarea cum Electoribus facta, & de utrisque diserte etiam sancitum est in prædicta *constitutione d.* §. Weiter seind §. Dardurch dann. & §. Derhalben damit. & omnis etiam prætextus, qui ex nomine Ungelds/ Auffschlags/ Brückengelds/ Weggelds/ aut alia ratione obtendi possit, ibidem præciditur. 22

Est † igitur ejusmodi factum, quo nova vectigalia sub aliquo prætextu instituuntur vel vetera augentur, tam odiosum, atque adeo publicæ utilitati & legibus constitutionibusque repugnat, ipsoque jure nullum esse censetur, ut mandata pœnalia etiam sine clausula adversus eos, qui vectigalia nova instituunt, vel jam antea constituta augent, obtineri possunt, atque ea ratione ab ipsa executione recte inchoetur. Cameraque Imperialis hujusmodi mandata pœnalia sæpissime decreverit contra eos, qui nova vectigalia instituere vel vetera augere conati sunt, idque ipsa experientia & praxis docet. Atque ita 5. Octobris anno 1588. decretum est mandatum in causa civitatis Coloniensis contra Ducem Juliacensem, in causa ejusdem civitatis contra Isenberg, in causa civitatum Imperialium contra Archiepiscopum Coloniensem. Item 21. Maij an. 1591. in causa Altenhaseln contra Isenberg. Et eodem anno 19. Novembr. in causa Nobilium & aliorum Ordinum Ducatus Pomeraniæ contra Ducem Pomeraniæ Stetin. simileque mandatum decretum est in causa civitatis Spirensis contra Electorem 23

Palatinum. De hujusmodi præjudiciis videre licet etiam decision. & præjudic. Cameræ. *in verb. Mandata sine clausula pag.191. & in verb. Vietig.150.* exeantque multo plura præjudicia adeo, ut apud Gilmannum *Symphorcmat. supplicat. tom.2. pars.3.in.7. supplicat.4.* asseratur, quod immunera hujusmodi præjudicia allegari possint.

24 Quod † autem privata authoritate aliquid facere non minus in veteribus augendis, quam novis instituendis prohibitum est, id ea subnixum est ratione, quod vetera etiam augendo novi aliquid fiat, & vectigalia etiam nova esse censeantur, cum vetera augentur *l. Licitatio. §. eadem. ff. de public. cap. Prohibemus.* & ibi Dd. *de censibus.* Salicet. *ad d.l.2.num.1.Cod.nov.vect. instit.non poss.* Cujac. *in parat. ad eundem titulum & ibidem* Azo *in sua summ.num.1.* Wesenb. *cons.45.nu.45.*

25 Verum quidem est, quòd augmentum † censeatur sequi naturam sui principalis cui accedit, & ejusdem cum eo juris esse dicatur *l. si ex toto & l. Quod in*
26 *rerum. § si quid post. ff. de leg.1.* & sic de † dotis augmento idem judicandum sit, quod de ipsa dote *l. inter socerum. § cum inter. ff. de pact. dotal. l. etiam. Cod. de jur.*
27 *dot.* & augmentum † rei, quæ ex contractu aliquo debetur, ei acquiratur, cui res ipsa debetur, *l. si fundus in princ. & l. Paulus. § si domus. ff. de pignor. & hypoth.* id-
28 que † in latenti etiam augmento sibi locum vendicet, cujusmodi est alluvio *l. Si convenerit. § si nuda. ff. de pignor. act. l. id quod. ff. de peric. & commod. rei vendit. l. si ego. § ultim. ff. de public.* Sed hæc non refragantur quo minus aliud dicendum sit, tam in augmento veterum vectigalium, quam in ipsis veteribus vectigali-
29 bus. Nam argumentum † non sequitur naturam sui principalis, cui accedit, quando diversa est ratio in

augmen-

augmento. *l. Qui fundum. §. 1. ff. pro emptor.* Corn. *conſ. 240. verſ. Nec obſtat quod augmentum. lib 3.* Menochius *conſ. 2.. num. 25.* Tiraquell. *de retract. §. 1. gloſſ. 18. num. 59.* Facit huc quod generaliter † negetur idem 30
obtinere in acceſſorio, quod in principali, quando in acceſſorio apparet diverſa ratio. *l. ex placito. C. de rei vindic. l. ſi is a quo. Cod. de præd. minor. non alienan.* late Hyppol. de Marſil. *in ſing. 17. num. 3.* Jam vero longe alia eſt ratio in veteribus vectigalibus, ut quæ jam antea ex neceſſaria cauſa inſtituta ſunt, & ideo favore ſuffulta, alia vero in augmento eorum, ut re nova & omnino odioſa, id quod ex is, quæ de odioſis vectigalibus paulo poſt uberius dicturi ſumus, planius evidet.

Quemadmodum † autem vectigalia vetera augeri non poſſunt privata authoritate, ſic & ea diminuere tali authoritate interdictum eſt, textus eſt expreſſus *in l. vectigalia. ff. de public. in.* ubi Juriſconſultus primum ſine præcepto Imperatoris generaliter negat, vectigalia præcedentia reformari poſſe, deinde ſpeciatim ſubjungit, nec addi iis, nec etiam diminui ea ſine tali præcepto poſſe, atque Azo *in ſua ſumm. ad tit. Cod. nov. vectigal. inſtitut. non poſſe num. 1.* novum vectigal interpretatur etiam illud eſſe, quod minus eſt, quam vetus erat. Cui accedit Cujac. *in parat. ejuſdem tituli* dum generatim dicit, nova vectigalia eſſe, quæ abhorrent à priſca conſuetudine. Adeo † vero 32
odioſa & prohibita ſunt vectigalia, ſi omnino nova, vel vetera mutata ſint, ut per vim & impreſſionem extorta eſſe præſumantur, Weſenbec. *conſ. 45. num. 45. verſ. dicuntur autem nova.* poſt Bald. *in cap. 1. verb. pactiones. de pac. Conſt.* Lucas de Penn. *in hac lege ff. de aquæduct.* Jacobin. de S. Georg. *in tractat. feudal. verb.*

Et cum mero mixtoq́; imperio num.16. ubi allegat Baldum *in c.1.qualiter vasallus jur. deb.fid.* dicentem jura nova à subditis præsumi extorta, & se ita cuidam magno viro in facto valde arduo consilium petenti respondisse.

Atque ex his quidem, quæ hactenus dicta sunt, conficitur, non solum omnino nova vectigalia aliquo loco instituere, sed & antea instituta augere vel diminuere, ad regalia pertinere, atque hoc eo minus mirum videri debet, quod moneta, quæ post vectigalia in hoc c.unic. proximum regale est, per augmentum vel etiam diminutionem mutari, sine legitima causa non possit, ut *suo loco* demonstrabitur.

33 Cum † vero hæc ita se habeant, facultatem etiam tollendi vectigalia, & immunitatem eorum largiendi ad regalia spectare dicendum est, Bodin. *de Repub. lib.1. cap.10.* Sichard.*in Rubr. Cod. Nova vectig. instit.* & Peregrin.*de jur.fisc.lib.6.tit.5.num.2.* ubi ait, hujusmodi immunitatem & exemptionem per magistratus inferiores dari non posse, sed ejus concessionem tantum ad Principem, vel ejus consilia majora, quæ summum Reip. Imperium tenent, pertinere. Et sane si reformare & minuere vectigalia est de regalibus, & tale aliquid sine consensu Imperatoris fieri non potest, consequitur idem merito statui in facultate tollendi vectigalia & concedendi immunitatem eorum
34 *ex d.l. vectigalia.* Eoque † pertinet, quod non valeat rescriptum etiam Imperatoris ab aliquo de non solvendis vectigalibus impetratum *l.vectigalia.& l.quicquid.C.de vectig.* Eodem spectat *tit. C.de immun.nem. conced.lib.10. l.vacuatis Cod. de annon.lib.eod.* & text.*in l.omnium. Cod.de vectig.* ubi Imperatores ajunt, vectigalium non parvam esse functionem, quæ debet ab omni-

omnibus, qui negotiationis & transferendarum mercium habent curam æqua ratione defendi.

Sane † cum vectigalia ob utilitatem vel necessita- 35
tem publicam instituantur. *l.fin.Cod.de vectig.l.1. Cod. vectig.nov. instit. non poss.* Bart.& Dd. *in l.omnium. C. de vectig.* tanta eorum est functio, ut quemadmodum tributa *in l.1. §. in causa.ff.de quæst.* dicuntur nervi esse Reipublicæ, sic idem elogium vectigalibus recte & necessitate urgente institutis tribui possit. Neque obstat quod vectigalia † odiosa etiam esse censeantur 36
l.quicquid. Cod.de vectig.l.3. & l.fin. Cod.nov.vectig. instituti non posse. Boss.*tit.de vectig.n.10.* & Corn.*cons.199. col.4. vol.1.* & huc pertineat constitutio Imperii anno 1576. promulgata *§.* **Dardurch dann/** *& §.seq.* eodemque † faciat, quod mercimonia jure communi 37
cuivis libera sint *l.semper §.Negotiatores de jur.immun. l.invitum & l. Dudum Cod.de contrah.empt. l.sicut C. de obligat. & act. l.invitos Cod.locati.* Nam odiosa quidem sunt, quæ contra veterem consuetudinem, necessitate non urgente, vel omnino nova sunt, vel uterum augmentum, vel cum à conductoribus vectigalium plus debito exigitur, *d.l.vectigalia.ff.de public.d.l.1.l.2. & l.3. Cod. Nov. vectig. instit. non poss.* eoque pertinet *d.l.fin. & d.l.quicquid.cum similibus*, neque aliud vult prædicta constitutio Imperii *in d.§.* **Dardurch dann.** *& §.seq.* quatenus diversæ & prægnantes rationes assignantur, cur hujusmodi vectigalia odiosa vel potius odiosissima sint, ideoque non admittenda, sed † illa quæ licita sunt, & utilitas necessitasque plublica 38
efflagitavit, merito favorabilia censentur. *l.vectigalia C.de vectig.* Beroius *cons.137.nu.29.vol.3.* St r.A.*dec.f.96. num.19.& 31.* & post hos Andr.Knichen *de Saxo non*

prov. Jure cap.5. num.78. facitque huc quod ejusmodi vectigalia Reip. nervi ſint, ut ſuprá oſtenſum eſt.

39 Sunt † autem nonnulli, qui inter vectigalia antea inſtituta, & ea quæ nova ſunt, hac diſtinctione utendum eſſe opinantur, ut hæc regalibus annumerentur, non autem illa. Ita enim ſentiunt Alciat. *in c. quod ſedem. nu.47. de offic. deleg.* Roland. à Vall. *conſ.42. nu.33. lib.2.* & Petr. Gregor. *de Republ. lib.9. cap.1. num.30.*

40 Sed † multa ſunt, ob quæ ea ſententia pro erronea habenda ſit. Nam primum conſtat textum *in hoc cap. unic.* ſimpliciter de vectigalibus loqui, nec aliquo modo innuere, quod ea vectigalia, quæ antea inſtituta ſunt, non ſint inter regalia numeranda. Radevic. quoque *lib.2. cap.5. & cap. 11.* aliique ſcriptores, qui in ejusdem Imperatoris vita vectigalium ac teloniorum inter regalia meminerunt, indiſtincte etiam ac ſimpliciter id faciunt. Et ſi minuere vel augere vetera vectigalia antea inſtituta non licet ſine authoritate & conſenſu Imperatoris, aut ſuperius edoctum eſt, conſequitur eadem illa vectigalia eſſe Principis, & ad regalia ejus pertinere, ut & paſſim in jure civili ad patrimonium Principis ſive fiſcum ſpectare dicuntur.

Accedit his & uſus. Nam Imperator ipſe inſtituta etiam vectigalia ut regalia & ad ſuperioritatem ſuam pertinentia habet, & iis utitur, & in Ducum, Marchionum, Landgraviorum, aliorumque Principum inferiorum, & multorum Comitum inveſtituris inter regalia, quæ à Cæſare habent, vectigalium etiam multo ante inſtitutorum & iis conceſſorum ſolet fieri mentio. Denique Bald. Andr. de Iſern. Matth. de Afil. Alvarot. & alii Dd. *in hoc cap. unic.* item Alberic. de Roſat. Bald. Salic. Joan. Fichard. & alii Dd. *ad tit. Cod. nov. vectig. inſtit. non poſſ.* & cæteri Interpretes juris alūs

aliis locis, crebriori consensu ita de vectigalibus loquuntur, ut non minus instituta, quam instituenda, sive nova, ad regalia referant, nec recte Petr. Gregor. *in d.lib.9.cap.1. num.30.* ita Dd. generaliter pro contraria sententia allegat, quasi eam *in hoc cap.unic.* amplectantur.

Neque † obstat *l.1.2.& 3.Cod.nov.vectig.non instit. poss. & l. vectigalia. de public.* Nam licet iis locis non liceat sine consensu Imperatoris nova vectigalia instituere, idque apud omnes Interpretes in confesso sit: tamen inde non consequitur, vectigalia jam antea ab ipso Imperatore vel ab aliis ejus authoritate & consensu instituta inter regalia non esse numeranda, vel potius hoc ipso, quod jam instituta sint, desinere esse regalia. 41

Illud † rectius dicetur, quod nova vectigalia instituere, vel vetera augere excellentius quid sit, quam jam instituta habere, ideoque illud ad majora regalia (ut à nobis inter ea relatum est supra *lib.1. c.2. nu.40*) hoc vero ad minora pertineat, & sic instituta vectigalia ad minora referunt Zas. *in epit.feud.part.5. nu.13.* Seyssel. *in spec.feud.ad tit. qui feud.dar.poss.vers. Quaedam vero.* Schneidw. *de feud.part.2.num.97.* nec aliud vult Ferrar. *de feud.lib.2.cap.1.& lib.5.cap.7.* dum simpliciter vectigalia annumerat minoribus regalibus, ut nec Zas. qui idem facit *cons.16.num.64.lib.2.* & nisi ita accipiatur, secum pugnaret, ut supra citato loco sola instituta vectigalia retulit inter minora. 42

Etsi † vero nova vectigalia institui, & vetera augeri necessitatem aliquam rationabilis justaque causa subsit. *l.1.Cod.nov.vectigal.instit. & l.ult. Cod.de vectig.* 43
Atque † hujusmodi justam & rationabilem causam debere intervenire, idque in supremo etiam Prin- 44

cipe

cipe locum habere, non solum per text. *in d.l.1.& d.l. ult.* probatur, sed & tradunt Dd. *in cap. invocamus. de censib.* Hostiens. *in summa ejus tit. §. ex quibus causis col.3.* ibi: *sed nunquid sine causa.* Bart. & alii Dd. *in l. vectigalia. Cod. de publica.* Ferdinand. Vasq. *de success. progress. in præfat. num.115.* Hubert. Zuchard. *in l. fin. num.6. Cod. de Edict. Div. Hadrian. toll.* Paris de Put. *in tractat. de Syndic. in verb. excess. Imperat. num.6. vers. & quando sine causa.* Mynsing. *observ.31. num.3. cent.5.* Roland. à Vall. *consil.91. num.22.& 26. lib.2.* Boss. *tit. qui poss. impon. vectigal. num.12.* Rosenth. *de feud. cap.5. conclus.44. nu.5.* Idem in explicatione hujus *cap. unic. ad verb. vectigalia* docet Isern. *nu.15.* Matth. de Afflict.
45 *num.2.* & Borch. *nu.26.* inter † quos Isern. dicit, Principem contra facientem peccare, & Afflict. ait, mortaliter peccare, & sine dubio maximam facturum injustitiam secundum Innocent. *in d. cap. invocamus, de censib.* idque ita etiam addit Roland. *in d. cons.91. nu.30.*
46 & similiter † *nu.40.* graviter Principes monet, ut studeant ne exactores, sed Dei rectores nominentur, nec in subditos per vectigalia vel alia ratione crudeliter sæviant, sed illos regaliter amplectantur, & forma sint ipsorum non dominatores.

Dictum autem est supra, justam causam esse ne-
47 cessitatem vel utilitatem publicam, atque † in specie hujusmodi causa est, si vectigal instituatur ad instructionem viarum vel pontium *l. ad instructionem Cod. de SS. Eccl.* Homod. *in consil.108. col.3. in princ.* Roland.
48 à Vall. *consil.91. num.24.* vel † ad avertendum periculum, & discrimen in viis publicis contra prædones, aut in aquis contra piratas, Hostiens. *in summ. de censib. num.10. versic. Sed numquid sine causa* Roland. à Vall. *d. consil.91. num.29.* Hubert. Zuchard. *in repet. d. l. fin.*

fin. num.7. Cod. de edict. Div. Hadrian. toll. vel † ad de- 49
fendendum patriam contra hostes, Roland. à Vall. *d. cons.91. num.25.* (ubi plures alios allegat.) *& num.27.* Hostiens. *d. vers. Sed numquid sine causa.* Hubert. Zuchard. *d. num.7.* vel pro † defensione fidei, ut 50
Hostiens. Roland. à Vall. & Hubert. Zuchard. addunt *jam citatis locis* vel ad compensanda dispendia, quæ pro publicis necessitatibus tolerantur *l. fin. Cod. de vectigalib.* vel ob justam laboris mercedem Bargal. *in tract. de dolo lib.1. cap.7. num.47.* & Didac. Covar. *in c. peccatum part.2. §.5. num.4. & 5. verb. quod si vectigal. de reg. jur.6.* Et † recte etiam per Imperatorem vel 51
alium superiorem non agnoscentem, datur jus exigendi vectigal, si tenuitas patriæ, cui conceditur, hoc urgeat, Bald. *cons.340. nu.3. vers. Et quando patria. vol.5.* Mynsing. *observ.31. num.3. cent.5.* & facit pro hac sententia *l.1. C. nov. vectigal. instit. non poss.* Possunt † jam 52
adductis causis ex parte & illæ addi, quas de tributis recenset Bonifac. *in tractat. de furt. §. fraudulosa. num.26.*

Notandum † vero est, quod Mynsing. *d. observ.31.* 53
num.1. testatur Dominos Camerales censuisse, quod ut quis vectigalium jus ab Imperatore impetret, facienda sit mentio, locum, in quo novum vectigal instituendum est, non fuisse aliis vectigalibus vel pedagii gravatum. Idque similiter in aliis, quæ exprimenda sunt, ita se habet. Nam † generalis est doctrina, in 54
impetrandis privilegiis ac rescriptis nihil omnino subticendum esse, quod, si dictum esset, Principem in aliam sententiam movere potuisset, & sub ac obreptitium censetur, si ea qualitas, cujus intuitu obtentum est, falsa sit vel taceatur, qua expressa Princeps vel omnino non, vel non facile fuisset concessurus. *l. præscri-*

cipe locum habere, non solum per text. *in d.l.1. & d.l. ult.* probatur, sed & tradunt Dd. *in cap. invocamus. de censib.* Hostiens. *in summa ejus tit. §. ex quibus causis col.3.* ibi: *sed nunquid sine causa.* Bart. & alii Dd. *in l. vectigalia. Cod. de publica.* Ferdinand. Vasq. *de success. progress. in præfat. num.115.* Hubert. Zuchard. *in l. fin. num.6. Cod. de Edict. Div. Hadrian. toll.* Paris de Put. *in tractat. de Syndic. in verb. excess. Imperat. num.6. vers. & quando sine causa.* Mynsing. *observ.31. num.3. cent.5.* Roland. à Vall. *cons.91. num.22. & 26. lib.2.* Boss. *tit. qui poss. impon. vectigal. num.12.* Rosenth. *de feud. cap.5. conclus.44. nu.5.* Idem in explicatione hujus *cap. unic. ad verb. vectigalia* docet Isern. *nu.15.* Matth. de Afflict.
45 *num.2.* & Borch. *nu.26.* inter † quos Isern. dicit, Principem contra facientem peccare, & Afflict. ait, mortaliter peccare, & sine dubio maximam facturum injustitiam secundum Innocent. *in d. cap. invocamus, de censib.* idque ita etiam addit Roland. *in d. cons.91. nu.30.*
46 & similiter † *nu.40.* graviter Principes monet, ut studeant ne exactores, sed Dei rectores nominentur, nec in subditos per vectigalia vel alia ratione crudeliter sæviant, sed illos regaliter amplectantur, & forma sint ipsorum non dominatores.

Dictum autem est supra, justam causam esse ne-
47 cessitatem vel utilitatem publicam, atque † in specie hujusmodi causa est, si vectigal instituatur ad instructionem viarum vel pontium *l. ad instructionem Cod. de SS. Eccl.* Homod. *in cons.108. col.3. in princ.* Roland.
48 à Vall. *cons.91. num.24.* vel † ad avertendum periculum, & discrimen in viis publicis contra prædones, aut in aquis contra piratas, Hostiens. *in summ. de censib. num.10. versic. Sed numquid sine causa* Roland. à Vall. *d. cons.91. num.29.* Hubert. Zuchard. *in repet. d.l. fin.*

fin num.7. Cod.de edict. Div.Hadrian.toll. vel † ad de- 49
fendendum patriam contra hostes, Roland. à Vall.*d. consf.91. num.25.* (ubi plures alios allegat.) *& num.27.* Hostiens. *d. vers. Sed numquid sine causa.* Hubert. Zuchard. *d. num.7.* vel pro † defensione fidei, ut 50
Hostiens. Roland. à Vall. & Hubert. Zuchard. addunt *jam citatis locis* vel ad compensanda dispendia, quæ pro publicis necessitatibus tolerantur *l. fin. Cod. de vectigalib.* vel ob justam laboris mercedem Bargal. *in tract.de dolo lib.1.cap.7.num.47.* & Didac.Covar. *in c. peccatum part.2.§.5.num.4.& 5.verb. quod si vectigal. de reg. jur.6.* Et † recte etiam per Imperatorem vel 51
alium superiorem non agnoscentem, datur jus exigendi vectigal, si tenuitas patriæ, cui conceditur, hoc urgeat, Bald.*consf.340.nu.3.vers.Et quando patria.vol.5.* Mynsing.*observ.31.num.3.cent.5.* & facit pro hac sententia *l.1.C.nov.vectigal. instit.non poss.* Possunt † jam 52
adductis causis ex parte & illæ addi, quas de tributis recenset Bonifac. *in tractat. de furt. §. fraudulosa. num.26.*

Notandum † vero est, quod Mynsing.*d.observ.31.* 53
num.1. testatur Dominos Camerales censuisse, quod ut quis vectigalium jus ab Imperatore impetret, facienda sit mentio, locum, in quo novum vectigal instituendum est, non fuisse aliis vectigalibus vel pedagii gravatum. Idque similiter in aliis, quæ exprimenda sunt, ita se habet. Nam † generalis est doctrina, in 54
impetrandis privilegiis ac rescriptis nihil omnino subticendum esse, quod, si dictum esset, Principem in aliam sententiam movere potuisset, & sub ac obreptitium censetur, si ea qualitas, cujus intuitu obtentum est, falsa sit vel taceatur, qua expressa Princeps vel omnino non, vel non facile fuisset concessurus. *l.præ-*

scri-

ſcriptione. Cod.ſi contr.jus vel util.publ.cap.ſuper literis. c.poſtulaſti. & c.fin. de reſcript. Gail.*obſ.14.num.3.& 4. lib.1.* Mynſing.*d.obſerv.31.nu.2.* Gilman.*rer.judicatar. Camer.Imper.lib.2.vot.5.num.38.& 40.* Oldrad.*conſ.22. nu.4.* Socin.jun.*conſ.246.nu.4 in fin. lib.3.* Jaſ.*conſ.165. in princ.lib.4.* Exiſtente vero juſta cauſa, & ſub ac obreptione nulla accedente, recte inferioribus vecti-
55 galia conceduntur, eoque † pertinet, quod jure noſtro civitates Imperio ſubjectæ ex conceſſione dicantur habere vectigalia, *d.l.1. C.nov. vectig. d.l.ult.C. de vectig.l.ex præſtatione C.eod.l.3. C. compenſat.l.licitatio, aliter locatio. §.debitores l.ſed & hi.ff. de publican.* Eaque ratione *in d. l. ult.* cum reſtrictione fiſco duæ partes in hujusmodi vectigalibus tribuuntur, ipſis vero civitatibus tertia dicitur deberi reſpectu ſuarum neceſſitatum, & ut onera ſua ſuſtineant.

56 Præter † conceſſionem, à ſupremo Principe ex juſta cauſa factam, legitima etiam præſcriptio, cujusmodi eſt immemorialis, efficit, ut vectigalia ab inferioribus acquirantur, & recte cenſeantur inſtituta vel aucta, *d.cap. ſuper quibusdam. §. præterea de verb. ſignific.* ubi cum conceſſione ita conjungitur tempus immemoriale, ut alterutrum ſufficiat. Et quod hujusmodi præſcriptio immemorialis in vectigalibus legitima ſit, tradunt Iſern. Afflict. Bald. Præpoſ. & plures alii Dd. *in hoc cap. unic.* eandemque ſententiam amplectuntur Mynſing. *obſerv.29. num.10. & ſeq. cent.5.* Jacobin. *in ſua inveſtitura in verb. & cum mero.nu.19. & 21.* Maſcard.*de probat.concluſ.835.num.4.& 5.* Mozz. *de feud.tit. de natur. feud.num.62.* Schneidw.*de feud. part.3.num.113.* & Dd.*in d.cap.ſuper quibusdam. §.præterea* Boſſ. *in tract. crim. tit. qui vectig. imponere poſſ. num.3.* Roland. à Vall. *conſ.91.num.12.13. & 14. lib.2.*

qui

qui *ibidem num.15.* addit, nec scientiam quidem superioris requiri, eamque sententiam esse magis communem eaque confirmatur per ea, quæ supra *lib.1. cap.5. num.149. 150. 151. & 152.* de scientia & patientia generaliter, quoad regalia, de quibus etiam jus vectigalium est, dicta sunt.

Neque † adversatur *l. ult. Cod. vectig. nova instit.* 57
non poss. ubi antiquitas temporis & concessio Imperialis simul requiri videntur. Nam ita hic textus accipiendus est, quasi rescriptum Imperatoris velit per utrumque idem in vectigalibus ita effici, ut alterum sufficiat, idque urgent textus *in d. §. præterea d. l. 1. & 2. C. nova vectig. instit. d. l. vectigalia* & ipsa etiam juris ratio, constatque † non esse rarum in jure, quod ob ma- 58
teriam subjectam copula vim & naturam disjunctivæ induat, & pro ea ponatur, *l. sæpe. ff. de verb. signif.* Fortun. Garl. *in l. Gallus, §. quidam recte num. 24. ff. de lib. & posthu. & ibidem* Marian. Salom. *nu. 45.* Anton. Rub. *num. 39.* Sichard. *in rubr. Cod. vectigal. nov. instit. nu. 6.* ubi id in terminis nostris tradit. Atque hæc quidem cum ita se habeant, eorum † sententia, qui opi- 59
nantur præter immemoriale tempus requiri, ut justus titulus ab Imperatore impetretur, merito ut minus vera communiter improbata est, ut testatur Mynsing. *obs. 29. num. 8. cent. 5.* ubi *num. 9.* addit eam a Camera Imperiali etiam esse rejectam & contrariam approbatam. *& observ. 30. cent. 1.* post Alexand. à se allegatum ostendit, in tali præscriptione, non solum probatione, sed & allegatione ejusmodi tituli opus non esse, idque tradunt etiam Schneidw. *ad tit. Instit. de usucap. cap. quot species sint præscriptionis. nu. 32.* Heig. *quæst. 15. num. 50. lib. 1.* & licet Mynsing. *in obs. 30. cent. 5.* in terminis juris vectigalium doceat, tituli allegationem

nem in ejusmodi præscriptione requiri, tamen sibi eatenus in eo contrarius est, quatenus *d.obs.30.cent.1.* generaliter de præscriptione immemoriali tradit, necessariam in ea non esse tituli allegationem, neque *in dicta obs.30.cent.5.* ullam rationem, quare peculiariter in immemoriali præscriptione juris vectigalium aliud statuendum sit, adducit, & ejusmodi præscriptionis tanta efficacia est, ut ipsa sit loco veri, & per concessionem Imperatoriam acquisiti tituli, Thom. Grammat. *vot.12. num.9.* Afflict. *in cap.1. §.si quis per triginta nu.10.si de feud.controver. inter domin.& agnat.* Gabriel *commun. conclus. lib.5. tit.de præscript.concl.1. num.1.* Roland.à Vall. *cons.66.nu.41.& seq. lib.2.* Gail. *obs.21.num.15. in fin.lib.1.* imo firmius & potentius jus esse dicatur, quod per ejusmodi præscriptionem, quam quod per privilegium, vel concessionem Cæsaream acquiritur Bald. *in l.Imperium.num.13.vers.Sed jus quæsitum per præscriptionem.* & *ibid.* Joann.Baptist. Caccialup. de S. Severin. *nu.41.& 46.* Caspar. Valasc. *num.32.ff.de jurisdict. omn. judic.* Pruckman. *d.cap.6. num.15.* quibus accedit, quod res aliqua non amplius, quam semel mea esse possit, & ex pluribus causis, idem, nobis jure dominii acquiri posse negetur *l.& an eadem. §.actiones ff. de except. rei judicat. l.non ut ex pluribus.ff.de reg.jur. §.sed rem legatarii. Institut.de legat.* ubi additur, illud adeo verum esse, ut licet legatarius rem suam sibi legatam alienaverit, tamen non solum res ipsa ei non debeatur, sed nec æstimatio ejus.

60 Quod si † vero superiorem recognoscens ejusmodi jus habeat, decem annorum spacio cum titulo præscribi posse, tradunt Bart. *in l.si publicanus. §.in omnibus.ff.de publican.& vectigal.* Salycet. *in l.vectigalia. num.4. in fin. Cod. nov. vectigal.instit.* Anton.de

But.

But. *in c. pervenit de censib.* Ferrar. *in form libelli actionis confessor. pro serviunt. in verb. plenam & omnimodam jurisdictionem num.15.* Rosenth. *de feud. cap.5. conclus.45.nu.4.* Hartman. Hartmanni *in pract.forens. lib.2.tit.de præscript.observ.2.num.7.* Schrader. *de jurib. 2.part.5.principal.quæst.4.num.2.* addens id communiter à Dd. esse approbatum. Sine † titulo longissimo 61
temporis spacio opus esse tenent Bart. Salyc. Anton. de Butr. Rosenth. Hartman. Hartmanni, Schrader. & Balb. *jam allegatis locis.*

Immunitatem † autem contra fiscum vel rempu- 62
blicam 40. annorum præscriptione acquiri tradunt *in d.§. earum,* Bart. *num.3.* & Castrens. *num.1.* Anton. Boidius *ad rubr. C.nov.vectigal. instit.non poss.num.58.* Ferrar *in d.verb. plenam & omnimodam jurisdictionem num.17.* Balb. *d.part.2.partis 5.principal.quæst.5.num.2.* Grammat. *decis.100. num.24.* Peregr. *de jure fisc. lib.6. tit.8. num.28.* Ruin. *cons.217.num.8.vers. Nec prædictis obstare videtur, lib.1.* Roman. *cons.275.num.8.* Cravett. *cons.411. num.12.* Rosenth. *d.cap.5. conclus.46. num.3.* ubi plures alios allegat, & hanc sententiam non solum veriorem, sed & receptiorem esse dicit. Eandem communem esse, si titulus & bona fides accedat, testantur Soarez *in thesaur. comm. opinion. verb. immunitas & exemptio.* Franciscus Viv. *commun. opin. lib.1. verb. immunitas & exemptio.* Adversus privatum vero etiam decem annos cum titulo & bona fide sufficere tenent Bartolus *d.num.3.* Balbus *d.quæst.5.num.1. in fin.* & Antonius Boidius *d.num.58.* De defectu autem bonæ fidei, seu potius de mala fide generaliter tenendum est, non solum in decem, vel viginti, vel etiam triginta annorum, sed & in quaribet alia, & quidem etiam immemoriali præscriptione, eam nocere

& obstare, quo minus quis ea niti, & exceptione præscriptionis se tueri possit, ut supra *lib.1.cap.5.num.165.* late in terminis regalium ostensum est.

63 Est autem † id, quod vectigalis nomine penditur, octava pars rei, pro qua vectigalis solutio fit, si videlicet merces exportantur vel importantur, *l.ex præstatione Cod. de vectig. l.2. Cod. de eunuchis & l.si cum Hermes Cod.locat.* ubi vectigal octavarum nuncupa-
64 tur. Atque † inde fit, quod ii, qui conductores vectigalium sunt, octavarii appellentur, *in l.a legatis Cod.*
65 *de vectig.* Erat † autem præter octavæ vectigal olim etiam vectigal, quod pro venalibus mancipiis pendebatur, idque Tacitus *lib.13.annalium* vicesimam quintam vocat, sed Justus Lipsius in suis comment. ad eum locum recte monet, legendum esse quinquagesimam, & fuisse hoc mancipiorum venalium vectigal quinquagesimam scribit etiam Dion. *lib.55. in actu anni 760.* Reliquarum rerum venalium vectigal fuisse centesimam memoriæ proditum est à Tacito *lib.1.* qui *lib.2.* addit, hanc tandem à Tyberio ad ducentesimam fuisse redactam.

66 Erat † etiam vectigal judiciarium, sive ejus summæ, de qua litigabatur, eaque fuit quadragesima: De hoc vectigalis genere videatur Bertachi *in tractat. de gabell. in 4. membr. octavæ part. princ.* ubi *num.1.2. & sequentibus*, nonnulla ad id pertinentia tradit. Est au-
67 tem † primum hoc vectigal institutum à Cajo Caligula. Nam Sueton. *in ejus vita cap.40.* præmittens eum vectigalia nova atque inaudita primum per publicanos, deinde per centuriones, Tribunosque Prætorianos exercuisse, nullo rerum aut hominum genere omisso, subjungit eum voluisse pro litibus etiam atque judiciis ubicunque conceptis exigi quadragesimam

mam summæ, de qua litigaretur, nec sine pœna, si quis
composuisse vel donasse negocium convinceretur.
Caroli † Noni regis Galliæ quoque edicto judicia- 68
rium vectigal Gallis imperatum est, idque eo consi-
lio factum, ut effrenata litigantium licentia cohibere-
tur & lites minuerentur, ut scribit Bodin. *de Republ.*
lib.6.cap.2. ubi annectit, judicum ac magistratuum,
quibus de quæstu detrahebatur, assiduis querelis sub-
latum esse, vix ullum tamen afflictis ærarii opibus uti-
lius, & regno Galliæ, innumerabili multitudine op-
presso, splendidius excogitari potuisse.

Paulo † ante *eod. cap.2.* aliud præclarissimum & 69
omnibus, præsertim apud Christianos, observatu di-
gnissimum vectigalis genus magis commendat his ver-
bis: quod si quis est, qui scire de me velit, quodnam
genus vectigalium immortali Deo gratissimum, civi-
tatibus pulcherrimum, principibus honestissimum,
plebi utilissimum videatur, illud est, quod iis rebus
imponitur, quæ ad corrumpendos civium mores,
quæ ad delicias, quæ ad luxum, quæ ad libidinem spe-
ctant, aurea, inquam, & argentea suppellex, odores,
pigmenta, innumerabilia vestium ornamenta, colo-
res preciosissimi, gemmæ, margaritæ, cupediæ, cæte-
raque generis ejusdem, quæ prohibenda non sunt,
nec si velis possis: ut Platoni visum est. *cap.505. legum*
suarum, cum ea sit insita hominibus vis ac natura, ut
nihil avidius expetant, quam quæ sanctissime vetan-
tur. Quamobrem Principes, qui Aquiloniis regioni-
bus imperant, nullum vectigal majus habent, quam
ex vino, quo subditi, ut carere possint, nolint tamen,
sed assidue locis omnibus sese ingurgitabunt semper.

Apud Romanos vero erat & vectigal vicesimæ
hæreditatum, & eorum, qui manumitterentur. Vice-

70 simæ hæreditatum † vectigal teste Dion. *lib. 55. in actis anni 759.* locupletandi ærarii causa extraneis hæredibus non inopibus irrogatum, & primum ab Augusto institutum est, qui professus est, se D. Julii commentariis edoctum id facere. De hac vicesima primo scripsit Aulus Ofilius teste Pompon. *in l. 2. §. ex his auditoribus. ff. de orig. juris* & de eadem duos libros edidit. Jul. Macer ut ex variis legum inscriptionibus colligitur. Meminit etiam ejus Justin. *in l. fin. C. de edict. div. Adri. toll.* & Paul. *sentent. recept. lib. 4. tit. 6.* ubi Cujac. *in suis notis* de hac vicesima ait, eam Nervæ, Trajani, Adriani, Marci & aliorum constitutionibus vel accisam, vel ex integro reductam, vel ad postremum abolitam esse, nec fidem adhibendam Alciato asserenti, eam à Gratiano sublatam esse. Testatur & Justinian. *in d. l. ult.* eam abolitam, non tamen addens, à quo id factum sit. De hac Choppin. *de Doman. Franciæ lib. 1. tit. 2. num. 4.* Non possum aliter, quin exclamem in Roman. vicesimam hæreditatum, principio forsan tolerabile tributum, in hæredes extraneos divites lege Julia (ut retulit Dion. *lib. 55.*) sed postea grave domesticis ac liberis, quorum lachrymæ vectigales reddebantur, ideoque temperata vicesimæ lex & ad extremum abolita.

71 Vectigal † vicesimæ eorum, qui manumitterentur, antiquissimum est. Nam institutum est aliquot seculis ante Imperatorum tempora, nimirum anno urbis Romæ conditæ 397. Martio Rutilio & Manlio Capitolino Consulibus. Livius *lib. 7. ab alterò*, inquit, *Cons. (Manlio scilicet) nihil memorabile gestum, nisi quod legem novo exemplo ad Sutrium in castris tributim de vicesima eorum, qui manumitterentur, tulit. Patres, quia ea lege haud parvum vectigal inopi ærario additum esset,*

esset, authores fuerunt. Proinde † non recte Ægidius 72
Tomat. *in tract. de collect. §. Exactio munerum num.3.*
ex Alberico de Rosat. *ad tit. Cod. de vectigal.* docet, vectigalia ab Octaviano originem duxisse, quasi nullum antea vectigal constitutum fuerit, neq; Alberic. hoc eo loco dicit. Et est hoc eo magis à vero alienum,
quod † ex sola oratione Ciceronis *pro l. Manilia* col- 73
ligatur, ejus ætate, hoc est, antequam Octavianus rerum potitus est, instituta fuisse apud Romanos vectigalia, & quidem tria eorum extitisse genera, decumarum, quæ pro frumento, vino, oleo & frugibus minus exigebantur. Scripturæ, quæ ex pascuis; Portorii, quod ex mercibus importandis vel exportandis recipiebatur.

Non † desunt autem qui primum à Cajo Caligu- 74
la vectigalia introducta esse asserunt, suæque sententiæ suffragatorem laudant Sueton. *in vita ejus cap.40.* verum hæc sententia absurdior est, quam superior, cum ab iis etiam Imperatoribus, qui Cajum Caligulam antecesserunt, nonnulla de vectigalibus constituta sint, ut nominatim de Augusto & Tyberio superius dictum est. Nec Sueton. *in d. cap.40.* scribit, primum à Caligula vectigalia instituta esse, sed nova atque inaudita, hoc est, à vectigalibus prioribus aliena, per eum introducta esse dicit.

Cæterum ut eo unde digressi sumus, hoc est, ad id, quod tanquam vectigal penditur, redeamus; vicesima, quadragesima, quinquagesima, centesima, ducentesima ejusmodi sunt vectigalia, ut leges nostræ partim eorum nullam omnino faciant mentionem, partim ea sublata esse testentur. Octavæ diserte meminerunt, nec ea per ullam constitutionem novam esse
abolita. Illius † tamen octavæ, cujus meminit Sueton. 75

in vita Caji Caligulæ cap.40. & quam illæ ex diurnis quæstibus deberi voluit, nulla fit in legibus nostris
76 mentio. Verum de † ea octava, cujus jam nostrum dixi meminisse, Baldus *in l.ex præstatione Cod.de vectigalibus* quæ de ea loquitur, ponderat hæc verba, more solito, additque, si non est de more solito, non esse octavam solvendam. Et sane in omnibus vectigalibus consuetudo spectari solet, idque principalibus constitutionibus cavetur, ut ait textus *in. l.si publica-*
77 *nus §.fin.ff. de publican.* Experientia † vero testatum facit, fere passim per consuetudinem vel saltem concessionem Imperatoriam à vectigali octavæ receptum esse, ita tamen, ut plerunque minus, quam octava solvatur. Asserit autem Sichardus Germaniæ Jurisconsultus doctissimus *ad rubr. Cod.de vectig.num.8.* se scire, quod hodie non reperiatur certa & Canoni-
78 ca, sed consuetudo spectanda sit. Quando † vero exceditur octava, barbarica esse censetur exactio, vel etiam consuetudo, qua talis exactio recepta est, Roland. à Vall. *consf.91. num.44. lib.2. allegans pro eadem sententia* Bald.*ad rubr.ff.de rer.divis.*id tradentem
79 per *l.fin. Cod.nov. vectigal.instit.non poss.* Apud † Hispanos omnium rerum venditarum sive mobilium sive immobilium decima pars debetur, ut dicit Didac. Covar.*in c.peccatum,part.2.§.5.*& post eum Rosenth. *de feud. cap.5. conclus.35. num.2.* Licet Choppin. *de doman.lib.1.tit.9.num.8.* scribat, Hispanorum mercatores octavam partem pendere exceptis iis, quæ ad Regem deferuntur.

80 Utrum † vero, quod tanquam vectigal solvitur, in pecunia consistat, an vero ex ipsis rebus sive speciebus (ut eæ appellantur *in l.fin. §.species ff.de publican. L.à legatis Cod.de vectigal.l.1.l.2.& l.5. C.de navicular. lib.11.*)

lib. 11.) præstari debeat, disputat contra iniquos publicanos Henning. Gœden *consf. 7. num. 17. in fin. & consf. 8. num. 4.* & in pecunia solvi sustinet, allegans pro ea sententia gloss. *in l. si publicanus § 1. in verb. municipium ff. de publican.* Bart. *in l. 1. vers. venio ad tertium scilicet munera patrimonialia num. 36. C. de muner. & in loc. lib. 10.* Et simul † Gœden *d. consf. 7. num. 9. vers. Quia autem 2 num & d. consf 8. num. 3. & seqq.* ostendit 81
singulariter peccare eos, qui accepturi vectigal, vasa vini & cerevisiæ, quæ vehuntur & pro quibus vectigal pendi debet, aperiunt, indeque solutionem vectigalis sumunt, nec prætextu consuetudinis tale factum defendi posse, sed hujusmodi consuetudinem, ut irrationabilem & naturali æquitati, publicæque utilitati repugnantem, non valere, cum non solum res ipsa pro vectigali capiatur, sed & ex apertione & evacuatione vasorum sequatur corruptio potus. Idem tradit Schneidw. *in § capite tertio nu. 15. Instit. de leg. Aquil.* ubi etiam Gœd. *d. c. 7. & 8.* allegat.

Neque huc pro contraria sententia trahi potest, quod de octava parte rei pro qua vectigalis solutio fit, ex text. *in l. ex præstatione Cod. de vectigalib. l. si cum Hermes C. locati & l. 2. C. de Eunuchis* supra dictum est, nam ibi non agitur de ulla partis ipsius rei præstanda, sed de pretio, quod per pecuniam pro octava rei parte solvendum est.

Sane † quod in pecunia consistat vectigal præter 82
alios textus evincit *l. uni vers. C. de vectigal.* ubi dicitur pro rebus præstari debere: aliud igitur quam res ipsa solvitur, cujusmodi est pecunia: idque inde etiam colligitur, quod ob non solutum vectigal res ipsa illud esse dicatur, quod in commissum cadit *l. 2. Cod. de vectigal.* Accedit quod Festus Pompejus *in verb. po-*

tuit ita vectigal definiat, ut genus constituat in ære, & sic pecuniam solvi ostendat. Denique corroboratur hoc generali consuetudine, qua fere passim non per ipsas species sed per pecuniam vectigal pensitatur.
83 Rex † Æthiopum vero, qui *Negus* appellatur & potentissimus est, species pro vectigalibus accipere consuevit, ut scribit Francisc. Alvares. *in Æthiopica Historia*, estque illud simul admiratione dignum, hæc vectigalia ita in eo regno præstari, ut nihil imperetur, sed omnia sponte offerantur, quod tanti Principis Majestatis videatur indecorum à subditis aliquid ex-
84 torquere vel etiam postulare. Simileque † memoriæ proditum est de veteribus Persarum Regibus, qui antequam Darius Histaspis rerum potitus est, nihil à subditis soliti sunt excutere vel exigere, sed ea tantum capere, quæ ultro per eos darentur Herodot. *in Eu-*
85 *terpe.* Sic † & veteres Germani sua sponte soliti sunt conferre, quicquid pensitabant, authore Tacito *in lib. de morib. Germanorum* mos est, inquit, civitatibus ultro ac viritim conferre Principibus vel armentorum vel frugum, quod pro honore acceptum necessitatibus subvenit; ex quo loco simul notandum est, non per pecuniam sed per armenta & fruges præstātionem esse factam.
86 Porro sciendum hic est, quod licet † ab iis, qui hoc jus regale vectigalium habent, alienari illud nequeat, Roland. à Vall. post multos alios à se adductos *cons. 1. num. 100. & 101. vol. 2.* nonnullique etiam Imperatores ob alienationes vectigalium illicite factas à Scripto-
87 ribus reprehendantur, tamen † locatio eorum admittatur *l. non intelligitur. §. cum quinquennium l. Moschis in pr. ff. de jur. fisc. l. penes illum & l. fin. in fin. Cod. de*
88 *vectigal.* adeo † ut à conductoribus sublocari etiam possint,

possint, Peregr. *de jur. fisc. lib. 6. tit. 5. num. 13.* per text. *in d. l. Moschus §. Æmilius. & in l. viam veritatis Cod. locat.* Atque hinc liquet, quantum discrimen hac in re sit inter vectigalia & monetas. Nam jus monetæ cudendæ, non solum vendi, permutari, donari, vel alio modo alienari, sed & locari ab aliquo non potest, multoque minus sublocatio in eo locum habet, & quisquis contra facit, privatione hujus regalis, & mullcta quatuor marcarum auri punitur ex constitutione de anno 1551. §. **So haben wir vns auch/rc.** & de anno 1570. §. **als dann auch die münßgerechtigkeit/rc.** Pœna privationis statuitur quoque in edicto monetali de anno 1559. §. **ferner als sie/rc.** *& §. seq.* & de anno 1594. §. **Wir ordnen/wollen vnd gebieten auch/rc** De conductoribus in specie in eodem edicto monetali §. **Desgleichen da ein Münßmeister/rc.** sancitur, pœnam decem marcarum auri incurrere præfectos sive magistros monetales, si ab iis, qui hoc regale habent facultatem monetæ cudendæ, lucri causa conducant.

Etsi † vero supra dictum est, locationem in vecti- 89
galibus permitti, minori tamen spacio, quam triennii, ea fieri non debet, idque pro singulari limitatione tenendum est, *d. l. penes illum.* & ibi Bald. Salicet. & Angel. C. de vectigal. Boer. *decis. 249. num. 1.* Peregr. *d. tit. 5. num. 3.* addens consuetudine hoc diversimode observari. Quod † si singulis annis pensiones non sol- 90
vantur, cadit conductor suo jure, etiamsi tempus conductionis nondum sit completum *l. Vectigalia. §. fin. ff. de publican.* Ut † autem eo minus periculosa & 91
damnosa sit locatio vectigalium, caute in ea versandum, ideoque prohibitum est, ne fiscalibus debitoribus ea locentur, nisi per idoneos fidejussores caverint

de solutione debitorum antea contractorum *l. licitatio. §. licitatores ff. de publican.* Non † potest aliquis ad
92 conductionem vectigalium cogi, *d. l. licitatio & l. non intelliguntur. §. Divus ff. de jur. fisc.* nisi † ea antea etiam
93 ex conductione habuerit, & multum inde lucratus fuerit, nec alii conductores reperiantur, quibus concurrentibus, ea prioribus pensionibus suscipere teneatur *l. Cotem ferro §. fin.* & ibi Bart. ac alii Dd. *ff. de publican.* Peregrin. *d. tit. 5. nu. 6.* Boer. *decis. 249 num. 2.*
94 ubi † limitando addit id locum non habere, si supervenerit bellum vel pestis, & pro eadem sententia allegat etiam Bertachinum & Ripam.

Atque hæc quidem hactenus: Quibus addemus nonnulla de personis, quæ vectigal solvere tenentur, & de rebus, pro quibus solvendum est, item de pœ-
95 nis circa vectigalia constitutis. De † personis statuitur hæc regula, quod quilibet ad vectigalium præstationem teneatur *l. ex præstatione*, ibi *nullus omnino &c. & in verb. omnium hominum genus. C. de vectigal.* ubi *in fin.* simul subjicitur, nullam in eo militarium etiam personarum exceptionem faciendam esse. Ne-
96 que † obstat *l. Omnibus Cod. eod. titul.* Nam eo loco milites tantum pœna commissi liberantur ob omissam professionem, solutionem vero vectigalis nihilominus ab iis fieri oportere, ex eod. textu haud obscure evincitur.

Verum utcunque hæc ita se habeant, tamen jus
97 singulare contra † tenorem rationis propter aliquam utilitatem authoritate constituentium recte introdu-
98 citur *l. jus singulare ff. de legib.* nec † ulla est regula, quæ non patiatur aliquam restrictionem vel limita-
99 tionem *l. Omnis definitio ff. de reg. jur.* atque † hoc etiam in iis regulis locum sibi vendicat, quæ universales

sunt.

ſunt. Sic enim verbi gratia *in l. Omnia ff. de regul. jur.* Omnia, quæ jure contrahuntur, contrario iure perire dicuntur, & *in l. nihil tam naturale ff. eod. titul.* nihil tam dicitur eſſe naturale, quam eo genere quicquam diſſolvi, quo colligatum eſt, & tamen hoc ita univerſaliter proditum jus regulare ſuas admittit exceptiones, adeo ut hoc ipſum in regula etiam de eadem re tradita, quæ extat *in l. fere ff. eod. tit.* expreſſe oſtendatur per dictionem *Fere*. Non mirum igitur fuerit, ſi de vectigalium quoque præſtatione dixerimus, reperiri perſonas & res, in quibus univerſalis regula ſupra poſita officium ſuum perdat.

Primum † vero *l. Omnium Cod. de vectigal.* dum in 100
ea privatarum perſonarum mentio fit, obſervandum eſt, regulam iſtam non eſſe porrigendam ad illas perſonas, quæ non ſunt privatæ. Incluſio † enim unius 101
eſt excluſio alterius *l. Prætor ff. de judic. l. ob æs Cod. de præd. minor & c. cum eccleſia Sutrina. de cauſ. poſſeſſ. & proprietat.* Atque † hinc nominatim de fiſco prodi- 102
tum eſt, nihil ab eo præſtari *l. univerſi Cod. de vectigal. l. licitatio §. fin. ff. de publican.* ubi ſimul additur, eos, qui de fundis fiſci mercari conſueverunt, nullam ſolvendi vectigalis publici immunitatem uſurpare poſſe. Sic etiam † ſi alius quam fiſcus vectigalia locaverit, 103
non eſt immunis à ſolutione vectigalium, ſed conductori ſolvere tenetur, eamque ſententiam contra diſſentientes non ſolum veriorem, ſed & communem dicit Boerius *decis. 230. num. 2.* & poſt eum Parlador. *Rerum quotidianar. lib. 1. cap. 3. §. 1. nu. 32.*

Quia vero immunitas ſive libertas à vectigalibus ſolvendis peculiari privilegio & legitima præſcriptione acquiri poteſt, ut ſupra oſtenſum eſt, non eſt dubium, ab ejusmodi locatore & aliis quibuslibet,

qui

qui hujusmodi cōcessione vel privilegio muniti sunt, exigi vectigalia non posse, idque in privilegium habentibus eo magis sibi locum vendicat, quando ejusmodi privilegiis certa pœna pecuniaria adversus vectigal exigentes adjecta est, ut plerumque fieri solet.
104 Acquiri vero † solet immunitas per privilegium vel præscriptionem experientia & usu teste (ut *lib. 1. cap. 3. num. 71.* dictum est) diversimode, ita ut alii minorem, alii majorem, alii de omnibus mercibus aliisque bonis mobilibus non privilegiatis, alii de certo genere ejusmodi rerum, alii per pauciora, alii per plura loca habeant.

Ut autem ad eos, qui jure communi immunitatem
105 habent, redeamus, ex his † sunt etiam navicularii *l. 1. §. fin. Cod. de navicul. seu naucler. lib. 10. & d. l. omnium in fin. l. navicularios l. Solos & l. seq. C. Theod. de navicul.* Hi appellantur etiam naucleri *in d. Rubr. C. de navicul.*
106 *seu naucler. & in l. 1. eod.* denotantur † hac naviculariorum seu naucleorum appellatione illi naturæ, qui publice annonæ vehendæ causa serviunt *l. Semper §. negotiatores ff. de jur. immunitat. l. Nullam Cod. Theodos.*
107 *de navicul.* Horum † olim certum erat corpus *l. 1. §. 1. ff. Quod cujusq. univ. nom. d. l. Semper §. licet l. Quisquis & l. eum qui Cod. Theodos. de navicular.* Callistratus
108 *in d. §. Negotiatores* generaliter † dicit, eos immunitatem à muneribus publicis consequi, quamdiu in hujusmodi actu sunt, & Imperator Constantinus *in d. l. Navicularios Cod. Theod. de Navicul.* navicularios, inquit, omnes per orbem terrarum per omne ævum ab omnibus oneribus & muneribus, cujuscunque fuerint loci vel dignitatis, securos, vacuos, immunesque
109 esse præcipimus &c. Rationem † tanti privilegii hanc assignat Callistratus *in d. §. Negotiatores.* quod remuneran-

nerandа ſint pericula eorum, & ornanda præmiis, ut qui peregre muneribus publicis & quidem cum periculo & labore funguntur. Sed † quia navicularii non 110
alii intelliguntur, quam in quibus hæc ratio procedit, & qui videlicet, ut ſuperius diximus, publicæ annonæ vehendæ operam navant, male ſentiunt iſti Interpretes, qui ita de hoc privilegio loquuntur, ut ſimpliciter nautas vectigalium immunitatem habere doceant. Ex quibus Interpretibus eſt etiam Bertach. *in tract. de gabell. cap. 7. num. 4.* Inter privilegiatos † refe- 111
rendi ſunt etiam Illuſtriſſimi Illuſtres, Generoſi & Nobiles Guid. Pap. *deciſ. 41. 384. & 387.* Freder. *de mandat. Jud. lib. 2. cap. 42. num. 10.* ita in Imperio obſervari, addens Waremund. ab Eremb. *de onerib. ſubdit. num. 66.* præſides provinciarum *l. ſi publicanus §. 1.* ubi Dd. *ff. de publ.* item † Principum. Cameræ & 112
Parlamentorum Conſiliarii, Aſſeſſores, Fiſcales, Secretarii & ſimiles, Papo *Arreſt. lib. 5. tit. 11. num. 13.* Frid. *de mand. jud. lib. 2. cap. 42. num. 6.* Rulant *de Commiſſar. part. 4. lib. 2. cap. 5. num. 28. & 35.* Matth. de Vauz. *in tr. de peages p. 5. v. 6.* Eoque pertinet quod de hujusmodi perſonis habetur in ordinatione regiminis Imperii promulgata Auguſtæ *anno 1500. §. Item* ſollen Churfürſten & Wormaciæ *anno 1521. §. Item* ſollen auch Churfürſten & in Ordin. Camer. Imper. *part. 1. tit. 40. in princip.* Accedunt † his privilegiatis perſonis de 113
jure communi & legati exterarum gentium *l. à legatis Cod. de vectigal.* ubi tamen in iis immunitas vectigalium ita reſtringitur, ut immunes quidem ſint à præſtatione vectigalium pro ſpeciebus exportandis, pro iis vero, quas de propriis locis, unde veniunt, deportant, & ita in locum, ubi vectigal præſtari ſolet, important, teneantur vectigal pendere.

Habent

114 Habent † etiam immunitatem vectigalium hospitalia, Matth. de Vauzell. *d.part.5.§.5. & seq.* Rulant *d.*
115 *cap.5.nu.36.* Item † Ecclesiasticæ personæ, & ipsæ Ecclesiæ in rebus propriis, in quibus nulla exercetur negociatio, *cap. Quanquam. de censib. in 6. clem. fin. eod.* idque tradunt Dd. communiter *in auth. nulla communitas Cod. de Sacros. Eccles.* Bertachin. *de Gabell. part. 6. quæst. 7.* Roland. à Vall. *consil. 61. num. 1. lib. 4.* ubi ait, sic concludere Petr. Cyn. & Bald. *in l. Omnis C. de Episc. & Cleric.* per *l. Placet Cod. de Sacros. Eccles.* Olim etiam Ægyptiis Sacerdotibus & Persicis & Atheniensibus & denique etiam Gallorum Druidibus concessum fuit, ut à tributis, vectigalibus omnino immunes essent, ut ait Bald. *in suo Constantin. lib. 1.* ubi simul allegat de hac re Moysen *Genes. 47.* Esdr. *libr. 1. cap. 7.* Diodor. *lib. 2.* Xenophon. *de vectig.* *Cæsar lib. 6. de bello Gallico.* Ecclesiasticis vero personis, quas de jure immunitatem habere diximus, annumerandus etiam est totus Ordo Teuthonicus, juxta ea, quæ addicuntur in decis. Meichsneri *tom. 2. lib. 1. decis. 6. nu. 5.*

116 Præterea † inter privilegiatos referendi sunt & ii, qui in Academiis Professores agunt, & omnes, qui literis operam dant in Academiis, earumq; sunt membra. Nam & hi pro libris aliisque rebus propriis, quas studiorum causa habent, nullum tenentur solvere vectigal, ut *in Auth. habita. Cod. ne filius pro patre* docent Accurs. Jacobin. Butrig. Alberic. de Ros. Cyn. Bart. Salicet. Bald. & alii Dd. communiter: Idem tradunt Ferret. *de collect. num. 168. & seq.* Afflict. *in hoc cap. unic. ad verb. vectigalia nu. 9.* Horat. Luc. *de privil. Scholar. privileg. 54.* Bertach. *in tract. de gabell. part. 7. quæst. 39.* Rebuff. *in tract. de privil. scholar. privil. 146. num. 1. & 2.* qui ita de ea re agit, ut varia etiam adducat privilegia

Regum

Regum Galliæ, quibus hoc comprobatum est, & in specie etiam professoribus & scholaribus indulta privilegia ad eorum uxores, liberos, famulos, typographos, scribas, bedellos & totam familiam extendenda esse, & iis omnibus data censeri tradunt, Sichard. *in d. auth. habita num.11.* Rebuff. *in d. tract. privileg. scholar.156.* Frideric. *de convinent. caus. cap.19. num.19.* Menoch. *de arbitrar. jud. quæst. casu 376. num.8.& 9.* Uran. *cons.7.num.4.*

Juri vero † cõmuni hoc consonum esse, non recte 117
nonnulli ita colligunt ex d.l. universi, quasi expressus ibi de hac re sit textus, & legatur exercendi juris causa. Nam licet in nonnullis editionibus Codicis legatur *juris*, tamen in aliis & quidem etiam in ea, cui Accursii glossæ adjectæ sunt, textus habet verbum *ruris*, eaque lectio melior est, cum ibi de agriculturæ privilegio agatur, quemadmodum etiam gloss. & plerique alii Interpretes recte de eo textu sentiunt, atque hinc etiam Afflict. *d. num.9.* eum textum de rure accipiens, limitationem constituit in rebus ruralibus. Si quis tamen dixerit, quod ruri ibi tribuitur, merito & studiis tribui, non male argumentum inde sumendo id dixerit, cum studiorum causa non minus sit favorabilis quam agricultura, & sic ex † eadem ratione utrobi- 118
que ob summum favorem militante idem jus in utroque statuatur *l. illud. ff. ad l. Aquil. l. à Titio. ff. de verb. obligat.*

Rectius vero † & propius accommodabitur huic 119
privilegio studiorum text. *in d. auth. habita.* Siquidem licet immunitatis vectigalium & similium expresse ibi nulla fiat mentio, tamen eo spectant hæc verba, *veniant, & secure &c.* Et pertinet ea Constitutio Friderici Secundi ad sola studia. Non facit autem iter, nec

nec habitat ſecure ſatis, qui gravatur vectigalibus & ſimilibus oneribus, atque hæc interpretatio eorum verborum crebrioribus calculis Interpretum *in d. auth. habita* eſt recepta. Quibus accedit, quod plerunque privilegia, quæ Academiis aliquo loco erectis per Imperatorem & alios ſuperiorem non recognoſcentes conceduntur, paſſim plerumque eo dirigi ſoleant, ut docentes & diſcentes ejusmodi immunitate
120 vectigalium & ſimilium onerum gaudeant, licet † eo per nimiam audaciam & avaritiam publicanorum deventum ſit, ut hoc privilegium non, ut debet, ſervetur, & iſti homines nonnunquam ſoleant privilegium ex *d. auth. habita.* allegantibus reſpondere. Habita ubi vis & ſolve, uti de hac re non immerito conqueritur Horat. Lucius *in tractat. de privileg. ſcholar.*
121 *privil. 55.* ubi † ſimul reſpondit, etiamſi alibi conſuetum eſſet, à ſcholaribus exigere vectigal, tamen hanc conſuetudinem non eſſe attendendam nec ſubſiſtere, ut quæ damnata ſit *in d. auth. habita*, pro qua ſententia & alios Dd. allegat.

Monendi vero ſunt ſcholares, ut illicite aliquid rebus ſuis non adjiciant, & ſic efficiant ut fiſco omnia
122 vindicentur. Nam † æquius quidem & humanius eſt, illicita tantum in commiſſum cadere, ut notat Bald. *in l. cum proponas num. 11. Cod. de naut. fæn.* cique ſententiæ accedit Rebuff. *in tract. de privil. ſchol. privil. 146. nu. 3.* & Franciſc. Marc. *deciſ. 214. nu. 3. part. 2.* Franciſ. Lucan. *in tract. de privileg. fiſc. quæſt. 2. quartæ princip. quæſt.* Alberic. *part. 2. ſtatut. quæſt. 4.* Ferret. *de gabell. num. 182.* De jure tamen verius eſſe contrarium, quod videlicet quando illicita reperiuntur cum licitis, hæc licita etiam in commiſſum cadant & confiſcentur, communiter ſentiunt Dd. per *l. Comitem. §. Dominus. ff. de*

ff. de publican. & d.l.cum proponas. Cod. de nautic. fæn. ubi textum clarum dicit esse Boerius *decis.178. nu.25.* & *ibidem* ut & *nu.27.* attestatur de prædicta communi opinione, additque eam per leges & ordinationes regni Galliæ approbari. Salycet.etiam *in d.l.cum proponas.* dicit communiter ita observari propter statuta & consuetudines ubique vigentes, & Guid.Pap.*decis. 572.num.1. vers. Sed quid de Billonis* secundum hanc sententiam ait determinatum etiam fuisse per Cameram consilii Delphinatus, cum de facto quæstio incidisset. Limitatur † tamen hæc sententia, nec locum 123
habet, quando res licita fuit alterius non dolose agentis, nec scientis eam cum illicitis esse conjunctam, Guid.Pap.*d.num.1.vers.Sed hoc verum.* Boer.*decis.178. num.28.* per text. *in d.§.dominus.vers. Quod si absente.* ubi etiam addit hoc notari à Bartol.& Dd. *Cod.de nov. non excus.lib.11.*

Porro † de rebus, pro quibus vectigal solvi non 124
est necesse, generatim proditum est *in l.licitatio.§.earum.ff.de publican.* earum rerum vectigal non præstari, pro quibus non est consuetum præstari. Sic † & re- 125
rum exercitui paratarum vectigal non solvitur, ut hac immunitatis illecebra ad commeatus castrensis rationem excitentur mercatores, & ea in parte eo magis publicum bonum promoveatur *d.l. licitatio. §. res exercitus*, ubi Dd. *ff de publican.* Petr. Gregor. *Syntag.lib.3.cap.9.lib.5.* Peregrin.*de jure fisc.lib.6.tit.5. num.23.vers.item res exercitus*, ubi addit se vidisse hoc de facto observatum.

Agriculturæ † ut rei maxime necessariæ quantus 126
sit favor, & quam varia sint privilegia planum fit *ex l.2. ff. de nundin. l.omnes Cod. de fer.l.1. Cod. de agricol. & censit. lib.11. l.1. Cod.de collat.fund. patrim. lib. eod. &*

multis aliis ll. ac de hac re prolixe tractat Renatus
127 Choppin. *in suo tractat. de privileg. rustic.* Inter † hæc privilegia & illud est, quod pro iis rebus, quæ ruris exercendi causa vehuntur, non pendatur vectigal. *l. universi. Cod. de vectigal.* Ejusmodi sunt res omnes, quæ ad rem rusticam & ad ipsam agriculturam pertinent, ut sunt, exempli gratia, fructus ad seminandum Rulant *d. cap. 5. num. 76.* post Matth. Vauzell.

128 Quia † vero iniquum judicatum est, pro iis etiam rebus, quibus quis ad usum suum carere non potest, vectigalis onus sustinere, Constantinus *in d. l. universi* rescribit harum rerum, quæ ad proprium alicujus usum vehuntur, vectigal nullum exigendum esse. Concordant *l. si Publicanus. §. de rebus. ff. de publican. & l. in lege Censoria. ff. de verb. signif.* atque est hoc communiter à Dd. receptum & comprobatum teste Jasone *in l. cætera. §. sed si quis in 5. notab. ff. de legat. 1.* Idem de communi opinione testantur etiam Anton. de Petruc. *de juram. effect. 72. vers. Decimo.* Villal. *in comm. opin. in verb. Gabella vers. Gabella si debet.* Joseph. Ludovic. *conclus. 15. num. 56.* idque in quadam causa votando in Camera Imperiali ita deductum est, ut simul additum sit, id tam de veteri consuetudine, quam etiam de jure ita se habere, licet ex propriis fundis istæ res non percipiantur, nec ducantur, ut videre est apud Gilman. *rer. judicatar. Camer. Imper. lib. 1. decis. 8. num. 4. & 5.* ubi simul asseritur, male hoc hodie passim servari, & in tota fere Germania illud jus commune ab aula recessisse, ac vix ad practicam deduci posse asserit Joan. Koppen. *decis. 50. num. 34.* Generaliter etiam de consuetudine testatur Cumanus *in d. §. de re-*
129 *bus circa fin.* ubi tamen † consuetudinem talem pravam esse dicit. Et quod ea tanquam irrationabilis, non valeat,

valeat, tradunt etiam Hostiens. *in tit. de censib. §. ex quibus ver. Quid si quis* Angel. de Clavasio *in sua summa. in verb. peagium num. 3.* Joan. Fab. *in d. l. universi* per text. *in clement final. de censib.* Natt. *cons. 655. num. 2.* Joseph. Ludovic. *d. conclus. 15. num. 58.* Roland. à Vall. *cons. 42. num. 29. lib. 3.* allegans Anchor. *cons. 264.* jure vero communi adeo verum est, quod supra de rebus ad usum proprium pertinentibus dictum est, ut in iis † etiam, quæ quis pro usu familiæ suæ comparavit, 130
locum habere, communis sit Dd. sententia, sicut asserit Peregrin. *de jure fisc. lib. 6. tit. 5. vers. contra vero.* ubi simul ait, hanc sententiam optime juvari textu *in l. 2. §. 1. & l. pen. §. 1. ff. de usu & habitat. & in d. l. in lege Censoria. §. 1. ff. de verb. signif. & d. §. de reb.* Usus vero † ita 131
hic coarctatur, ut illud tantum eo contineatur, quod victus sui causa ab aliquo paratum est, ut Alfen. interpretando verba veteris legis Censoriæ docet *in d. l. in lege Censoria.* Eodemque facit text. *in l. cum in testamento. ff. de aur. & arg. leg.* ubi ex ejusdem Alfeni responso, si quis argentum, quod usus sui causa paratum est, legarit, illud duntaxat debebitur, quod victus sui causa ad usum quotidianum paraverit. Pro † annulis 132
tamen, quibus quis in digitis utitur, etiamsi pretiosi sint, & pro preciosis vestibus, quas dorso portat, non solvitur vectigal, cum usus causa ferri dicantur Bart. & Bald. *in l. 2. ff. ad l. Rhod. de jact.* Idem Bart. *in l. sed & ipsi. ff. naut. caupon. stab.* & post hos Bertach. *de gabel. 2. memb. 8. part. num. 5.* Joseph. Ludovic. *d. conclus. 15. num. 5.*

Ex † his satis promptum fuit decidere illam quæ- 133
stionem, quam Guido Papę *in decis. 4.* scribit, aliquando in Camera Concilii Delphinatus motam esse, An videlicet, quod quis domus suæ ædificandæ vel refi-

ciendæ causa vehi curat, ita dicatur ad proprium usum spectare, ut non sit eo nomine solvendum vectigal, recteque decisum est in eadem Camera, vectigal pro hujusmodi re præstari debere, de qua decisione testatur Guido Pap. *d. decis. 4. num. 1.*

134 Quæ † cum ita sint, consequitur, in assignanda ratione, cur literis operam in Academia dantes in libris, & aliis rebus propriis, quas studiorum causa habent, immunes sint, errare eos Dd. qui vel hanc solam adducunt, quod *in d. l. universi, & aliis similibus supra citatis legibus* res ad proprium usum spectantes sint à vectigalibus liberæ, vel eam cum aliis rationibus conjungunt. Nam quod est *in d. l. universi & similibus legibus* de usu proprio, restringitur, ut diximus, ad id, quod solius victus causa paratum est. Libri vero & hujusmodi aliæ res eorum, qui literis navant operam, quas studiorum causa habent, sunt etiam ab hujusmodi necessario victu separatæ, nec esset etiam privilegium peculiare studiosorum, si hoc haberent ex *d. l. universi.* Et similiter non recte doceretur ab iisdem Dd. eos, qui membra Academiarum esse desierunt, non gaudere amplius hoc privilegio.

135 Tenendum † autem est generaliter de aliis privilegiatis & immunibus personis, earumque rebus, quod earum rerum nomine, quas negociationis gratia, vel ex alia causa à privilegio aliena habent, non sint im-
136 munes *d. l. universi. Cod. de vectigal.* & † similiter alii cum iis de rebus eorum, licet privilegiatis, contrahentes non gaudeant immunitate, sed ad solutionem vectigalis teneantur, Bart. Alberic. de Rosat. & Castrens. *in d. l. licitatio. §. fin. ff. de publican.* Salicet. *in d. l. universi. num. 2.* Ferrariens. *in form. libell. super solut. pedagior. in verb. ceciderunt in commissum. num. 8.* Jas.

cons. 20.

conf.20. in præsenti consultatione num.2.3. & seqq. vol.1. Dec. *conf.48. mature. num.1.* Roland. à Vall. *conf.16. magnificus. num.16. & seqq.lib.4.* Peregrin. *de jur.fisc. lib.6.tit.5. num.26.* Tiraquell. *de retract.consanguin.§.1. gloss.13. num.12.* ubi † in specie de rei ecclesiasticæ 137
emptore communem Dd. sententiam esse dicit, quod ab eo necessario vectigal solvendum sit, licet ipsa ecclesia ab eo sit immunis, idque post eundem Tiraquel. de communi sententia etiam testatur Eman. Soar. *in thesaur.receptar.sententiar.in verb. Gabella.* Facit † huc 138
quod privilegium personale ejus personam, cui concessum est, non egrediatur *l. quia personale. ff. solut. matrim.* & *in d.§.fin. vers. Mercatores* disertis verbis fiscus ita dicatur à vectigalibus immunis, ut per restrictionem subjiciatur, mercatores, qui de fundis fiscalibus mercantur, nullam immunitatem solvendi publici vectigalis usurpare posse. Cui † accedit, quod 139
natura cujuslibet contractus suadeat, ut is vectigal solvat, cujus gratia contractus celebratur, vel qui ex contractu primum commodum capit, *l. debet vers. Quid ergo. ff. de adilit. edict.* Bald. *in l. si prædium. num.8. Cod. de adilit. actionib.* Jas. *in l. fin. num.41. Cod. de jur. emphyteut.* Salicet. *in rubr. C. de reb. credit. nu.2.* Joann. Koppen *quæst.50. num.15.* Ideoque merito pro rebus venalibus, emptor tantum vectigal solvat, non etiam venditor. Nec † valet pactum emptoris & vendito- 140
ris, ne emptor solvat vectigal, vel ut venditor rem venditam tradat ultra locum, quo vectigal solvendum est, Joan. Koppen. *d. quæst.50. num.19.* ub addit hodiernis temporibus in fraudem legis id sæpius fieri. Non
† habet etiam mutuus consensus, quo à contractu re- 141
ceditur, eam vim, ut non debeatur nihilominus vectigal, quod ob initum contractum solvendum erat,

Bald. *in l.si constante.nu.4.vers. Facit etiam. C.de donat. ante nupt.* Valq.*de success. creat. lib.3. §.25. num.5.* late Tiraquell. post alios multos à se allegatos *de retract. convent. §.6.gloss.2.num.10.* qui simul *num.12. & nu.19.* refutat eos, qui hac in re distinctione utuntur inter incontinenti & ex intervallo contractum dissolventes.

142 Præterea † observandum est fieri posse, ut ob magnam in pontibus vel aggeribus contra impetum fluminis sustentandis difficultatem, vel alia summa necessitate urgente, singulare privilegium concedatur adversus prædictas privilegiatas personas, ne videlicet à vectigali immunes sint, quemadmodum recte tradit Frider. *de mandat. executor. lib.2. cap.42. num.6.* ubi exemplum adducit in Imperiali civitate Argentina, quæ Rhenanum pontem longissimum habet, & maximos sumptus in eum necessario facit, ideoque privilegium peculiare obtinuit, ex quo omnino nemo sine vectigali pontem transire potest, etiamsi sint Ecclesiasticæ aliæve personæ, vel res à vectigalibus de jure communi immunes.

143 Quando † vero de vectigalibus res dubia est, an videlicet vectigal debeatur, & aliquis contra illud immunitatem habeat, pro libertate & immunitate pronunciatio & interpretatio fieri debet, Jas.*in l.1.num.7. vers. Pro ista parte. ff.si ex noxal. caus. agat.* Bart.*in l.si pupillus in princ. & nu.3. ff.ad l.Falcid.* Socin.*in l.fructus. ff.solut. matrim.* Cravett. *cons.111. num.26. cons.23. num.fin.* Bertazzol.*cons.256.nu.17.* Æmil. *cons.60.nu.8.* Parlador.*rer.quotidianar. lib.1.cap.3.§.2. num.36.* Dec. *cons.48. num.5. vers. Et maxime* Grat.*cons.61. num.55. lib.1.* Sylvan. *cons.66. num.22. vers. Præterea.* Bursat. *cons.185.num.27.* & Joseph. Ludovic. *conclus.15. nu.27.*

hanc

hanc sententiam communem esse dicit, facitque pro ea, quod contra publicanos in dubio præsumendum esse dicatur *l. quanta audacia. ff. de publican.* Cravett. *cons. 814. num. 11.*

Restat, ut de pœnis circa vectigalia constitutis dicamus. Vectigal novum instituentes pœna ambitus teneri supra obiter diximus. Non † est quidem hæc 144
pœna ipsa lege Julia, sed Senatusconsulto ad interpretationem ejus legis expressa, ut apparet *ex l. unic. ff. ad l. jul. de ambit.* ubi diserte Senatusconsulti fit mentio, & pœna centum aureorum cum infamia irrogatur. Qui † vero exigunt novum ac insolitum vectigal, si- 145
ve hoc omnino antea non sit institutum, sive vetus augeatur, & sic plus quam debetur, postuletur, Legis Juliæ de vi publica pœna tenentur, *l. ult. ff. ad l. jul. de vi publ.* quæ † pœna est deportatio *§. item lex Julia de* 146
vi. Instit. de public. judic. Olim erat aquæ & ignis interdictio *l. qui dolo §. ult. ff. ad l. jul. de vi public.* in cujus locum successit deportatio *l. 3. ff. ad l. jul. pecul. & d. §. item lex julia de vi.* Deportatio † ad se trahit publica- 147
tionem bonorum *l. 2. Cod. de bon. proscript.* Mynsing. *observ. 29. nu. 3. cent. 5.* Borcholt. *in hoc cap. unic. nu. 47.* atque hæc pœna publicationis bonorum *in l. si quis ad se in fin. C. ad l. jul. de vi public.* expresse de vi publica adjicitur deportationi. Hodie † vero legis Juliæ de 148
vi publica pœnam arbitrariam esse tradunt Clar. *in §. fin. quæst. 83. num. 4.* Cacher. *decis. 105. num. 7.* Guid. Pap. *quæst. 423. num. 5.* Vult. *in d. §. item lex julia de vi num. 3.* Menoch. *de arbitrar. jud. quæst. lib. 2. cent. 4. cas. 394. num. 1.* Cravett. *cons. 220. num. 13. & cons. 224. num. 1. & seq.*

Sunt † qui ita de pœna exigentium insolitum & 149
novum vectigal loquuntur, quasi etiam ad eos perti-

 neat,

neat, qui vectigalia nova tantum instituunt, & ita allegant textum *in d.l.ult.ff.de vi publ.* Sed *in ea lege* expresse & stricte JCtus loquitur de exercentibus nova vectigalia. Ideoque gloss. recte *in d.l.unic.* docet, institui posse ab aliquo vectigalia, ut tamen ea non exerceat, sive exigat, ideoque pœnam ambitus pertinere ad solos nova vectigalia instituentes, ut quorum tantum *d.l.unic.*meminit, pœna vero leg. Jul. de vi publica animadverti in exercentes nova vectigalia, ut de quibus loquitur *d.l.ult.* idque tradit etiam Cujac. *in paratit. C.nov.vectigal.instit.*Menoch.*d.cas.394.nu.92.* Decian. *in tract.crim. lib.8. cap.22.num.17. & cap.23. num.5.* Azo *in summ. Cod. ad l.jul. de ambit.* Atque est hæc sententia ab aliis Interpretibus communiter comprobata.

150 Præstatur † vero iis, à quibus debito plus exactum est, ex Edicto prætorio duplum per eos, qui exegerunt, sive publice sive privatim est exactum *l.in pr.l. hoc edicto §.quærentibus. & l.licitatio. §.quod illicite.ff.*
151 *de publican.* ex † quibus *duabus posterioribus legibus* simul colligitur, hanc pœnam ejusmodi esse, ut in du-
152 plo sit etiam rei persecutio, & † additur *in d.§.quod illicite*, si per vim extortum sit vectigal, cum pœna tripli restitui rem debere. Ex constitutione Constantini *in l.fin. C.nov.vectig.inst.* perpetuo exilio puniuntur, qui plus debito exigunt.

153 Idem † Imperator *in d.l.universi. C.de vectigal.* adducens aliquot casus, in quibus immunitas vectigalium datur, & qui privilegiati sunt, subjicit pœna capitali plectendos esse stationarios & alios, quorum avaritia contra eos, qui ita sunt privilegiati, vectigal
154 exigendo aliquid tentatur. Ideoque pœnæ † capitali teneri eos, qui à scholaribus vectigal exigunt docet

Bolo-

Bolognin. *in authent. habita. num.10. Cod. ne filius pro patr.* Idem sentit Horat. Luc. *in tract. de privil. scholar. privil. 56.* dum vult pœnam etiam, de qua *in d. l. universi* agitur, contra istos exactores locum habere. Et † cum in scholarium favorem *in d. auth. habita*, qua- 155
drupli pœna statuatur, huic etiam pœnæ locum esse, si vectigal ab iis exigatur, tradunt Bolognin. *in d. auth. habita, d. num.19.* Bald. *num.4.* & Salicet. *num.4.* Item Horat. Luc. *in privil.56.* ubi addit, idem dicendum esse de omnibus aliis pœnis, de quibus agitur *in d. auth. habita, & aliis locis* adversus eos, qui illicite vectigal exigunt, constitutis.

Qui à † privilegiatis vectigal exigunt, si ipsi privi- 156
legiatæ personæ sunt, privantur ob ejusmodi exactionem suis privilegiis, cum amissionem suorum privilegiorum mereantur, qui aliis sua derogant, *dilecti Filii, de privileg.* ideoque † ii etiam, qui à studiosa juventu- 157
te vectigal exigunt, suis privilegiis privantur, idque ex *d. c. dilecti Filii* ita tenent Ludovic. Roman. *in sing.702.* incip. *violans seu infringens*, Bolognin. *in auth. habita num.19.* & Horat. Luc. *in d. priv.56.*

Peculiariter † vero jure civili pro naviculariis con- 158
tra eos, qui his negotium facessunt, vel vectigal exigendo vel simili ratione constituitur pœna 10. librarum auri, *l.1. Cod. de navic. seu naucl. lib.11.* Observandum † etiam est, in aurea Bulla *cap.17. in fin.* genera- 159
liter confirmari ea, quæ antea legibus, (quæ ibi simul sacræ vocantur) de pœnis adversus indebita & insolita vectigalia constituta sunt, idque & de exigentibus & instituentibus ea intelligendum est. Canonico † jure adversus eos, qui illicitum vectigal exigunt, 160
statuitur pœna excommunicationis, *cap. innovamus, de censib.*

161 Quemadmodum † vero pœnæ constitutæ sunt adversus eos, qui nova vectigalia instituunt, & qui in exactione vectigalium peccant; sic & ii, qui ad vectigalium præstationem tenentur, delinquunt, & coram Deo etiam & in foro conscientiæ peccare censentur, si ea non solvant, Bursat. *cons.138. num.6.* Didac. à Sigur. *in tractat. de lucr. marit. & uxor. nu.233.* Bertach. *de gabell. part.9. num.1.* eamque sententiam communiter approbatam esse asserunt, Eman. Soarez. *in Thesaur. recept. sent. verb. Gabella*, Bertachin. *jam citato loco.* Parlador. *Rer. quotidian. lib.1. c.3. in princ. nu.28.* ubi adserit, ab omnibus in hanc sententiam itum, ideoque fraudatorem restitutioni obnoxium esse. Co-
162 ram † hominibus vero adeo peccant, ut crimen fraudati vectigalis committere dicantur, & res ipsa, quæ vehitur, in commissum cadat, *l. fraudati, l. commissa, & l. fin. in princ. §. quoties, & §. si quis professus. ff. de*
163 *publican.* Idque † ita se habet vel eo solo nomine, quod quis non est professus res, quæ vehuntur, etiamsi post omissam professionem vectigal solvere paratus sit, *d. §. Quoties & d. §. si quis professus.* Nec excusatur
164 † quis eo, quod alia via sit usus, si constet eam non publicam, sed inusitatam & prohibitam, cum eo ipso vectigal defraudare censeatur, *l. cum proponas*, & ibi Bald. *num.17. C. de nautic. fœn.* Bart. & Rebuff. *in l. Qui fiscales, C. de navicular. lib.11.* Johan. de Plat. *in l.2. per illum text. C. de curs. pub.* Coler. *de processib. executiv. part.1. cap.3. num.74.* Johan. Koppen. *quæst.50. num.25.*
165 Non † relevat etiam, quo minus pœna locum habeat, si vel auriga in dominum mercium, vel dominus in aurigam culpam conferat, *l. cum in plures, §. vehiculum ff. locat.* ubi expressus est textus, quod pro curru vel rheda auriga, pro mercibus vero dominus vectigal

præ-

præstare teneatur, facit etiam textus *in l. si pendentes. §. si quid cloacaru. ff. de usufruct.* Et tradunt Bertachin. *de gabell. part. 7. num. 3. & 4.* Johan. Koppen. *d. quæst. 50. num. 22. & 23.* ubi addit ad plurimum mercatores cum aurigis, ut vectigalia & pedagia solvant, convenire, sed cavero sibi debere, cum res ipsorum à confiscatione eo ipso non fiant liberæ, si forsan aurigæ vectigal solvere neglexerint, cum pactum mercatoris dominum telonii non liget, *l. si tibi. 17. §. si pactus, l. si unus. §. pacta. vers. Ante omnia ff. de pact. l. coheredibus. C. famil. herciscund. l. non debet,* & ibi Dec. *ff. de reg. jur.*

Transit † vero hæc pœna commissi ad heredes etiam ejus, qui delictum fraudati vectigalis commisit, 166 *d. l. Fraudati. & d. l. commissa,* Francisc. Pfeil *cons. 196. num. 22.* modo † vivo eo, qui deliquit, quæstio mota 167 sit, *d. l. fin. §. pœna,* ubi Jurisconsultus subjicit, id in vectigalibus esse sicut in cæteris delictis. Additur † et- 168 iam *in d. l. commissa in fin.* commissi persecutionem adversus quemlibet etiam possessorem competere. Jure † Saxonico fraudati vectigalis alia pœna est, quam 169 commissum *lib. 2. art. 27.* ubi hæc extant verba: *Qui valvarum, pontium sive aquarum telonium non persolverit, quadrupliciter refundet. Telonium autem forense qui non dederit, triginta solidos pœnæ nomine dabit.* Verum ab hoc jure consuetudine recessum est, ut asserit Collegium juridicum Lipsense inter consilia Modestini Pistor. *cons. 48. nu. 16. lib. 2.* & testatur etiam Joh. Koppen. *d. decis. 50. nu. 8.*

Jure † communi adeo vera sunt, quæ de commissi 170 pœna diximus, ut res, quæ in commissum cecidit, statim desinat esse fraudantis vectigal, & dominium ipso jure amittatur *d. l. commissa,* Salicet. *in l. neque. num. 1. C. de vectigal.* Ferret. *in tractat. de gabell. nu. 143.*

Rip.

Rip. *de pest. tit. de remed. ad conservand. libert. num. 104.* Collegium juridicum Lipsense *d. consil. 48. num. 17.* Roland. à Vall. *cons. 42. num. 1. & 5. lib. 3.* hanc sententiam communem esse dicens, Bertachin. *de gabell. part. 7. nu. 57.* de scholaribus id tradens, Schneidwin. *de feud. part. 2. nu. 116.* similiter de scholaribus loquens Dec. *cons. 496. num. 3.* ubi etiam de Clericis & Ecclesia
171 hanc sententiam communem esse asserit. Non † tamen quod *in d. l. commissa* de dominio dicitur, porrigitur ad possessionem, ut nec ejus ulla ibi sit mentio, nisi quod post fraudatum vectigal persecutio rei dicatur competere adversus quoslibet possessores. De possessione igitur non dicemus idem quod de dominio, sed in ea auferenda facto hominis, & sic sententia declaratoria opus est, Bart. *in d. l. commissa num. 1. vers. Licet autem,* Bald. *in l. si quis in tantam num. 19. C. unde vi,* Bertachin. *de gabell. part. 9. num. 6.* Gail. *obs. 51. num. 5. lib. 2.* Joseph. Ludovic. *conclus. 15. nu. 75.* Coler. *d. cap. 3. num. 84.* Roland. à Vall. *d. cons. 42. num. 5. 6. & 7.* ubi *num. 5.* hanc sententiam frequentiori etiam calculo receptam esse ait, & Grammat. *decis. 15. num. 8.* dicit se reperire, quod omnia jura mundi disponentia de aliquo crimine ipso jure pœnam imponi, intelligenda sint, dummodo secuta fuerit sententia declaratoria, per quam declaretur illud crimen fuisse commissum, alias pœnam non posse habere executionem sive effectum suum, cujusmodi est, si possessio auferatur ei, qui crimen fraudati vectigalis commisit. Et
172 † Coler. *d. nu. 84.* ait, in hoc omnes concordare, quod regulariter requiratur sententia declaratoria commissi, ut auferatur possessio. Eandem sententiam amplectitur Hartm. Hartmanni *observ. 1. nu. 13. tit. de public.*
173 addit † tamen *ibid. num. 14.* generali consuetudine obser-

obſervari, quod propria autoritate fiſcus poſſit apprehendere poſſeſſionem eorum, de quibus non fuit ſolutum vectigal. Idem de hac conſuetudine teſtatur Johan. Koppen. *d. quæſt. 50. num. 11.* & Collegium juridicum Lipſenſe inter conſilia Modeſtini Piſtor. *d. conſ. 48. num. 19. in fin.* ubi & Baldus pro hac conſuetudine allegatur.

Verum quantumvis hæc ita ſint, quibus oſtendimus puniri & in pœnam commiſſi incidere eos, qui non ſolvunt vectigal, tamen reperiuntur multi caſus,
in quibus pœna non habet locum. Primum † enim 174
non incurrit quis in pœnam, ſi ei licentia tranſeundi detur, & ſolutio vectigalis remittatur, *l. fin. § ſi quis profeſſus, ff. de publican.* ubi textus indiſtinctè loquitur, nec ullius temporis per reſtrictionem fit mentio,
& † tamen ſi quis intra ſeptem dies ea licentia ac re- 175
miſſione non fuerit uſus, ſed poſt lapſum eorum dierum uti voluerit, in pœnam incurri tradit Ludovic. Roman. *in rubr. ff. de recept. arbitr. num. 45. verſ. nono quia licentia,* Afflict. *in hoc cap. unic. ad verb. vectigalia. num. 106.* Bertach. *de gabell. part. 9. num. 4.* Maſcard. *de probat. concluſ. 834. num. 17.* ubi allegat etiam Petr. de Suzar. *in l. 1. col. 4. C. de ſentent. quæ pro eo quod intereſt,* & Bart. *in l. 1. C. de exactorib. lib. 12.* qui tamen nihil ea
de re habet. Secundo † non habet pœna locum, ſi ob 176
adverſam tempeſtatem onus exponitur, *l. Cæſar. & l.
fin. § ſi propter ff. de publican.* Vel † ob aliam neceſſita- 177
tem urgentem, cujusmodi eſt metus latronum vel peſtis, res transvehuntur, Paul. de Caſtr. *in d. § ſi propter nu. 1. verſ. item ſi propter,* Franc. Rip. *de privil. contract.
cauſ. peſt. num. 158.* Tertio † ſi abſit publicanus, & quis 178
ideo pecuniam eo loco, ubi vectigal ſolvendum eſt, depoſuerit, Bertach. *d. part. 9. quæſt. 15. in princ.* Ferret.

de gabell.

de gabell. num.247. Purpurat. *in l.vinum num.24.ff.si cert.petat.* Mascard. *d.concluf.834. num.12.* Roland. à Vall.*d.conf.42.num.10.lib.3.* Alexand.*conf.172.num.2. lib.2.* per *l.pecunia fœnebris §.ult. & l. cum quidam §. pupillus ff.de usur.l.si prædio.in princ.ff.de in diem addict.*

179 Quarto † si illicite instituta & injusta sint vectigalia, *l. licitatio. §. quod illicite ff. de publican. & vectigal. l.3. Cod.nov.vectigal.instit.non poss.* Bargell.*in tract.de dolo cap.7. num.49.* addens in eam sententiam communi suffragio Dd. item esse, eamque deinceps frequentissimo consensu Dd. esse secutos, atque illud confirmari ex cumulatis à Tiraq.*in præfat.retract. consanguin. num.68.* enumerante innumeros utriusque fori Dd. hujus sententiæ assertores, nullumque contradicentem adducente, & Batt. *in l.vectigalia.in princ.num.1. ff. de publican. & vectigal.* dicit, quod fraudans hujusmodi vectigalia neque coram Deo, neque coram hominibus peccet, quia ea sunt prohibita, & sic nulla. Idem tradunt *in l.unic. in princ. num.5. Cod. de caduc. tollend. & in l.cum proponas.num.21. Cod.de nautic.fœn.* Bertachin. *d.part.9. num.1.* Johan. Sichard. *ad rubric. C.Nov.vectigal.instit.non poss.num.4.* Joseph.Ludovic. *d.concluf.15.num.84.* Bonifac.*in tractat.de furt.§.Fraudulosa num.31.* & Mynsing.*observ.29.nu.4.cent.5.* Quæ sententia corroboratur per ea, quæ superius diximus de pœnis eorum, qui exercent injusta vectigalia; ex quibus liquet, tantum abesse ut peccet is, à quo hujusmodi vectigalia fraudantur, ut ii, qui instituunt vel exigunt primi peccent & suos subditos defraudent,

180 ac graviter puniantur. Quinto † si post commissum publicanus vectigal receperit, vel professionem admiserit, Dd. *in d.l.fin. §.si quis professus. ff.de publican.* Bald. *conf.256.num.4. lib.6.* Peregrin. *de jur. fisc.lib.6. tit.5.*

tit.5.num.35.vers.limita sexto, Rosenthal.*de feud.cap.5. concluf.42.num.3*.Sexto † si a publicano quis falsa per- 181
suasione vel alia ratione decipiatur,*d.l.fin.§.Divi quoque*.Francisc.Pfeil *cons.192.nu.7*.Rulant.*de commissar. part.4.lib.2.cap.5. num.01*. Peregrin.*d.tit.5. nu.35. vers. limito secundo*.Septimo † si fœmina sit,Rulant.*d.cap.5.* 182
nu.42. post Matthæum de Vauzell. Octavo † si mili- 183
tares personæ sint,*d.l.omnibus Cod.de vectigal*.ubi universaliter de omnibus militibus negatur, eos ob omissas professiones pœna commissi teneri. Nono † si sint 184
pupilli, & vectigal intra diem tricesimum solvatur, *l. Imperatores. §.fin.ff. de publican.* Decimo † si sint mi- 185
nores, & restitutionem in integrum petant,nec dolus intervenerit,*l.si ex causa. §.pen.ff.de minorib.* Undecimo † si quinquennium elapsum sit, & intra illud res 186
commissa non fuerit petita *l.2. Cod. de vectigal.* ubi id etiam communiter Dd. tradunt. Duodecimo † si in- 187
tra l[illegible]m illius quinquennii sine dolo possessoris res perierit, seu non extet, quo casu æstimatio præstanda non est, textus est expressus *in d.l.2.* ubi solius doli, non autem etiam culpæ fit mentio. Recte † tamen ad 188
latam etiam culpam illud extendetur, Bertachin. *d. part.9.num.5.* Bald.*in d.l.2.num.1. vers. Item si culpa.* Rosenthal.*d.cap.5.conclus.42.in gloss.b* cum † lata cul- 189
pa dolo æquiparetur, *l. is cui. §. dolum. ff. ut in possess. legator.l.impuberibus,in princ.ff.de suspect.tutor.l. Quod nerva ff. deposit.* Decimotertio † si socius rem com- 190
munem sine consensu & voluntate socii non profiteatur, pœna cessat in hujus socii parte, *l.Fraudati. §. sed si unus.ff.de publican.*Bartol.*ibid.num.8.*Bertachin. *d.part.9.num.26.* Rosenthal.*d.cap.5.conclus.41.num.3.* Rulant. *d.cap.5. num.58.* idque eo confirmatur quod pœna ultra delinquentes personas non progrediatur,

tur, ſed ſuos autores teneat *l. Sancimus Cod. de pœnis.*
191 Decimoquarto † ſi quis taceat aut occultet partem unam, & alteram profiteatur, in hac altera parte pœnæ commiſſi non eſt locus, Bertachin. *d. part. 9. num. 8. & ſeq.* Roſenthal. *d. concluſ. 41. num. 2.* Johan. Bapt. Villalob. *in commun. opin. verb. Gabella. verſ. Gabella ſi debetur*, ubi dicit communem. Si quis rem furtivam, vel vi raptam non profiteatur, eo etiam caſu pœna commiſſi ceſſat, nec domino ejus rei factum illud nocet *l. fraudati §. 1. ff. de publican. & vectigal. argument. l. ſi mancipium 23. Cod. de rei vindicat. & l. 2. C. de furt.* Frider. *de mandat. lib. 2. cap. 42. n. 9.* Idque confirmatur etiam per id, quod de rebus furtivis & vi raptis conſtitutum eſt *in Carol. V. ordin. criminal. artic. 219.* Atque hinc merito dicetur, dominium ejusmodi rei ut qui dominium retinuit contra publicanum qui eam à fure accepit, rei vindicationem inſtituere poſſe, adeo ut nullum pretium ſolvere teneatur, *d. l. ſi mancipium* & *d. l. 2. & d. artic. 219.*

192 Decimoquinto † generaliter juris certi eſt, ſi cauſa illa juſta & rationabilis, ob quam vectigalia inſtituta ſunt, ceſſet, vectigalium exactionem & ſic etiam pœnam ceſſare, And. de Iſern. *in rubr. Quæ ſint regal. num. 5.* Felin. *in cap. 1. nu. 41. verſ. Alius eſt caſus, quando ceſſat cauſa de conſtit.* Cacheran. *conſ. 31. In hac controverſia. nu. 23.* eoque facit textus *in l. cura §. deficientium. ff. de munerib. & honor.* ubi immunitas conceſſa ob paupertatem ceſſat ſupervenientibus divitiis. Eodem ſimiliter facit, quod generaliter dicatur ceſſare effectus ceſſante cauſa, *cap. cum ceſſante. de appellat. cum ſimilibus*, Ideoque Roland. à Vall. *in conſ. 91. n. 45. lib. 2.* ait, omnes legum vertices uno ore, concludere, quod ceſſante cauſa juſta & rationabili impoſitionis vecti-

vectigalis cessare etiam dicatur ejus exactio, eamque sententiam pluribus confirmat *ibidem num. 46. 48. & seqq.* decimosexto † excusatus quis, si dolus absit, & ex 193
ignorantia sive errore peccetur, modo sit probabilis. Nam si non sit probabilis, licet res non cadat in commissum, tamen ad duplum vectigal solvendum quis tenetur, Peregrin. *d. cap. 5. num. 35.* ubi addit hac in re primo intellectui glossæ *in d. l. fin. §. Divi quoque fratres ff. de publican.* Dd. subscribere, atque eandem sententiam amplectuntur etiam Imol. *in l. commissa in fin. ff. de public. & vectigal.* Bertachin. *d. part. 9. num. 3. vers. Quod limita.* Roland. à Vall. *d. cons. 42. num. 13. & 17. lib. 3.* Bertazzollin. *cons. 256. num. 13.* Cacheran. *decis. 71. num. 17.* Mascard. *de probat. conclus. 834. nu. 6.* Rosenth. *d. cap. 5. conclus. 37. num. 2.* & confirmatur textu *in d. l. fin. §. divi quoque fratres.* ubi non per fraudem sed per errorem peccans ad duplum vectigal tantum teneri dicitur.

Neque † obstat quod in eadem l. §. *Licet quis* in 194
pœnam vectigalis ex constitutione divi Hadriani incidere quis dicatur, etiamsi se ignorasse asserat. Nam hoc urgente ratione, & ex textu *in d. § divi quoque fratres* de non probabili ignorantia accipiendum est, & restringendum ad duplum vectigal, ut videlicet ipsum vectigal, & simul pœnæ loco alterum tantum solvatur. De † dolo vero sive fraude tenendum, quod non 195
præsumatur, sed probari debeat, Abb. *cons. 68. num. 3. v. Tertio probo. lib. 1.* Berer. *cons. 83. nu. 5.* Roland. à Vall. *d. cons. 42. nu. 16. lib. 3.* Rulant. *d. c. 5. nu. 49.*

Atque hæc quidem de pœnis etiam adducere volui: Quibus generaliter † de omnibus privilegiatis & 196
immunibus personis postremo loco illud addo, quod sicut vectigalia jure debita sponte & absque publicani ad-

ni admonitione vel exactione solvenda sunt, sic & privilegiati ad ejusmodi spontaneam professionem vectigalium obstricti sint, immunitas eos non liberet à professione rerum, sed ad evitandam pœnam eas profiteri teneantur *l. si publicanus.* & *l. fin. §. Quotus.* & *§. Divi.* ubi Bartol. & reliqui Dd. *ff. de publican.* Boss. *titul. de fraudant. vectig. num. 10.* Ferret. *de gabell. num. 209.* Horat. Luc. *de privileg. scholar. privileg. 504. vers. limita.* Ferrar. *in form. libell. super solut. pedagior. in verb. Panni. nu. 1. vers. Attamen tenetur.* Bald. *cons. 79. num. 4. volum. 2.* Roland. à Vall. *cons. 79. num. 90.* & *92. lib. 3.* Franc. Marc. *decis. 214. nu. 3. part. 2.* Joan. Koppen *quæst. 50. num. 13.* ubi addit, quod hujusmodi personæ schedulam immunitatis, quæ vulgo **Paßbrieff oder**
197 **Freyzettel** appellatur, petere teneantur. Illi † vero qui non sunt privilegiati & immunes, etiamsi res professi fuerint, tamen si solutio vectigalis omittatur, duplicatum vectigal solvere tenentur, ac tantum à pœna commissi liberantur *d. l. fin. §. si quis professus. ff. de publican.* Boss. *d. titul. de fraudant. vectig. num. 13.* Abb. *d. cons. 68. in princ.* Peregrin. *d. tit. 5. num. 35. vers. limina septimo.* Joseph. Ludovic. *decis. 15. num. 71.* Roland. à Vall. post Bart. Salicet. Bald. Bertachin. & Jul. Ferret. à se allegatos *in d. cons. 42. num. 8. lib. 3.* ubi etiam communem hanc esse asserit conclusionem. Quando vero res est commissa, & ab eo cui vectigal debetur non occupata, potest ejus nomine actio realis, nimirum rei vindicatio institui, cum dominium ejus statim transierit in eum, cui vectigal debetur *l. commissa 14. ff. de publican. & vectigal.* & expediti Juris sit, eum qui dominium rei jure civili vel gentium acquisivit, rei vindicationem competere *l. in rem actione in pr. ff. de rei vindicat.* de qua tamen & hic notandum est, quod

supra

supra *num.84.* monuimus, in re commissa eam perire, si intra quinquennium non instituatur *l.2.C.de public. & vectigal.* Competit vero hæc actio non solum adversus eum, qui fraudavit vectigal, sed etiam heredem ejus, & quemlibet possessorem locum habet *d.l. commissa.*

Attendenda etiam sunt in hac materia vectigalium ea, quæ *lib.1.cap.7.* generaliter de actionibus ratione regalium adducta sunt, ex quibus liquet, quæ remedia, tam ratione vectigalium, quam aliorum regalium, diverso respectu competere possint, sive reales, sive personales actiones, & sive petitorium sive possessorium, ordinarium vel extraordinarium vel etiam summarissimum spectetur, & sic huc etiam pertinet, quod supra hoc capite de mandatis sine clausula in specie quoad vectigalia dictum est.

CAPUT VII.

De monetis.

Summaria.

1. *Monetæ origo unde? &* num.3.
2. *Numus unde dicatur?*
4. *Emptio venditio jure gentium introducta est.*
5. *Pecuniæ signatæ materia qualis hodie sit, & qualis olim fuerit.*
6. *Pecunia unde sic appellata sit?*
7. *Per æs omne genus numorum, tam aureorum, quam argenteorum, significatur.*
8. *Æris appellatione quodvis debitum denotari.*
9. *Argentum quando apud Romanos primum sit signatum?*
10. *Numus aureus quando primum sit percussus?*
11. *Numi plumbei & stannei legibus Romanis omnino fue-*

 no fue-

no fuerunt reprobati, idque etiam factum est in moneta ærosa, quæ videlicet plurimum æris admixtum habeat num. 12.

13. Numos adulterinos cudit Antoninus Caracalla.

14. Numos plumbeos & stanneos non solum reprobavit, sed & omnem plumbi ac æris, item æris & argenti, non autem auri & argenti mixturam prohibuit Tacitus Imperator.

15. Monetæ jus Principis proprium est, & hinc inter regalia refertur & nu. 17.

16. Inde monetæ etiam dicuntur publicæ, item fiscales.

18. Monetæ jus tanti fecit Carolus Magnus, ut eam in palatio tantum cudi voluerit.

19. Moneta etiam Romæ tantum in æde Junonis monetalis cudebatur.

20. Monetis olim etiam imagines Imperatorum imprimebantur.

21. Moneta, ut imagines Cæsarum referret, inclinante Imperio ad officium Comitis sacrarum largitionum pertinuit.

22. Moneta inter reliqua regalia semper principem locum obtinuit.

23. Monetæ regale ossibus Principis inhærere à nonnullis Dd. dicitur.

24. Monetam falsam cudentes vel etiam probam monetam adulterantes læsæ majestatis rei dicuntur, quod etiam ad conscios hujus criminis extenditur nu. 25.

26. Monetam falsam cudentes appellare non possunt, licet appellationis beneficium tam sit favorabile, ut etiam tertio pro reo invito in criminalibus permissum sit. num. 27.

28. Monetæ jus quominus inter regalia referendum sit, non

sit, non obstat, quod monetæ usus sit juris gentium & inde originem habeat.

29. Princeps in re numaria nihil aliud est, quam minister juris gentium.

30. Monetam ne cuivis privato cudere liceat, sed ut potius publica authoritate fiat, jure gentium introductum & receptum est.

31. Monetam reprobare ac tollere non minus regale est, quam eam cudere.

32. Monetam etiam mutandi, certamque æstimationem ac valorem ejus constituendi jus ad regalia pertinet.

33. Monetarii de jure communi homines viles & humiles censentur, adeo ut nullo etiam dignitatis privilegio ea conditione liberentur.

34. Monetariorum conditio hodie non est vilis de generali & notoria consuetudine Germaniæ, ut & Galliæ num 35.

36. Monetariorum liberi, an & quando hodie ipso jure monetarii dicantur, & privilegiis eorum gaudeant?

37. Monetam probam reprobare vel deteriorem facere Imperatori non licet. & infra nu.41.

38. In moneta qualibet tria, materia scilicet, sive ipsum metallum, forma, & pondus concurrere debent, & ea de moneta substantia esse dicuntur num.39.

40. Monetæ materiam, Schwiffius vocat ejusdem metrum, mensuram, normam & regulam monetæ probæ duo alia requisita a Kecken manno addicta refutantur.

42. Marius Gratidianus Romæ legem rogavit de schola instituenda, in qua juventus numos explorare, & & ab adulterinis probos discernere doceretur.

43. Zygostatæ temporibus Imperatorum fuerunt ponderatores, qui explorandis numis adhibebantur.

44. Moneta hodie in Imperio per ponderatores, qui Germanica lingua Guardin vocantur, probantur.

45. Moneta Imperii calendis May, & calendis Octobris quotannis ut probetur, Imperii constitutionibus cautum est.

46. In moneta materiæ bonitas & quantitas magis quam ipsa forma sive character de generali consuetudine attenditur, licet character summi Principis sit. In numismatis minutis habenda est etiam ratio ponderis materiæ ac formæ.

47. Fieri quid debuerit, non vero quid ab aliis factum sit, spectandum est.

48. Monetam justam materiam, formam, ac pondus habentem licet nonnulli Imperatores reprobarint, tamen alii Imperatores eandem in usum revocarunt.

49. Jus monetæ ab antecessoribus suis acceptæ, se non esse violaturos jurant Arragonum Reges ante creationem.

50. Monetæ suam effigiem, ad occasionem criminis falsi in ea committendi eo magis demendam, sic insculpi voluit Constantinus Magnus, ut hominis Deum flexis genibus invocantis speciem præ se ferret.

51. Moneta dicitur à monendo, quod moneat, ne quid fraudis in materia, signo vel pondere fiat.

52. De regali monetæ Maximiliani Secundi summis laudibus decantanda, & majestate regnantis dignissima vox.

53. Monetæ legitimæ reprobatio vel mutatio quanta inferat incommoda, late enarratur.

54. De moneta legitima reprobanda vel mutanda præstitum juramentum an sit servandum, etiamsi superiorem non agnoscens id præstiterit.

55. In re monetaria qui principum Consiliarii deceptores dicantur.

56. Con-

56. *Consiliarii, qui* in c. Quanto. de jurejurand. *deceptores dicuntur, multi hodie reperiuntur.*

57. *Monetam ex justa causa reprobare aut mutare Princeps non prohibetur.*

58. *Monetam si Princeps sine justa causa reprobet aut mutet, de rapina tenetur.*

59. *Monetam sine maxima necessitate mutans aut reprobans jus gentium ac commerciorum violat.*

60. *Monetæ reprobandæ aut mutandæ justa causa est, si ipsa materia monetæ vilior facta est, item si ex communi hominum æstimatione preciosior ac carior facta est ejus materia* num. 61.

62. *Necessitas legem non habet, & actum alias illicitum solet reddere licitum* num. 63.

64. *Necessitas causa semper censetur excepta.*

65. *Monetæ receptæ ac legitimæ reprobandæ vel mutandæ legitima causa est, si id urgeat publica utilitas vel necessitas. cujusmodi est, si Princeps indigeat auxilio pro defensione necessaria* num. 66. *vel magna pecuniæ vis pro redemptione ipsius Principis colligenda sit* nu. 67. *vel belli necessitas id urgeat* num. 68.

69. *Monetam belli tempore etiam ex corio Princeps cudere potest, bello tamen finito damnum, quod subditi ob hujusmodi mutationem passi sunt, resarcire tenetur* num. 70.

71. *Princeps licet urgente necessitate, & ob causam res subditorum auferre possit, tamen justum precium solvere tenetur.*

72. *Monetæ mutandæ justa caussa subesse etiam censetur. si aurea vel argentea numismata extra fines Imperii vel regni evehantur.*

73. *Aurum & argentum ne extra fines Imperii vel regni evehatur, omnium fere Principum legibus est cau-*

tum, eaque prohibitio in Imperio sub gravi pœna sæpe facta est num. 74.

75. Monetæ mutatio aut reprobatio sine consensu populi fieri nequit.

76. Monetæ mutatio & reprobatio cum consensu populi etiam sine talibus causis (de quibus supra) in præjudicium ejus fieri potest, eaque sententia verior, & crebrioribus Interpretum calculis comprobata est nu. 80.

77. Argumentum à contrario sensu in jure frequens & utilissimum est.

78. Juri & commodo suo quilibet renunciare potest.

79. Boerius, dicens Principem solum, etiam non interveniente populi consensu, monetam mutari posse, & ita communiter receptum esse, declaratur.

81. Moneta si populi consensu interveniente reprobetur aut mutetur, non tamen ea reprobatio aut mutatio alii populo præjudicat.

82. In moneta reprobanda vel mutanda consensus totius populi, cui præjudicium fit, non est necessarius, sed majoris partis consensus sufficit, idque maxime attendendum est in iis quæ in Imperio de monetis collectis & similibus, non solum per Imperatorem, sed & conjunctim ab Electoribus aliisque Principibus & statibus totum Imperii populum repræsentantibus decernuntur.

83. Consuetudo ut introducatur, majoris partis populi consensum accedere, & actus consuetudinis in ejus notitiam venisse, vel ab ea profectos esse sufficit.

84. Moneta ex communi Dd. sententia publicis impensis facienda est, nec Princeps aliquid pro his sumptibus detrahere potest, alii tamen num. 85. *relati inde recedunt, & eorum contrariam sententiam consuetudine esse approbatam, testantur plurimi* n. 86. *enumerati, eaque à Constitutionibus etiam Imperii non est aliena* nu. 89.

87. L. I.

87. L.1.ff.de contrah.empt.*declaratur.*

88. c.Quanto.de jurejur.*declaratur.*

90. *Monetæ jus præter Imperatorem habent & Reges, aliique superiorem non recognoscentes, & ex eorum generali aut speciali concessione vel immemoriali præscriptione consuetudine competit etiam inferioribus* nu.91. *eaque sententia usu tum in Imperio* nu.92. *tum in Gallis* nu. 94. *approbatur.*

93. *Monetæ regale habentes, quibus elogiis in Constitutionibus Imperii ornentur?*

95. *Monetæ regale in Gallia tandem omnibus ideo ademptum est, quod multi illud habentes, eo abusi sint in nonnullis etiam aliis regnis nulli hoc jus monetæ conceditur.*

96. *Hoc regali in Imperio multi etiam abusi sunt, qui tamen eo privati non sunt, licet interminationes crebræ diversis Imperii Constitutionibus factæ sint, de causis abusus hujus Regalis.*

97. *Numismatum certa genera ut cudantur, nec alia ferire liceat, sive sint coronati, sive alia ejus generis numismata, Imperii constitutionibus cautum est.*

98. *Monetæ materia, pondus, & æstimatio etiam certa, & à qua recedere non liceat, in Constitutionibus Imperii præfinita est.*

99. *Monetæ regale habentes non debent inde suum commodum captare, sed eo ad Imperii salutem ac dignitatem uti.*

100. *Hujus regalis abusus & monetarum depravatio ex officinarum multitudine provenit.*

101. *Monetarum officinæ in singulis Imperii circulis non plures quam tres aut quatuor iis, quibus hoc regale competit, habere licet, exceptis tamen iis, qui fodinas habent, cum hi ex eo auro & argento, quod in fodinis suis*

consequuntur, in peculiaribus officinis monetam cudere possint, nu.102. quod tamen restringe, ut infra nu.107.

103. Monetales magistri non prius ad munus suum admittendi sunt, quam si de iis inquisitio habita fuerit, & ex ea de eorum conditione, peritia, probata fide & honesta dimissione constiterit.

104. Hi magistri duplici juramento constringuntur.

105. Monetæ regale habentes illud nec vendendo, nec aliter alienando in alium transferre, nec etiam aliis locare vel de lucro aliquo inde percipiendo cum aliis pacisci debent.

106. Prærogativa Electorum & quorundam aliorum, qui regale monetæ habent.

107. Fodinas habentes hac prærogativa gaudent, ut peculiares officinas præter tres vel quatuor illas publicas singulorum Imperii circulorum habere, & soli ex præstantiori auro, quam est in aureis Rhenensibus, monetam cudere possint, ita tamen, ut id ex hoc auro non fiat in alia moneta, quam Ducatis.

108. De moneta aurea & argentea & infecto argento quæ Electores ad Rhenum, item Saxonicus & Brandeburgicus inquirere debeant.

109. Regale non habens si monetam cudat, punitur, licet non adulterina sed proba sit: Imo etiamsi rescriptum Imperatorium de cudenda moneta obtinuerit nu.110. Ex edicto etiam monetali de anno 1559. privilegia de moneta cudenda ante vel post illud concessa juxta hoc ipsum restringenda sunt & si illi adversentur, cassantur.

111. Monetam probam si is, qui jus monetæ non habet, cuderit, non ordinaria falsæ monetæ pœna, sed pro arbitrio judicis punitur.

112. Monetam falsam cudentes qui παραχαράκται vocan-

vocantur, Deum, homines, & Principem deludunt & offendunt, nu.113. *& jus gentium lædunt.*nu.114.

115. Qua pœna iidem plectantur?

116. Monetæ falsæ criminis conscii etiam puniuntur, & domus ignorantis, in qua hoc crimen commissum est, fisco vindicatur, nisi dominus quamprimum hoc scelus rescivit, magistratui prodiderit.

117. Monetam falsam cudentes sine jussu judicis capi possunt, & convicti non appellant: levia etiam indicia contra eos ad torturam sufficiunt nu.118. *& contra eos socius criminis in testem admittitur.* nu.119.

120. In moneta falsum committentes an ignis pœna afficiantur, si ea moneta sit eorum, qui superiorem recognoscunt?

121. In monetæ falsæ crimine publicatio bonorum est abrogata. Nov.134. §. fin. & authent. Cod. de bon. damnator. *unde tamen ex edicto monetali, & aliis constitutionibus Imperii in nonnullis casibus recessum est.*

122. Monetam auream, non vero argenteam adulterantes ignis pœna affici quidam tradunt, quorum sententia nu.123. *improbatur, contrariaque sententia tum ibi, tum infra* nu.126. *confirmatur.*

124. L.5.C.Theodos. de falsa monet. *explicatur.*

125. Solidorum appellatione simpliciter usurpata, non raro etiam argentea moneta comprehenditur.

127. Monetam quidem cudentes, sed reprobatam, & quæ expendi non potest, arbitraria pœna puniuntur, eaque pœna similiter locum habet in eo, qui falsam monetam cudere conatus est, sed pœnitentia ductus desiit, num.128.

129. Monetam radentes, tondentes vel tingentes jure communi, si liberi sunt, ad bestias damnantur, si servi, ultimo supplicio afficiuntur, sive monetam auream, sive argen-

argenteam esse constet, hodie vero arbitrio judicis puniuntur num.130.

131. Monetam alterius constantes & in aliam convertentes arbitrio judicis puniuntur.

132. In moneta ea crimina committi scientes, si dissimularint nec indicarint, quomodo puniantur, & si delatione facta bona delinquentis publicentur, quibus ea debeantur? Quanta & quam variæ sint pœnæ pecuniariæ contra delinquentes in moneta ex edicto monetali vel aliis Constitutionibus Imperii, inter quas est & pœna 100. marcarum auri ex Constitut. Friderici Tertii de anno 1442. à qua recessum est per illud edictum & reliquas constitutiones, in quibus pœna 50. marcarum auri nominatim non exceditur, ut & ullius pœnæ marcarum vel librarum argenti in re numaria nulla fit mentio, nec jure communi quoque contra delinquentes in ea re aliquid de argenti vel etiam auri mulcta, reperitur constitutum.

133. Monetam probam si contrahentes recipere recusent, puniuntur, qua autem pœna id fiat, vide nu.134.

135. Monetam falsam expendentes qua pœna afficiantur, & quid de eo, qui per errorem in ea re peccavit, dicendum sit? nu.136.

137. Monetam falsam ex causa permutationis vel simili conquirentes, &, cum detrimento aliorum expendentes & constitutione Carolina comburuntur, fallit si non dolose expendant nu.138. *impuberes excusantur & non tutores eorum. De ignorantia an & quando præsumatur. Dolus & culpa non præsumuntur quod limitatur in delictis & rebus illicitis.*

139. Monetam non falsam sed ob vetustam à Principe reprobatam expendentes pœna extraordinaria & minori puniuntur. Probam vero majori tamen æstimatione ac valore, quam legibus ac Constitutionibus definitum

tum est, expendentes omnibus numis, quibus contractum est, privantur, & ii Magistratui ejus loci, ubi peccatum est, applicantur.

140. *Mandata sine clausula in Camera impetrari possunt adversus eos, qui contra id, quod in Imperio sancitum est, alia moneta vel valore pecuniam expendere & solvere volunt.*

141. *Numismata prohibita aurea vel argentea in Imperium importantes, vel in eo percussa inde exportantes qua pœna teneantur?*

142. *Moneta regale amittunt, qui id in vendendo, permutando, donando, aliove modo alienant, vel etiam alicui locant, vel quorum consensu, vel scientia alterius moneta ab aliquo conflatur, & in aliam vertitur* nu. 141

144. *Moneta regale habentes si aliam monetam, quam quæ in Imperio lege comprobata est, cudant, vel solutionis loco expendant, qua pœna afficiantur? & de pœna peculiari Magistrorum monetalium ex constitut. de anno 1570. §.* Der Müntzmeister aber/ꝛc.

145. *Qui debita viginti quinque florenis majora semibaciis, aliisve minoribus numis solvere conantur, eorum confiscatione puniuntur.*

146. *Moneta regale habentes, si singulis annis tempore probationi monetæ Imperii constitutionibus præfinito non comparent, in omnes expensas ab aliis ordinibus ejus circuli, in quo conventus habetur, factas condemnantur, illæque iisdem ordinibus, &, si hi remittere velint, fisco solvenda sunt. Quam utiles & necessarii sint duo exploratorii de moneta quotannis habendi conventus.*

147. *In moneta regale habentium pœnis antea adductis notandum esse, quod nulla corporalis reperiatur, ideoque magnum esse discrimen inter has & illas, quæ illud jus non habentibus irrogantur. Enumerantur simul in specie,*

ſpecie, quibus diverſo reſpectu pœna præter corporis afflictivam applicentur.

148. De valore monetæ mutato coronidis loco ſubjicitur quæſtio, utrum contractus, an vero ſolutionis tempus ſpectandum ſit, & defenditur, regulariter illud, non autem hoc ſpectari debere num. 149. *additurq́ʒ eam ſententiam eſſe communem,* nu. 150. *æquiorem & benigniorem,* num. 151. *ac Cameræ aliarumq́ʒ variarum curiarum & collegiorum deciſionibus comprobatam,* nu. 152.

153. Ob monetæ mutationem poſt moram factam contractus tempus non inſpicitur.

154. Monetæ valore mutato tunc etiam tempus contractus non inſpicitur, cum expreſſe eſt actum aut ſtatuto cautum, vel conſuetudine receptum num. 155. *cui limitationi adduntur in ſpecie duæ aliæ limitationes & ſimul ſubjicitur remiſſio ad plures alias limitationes* nu. 156.

SEptimum regale eſt jus monetæ, quod appellatione monetarum *in hoc cap. unic.* deſignatur. Vetu-
1 ſtiſſimis † temporibus cum non eſſet monetæ uſus, neque aliud merx, aliud pretium vocaretur, unusquisque ſecundum neceſſitatem rerum ac temporum utilibus inutilia permutabat, ut ait JCtus *in l. 1. de contrah. empt.* Unde Antonius de Guevara inter epiſtolas ſuas eam quam ad Imperatorem Carolum Quintum ipſius judicium de re nummaria poſtulantem, ſcripſit, ita exorſus eſt, ut non ſolum oſtenderit in primo ſtatu originalis juſtitiæ & innocentiæ, cum terra ſua ſponte omnia ad vitam neceſſaria produceret, ſed & longe poſt lapſum Adami, cum eadem terra ſpinas & tribulos proferret, & non niſi multo cultu & labore, homini victum præberet, nullum monetæ uſum fuiſſe, & ſubjicit Origenem in commentar. dicere, Jobum ſeptem boum, tria Cameiorum millia, & quingentos

gentos

gentos asinos ac numerosam admodum familiam, auri vero ac argenti & ejusmodi rerum nihil omnino habuisse.

Quibus verbis idem Guevara annectit, constare olim omnes Hispanorum divitias in pecuaria & venatione positas fuisse; & in novo etiam orbe nullum pecuniæ vel auri & argenti, quantum ad negotiationem attinet, usum fuisse, sed res rebus permutari solitos esse.

De hujusmodi permutatione antiquissimis temporibus facta, Jurisconsultus *in d. l. 1. ff. de contrah. empt.* ita loquitur, ut subjiciat hæc verba, *sed quia non semper nec facile concurrebat, ut, cum tu haberes, quod ego desiderarem, invicem haberem, quod tu accipere velles, electa est materia, cujus publica & perpetua æstimatio difficultatibus permutationum æqualitate quantitatis subveniret.* Quibus verbis addi potest ex Guevar in dicta epistola, tanto id commodius visum esse, quod nummus portatu esset facilis, & mediocris summa, quam plurimæ merces comparari possent. Ex quibus manifestum fit, usum numismatum urgentibus commerciis hominum ex ipsa natura esse introductum, ut de eo usu etiam passim Aristoteles *lib. 1. polit. c. 6.* testatur.

Sane post ipsam legem, rem in qualibet Reipubl. utilissimam & maxime necessariam, nihil æque est utile ac necessarium, quam usus numorum, qui † etiam 2 à Græo vocabulo νόμ@ suam appellationem habet, Bodin. *de republ. lib. 1. cap. 10.* Molin. *de usurar. contract. quæst. 92. nu. 694. vers. probatur etiam ab origine.* Rudel. *de monet. lib. 1. cap. 1. num. 41. & 44. vers. Quamvis vero. & cap. 3. num. 9.* qui etiam *d. num. 41.* male opinari ait Joannem Aquil. & alios nonnullos, numum ideo, quod

quod Numa Rex apud Latinos primum pecuniam signarit, sic dictum esse, & addit pro alterius sententiæ confirmatione, quod cum antiquioribus temporibus omnia fierent permutationibus, postea certa lege usus num sit inventus. Aristoteles etiam *d. cap. 6.* scribit, inde numum nomen habere, quod non natura, sed lege consistat, cum ipse Princeps, ipsa Respublica, ipsa denique lex numum constituat. Monetam vero à monendo sic appellari infra *num. 50. & 51.* occasione saluberrimæ constitutionis Constantini Magni, quæ extat *in l. 1. C. de veter. numis. potest. lib. 11.* ostendetur.

3 Quoniam † vero maxime utilis & necessarius est numorum usus, passim in orbe terrarum hominibus ita hic usus placuit, ut jure gentium sit receptus, ut recte contra eos qui simpliciter Juris civilis esse asserere non vereantur sentiunt Dd. *in l. Paulus de solut. cap. quanto de jurejur.* Bartol. *in l. 1. §. fin. de contrahend. empt.* gloss. *ad spec. Saxon. lib. 2. artic. 26.* Molin. *d. quæst. 92. num. 695.* Tiraquell. *tract. de retract. lig. § 30. num. 21.* Pinell. *ad rubric. C. de rescind. vendit. part. 1. c. 1. num. 25.* Petr. Gregor. *d. cap. 1. num. 31.* & Mudæus *in d. §. fin.* Rudel. *d. lib. 1. cap. 5. num. 1.* idque verum esse vel
4 inde liquet, quod emptionis † venditionis cõtractus, qui non nisi pretio interveniente iniri potest, juris gentium esse dicatur *d. l. 1. §. fin. l. ex hoc jure. ff. de justit. & jur. §. jus autem gentium. Instit. de jur. nat. gent. & civil.* Ac de hoc jure gentium quoad monetam plura dicentur infra *num. 28. 29. 30.*

5 Etsi † vero hæc ita se habeant, & pecuniæ signatæ materiæ soleant esse hæc tria metalla; æs, argentum, & aurum *l. 2. §. eodem tempore & quatuor ff. de orig. Jur.* tamen fuisse apud antiquos numos ex coriis bubulis factos scribit Alex. ab Alexand. *genial. dier. lib. 4.*

cap. 15.

cap.15. & usos etiam eos esse ligneis asperis & quadratis numis testatur Lazius *comment. suo de Repub. Rom. lib.3.c.3.* De Britannis scribit Julius Cæsar *commentar. de bello Gallic. libr.5.* quod numo ferreo uterentur & annulis ferreis ad certum pondus examinatis, pro numo. Romani vero ante Regem Servium Tullium usi sunt ære tantum, eoque rudi, non signato, ac is Rex primus signavit æs pecudum nota, indeque † pecunia 6
appellata est, authore Plinio *lib.18. cap.3. & lib.33.c.3.* & Isidor. *lib.16. cap.17.* ait: Prius æream pecuniam in usu fuisse, post argenteam, deinde auream secutam sed ab ea qua ceperit nomen retinuisse. Idque etiam fiebat non solum in emancipationibus liberorum per æs & libram, sed & in ea formula, qua prodigis bonis interdicebatur, licet non solum cera sed & aureos argenteosque numos haberent Paul. *lib.3. sentent. tit.4.* Cujac. *observ.33. lib.7.* atque † hinc est, quod per æs nu- 7
morum omne genus, sive aureorum, sive argenteorum, significetur. *l. etiam aureos. ff. de verb. signif. l. si servus §. hujus legis ff. ad l. Aquil. l. Procurator. §. sed si dedi. ff. de tribut. act.* & † quodlibet debitum appellatione 8
æris denotari soleat *l. venisse. & l. cedere diem. §. æs alienum ff. de verb. signif. l. impensa & l. seq. ff. de religios. & sumpt. funer. cum simil.* Hinc etiam est appellatio ærarii, item Tribunorum ærarii, de quibus Cic. *lib.1. Epist. ad Attic.* & Quæstorum ærarii, de quibus Tacit. *lib.11.* Apud Græcos etiam χαλκὸν. id est, æs, pro omni pecunia sumi tradit Alciat. *in d. l. etiam aureos. num.6. ff. de verb. signif.* ubi *num.2.* dicit, in Transalpina Gallia qualemcunque numorum speciem simpliciter argentum vulgo appellari: & de Hebræis idem asserit Rebuff. *ibid. in pr.*

Signatum † vero est argentum apud Romanos 9

anno ab urbe Roma condita 484. Q. Fabio Consule, quinque annis ante bellum Punicum. Covarr. *de numismat. collat. cap.2. num.1.* ubi ostendit, quod annum ita legendum esse apud Plin. *d.cap.3.* ubi id anno 585. factum esse scribitur, & Didaco Covarr. accedit, Rudel. *de monet. lib.1. cap.2. num.12.* addens idem ante Covarr. tenuisse Georg. Agricol. *de prec. monet.*
10 De † aureo numo à Plinio *d.cap.3.* memoriæ proditum est, quod percussus sit 62. anno post argenteum, idque comprobat Covarr. *in prædict. tract. cap.3. nu.1.*
11 & Rudel. *d.cap.2. num.12.* Plumbei † & stannei numi omnino reprobati fuerunt, & quidem l. Cornelia damnati, *l. lege Cornelia. §. eadem lege ff. Ad l. Cornel. de*
12 *fals.* quemadmodum † & ærosa pecunia, quæ videlicet plurimum æris admixtum habet, damnabatur *l. creditor. in pr. ff. de solut.* Narratur de Dionysio Siculo Tyranno, quod suos aliquando Syracusanos coege-
13 rit stanneis numis uti. Peccavit † & Antoninus Caracalla graviter in hisce reprobatis numis cudendis, ut in ejus vita testatur Xiphilinus ex Dione, Antonino Caracallæ, inquit, cum cætera omnia, tum numus adulterinus erat. Nam pro argento aurove, quod nobis dabat, plumbum argentatum, & æs inauratum pa-
14 rabat. Tacitus † Imperator vero non solum meros plumbeos & stanneos numos non probavit, sed etiam omnem mixturam ac confusionem plumbi ac æris, item æris & argenti, non autem auri & argenti prohibuit, & si quis contra faceret, voluit capitale esse, cum bonorum proscriptione, authore Vopisco *in ejus vita.*

Sane cum maxime necessarius sit monetæ usus, nec Respublica commode sine ea consistere possit, merito Tacitus & alii boni legumlatores summam puta-

runt

runt rei numariæ curam habendam, & depravationi ejus sedulo occurrendum esse, placuitque, ut † jus monetæ proprium esset Principis. *l.2. C.de fals.monet. l.si quis numum.Cod.Theodos.eod.* in quibus locis Constantinus Magnus ut ad gubernacula Imperii sedens monetas suas vocat, & sic † etiam publicæ dicuntur *in l.sacrilegii §.1. ad l.Jul.peculat. & in l. Quicquid.C. Theod.de falsis monet.* item fiscales *d.l.quicquid.* Sic & † Fridericus I. monetas *in hoc cap. unic.* inter regalia refert, & eorum appellatione exornat. Idem fit in Constitutione Imperii anno 1524. edita. §. Dergleichen hat/rc. & in ea quæ anno 1551. promulgata est §. So haben wir auch/rc. quibus locis jus monetæ diserte appellatur regale, quod etiam fit in Constitutione Maximiliani II. ann.1570.edita. §. Alsdann auch die Müntzgerechtigkeit/rc. ubi simpliciter regale appellatur, & Cæsareum etiam regale nominatur. Atque huc pertinet, quod etiam in jure Saxonico *lib.3. artic.60.* scriptum est, Regi Romanorum in quamcunque civitatem Imperii venerit monetas non minus, quam vectigalia patere ac vacare debere.

15

16

17

De † Carolo Magno memoriæ proditum est, quod adeo jus monetæ pro regali habuerit, tantique id fecerit ut alibi, quam in ipso palatio cudi monetam noluerit, ut videre est in Capitulis Caroli Magni *tit. de pac. cap.18.* idque tradit etiam Bodin.*de repub.lib.6. cap.3.* verba ejus hæc sunt: *De falsis monetis, quia in diversis locis contra justitiam fiunt, volumus, ut nullo in alio loco moneta, nisi in palatio nostro fiat.* Romæ † etiam in æde Junonis monetalis moneta percutiebatur, cui præfecti erant trium viri monetalis æris, auri argentique flatores, Pompon. Læt. *De magistratib.* & Bodin.*d.c.3.* eoque pertinent Ovidii versus: 18 19

Arce quoq; in summa Junonis templa monetæ.
Ex voto memorant facta Camille tuo.

20 Illud † etiam olim in numis fuit observatum, ut Imperatorum imagines numis imprimerentur, ut non solum ex historiis patet, sed & ipsa numismata vetera testatum faciunt, de quibus videre licet Jacob.
21 de Strada *in sua epitome thesauri antiqui*. & fuit † inclinante Imperio hoc officium Comitis sacrarum largitionum, ut imagines Cęsarum referret moneta, quo spectant apud Cassiodor. *variar. lib. 6. cap. 7.* hæc verba: *verum hanc liberalitatem nostram alio decoras obsequio, ut figura vultus nostri metallis usualibus imprimatur; monetamque facis de nostris temporibus futura secula commonere.* O magna inventa prudentum! ô laudabilia instituta majorum! ut & imago Principum subjectos videretur pascere per commercium, quorum consilia invigilare non desinunt pro salute cunctorum. Fuit autem illud ut imagines Imperatorum numis imprimerentur, usque ad hæc nostra tempora observatum, eoque tandem res devenit, ut Principum superiorem Imperatorem agnoscentium, & jus cudendi monetam habentium, imagines majoribus ipsorum monetis addantur.

22 Tantum † autem & tam augustum est hoc regale, ut Principem locum semper inter regalia obtinuerit, & adhuc obtineat, ut scribit Rudel. *de monet. lib. 1.*
23 *cap. 24. num. 18.* & † ossibus Principis inhærere asseratur à Camerario *in repet. cap. 1. vers. Septima conclusio pag. 641. De prohib. feud. alien. per Frideric.* Paride de Puteo *in tract. de Syndic. in verb. de excessib. contr. subdit. num. 12.* Wesenbec. *cons. 61 num. 31.* ideoque inter majora etiam regalia merito refertur, ut diximus supra *lib. 1. cap. 2. num. 38.* ubi *nu. 3.* & alia elogia adducta sunt,

quæ

quæ ad hoc etiam regale pertinent. Atque † hoc qui- 24
dem eo verius est, quod in re numaria ita peccantes, ut falsam monetam cudant, vel etiam probam monetam adulteraverint, ipsius Majestatis læsæ rei dicantur. *l.2.Cod.de fals.monet. & l.pen.C.Theodos. Cod. Constitut. crimin. Caroli V. artic.111.* ideoque † con- 25
scii etiã hujusmodi criminis puniantur *d.l.1.C.de fals. monet.* nec appellandi † facultatem habeant rei hujus 26
criminis *d.l.1.§.appellandi*, utcunque † tantus sit in cri- 27
minalibus favor appellationis, ut cuilibet etiam tertio, & quidem pro invito, appellare liceat à sententia contra aliquem de crimine pronunciata *l.non tantum. ff. de appellat.* Sunt & alia nonnulla quæ peculiaria & singularia sunt in crimine falsæ monetæ ob excellentiam hujus regalis, ut apparebit ex iis, quæ infra in specie de pœnis ejus criminis ulterius dicentur.

Neque † vero quo minus jus monetæ Principis su- 28
premi proprium, ac inter regalia, & quidem majora referendum esse dicendum sit, obstat, quod monetæ usum juris gentium esse, & inde originem trahere, supra dictum est. Nam licet via publica etiam, & flumina navigabilia, & aliud navigabile facientia, sint de regalibus, tamen usus eorum jure gentium est communis, ut supra *cap.2. & cap.3.* ostensum est, & similiter riparica inter regalia referuntur, etiamsi riparum usus jure gentium sit communis, ut supra *cap.5.* dictum est. Non mirum igitur fuerit, si monetas quoque sive jus monetæ dixerimus esse regale, utcunq; usus monetæ sit juris gentium, cum † præsertim Princeps nihil 29
aliud in hac re numaria sit, quam minister juris gentium. Atque † est hoc ipsum, quod jus monetæ sit re- 30
gale, eo minus à jure gentium alienum, quod eodem jure introductum sit & receptum, ne cuivis privato li-

ceat monetam cudere, sed hoc potius fiat publica authoritate, ut tradit Molin. *in tract. de usur. contract. lib. quæst. 92. nu. 605.*

Ut autem eo magis perspicuum sit, quam late se ex-
31 tendat hoc regale, tenendum est, reprobare † etiam & tollere monetam non minus esse regale quam cudere eam. Zas. *cons. 16. num. 25. lib. 2.* Wesemb. *cons. 60. num. 31. part. 2.* ubi pro eadem sententia allegat etiam Alexan. *in l. eleganter. §. reprobos. ff. de pign. action.* Contrariorum enim eadem est disciplina, & Frider. *in hoc cap. unic.* non speciatim de jure cudendi monetam, sed generatim de monetis loquitur, per monetas intelligens generaliter jus monetæ, sive ea cudenda sit, sive omnino reprobanda, sive mutanda. Guntherus quidem *in suis versib. lib. 8.* Monetarum loco jura cudendæ monetæ numerat inter regalia, sed nihil aliud per jura cudendæ monetæ intelligit, quam generale jus monetæ. Et sane quemadmodum Fridericus ipse *in hoc cap. unic.* Sic etiam Radevicus *lib. 2. cap. 5.* Sigon. *de reg. Ital. lib. 7. & lib. 12.* Mutius *Chron. lib. 18.* & Dedochin. Abb. simpliciter & generaliter meminerunt monetarum. Pari ratione in constitutione Imperii de anno 1524. §. Dergleichen hat/etc. & de anno 1570. §. Alsdann auch die Müntzgerechtigkeit/etc. hoc regale simpliciter & generaliter vocatur Müntzgerechtigkeit / hoc est, jus monetæ, & in Constitutione de anno 1551. §. So haben wir auch/etc. *item d. §.* Dergleichen hat/etc. *& d. §.* Alsdann auch die Müntzgerechtigkeit vocatur regale monetæ. Non solum igitur
32 † cudere, sed & reprobare & mutare monetam, certamque æstimationem & valorem ejus constituere, ad regalia pertinet, ideoque recte Albert. Brun. *in tract. de augm. & dimin. monetæ in præmissis num. 5.* ait,

ejus

ejus esse æstimationem monetæ dare, qui habet potestatem seu jus cudendi eam. Qua restrictione tamen hæc accipienda sint, & quatenus Imperatori liceat reprobare monetam, vel æstimationem certam in ea constituere, paulo post videbimus.

Etsi vero jus monetæ tanti fiat, & tam sit excellens & augustum, ut inter regalia & quidem majora referatur, tamen monetarii, † qui, ut ait Ulpian. *in l. sacrilegu. §.1. ad l. Jul. pecul.* in moneta publica operantur, & hodie in Imperio corrupta latina voce Münzer vocantur, de jure communi homines omnino viles & humiles censentur, adeo quidem ut semper etiam in hac sua conditione manere cogantur, nec aliquo dignitatis privilegio inde liberari possint, ut ad honores ullum aditum habeant, *l. 1. C. de murileg. & gynaciar. lib. 11. l. ne quis. Cod. de dignit. lib. 12.* & in *l. edicimus C. de murileg. & gynaciar.* prohibetur, ne ingenua copuletur monetario, & simul statuitur, si se illi copulaverit, & post illei denunciationem in ea conjunctione perseveraverit, monetariam eam fieri cum sua sobole, vetatur etiam, ne monetariorum filiæ copulentur ingenuis. Non desunt quidem, qui in ea sunt opinione, quod monetarii jure communi non sint vilis conditionis, nec textus jam allegati accipiendi sint de iis, qui Pricipis monetam cudunt, sed potius de corruptoribus monetæ & falsariis, & Alciat. *in d. l. 1.* tradit, per monetarios in eo textu, non esse intelligendos eos, qui monetam cudunt. Sed contra hanc opinionem expendendum est, quod adeo verum sit, monetarios esse eos, qui monetam cudunt, ut etiam *in d. l. sacrilegu. §.1. ad leg. Jul. pecul.* ii esse dicantur, qui in moneta publica operantur, ubi per publicam Ulpian. Principis monetam intelligit. Atque *in d. l. 1.* & reli- 33

quis legibus supra adductis, nec non *in l. si quis ex corpore, C. de murileg. & gynaec.* simpliciter monetariorum fit mentio, ideoque dicendum non est, eas esse accipiendas de iis, qui Principis monetam non cudunt, sed ejus corruptores & falsarii sunt. Ad Alciati authoritatem, quam contra sentientes magni faciunt, quod attinet, addit is *in d. l. 1.* Interpretes alios alteram sententiam amplecti, fateturque suam esse singularem. Et sane postquam illa scripsit, alii plures Interpretes eam singularem opinionem rejecerunt. Comprimis vero ei merito opponitur doctissimus & acutissimus Cujac. qui docte interpretatus est libros tres posteriores Codicis, & cumprimis etiam *d. tit. de murileg. & gynaec. & d. tit. de dignit.* sub quibus sunt *d. l. 1.* & reliquæ ex Codice allegatæ leges. Hic non aliter monetarios interpretatur, quam qui monetam cudunt, idque fit *in d. l. 1.* ab eo, ut & à Godofredo *in not. ad ipsam rubric. nec ibi, vel in reliquis locis,* ullo modo vocat in dubium, an non sint de iis accipiendi, qui Principis monetam non falsam cudunt. Nominatim etiam Alciatum reprehendit Cujac. *in d. l. si quis ex corpore. Cod. de murileg. & gynaec. lib. 11.* dicitque seminari, quod scripserit in eo titulo monetarios non esse, qui monetam cuderent. Similiter nominatim reprehenditur hic Alciat. hac in re à Decian. *in tractat. criminal. lib. 7. cap. 23. num. 6.* Ubi addit omnes monetarios, etiamsi sint ministri in hoc officio cudendæ monetæ, tamen viles haberi personas. Atque est Alciati opinio eo magis erronea, quia pro ejus confirmatione hanc rationem addit, quod cusores monetæ ad eum titulum non pertineant. Nam & *in ipsa Rubrica & variis locis* in contextu eorum fit mentio, & certum

tum jus de iis statuitur, ideoque & Cujac. *in d.l. si quis ex corpore* eam rationem falsam esse dicit.

Verum † licet monetarii jure communi vilis & abjectæ conditionis fuerint, ut jam ostensum est, tamen hodie se res aliter habet. Sunt enim multo melioris conditionis, &, non minus quam alii, ingenui homines reputantur, eorumque jure passim fruuntur, & quidem ex generali & notoria consuetudine, qua in re constitutionibus Imperii nihil iis derogatur, sed potius illa multo melior eorum conditio per eas confirmatur, estque eorum munus inter varia illa monetæ munera, quorum meminit Maximil. I. ante annos plus quam centum nimirum in constit. anno 1500. edita §. Item wir/rc. ubi nominatim eorum etiam facit mentionem, quorum primarium munus est ratione monetæ, & qui magistri monetales sive Müntzmeister vocantur, quibus proximi sunt, qui Guardini in constitutione Imperii appellantur, & alias Zigostatæ vocantur, *in l.2. de ponderat. lib.12.* & à Justin. *in edicto 11.* Item ponderatores nuncupantur *in d. Rubric. C. de ponderat.* Quantopere † vero hodie etiam extra Germaniam & cumprimis in Gallia recessum sit à jure communi in monetariis quoad eorum conditionem, & quanto melior sit, apparet etiam ex iis, quæ prodita sunt à Renat. Choppin. *de Doman. Franc. lib.2. tit.7. num.14.* dum inter alia ait, præfectos rei numariæ & monetales operarios multiplici immunitate donatos à Philippo IV. anno 1296. Carolo IV. anno 1324. Johanne anno 1350. & à posteris sensim Francorum regibus, & Guido Pap. *quæst.402. num.5.* scribit, quod monetarii actu & habitu operam monetariorum continuantes, dum monetæ cuduntur, in patria privilegiis monetariorum gaudere & à contributioni-

36 bus exempti esse debeant, & *d.num.2.* ait, liberos † etiam monetariorum de consuetudine in Delphinatu & tam in regno Galliæ, quam Imperio, ipso jure absque nova creatione per Principem facienda dici monetarios, & gaudere privilegiis eorum, si actu & habitu exerceant officium.
37 Porro † quod de præstantia juris monetæ, & de potestate non solum cudendæ, sed & reprobandæ & mutandæ monetæ supra dictum est, non eo pertinet, quasi Imperatori probam monetam omnino repro-
38 bare vel deteriorem facere ac mutare liceat. Nam † in qualibet moneta debent hæc tria concurrere, materia sive ipsum metallum, forma & pondus *l.1. ff. de contrah. empt. & l.1. Cod. de vet. numism. potest. lib.11.* ubi per speciem denotatur materia Johan. Aquil. *de*
39 *potest. monet. part.2. cap.11. coroll.3.* ubi dicit, hæc † tria esse de substantia monetæ. Idem tradit Marsil. *in l. qui falsam. ff. de fals.* & post eum à se allegatum Rudel. *de monet. lib.2. cap.27. num.17.* Surd. *cons.285. num.10. lib.2.* Dec. *in tract. crimin. lib.7. c.27. num.9.* Fabian. *de empt. & vend. q.5. num.3.* ideoque ut moneta proba ac legitima dici possit, necesse est, ut nec materia, nec forma sit adulterata & pondus plenum ac justum sit *d.l.1. ff. de contrah. empt. & d.l.1. C. de veter. numism. potest. lib.11.* idque diserte etiam constitutum est à Leone Philosopho *in Nov.52. in fin.* pertinetque eodem Carolina criminalis constitutio *artic.111.* ubi Imperator Carolus V. sancit, ita hæc tria in qualibet moneta esse necessaria, ut, si vel unum ex iis desideretur, moneta pro falsa habenda sit, & falsi crimen in ea committatur. In-
40 ter † ea vero tria requisita materiam ita commendat Schurff. *cons.60. nu.7. cent.2.* ut eam massam appellans, dicat hanc esse metrum, mensuram, normam & re-

gulam

guinam monetæ, addatque id dicere glossam *in d.l.1.in verb.prob.ff.de contrah.empt.* Adducuntur à Keckermanno *in synopsi prudent. œconom. cap.6.* & alia duo peculiaria requisita, quorum unum est, ut numus ad usum pauperum in minimas partes distinctus sit: alterum, ut ex tali materia sit paratus, quæ ærugini ac corruptioni minime obnoxia sit. Sed quemadmodum absurdum est, verum requisitum esse, ut ad usus pauperum munus in minimas partes sit distinctus, sic etiam nulla lege vel constitutione Imperii, vel etiam ab Interpretibus comprobatum multo minus usu receptum est. Posterius vel eo nomine non est pro peculiari vero requisito habendum, quod id comprehendatur uno ex prædictis tribus requisitis materiæ videlicet, quæ in moneta proba esse debet & sic ærugini ac corruptioni non obnoxia. Observandum vero est circa illa tria requisita, quod licet ea à cudente monetam observata sint, tamen in eo requiri ut potestatem habuerit cudendi ex privilegio, præscriptione vel consuetudine: eoque pertinet quod in Constitutione sua criminali Carolus Quintus *art.111.* utatur his verbis **oder auch ohne habende freyheit müntzete/ ꝛc.** & quod etiam proba & ab omni suspicione aliena moneta cudatur, tamen jus cudendi non habens puniatur, ut infra *suo loco* ostendetur.

Quod † si igitur hæc tria in moneta concurrere constet, atque ea hac ratione proba sit, non potest summus etiam Princeps propria authoritate, & sine justa legitimaque causa, eam reprobare vel mutare, sive hæc mutatio fiat per augmentum sive per diminutionem: idque Constantinus Magnus satis diserte constituit *in d.l.1. Cod.de veter.numism.potest.* & comprobatur à Leone Philosopho *in d. Novell.52.* atque 41

hinc

hinc *in l.1. Cod. de ponderat. lib.10.* ipsius Imperatoris. quæstor non tenetur aliam suscipere monetam, quam quæ justa est, utcunque videatur, quæ ei offertur, Imperatoris authoritate percussa vel permissa sit.

42 Laudatur † Marius Gratidianus, quod Romæ legem rogarit de ludo sive schola instituenda, in qua juventus doceretur numos probare & ab adulterinis probos discernere, ut narrat Plin. *lib.13. cap.9.* addens, hanc legem tam fuisse jucundam & gratam plebi, ut Marium Gratidianum vicatim statuis ornaret, & scribit Cicero, thure & cereis eas honoratas fuisse, nec ullum hominem Romæ multitudini extitisse unquam
43 hoc uno cariorem. Erant † etiam olim temporibus Imperatorem ponderatores sive Zygostatæ, quorum supra obiter mentio facta est. Hi explorandis & probandis numis adhibebantur, ut apparet ex Justin. *Edicto 11. & l.2. Cod. de ponderat. lib.10.* ubi Julianus Imperator ait, hujusmodi personas per singulas civitates
44 constitutas fuisse. Eodem † modo hodie in Imperio per ponderatores, qui Germanica lingua Guardin vocantur, quælibet monetæ probantur, eorumque
45 alii sunt generales alii speciales. Et † in constitutione Ferdinandi de re numaria, anno 1559. promulgata, §. Und damit diese/ etc. *& §. seq.* duo diversi constituti sunt dies, nimirum calendæ Maij, & calendæ Octobris, quibus quotannis Imperii moneta probetur. Idque confirmatur in constitutione Imperii de anno 66. §. Wiewol dann auch/ etc. & constitut. de anno 70. §. Als wöllen wir nachmaln/ etc. & in constit. de anno 76. §. Setzen also demnach/ etc.

46 Generali † quoque consuetudine passim receptum esse, ut bonitas & quantitas materiæ magis quam ipsa forma sive character attendatur & probetur, ac licet chara-

character sit summi Principis, tamen moneta non recipiatur, si in bonitate & quantitate materiæ aliquid desideretur, testatur Molin. *de usur. contract. quæst. 92. num. 703.* ubi addit de facto in tota Europa, quæ ditionis Christianorum est, observari & constare, quod à tempore immemoriali observatum fuerit, florente etiam Imperio Romano. Atque hæc eo magis attendenda sunt, quod etiam justorum minutorum numismatum certa sit quantitas & pondus ejusque ratio habenda, & pœnæ etiam contra eos constitutæ sint, qui in hujusmodi minutis numismatis ratione debiti ponderis sive quantitatis vel etiam materiæ & formæ peccant. Neque vero patrocinatur Principibus reprobare vel mutare monetam pro arbitrio volentibus, quod reperti fuerint aliquando Imperatores, qui aliorum Imperatorum numos, quantumvis ratione materiæ, formæ & ponderis legitimos, rejecerunt, nec in usu esse voluerunt. Nam † non quid ab iis fa- 47
ctum sit, sed quid fieri debuerit, spectandum est *l. sed licet. ff. de offic. præsid.* Nonnulli † Imperatores, ut aliis 48
regalibus, ita & hoc abusi sunt, nec fecerunt, quod se decuit, ideoque eorum factum improbatur, & numismata ab iis reprobata justam materiam, pondus, & formam habentia in usum revocantur à Constantino Magno *in d. l. 1. Cod. de veter. numis. potest. lib. 11.* Idem fit à Leone Philosopho *in d. Novell. 52.* ubi simul laudat, quod jam antea hac in parte à Constantino præstitum erat. Atque ideo merito Galliæ Rex Philippus Bellus, qui primus regum Francorum monetam corrupit, labem hanc postea agnoscens filium successorem monuit ne hoc regali abuteretur & suo exemplo numismata adulterari pateretur Bodin. *de Repub. lib. 6. cap. 3. num. 630.*

De

49 De † Arragonum Regibus memoriæ proditum est, quod more à majoribus accepto, cum Reges creantur, jurent, se antiquæ & à prioribus Regibus percussæ monetæ leges minime violaturos esse. Et Petrus Quartus Rex Arragonum Jacobum Regem Balearum regno suo privavit, quod jure monetæ abuteretur, & numorũ pretium deterius redderet ac muta-
50 ret. Sane † Constantino Magno, authori saluberrimæ constitutionis *in d. l. 1.* ne aliter quam legitime & sancte hoc regali uteretur, nec subditis falsi crimen in moneta committendi occasio præberetur, adeo fuit cordi, ut voluerit teste Eusebio suam effigiem numis sic insculpi, ut hominis Deũ flexis genibus invocatis speciem præ se ferret, licet alioqui ipsa etymologia monetę tam Principes ipsos, quam alios satis com-
51 monefaciat veri usus numismatum. Nam † moneta inde sic appellatur, quod moneat, ne quid fraudis in materia, signo, vel pondere fiat, Isidor. *lib. 6. cap. 17.* & Coras. *miscellan. lib. 3. c. 13. num. 3.* ubi addit doctissimos etiam Grammaticos hoc docere.

Sed & eo minus Imperatoribus & aliis Principibus quantumvis superiorem non recognoscentibus licet hoc regali abuti, & monetam pro libitu corrumpere, reprobare ac mutare, quod, ut supra dictum est, ejus usus sit juris gentium, & isti Principes in hoc regali nihil aliud existant, quam ministri ejus juris, ideoque per istum abusum hoc ipsum jus violent.

Quibus accedunt ipsa dignitas & splendor Reip. nec non salus populi, quæ suprema lex esse dicitur. Etenim & hæc urgent, ne summi etiam Principes ac magistratus hoc regali, corrumpendo ac reproban-
52 do monetam, vel simili ratione abutantur, de † quare & dignissima majestate regnantis, & in omnem

æter-

æternitatem summis laudibus decantanda est vox optimi Imperatoris Maximiliani II. qua in Constitutione anno 1570. promulgata. §. d. sovann auch die Muntzgerechtigkeit/ rc. in verbis: Weil wir selbst/rc. de se etiam ipso ut Imperatore Romano profitetur, quod teneatur hoc regali uti ad salutem & honorem Imperii. Certe † salutem Imperii maxime lædi, si legi- 53
tima moneta reprobetur, vel mutetur, vel inde elucescit, quod ea res census etiam ac bonorum uniuscujusque dubitationem adferat, ideoq; nemo, quantæ suæ sint facultates, constituere queat, incerta pacta, quibus emptiones & venditiones & alii contractus ineuntur, & vitæ societas continetur, incerti reditus, vectigalia & aliæ publicæ functiones, pœnæ etiam ipsæ, quæ legibus ob delicta & crimina irrogantur, & præmia, quæ bene meritis debentur, incerta futura sint. Denique quam plurima & in privatis & publicis rebus rationibusque omnino dubia, perplexa, & suspensa eo modo reddantur necesse est, atque huc spectant, quæ Leo Philosophus *in d. Nov. 25.* contra eos Principes, qui numismata antiqua & legitima abrogant & mutant, adducit, cum inter cætera ait, quantum hinc in communibus negotiis novitatis, quantum item detrimenti, quod cum ad omnes, tum præcipue ad pauperiores, potiusque auxilio & defensione indigentes pertineat, existeret, intelligere noluerunt. Certe mercatorum vulgus, quique alioqui manibus victum quæritant, & denique universa rusticorum natio, dum antiquata ea, qua hactenus usi sunt, pecunia, alio modo res necessarias sibi parare non possunt, in perquam angustas adiguntur angustias. Hæc Leo Philosophus.

Recte † igitur & præclare Pontifex Innocentius 54
III. *in*

III. *in cap. quanto de jurejur.* statuit, ne jurejurando quidem firmari eum actum, quo legitima moneta reprobatur vel mutatur, aut hujusmodi reprobatio vel mutatio comprobatur, & inter cætera ibidem addit, per hujusmodi actus grave scandalum generari in populo, & juramentum illud iniquitatis vinculum futurum, si ei standum esset. Atque hic quidem notandum est, hoc à Pontifice non privatæ personæ, nec alicui civitati vel Comitati, vel Duci, sed Regi Arragonum, ut superiorem in temporalibus non agnoscenti, & quidem de juramento ab hoc ipso Rege præstito rescribi, ideoque ad alios etiam Principes ac magistratus, quamvis superiorem haud agnoscentes porrigen-
55 dum est. Observandum etiam † est ab eodem Pontifice eodem loco Consiliarios Regis Arragonum deceptores appellari, qui huic Regi authores fuerunt, ut irrequisito populo juraret, usque ad certum tempus patris sui conservare monetam, quæ circa mortem ejus legitimo pondere erat defraudata, in quibus verbis & hoc notatu dignum est, quod illud etiam factum & juramentum damnetur, quo comprobatur moneta, per quam jam antea alius Princeps ab antiquiori & legitima moneta recessit, ideoque Belluga *in spec. Principum rubric. 36. §. grave damnum. num. 10. in fin.* ait, *cave, ne consulas Principi monetæ mutationem in damnum populi, quia non eris consiliarius, sed deceptor.*
56 Et † Joannes Andr. *in d. cap. quanto. nu. 2.* dicit, quod multi tales hodie reperiantur Consiliarii, qui deceptores ibi appellantur, & tantum nituntur ad danda consilia pro extorsione pecuniæ, & quod lex dicat, expellendos esse hujusmodi Consiliarios, aliosque idoneos introducendos.

Atque hæc quidem, quæ hactenus dicta sunt, ita se habent.

habent, quando propria authoritate reprobatio &
mutatio numismatis a Principe ita fit, ut nulla subsit
justa causa. Nam † si de justa causa reprobationis ac 57
mutationis constet, recte dicetur reprobatio ac mu-
tatio in hac vel illa moneta fieri *l.1. Cod. de veter.*
numism. potest. lib.11. d. cap. quanto & ibi Dd. Andr. de
Isern. *in hoc cap. unic. in verb. moneta. num.12. & nu.13.*
ubi *nu.12.* inter cætera ait, Principes † sine justa cau- 58
sa tale aliquid facientes peccare & teneri sicut de ra-
pina & Bodin. *de Republ. lib.6. cap.3. num.680.* grassato-
res & homicidas appellat. Adstipulantur huic senten-
tiæ Matth. de Afflict. *in hoc cap. unic. in verb. moneta.*
num.9. Gabriel Biel. *de monet. potest. concl.2.* Covarruv.
in lib. de vet. numism. collat. §. cum ex his. c.7. num.5. Paris
de Put. *in tract. de Syndic. tit. de excess. Imperat. num.6.*
Petr. Gregor. *de Republ. lib.9. cap.1. num.31.* qui addit ab
† eo, qui monetam sine maxima etiam necessitate mu- 59
tat aut reprobat, violari jus gentium & commercio-
rum, ut quod ex stata pecunia (sicut ipse loquitur)
constat.

Justam autem causam reprobandi & mutandi mo-
netam esse, si adulterina fit, dubio caret, & nunc tan-
tum loquimur de reprobatione & mutatione mone-
tæ legitimæ & non adulterinæ. Justa † igitur ejusmo- 60
di monetæ reprobandæ & mutandæ causa est, quan-
do ipsa materia monetæ vilior facta est, veluti si anti-
qua moneta nimia vetustate & ob assiduam contre-
ctationem sit deterior facta & in substantia & ponde-
re imminuta. Andr. de Isern. *add. verb. monetæ. nu.12.*
Matth. de Afflict. *ibid. nu.9.* Covarruv. *in d.c.7. nu.6.* &
Gabr. Biel. *in d. concl.2. vers. Secunda causa*, ubi addit,
ex hac causa ita posse mutari vetus numisma, & cudi
novũ, ut usus veteris omnino rejiciatur & inhibeatur.

61 E diverſo † vero & hæc juſta eſſe cenſetur cauſa, ſi ex communi hominum æſtimatione pretioſior & carior facta eſt materia monetæ. Afflict.& Covarruv. *jam citatis locis* Gabriel Biel *in d.concluſ.2. verſ.tertia*
62 *cauſa*. Adhæc † cum neceſſitas legem non habeat *l.1.*
63 *verſ. Sane ſi qua ff. de offic. conſul.* actumque † ſoleat reddere licitum, qui alias eſt illicitus *c.quod non eſt.de reg.jur.in 6.l.1.& l.2. Cod.de patr.qui fil.ſuos diſtrax.l.2.*
64 *§.cum in eadem ff.ad l.Rhodiam de jact.*& † ejus cauſa ſemper excepta cenſeatur *l.alienationes.ff.famil.erciſc. l.pater filium in princ.ff.de leg.3.& l.1.ff.de fund.dot.l.ut gradatim.§.Quoties.de muner.& honor.*Cravett.*conſ.6. num.91.* Roland.à Vall.*conſ.81. num.34. lib.1.* ideoque privatorum jus commodo & utilitati publicæ cedat,
65 recte dicemus, quandocunque † publica utilitas & neceſſitas urget, ut moneta antea recepta & legitima reprobetur vel mutetur, juſtam hanc eſſe in Principe cauſam id faciendi, idque ita tradunt Guid.Pap.& alii Dd.*in d.c.Quanto.* Andr.de Iſern. *verb.monetæ.nu.13.* & Matth.de Afflict.*ibid.num.9. verſ.item poteſt Princeps.* Joan.Aquil. *de monet.poteſt.cap.5.* Gabriel Biel.*in d.concluſ.2. verſ.poſſet addi, & concluſ.5. verſ.dubitatur ſecundo* Schneidwin. *de feud.part.2.num.118.* Covarr. *in d.cap.7. num.5.* ubi ſubjicit Hiſpaniarum reges ob hujusmodi publicam utilitatem & neceſſitatem precia numiſmatum auxiſſe, idq; ex conſtit. Regis Henrici Secundi & Joannis primi conſtare.

66 Talis † utilitas & neceſſitas eſſe cenſetur, quando Princeps indiget auxilio pro defenſione neceſſaria Reipubl.Gabriel Biel.*in d.concluſ.5. verſ.dubitatur ſecundo.* Paris de Puteo. *in tract.de Syndic.tit. de exceſſib.*
67 *Imperat.num.6.* vel quando † magna pecuniæ vis colligenda eſt pro redemptione ipſius Principis, ut non-

nullis

multis Interpretibus placere ait Gabriel Biel. *in d. conclus. 5. versic. videtur etiam*, vel quando † belli ne- 68
cessitas urget, ut moneta mutetur, & nova, eaque insolita & minus justa, cudatur, Schneidw. *d. part. n. 118.* Decian. *in tractat. crimin. lib. 7. cap. 23. num. 33.* Andr. de Isern. *in d. verb. moneta. num. 13.* ubi addit, hujusmo-
di † tempore & tali necessitate urgente, ex ferro et- 69
iam & corio aliam posse cudi monetam, quæ durante bello valeat ac potestatem habeat legitimæ monetæ.
Idem † tradit Matth. de Afflict. *ibid. num. 9. vers. potest* 70
Princeps. Et facit pro hac sententia, quod necessitatis causa semper excepta censeatur *l. alienationes. l. qui erat heres ff. famil. ercisc. l. 1. ff. de fund. dotal.* & collectæ quæ alias non deberentur nec imponi possent, recte exigantur, si id fiat ob bellum imminens aliamve necessitatem vel utilitatem *l. jubemus nullam & l. placet Cod. de Sacrosanct. Eccles.* Bartol. *in l. au[illegible] num. 1. C. de curs. public. lib. 12.* Auctor voti Cameralis, quod est apud Gillman. *rer. judicat. lib. 2. decis. 51. nu. 49.* Ferret. *de Gabell. num. 529.* Mich. Graff. *comm. opin. lib. 1. cap. 18. quæst. 3.* Thomat. *in tract. de collectis §. subjiciunt. nu. 7.* Hieron. Schurff. *consil. 44. num. 16. 17. & 18. cent. 1.* Gutierrez. *pract. quæst. lib. 1. quæst. 3.* Hieron. de Cævallos *in specul. comm. opin. contra comm. quæst. 726. nu. 18. & 19.* Eodemque pertinet etiam, quod licet prohibitum sit, cudere nummos, qui pfennig und heller appellantur, Constitutione de anno 1570. §. Damit aber/ 2c. hoc ita tamen restringatur, ut si aliquo loco necessitas urgeat hujusmodi nummos haberi, ii permissione c[illegible] calorum accedente, tanto numero, quanto necesse fuerit cudi possint. Addit vero Matth. de Afflict. supra allegato *num 9. vers. ita potest princeps de mutatione moneta ex belli necessitate facta*, cessante hac causa

publicæ necessitatis ac utilitatis, facta videlicet pace, Principem teneri ad damnum, quod subditi ad hujusmodi mutationem monetæ passi sunt resarciendum, puta si mercator vendiderit merces, quæ valuerint 100. aureis probæ monetæ, & acceperit pecuniam ex ferro, corio vel simili materia percussam, quæ cessante illa necessitate non possit ab hoc mercatore expendi. Idem docet Andr. de Isern. *d.num.12.* Joan. Aquil. *in d.cap.3.* Paris de Puteo *de Princip. & Duc. excess. num.69.* Prosper Farinac. *tract.crimin.part.5. quæst.118. num.56.& 57.* Franc. Marc. *decis.152.num.1.vers.facultas cudendi* Schneidwin. *d.part.2.num.119.* Covarruv. *d.cap.7.num.7.* Gabriel Biel *in d.conclus.2.in princ.* & asserit Matth. de Afflict. *jam citato loco* id adeo esse verum & rationi juris consonum, ut Princeps sibi gehennam ædificet, & ad infernum accessurus sit, nisi tale damnum subditis præstet, Et simul exclamat; Heu quot Principes damnantur propter hoc!

Et pro hac sententia de sumptibus refundendis facit, quod licet † Princeps urgente necessitate & ob
71 causam subditorum res auferri possit, tamen tali casu justum precium ejus rei solvere teneatur *l.venditor.§. si constat.ff.commun.de servit.l.Lucius.ff.de evict.l.item si verberatum.§.1.ff.de rei vendic.* Et est de hac re elegans etiam textus in *l.servi. Cod.pro quib.caus.serv.pro prem. libertat.* ubi in terminis rei numariæ domino servi, qui ob utilitatem publicam civitate Romana donatur, pretium hujus servi restituitur à fisco. Ob quem textum ibidem hanc sententiam de precio à Principe solvendo amplectuntur Odofred. & Bald. Eidem accedunt Costall. & alii Dd. *in d.l.item si verberatum §.1.* Nicol. Everhard. post alios multos à se allegatos *in loc. A plenid. potest. num.14.* Andr. de Isern.

Isern. *in hoc cap. unic. in verb. moneta. num. 13.* & Afflict. *ibid. num. 10.*

Censetur † autem & illa esse ejusmodi publica utilitas & necessitas, quæ mutationem monetæ admittit, quando aurea & argentea numismata extra fines Imperii vel regni evehuntur, ut post alios à se adductos tradit *in d. cap. 7. num. 5.* & Bodin. *de Repub. lib. 6. cap. 3.* ait, reges Galliæ Franciscum primum, Henricum secundum, & Carolum nonum, leviores & deteriores antiquioribus numis cudisse, idque quasi necessitate quadam coactos fuisse, quod in finitimis locis argentea numismata gallicis deteriora ferirentur, eaque ratione subditi ac civitates regni Galliæ numis argenteis spoliarentur, & paulo post *eod. cap.* ait, Principum † fere omnium legibus severissime caveri, ne autem & argentum extra Imperii & regni sui fines evehatur, sed nunquam obtineri posse, ut legibus pareatur, quamdiu commercia cum finitimis, uti necesse est, intercedant. Et † sane in Imperio Romano. an. 1524. & aliis diversis temporibus per varias Imperii constitutiones & edicta omnibus & singulis ordinibus & subditis Imperii sub gravi pœna interdictum esse constat, ne aurum & argentum extra Imperii fines exportaretur, ut eo minus aliqua causa sit, legitimã & antea in Imperio comprobatam monetam mutandi.

72

73

74

Etsi vero ejusmodi causas, de quibus supra dictum est, subesse oporteat, ut moneta à Principe reprobari vel mutari possit, tamen quemadmodum † sine populi consensu reprobatio & mutatio fieri nequit, *cap. Quanto de jurejur.* communisque est Dd. sententia ut testatur Joan. Igneus *in repetit. l. necessarios. §. non alias. part. 2. num. 99. ff. ad SC. Syllan.* & post eum Menoch. *de arbitrar. jud. quæst. cas. 316. num. 47.* ita † si ipsius consensus

75

76

ſenſus intervenerit, poterit fieri ejusmodi reprobatio & mutatio ſine talibus cauſis, & in præjudicium ejusdem populi, atque hoc ipſum etiam evincitur ex textu *in d.c. Quanto in. verb. irrequiſito populo.* Nam cum ibi prohibeatur reprobatio & mutatio ſine requiſitione & conſenſu populi, idque ideo fiat, ne contra ſuam voluntatem, vel ſe ignorante, præjudicium grave, quod ex ejusmodi reprobatione & mutatione ſequi poſſet, inferatur; conſequitur, eam conſenſu interve-
77 niente admitti, argumento † ducto à contrario ſenſu *l.1.§. Hujus rei. ff. de offic. ejus cui mandat. eſt jurisdict. c. cum apoſtolica. in fin. de his quæ fiunt à præl. ſin. conſenſ. capit.* late Everhard. *in loc. leg. à contrar. ſenſ.* ubi *in princ.* dicit hoc argumentum eſſe fortiſſimum, frequens & utiliſſimum. Et corroboratur hæc ſententia
78 eo, quod quilibet † juri & commodo ſuo renunciare queat. *l. poſtquam & l. ſi quis in conſcribendo. C. de pact. c. quam periculoſum. 7. quæſt. 1.* Hoc ipſum etiam, quod videlicet cum conſenſu populi ſine juſta etiam cauſa recte per Principem reprobentur vel mutentur numiſmata, amplectuntur quoq; Innocent. Joan. Andr. Panormitan. Anchoran. & alii Dd. communiter *in d. cap. quanto.* Matth. de Afflict. *in hoc cap. unic. in verb. moneta num. 9.* Bellug. *in ſpec. Princip. rubric. 36. §. grave damnum. num. 6.* Luc. de Penn. *ad rubr. C. de veter. numiſm. poteſt. in fin. lib. 11.* Martin. Laudenſ. *in tract. de monet. quæſt. 8.* Joan. Aquil. *de poteſt. monet. part. 2. cap. 5.* Hoſtienſ. *in ſumm. tit. de cenſib. §. ex quibus. verſ. Quid ſi moneta.* Covarruv. *in d. cap. 7. num. 6.* Rudel. *de monet. lib. 1. cap. 5. nu. 2.* Decian. *in tract. crim. lib. 7. c. 23. nu. 32.* Atqui hoc in regno Hiſpaniarum ita ſervari ex Petr. de Belluga à ſe allegato teſtatur Boer. *deciſ. 136. nu. 6.*
79 Qui † vero Interpretes ſic a Boerio *ibidem & num. 7.* citan-

citantur, quasi existiment, sine ullo etiam populi consensu mutari posse monetam, partim nullam populi in locis ab eo allegatis faciunt mentionem, partim ita sunt accipiendi, modo justa sit causa, vel populo non præjudicetur; atque ita est intelligendum, quod ibidem communis esse Boerius asserit, Principem solum etiam non interveniente populi consensu posse monetam mutare, alioqui falsum erit, quod de communiori opinione testatur. Etenim † verius est, contrariam sententiam crebrioribus calculis Interpretum receptam & comprobatam esse, & ita à Dd. *in d. cap. Quanto.* concludi ait Schurff. *cons. 60. nu. 10. cent. 2.* Et quidem etiam saniorem esse vel potius verissimam, optimisq; rationibus suffultam, planum fit ex iis, quæ supra fuse de Principis potestate in moneta reprobanda & mutanda dicta sunt. 80

Cæterum † quod dixi consensu populi interveniente reprobari & mutari posse monetam, non est eo porrigendum, quasi hujusmodi mutatio vel reprobatio alii populo, quam qui consensit, præjudicet, Panormitan. *in d. c. Quanto. num. 1.* Martin. Laudens. *in tract. de monet. quæst. 8.* Carol. Molin. *de usur. contract. quæst. 92. num. 695.* Joan. Aquil. *de monet. potest. cap. 5.* & facit huc text. *in l. fin. ff. de jurisdict.* 81

Sed † quæritur utrum ejus totius populi, cui præjudicium fit, consensus necessario requiratur, an vero majoris partis consensus sufficiat? Innocent. *in d. c. Quanto.* majoris partis consensum sufficere autumat, quæ sententia Panormitano *ibid. num. 11.* non probatur. Sed pro hac Innocentii sententia facit text. *in l. Jurisgentium. §. fin. ff. de pact. l. nulli. ff. Quod cujusque univers. l. Quod major ff. ad municip. & in cap. 1. De iis quæ a major. part. capit. fiunt.* Suffragatur eidem sen- 82

83 tentiæ, quod † ut à toto populo usu & consuetudine aliquid receptum esse dicatur, & consuetudo subsistat, non sit necesse, hujus totius populi consensu id approbatum esse; sed sufficiat majoris partis populi consensum accessisse, & actus consuetudinis in ejus notitiam venisse vel ab ea profectos esse, Dd. *in l. de quibus. ff. de legib. & in §. ex non scripto. Instiut. de jur. nat. gent. & civil.* Canonistæ *in cap. fin. de consuetud.* atque hunc communem & veram esse sententiam ait Sylvest. Aldobrand. *in d. §. ex non scripto. num. 11.* & in specie, quantum ad monetæ mutationem attinet, sufficere consensum majoris partis populi, tradit Belluga *in specul. princip. rubric. 36. §. grave damnum. num. 8. per l. 2. §. Si autem. Cod. de jurejur. propter calumn. dand. l. Quibus. ff. de condit. & demonstrat. l. Quod major. ff. Ad municipal.* per quæ jura idem tradit Joan. Andr. *in d. cap. Quanto. num. 4. vers. in primo tamen casu*, docetque ibidem hoc etiam Innocent. & licet Panormitan. *ibidem num. 11.* dicat, se dubitare de hac re, tamen non decidit contrarium. Atque hæc eo magis hodie in Imperio de iis, quæ ratione monetæ ab Imperatore accedente consensu & suffragio Electorum & aliorum Principum Ecclesiasticorum & secularium ac reliquorum statuum Imperii deliberantur ac decernuntur, attendenda sunt quod non sit dubium, eos pro majore parte populi, vel potius pro toto populo habendos, ac ejus loco esse, idque non solum recessibus Imperii consentaneum est, sed & antiquissimo usu receptum & continuatum, atque ideo necesse est, ut in iis, quæ à majori parte populi Imperii ita constituuntur aut decernuntur, etiam ii acquiescant, qui non sunt status Imperii, etiamsi ex privilegio, præscriptione vel consuetudine jus cudendæ monetæ habeant.

An au-

An autem, cum Princeps licite monetam cudit, id ita facere teneatur, ut ejus impensis cudantur, nec pluris monetæ æstimetur, quam ipsa materia absque charactere esset æstimanda, in quæstionem venit. Et † quidem publicis impensis cudendam esse, nec Principem aliquid pro his sumptibus detrahere posse, tradit Bartol. *in l.2. §.mutui. num.7. ff. si cert. pet.* eamque sententiam communiter à Dd. esse receptam asserit Curt. Jun. *in d. §. Mutui num.12.* idque quoad Legistas affirmat etiam Martin. Laudens. *in tractat. de monet. num.6.* qui addit eos moveri *l.1. ff. de contrah. empt.* nec desunt etiam, qui moventur textu *in d. cap. quanto.* Sed † ab hac sententia recedunt Joan. Andr. & Anton. de Butr. *in d. cap. quanto.* eaque † contraria sententia crebrior est teste Molin. *de contract. usur. quæst.100. num.798.* & consuetudine approbata esse dicitur ab Imol. & Panormitan. *in d. cap. quanto.* & à Martino Laudens. *in d. quæst.6.* ubi addit servandam igitur esse consuetudinem, ut pecunia valeat tantum in forma, quantum in materia, deductis expensis, quibus percussa est. De eadem consuetudine testantur Albert. Brun. *in tract. de augment. & diminut. monet. in præmiss. nu.1.* Fabian. *de empt. & vendit. quæst.5. nu.3.* Lancelot. *in suo templ. judic. lib.1. cap.1. in verb. jus cudendæ monetæ habet nu.4.* Bellug. *in spec. Princip. Rubric.36. §. grave damnum. num.10.* Decian. *in tractat. crimin. lib.7. cap.23. num.31.* & Covarruv. *in d. cap.7. num.5.* ubi dicit consuetudinem hanc sententiam jam divino toto orbe Christiano recepisse. Huc accedit Germaniæ Jureconsultus Schurff. *cons.60 num.7. cent.2.* ubi ait, hodie pecuniam ita formari, ut tanto minus valeat, quanta est expensa, quæ occurrit in faciendo ipsam cudi, idque quotidie servari ex Innocentio addit.

84 85 86

87 Et † sane dici etiam potest, ex jure communi huic sententiæ non obstare *d.l.1.de contrah.empt.* quia licet ibi publica & perpetua dicatur esse pecuniæ æstimatio, tamen hinc non consequitur necessario, quod non sit publica æstimatio nec perpetua, si ita moneta sit publica authoritate percussa, ut sumptus in eam
88 rem facti materiæ sint detracti. Similiter † Pontifex *in d.cap.quanto.* non ita fraudis in legitimo pondere monetæ commissæ meminit, ut ostendat, in eo etiam fraudem commissam, quod impensarum deductio facta sit, sed potius loquitur de eo casu, quo extra hujusmodi impensas per veram fraudem moneta legitimo pondere defraudata est, & peculiare lucrum spectatur, quod nequaquam fieri debet, cum ita cudenda sit à Principibus moneta, ut ab omni quæstu & pe-
89 culiari commodo sint alieni. Eodem † spectat edictum monetarium *de anno 1559.* §. Ferner als sich/ꝛc. & constitutio Imperii, de anno 1570. §. Als dann auch die Müntzgerechtigkeit/ ꝛc. ubi non solum in genere statuitur salutis & dignitatis Imperii in hoc regali rationem ducendam esse, sed & nominatim ita mentio fit de lucro & commodo, ut non prohibeatur simul aliqua impensarum detractio, sed tantum interdicatur, ne lucrum & cōmodum in hoc regali captetur ab iis, qui illud habent, idque aliis etiam imperii Constitutionibus consentaneum est. Et licet in edicto monetali *de anno 1559.* §. Ferner als sich mandetur, ut illi suis sumptibus monetam cudant, tamen hoc eo pertinet, ne id alienis sumptibus, vel lucri causa fiat, nec eo prohibetur, ut ejusmodi impensæ ab ipsis factæ materiæ detrahantur.

Quæ vero hactenus de imperatore dicta sunt pertinent etiam ad Reges, & quoslibet alios ipsum Impera-

peratorem vel alium superiorem non agnoscentes. Nam † hi ut alia regalia, sic & jus monetæ habent, de 90
quare exemplum extant *in d. cap. quanto. de jurejur.* ubi Regis Arragonum fit mentio. & ibidem Panorm. *num.6.* dicit tamen Principes esse Hispaniarum. Possunt † inferiores Principes ac alii superiorem reco- 91
gnoscentes habere hoc regale, si vel concessum iis sit ab Imperatore, aliove superiorem non agnoscente, vel immemoriali præscriptione consuetudineve acquisitum Panormitan. & Dd. *in d.cap. quanto.* Matth. de Afflict. *in hoc cap. unic. in verb. monetæ. num.2. & ibid.* Isern. *num.19.* Alvarot. *num.3. vers. quod intelligas. & Præpos. num.5.* Joan. Saison. *ad consuetudines Turonenses titul.36. vers. attamen de jure* Joann. Aquil. *de monet. potestat. part.2. c.1. v. fallit supra.* Schneidwin *de feud. part.2. num.117.* Rudel. *de monet. lib.1. cap.4. nu.2. & 3.* Guid. Pap. *decis.498. num.1. & 2.* hanc sententiam in curia Parlamenti Delphinatus & ubique servari asserens, Boss. *in tract. crimin. tit. de monet. nu.1.* Mynsing. *observ.24. cent.4.* ubi communiter hanc sententiam a Dd. approbatam esse attestatur. Accedit † quod hæc 92
sententia usu approbetur, maxime vero in Imperio, ubi Duces, Marchiones, Landgravii & alii plerique Principes Cæsarem superiorem recognoscentes, & inter hos etiam Ecclesiastici, adeoque Abbates & Abbatissæ, item nonnulli Comites, & Barones, civitatesque Imperiales, & aliæ, quæ olim Imperiales civitates fuerunt civitates Imperiales hoc regale habent ex concessione generali aut speciali, vel ex præscriptione consuetudine, adeo quidem, ut in ipsa etiam gravissima ignis pœna Constitutiones Imperii indistincte & generaliter loquantur, nec peculiare quid in Imperatore statuatur eodemque pertineat Consti-

stitutio criminalis Caroli V. (ut infra ostendetur) & jus monetæ nominatim in his ipsis etiam Principibus, & aliis ordinibus Imperii vocetur regale, ut videre est in Imperiali constitutione anni 1551. §. So haben wir uns auch/ꝛc. & anni 1559. §. Ferner/ꝛc. & §. Wehre es auch sach/ ꝛc. & anni 1570. §. Als dann auch die Müntzgerechtigkeit/ ꝛc. eodemque pertinet cumprimis etiam multo ante eas constitutiones nimirum anno 1356. promulgata aurea Bulla Caroli IV. *cap. 9.*
93 *& cap. 10.* Passim † etiam qui hoc regale habent, in jam adductis, & aliis constitutionibus Imperii hoc elogio ornantur, ut dicantur Müntzherrn/ Müntzgenossen/ Müntzstände / und die so Müntzfreyheit oder Müntzgerechtigkeit haben. Accedunt his quæ infra dicentur *num. 120.* occasione gravissimę pœnæ ignis de qua non immerito in dubium vocatur, an ea pœna etiam locum habeat in moneta eorum, qui superiorem recognoscunt.

94 In † Galliis quoque multos Principes inferiores, & quidem inter hos non solum seculares, sed etiam Ecclesiasticos habere jus cudendi monetam ex concessione, vel præscriptione consuetudineve, testatur Guid. Pap. *in decis. 498.* ubi in specie addit, talem esse Ducem Borboniæ, Principem Uraniæ, Eburodini Archiepiscopum, & Lausanensem Episcopum. De his & similibus idem asserit Renat. Choppin. *de domanio Franciæ lib. 2. tit. 7.* & Petr. Gregor. *in suo syntag. part. 3. lib. 36. cap. 3. num. 25.* ubi inter alia ait, constare ex Regis Galliarum monetali tabulario, quod olim in Galliis hoc regali usi sint Comites Nivernensis, Marchianus, Suessionum, Essuorum, Fani Paulini, Vindocinensis, Andegavensis, Pictonum, Blesensis, Sacri Cæsariensis, Carnutensis, Cœnomanorum, Procomi-

comites, Lemovicensis & Brossius: Episcopi Rhonorum, Suessionensis, Magalonæ, Laudunensis, Meldensis, Caducensis, Claromontanus, & Heroides, Castrovillana & Focanbergia. Quos ita etiam enumerat Renat. Copp. *d. cap. 7. num. 15.* Quoniam † vero Comites Ninvernenses, Marchiæ, Blesenses, Episcopus Cadurcensis, Meldensis & alii plures hoc regale habentes eo in Galliis abutebantur, ademptum est omnibus hoc regale lege Francisci Primi Francorum regis, ut scribit Bodin. *de Republ. lib. 1. cap. 10.* ubi etiam refert in Regno Poloniæ publico decreto tempore Sigismundi Augusti Regis sancitum esse, beneficii loco ulli subdito ac fiduciario tribui non posse. Turcarum etiam Imperatores hoc jus nemini concedunt teste Bonfin. Clapmar. *de arcan. rerumpubl. lib. 1. c. 16.* ubi idem addit de Hungarorum Regibus ex Ottone Frisingensi his verbis de iis utente: *Nullus in tam spatiosa ambitu Rege excepto monetam vel telonium habere audet.* 95

Sunt † & in Imperio, qui hoc regale ex concessione Imperatoris vel præscriptione habentes eo abutuntur, ut experientia testatur, & patet ex Constitutione Maximiliani I. §. weiter als zum vorigen de anno 1500. & sic ante plures, quam centum annos de eo conquerentis & ex aliis constitutionibus Imperii, maxime vero ex edicto Ferdinandi anno 1559. *de re numaria* promulgato, ubi inter cætera multi ex his nominantur, & numismatum antea male ab iis percussorum specialis enumeratio additur, eaque numismata simul ut non proba rejiciuntur & reprobantur. Neque tamen ex eo edicto vel alio constitutione apparet, quempiam hoc regali in Imperio (quod in re maximi momenti, & ad salutem dignitatemque 96

Impe-

Imperii ſingulariter pertinente, maxime deplorandum eſt) ob abuſum privatum eſſe, licet interminationes crebræ diverſis conſtitutionibus factæ ſint, & pœnæ variæ contra abuſum hujus regalis conſtitutæ, inter quas & illa eſt, quod hoc regale iis ſit eripiendum, qui eo abutuntur. Et ſane propter maximam multitudinem eorum, qui privilegium & jus monetæ cudendæ habent, eo facilius abuſus ſequitur, eoque difficilius per pœnas, inquiſitiones & probatorios ſingulorum annorum binos conventus in totum averti hoc malum poteſt. Et fuiſſet ad abuſum tanto magis evitandum & avertendum maxime è re Imperii & publica, ſi de re numinaria ejusmodi ſaluberrima conſtitutio ſive ordinatio qualis eſt edictum monetale Imperatoris Ferdinandi de anno 1559. multo ante promulgata fuiſſet. Quod tantum abeſt, ut factum ſit, ut licet Maximilianus Primus in ſua conſtitutione de anno 1500. de abuſu conqueſtus ſit, & ea quæ antea in Comitiis Fridbergæ habitis per aliquot articulos decreta fuerunt, non eſſe obſervata audiderit, ideoque ut certus alius conſtitueretur dies, quo de re monetali ageretur, placuerit, atque idem poſtea ſub Carolo Quinto diverſis temporibus & Comitiis nimirum anno 1524. 1526. 1530. 1532. 1541. 1548. 1551. ſit factum, tamen nulla certa ordinatio monetalis ante annum 1559. ſecuta, & an. 1551. tantum cœptum ſit in ſpecie deliberari & conſtitui de iis, quæ ad hujusmodi ordinationem ſpectant. Ea ordinatio & anno 1566. 1570. & per alios ſequentes conſtitutiones ac receſſu Imperii comprobata, confirmata & ex parte declarata & aucta eſt & in iis plerunque edictum monetale & nonnunquam etiam ordinatio monetalis per verbum Muntzordnung appellatur, eaque appellatio reperitur

ritur etiam in ipso edicto monetali de anno 1559. Auff solches sind wir. De pœnis vero qui hoc regali abutendo delinquunt. De quibus & aliis pœnis fusius infra dicemus, ubi in specie de pœnis circa hoc regale constitutis tractaturi sumus.

Plane ut certæ pœnæ in prædicto edicto sive ordinatione constitutionibus Imperii expressæ sunt contra eos, qui hoc regali abutuntur, sic ut eo magis abusui & publico incommodo occurratur, varia iis, qui hoc regale habent, iisdem constitutionibus præscripta sunt, quæ ab iis observari debeant. Sic † enim 97
sancitum est, ut certa numismatum genera cudantur, nec alia ferire liceat, sive sint coronati, sive alia ejus
generis nummata. Sic † de materia, pondere & æstimatione monetæ certi aliquid iis præfinitum est, à 98
quo recedere non liceat, idque in Imperio ante multo plures quam centum annos nimirum anno 1442. cautum fuit constitutione Friderici III. §. *Item* Wenn auch/rc. ubi diserte additur, nec augeri, nec minui debere monetam, de qua ibi agitur: & postea similiter de materia, pondere & æstimatione aliæ Constitutiones Imperii secutæ sunt. Sic † etiam inculcatur iis, ne 69
suum commodum in hoc regali captent, & moneantur, ut ad salutem & dignitatem Imperii eo utantur, ut supra dictum est. Sic cum † ex nimia multitudine 100
officinarum abusus hujus regalis & depravatio monetarum proveniat Bodin. *de Repub. lib. 6. cap. 3.* & ob ejusmodi multitudinem confusio metallorum, quæ Reipub. periculosissima est, eo magis metuenda sit, placuit, † ne in singulis Imperii circulis plures quam 101
tres vel quatuor officinæ sint, in quibus moneta cudatur, nec iis qui hoc regale habent, ullas alias peculiares officinas habere liceat, exceptis iis, quos fodinas

etiam

etiam habere constat, idque sancitum est in constitutione anni 1570. §. Vnd dieweil man/rc. & in constit. anni 1576 §. Dieweil auch/rc. item constit. anni 1594. §. Wir ordnen/wöllen vnd gebieten/ rc versic. Es soll
102 auch keinem / rc. atque † jam dicta prærogativa eorum, qui fodinas habent, ita restringitur Imperiali constitutione anni 1571. §. Vnd wiewol/rc ut iis permittatur tantum ex eo auro & argento, quod ex fodinis suis consequuntur, in peculiaribus officinis mo-
103 netam cudere. Sic † etiam in Imperio sancitum est, ut priusquam magistri monetales ab iis, qui ad probationum diætas ablegantur, ad suum munus monetale admittantur & recipiantur, diligenter inquisitio de iis habeatur, & ex ea de eorum conditione, peritia, probata fide, & honesta dimissione abunde constet, ut videre est in Imperii constitutione anni 1570. §.
104 Darumb zu weitterer/rc. Sic † iidem magistri monetales duplici juramento constringuntur, quorum prius proprio domino hoc regale monetæ habenti, cui inservire volunt, alterum vero ad probationum diætas ablegatis præstant, quod in fabricanda moneta & aliis suo officio juxta præscriptum ordinationis Imperii fideliter fungi, & se ei ordinationi conformes gerere velint: eoque pertinet prædicta constitutio anni 1570. *in d. §.* Darumb zu weitterer/rc. Atque hoc in specie confirmatum est constitutione anni 1594. §. Wir ordnen/wöllen vnd gebieten/rc *in fin.* Sic ii, qui habent regalia, tenentur observare ea, quæ de probandæ monetæ duobus diversis singulorum annorum temporibus in Imperio constituta esse supra diximus, & quod in conventu iis temporibus habito,
105 ordinibus Imperii placuit. Sic † denique ut alia omittantur, interdicitur illis, ne ullo modo hoc suum regale

gale vendendo, vel per aliam aliquam alienationem in alium transferant, neve etiam aliis locent, vel de lucro aliquo inde percipiendo cum. de anno 1551. §. So haben wir uns auch/ꝛc. item in edicto monetali de anno 1559. §. Ferner als sich/ꝛc. & in constitutione anno 1570. edita §. Alsdann auch/ꝛc. (ubi inter alia additur, omnia pacta & instrumenta contra hanc prohibitionem facta pro irritis & nullis habenda esse) & in constitutione de anno 1594. §. Wir ordnen/ wollen. Quibus accedunt constitutiones *de anno 1594. §.1603.* ea, quæ illis constitutionibus sancita sunt, confirmantes. De pœnis vero, quas contra has omnes constitutiones facientes, & ita hoc regali abutentes, incurrunt, infra in specie suo loco dicemus.

Notandum † vero est nonnullos inter eos prærogativa gaudere aliqua præ cæteris. Nam nonnulli soli habent jus cudendi auream monetam, nec cæteris hoc datur, ut apparet ex constitutione Ferdinandi de anno 1559. §. Ferner die gülden Münz/ꝛc. Tales sunt Electores & quidam alii, ex ordinibus Imperii. Electoribus vero illud jus competit ex ipsa aurea Bulla Caroli IV. *cap.10.* ubi in fine ad omnes Electores extenditur, quod in principio ea in re de solo Rege Bohemiæ constituitur. Habent etiam Electores ad Rhenum hoc præcipuum, quod in aureorum Rhenensium materia, pondere, & æstimatione ad eos, non minus quam ad Cæsarem, respiciendum esse dicatur in Constitutione anni 1551. §. Weiter so setzen/ꝛc. eodemque pertinet edictum Maximiliani II. de anno 1571. §. Gleichsfals weil etliche/ꝛc. in verbis: Den Reinischen Churfürstlichen/ꝛc. Illi † etiam qui fodinas habent, hac gaudent prærogativa, ut peculiares officinas habere possint præter tres vel quatuor illas 106 107

publicas singulorum circulorum Imperii, ut supra diximus, & possunt iidem soli ex præstantiori & preciosiori auro, quam est in aureis Rhenensibus, monetam cudere, ita tamen ut non aliam monetam, quam Ducatos ex hoc auro faciant, ut videre est in monetali Ferdinandi de anno 1559. §. Ferner dieweil & Maximiliani Secundi de anno 1576. §. Und auß sondern/ꝛc. Atque huc etiam spectat, quod in dicta constit. anni 1551. §. Weiter so setzen/ ꝛc. peculiariter & per exceptionem sancitum est de iis, qui fodinas habent.

Feci autem obiter & generatim paulo ante mentionem pœnarum circa hoc regale constitutarum, & promisi simul, me de iis in specie acturum. Qua in re eo magis me operæ pretium facturum existimo, quod inde & illud manifestum sit evasurum quæ circa hoc regale observanda sunt, & quanti leges & Imperii constitutiones illud faciant, quantoque studio legumlatores occurrere voluerint abusui ejus tanquam rei nobilissimæ, & in Republ. maxime necessariæ. Ita vero de his pœnis agemus, ut dicamus de iis, qui non habent jus cudendi moneta, & de iis quibus illud jus competit, sive ex concessione generali, vel speciali, sive ex legitima præscriptione consuetudineve hoc regale habent. Verum priusquam hoc fiat, illud præ-
108 mittendum est, Imperii Electores † ad Rhenum inquirere debere, an extranea & reproba moneta importetur, aut aurea & argentea moneta, vel infectum argentum ex Imperio exportetur, aut emendo vel vendendo reproba pecunia expendatur, aut id in proba moneta aliter majorive valore, quam æstimata est, fiat, & si contra hæc qui committatur, auream & argenteam monetam, vel etiam infectum argentum

occu-

occupari debere, ut sancitum est in Constitutione Imperii de anno 1570. §. Vnd auß sondern & v. *seq.* & additur ibidem *in* §. Dergleichen anstellungen/ rc. Saxonem & Brandenburgicum Electorem in suis emporiis idem facere debere, Cæsarique in suis & Imperii civitatibus eandem rem curæ fore.

Ut autem eo, quo jam diximus, ordine de pœnis progrediamur, primum † de iis, qui regale monetæ 109
non habent, & tamen eam cudunt, observandum est, hos, licet ea non adulteretur, sed proba sit, & ab omni falsi suspicione aliena, tamen puniri. Dd. *in l. sacrilegii. ff. ad l. jul. peccul. in cap. quanto. de jurejur.* Decian. *in tractat. crimin. lib. 7. cap. 22. num. 20.* Joan. Aquil. *de potestat. monet. part. 2. cap. 9. coroll. 2.* eoque spectat text.
in l. ult. Cod. de falsa mon. et. ubi † Imperatores adeo vo- 110
lunt huic pœnæ locum esse, ut ne quidem is ab ea excusetur qui rescriptum Imperatorium de moneta cudenda obtinuit, & hoc prætextu eam percussit, cum hujusmodi rescriptum censeatur sub- & obreptitie impetratum, nec aliter quis sibi jus monetam cudendi ob potestatem sibi ab Imperatore factam arrogare queat, quam si concessio sit legitima, & sine sub- & obreptione justa de causa impetrata, cujusmodi illæ sunt, de quibus superius dictum est. In edicto etiam monetali de anno 1559. §. Wehre es auch sache daß einiger/ rc. expresse cautum est, eum qui post illud edictum privilegium Cæsareum de moneta aurea vel argentea cudenda impetraverit, non posse ullo modo eo privilegio abuti, nec id pro aliter concesso habendum, quam juxta hoc edictum & ea, quæ eo continentur §. Wehre es auch & §. *seq.* Generaliter etiam omnia privilegia indulta & concessiones, quæ antea à Cæsaribus vel Regibus Romanis impetratæ fuerunt

& in posterum impetrarentur ac illi edicto repugnant, cassantur, & amittuntur, ne ullo modo ei præjudicent & derogent, à quacunque persona tandem & quocunque modo impetratio facta sit, vel etiam in posterum fiat.

111 Quemadmodum † vero *in d.l. ult.* in specie nulla pœna exprimitur, sed ita delinquens pœnam, quam meretur, excipere debere dicitur, ita Marsilius *in l. qui falsam. num. 54. ff. de fals.* tradit, pœnam arbitrio judicis committendam esse, quod criminis falsæ monetæ pœna proprie in falsa & adulterina moneta locum habeat, & similiter ab Imperatore Carolo V. *in sua criminali constitutione artic. 111.* sancitum est, arbitrio judicis eum esse puniendum, ut colligitur ex verbis **oder auch ohne habende freyheit münze**: & sequentibus.

112 Longe † vero aliter se res habet in iis, qui non probam, sed falsam cudunt monetam, & vocantur παραχαράκται *in l. falsa. Cod. de fals. monet.* & adulteri monetæ, *in l. 2. Cod. eod. & l. præmio. Cod. Theodos. eod.* eo-
113 que † crimine Deum, homines & Principem deludunt & offendunt, ut ab omnibus *in hoc cap. unic. in d. cap. quanto. & in d. l. ult.* tradi ait Decian. *in tractat.*
114 *criminal. lib. 7. cap. 24. num. 5.* & † jus gentium etiam lædunt, ut post alios Dd. ait idem Decian. *d. cap. 24.*
115 *num. 18.* Adversus † hos tam gravis constituta est pœna, ut *in d. l. 2.* non solum publicationis bonorum pœna iis irrogetur, sed & flammarum exustionibus illico etiam omni dilatione submota mancipandi dicantur, accusatoribusque eorum præmium apponendum es-
116 se placeat, & *in l. 1. Cod. eod.* conscii † etiam hujus criminis puniantur, & domus ignorantis, in qua hoc crimen commissum est, fisco vindicetur, nisi hoc dominus ignorans, simulatque resciverit, hoc scelus magi-
stratui

ſtratui prodiderit. Idque ſtatuitur etiam in criminali conſtitutione Imperatoris Carol. V. *artic. 111.* Quibus † accedit, quod capi poſſe dicantur ſine juſſu judicis 117 *d.l.1.* Marſil. *in l. qui falſam. num. 69. & 109. ff. de falſ.* & † convicti etiam, ſi appellent, ut ſupra dictum eſt, le- 118 via etiam indicia contra eos ad torturam ſufficiant Maſcard. *de probat. concluſ. 1339. nu. 9. 10. vol. 2.* Farinac. *in tract. crimin. part. 5. quæſt. 115. num. 119. cum ſeqq.* Hyppolit. de Marſilus *in l. quia falſam num. 115. verſ. ſtampæ ſeu formæ. ff. ad l. Cornel. de falſ.* Decian. *tractat. crimin. lib. 2. cap. 26. num. 6.* ſociusque † criminis, licet 119 alias teſtes eſſe non poſſit, contra ſocium tamen in hoc delicto admittatur, & in tortura interrogari poſſit *d.l.1.* Afflict. *in hoc cap. unic. in verb. monetæ. num. 26.* Marſil. *in d.l. qui falſam, nu. 70.* Decian. *in tract. crimin. lib. 7. cap. 24. num. 9.*

Communiter † vero Dd. de pœna ignis in ea ſunt 120 ſententia, quod hæc pœna in iis ſolis, qui in Imperatoris moneta falſum committunt locum habeat, & leviori pœna afficiendi ſint, qui hoc crimen deſignant in moneta inferiorum ſive ſuperiorem recognoſcentium, ut de hac communi opinione teſtantur Alex. *conſ. 121. num. 1. lib. 7.* Viv. *commun. opin. lib. 1. in verb. monetam falſam Imperatoris*, & poſt eos Clarus *in §. falſum. num. 37.* Sed refragatur Caroli V. conſtitutio criminalis *artic. 111.* ubi etiam pœna ignis comprobatur, & juri communi conſentaneum eſſe, ut nulla inter ſummi Principis, & eorum, qui ſuperiorem recognoſcunt, monetam adhibeatur diſtinctio, ſatis aperte aſſeritur, dum utitur his verbis auch ſatzung der Rechten: nec aliquid de iſta diſtinctione innuitur, utcunque multi inferiores in Imperio eo tempore, quo hæc Conſtitutio Carolina promulgata eſt, extiterint, &

adhuc existant, qui jus cudendi monetam habent. Accedit Imperii consuetudo generalis, qua receptum est, ut crementur etiam ii, qui in inferiorum Principum moneta falsum committunt. De hac consuetudine locuples testis est eadem Carolina Constitutio *d. artic. 111.* Comprobatur etiam illa ignis pœna generaliter per Constitutionem Imperii anno 1551. promulgatam §. Darzu daß sich/ꝛc. faciuntque huc pro majori confirmatione etiam ea, quæ supra *num. 91. 92. & 93.* dicta sunt. Annectuntur quidem de executione hujus gravissimæ pœnæ *in d. l. 2. Cod. de fals. monet.* hæc verba, ilico omni dilatione submota sed *in d.* §. Darzu sich & *d.* §. **Wir ordnen setzen vnd wöllen auch ferner/ ꝛc.** nihil de hujusmodi cæteri processu & executione additur & edicto de anno 1559. §. **Wir ordnen / setzen**
121 **vnd wöllen auch ferner/ ꝛc** Observandum vero † est, licet ignis pœnæ *in d. l. 2. Cod. de fals. monet.* addatur publicatio bonorum, tamen hujus nullam fieri mentionem in *d. artic. 111.* & reliquis constitutionibus jam adductis, nec etiam in antiqua constitutione Friderici III. de anno 1442. licet alioqui aliarum pœnarum, & quidem pœnæ pecuniariæ centum marcarum auri, meminerit, simul addatur, non habentur in ære, in corpore luere debere, ideoque ea in parte recessum est per eas constitutiones à *d. l. 2.* & comprobatum est in specie in hoc etiam crimine, quod de abrogata pœna publicationis bonorum constitutum est *in Novell. 134. ut loci servator.* §. *fin.* & inde desumpta *Authent. bona damnatorum Cod. de bon. damnat. & proscript.* Exprimuntur nonnulli speciales casus in edicto monetali & aliis constitutionibus Imperii, in quibus delinquentes pro qualitate facti, vel etiam personæ in bonis etiam puniuntur, diversoque respectu fisco vel

alüs

aliis hæc pœna applicatur. Atque in hujusmodi ſpecialibus caſibus à *d. Novell.134. §. fin. & d. Auth. bona damnatorum* receditur. Atque hos etiam iis caſibus de quibus Carolus V. *in conſtitutione criminali art.218.* his verbis oder ſonſten andern fällen utitur, hos etiam comprehendi puto.

Quæſtionis † vero eſt an *in d.l.2.* diſtinguendum 122
ſit inter monetam auream & argenteam, ut in ſolis iis, qui falſam auream monetam cudunt, ignis pœna locum habeat? Diſtinguendum eſſe exiſtimat Covarr. *in tractat. de vet. numiſm. coll. 11. cap. 8. num.3.* Idem tenet Marſil. *conſ. 71. num.13. & ſeq.* & Decian. *in tract. crimin. lib.7. cap.23. num.11.* Capoll. *conſ. 77. num.7.* Sed
† hæc ſententia à vero aliena eſt. Nam & *in d.l.1. Cod.* 123
de falſ. monet. generaliter Imperator monetæ meminit, & *in d.l.2. Cod. eod.* licet in ſpecie ſolidorum etiam faciat mentionem, tamen initio generaliter de numis, & falſa cuſione eos formantibus loquitur. Proinde
† textus *in d.l.5. Cod. Theodoſ. eod.* (unde *d.l.2.* ex parte 124
deſumpta eſt) non obſtat, quatenus ſolidorum meminit, cum præſertim in jure noſtro non ſit rarum, ut ſolidorum voce ſimpliciter uſurpata intelligantur alii etiam numi, quam aurei. Eoque pertinent *l.1. l.2. &*
l.3. Cod. de vet. numiſm. poteſt. in † quibus locis ita ſoli- 125
dorum ſit mentio, ut quod de iis ſtatuitur, de argentea etiam moneta exaudiendum ſit, idque vel ſola rubrica abunde arguit, ut in qua generatim numiſmatum ſit mentio. Accedit quod *in l. lege Cornelia ff. de falſ.* & apud Paul. *lib.5 ſentent. tit.25. in princ.* de crimine falſæ monetæ expreſſe tam argenteorum, quam
aureorum numorum fiat mentio. Porro † Carolus V. 126
in d. conſtitut. criminali, artic. 111. dum ignis pœnam juri conſonam eſſe aſſerit, ita ſimpliciter monetæ meminit,

minit, ut non ſit dubium, cum tam de argentea, quam de aurea moneta loqui, & ſua etiam conſtitutione eandem pœnam in utroque genere monetæ comprobare, ut nec Imperii Conſtitutiones ſupra citatæ diſtinctione inter argenteam & auream monetam de hac pœna utendum eſſe innuunt, cum generaliter loquantur. Conſuetudo etiam repugnat iſti diſtinctioni.

Quæritur autem quid ſtatuendum ſit de iis, qui monetam quidem cudunt, ſed reprobatam & quæ ex-
127 pendi non poſſit? Et † quidem vera eſt eorum ſententia, qui exiſtimant mortis pœnam in iis non habere locum, idque tradunt Grammat. *deciſ.79.nu.29.* Pariſ. *conſ.169.num.27.lib.4.* Marſil. *in l. Qui falſam.num.53. ff.de falſ.* Rudel. *de monet.lib.2.cap.27.nu.22.* Menoch. *de arbitrar. judic.quæſt.lib.2.cent.3. caſ.316.num.19.* ubi addit eam pœnam igitur arbitrariam eſſe, & dicit idem in ſpecie reſpondiſſe Alexand. *conſ.121. num.3. lib.7.* Et licet non deſunt qui *ex l.Eleganter.§.Qui reprobos.in gloſſ.ff.de pignoratit. act.* ſimpliciter tradunt, ejusmodi factum non puniri, tamen nec textus *in d.§. Qui reprobos*, nec gloſſa de illa pœna ſimpliciter vel
128 cum diſtinctione loquitur. Similiter † non pœna mortis, ſed arbitrio judicis, & mitius eſt plectendus, qui conatus quidem eſt falſam monetam cudere, ſed pœnitentia ductus deſiit, & ad effectum non perduxit, nec imaginem ac formam impreſſit gloſſ. *in l. Quicunque.ff.de falſ.* Marſil. *in l. Qui falſam. num.60. ff.eod.* Bonif. *de furt.§.4.nu.66. & 67.* Pariſ. *d.conſ.169. num.24.* Menoch. *d.caſ.316. num.23.* Rudel. *d.cap.27. num.23.* Gramm. *deciſ.74.nu.29.& 30.* Decian. *in tract. crim.lib.7.c.27.nu.7.* Atque hæc quidem ita ſe habent in iis, qui monetam cudunt.

Qui

Qui vero † radunt, tondent vel tingunt, ſi liberi 129
ſunt, ad beſtias damnantur, ſi ſervi, ſummo ſupplicio afficiendi eſſe dicuntur *in l. Quicunque. ff. ad l. Cornel. de falſ.* Atque hanc ſententiam communiter ab Interpretibus eſſe approbatam teſtantur Jul. Clar. *ſentent. lib. 5. §. falſum. num. 37. verſ. radens autem.* Franciſc. Vivius *commun. opin. lib. 1. in verb. monetam radens.* & Covarr. *de veter. numiſm. collat. cap. ult. num. 5.* ubi ait eſſe hanc communem omnium annotationem *in d. l. Quicunque.* Item *in d. l. 2. Cod. de falſ. monet. & in cap. Quanto. de jurejur.* Non deſunt, qui & hic inter auream & argenteam monetam diſtinguendam eſſe exiſtimant, quaſi illa pœna tantum in aurea moneta locum habeat, quod *in d. l. Quicunque* tantum aureorum numorum fiat mentio. Sed verior eſt ſententia eorum, qui exiſtimant, ita non eſſe diſtinguendum, in qua ſententia eſt etiam Menoch. *d. caſ. 316. num. 35.* Et pro confirmatione ejus ſententiæ ex parte faciunt, quæ ſupra contra hujusmodi diſtinctionem inter aureos & argenteos numos ſunt adducta. Quibus accedit, quod de iis etiam numis, qui tinguntur textus *in d. l. Quicunque* loquatur, & non aurei, ſed ſoli ænei & argentei tingantur, abſurdumque ſit dicere, quod aurei tingantur.

Hodie † vero, quantum ad pœnam attinet, ex con- 130
ſtitutione criminali Caroli V. *d. artic. 111.* arbitraria hujus criminis eſt pœna, delinquentesque puniuntur in corpore vel bonis pro arbitrio judicis. Eadẽ pœna conſtituitur in edicto monetario *de an. 1559. §.* **Hierauff ſeʒen / ordnen vnd wöllen wir das obgemelte/ꝛc.**
Ex † quo loco ſimul apparet, hanc pœnã locum etiam 131
habere adverſus eos, qui alterius monetã conflãt, & in

aliam convertunt, atque hoc apertius statuitur *in d.*
132 *artic. III.* Quod si † vero reperti fuerint, qui scientes prædicta crimina commissa esse, dissimularint, nec intra mensis spatium indicarint, duabus marcis auri puniuntur ex edicto monetario *de anno 1559. d.* §. **Hierauff setzen / ordnen und wöllen wir das obgemelte.** &, si bona delinquentium publicantur, tertia pars delatori, reliquæ vero duæ partes magistratui, sub quo delictum commissum est, & eo officium suum hac in re non faciente, circuli ejus monetalibus statibus debetur *d.* §. **So dann ein solcher** &c. additurque *in* §. **Wo aber einer/** &c. eandem divisionem observandam in prædicta mulcta duarum marcarum auri, si alius crimen dissimulantem nec indicantem detulerit, ut nimirum hic deferens tertiam partem, reliquas vero duas partes magistratus, &, si is negligens fuerit, circuli ejus monetales status consequantur.

Atque hic de pecuniaria pœna observandum est, quam exigua ea sit, & eam etiam ita dividi debere, ut solam tertiam partem delator, sive indicans consequatur & est hæc duarum marcarum mulcta inter pœnas pecuniarias, quæ in re monetali delinquentibus ex edicto monetali vel etiam aliis constitutionibus irrogatur, minima, reliquæ multo majores sunt ex eodem edicto & constitutionibus Imperii nimirum vel 50. vel 40. vel 20. vel 10. marcarum auri. In constitutione Friderici Tertii vero de anno 1442. constituta fuit etiam pœna centum marcarum auri, sed inde per illud edictum & alias constitutiones Imperii recessum est, in quibus pœna quinquaginta marcarum auri nominatim non exceditur, non fit etiam in illis ullius pœnæ pecuniariæ marcarum vel librarum argenti de re monetali mentio, licet hujus-

modi

modi librarum, alias jus commune nonnunquam meminerit, & quidem etiam contra delinquentes, ut videre licet *in l. si clericus Cod. de Episcop. audient.* ubi quinquaginta, *in l. civitas Cod. de offic. rector. provinc.* ubi diverso respectu quinquaginta & centum *l. si quis servum Cod. de serv. fugitiv.* ubi duodecim *l. unic. Cod. de stratorib. lib. 12.* ubi centum argenti libras fisco inferendas esse statuitur. Nihil tamen in eo communi Jure quoad delinquentes in rem monetariam de ulla pœna pecuniaria, & sic neque de argenti neque etiam de auri librarum mulcta reperitur constitutum.

Puniantur † vero etiam ii, qui contrahentes monetam Principis sui imaginem impressam habentem, quæ proba est, recipere recusant, *l. 1. Cod. de veter. numismat. potest. lib. 11.* ubi Imperator Constantinus Magnus, de antiqua moneta agens, haud leviter hoc factum, quo antiqua moneta respuitur, vindicandum esse ait, & † Matthæus de Afflictis *in hoc cap. unic. ad verb. Monetæ num. 8.* putat, capitali supplicio ita delinquentem esse afficiendum, non solum ex *d. l. 1.* sed & ex *l. 3. Cod. de veter. numism. potest. lib. 11.* ubi nominatim hujus pœnæ fit mentio atque ita has leges etiam allegat Decian. *in tractat. crimin. lib. 7. cap. 28. num. 8.* ubi tamen *num. 9.* addit, hoc accipiendum esse de alia quam mortis pœna, & *num. 18.* ait, ejusmodi factum extraordinarie puniri, idemque sibi contrarius tenet Matth. de Afflict. *ad constit. Neapolit. lib. 3. rubric. 40. in constitut.* incip. *Si quis campsor. num. 3.* Imperator Leo Philosophus *in nov. 52. in fin.* vult, ut ita delinquentes flagris cædantur, cute tenus tondeantur, ac insuper trium librarum auri mulctam exsolvant. 133

134

De † iis, qui falsam monetam expendant, Bartol. *in l. Lege Cornelia ff. Ad l. Cornel. de fals.* ita distinguendum 135

dum esse existimat, ut, siquidem numi sint plumbei vel stannei, incidant in ordinariam pœnam l. Corneliæ de fals. si vero non appareat, tales esse numos, sed potius alterius materiæ esse constet, pœna sit extraordinaria sive arbitraria, quam sententiam amplectitur Panormitan. *in d. cap. Quanto. de jurejur.* Verum huic sententiæ non patrocinantur leges, quibus Bartolus nititur, nimirum *d. l. lege Cornelia, & l. saccularii ff. de extraordinar. crimin.* Proinde ab eodem Bartolo & Panormitano cæteros omnes Interpretes discedere, & existimare, quod ordinaria legis Corneliæ de falsis pœna in expendentibus falsam monetam sine supra dicta distinctione locum habeat, testatur Marsil. *in l. qui falsam. num. 64. ff. ad l. Cornel. de fals. & cons. 47. nu. 11.* & post eum Menoch. *de arbitr. jud. quæst. cas. 316. num. 52.* & hanc posteriorem sententiam praxi observari asserit Marsil. *in d. l. Qui falsam. num. 64.* idque ita etiam referunt Covarr. *de collat. veter. numism. cap. ult. num. 4.* Menoch. *d. num. 52.* & Clar. *in §. falsam. nu. 38.* Addit autem Marsil. *in d. l. Qui falsam.* hoc non habe-
136 re locum in eo, qui non † dolose, sed per errorem & ignorantiam, falsam monetam expendit, idque verissimum est. Carolus V. *in sua constit. criminali d. art. 111.*
137 statuit, eos, qui † ex causa permutationis vel simili falsam monetam conquirunt, & cum detrimento aliorum expendunt, comburendos esse, & sic eadem pœna plectendos, qua afficiuntur illi, qui falsam mo-
138 netam cudunt. Observandum † vero est diserte ab eo annecti hæc verba geferlich vnd boßhafftiglich item wissentlich id est dolose & scienter, & per ea hanc pœnam ad eos, qui dolose ea ratione pecuniam expendunt, expresse restringi, atque ita omnino approbari, quod

quodmodo ex jure communi de ignorantia & errore pecuniam expendentis dictum est.

At quæ hinc impuberes etiam excusantur *l.5.§.impuberes. Cod.de fals. monet.* non autem tutores eorum, ut ibidem in fin. additur, & de impuberibus ratio assignatur his expressis verbis, quod videlicet ætas eorum, quid videat, ignoret. Est etiam alias expediti juris de ignorantia, quod præsumatur, ut intra *cap.11.* dicetur, ubi etiam late ostendetur, an & quando si opus sit, eam allegans, ad probationem per juramentum admittatur, & de crassa supinaque ignorantia addetur, etiamsi scientiæ comparetur, tamen eam non obstare, quo minus excusationem aliquam mereatur & mitius puniatur, quam si sciens delinquit, idque merito etiam tam in falsam monetam expendente, quam alio modo delinquente locum habet, cum talis ignorantia à dolo excuset *l.1.in fin. ff. si ager vectigal.* Bald.*cons.98.lib.3.* Tiraq.*de pœnis temperand. & remitt. caus.13.nu.30.*

Etsi vero Carolus Quintus *d.artic.111.* utatur non solum verbo wissentlich sed & gefährlich vnd boßhafftig & sic ut pœna locum habeat, dolus verus requiratur, isque difficilis dicatur esse probationis Jas *cons.141.column.3.volum.4.* Menoch. *arbitr.jud.quæst. cas.116.nu.21.* & regulariter non præsumatur, sed probari debeat Dec. *in l.in actionibus num.22. ff. de in lit. jurand.* Seraph.*in tractat.de juramen. privil.31.nu.*[illegible]. Cravet. *cons.287.num.5.* Pruckm. *cons.2.num.329.lib.1.* adeo ut ne quidem culpa præsumatur, sed sufficienter sit Ludovic. Bologn. *in l.4. §.Cato num.145. de verbor. obligat.* Cavalcan.*decis.7.nu.9.part.2.* Gozadin.*cons.63. num.2.* communem hanc sententiam esse dicens Surd. *cons.12.num.16.& cons.70.num.18.lib.1.* Cravet.*cons.852. num.3.*

num.3.verſ.æque culpa Pruckman.*conſ.41.num.22.lib.1.* tamen in delictum committentibus, & rei illicitæ operam dantibus, dolus in dubio præſumitur *l.ſi non convicii*, & ibi Dd. *Cod.de injur. l.2. §.doli mali mentio ff.vi bon.rapt.* Nellus *in tract.at. ad defenſam c.1.nu.16.* Blanc.*in pract.crimin.§.viſis indiciis num.130.132.* Bart. *in l.dolum Cod. de dolo* Pariſ. *conſ.78.nu.16. & 20.part.4.* ideoque contraria probatione adverſus eam præſumptionem opus eſt.

139 In † iis vero qui non falſam ſed ob vetuſtatem à Principe reprobatam monetam expendunt, non ordinaria ſed extraordinaria & mitior pœna judicis arbitrio locum habet, Decian. *tract.criminal.lib.7.c.26. num.6.* Curt.*tract.de monet.nu.20.* Menoch.poſt Bald. à ſe allegatum *d.arbitr.Judic.quæſt.cap.316.num.68.*ubi *num.69.*ſubjicit: Principem poſſe veteres monetas & exteras reprobare ſaltem cum populi conſenſu, De iis vero, qui non falſam, ſed probam monetam expendunt majori tamen æſtimatione & valore, quam legibus & conſtitutionibus eſt definitum, cavetur edicto monetali de anno 1559. §. Welche aber dieſes übertretten und den Goldgülden/rc. *& duob.§§.ſeqq.* eſſe omnibus aureis & argenteis numis, quibus contractum eſt, privandos, atque hanc pœnam magiſtratui debori, ſub quo peccatum eſt. Idem comprobatur conſtitutione de anno 1576. §. Und auß ſondern/rc.

140 Poſſunt † etiam mandata ſine clauſula interpretari adverſus eos, qui contra id, quod Conſtitutionibus Imperii ſancitum eſt, alia moneta vel valore pecuniam expendere & ſolvere volunt, atque ita ſæpius in Camera Imperiali ejusmodi mandata decreta ſunt, de quibus nonnulla præjudicia allegantur *in deciſ.& præjud.Cameræ in verb.mandata ſine clauſula fol.191.*

Quod

Quod † si vero ex peregrinis locis prohibita au- 141
rea & argentea numismata in Imperium importentur, vel etiam in Imperio percussa inde exportentur, confiscantur hæc numismata, atque ita quidem ut ei, qui hoc delictum magistratui indicat & defert, tertia pars eorum numismatum debeatur, & delinquens insuper pro arbitrio puniatur, ut sancitum est in Constitutione Imperii de anno 1570. §. Aber sonsten alle andere/2c. ubi idem statuitur de iis, qui rude argentum ex Imperio in alias regiones exportant.

Nec de his vel illis in specie corporis vel confiscationis bonorum pœna additur. Eadem vero arbitraria pœna comprobatur constitutione Imperii de anno 1576. §. Ferner als an ð/2c. atque ita per has constitutiones mutatum est, quod antea cautum fuit in constitutione de anno 1551. §. So haben wir vns auch/2c ubi confiscationis bonorum pœna constituta est. Ex parte vero per eas comprobatum est, quod antea constitutum fuit in prædicto edicto monetali §. Nach dem auch durch etliche. & confirmatur constitutione de anno 1566. §. Dieweil aber nicht allein/2c. Atque hæc quidem hactenus de eorum pœnis qui jus monetæ cudendæ non habent.

Peculiariter vero & nominatim etiam adversus eos, quibus hoc regale monetę cudendæ cōpetit, pœnæ constitutæ sunt: Ex † his pœnis est, quod priven- 142
tur eo regali, si id per venditionem, vel prmutationem, vel donationem, vel alio modo alienent, vel etiam alicui locent. Id enim statuitur in Imperii constitutione de anno 1551. §. So haben wir vns auch/2c. ubi additur ei pœnæ mulcta quadraginta marcarum puri auri, confirmaturque constitutione de anno 1570. §. Alsdann auch die müntzgerechtigkeit/

& in

& in ſpecie de conductoribus in edicto monetali de anno 1559. §. Deßgleichen da ein Müntzmeister/ꝛc. ſancitur, pœnam decem marcarum auri incurrere præfectos ſive magiſtros monetales, ſi ab iis, qui hoc regale habent, facultatem monetæ cudendæ lucri cauſa conducant. Pœna privationis contra prædictos vendentes, permutantes vel alio modo alienantes, vel etiam alicui locantes, ſtatuitur etiam in dicto monetali edicto §. Ferner als ſich *& §. ſeq.* item in conſtitutione de anno 1594. §. Wir ordnen wöllen vnd gebieten/ꝛc. ubi ſimul Procuratori fiſcali mandatur, ut adverſus eos Imperii ſtatus, qui hac in re peccant, ſuper privatione nullo habito reſpectu perſonarum, per proceſſus fiſcales legitimo modo procedat. Atque hæc, & alia ſupra ex conſtitutionibus deducta confirmata ſunt anno 1598. & 1603. in Comitiis Ratisbonenſibus per generalem repetitionem, eorum,
143 quæ antea conſtituta ſunt. Ex † Carolina etiam Conſtitutione criminali *artic. 111. fin.* hoc regali privantur, quorum conſenſu vel ſcientia alterius moneta ab aliquo conflatur & in aliam vertitur.

144 Qui † vero, cum hoc regale habent, aliam monetam cudunt, vel loco ſolutionis expendunt, quam quæ in Imperio lege comprobata & permiſſa eſt, in gravem Imperatoris indignationem incurrunt, & inſuper quinquaginta libras auri pendere tenentur: atq; ea pecuniaria pœna applicatur partim fiſco Imperiali, partim circulo, ſub quo domicilium habent, qui ita deliquerunt, idque ita ſtatuitur in edicto monetali de anno 1559. §. Hierauff ſetzen/ ordnen vnd wöllen von Römiſcher/ꝛc. ubi expreſſe additur, hoc tam in minuta, quam majori moneta obtinere debere. At in d. Conſtitutione de anno 1570. §. Damit

ſolch

ſol & übermäſſig/ꝛc. & 2. ʒʒ. ſeqq. conſtituitur, ut ſi ii minuti numi, qui heller und pfennige appellantur, ſine legitimo conſenſu publico ſui circuli ab aliquo cudantur, hi numi omnes confiſcentur, & damnum inde natum delinquentes ſuo circulo & quibusvis aliis damnum paſſis reſarciant, & ſimul ſuum regale cudendæ monetæ ſine ulla ulteriori cauſæ cognitione amittant. Atque eadem pœna ibidem in §. Und was jeso/ꝛc. & 2. ʒʒ. ſeqq. comprobatur in iis, qui aliam minorem monetam, vel etiam majorem argenteam aut auream cudunt contra modum præſcriptum in d. edicto monetali de anno 1559. De magiſtro monetali vero in d. conſtit. de anno 1570. §. Der Müntzmeiſter aber/ꝛc. additur eum non ſolum ad damni refuſionem teneri ſed & bonis, corpore & morte ex arbitrio plectendum eſſe, qua in re Denait. *in jur. Camer. cap. 192.* male omiſit mentionem bonorum. Qui vero † debita viginti quinque florenis majora ſemiba- 145
ciis, aliisve minoribus numis exolvere conantur, eorum confiſcatione plectuntur ex Conſtitutione Imperii de anno 1576. §. Insonderheit wöllen wir/ꝛc.

Præterea † ſi hoc regale habentes ſingulis annis iis 146
diebus, qui probandæ monetæ conſtitutionibus Imperii ſunt conſtituti, non comparent ad expedienda ea, quæ in exploranda moneta requiruntur, in omnes expenſas ab aliis ordinibus ejus circuli, in quo conventus habetur, factas, condemnantur, eæque expenſæ iisdem ordinibus ſolvi debent, & licet hi delinquenti remittere velint, tamen fiſco præſtandæ ſunt, ex conſtitut. Imperii de anno 1566. §. Wiewol dann auch/ꝛc. Cui accedit quod de hac re eidem conſtitutioni additur in conſtit. de anno 1570. §. Da aber in dieſem/ ꝛc. Et ſane tam utiles ac neceſſarii ſunt illi duo

exploratorii, ſive ad probandam monetam deputati conventus, ut in eadem conſtitutione de anno 1570. §. Singemal auch zur handhabung/ ꝛc. aſſeratur ad ſtabiliendam & conſervandam ordinationem monetalem nullum eſſe remedium melius, quam ut hujusmodi duo conventus quotannis habeantur.

147 Obſervandum † vero eſt in pœnis eorum, quibus hoc regale cudendæ monetæ competit, ſupra in ſpecie adductis, nullam corporalem reperiri, atque ea in re magnum eſſe diſcrimen inter has pœnas & illas, quæ jus cudendæ monetæ non habentibus irrogantur. Obſervandum etiam eſt in univerſum de pœnis eorum, quibus hoc jus competit, vel non ex iis quæ ſupra adducta ſunt, planum fieri, quam multis & variis perſonis diverſo reſpectu pœnæ præter corporis afflictivam applicentur & ex iis videlicet eſſe vel Cæſaris Fiſcum, vel circulum ejusque monetales ſtatus vel magiſtratum, ſub quo peccatum eſt, vel crimen indicantem, vel eum qui læſus ſive damnum paſſus eſt & inter hos etiam exiſtere, qui non ſoli ſed conjunctim cum aliis ejusmodi pœnas conſequuntur & cum fiſco quoque concurrunt.

Atque hæc ſunt, quæ de pœnis adducere libuit.
148 Quibus † ſi de nobiliſſima quæſtione illa, utrum mutatione monetæ facta, contractus, an ſolutionis tempus attendi in ſolutione facienda debeat, aliquid quaſi coronidis loco adjecerimus, ſuperſedebimus ulteriori hujus regalis explicatione. Diſtrahuntur quidem Interpretes in hac quæſtione in diverſas ſententias, nec pauci ſunt, qui de valore monetæ tempus ſolutionis, non autem contractus ſpectandum eſſe exiſtimant, ex quorum numero præter alios ſunt Joan. Fab. *in auth. hoc niſi. C. de ſolut.* Roman. *ſing. 519. quod*

tem-

tempus. & conf.123.circa primum.num.1. Molin. *de usur. nu.749.* Hieron. Butigell. *in l.quod te num.19. ff. si cert. pet.* Sed verior † est a celeberrimo Germaniæ Juris- 149
consulto Joan. Fichard. *conf.30.num.5. vers. Quapropter hæc. lib.1.* verissima dicitur contraria sententia eorum, qui tempus contractus spectandum esse censent, eaque confirmatur textu *in cap.cum canonicis de censib.* quem textum ad hoc allegant Dd. & inter hos etiam Fachinæus *controvers.jur.lib.2.cap.10. vers.probatur hæc sententia primo.* (ubi simul pro hac sententia eum textum facere negantes refutat) & Mynsing. *observ.1. num.3. cent.4.* ubi etiam textum *in cap. olim causam eod.* adducit, idque facit præter alios etiam Gail. *obs.9. num.3. & observ.73.nu.3.lib.2.* Eodem pertinet textus *in l.cum quid in fin. ff. si cert.petat.* (in quo id tacite censetur actum, ut respectu ejus valoris, qui fuit tempore contractus, solutio fiat) & *in l. si ita esset. ff. de aur. argen. legat.* quatenus ibi dicitur, præsens tempus inspiciendum esse, non futurum: quam rationem pro hac sententia adducit Alberic. de Rosat. *in l.unum.circ.fin. ff. si cert.pet.* dicens, quod contrahentes de tempore & valore currenti tempore contractus videantur sensisse, & nullo modo cogitasse de tempore futuro, nisi hoc appareat. Ad corroborandam etiam hanc sententiam addit Gail. *in d.observ.73.nu.4.* textum *in l.uxorem. §.testamento. ff. de legat.3.* quem ibidem ait notabilem esse. Quibus accedit textus *in l. Paulus respondit. ff. de solut.* ubi creditor negatur cogi posse, ut pecuniam in aliam formam, quam convenit, recipiat, si damnum passurus est, ex quo textu inferri potest, similiter non esse cogendum creditorem, ut pecuniam deterioris materiæ recipiat, si damnum passurus est, nec etiam debitorem cogendum ad sol-

vendam pecuniam ex meliori materia conflatam, ne ſequatur inæqualitas inter contrahentes.

Quemadmodum autem verior eſt hæc ſententia, ſic & quamplurimi Dd. eam amplectuntur. Nam eam tenent Dd. communiter *in l. Paulus. 1. ff. de ſolut. & in l. cum quid. ff. ſi cert. petat.* Ant. de Butr. Imol. Panorm. & communiter alii *in cap. quanto. de jurejur.* Aretin. *in l. quod te verſ. aliquando pecunia. ff. ſi cert. petat.* Fabian. de Mont. *in tract. de empt. & vendit. in 5. quæſt. princ. v. ulterius eſt notandum.* Jacob. de Put. *deciſ. 149. per tot. lib. 2.* Rebuff. *in l. 2. num. 3. verſ. allegatur textus iſte C. de veter. numiſm. poteſt. lib. 11.* Curt. jun. *conſ. 145. num. 49. vol. 1.* Mynſig. *d. obſerv. 1. num. 1. & ſeqq. cent. 4.* Videtur quidem idem Gail. *in d. obſ. 73. num. 9.* in contrariam ſententiam inclinare, ſed non eſt veriſimile eum voluiſſe à ſuperiori ſententia quaſi non vera recedere, cum hoc non dicat, & eam ſententiam ibidem non ſolum *num. 3.* ſed & *num. 4. 5. 6. 7. & 8.* & jam antea *in d. obſerv. 9. num. 3.* ſimpliciter amplexus ſit, textuque *in d. cap. olim cauſam. & in d. l. olim uxorem. §. teſtamento.* per ampliationes à teſtamentis & ſtatutis deſumptas *num. 4. & 5.* confirmet & denique communem
150 eſſe dicat *d. num. 3. & num. 7.* Et † ſane hanc ipſam ſententiam de tempore contractus ſpectando communiter & plerorumque Dd. ſuffragiis receptam eſſe præter Gailium multi etiam alii aſſerunt, ex quibus ſunt Anton. Gabriel *commun. concluſ. lib. 3. tit. de ſolut. & liberat. concluſ. 1. nu. 1.* Panorm. *in cap. quanto. nu. 12. verſ. venio ad ſecundum de jurejur.* Alexand. *in d. l. cum quid. num. 16.* Cephal. *conſ. 31. num. 8.* Albert. Brun. *in tract. de aug. & dimin. monet. concluſ. ult. verſ. his ſic præmiſſis. nu. 1.* Didac. Covarr. *in tract. de collat. numiſ. vet. cap. 7. §. unic. num. 2.* Jacob. Puteus *d. deciſ. 149. num. 1.*

Parpal.

Parpal. *in d.l.cum quid.num.23. verſ.ſecunda concluſio.* Carol. Molin. *de uſur.contract.quæſt.92.n.693.* Fichard. *conſ.30.num.5.lib.1.* Eandem † æquiorem & benignio- 161
rem eſſe teſtatur Mynſing. *obſ.1.nu.1. & ſeqq. cent.4.* & juſtitiam naturalem eam dictare aſſerit Regnaud. *in tract.de monet.nu.4. verſ.allegata jura.*

Accedunt † his deciſiones variarum inſignium 162
curiarum & collegiorum, & inter ea etiam ſupremi judicii totius Imperii. Nam eandem ſententiam tanquam veriorem & juri æquitatique magis conformem amplexos eſſe & comprobaſſe Adſeſſores Cameræ Imperialis, idque in cauſa Epiſcopi Baſilienſis contra N. de Schaumburgk factum eſſe, aſſerit Mynſ. *in d.obſerv.1.nu.4.* ſimiliter & curiam Delphinatus ſecundum eam judicaſſe, teſtis eſt Guid.Pap. *quæſt.493. verſ.concludo ergo.* & totum etiam collegium Neapolitanum votando & decidendo hanc ipſam ſententiam in terminis contractus de dote initi approbaſſe refert Matth.de Afflict. *deciſ.193.num.1.* (ubi expreſſe omnium, qui in eo collegio fuerunt, nomina addit) & *num.5. verſ.fuit ergo per dictum.* ſic & Franc. Curt. *in d.l. cum quid. verſ.tertio quæro.* recenſet hanc quæſtionem, an tempus contractus vel ſolutionis ſpectandum ſit, inter Ducem Mediolanenſem & Genuenſes motam eſſe, cum Dux emiſſet maximam quantitatem ſalis à Genuenſibus certo pretio florenorum, quorum æſtimatio poſtea fuit mutata, & addit idem Curt. *ibid.* de ea quæſtione à plurimis Dd. fuiſſe conſultatum & concluſum, tempus contractus non autem ſolutionis attendendum eſſe. Similiter hæc ſententia à toto Juridico collegio Lipſenſi comprobata eſt, ut videre licet apud Modeſtin. Piſtor. *conſ.27. quæſt.2. lib.2.* Denique ſecundum eam Au-

gustus Elector Saxoniæ in suis ditionibus pronunciari & eam peculiari constitutione approbari voluit, ut videre est in ejus constitutionibus *part.2.constit.28.* ubi expresse & eo casu, quo in intrinseca bonitate monetæ, hoc est, in ipsius materiæ puritate vel pondere, germanice an Schrot vnd Korn / & eo etiam casu, quo in extrinseca bonitate, hoc est, in valore imposito, mutatio facta est, tempus contractus spectandum esse statuit & est ea constitutio una cum reliquis promulgata ad Jurisconsultorum, qui in Academiis & præcipuis Curiis ejus loci sunt, consilium & præmissa corũ matura deliberatione. Eodem spectat supra dicta decisio Curiæ Delphinatus, ut apparet ex Guidone Papæ *in d. decis.493. nu.1. vers. concludo ergo &c.* Sed & Cameræ Imperialis decisionem ad utrumque supradictum casum pertinere ex iis, quæ Mynsi. *in d.observ.1.* tradit, haud obscure liquet. Nam in initio ita de valore & ejus mutatione loquitur, ut satis ostendat placuisse Cameralibus eo etiam casu, quo extrinseca bonitas mutata est, ad tempus contractus esse respiciendum, & allegat de ea re præjudicium causæ Episcopi Basiliensis contra N. de Schaumburgk, sub finem vero ita intrinsecæ bonitatis meminit, & hujus bonitatis respectu in Camera Imperiali Florentinos aureos taxatos esse ait, ut inde etiam colligi possit, Camerales voluisse & eo casu, quo intrinseca bonitas mutata est, tempus contractus spectari, allegaturque à Mynsing. hac de re præjudicium peculiare causæ dominorum Zu Creutzenach contra Willichium Comitem de Falckenstein. Hujusmodi præjudicium est etiam sententia de florentinis aureis in causa Joannis Ducis Cymbriæ contra Marchiones

Baden-

Badenses anno 1549. in Camera Imperiali lata, licet Mynsing. ejus non meminerit.

Cæterum hoc jus, quo ad tempus contractus respici debere diximus, suas habet exceptiones, inter quas cum primis observanda est illa, quod † mutatio monetæ post moram facta, moram committendi noceat, 153
& ob eam à supra dicta regula recedatur, *l. quod te. & l. vinum* & ibi Dd. *ff. si cert. petat. l. fin. de condict. tritic. l. 3. in fin. de act. empt. & vendit.* Atque hanc exceptionem adducunt Bart. Ang. Paul. de Castr. & alii nonnulli *in l. Paulus. ff. de solut.* Idem Bart. Bald. Alberic. de Rosat. Angel. Salic. & alii Dd. communiter *in d. l. cum quid.* Anton. de Butr. & Panormit. *in cap. quanto. de jurejur.* Laudens. *de monet. quæst. 14. §. Circa quartum, vers. si autem esset.* Brunus *de augm. monet. limit. 1.* Gail. *lib. 2. observ. 73. num. 9.* Covarr. *de tract. de veter. numis. collat. cap. 7. conclus. 5. num. 4.* Natta *cons. 454. num. 3. tom. 2.* & Anton. Gabriel late *commun. conclus. lib. 3. tit. de solut. & liberat. conclus. 3. num. 1.* ubi quam plurimos alios allegat. Eandem exceptionem Elector Augustus diserte adjicit *d. constit. 28.*

Limitatur † supradictum regulare jus & eo casu, 154
expresse aliud actum est & convenit Grat. *cons. 13. vers. item pro opinione illa, lib. 1.* Anton. Gabriel *d. tit. de solut. & liberat. conclus. 1. nu. 23.* eoque pertinet præter alia text. *in d. l. cum quid.* ubi Jurisconsultus, quod expresse actum est, attendi vult, & simul ostendit, si quid expresse non est actum, quid tacite actum esse videatur. Et facit huc etiam, quod generaliter partium expressa conventio legem det contractui & pro lege servanda sit, *l. 1. ff. de constit. pecun. l. 1. §. si conveniat. ff. depos. l. contractus. ff. de reg. jur. cap. contractus eod. in 6.* Inde est, quod creditores hodie consueve-

runt ſibi providere, curando adjici inſtrumento contractus, ut reddatur ſibi moneta ejusdem materiæ, valoris, & ponderis, ut ait poſt alios à ſe de hac re adductos Joan. Aquil. *de monet. poteſt. cap. 3. verſ. Inde eſt*
155 *quod creditores.* Similiter † limitatio conſtitui poteſt & eo caſu, quo ſtatuto cautum vel conſuetudine receptum eſt, ut ſolvatur habito reſpectu ad tempus ſolutionis. Purpur. *in d. l. cum quid. num. 174. & ſeq.* Brun. *in tract. de aug. & diminut. monet. verſ. limita tertio. & verſ. limita ſeptimo.* Roman. *conſ. 123. verſ. Ex his infertur*, Anton. Gabriel *in d. concluſ. 1. num. 39.* Addi poteſt huc & illa limitatio quod quando certus valor numorum conſtitutus, & nominatim expreſſus eſt, tempus contractus in ſolutione attendi debeat, & ejusdem valoris moneta à debitore ſolvi, ſive valor creverit, ſive decreverit. Tiraquel. *de retract. conſang. §. 1. gloſſ. 18. num. 26. & 28.* Theſaur. *deciſ. 174. nu. 6.* Ferrar. *in form. libel. in act. hypothec. verb. relaxandi num. 3.* Cravett. *conſ. 187. num. 2. vol. 5.* Gabriel *comm. opin. lib. 3. tit. de ſolution. concluſ. 2. nu. 11. & 12.* Grammat. *conſ. 12. nu. 44. & 49. lib. 1.* qui communem eſſe teſtatur. Pertinet etiam ad hoc limitationis ſive exceptionis jus ille caſus, quo conventio incipit ab expreſſione ſummæ vel quantitatis, & ei quantitati demum ſubjicitur certa monetæ ſpecies, quia tum debitor ad plus vel minus ea quantitate ſolvere teneretur, in aſſignata monetæ ſpecie, licet mutatio in valore ejus ſpeciei creſcendo vel decreſcendo ſecuta ſit. Bald. *in cap. quanto. num. 8.* & *ibid.* Panorm. *num. 15. de jurejur.* Petr. Gregor. *in ſynt. jur. lib. 36. cap. 2. num. 27.* Cravett. *conſ. 836. num. 1. vol. 5.* Gabriel *d. tit. de ſolut. concluſ. 2. num. 13. & ſeqq.* Curt. *de monet. quæſt. 11. num. 27. & 28.* communem dicens Alb. Brun. *de augm. monet. partic. 5. num. 6. limit. 8. num. 4.*

*num.4.& 5.*magis communem verioremque esse asserens. Sunt † & aliæ nonnullæ exceptiones, de quibus 156
consulere licet non solum Dd. *in l.cum quid. & in d.l. Paulus. in d.cap.quanto.similibusque locis*, sed & in primis Brun. *in tract.de augm.& dimin.monet.vers.secundo limita & seqq.* Anton.Gabriel *in d.conclus.1.nu.23. & seqq. usque ad fin.*

CAPUT VIII.

De multarum pœnarumque compendiis.

SUMMARIA.

1. Multa & pœna ob publicam utilitatem, ne videlicet delicta maneant impunita, irrogantur.

2. Multa vocabulum origine latinum non est, sed ab Oscis mutuatum.

3. Inter multam & pœnam aliquot notabiles sunt differentiæ, de quibus nu.4.*& aliquot seqq.agitur.*

4. Multa differt à pœna, ut species a suo genere.

*5. Multa de sola pœna pecuniaria dicitur, pœna vero etiam de capitali, & quavis corporali, interdum vero hæc in illam & illa contra in hanc ob singularem causam & circumstantiam mutatur.*nu.6.

7. Multa olim non in pecunia sed in pecoribus consistebat.

8. Multa non trahit secum infamiam, secus est in pœna nu.9.

10. Multa est arbitraria, fallit in nonnullis delictis, quibus certa multa legibus reperitur imposita num.11. & 14.

12. Multandi certus modus à legibus ipsis nonnullis magistratibus præscriptus est, à quibus legibus consuetudine recessum est nu.13.

15. Ut mulcta regulariter ex præscripto legis non est certa, sed arbitraria, sic econtra pœna regulariter certa & à legibus definita esse solet.

16. Pœnæ à legibus constitutæ possunt ponderatis circumstantiis à judice minuendo vel etiam augendo ex causa alterari. Causæ vero sunt variæ num.17. *de quibus remissive* nu.18.

19. A pœna legibus præscripta si judex sine justa causa augendo vel minuendo recedat, infamiam incurrit, & si pœnam auget, eandem, quam alii irrogavit, subire cogitur nu.20.

21. Pœnam in dubio ex justa causa à judice mutatam esse præsumitur.

22. Mulcta licet arbitraria sit, tamen non irrogatur nisi in casu, quo non constat lege aliqua specialem pœnam esse præscriptam: pœnæ vero irrogantur, quando specialiter lege constituta est, & tamen arbitrium judicis in ea locum habet, quatenus ob circumstantias arbitraria redditur nu.23.

24. Mulctæ dicendæ jus, quibus magistratibus jure communi non competat?

25. Mulcta incidenter ad jurisdictionis sibi concessæ defensionem dicere non prohibentur, quibus principaliter id facere prohibetur, non solum vero ab Imperatoris delegato, sed etiam ejus subdelegato mulcta imponi potest.

26. Pœna à quocunq; potest infligi, cui in specie delicti executio commissa est, sive sit judex ordinarius sive extraordinarius, & sive imperium habeat sive non.

27. A mulcta ob veram contumaciam irrogata non appellatur, licet alias regulariter à mulcta appellari possit num.28.

29. A pœna provocari non potest. num.30. *Fallit si ea fa-*

ea facta sit ratione circumstantiarum arbitraria, vel à declaratione pœna appelletur nu.31. aut appellans se innocentem esse, nec factum pro pœnali haberi posse dicat num.32. quod tamen nonnullis casibus non habet locum num.33.

34. Appellari ex consuetudine Germaniæ in criminalibus non potest:

35. Appellatio vel querela nullitatis an & quatenus ex ordinatione Cameræ in criminalibus locum habeat & quid in mulctis obtineat, quæ in locum pœnæ corporalis successerunt nu.36.

37. Mulcta nondum declarata anno proscribitur.

38. Pœnæ regulariter viginti annis præscribuntur, & quibus casibus locum habeat earum præscriptio minori spacio nu.39.

40. In mulctis pœnisq́; Fridericus Imperator ita par jus esse voluit, ut earum compendia sint de regalibus, idq́; reliquo etiam juri communi consentaneum est nu.46.

41. Eadem jurisdictionis fructus à Dd. appellantur.

42. Imperium merum & mixtum est de regalibus.

43. Imperium merum plura regalia, quam unum, complectitur.

44. Imperii meri concessione non censetur concessa alia diversa regalia, sed sola ea, quæ eo Imperio comprehenduntur.

45. Pœnarum mulctarumque compendia unus, & ipsum merum mixtumq́; imperium alius in uno eodemq́; loco habere potest.

47. Fiscus ut in jure feudali, sic etiam in Constitutionibus Imperii, non autem in ff. C. Instit. vel novell. voce Cameræ designatur.

48. Librarum auri & argenti in Pandectis rarissime, aureorum autem & solidorum sæpe, & fere semper fit

men-

mentio: In Codice autem ut & Novell. ac feudorum libris contrarium observatur, & in iisdem ut & in constitutionibus Imperii fere tantum librarum auri, admodum raro librarum argenti fit mentio nu. 49.

50. Mulcta & pœnæ per libras auri in imperialibus mandatis & privilegiis Cæsareis exprimi solent.

51. Libram, & pondo idem esse & de libra & marca auri & argenti æstimatione, & nu. 54. 57. 60. 61.

52. Marca auri vel argenti loco libra hodie fit mentio in constitutionibus Imperii, ut in Camera & Cæsaris mandatis, privilegiisq; Cæsareis nu. 53.

55. Per aureos, quibus marca vel libra æstimatur, hodie non alios esse intelligendos quam Rhenenses aureos.

56. Aurei qui in constitutionibus Imperii simpliciter Gülden *vocantur reducendi sunt ad valorem aureorum legalium, & loco istorum ad Rhenensium.*

58. Aureos vulgares, qui his vel illis locis in usu sunt, licet minoris sint valoris, quam legales, his tamen surrogatos esse quidam tradunt, sed contrarium verius, & in Camera decisum est. nu. 59.

62. Mulcta & pœnæ multo graviores reperiuntur in codice, Novellis, libris feudorum ac Constitutionibus Imperii quam in Pandectis.

63. Pœna violatæ pacis publicæ quæ?

64. Pœnæ privilegiis Imperialibus adjiciuntur nonnunquam gravissimæ, & quidem graviores, quam mandatis Imperialibus nu. 65.

66. Pœna quanta mandatis in Camera Imperiali & aula Cæsarea adjiciatur?

67. In mandatis, privilegiis Imperialibus, sententiis Cameræ, Aurea Bulla & aliis constitutionibus Imperii libris sive marcis auri adjici solet verbum PURI (*quod quemadmodum intelligendum sit vide* nu. 71.) *secus in*

Pan-

Pandectis & Codice, aliisq; libris Juris civilis nu.68. & *quæ sit ratio* nu.69.

70. *Aurum & argentum an prorsus simplex & ab omni sorde & mistura purum inveniatur.*

72. *Pœnarum & mulctarum compendia competunt non solum Imperatori & aliis superiorem non recognoscentibus, sed & inferiores ea ex concessione, præscriptione vel consuetudine habere possunt.*

73. *Pœnarum & mulctarum compendia regulariter etiam in dubio, & quando simpliciter eæ irrogatæ sunt, fisco applicantur.*

74. *Excluditur ab iis fiscus variis casibus, qui in specie adducuntur hic &* num.75.76.78.79.80.81.

77. *In pœnis & mulctis generaliter etiam excipiuntur qualibet necessariæ causæ, & ob has earum compendium non fisco præstatur, sed in alium usum convertitur.*

82. *In pœnis & mulctis creditores delinquentes fisco præferuntur, sive sint hypothecarii sive chirographarii* nu.83. & *quæ sit ratio* nu.84.

85. *Ad pœnam vel mulctam privatus cum fisco ob suam læsionem admittitur, quando cum eo ex eadem causa pœnali concurrit.*

86. *Idque etiam in mandatis & privilegiis pœnam annexam habentibus ita se habet.*

87. *Præter pœnæ dimidiam partem à privato potest etiam quanti interest peti.*

88. *Pœnarum & mulctarum compendiis, de quibus hic agitur, tantum non est tribuendum, ut usuræ inde debeantur, nec Imperator etiam ea in re prærogativam habet,* nu.89.

90. *Pœnæ pecuniariæ privatorum delictorum non fisco, sed privatis personis læsis debentur.*

91. *Idq; in popularibus etiam actionibus locum habet.*

scripsi

si ipsi privati ob læsionem suam agant, nisi forte criminaliter intententur, nu. 94.

92. Actio popularis per litis contestationem novatur, & personæ privatæ civiliter agentis propria efficitur.

93. In actione populari instituenda is, cujus etiam privatim interest, reliquis præfertur, si agere velit.

95. L. 3. §. divus & l. fin. ff. de sepulchr. violat. *conciliatur cum* l. si vero pluris. §. Hæc autem actio ff. De his qui effud. l. si quis ff. de jurisd. & l. fin. ff. de litig.

96. In actionibus popularibus quid hodie in Gallia & Germania ex consuetudine mutatum sit.

SUperioribus regalibus adduntur in hoc cap. unic. octavo loco mulctarum pœnarumque compen-
1 dia. Quemadmodum autem † in mulctis & pœnis id consideratur, quod ad salutem Reipubl. spectat, ne videlicet delicta maneant impunita *l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. c. ut famæ. de sentent. excommun.* Ita Fridericus Imperator *in hoc cap. unic.* eas conjunxit, & in utrisque ita idem observari voluit, ut sibi compendia earum deberentur, & ea inter regalia referrentur. Sa-
2 ne † mulcta origine sua vocabulum non est latinum, sed mutuatum ab Oscis Italiæ populis, apud quos mulcta idem erat, quod apud Romanos pœna, & ex *l. si qua pœna in princ. ff. de verb. signif.* constat, veterem Jureconsultum Labeonem putasse, quod nihil intersit inter mulctam & pœnam, ideoque dixisse, si qua pœna est, mulcta, & si qua mulcta est, pœna est. Cæterum quemadmodum ex Paulo Labeonem reprehendente ibidem subjicitur, utrumque hoc falsum es-
3 se, sic † certum est, complures & notabiles differentias esse inter mulctam & pœnam, idque partim ex eadem lege, partim ex *l. alind est. §. inter mulctam ff. de*
4 *verbor. signif.* & aliis locis abunde apparet. Nam † pri-

mum

mum pœna generale nomen est, mulcta speciale, differuntque revera tanquam genus & species *l. aliud est fraus. §. inter mulctam. ff. de verb. signif.* ideoque omnis mulcta quidem pœna, sed non è diverso omnis pœna est mulcta, atque ita pœna est ex eorum numero, quæ in jure nostro generis & speciei vocabula sunt. Unde pœna etiam tanquam diversa species mulctæ opponi, & ab ea discerni solet.

Secundum discrimen est, quod † mulcta tantum 5
pecuniaria sit pœna. *d. §. inter mulctam.* Eoque pertinet quod Cassiodorus *variorum lib. 8.* mulctam esse dicit coercitionem pecuniariam, & ad majorem expressionem mulctæ simul additur, nonnunquam verbum pecuniaria, ut fit *in l. 3. §. 1. ff. de re milit. l. in testamento. ff. de condit. & demonstrat. l. 1. ff. de term. mot. l. fin. in fin. Cod. de Episcop. & Cleric.* Pœna † vero non so- 6
lum pecuniaria, sed & capitalis est *d. §. inter mulctam. d. l. fin. in fin.* idque de capitali pœna ad omnem corporalem pœnam extendendum est, cum mulcta sit mera pecuniaria pœna, & talis pœna ita ad differentiam corporalis vocetur *l. Quid ergo. §. pœna ff. de his qui not. infam. l. nec quicquam. ff. pro soc. l. 2. ff. de publ. judic. l. hos accusare. §. omnibus. ff. de accusat. l. 1. in fin. ff. de pœn. cum similib.* Nonnunquam tamen pœna pecuniaria ob singularem causam & circumstantiam in corporalem mutatur & contra, *l. si is qui §. 3. de jurisd. l. fin. de sepulchr. viol. l. 1. §. generaliter, de pœnis.* Atque hinc etiam in recessu de anno 1570. §. Es sollen auch/ ꝛc. de anno 1576. §. Darneben sollen/ ꝛc. & de anno 1582. de anno 1594. & de anno 1603. (in quibus tribus posterioribus recessibus *d. §. Darneben sollen* repetitur) expresse cautum est, habita ratione circumstantiarum, pœnam banni vel etiam privationis privilegiorum

giorum in pecuniariam converti posse, & docet experientia nonnunquam Principem aliquem vel alium per modestiam vel alia ex causa ab ipsis partibus læsis, licet ob pœnam banni vel privationis privilegiorum agere possint, tamen earum pœnarum loco peti condemnationem in pecuniariam pœnam. Observan-
7 dum † vero est *in d.§.inter mulctam.* de mulcta adjici verbum *hodie*, eoque innuitur, quod antea ea non in pecunia consisteret. Et sane erat olim mulcta ovium & boum, quod tunc res in pecore consisteret. *Plin. lib.18. cap.3.* eoque pertinet quod idem *lib.33.c.1.* scribit his verbis: *Ex qua cunsuetudine mulcta legum antiquarum pecore constat, etiam Romæ*, atque hoc ipsum suis etiam temporibus in usu fuisse à Varrone *lib.2. de re rustica cap.1.* proditum est. Quibus accedunt ea, quæ de hac re tradit Brisson. *select. antiq. lib.1. cap.3.* & Cujac. *observ. lib.11. cap.9.* ubi inter cætera ait, veterem pecudibus mulctandi morem attingi etiam à M. Tullio *in lib. de Republ.* his verbis: *mulctaq; dictione ovium & boum.*

8 Tertio † mulcta secum infamiam non trahit, idque ad differentiam pœnæ diserte ab Imperatoribus
9 rescribitur *in l.1. Cod. de mod. mulct.* Per † pœnam vero etiam infamia irrogatur, ut ex variis juris nostri locis liquet, idque satis diserte additur ab Ulpian. *in d.§.inter mulctam. per verb. & existimationis*, quibus simul etiam implicite innuitur, per mulctam infamiam non irrogari.

10 Quarto in † mulcta dominatur arbitrium judicis, estque arbitraria *d.§.inter mulctam. & d.l. si qua pœ-*
11 *na. in fin. cap.1. de dol. & contumac.* Additur † vero *in d.§.inter mulctam* hęc limitatio, nisi lege expresse constitutum sit, quantam mulctam magistratus dicere debeat.

beat. Et sane † ita est, quod nonnullis ex iis, qui mul- 12
ctam irrogare possunt, in jure certa sit præscripta summa, cujus limites excedere non liceat *l. illustres & l. ult. Cod. de mod. mulct.* Sic præfecto Prætorio *in d. l. illustres* præscribitur quinquaginta librarum auri summa. Sic Proconsuli, item Comiti Orientis, & præfecto Augustali usque ad senarum unciarum summam, & cæteris spectabilibus magistratibus & judicibus usque ad trium unciarum summam mulctam irrogare permittitur *in d. l. fin.* Sed † quod de mulcta jam 13
dictum est, ac de ejus summa ac modo *in d. l. illustres. & in d. l. ultim.* sancitum est, hodie de consuetudine non observatur, idque testatur etiam Specul. *in titul. de sentent. §. species num. 12.* Wesenbec. *in parat. Cod. de mod. mulct. n. m. 6.* Farinac. *in tract. crimin. lib. 1. tit. 3. quæst. 18. num. 31.* Boss. *tit. de mulct. num. 9.* & Alexand. *consil. 35. lib. 2. num. 5.* Confirmatur † autem supra dicta 14
limitatio, de mulcta ex *d. §. inter mulctam* desumpta, non solum eo, quod nonnulla magistratibus & judicibus certa mulctæ summa, quæ excedi non debeat, præscripta sit *in d. l. illustres. & l. ult. Cod. de mod. mulct.* sed & quod in aliis etiam nonnullis legibus hujusmodi certarum mulctarum, quæ de hoc vel illo delicto expresse constitutæ & taxatæ sunt, fiat mentio, ut videre est *in l. ult. Cod. ad l. Jul. de vi publ.* (ubi centum librarum auri mulcta à lege præscribitur & irrogatur) *l. 2. Cod. de Episc. aud. l. judices C. eod. l. nulli. Cod. Ne sanct. baptism. iteret. l. Arrian. l. quicunq; §. si vero ignorante. in fin. C. de hæret. l. ult. C. de offic. rect. provinc. l. 1. §. Hoc autem SCto. ff. de fugitiv.*

Cæterum hęc in pœnis longe aliter se habent. Nam † quemadmodum mulcta regulariter non est ex præ- 15
scripto legis certa, sed arbitraria: sic econtra pœna

non per limitationem, sed regulariter certa, & à legibus definita esse solet, nec ex arbitrio judicis dependet *d.l.si qua pœna.* & *d.§.inter mulctam.* Eoque pertinet, quod Martianus Jurisconsultus *in l.1.§.calumniatoribus.ff.ad SC.Turpill.* ait, Papinianum respondisse, facti quidem quæstionem in arbitrio esse judicis, pœnæ vero persecutionem non ejus voluntati, sed legis
16 authoritati reservari. Possunt † tamen hujusmodi pœnæ à legibus constitutæ ponderatis circumstantiis, ex causa à judice minuendo vel augendo alterari, Rebuff.*in d.§.inter mulctam.vers. veruntamen* Bart.& Dd.*in l.Hodie. ff.de pœnis.* Tiraq.*de pœnis temperand. in præfat.num.16.*Gail.*de pac.publ.lib.2. cap.9.num.22.* & Mynsing.*observ.54.cent.2.* eoque pertinet, *d.l.Hodie l.Quid ergo. §.pœna gravior.ff.de his qui not.infam. l.2.& 3. Cod. Quib.ex caus.infam. irrog. l.aut facta.ff.de*
17 *pœn.* Causæ † vero ob quas judex ex arbitrio exasperare vel moderari vel lenire pœnam possit, sunt variæ, ut ex *d.l. aut facta* aliisque quam plurimis locis li-
18 quet, quarum † aliquot adducit Rebuff. *in d.§. inter mulctam,* & de causis minuendi pœnam prolixe & latissime tractat Tiraquell. *in prædict. tractat. de pœn. temperand.aut remitt.*& multas per compendium enu-
19 merat Gail. *d.cap.9. num.24.* Sine † hujusmodi circumstantiis, & causæ cognitione per judicem à pœna legibus præscripta augendo vel minuendo recedi non posse, adeo verum est, ut infamiam incurrat, qui contra facit *l.servus in fin.C.ad l.Jul.de vi pub.*Marsil. *in crimin.pract.§.expedita.num.87.* Rebuff. *in d.vers.*
20 *Veruntamen hanc.* & † pœnam augens, eandem pœnam subeat, quam alii irrogavit. *l.lege Julia ff.ad l.jul. repet.l.nulli §.fin. Cod.Ne sanct.baptism.iteret.* Tiraq.*in d.præfat.num.15.*Bald.*in l.1.Cod.ex delicto defunct.*Gail.

d.cap.9.

d.cap.9.num.25. In † dubio vero præſumitur, quod ju- 21
dex pœnam juris communis ex juſta cauſa mutarit Bart. *in l.quid ergo. §.pœna gravior. ff. de his qui not. infam.* Felin. *in cap.qualiter de accuſ.* Gail.*d.c.9.nu.26.* ubi hoc in praxi diligenter obſervandum eſſe addit.

Quinto † licet mulcta arbitraria ſit, tamen ea dici 22
non poteſt alio caſu, quam quo non conſtat, lege aliqua ſpecialem pœnam eſſe præſcriptam, idque illud eſt, quod Ulpian. *in d.§. inter mulctam.* vult, dum ait, *Quinimo mulcta dicitur, ubi ſpecialiter pœna non eſt impoſita.* Quibus † verbis ſimul innuitur, pœnam irro- 23
gari, quando ſpecialiter ac nominatim lege conſtituta eſt, eoque pertinet, quod *in d.l.ſi qua pœna* certæ pœnæ ſingulorum peccatorum eſſe dicantur, idque in mulcta contra ſe habeat. Atqui in pœna, quatenus hodie ex prædictis circumſtantiis, & cum cauſæ cognitione arbitrariam eſſe ſupra diximus, arbitrium judicis locum habet, licet alias ſpeciatim & nominatim lege ſit definita, ut ex legibus, in ſuperiori differentia de arbitraria pœna allegatis, apparet.

Sexto † mulctæ dicendæ jus non omnes magiſtra- 24
tus ac judices habent, ideoque mulctare poſſe negantur. Procurator Cæſaris *in l.2.Cod.de mod.mulct.* Curator Reipublicæ, *l.curator.Cod.eod.* Defenſores civitatis *in l.Defenſores civitatis.C.de defenſor.civit.* Duumviri civitatum *in l.unic. in princ. ff. ſi quis jus dic. non obtemp.* Judices delegati. *in l.2.§.fin.ff. de judic.* excepto ſpeciali caſu *l.2. Cod. de ſportul.* de quo etiam agit Peregrin. *de jur.fiſc.lib.4.tit.8.num.29.* ubi & aliorum caſuum meminit, & poſt Afflict. *in hoc cap.unic. in verb. mulctæ. num.7.* addit, quod licet † minores ma- 25
giſtratus principaliter mulctam irrogandi facultatem non habeant, tamen incidenter id facere poſſint ad

defensionem jurisdictionis sibi concessæ per *l. cui jurisdictio. ff. de jurisdict. l. unic. ff. si quis jus dic. non obtemp. cap. pastoralis. §. 1. de offic. deleg.* & ibi Innoc. Specul. *tit. de sentent. §. species. vers. sed nunquid titulus.* Cur autem mulctæ dicendæ jus non omnes magistratus habeant, ratio hæc est, quod regulariter iis tantum competat, quibus publice judicium est, ut additur *in d. l. 2. §. fin. ff. de judic.* quive cum imperio sunt *l. sacrilegi. §. fin. ibi,* is qui hoc imperio utitur. *ff. ad l. jul. peculat. & l. fin. Cod. de mod. mulct.* Eoque referendum est, quod *in d. §. inter mulctam.* Jurisconsultus ait, eum, cui judicatio data est, posse mulctam dicere. De eo, qui Imperatoris est delegatus, merito generaliter extra omnem controversiam est, ei jus imponendi mulctam competere, cum præsertim tanta ejus sit potestas & authoritas, ut etiam sublegare possit, licet eam facultatem alius delegatus non habeat. *l. à judice. C. de judic.* Atque hinc Cæsareus commissarius ad testes examinandas deputatus, si ii termino citationis non compareant, sub pecuniaria pœna recte mandat, ut se ad testimonium perhibendum sistant, idque praxi receptum est, & notat Ruland. *de commissar. p. 1. lib. 3. cap. 11. num. 2. & 3.* Atque hoc de ejus etiam delegato, qui Cæsareus subdelegatus est, obtinere dicendum est, ut qui id, quod sibi demandatum est, sine ejusmodi coercitione expedire & ad effectum perducere non possit *l. cui jurisdictio. ff. de jurisd. cum similibus allegatis.* Non tamen hujusmodi mulcta ita ex dimidia parte Fisco applicatur, ut altera dimidia Commissario debeatur, sed ea potius ei parti competat, quæ commissionem obtinuit & eos testes producere voluit ut idem Rulandus
26 ait *in d. c. 11.* De † pœna vero certum est, quod à quocunque possit infligi, cui criminis vel delicti executio

com-

commissa est, sive sit ordinarius, sive extraordinarius judex, & sive imperium vel publice judicium habeat, sive non, *d. §. inter mulctam. in fin.*

Septimo † à mulcta quidem appellari non potest, si ob veram contumaciam irrogatam esse constet, ut per *l. properandum. §. cum autem eremodicium. Cod. de judic.* communiter docent Dd. *in l. sancimus. Cod. de judic.* & post eos à se allegatos Boss. *in tract. criminal. tit. de mulct. num. 1.* vel in loco pœnæ legalis vel corporalis successerit. Mynsing. *observ. 41. num. 4. cent. 4.* Regulariter † tamen recte à mulcta provocari apparet ex *l. in mulctis. Cod. de appellat. & d. l. si qua pœna.* atque hoc ita in Camera Imperiali crebriori calculo obtinuisse attestatur Mynsing. *observ. 43. cent. 3. & obs. 41. cent. 4.* A † pœna provocationem non esse, expresse additur in *d. l. si qua pœna.* Ratio est, quod legis non sit provocatio, sed statim debeatur, quod lege expresse constitutum est *d. l. si qua pœna* ideoque à pœna appellans ipsam legem iniquitatis incusare, & à tali legis iniquitate appellare censeatur. Quæ † ratio cessat, quando pœna habita ratione circumstantiarum, secundum ea, quæ supra dicta sunt, ex causa, arbitraria esse potest. Et † similiter appellationi locus est, quando appellatur à declaratione pœnæ gloss. & Dd. *in c. quia nos. in verb. capitulo de appellat.* & Dd. *in l. in mulctis Cod. eod.* Bart. *in l. 1. §. 1. ff. eod.* Gigas *de pension. quæst. 78. num. 6.* Bredenrod. *de appellat. part. 1. tit. 20. col. 492. in verb. à pœna declaratione.* Vel † appellans se innocentem esse, nec factum pro pœnali haberi posse, dicit Alciat. *in d. l. si qua pœna.* Peregrin. *de jur. fisc. lib. 4. tit. 8. num. 2.* Rosenth. *de feud. c. 5. conclus. 49. num. 5.* atque adeo appellatio à sententia in criminali causa contra reum, se innoxium esse asserentem, lata

27 28 29 30 31 32

permissa est, ut alius etiam, cujus non interest ejus nomine, & sine ejus mandato, imo etiam invito eo ad tuendam ejus innocentiam appellare possit *l. non tan-*
33 *tum ff. de appellat.* Sunt † tamen aliquot casus, in quibus appellatio delinquentibus non permittitur, etiamsi se innocentes esse, nec factum pro pœnali haberi posse, dicant *l. Constitutiones. ff. de appellat. l. 2. Cod. quor. appellat. l. 1. C. de fals. monet. l. quoniam. C. ad l. Jul. de vi*
34 *publ.* In † Germania etiam generali consuetudine receptum est, non appellari in criminalibus, quæ consuetudo allegatur & antiqua vocatur in ordinatione Cameræ *part. 2. tit. 28. §.* **Item nach dem auch** *&c.* eaque ibidẽ ita comprobatur, ut in iis causis criminalibus, in quibus pœna corporalis irrogatur, appellatio-
35 nem denegandam esse constituatur, & † simul addatur restrictio, qua permittitur appellatio, si judicem prioris instantiæ sive inferiorem citatione omissa, vel simili nullitate crassa, naturali videlicet rationi & æquitati repugnante, commissa sententiam de pœna pronunciasse constet & principaliter de hac nullitate querela cum ea appellatione conjungatur. Quemad-
36 modum † vero tali nullitate non commissa appellatio in corporali pœna non admittitur, sic & à mulctis sive pecuniariis pœnis non potest appellari, si in locum corporalis pœnæ ex commutatione forte per gratiam facta successerunt Mynsing. *d. observ. 41. nu. 4. cent. 4.* ubi id judicibus Imperialibus placuisse eo ipso testatur, quod dicit, eos existimasse à mulctis appellari posse si non successerunt in locum pœnæ corporalis.

37 Octavo † ex textu *in l. unic. ff. si quis jus dic.* & iis, quæ ibi notantur, à Dd. & ex Guid. Pap. *decis. 359.* hæc etiam differentia inter mulctam & pœnam traditur à Rebuff. *in d. §. inter mulctam. versic. Mulcta vero non-*

dum.

dum.quod mulcta nondum impoſita vel declarata anno præſcribatur; ideoque ſi quid præceptum fuerit ſub mulcta certa, & præcepto non fuerit obtemperatum, poſt annum mulcta declarari nequeat, in pœna vero ſecus. Nam † regulariter ut pœnæ tollantur, præ- 38
ſcriptio 20. annorum requiritur *l.1.§.pen.ff.de jur.fiſc. l.2. & 3. ff.de requir. abſen. damnand. l.in omnibus. ff.de divers. & temp.præſcript.l.querela.Cod.de falſ.* & † licet 39
in crimine adulterii, peculatus & aperturæ teſtamenti inde recedatur, tamen longioris temporis, quam anni præſcriptione in iis opus eſt, cum quinquennii lapſus in iis requiratur, ut proditum eſt de adulterio *in l.mariti. §.præterea ſi ex die. cum §§.ſeqq.ff.ad l.Jul. de adult. l. adulter. Cod.eod.* de peculatu *in leg.7.ff.ad l. jul.pecul.* de apertura vero teſtamenti. *in l.in cognitione ff.ad SC.Syllan.*

Adducuntur autem præter eas differentias mulctæ & pœnæ, de quibus hactenus actum eſt, duæ aliæ à Peregrino *tit.8. num.2. verſ. Rurſus pœna.* ubi de iis differentiis etiam alios Dd. allegat.

Verum etiamſi ex his ſatis ſuperque eluceſcat, admodum multas & notabiles differentias eſſe pœnarum & mulctarum: tamen † Fridericus in compen- 40
diis par earum ita voluit eſſe jus, ut utræque inter regalia numerentur. Hujus regalis inter regalia à ſe enumerata & ad Friderici conſtitutionem pertinentia non meminerunt Radevic. *lib.2. cap.5.* Gunth. *lib.8.* Mutius *Chron.lib.18.* Sigon. *de Regn.Ital.lib.12.* nec etiam Dedochin. Abb. Sed cum hi ſcriptores hiſtorici nonnullorum etiam aliorum regalium, de quibus mentio fit ab ipſo Friderico *in hoc cap. unic.* non meminerint, eo minus mirum videbitur, & hoc regale ab iis omiſſum eſſe. Nobis ſuffecerit, illud diſerte ab ipſo

Imperatore in sua constitutione cæteris regalibus adjici. A juris quoque Interpretibus communiter iis an-
41 numeratur, inter † quos tamen multi etiam ita de his mulctarum pœnarumque compendiis loquuntur, ut ea jurisdictionis fructus esse dicant Bart. *in l.fin.nu.2. ff. solut.matrimo.* Alexand. *in l.divortio. §.si vir.num.10. ff.eo.* Bald. *in l.1.num.10. Cod. de fructib. & lit.expens.* Molin. *in consuetud. paris.tit.1. §.1.gloss.1. num.1.* Peck. *de jur. sistend.cap.29.num.2.* Joan. de Amic. *cons.49. num.10.* Chassan. *in consuetud.Burgund.rubr.1.§.7.verb. l'amende.num.2.& rubr.9.§.18. verb.justiciables en toutes justices,nu.35.* Thom.Michael. *de jurisdict.concl.56. gloss.a.* Rosenth. *de feud.cap.5.concl.63.num.2.& cap.12. conclus.5. num.51.vers. Cum ergo mulctæ.* Wesenbec. *ad*
42 *tit. C.de mod. mulct.nu.6. vers. Hodie tamen,* & † licet à Friderico in hac constitutione expresse meri & mixti imperii non fiat mentio, tamen ea inter regalia referenda esse quam plurimi docent, ex quibus præter alios sunt Alciat. *in cap. quod sedem. num.27. de offic. ordinar.* Roland. à Vall. *consil.42. num.6. & 32. vol.2.* Menoch. *de præsumpt.lib.3.præsumpt.97.n.24.* Gilken. *in §.feræ. num.171. Instit.de rer.divis.* Zas. *de feud.part.5. num.11.* Motz. *tit.de his qui feud.dar.poss. num.12. & tit. de naturalib. feudor. num.25.* Meichsner. *decis. Camer. Imperial. tom.2.lib.2. decis.4.num.137.in fin.* Peregrin. *de jur.fisc.lib.1.tit.1. num.10.* ubi affirmat, id evidenter constare, & Bossius *tit.de regalib.num.18.* dicit, Dd.ea
43 mille in locis appellare regalia, & † Merum imperium plura regalia, quam unum comprehendere tradunt Peregrin. *d.lib.1.tit.2.num.97.* Roland. à Vall. *cons.78. num.8.& seqq.vol.2.* Rosenth. *d.cap.5.conclus.4.num.5.*
44 Schrader. *de feud.part.4.cap.1.nu.42.* Neque † tamen dicendum est, concessione meri imperii contineri

alia

alia diversa regalia, sed restringenda est hujusmodi concessio ad sola ea, quæ mero imperio comprehenduntur. Nam sive unum, sive duo, sive etiam plura regalia concedantur, hæc sola, & quæ iis comprehenduntur, censentur concessa, nec ad alia fit extensio juxta ea, quæ *lib.1.cap.5. num.64.65. & 66.* dicta sunt.
Potest † etiam merum & mixtum imperium alicui ex 45
concessione vel præscriptione aliquo loco ita competere, ut eodem loco alii pœnæ & mulctæ debeantur *arg.l.si usufructus.§.fin. ff.de jur.dot.* Natt.*cons.636. nu.128.& seqq.* Thom.Michael.*in disputat.de jurisdict. concl.56.lit.c.* ubi plures alios allegat.

Etsi † vero in hac constitutione Friderici expresse 46
mulctarum & pœnarum compendia inter regalia referantur, & illud in reliquo jure communi, quod eam constitutionem antecessit, ita non fiat, nec in eo verbum Regale de his ipsis compendiis reperiatur, tamen eidem juri consentaneum est, quod à Friderico de iis est constitutum. Huc enim spectat rescriptum Imperatorum *in l. mulctarum Cod. de mod.mulct.* ubi Imperatores Valentinus Theodosius & Arcadius diserte volunt, mulctarum compendia, quæ etiam severa vocant, soli fisco Imperatorio deberi, hoc est solius Imperatoris esse, nec ulli alii competere, & sic mulcta fisco inferenda esse dicitur etiam *in l.quicunque.§.si vero ignorante & in fin.Cod.de hæretic.* In pœnarum compendiis idem jam antea obtinuisse, primum inde manifestum evadit, quod publicationis bonorum pœna non alia sit, quam qua delinquentis bona ut compendia ejus pœnæ, fisco vendicantur, & inde etiam confiscari dicuntur, adeo ut si quid à reo ex iis bonis alienetur, id in fraudem fisci factum esse censeatur, & à fisco revocari possit. *l.fin.ff. de bon.damn.*

& l. Imperator de fideicom. libert. Deinde earum etiam pœnarum compendia, in quibus delinquens ad certam pecuniæ summam prestandam condemnatus est, jam ante Imperatori competiisse, planum fit ex *l.1.§. fin. ff. de ambit. l.3. ff. de term. mot. l.3. §. divus. ff. de sepulchr. viol. d.l. quicunque. §. eos vero qui discendi. Cod. ne sanct. baptism. iter. l. nemo venerandi. Cod. de pagan. l. qui sepulchra C. de sepulch. viol. l. fin. §. quod si quis. Cod. de mod. mulct. cap. unic. §. si quis vero & §. homicidium. de pac. ten. int. subdit. cap. unic. in fin. qui sint rebell.* quibus & similibus locis pœnæ fisco Imperatoris jubentur inferri, & secundum ea loca accipiendæ sunt de iisdem pœnis loquentes leges, in quibus fisci non sit mentio, nisi forte expresse dicatur, alii alicui harum compendia præstanda esse, vel id ex peculiari causa ita se habere ex mente legis deprehendi possit.

47 Observandum † vero hic est, fiscum à Friderico I. *in cap. un. §. si quis vero. de pac. tenend.* & ab Henrico 7. *in d. cap. unic. in fin. qui sint rebell.* voce Cameræ designari, & sic fiscus etiam Camera nuncupatur in terminis pœnæ pecuniariæ à Frideric. 3. *in Constit. de anno 1442. §.* Item wenn dieselbe/ꝛc. & passim in aliis Imperii Constitutionibus. At in Pandectis, Codice, Institut. & Novellis nulla Cameræ fit mentio. Notan-
48 dum † etiam est in Pandectis ita de pecuniariis pœnis & mulctis agi, ut rarissime librarum auri vel argenti, & fere semper aureorum, qui & solidi appellantur, fiat mentio. Sic de pœna 500. aureorum loquitur *l. si quis id. ff. de jurisdict.* secundum lectionem Florentin. sic meminit pœnæ 100. aureorum *l.1. ad l. Jul. de ambit.* & mulctæ 100. solidorum *l.1. §.1. ff. de fugit.* Sic agitur de pœna 50. aureorum *in l. libertus. ff. de in jus voc. l. pen. & ult. ff. eod. l.2. ff. de term. mot.* de pœna 40.
aureo-

aureorum. *in l.3. §. divus. ff. de ſepulch. viol.* de pœna 20.
aureorum *l.2. ff. ad l. Jul. de annon.* & ſic ſimilibus aliis
locis fere ubique, cum de pœna pecuniaria vel mul-
cta agitur, duntaxat aureorum & ſolidorum *in libris
Pandectorum* fit mentio. Sed *in Codice, Novellis & li-
bris feudorum* quando de pœna pecuniaria vel mulcta
agitur, & ea nominatim præſcribitur, rarius aureo-
rum & ſolidorum; librarum vero fere ubique fit men-
tio. Similiter † in iisdem libris & Imperii Conſtitu- 49
tionibus, quoad has libras licet animadvertere, etiam-
ſi earum creberrime de pœnis & mulctis memine-
rint, tamen fere tantum in libris auri, admodum vero
raro in libris argenti id fieri. Et † ſane in Imperiali- 50
bus mandatis ſive ſint cum, ſive ſine clauſula juſtifica-
toria, & ſive in Camera Imperiali, ſive ipſa aula Cæſa-
ris decernantur, item in privilegii Cæſareis pœnæ &
mulctæ per marcas (quæ hodie ut infra dicetur loco
librarum ſunt) auri exprimi ſolent.

Libra vero jure communi ita æſtimatur, ut † libra 51
argenti aureis ſive ſolidis quinque valeat ex *l. unic. C.
de argen. prec. quod theſ. infert. lib.10.* Libram auri ſe-
ptuaginta duo aurei conficiant, ut reſcribunt Impe-
ratores *in l. quotiescunque. C. de ſuſcept. lib.10.* idque ibi-
dem etiam docent gloſſ. Bart. & alii Felin. & Panorm.
in c. conquerente de offic. ordinar. & Gail. *obſ.39. num.2.
lib.2.* multos alios de hac re adducens. Ex quo ſimul
liquet, cum duodecim unciæ faciant libram, aureos
ſex conſtituere unciam, & unum aureum eſſe ſextam
partem unciæ, libra etiam pondo appellatur, eaque
duo idem ſunt, & ſic aliquoties & quidem ratione di-
verſarum mulctarum & pœnarum pecuniariarum in
legibus pondo fit mentio ut videre eſt *in l. ſi qua 22.
prin. C. de epiſcop. & cler. qui ſepulchra Cod. de ſepulchr.*

viol.

viol. l. quoniam 21. C. de appell. l. neque C. de canon. largit. l. fin. C. de feud. rei privat. lib. 11. l. omnes C. de aquaductu, lib. 11. ubi statuitur centena auri pondo mulctæ nomi-
52 ne fiscalibus rationibus inferenda esse. Libræ † vero auri & argenti loco tandem Marca cœpit usurpari, ut videre est in Constitutionibus Friderici 2. *de statutis & consuetud. §. 1.* & in aurea Bulla Caroli IV. *cap. 16. §. circa præmissa & cap. 25. §. porro cæteri,* & Abbas Urspergensis cum loquitur de diversis pœnis librarum auri, quas ad tenendam pacem publicam irrogari vult Fridericus I. *in cap. unic. §. si quis vero. & §. homicidium. de pac. tenend. inter subdit.* libras appellat marcas, & hic Fridericus ipse in sua Constitutione, quæ extat apud Radevic. *lib. 1. cap. 41. §. pecuniam.* voce Marca usus est pro libra. In constitutione quoque Friderici III. *de anno 1442. §.* Item wenn dieselbige/ꝛc. & aliis sequentibus Imperii constitutionibus loco libræ usurpatur vox *Marca*, vel potius germanicum vocabulum
53 Marck. Sic † in Imperialibus mandatis cum, vel sine clausula, & Cæsareis privilegiis vox *Marca* loco libræ usurpari solet, ita quidem, ut Carolus IV. & alii Imperatores nonnunquam libræ vocem retinuerint, & sic
54 promiscue libræ & marcæ vocabulo usi sint, & † quod marca auri hodie totidem æstimanda sit aureis, quot libram *in d. l. quotiescunq;* jure communi æstimari diximus, cavetur in edicto monetali *de anno 1559. §.* Ferner die gülden münß/ꝛc. & in constit. *de anno 1576. §.* Und auß sondern/ꝛc. Utrobique enim constituitur, ut marca sit 72. aureorum puri auri, & ita multo ante, nimirum anno 1544. 9. Junij Marca per sententiam à Camera Imperiali latam æstimata est, quæ decisio est inter sententias Cameræ Imperialis à Christiano Barthedias *tom. 1.* Dum vero ea in re nominatim men-

mentio fit eorum aureorum, quos Goldgülden appellamus, satis aperte simul deciditur, per † istos aureos, quibus marca vel libra æstimatur, hodie non alios esse intelligendos, quam Rhenenses aureos, qui prædicto nomine designantur, & sic non quoslibet aureos (in quibus magna est in singulis fere provinciis varietas & differentia, ut experientia docet, & Gail. testatur *observ. 39. lib. 2. num. 3.*) nec etiam Ducatos sive Ungaricos aureos intelligendos esse per solidos & aureos, quorum jus nostrum meminit, sed potius in eo respiciendum esse ad Rhenenses aureos. Ideoque † ut de aureis, qui in constitutionibus Imperii & vulgo simpliciter gülden vocantur, & minoris valoris sunt, quam isti solidi & aurei legales, constare possit, quot libram vel marcam conficiant, reducendi sunt ad valorem talium legalium aureorum, & loco eorum ad valorem Rhenensium aureorum. Ita communiter tenent Dd. ut testatur Gail. *in d. observat. 39. num. 3. lib. 2.* Sane † de ducatis, qui & Ungarici aurei dicuntur, diserte supra allegatæ constitutioni Imperii *de anno 76. in d. §.* Auß sondern/ꝛc. adjicitur, marcam non 72. sed 67. Ducatis æstimandam esse. Atque hæc omnia hodie notatu digna sunt adversus eorum sententiam, qui putant aureum sive solidum, cujus in nostro jure fit mentio, hodie esse Ungaricum nummum sive Ducatum, item † contra eos, qui existimant quoslibet vulgares aureos, qui his vel illis locis in usu sunt, etsi minoris valoris sint quam legales, tamen his legalibus surrogatos esse. Ex quibus est Alciat. *in l. hac enunciatio. de verb. signif.* Mynsing. & Schneidwin. *in §. alia autem. Instit. de donat.* ubi addunt generali consuetudine eam opinionem observari, quod vel eo refutatur, quod † in Camera Imperiali totius Imperii judi-

55 56 57 58 59

judicio non semel contra eam judicatum sit, quemadmodum & Gail. *in d.observat.39. num.2.3. & 4.* & Hartman. Hartm. *obs.17.tit.de verb.signif.lib.1.* ab ea recedunt, contrariamque sententiam amplectuntur, licet non addant, quid in Camera Imperiali de hac re decisum sit, vel in Imperio constitutum.

60 Observandum † vero est, cum passim summa varietas sit in libris & marcis, ut ostendit Bodin. *de Republ.lib.6.cap.3.* de æstimatione prædictarum Marcarum auri sancitum esse in Imperio, ad Coloniensem Marcam in ea æstimatione esse respicidum, ut videre est in supra allegato edicto monetali de anno 1559. §. Ferner die gülden/ꝛc. & constitutione de an. 1576. §. Und auß sondern/ꝛc. atque hoc etiam de æstimatione marcæ argenti statuitur in constitutione de an-
61 no 1566. §. Demnach haben wir/ꝛc. & æstimatur † ibidem hæc marca octo thaleris imperialibus, vel decem florenis, & duodecim crucigeris. Idque de Rhenensibus florenis, qui quindecim batziis sive sexaginta crucigeris constant, intelligendum est juxta ea, quæ scribit Mynsing. *observ.83. num.1. cent.5.* ubi hujus valorem in ordinatione Imperii & contractibus homi-
62 num observandum esse tradit. Quia † vero ea, de qua diximus, est libræ & marcæ æstimatio, & aureus tantum sexta pars est unciæ, certe multo graviorum & majorum pecuniariarum pœnarum & mulctarum *in Codice, Novellis & libris feudorum, vel etiam aurea bulla Caroli Quarti aliisque Imperii constitutionibus* fit mentio, quam in Pandectis, si leges, de variis aureorum pœnis & mulctis ex Pandectis supra adductæ, & similes conferantur cum librarum pœnis & mulctis, quarum Codex, Novellæ, libri feudorum, & aurea Bulla Caroli Quarti aliæque constitutiones Imperii memi-

meminerunt, ad quas pertinet, quod fiat mentio triginta etiam librarum auri *in l. judices. Cod. de episcopal. audient. cap. unic. §. si quis vero. de pac. tenend. int. subdit.* & quinquaginta librarum auri *in l. repetita. C. de Episc. & Cler. l. ult. Cod. de jud. l. nemo ven. C. de pag. l. ult. C. de offic. rector. prov. l. illustres. Cod. de mod. mulct. Nov. 9. Ut Rom. Eccles. & d. §. Si quis vero.* item centum librarum auri *in l. ult. C. ad l. jul. de vi public. in d. cap. unic. §. Si quis vero de pac. tenend. Novell. 7. Quia vero verisimile. & Nov. 10. §. Aliorum autem.* In hujusmodi mulctam à Camera imperiali anno 1512 20. Febr. condemnatus est, qui ad pontificem Romanum appellaverat à sententia ab ea lata, quæ extat inter Cameræ Imperialis sententias, editas a Raphaele S..ero, & Christiano Bart. de hac gravi centum librarum auri pecuniaria pœna loquitur etiam Bulla Caroli Quarti *cap. 15. §. Personam singularem* & constitutio Friderici Tertii de anno 1442. §. Item wenn dieselbe / rc. lic & mentio fit pœnæ quinquaginta marcarum auri in edicto monetali anno 1559. §. Hierauff setzen ordnen und wöllen wir von Römischer / rc. & quadraginta marcarum auri in constitut. anni 1551. §. So haben wir uns / rc. in ordinatione Cameræ Imper. *part. 2. tit. 20. §.* Item nach dem / rc. Quibus omnibus † accedit, quod in constitut. *de pace publica* promulgata an. 1495. & confirmata anno 1521. & anno 1548. *tit.* Wie der Land-fried zu halten gebotten vñ verpönt ist / rc. pœna 2000. marcarum auri puri, & quidem cum amissione etiam privilegiorum ab Imperatore concessorum pacem publicam volanti irrogetur; & mille etiam marcarum auri fiat mentio *in cap. unic. in fin. qui sint rebell. & in Constitut. Frider. II. de statut. & consuet. §. 1.* ubi hæc pœna bannum mille marcarum auri appellatur. Hu- 53

jusmo-

64 jusmodi † gravissima pœna mille marcarum auri adjecta est etiam aureæ Bullæ Sigismundi Imperatoris de jure & successione Electorum Palatiorum anno 1414. promulgatæ, & à Friderico 3. privilegio de jurisdictione Herbipolensi Episcopatui anno 1468. 6. Idibus Julii concesso & privilegio à Carolo IV. 2. Nonas Novemb. anno 1357. Imperiali civitati Goslariæ dato. Tanta etiam addita est monitorio nomine Imperii contra civitatem Erphordianam tanquam Imperio immediate subjectam sub Friderico 3. anno 1482. decreto cui etiam pœna privationis omnium regalium & privilegiorum, quæ à Cæsaribus ei civitati concessa fuerunt, annexa est.

65 Inter † privilegia vero & mandata Imperialia in his pœnis & mulctis ea observatur differentia, quod illis plerunque multo majores soleant adjici, quam his. Etenim præterquam quod nonnunquam mille marcarum vel librarum pœna illius adjiciatur (ut ex modo dictis duobus privilegiis & similibus liquet) frequentissime etiam quinquaginta librarum vel marcarum auri in iis fit mentio, imo sæpe idem fit in centum libris. Sic centum marcarum auri pœna addita est privilegio Archiducum Austriæ ab Imperatoribus concesso, & anno 1521. à Carolo Quinto confirmato, de quo dictum est *lib.1. cap.4. num.32. & cap.5. num.1*[illegible] eadem pœna adjecta est Cæsareo privilegio Ducum Brabantiæ de anno 1349. & Electoris Trevirensis de anno 1562. Item in privilegio quod ab Imperatoribus civitati Rotwilensi datum, & à Maximiliano I. anno 1496. confirmatum est, & in privilegio civitatis Coloniensis de anno 1521. ac civitatis Oppenheimensis de anno 1349. Atque hoc ipsum de centum librarum sive marcarum auri pœna in multis aliis

Cæsa-

Cæsareis privilegiis observatum est. In † mandatis vero Imperialibus, sive in Camera Imperiali sive in aula Cæsaris decernantur, devenitur raro ad tantam pœnam pecuniariam, nec facile, & nonnisi gravissimis de causis ad quinquaginta libras auri. Regulariter & plerunque Camera Imperialis non excedit summam sex vel octo vel etiam decem marcarum auri, idque usus sive praxis testatur. Solet autem † in mandatis & privilegiis Cæsariis ita marcarum sive librarum auri fieri mentio, ut expresse purum aurum requiratur, adeo ut in supra allegato privilegio, Herbipolensi Episcopatui anno 1468. concesso, non solum mille librarum auri fiat mentio, sed & hoc aurum purissimum vocetur. In decisionibus quoque & sententiis Cameræ Imperialis fieri solet condemnatio in marcas auri puri, quarum decisionum maximum numerum in sententiis ejus supremi judicii, à Raphaele Sailero & Christiano Bart editis, videre licet. Sic & in Caroli IV. aurea Bulla, aliisque constitutionibus Imperii, passim pœnis & mulctis librarum sive marcarum auri adjicitur verbum Puri, vel germanice verbum Lottiges. In † Pandectis & Codice cæterisque libris juris civilis ita de pœnis & mulctis agitur, ut verbum *puri* non addi, sed simpliciter auri æque ac argenti, mentio fieri soleat. Ratio † est, quod existimatum sit, hoc supervacaneum esse, ut puritas auri expresse requiratur in pœnis, quia omnis pœna & mulcta auri de auro puro intelligitur, nec in auro præstari censetur, nisi purum sit. Aurum † tamen & argentum prorsus simplex, & ab omni sorde & mistura purum, inveniri negant plerique artifices, idque ita se habere tradunt etiam Plinius *lib.3. cap.3.* Budæus *de ass. lib.3.* Molin. *de usur. contract. quæst.99.* & præter eos

66 (margin, line 1); 67 (margin, "Solet autem"); 68 (margin, "In † Pandectis"); 69 (margin, "Ratio †"); 70 (margin, "Aurum †")

in eadem ſententia eſſe Albert. Brun. Georg. Agricol. Bilibald. & reliquos Dd. communiter, ſcribit Budel. *de monet. lib. 1. cap. 21. num. 25.* contra quam ſententiam idem diſputat, & contrarium defendit *ibidem & per totum illud caput & cap. 10. num. 28. 29. 30. 31.* Quod au-
71 tem † de mandatis, privilegiis, deciſionibus Cameræ Imperialis & Conſtitutionibus Imperii purum aurum requirentibus dixi, intelligendum eſt de eo, quod hodie pro puro habetur, & ſic etiam de iis aureis nummis, qui ut puri in Imperio comprobati ſunt, & quibus cudendis nihil ex alia materia per mixturam acceſſit, idque ex notoria conſuetudine manifeſtum eſt, & conſtitutionibus Imperii, Mandatis & privilegiis recte paretur, paritioque in Camera Imperiali & paſſim pro ſufficienti habetur, quando juxta ejusmodi puritatem fiſco vel aliis ſolvitur, quod præſtandum eſt.

Atque ex his quidem, quæ hactenus dicta ſunt, planum fit, cujusmodi ſint illa pœnarum mulctarumque compendia, quæ fiſco Cæſareo debentur, & Imperatoris ſunt, ideoque à Friderico I. *in hoc cap. unic.*
72 inter regalia numerantur. Quemadmodum † vero reliqua regalia aliis etiam ſuperiorem non agnoſcentibus competunt, & ab inferioribus etiam per conceſſionem, vel præſcriptione conſuetudineve acquiri poſſunt, ut *lib. 1. cap. 4. & 5.* oſtenſum eſt, ſic dicendum eſt, non ſolum Imperatori aliisque ſuperiorem non agnoſcentibus pœnarum mulctarumque compendia deberi, ſed & inferiores per prædictos modos ea habere poſſe, idque uſus etiam abunde teſtatur. Præterea de iis quoque pœnis & mulctis, quæ non alii, quam Imperatori ſive fiſco ejus præſtantur, variæ reperiuntur exceptiones & caſus ſpeciales, in quibus ea præ-

ea præstatio locum non habet, licet † regulariter in 73
dubio, & quando simpliciter irrogatæ sunt, fisco applicentur, nec alius ad eas admittatur *l.1. Cod. de mod. mulct.* Dec. & alii Dd. *in rubr. de judic.* Rebuff. *in l. Aliud fraus. §. inter mulctam vers. secundo potest intelligi ff. de verb. signif.* Peregr. *de jur. fisc. lib. 1. tit. 8. num. 9.* addens illud etiam per Bartolum & alios Dd. à se *nu. 8.* allegatos teneri.

Ex † prædictis exceptionibus & casibus speciali- 74
bus est, quod *in l. mulctarum Cod. de mod. mulct.* excipiatur ille casus, quo operi & cursui publico mulctarum compendia deputantur, & permittitur, ut hæc
deputatio à judice fiat. Eodem † pertinet *l. ult. Cod. de* 75
offic. rector. provinc. ubi si judices in provinciis non faciant id, quod de inhabitandis palatiis præscribitur, mulctam quinquaginta librarum ipsi cum officialibus suis sive apparitoribus solvere jubentur, non ut fisco inferatur, sed in reparationem palatii conferatur. Sic † in constitutione Imperii de anno 1566. §. 76
Wir setzen / ordnen und wöllen auch auff den fall / etc. & de anno 1570. §. Auß sondern ansehenlichen / etc. sancitur, ut Cameræ Imperialis visitatorum pœna pecuniaria non fisco Imperatoris inferatur, sed in Cameræ Imperialis sustentationem impendatur, ad
quam alioqui præter Cæsarem † omnes etiam alii or- 77
dines Imperii conferre & contribuere tenentur.

Generaliter † vero excipiuntur *in d. l. mulctarum* 78
quælibet necessariæ causæ, permittiturque, ut ob eas non fisco præstetur compendium mulctarum, sed in
alium usum convertatur, & in specie † ibidem addi- 79
tur excepto etiam in pauperibus, & similiter de his Imperatores Valentinianus & Valens *in l. 2. Cod. de Episcop. audient.* ajunt, quod quinquaginta libras ar-

genti, quas clerici ante definitivam ſententiam fruſtratorie appellantes ſolvere tenentur, non fiſco accedere, ſed pauperibus fideliter erogari velint, ex quo loco generaliter tradit Rebuff. *in d.l. aliud eſt fraus. §. Inter mulctam verſ. in quibus mulctis. ff. de verb. ſignif.* ſi mulctæ clericis imponantur, eas pauperibus erogandas eſſe, pro qua ſententia allegat ibidem etiam *d.l. mulctarum*, ſed minus recte, cum nec clericorum, nec etiam pauperum ulla in ea fiat mentio. Habetur autem in Imperio hodie adeo pauperum ratio in mulctis & pœnis, ut in Cameræ Imper. ordinat. *part. 1. titul. 53.* conſtitutum ſit, omnes eas pœnas & mulctas, de quibus ibidem in titulis, dictum *tit. 53.* antecedentibus, agitur, in uſum pauperum litigatorum
80 eſſe erogandas. Et † in reformatione ſive ordinat. politica anni 1548. *tit.* Von Lands vnd Kriegsleuten Gotteslesterung/ꝛc. conſtitutum eſt, ut pœna contra blaſphemantes ibi conſtituta in pauperes vel in dotem inopum virginum conferatur. Ad eas vero pœnas, quæ in pauperum uſum ex prædicta Ordinatione irrogantur, pertinent & illæ Procuratorum pœnæ & mulctæ, de quibus etiam Imperii & deputationis Receſſibus, item in viſitationis decretis, Receſſibus & ipſius Cameræ conſultis Memorialibus, & gemeinen beſcheiden agitur, ex quibus cum prædicta ordinatione conjunctis apparet maxima eſſe earum compendia, quæ Fiſco non applicantur ſed in pauperes eorumque uſum conferuntur. De quibus in ſpecie ad longum videre licet apud Danaiſ. *in Jur. Camer. c. 245. 246. & 247.* & cumprimis etiam apud Chriſtianum Bart & Raphaelem Seillerum *in ſententiis* ab ipſis editis, quibus infinitæ continentur condemnationes in

ejus-

ejusmodi pœnas ex quamplurimis causis & diversis temporibus factæ.

His exceptionibus accedunt nonnullæ aliæ. Nam † sic monacho interfecto, non Fisco sed monasterio 81
mulcta debetur, ut communiter receptum scribit Kirchovius *in comm. opin. §. monachus*, sic si reperti fuerint, cui crimen falsæ monetæ commiserunt, ex edicto monetali de an. 1559. §. So dann ein solcher/ ꝛc. si in bonis suis puniuntur, tertia pars crimen indicanti, reliquæ vero duæ partes Magistratui sub quo delictum commissum est, ut eo officium suum non faciente, Circulo ejus monetalis status debetur, quando lex irrogat pœnam, & pro ea non accusationem, sed actionem inducit, nec exprimit cujus sit pœna, debetur privato cui hæc actio competit non fisco, Peregr. *de jur. fisc. lib. 4. tit. 8. num. 5.* per text. *in l. si cui ff. de verb. signif.* & creditores † delinquentis in pœ- 82
nis dicuntur fisco præferri, ne videlicet à fisco, sed potius ab his privatis personis, qui creditores sunt, percipiatur compendium earum. *l. in summa. ff. de jur. fisc.* ubi Modestinus generatim respondet, id in omnibus pœnis, quæ alioqui fisco deberentur, locum habere. Eodem pertinet textus *in l. Senatus. §. ult. & in l. quod placuit. ff. eod. tit. item in l. unic. Cod. pœn. fiscal. lib. creditores præferr. lib. 10.* Ex quibus † apparet non esse 83
distinguendum inter creditores, sed illud in omnibus locum habere, sive sint hypothecarii, sive personales & chyrographarii. Ratio † hujus juris specialis est, 84
quod ut ait Javolen. *in l. non possunt. de jur. fisc.* id bonorum cujusque sit, quod æri alieno superest, ideoque non possint ulla bona ad fiscum pertinere, nisi quæ post solutionem creditoribus factam superfutura sunt. Non tanta igitur est prærogativa fisci, nec

tanti faciendum, quod compendia mulctarum pœnarumque inter regalia numerentur, ut privatis hominibus in jure à se antea per contractum quæsito hæc
85 res noceat, & † licet aliter se res habere, & fiscus præferendus esse videatur, si sint creditores ex causa pœnali ob suam læsionem, & fiscus ex eadem causa pœnali & maleficio cum iis concurrat, ut notant Guiliel. Cun. Jacob. Butrig. Bald. & Alexand. *in l. rescriptum ff. de pact.* Negusant. *de pign. 2. part. princ. membr. 4. num. 115.* tamen nec eo casu fiscum prærogativa gaudere, sed privatum creditorem cum fisco ad pœnam admitti debere, verius est, secundum regulam *l. Reos. §. Cum tabulis. ff. de duobus reis. & in l. 1. Cod. si plures un. sentent.* Peregrin. *de jur. fisc. lib. 4. tit. 8. num. 12.* eamque sententiam ut veriorem sua decisione comprobavit Senatus Parisiensis ut testatur Joan. Gallus
86 *quæst. 130.* & Peregrin. *jam citato loco.* Atque † hinc mandata etiam pœnalia in ejusmodi casibus, quibus fiscus & privatus ex causa pœnali concurrunt, in Camera Imperiali & aula Cæsaris ita decerni solent, ut non totum compendium, sed dimidia pars fisco applicetur, altera vero pars læso præstetur, idque in iis mandatis sic observatur, sive clausulā justificatoriam annexam habeant, sive non, & sive sint executorialia, sive alia, & similiter in privilegiis suis Cæsar hujusmodi compendium duntaxat pro parte dimidia solet fisco suo applicare, alteram vero reservare ei, cui privilegium concessum est, & qui per alium contra
87 hoc privilegium est læsus. Atque hoc adeo † juri etiam communi consentaneum est, ut præter dimidiam pœnæ, quæ læso debetur, etiam quanti interest postulari possit, *l. unic. ff. si quis jus dicent. non obtemperav.* Tileman. de Benign. *syntagm. 3. decad. 3. Vot. 9. num. 3.*

ideo-

ideoque de damnis etiam & interesse ulteriores processus recte petantur, Tileman. de Benign. *d. loco.*

Non † est etiam tantum huic regali tribuendum, 88 ut compendia pœnarum mulctarumque ad usuras earum porrigantur. Nam constitutum est, pœnarum usuras peti non posse, ut generaliter sonant verba textus *in l. ult. ff. de magist. conven.* Huic † generali ju- 89 ri communi subjicitur & hoc regale, nec Imperatori aliqua prærogativa debetur ut ex Imperatoris Antonini Carocallæ rescripto etiam apparet *in l. 1. Cod. de fiscal. usur. lib. 10.* Et sane si usuræ usura non debetur, nec esse potest, licet alioqui vicem etiam fructuum obtinere dicatur usura *l. usuræ. ff. de usur.* eo æquius fuerit, pœnæ usuram non esse. Quare licet ex contractibus usuræ fisco deberi dicantur *l. cum quidam. §. Fiscus. ff. de usur.* tamen ratio juris non patitur, ut hoc porrigatur ad pœnas, utcunque alioqui in usuris hac prærogativa gaudeat fiscus, ut ipse ex contractibus, & cum non succedit in locum privati, non pendat usuras. *d. §. Fiscus.*

Porro † de privatorum delictorum pœnis pecu- 90 niariis tenendum hic est, quod earum utilitates sive compendia non sint referenda inter regalia, nec Imperatori ejusve fisco, sed privatis personis, quæ per ea delicta damno affectæ ac læsæ sunt, debeantur, ideoque hic actio earum pœnarum nomine competat, ut de diversis privatis delictis videre est *in §. furti autem. & §. fin. Instit. de oblig. quæ ex delict. nasc. l. is cujus interest ff. de furt. in princ. & §. fin. Instit. vi bonor. rapt. §. cæterum placuit. & §. fin. Instit. de l. Aquil. l. 2. in princ. & l. unde Neratius ff. eod. §. pœna autem. & §. ult. Institut. de injur.* & multis aliis locis, eoque pertinet, quod tradit Rebuff. *in d. l. aliud est fraus. §. inter mulctam.*

vers. Quando vero parti ff. de verb. signif. per text. *in l. fin. ff. de litig.*

91 Sed † & in popularibus actionibus pœna privatis agentibus adjudicanda esse censetur. text. est in *l. 3. in princ. ff. de sepulchr. viol. l. si vero plures. §. hac autem actio. ff. de his qui effud. vel dejec. l. si quis id. ff. de jurisdict. l. fin. ff. de litigios.* Atque hoc nimirum illud est, quod ab Ulpian. *in l. ut si cui. ff. de verb. signif.* proditum est, dum vult ex populari etiam causa post litis contestationem agentem pro creditore habendum esse. Litis contestationis vero ideo meminit Ulpianus, quia
92 † per eam actio popularis novatur, & efficitur privatæ personæ propria, quæ antea erat totius populi.
93 *l. aliam. ff. de novat. l. neque Cod. de procur.* Verum † in actione populari instituenda aliis præfertur is, cujus privatim etiam interest, & reliquis tum demum est locus, cum hic agere non vult, *d. l. 3. in princ. d. §. Hac*
94 *autem actio.* In † iis vero actionibus, quæ de privatis delictis, & ex privata causa instituuntur, & in popularibus actionibus locum non habet, quod superius de pœna non fisco, sed actori applicanda dictum est, si extra ordinem criminaliter procedatur, ut in utroque genere prædictarum actionum fieri potest, idque in privatis delictis convincitur ex *l. fin. ff. de furt. l. fin. de injur. & §. fin. Institut. eod.* de popularibus actionibus planum fit ex *l. 3. ff. expilat. hæredit. l. 1. & l. fin. ff. de termin. mot. & simil loc.* Atque huc quoque referendum est, quod *in d. l. 3. §. divus. & l. fin. ff. de sepulch.*
95 *viol.* proditum est, & † si sic accipiantur *d. §. divus. & d. l. fin.* non pugnabunt cum *d. l. 3. in princ. & aliis legibus* de pœna actori adjudicanda supra *citatis.* Cæte-
96 rum quemadmodum † Philibertus Bononius *lib. 1. de legibus in Gallia abrogatis artic. 12.* & Rebuff. *in d. l. ut si*

ut si cui. ff. de verb. signif. de Galliæ regno testantur, jus de popularibus actionibus constitutum, desiisse in eo regno esse in usu, quod actiones & accusationes, jus populi concernentes, per solum regium procuratorem instituantur, nec cuilibet populo sit locus: sic & in superiori & inferiori Germania eo res devenit, ut non per quemlibet ex populo, sed per certam & peculiarem publicam personam nomine fisci agendo & accusando non minus id, quod ad populares actiones, quam quod ad publica judicia spectat, expediatur, ita tamen ut ex populo iis, qui læsi sunt, nomine ejus, quod sua interest, civiliter agere liceat, & interdum etiam ad criminaliter agendum tum in iis delictis, quæ ad populares actiones, tum in his, quæ ad publica judicia pertinent, admittantur, si ipsi sumptus judicii sustinere velint.

CAPUT IX.

De bonis Vacantibus.

Summaria.

1. Bona vacantia dicuntur eorum, qui sine herede decedunt.

2. Ut bona ob defectum heredum dicantur vacantia, intelliguntur heredes, quibus vel ex qualibet sanguinis linea, vel aliquo juris titulo successio defertur.

3. Per juris titulum accipiendi sunt, qui non sanguinis jure, sed alio titulo succedere possunt quales sunt adoptivi & arrogati.

4. Item conjuges (de quibus ampliatio est nu.5.) *socii donationis Imperatoriæ, omnesque consortes collegii liciti* nu.8. *Patronus respectu successionis liberti & dominus directus vel agnati respectu bonorum feudalium* num.9. *Episcopus in successione peregrinorum,* num.10. *Ecclesia*

 in bo-

in bonis clericorum, num. 11. *parentum à liberis neglectorum curam suspicientes,* nu. 19. *pluresque alii, de quibus remissive* nu. 12.

6. Successio affinibus nulla unquam defertur, adeo ut etiam socero fiscus præferatur, nu. 7.

13. In successione pupilli tutorem extraneum fisco præferri, quidam tradunt, sed contraria sententia verior est, & communis.

14. Successio nutritoribus pupilli non debetur.

15. Tutela est munus publicum, cujus onus tutores etiam inviti subire coguntur. nu. 16.

17. Immunis regulariter, nemo est à publicis muneribus.

18. Extensio de similibus ad similia in materia successionum non facile est admittenda.

20. Bona vacantia regulariter fisco debentur, etiam eo casu, quo hæres extat quidem, sed tamen hæreditatem, vel eam adeundo vel se immiscendo, acquirere recusat. num. 21.

22. Bona vacantia appellantur etiam caduca.

23. Bona caduca generaliter vocantur omnia, quæ ex aliqua causa fisco cedunt, quod exemplis illustratur num. 24.

25. Caducum propriè & specialiter id dicitur, quod alicui testamento ita relictum est, ut jure civili quidem capere possit, sed ex aliqua causa non ceperit.

26. Sive id, quod relictum est, sit hæreditas, sive legatum.

27. Bona caduca olim fisco vindicabantur, hodie vero apud hæredem cum onere iis adscripto manent nu. 28. *nullo autem alio hærede existente etiam hodie fisco, debentur & similiter ea bona, quæ ob hæreditatem non aditam*

tam jacentia dicuntur non prius pro vacantibus habentur, quam si nulla spes sit eam adiri posse. nu.29.

30. Bona ut efficiantur vacantia, necesse est praecedere discussionem & inquisitionem, facto prius proclamate, ut si quis haeredem se factum esse putet, se ad certum praefinitum diem sistat.

31. Bona vacantia in locum veteris domini Caesarem dominum nanciscuntur, & inter regalia referuntur, quod à jure communi non est alienum nu.32.

33. Bona incorporare est ea in fiscum redigere

34. In bonis vacantibus nullum jus privatis compcpetit, contra Bodinum.

35. Bona fisco delata, etiamsi petenti per munificentiam Imperatoris concessa sint, tamen fisci manent, puniunturque Officiales, quorum interventu & opera tales petitiones admissae sunt & instructae. nu.36.

37. Bonorum vacantium concessio ab Imperatore proprio motu facta valet.

38. Bonorum vacantium concessio in Gallia non valet, etiamsi proprio motu fiat, si ea nondum sint declarata vacantia, idque à jure communi non est alienum num.39.

40. Bona vacantia si Officiales ante declarationem occupare velint, etiam privati, quorum interest, iis resistere possunt.

41. L.1. & ult. C. de petit. bonor. sublat. *declarantur.*

42. Bona vacantia non nisi cum suo onere ad fiscum transeunt.

43. Fiscus à testatore fideicommisso gravatus id praestare debet.

44. A fisco an praestanda sint fideicommissa vel le-

gata

gata, quæ ab herede præstanda sunt, si hujus bona vacantia fiant, late discutitur.

45. *In bonis vacantibus succedens fiscus defuncti creditoribus satisfacere tenetur, non tamen ultra vires hereditarias, etiamsi inventarium nullum confecerit.* n. 47.

46. *Hæres non conficiens inventarium tenetur ultra vires hæreditarias.*

48. *Hæreditatem per procuratorem adire potest fiscus in bonis vacantibus.*

49. *Hæreditas à privato per procuratorem adiri nequit.*

50. *Hæreditatis aditio dicitur legis actio sive actus legitimus.*

51. *Legis actiones per alium expediri non possunt.*

52. *Hæreditatem aditam recte repudiat fiscus, non autem privatus, & non aditam transmittit fiscus, non autem privatus* nu. 53.

54. *Præscriptione triginta annorum ab hæreditatis petitione repellitur privatus, fiscus vero quadriennii præscriptione* nu. 55. *idque ab ea die, qua bona vacare cœperunt, currere incipit.* nu. 56.

57. *Præscriptio quadriennii licet in vacantibus nondum incorporatis locum habeat adversus fiscum, tamen secus est in incorporatis vel etiam fisco nunciatis.*

58. *Præscribuntur in Gallia bona vacantia 30. annis, sive sint incorporata sive non.*

59. *Bona vacantia non tantum Imperatori & aliis superiorem non recognoscentibus, sed & inferioribus debentur, qui hoc regale ex concessione, vel præscriptione, consuetudineve acquisiverunt.*

60. *Bona vacantia hodie etiam ii, qui jurisdictionem & merum mixtumque Imperium habent, occupare solent.*

61. *Bona*

61. Bona eorum, qui naufragium passi sunt & similia nonnulla alia à Magistratu occupata non esse bona vacantia.

NOnum regale constituit Fridericus in bonis vacantibus. Eorum † vero bona hic pro vacantibus habenda sunt, qui sine hærede moriuntur *l.1. Cod. de bon. vacantib. lib.10. l.pen. Cod. de præpos. sacr. cubic.* idque specialius explicatur *in l.ult. Cod. de petit. bon. subl. lib.10.* item *in l.vacantia Cod. de bon. vacant.* ubi † Imperatores expresse requirunt, ut intestatus nullum ex qualibet sanguinis linea vel juris titulo hæredem reliquerit. Per quamlibet sanguinis lineam intelligitur linea ascendens, item descendes & transversa. eaque usque ad 10. gradum restringenda est, nec ultra eum extendenda ut *lib.1. cap.3. nu.39.* ostensum est. Per † juris vero titulum illi accipiendi sunt, qui non jure sanguinis, vel ex aliqua linea sanguinis, sed alio titulo & jure facultatem succedendi habent, cujusmodi sunt adoptivi & arrogati, ut legitimi successores *l.1. §.fin. & l.2. §. hæreditas. ff. de suis & legit. l.cum in adoptivis. Cod. de adopt. §. sed hodie. Instit. eod.* Ejusmodi † personæ sunt etiam conjuges, ideoque horum speciatim fit mentio *in d.l. ult.* & ibidem non minus his, quam propinquis deficientibus bona censentur vacantia. Et quod conjuges, si superstites sint, deficientibus propinquis pro hæredibus habendi sint, & bona defuncti pro vacantibus haberi nequeant, comprobatur etiam textu in *l.unic. ff. unde vir & uxor. & in l.unic. Cod. eod.* Sane † adeo favorabilis est conjugum successio, ut ex jure Novellarum eo casu, quo præmoriens conjunx locuples est, superstes vero inopia laborat, hic superstes una cum communibus liberis, si tres vel pauciores sint, succedant in

quar-

Margin numbers: 1 (line "cantibus. Eorum † vero bona hic pro vacanti-"), 2 ("† Imperatores expresse requirunt"), 3 ("sum est. Per † juris"), 4 ("Ejusmodi † personæ"), 5 ("Sane † adeo favorabilis").

quartam, sin plures, in virilem portionem *Novell.53. de exhib. & introd. reis. §. quoniam vero & auth. l. præterea. Cod. unde vir & uxor.* ubi Dd. & Corn. 324. *lib. 4.*
6 Peregrin. *de jur. fisc. lib. 4. tit. 3. num. 4.* Affinibus † vero, nec consanguineis nec etiam conjugibus deficientibus, ulla successio defertur *l. affinibus. Cod. com-*
7 *mun. de success.* idque † adeo verum est, ut socero etiam defuncti fiscus præferatur, Castrens. Alex. Jas. Dec. & alii Dd. *in l. 1. Cod. unde vir & uxor.* Peregrin. *d. tit. 3. num. 4.* ubi pro ea sententia allegat etiam Dd. *in l. affinitatis.* & Bald. *in l. fin. col. 4. Cod. und. legit.* reprehenditque ac refutat eundem Baldum ut sibi contra-
8 rium aliud sentientem *in d. l. 1.* Is † tamen, cui unâ cum alio eadem res ab Imperatore donata est, fiscum excludit, si hic socius sine legitimo hærede moriatur. *l. 1. Cod. si liber. Imper. soc. lib. 10.* Dd. *in l. re conjuncti. ff. de legat. 3. & in l. si mihi & Titio. ff. de verb. obligat.* talesque generaliter sunt omnes consortes collegii liciti *l. 1. & l. 3. Cod. de hæred. Decur.* sive sint navicularii *d. l. 1.* sive milites ejusdem legionis vexillationis vel cunei *l. si quis. §. si qui. ff. de injust. rupt. irrit. fact. testa. l. 2. C. de hæred.* sive alii liciti collegii corpora seu membra. Et
9 † similiter Fisco præfertur patronus in successione. *l. si quis presbyter. Cod. de episc. & cler.* In iis etiam bonis quæ non allodialia sed feudalia sunt fisci jus ideo non consideratur nec ei aliquid ut etiamsi nullus existat vulgaris hæres qui in iis succedere possit, tamen ea pro vacantibus haberi non possint. Rosenth. *de feud. cap. 3. conclus. 60. num. 12.* Grævæus *concl. pract. lib. 2. concl. 66.* ubi pro ratione addit quod in iis spectandum sit domini directum dominium, cui accedit quod in feudis regalem dignitatem annexam habentibus & aliis feudalibus bonis in infinitum succedatur ut *lib. 1. cap. 3.*
nu. 29.

nu.29. ostensum est. pertinent huc etiam quæ de feudis damnatorum, & confiscatione ejusmodi bonorum pro qualitate eorum ad solos agnatos vel dominum revertentium late dicitur intra *num.39. & aliquot seqq.* Episcopus † in successione peregrinorum, ut 10
mortuorum bona erogentur in pias causas. *Auth. omnes peregrini. Cod. commun. de success.* Ecclesia † in 11
successione clericorum *d. l. si quis presbyter. cap. 1. de success. ab intest. Novell. 121. de ecclesiast. tit. §. interdicimus.* & † plures alii, de quibus in specie videre licet 12
Dd. *in d. l. 1. Cod. de bon. vacant. & in d. l. unic. Cod. unde vir & uxor.* Joan. de Platea *in d. l. 1. C. de bon. vac. lib. 10.* Schneidw. *ad tit. Instit. de hæred. quæ ab intest. defer. cap. de success. fisci nu. 18. & aliquot seqq.* Tiraq. *in tract. le mort saisit le vif. part. 2. declarat. 15.* Boss. *in tractat. crimin. tit. de bon. vacant.* Peregr. *de jur. fisc. tit. 3. lib. 4. num. 5. & seqq. usque ad num. 21.* Etsi † vero Afflict. *in* 13
hoc cap. unic. in verb. bona vacantia num. 4. & plures alii adducti à Tiraq. *in declar. 15. num. 4.* tradant, etiam tutorem extraneum fiscum excludere in successione pupilli ætate pupillari defuncti, tamen rectius contrarium tenent Bart. Angel. Roman. Castrens. *in l. nutritoribus. C. comm. de success.* Jas. Ang. & Rom. *in d. l. unic. Cod. unde vir. & uxor.* Schneidw. *d. cap. de success. fisc. num. 21.* Rosenth. *de feud. cap. 5. num. 3.* ubi *in gloss. c.* addit, hanc sententiam communem esse, idque testatur etiam Peregr. *d. tit. 3. nu. 18. vers. contra vero tenuit.* eaque sententia eo verior est, quod non solum nulla lege tribuatur tutori, ut fisco præferatur, sed & iis † qui nutritores sunt, *in d. l. nutritoribus.* illud denege- 14
tur, & nulla lex innuat, tutores hac in parte prærogativa eo nomine gaudere, quod nutritores non subjaceant periculo, nec obligentur ratione malæ admini-

stra-

15 strationis, tutelæque † munus publicum esse dicatur
16 *in princ. Instit. de excus. tut.* & † tutores etiam inviti co-
gantur subire onus tutelæ & curæ, eoque pertinentis
administrationis *l. 1. ff. de administ. tut. l. fin. in princ.*
17 *vers. scientes. Cod. eod.* & † leges neminem velint esse
immunem à publicis muneribus *l. nullus. & l. vacua-*
18 *tis. Cod. de decurion. lib. 10.* nec † est in materia succes-
sionum facile extensio facienda de similibus ad simi-
lia, ut monent Peregr. *d. tit. 3. num. 13. vers. adverte.* ad-
dens rationem, quod hæreditates ex legibus deferan-
19 tur. Etsi † vero nec tutores, nec nutritores fisco præ-
ferantur, tamen illi hoc jus prælationis habent, qui
eorum, qui vel à liberis, vel parentibus omnino negli-
guntur, curam & protectionem habent, idque adeo
verum est, ut non solum fiscum, sed illos ingratos li-
beros & parentes aliosque excludant, *Nov. 115. ut cum
de appell. cognosc. §. si quis de prædictis & auth. liberi. C.
de episcop. aud.* Male tamen Peregrin. *d. tit. 3. num. 17.*
hunc casum refert inter eos, quibus bona pro vacan-
tibus habentur. Nam cum ingratis liberis & parenti-
bus ut indignis hæreditas hoc casu auferatur, perti-
net hic casus proprie ad proxime sequens regale,
quod est de bonis, quæ ut indignis auferuntur, ideo-
que à nobis ibi referetur inter speciales causas, qui-
bus bona ita indignis auferuntur, ut tamen fiscus non
succedat.

20 Atque † ex his quidem omnibus manifestum eva-
dit, exceptis certis casibus bona fisco deberi, si vacan-
tia sint, & ea pro vacantibus habenda esse, si nullus ex
ulla sanguinis linea vel alio titulo ac Jure hæres exi-
stat, sive statim post mortem defuncti nullus appa-
21 reat, qui hæres sit vel succedere possit † existat qui-
dem succedendi facultatem habens, sed adeundo vel
se im-

ſe immiſcendo hæreditatem acquirere nolit, ut recte monet Alexand. *ad rubr. ff. de acq. vel amitt. hæred. col. fin. verſ. an fiſcus.* & poſt eum Boſſ. *de bon. vacant. nu. 2.* Eoque pertinet textus *in l. unic. §. cum autem. Cod. de caduc. toll.* & quod de bonis vacantibus ait Ulpian. *in Inſtit. fragm. tit. 28. in verb. ſi nemo ſit ad quem bonorum poſſeſſio pertinere poſſit; aut ſit quidem, ſed jus ſuum omiſerit.*

Appellantur † vero hæc bona vacantia etiam ca- 22
duca, adeo ut de his vetus lex Julia Papia caducaria allegetur ab Ulpian. *in fragment. Inſtit. modo citato loco.* Nec mirum, cum † bona caduca generaliter etiam in 23
noſtro jure vocentur omnia ea, quæ ex aliqua cauſa fiſcum cadunt *l. 3. ff. de his quæ in teſt. del. l. 2. in fin. ff. ſi quis aliq. teſt. prohib. l. cum fiſco. ff. de SCto. Syllan. l. ſi quis officium & l. dote ff. de rit. nupt. cum ſimilib.* Atque † ita 24
hac larga ſignificatione comprehenduntur appellatione caducorum non ſolum hæc, de quibus agimus, vacantia bona, ſed & varia alia, & quidem inter hæc etiam ea, quæ indignis auferuntur, & ſpeciatim ereptitia vocari ſolent, & bona inceſtas nuptias contrahentium, eorumque, qui proſcribuntur, & ſic omnia etiam bona, quæ ad decimum, undecimum & duodecimum regale ſpectant.

Proprie † vero & ſpeciali ſignificatione Ulpian. 25
in fragm. Inſtit. tit. 17. id caducum eſſe docet, quod alicui teſtamento relictum eſt ita; ut jure civili quidem capere poſſit, ſed ex aliqua cauſa non ceperit, atque ita ab eo ceciderit idque ita † generale, ut pertineat 26
non ſolum ad hæreditates, ſed & ad legata, ut idem Ulpian. *ibid.* ſatis aperte docet, adducens exempla de legatis & hæreditate. Hæc † vero caduca bona olim 27
fiſco vindicabantur ex Jul. Papia ideoq; apud Ulpian.

in d. titul.17. Cujacius non male emendat, quod in textu est de Antonini constitutione. Verum † hodie
28 constitutione Justiniani hæc caduca bona & quæ in causa caduci sunt, hoc est, quæ vivo testatore post conditum testamentum deficiunt, fisco non vindicantur, sed apud hæredem remanent, cum onere iis adscripto *l.unic. C. de caduc. tollend.* Hæc igitur bona
29 hodie † non prius vacantia fiunt, quam si ita caduca fiant, ut hæres nullus alius existat, qua rat one si defecerit, recte dicemus pertinere ad hoc regale, neque aliud placet Justiniano *in d.l.unic.§.cum autem.* Et etiam bona, quæ ob hæreditatem non aditam jacentia dicuntur, non prius pro vacantibus haberi possunt, quam si nulla spes sit hæreditatem adiri posse, ideoque licet in bonis nullius res hæreditariæ sint antequam aliquis hæres existat per textum expressum *in l.1.vers. quod autem.ff.de rer.divis.* tamen si spes aliqua sit futuros, qui hæreditatem adeant, fisco ea non deferuntur, nec eorum, ut vacantium, sed ut jacentium bnorum curator datur, idque ad petitionem creditorum vel ex officio fit *l.1.§ cum bona.ff.de jure fisc.l.1.& l.vacantia C.de bonis vacat.* Menoch. *de arbitr.judic.quæst.cas.150. nu.2.* Gail. *obs.lib.2.obs.130.nu.2.*

30 Tenendum † vero est in universum de vacantibus bonis, ut ea pro vacantibus habeantur, prius discussione & inquisitione opus esse, ita quidem, ut proclamatio de hac re fiat, & proclamata publice affigantur, eaque ratione publice denuncietur, ut si qui defuncti hæreditatem sibi deberi putent, se sistant, qua discussione & inquisitione præmissa si nemo compareat, bona vacantia esse censebuntur, ut tradunt Bart. & Paul.de Castr. *in l.sancimus. §.Cum autem.C.ad SC. Trebellian.* Bossi. *tit.de bon. vacan. num.4. & num.12.*

Eoque

Eoque facit *l. si eo tempore ff. de remiss. pignor.* & rescriptum Imperatorium *in l. ult. C. de bon. vacant.* ubi inter cætera Imperatores volunt, cujus vacans cadensque fuerit patrimonium, quantum vel quale videatur diligenter inquirendum esse, & copiam reclamandi dandam, integrumque debere esse cuilibet, ut, cum præcessit denunciatio, vel alia ratione intellexit de bonis defuncti inquisitionem institutam, suum jus ostendat, eaque ratione efficiat, ne bona habeantur pro vacantibus.

Etsi † vero bona vacantia, quatenus vacant, nullum hæredem vel dominum habent: Tamen in locum veteris domini alium consequuntur, postquam ex inquisitione, & iis quæ requiruntur in excutiendis bonis vacantibus, constat hæc bona revera esse vacantia. Nam Cæsarem dominum nanciscuntur, eoque pertinet, quod inter regalia referantur à Friderico. Non meminerunt quidem vacantium bonorum Radevicus, Guntherus, Mutius, Dedochin. Abbas & Carol. Sigon. aliique historici, licet alioqui regalia à Friderico in Italia restituta enumerare conentur, sed nobis suffecerit (ut & de mulctatum pœnarumque compendiis superiori capite dictum est) ab ipso Friderico in sua constitutione diserte *in hoc cap. unic.* ea bona inter regalia poni. Idque Isern. Affl. & alii Dd. *ibidem* tenent, atque his assentiuntur Boss. *in prax. crim. tit. de bon. vacant.* Petr. Gregor. *de republ. lib. 9. cap. 1. num. 25. & in suo syntagm. lib. 3. cap. 12. num. 15.* Jacob. *de feud. in verb. cum mero. nu. 18.* Peregr. *de jur. fisc. lib. 4. tit. 3. num. 1.* multique alii. Hoc jus in Gallia vocatur *Droict de descherance*, ait Petr. Greg. *d. cap. 1. num. 15.* Neque † hoc jus solum à Friderico Imperatore expresse *in hoc cap. unic.* constitutum est, sed & 31 32

congruit cum reliquo jure. Nam fisco Imperatorio bona vacantia deberi jam antea constitutum fuit *in l.1.l.3.l.vacantia & l.ultim. Cod. de petit. bonor. sublat. lib.10. l.unic. Cod. unde vir & uxor.* Atque huc spectat vox incorporatio, cujus mentio fit *in d.rubr. C.de bon. vacant. & incorpor.* item *in l.3.eod.titul.*

33 Incorporare † enim bona nihil aliud est, quam ea in fiscum referre & redigere *d.l.3.* Atque hinc quidem colligere licet, etiamsi hujus vocabuli *in d.rubr. de bonis vacant. & in d.l.3.* fiat in specie de bonis vacantibus mentio, tamen generaliter pertinere ad omnia bona, quæ in fiscum coguntur. Quatenus vero diximus Imperatoris esse bona vacantia, & ad ejus fiscum spectare non adversatur quod Ulpian. *in fragm. Instit.tit.28.* ex veteri lege Caducaria dicit, hujusmodi bona populo deberi. Quia jus populi Princeps habet, & postea cæptum est dici Principi ejusque fisco deberi, quod ex veteri lege Caducaria dicebatur populo ejusve ærario deberi.

34 Quandoquidem † vero ea, quæ de fisco & Imperatore dicta sunt, ita se habent, consequitur, privatos nullum sibi jus in bonis vacantibus vindicare posse, nec recte Joan. Bodin. *de repub. lib.1. cap.18.* asserit, cuique licuisse Romano jure occupare bona vacantia, quemadmodum & eodem loco minus recte per *l.1.ff. pro derelict.* docet, hujusmodi bona & res derelictas ad eos pertinere, quibus imperium aut jurisdictio legibus vel moribus est concessa. Neque enim hoc *d.l.1.* ullo verbo innuit, cum ibi de bonis vacantibus nulla fiat mentio, & de rebus derelictis ita agatur, ut generaliter dicantur esse occupantium. Sane adeo verum est, bona vacantia jure Romano ad fiscum pertinere & de regalibus esse ut *in l.1. Cod. de bon. vacant.* nominatim

natim civitates negentur audiendæ, quæ ſibi eorum bonorum jus arrogare nituntur, etiamſi aliquem juſſum Imperatoris prætexant. Et † *in l.ult. Cod. de petit.* 35
bonor. ſublat. generaliter omnibus interdicitur, ne petant bona fiſco delata, & ſimul ſtatuitur, etiamſi petenti per munificentiam Imperatoris conceſſa ſint, tamen hunc petentem non poſſe ea vindicare, ſed manere fiſci, idque ita ſancitur ut diſerte addatur, nec pragmaticam juſſionem, nec ſacram annotationem, nec quodlibet divinum oraculum vel mandatum à petente impetratum valere. Puniuntur † etiam ex ea- 36
dem Conſtitutione Quæſtor ſacri Palatii, Comes rerum privatarum, Memoriales Palatini, quorum interventu & opera tales petitiones admiſſæ ſunt, & inſtructæ, ſive ſubſcripſerint reſcripto, quod petens obtendit, ſive alia ratione operam ſuam interpoſuerint. Neque † tamen obſcure in eadem conſtitutione innui- 37
tur, ſi non ad petitionem aliquam, ſed proprio motu ejusmodi bona alicui ab Imperatore conceſſa fuerint, valere talem conceſſionem, idque ita ſe habere convincitur etiam ex *l.1. Cod. de pet. bon. ſubl.* ubi de bonis etiam proſcriptorum ſtatuitur, quod idem fiſco debeantur, ut peti non poſſint ab alio, nec ſubſiſtat reſcriptum poſtulanti ab Imperatore conceſſum & tamen ſubjiciuntur per reſtrictionem de proprio motu hæc verba: *Si quid autem ex bonis talibus noſtro judicio, nullo tamen deſiderante atq; poſcente, concedi cuiquam voluerimus, hujusmodi tamen valeat liberalitas.*

In Regno † Galliæ hodie obſervari, & conſtitu- 38
tionibus Regiis conſentaneum eſſe teſtatur Rebuff. *in l. Sylva cædua. §. ſtipula. verſ. inde bona vacantia ff. de verbor. ſignif.* ut ne quidem proprio motu à Rege facta conceſſio bonorum vacantium valeat, ſi nec-

dum ea bona ſunt vacantia declarata & Regi adjudi-
39 cata. Neque † hoc à jure communi alienum eſſe exiſtimaverim, licet ille de hoc jure ſecus eſſe dicat. Nam ſupra oſtenſum eſt, non prius bona vacantia dici, & conſequenter fiſco non prius acquiri, quam ſi præcedat diligens inquiſitio, & denunciatio publica, eaque ratione de cauſa cognoſcatur. Ex quo conſequitur, ſi contradictor exiſtat & compareat, nec tamen contradicendi legitimam cauſam habeat, bona cauſa cognita & per ſentētiam declarari vacantia, & ſic Imperatori ſive ejus fiſco adjudicari. Eoque pertinet textus elegans *in l. Defenſionis. Cod. de jur. fiſc. lib. 10.* ubi generatim de iis bonis, quæ fiſcus ſibi putat deberi, ſancitur, minime hæc bona pertinere ad fiſcum antequam cauſa cognita & per ſententiam vacantia declarentur, & ſic Imperatori & ejus fiſco adjudicentur. Similiter Paulus *receptar. ſententiar. lib. 5. tit. 12.* requirit ſententiam de hujusmodi bonis, & oſtendit, officiales non poſſe occupare ea ante ſententiam. Quibus
40 † addendum eſt, quod reſcribunt Imperatores Diocletianus & Maximilian. *in l. prohibitum Cod. de jur. fiſc.* ubi permittunt ut officialibus, quos ibidem Cæſareanos appellāt, volentibus ejusmodi bona occupare, ii, quorum intereſt, etiamſi privati ſint, reſiſtere, ac illos repellere poſſint. Cum igitur hæc ita ſe habeant, & fiſco nihil ex bonis vacantibus debeatur, antequam ea, de quibus diximus, anteceſſerunt & obſervata ſunt, merito cenſebitur juri communi eſſe conſonum, ut, iis nō intervenientibus Imperatoris conceſſio bonorum vacantium non ſubſiſtat, etiamſi motu proprio fiat. Ideoque adulatorium eſſe cenſetur, dicere principi ipſo jure bona vacantia acquiri, ut ait Petr. de Belluga *Specul. Prinç. juſtit. rubr. 14. verſ. nunc*

videa-

videamus num.4. Neque † obſtat *d.l.1. & d.l.ult.C.de* 41
petit.bon.ſublat. quas pro ſua ſententia allegat Rebuff.
in d.l.ſylva cædua. §. ſtipulæ. verſ. inde bona vacantia.
Quia hæ leges non loquuntur de alio caſu, quam quo
bona ad fiſcum conſtat pertinere, poſtquam videlicet
ea intervenerunt, quæ de jure communi deſiderari dixímus.

Porro † ſciendum eſt, etiamſi debitæ ſolennitates 42
& requiſita interveniant in bonis vacantibus fiſco
vindicandis, tamen ea non aliter fiſco acquiri, quam
cum onere, quod iis annexum eſt. Nam † primum 43
certum eſt, fiſcum à teſtatore gravatum ad id præ-
ſtandum teneri *l.Filiusfamilias 114. §. Qui inteſtato ff.*
de legat.1. Deinde † etiamſi non ipſe gravatus, ſed ab 44
alio tanquam hærede fideicommiſſa legataque præ-
ſtanda ſint, tamen ſi hic hæres deficiat, & bona vacan-
tia reddantur, à fiſco præſtari debent *l.quidam teſta-
mento. §. Quoties ff. de legat.1.* ubi expreſſe bonorum
vacantium fit mentio, & in ſpecie fideicommiſſis &
legatis, quæ hæres præſtare cogeretur, additur, per
fiſcum ea præſtari, quando vacantia bona ad eum
pertinent. Sic & *in l.recuſare.§.Si fiſco. Ad Trebellian.*
Ulpianus ait, ſi fiſco vacantia bona referantur, nec ve-
lit ea agnoſcere, & fideicomiſſario reſtituere, æquiſ-
ſimum erit, quaſi vindicaverit, ſic fiſcum reſtitutio-
nem facere. Eodem pertinet, quod proditum eſt in
ſpecie de legatis & fideicommiſſis ab eodem Ulpia-
no *in fragm.inſtit.tit.27.§.Caduca.* Confirmatur etiam
hæc ſententia textu. *l.dicitur in verb. ex quibuslibet
aliis cauſis fiſco vindicatis &c.ff.de jur.fiſc.in l.in facto.
§.1.ff.de condit. & demonſtrat.* ubi hæc generaliter ex-
tant verba: fiſcus iisdem conditionibus parere debet,
quibus perſona, à qua ad ipſum, quod relictum eſt,

pervenit, sicut etiam cum suo onere hoc ipsum vindicat. Etsi vero sint, qui adversus hanc sententiam objiciunt *l. si nemo. ff. de testam. tut. l. si nemo. ff. de reg. jur. l. eam quam. C. de fideicommiss. l. quod divo ff. de manumis. testam. & l. ergo §. Eadem. ff. de fideicommiss. libertat.* tamen hi textus revera non obstant, nec contrariam sententiam confirmant. Nam quod *in d. l. si nemo ff. de testam. tut. d. l. si nemo ff. de regul. jur. & d. l. eam quam.* proditum est, non valere ea, quæ in testamento relicta sunt, si hæreditas non adeatur, illud ex supra allegatis legibus ita coarctandum est, ut locum non habeat in bonis vacantibus ad fiscum transeuntibus, quoad legatorum & fideicommissorum præstationem, idque eo confirmatur, quod fiscus sit loco hæredis, nomenque quasi hæredis (ut ait Salicet. *in l. unic. §. Cum autem. num. 39. Cod. de caduc. tollend.*) sibi assumat. Et sane nisi in vacantibus bonis ita restringendi essent illi textus, sequeretur, in iis etiam bonis, quæ indignis auferuntur, & ad fiscum pertinent, restrictionem eorum textuum non esse ad se admittendam, cum tamen certum sit, ex iis legata & fideicommissa à fisco deberi *l. cum fisco. ff. ad Syllan.* Quod vero ad *l. quod divo.* & *d. §. Eadem* attinet, *in d. §. Eadem* pro *legionis* legendum est *legibus*, ut recte monet Cujac. *in not. ad Ulpian. in fragm. Instit. tit. 28. in verb. Ex lege Julia Caducaria & in l. 3. Cod. de bon. vacant. lib. 10.* atque ea lectione servata respondendum est, & in *d. §. Eadem* & *in d. l. Quod divo.* non negari, si fiscus bona vacantia accipiat, libertatem testamento relictam servo deberi, sed illud negari, libertatem ex constitutione D. Marci locum habere, & simul satis aperte innuitur, ex aliis legibus eam deberi, idque fusius explicat Fachinæus *controvers. lib. 6. cap. 22. vers. Ad*

secun-

secundum. & vers. quod igitur. Eodem pertinet, quod de constitut. D. Marci & legibus Juliis tradit Cujac. *in not. ad Ulpian. d. tit. 28. in verb. ex lege Julia Caducaria.* Etsi vero hanc contrariam sententiam communem dicat Peregr. *d. num. 26. vers. contra tenuerunt.* & Clar. *in sua praxi criminal. lib. 5. §. final. quæst. 78. num. 20.* tamen nostram etiam sententiam communem esse asserit Salicet. *in d. l. unic. §. cum autem num. 33. C. de caduc. tollend.* Quicquid aliter dixerit Richard. Malumb. & Cyn. & post Salicet. de eadem communi opinione testatur Hieron. de Cævall. *in specul. com. opin. quæst. 144. num. 1.* ubi simul affirmat, hanc sententiam esse veram & juridicam.

Quemadmodum autem in bonis vacantibus fiscus onus legatorum & fideicommissorum sustinet, ut jam ostensum est, sic † omnibus creditoribus defun- 45
cti fiscus satisfacere tenetur. *l. si maritus in princ. ff. sol. matrim. l. 2. C. ad l. Jul de vi publ.* Habet tamen hac in re fiscus privilegium & prærogativam suam præ privatis. Etsi † enim privati ad hæreditaria onera ultra 46
vires hæreditarias teneantur, nisi inventarium confecerint, eaque confectio inventarii legitimo modo & tempore facta sit *l. fin. §. Etsi præfatam. C. de jur. delib.* tamen † fiscus, nullo etiam inventario confecto, de 47
vacante hæreditate non tenetur ultra vires hæreditarias, ut recte docent Alex. & alii Dd. communiter *ad rubr. ff. de acquir. vel amitt. hæred.* Bart. *in l. 1. §. An bona. ff. de jur. fisc.* & Jas. *in d. l. fin. col. 1.* Peregrin. *de tit. 3. num. 25.* Eaque sententia comprobatur textu *in d. §. An bona l. ejus qui. ibi,* aut si non vocantur lucrosa. *ff. de testam. l. inter eos §. ult. ff. de fidejuss. l. si debitor. in verb. pro rata portione. C. de sentent. pass.* & communiter est à Dd. recepta teste Jas. *in l. scimus. num. 1. C. de jur. delib.*

Clar. *in §. fin. quæst. 78. nu. 30.* & Farin. *de delict. & pœn. lib. 1. tit. 3. q. 52. nu. 183.*

Sane eo minus mirum est, hoc discrimen inter privatum & fiscum in bonis defuncti obtinere: quod & aliæ inter eos sint differentiæ de hujusmodi bonis si-
48 ve hæreditate. Siquidem † fiscus, defuncto aliis exclusis succedens, per procuratorem hæreditatem adi-
49 re potest, *l. 1. in fin. ff. de offic. procur. Cæsar.* quod † tamen privatis denegatur, ut qui per alium non possunt adire hæreditatem *l. per procuratorem. ff. de acq. vel omitt.*
50 *hæred.* cum † hæreditatis aditio legis actio sive actus legitimus esse dicatur *l. actus legitimi ff. de reg. jur.* &
51 † hujusmodi actus per alium non expediantur *l. nemo lege. ff. eod. & l. nec adoptare. ff. de offic. procons.* Huic
52 † differentiæ duas alias addit. Boss. *in tit. de bon. vacant. num. 7.* quod videlicet aditam hæreditatem recte re-
53 pudiet fiscus, non privatus, item quod † non aditam transmittat, secus vero in privatis.

Notanda vero est & ea differentia, quæ est in præ-
54 scriptione. Nam † contra petitionem hæreditatis, quæ privato datur, non præscribitur, nisi 30. annor.
55 spacio. *l. hæreditatis. Cod. de petit. heredit.* sed † adversus vacantium bonorum sive hæreditatis defuncti vindicationem, quæ fisco competit, non solum longissimi, sed & longi temporis præscriptio non est necessaria, sed sufficit quadriennii præscriptio, repelliturque fiscus, si post elapsum quadriennium velit vindicare totam hæreditatem, sive bona vacantia, contra eum, qui justa possessione ea tenet §. *res fisci. Instit. de usucap. l. 1. Cod. de quadrien. præscript. l. 1. §. divus. de jur. fisc. l. quia autem. §. certe si vacantia. ff. si quis omissa caus. testam. & l. intra ff. de divers. tempor. præscript.* ubi si-
56 mul † additur, computari debere hoc quadriennium

ab ea

ab ea die, qua bona vacare cœperunt, id quod proditum etiam est *in d. §. Divus.*

Præterea † quod solius quadriennii spacio præ- 57
scribi dixi bona vacantia, restringendum est ad eum solum casum, quo bona vacantia non sunt incorporata, vel etiam nunciata ac delata fisco. *d. §. res fisci l. Quamvis ff. de usucap.* ubi simul negatur, regulariter adversus fiscum usucapionem procedere. Longe alia igitur causa est bonorum vacantium, quæ incorporata sunt, vel nunciata ac delata fisco, quam eorum, in quibus incorporatio aut nunciatio non est facta, ut ostendit etiam Balb. *in tractat. de præscr. in 2. part. 5. part. princ. quæst. 1. num. 3.* & tenent Dd. communiter *in d. §. res fisci, & in d. l. quamvis.* Rosenth. *de feud. c. 5. conclus. 54. num. 6.* Petr. Gregor. *in syntagm. lib. 3. c. 12. num. 12.* In † Gallia vero annos 30. requiri, simpliciter 58
& nulla distinctione adhibita asserit Chass. *in consuet. Burgund. rubr. 2. Des confiscations. §. 1. gloss. 1. nu. 36. vers. vigesimus sextus casus est.*

Ad † extremum de bonis vacantibus sciendum 59
est, licet jure nostro hæc bona inter regalia Imperatori competentia referantur, & fisco ejus vindicentur, tamen non solum hoc ad alios superiorem non recognoscentes, sed & quoslibet inferiores porrigendum esse (ut quoad civitates notat Bart. *in l. 1. de bon. vacant.*) eosque hoc regale habere, si id vel ex concessione Imperatoris alteriusve superiorem non recognoscentis, vel ex legitima præscriptione, consuetudineve nacti sint, imo † eo hodie multis locis 60
deventum esse, ut qui jurisdictionem, & merum mixtumque imperium habent, tamen sibi idem jus arrogent, & bona vacantia in suo territorio sita occupent. Quid autem hac de re ex consuetudine Aurelianensi obti-

obtineat, videre licet apud Pyrrhum *in suis commen. ad consf. Aurel. tit. de succ. c. 14.* ubi de consuetudine Aurelianensi hæc adducit verba; *si quis sine herede legitimo decesserit, illius territorii domino merum Imperium habenti bona, quæ illicita sunt, acquiruntur, nisi alienigena sit, qui extra patrimonium decesserit.* Et Tiraq. *in tract. le mort saisit le vif. declarat. 15. num. 12.* generaliter testatur, ex multis consuetudinibus regni Galliæ bona vacantia etiam ad alios pertinere, quam ad fiscum Principis.

61 Nequaquam † vero vacantibus bonis annumerari & inter Regalia referri possunt, bona eorum, qui naufragium passi sunt, cum hoc naturali juri & æquitati, & non solum juri veteri, sed & novissimo per Constit. Frider. II. *de statut. & consuetud. §. navigia,* indeque desumptæ *auth. navigia C. de furt.* & Constit. Crimin. Carol. V. *§. 219.* Jurique Canonico *in cap. excommunicati de raptor.* repugnet, adeo ut per d. Constitut. Frider. II. & Carol. V. omnium locorum consuetudines huic juri repugnantes, tanquam irrationales omnino cassentur & tollantur, prædictoque jure Canonico qui ex naufragiis emolumentum quærunt, & naufragium passos spoliant, ipso facto excommunicati sint, ac mandata sine clausula adversus eos decerni possint. De quibus omnibus & aliis huc pertinentibus latius dictum est supra *cap. 3. nu. 92. usq. ad. 97.* inclusive ubi simul etiam de ea pessima consuetudine quorundam locorum dictum est, in quibus Magistratus rerum furtivarum vel per rapinam abreptarum & apud furem vel raptorem inventarum, & eo casu quo auriga currum subvertit & aliquis ex improviso & inopinato inde læditur ipsius aurigæ currus & equorum bonorumque dominium sibi vendicant.

CAPUT

CAPUT X.

De bonis quæ indignis auferuntur.

Summaria.

1. Indignis, quæ auferuntur, qualia sint?

2. Indignus quis dicatur, ut ei bona a fisco auferantur?

3. Pœnæ sunt odiosæ, adeoque restringendæ.

4. Indigni plus juris habent & melioris sunt conditionis, quam incapaces.

5. Indigni bona defuncti capiunt, & per solum fiscum ab iis excluduntur.

6. Incapaces non capiunt, sed statim substitutis vel conjunctis, aut ab intestato venientibus locum faciunt, hic & nu. fin.

7. Bona, quæ indignis auferuntur, recte inter regalia à Friderico referuntur, licet Radevicus & nonnulli alii scriptores eorum inter regalia non meminerint.

8. Bona indignis ablata etiam olim jure communi ad fiscum pertinebant.

9. Fiscus ab aliquo tanquam indigno rem auferens simul etiam omnes fructus perceptos aufert.

10. Indigni adversus fiscum non deducunt Falcidiam aut Trebellianicam, imo nec legitimam nu. 11.

12. Fisco, quod indignis aufertur, applicantes omnes leges in Galliis abrogatæ sunt, cod. nu. *Indignis bona varias ob causas à fisco auferuntur.*

13. Indignus redditur hæres si non vindicet mortem defuncti, & quidem quamprimum potest. nu. 14. *sive sit hæres suus sive extraneus* nu. 15. *sive sit mas sive fœmina* nu. 16. *Excipiuntur tamen pupilli & minores* num. 17. *item rustici* nu. 18. *ut & omnes, qui occisores reperire non possunt* nu. 19. *vel si reperire possunt, testibus, quibus eos*

convin-

convincant, destituuntur, nu.20. *plures exceptiones vide* nu.23. *remissive.*

21. Fiscus, qui ab indigno hæreditatem ob inultam necem avocavit, non tenetur ulcisci mortem defuncti.

22. Hæres non tenetur ulcisci necem defuncti per viam facti.

24. Pœna, quæ heredi olim ob inultam mortem defuncti irrogabatur, hodie de consuetudine non servatur.

25. De consuetudine Saxonica cura vindicandæ necis defuncti ad solos mares pertinet, & quatenus id procedat.

26. Indignus relictis efficitur, qui testamentum falsum dixit, modo usque ad sententiam in lite perseveraverit num.27. *Si tamen unum ex heredibus falso scriptum esse dixerit, ab alio capere poterit: limitatio etiam est in eo, qui testamentum oppugnavit quasi falsum vel nullum, quod factum esset a reo criminis læsæ majestatis* nu.28. *De pluribus hujus secundæ causæ declarationibus & limitationibus vide remissive* nu.29.

30. Indignus relictus esse censetur, qui de hæreditate aliisve relictis incapaci restituendis fidem testatori tacite sive clam accommodaverit, secus si palam, vel simul tacite & palam nu.31.

32. Indignus ex quorundam sententia censetur, qui vel de numo incapaci restituendo tacite fidem accommodavit, sed hæc sententia reprobatur nu.33.

34. Fraus qua clam fides accommodatur, quomodo probetur remissive.

35. Ut indignus per fiscum relictis privatur ille, qui testamentum dicit inofficiosum (modo in lite usque ad sententiam perseveraverit num.36.) *quod infra extenditur quoque ad eos, qui in eadem causa contra testamentum extiterunt vel testes*, nu.43. *vel fidejussores*, num.44. *vel*

advo-

advocati aut procuratores voluntarii, num.45. *item & ad judices testamentum inofficiosum aut falsum pronunciantes, si sententia per judicem appellationis rescindatur* nu.46. *modo id fiat ex iisdem actis* nu.47.

37. *Testamentum ut inofficiosum impugnantis causa durior est, quam falsum esse dicentis, ratio diversitatis assignatur* nu.38.

39. *Testamentum dicens inofficiosum non amittit id, quod extra causam ejusdem testamenti capit, eoque pertinent donata causa mortis, ex testamento non dependentia* nu.40. *& relicta in codicillis* nu.41. *nisi hi sint accessoria ad testamentum & inde dependeant*, nu.42.

48. *Indignus relictis præter alios, quorum antea mentio facta est, censetur, & a fisco excluditur, qui testamentum etiam alio aliquo probroso, quam falsi aut inofficiosi nomine accusavit, qualis non censetur esse, testamentum jure factum esse negans* nu.49.

50. *Qui contra tabulas bonorum possessionem petit, isque præter testamento relicta perdit etiam mortis causa donata* num.51. *Codicillis relicta* num.52. *& generaliter omnia, quæ antea extra testamentum habuit* nu.53.

54. *Qui testatorem occidit, etiamsi id vel jussu parentis fecerit, vel ejus jussu hæreditatem adierit* num.55. *vel etiam si alius existat, qui in eodem sit gradu cum interficiente; substitutus vero cum hærede instituto concurrens fisco præfertur, nec legata etiam fisco applicantur sed legatario debentur, & quo casu id etiam in prælegatis locum habeat* nu.56.

57. *Qui testatoris uxorem aut liberos interfecit, non tamen si fratrem vel agnatos* nu.58.

59. *Qui testatorem gravis delicti reum fecit, aut status controversiam movit, quod tamen ad relicta ante litem motam restringitur* nu.60.

61. *Qui*

61. Qui aliquem testari prohibuit vel coegit, modo coactio talis sit, quæ in constantem virum caderet, & restitutionem in integrum induceret, nu. 62. *vel tempore factionis testamenti intervenerit, vel si præcessit, usque ad id tempus duraverit,* nu. 63.

64. Qui testatorem dolo malo ad testandum & sibi aliquid relinquendum induxit, secus si blanditiis, nu. 65.

66. Qui à testatore in codicillis vel per epistolam indignus declaratur, & nu. 69. *etiamsi causa cur indignus sit non addatur,* nu. 67. *vel etiam non expresse quidem indignus vocetur, sed per alia verba eum male meritum declaratio id fiat,* nu. 68.

70. Cujus negligentia aut culpa testator interiit, puta si medicos vel nullos vel imperitos adhibuerit, nu. 71. *vel si alimenta denegarit,* nu. 72.

73. Qui tabulas testamenti aperuit, antequam de servis sub eodem testatoris tecto commorantibus quæstio haberetur.

74. Fœmina per stuprum aliumve illicitum coitum cognita, etiamsi à milite ei relictum esse constet, nu. 75.

76. Qui ex ea provincia, in qua officium aliquod gerit, sib uxorem duxit inde oriundam, vel domicilium ibi habentem, quo casu tamen fœminæ relicta non auferuntur, nu. 77. *modo per ignorantiam decepta matrimonium contraxit,* nu. 78.

79. Tutor pupillam suam ducens, pupillæ verò non aufertur si quid à tutore marito fuerit relictum, nu. 80. *Pupillæ autem appellatio, quomodo hic accipiatur, traditur* num. 81. *& quomodo jure Canonico de matrimonio inter tutorem & pupillam, ut & inter præsidem provinciæ & eam, quæ inde oriunda est, vel ibi domicilium habet, a jure civili recessum sit vide* nu. 82.

83. Quilibet legibus prohibita matrimonia contrahens,

hens, quod in maribus indistincte procedit, fœminas vero juris civilis ignorantia excusat, nu.84.

85. Qui uxorem testatoris stupravit, etiamsi post mortem testatoris hujusmodi delictum designatum sit, ex sententia Bartoli num.86. *quam tamen author improbat* num.87.

88. Qui hæreditatem compilavit, in quo tamen pœna non excedit id, quod ex ea compilatum est.

89. Qui improbum pactum de viventis hæreditate fecerit.

90. Qui ut filius institutus, post mortem autem testatoris suppositus declaratus est.

91. Vendens rem quam scit alienam, emptori, etiam alienam scienti, pretio privatur a fisco tanquam indignus.

92. Fiscus lucra turpia aufert.

93. Fisci in multis locis, ubi bona indignis auferuntur, non fit mentio, & tamen hoc perinde accipiendum, ac si expresse fisci mentio facta esset.

94. Indignis ablata regulariter cedunt fisco, & n.96.

95. Regulæ in dubio standum.

97. Ad jus exceptionis transitur, quando nimirum bona, ut indignis adempta, non fisco sed privatis applicentur.

98. Prima exceptio constituitur in uxore ad secundas nuptias intra annum luctus transeunte, quæ ut indigna ita ab omnibus, quæ inter vivos vel per ultimam voluntatem ex bonis mariti ei deberentur, excluditur, ut heredes ex testamento vel etiam ab intestato admittantur, modo sint ex decem personis edicto prætoris comprehensis nu.99. *Jure canonico hac pœna cessat*, nu.100. *idque in reformatis etiam Ecclesiis comprobatur*, nu.101.

102. Secunda exceptio est in tutore testamentario se à

à tutela excusante, etiamsi tantum in parte bonorum se excusaverit, nu.103.

104. Tertia est in quibuslibet hæredibus captivum testatorem redimere negligentibus, nisi forte annum 18. nondum excesserint nu.105.

106. Quarta est in legatorio vel fideicommissario testamentum in fraudem hæredis celante.

107. Quinta est in hærede restituere hæreditatem rogato, & eandem per prætorem adire coacto, nisi forte conditio, sub qua restituere rogatus est, adhuc pendeat num.108.

109. Sexta est in fratre vel etiam filio putativo hærede instituto, cui hæreditas aufertur, nec tamen ad fiscum sed proximos propinquos transfertur.

110. Septima est in marito uxorem, & in hac illum occidente, licet alias regulariter emolumentum alium interficienti competens fisco vindicetur nu.111.

112. Octava est in liberis furiosorum parentum, & in parentibus furiosorum liberorum curam non habentibus, hæreditasque illis ablata ei, qui istorum curam suscepit, debetur, & si nemo hujusmodi curam susceperit, fisco applicatur nu.113.

114. Nona est in eo, qui capitales cum defuncto inimicitias exercuit, eive maledixit.

115. Decima est in eo, qui voluntati defuncti non paret, quo casu quod aufertur aliis personis, de quibus n.116. & 117. *defertur, & post eas fisco applicatur* nu.118.

119. Undecima est in matre filio tutorem non petente.

120. Duodecima est in eo, in quo cum indignitate concurrit incapacitas.

121. Decima tertia est in indigno, qui per mortem vel temporis lapsum excluditur.

122. Matth.

122. Matth. de Afflict. reprehenditur, ut & num.123.124.

125. Exceptio debet esse de regula, & subjecta materia.

DEcimo loco bona, quæ indignis auferuntur, inter regalia a Friderico referuntur, idque ita fit, ut simul restrictio addatur his verbis: *nisi quæ specialiter quibusdam conceduntur*. Exceptionis igitur jus Imperator cum regulari jure conjungit. Verum de exceptionis jure postea videbimus, nunc de regulari dispiciamus. Bona † quæ indignis auferri dicuntur, sunt 1
ejusmodi bona, ut acquirantur quidem iis, quibus relicta sunt, sed acquisita auferantur & eripiantur; ideoque ereptitia appellentur ab Ulpian. *in fragm. Instit. tit.17.* Neque † tamen aliter ea pro ereptitiis haben- 2
tur, & fisco deberi possunt, quam si indigni tales sint, ut expresse lex eos pro indignis habeat, & causæ legibus sint definitæ. Bald. & Corn. *in l.1.C. de hæred. instit.* Peregrin. *de jur. fisc. lib.2. tit.2. num.2.* Curt. *cons.182. num.7.* Ruin. *cons.123. nu.6. lib.4.* ubi etiam allegat pro hac sententia Alexand. *in d.l.1.* cum † pœnæ sint odio- 3
sæ ideoque restringendæ *c. odia de reg. jur. in 6. §. cum igitur Novell.2. de non elig. secund. nupt.* Et † licet ex- 4
pressæ aliquis per legem indignus declaretur, certaque sit causa, tamen hujusmodi indigni plus juris habent, & melioris conditionis sunt, quam qui incapaces dicuntur. Nam † indigni capiunt bona defuncti, 5
nec aliter iis privantur, quam si fiscus agendo iis auferat, vel excipiendo eos repellat, nec per ullos alios à bonis excluduntur vel repelluntur, *l. his consequenter* & ibi Dd. *ff. famil. ercisc.* Incapaces † vero statum fa- 6
ciunt locum alteri, & ipso jure à bonis repelluntur, eaque deferuntur illis, qui ea caperent, si incapaces in medio non essent, puta substitutis, vel conjunctis aut

venientibus ab intestato, sive facto & culpa sua, sive non inhabiles sint ad capiendum *l.unic. in princ. C. de caduc. toll. l.si in metallum. Cod. de iis quæ pro non script. hab. l.si is cui. ff. de alim. legat.* gloss. *in l.si quis mihi bona. §.si quis plane. ff. de acq. hæred.* Dd. communiter *in l.1. C. de hæred. instit.* Paris. *cons.18.& 19. lib.2.* Peregrin. *de jur. fisc. lib.2. tit.1. num.2.* Clar. *in §. Testamentum. quæst.31.* ubi hanc communem opinionem & conclu-
7 sionem Dd. esse addit. Fridericus † vero merito hæc bona inter regalia numerat, utcunque Radevicus Guntherus, Mutius, Dedochinus, Abbas, & Carol. Sigonius eorum inter regalia non meminerint. Nam
8 † & olim ante hanc constitutionem Friderici idem obtinuit, ut videlicet hujusmodi bona Imperatori ejusque fisco vindicarentur, non autem privatis deberentur, sive essent cohæredes eorum, quibus hæc bona auferuntur, sive alii, nisi certis casibus, de quibus dicemus expeditis iis, quæ regulare jus concernunt. Nam ad fiscum pertinere bona, quæ indignis auferuntur, proditum est *in l.Papinianus. §.meminisse. ff. de inoffic. test. l.cum mortem. l.edicto. & l.seq. ff. de jur. fisc. l.Claudius. ff. de his quæ indig. auf. l.hæreditas. Cod. eod. & quamplurimis aliis locis.* Atque hoc quidem jus, quemadmodum ante Justiniani etiam tempora obtinuit, sic & ipse mutare noluit, ut testatur in nova sua *constitutione*, quæ extat *in l.unic. Cod. de cad. toll.* idque videre est ibidem *in §.quæ autem antiquis.* Proinde cum hæc bona fisco vindicentur, & inter regalia numerentur, recte Bald. *in l.1. Cod. de his quib. ut indig.* docet, nec civitatibus quidem talia bona deberi per *l.1. C. de bon. vacant. lib.10.*

9 Adeo † vero certum est, fisco deberi bona, quæ ut indignis auferuntur, ut is non tantum ipsam rem sed

etiam

etiam omnes fructus perceptos auferat. *l.hæredem. & l.eum qui.ff.de his quæ ut indig.l.1. Cod.eod.l.cum quidam §.in tacito.ff.de usur.* nec † indigni de legatis Falci- 10
diam aut Trebellianicam deducant, *l.Marcellus.§.fin. l.recusare.§.si fisco.ff.ad Trebell.l.beneficio.ff.ad l.falcid.* & † ne legitimam quidem detrahant. *d.l.Papinianus.* 11
§.meminisse & l.post legatum.§.qui mortis.ff.de jur.fisc. In Galliis leges, quæ quod indignis auferunt fisco applicant abrogatæ sunt, nec observantur, ut eos, qui de legibus & moribus Gallicis scripserunt testari asseritur in Codice Fabrian. *lib.6.tit.15.de his qui ut indign. defin.4.* ubi addit in Ducis Sabaudiæ ditionibus adhuc in usu esse omnes eas leges. Et nos merito etiam negamus eas in Imperio abrogatas esse vel in desuetudinem abiisse.

Causæ † autem variæ sunt, ex quibus bona alicui, 12
ut indigno, auferuntur & fisco vendicantur. Harum tres adducit Matth. de Afflict. *in hoc cap.unic. in verb. & quæ ut nu.2. quæ sint regal.* & ante eum, easdem attigit Azo *in summa C.de his quib.ut indig.nu.2.*

Prima † est, si quis necem defuncti non vindica- 13
rit. *l.necessarios.§.2.l.cum fisco.l.si sequens.ff.ad Syllan. l.1.l.minoribus.l.cum fratrem.& l.sororem.C.de his quib. ut indign.l.hæredem & l.ei qui mortem.ff.eod.l.si quis.§. quod ad causam.ff.ad SC.Syllan.* Quod crimen appellari potest crimen ingrati hæredis ex *l.Gajus.in fin.ff.de SC.Syllanian.* licet alias ad agendum vel accusandum nemo cogi possit, & non agendo vel accusando non peccetur. *tot.tit.Cod.ut nemo invitus. & l.divi.ff.de accusat.*

Non † debet autem hæres pro libitu differre vin- 14
dictam, sed quam primum ab eo fieri potest, eam inchoare & persequi Jas. *in d.l.1.num.7.* Atque † hoc jus 15

locum habet tam in extraneis, quam ſuis hæredibus *l.1.& 3. §. non tamen. & l.non neceſſarius in princ. ff. ad*
16 *SC.Syllan.* & † non ſolum in maſculis, ſed etiam in fœminis *d.l.ſororem. l.propter veneni. §.neptis. ff. ad SC. Syllan.* Rom. *in l.pro hærede. §.fin. ff. de acq.hæred.* Alex. *in l.ſi filius. nu.29. ff. de vulg. & pupill. ſubſtit.* Jaſ. *in l. filiusfam. ff. de leg.1.* & poſt hos Coler. *deciſ.159. num.3.*
17 *& ſeqq.* In † pupillis vero & minoribus 25. annis hoc jus locum non habet *l.ſi ea l.minoribus. C. de his quib.*
18 *ut indign. l.1. C. in quib. cauſ. in integ. reſt.* ut † nec in ruſticis *l.ſi quis. §. & ſi ſciens. ff. ad SC. Syllan.* Alex. & poſt
19 cum Peregrin. *d.lib.2.tit.5.num.15.* nec † in iis, qui occiſores reperire non poſſunt, *l.ſi ideo. C. de his quibus*
20 *ut indig.* vel † ſi eos reperire quidem poſſunt & norunt, ſed teſtibus ad probandum deſtituuntur, Afflict. *in d.verb. & quæ. num.3.* per *l.qui accuſare. C. de edend.*
21 Neque † etiam fiſcus qui ab indigno hæreditatem avocavit, tenetur ipſe ulciſci mortem defuncti Alex. *in d.l.ſororem num.5.* gloſſ. *in l.recuſare, §.ſi fiſco. verb. quaſi vindicaverit. ff. ad Trebel.* rationem addens, quod bona in pœnam hæredis conſequatur. Jaſ. *in d.l.1.ſub num.4.* Vaſq. *de ſucceſſ. progreſſ. lib.2. in præf. num.31. & de ſucceſſ. reſolut. lib.2. §.20. nu.30.* Peregr. *d.tit.5. nu.19.* ubi ſubjicit, d.gloſſ. eſſe communiter apprpbatam. & Jaſon. *d.num.4.* aſſerit, omnes eam ſequi *in d.§.ſi fiſco.*
22 Sed † & in ipſo hærede jus de vindicanda morte defuncti non ad quamlibet vindictam, vel eam, quæ fit via facti, extendendum, ſed ad eam, quæ fit via juris, coarctandum eſt, Afflict. *in d.verb. Et quæ num 2.* Jaſ. *in l.1. nu.5. Cod. de his quib. ut indig.* Peregr. *d.loc. nu.20.*
23 apud † quem *ibidem num.14.16.17.18. & 21.* ut & apud Jaſ. *in d.l.1. num.1.* plures limitationes videre licet. In-
24 ter † has & illa adducitur à Peregrin. *d.num.21.* quod hodie

hodie ex conſuetudine hæres mortem defuncti vindicare non teneatur, nec pœna ablationis bonorum ob inultam necem defuncti de conſuetudine ſervetur, ſed ab aula receſſerit, idque aſſerit Clar. *pract. crim. lib. 5. §. fin. quæſt. 79. num. 8.* ubi ſubjicit antea idem tradidiſſe Foller. *in pract. crim. n fol. 45. nu. 32.* Et addit quotidie hæredes remittere occiſoribus defuncti, & cum iis pacem facere, quia lex eſſet nutritiva peccati, ſi per eam impediretur pax & concordia remiſſioque injuriarum. De † conſuetudine vero Saxonica in iis, 25
qui volunt vindicare mortem defuncti, inter mares & fœminas diſcrimen obſervari & ad ſolos illos, non autem etiam ad has pertinere eam curam, teſtatur Weſemb. *in parat. ff. ad Syllan. nu. 4.* Coler. *d. deciſ. 159. num. 6.* Fachſ. *lib. 1. differ. jur. civ. & Saxon. differ. 63.* per Landrecht *lib. 1. art. 42. & 64.* Heig. *quæſt. 34. nu. 14. & 15. part. 2.* ubi tamen ſimul *num. 6. & ſeqq.* oſtendit, hoc non in univerſum, ſed extantibus maſculis ita ſe habere, deficientibus vero illis, vel necem parentis ulciſci nolentibus, fœminas & cognatos ad ultionem illam admitti, quemadmodum & cum proximo agnato hæc Jura vindicandi incumbat, eo tardante, & hæreditatem omittere volente, ulteriores agnati ad hanc vindictam admittuntur Reuſn. *deciſ. 20. nu. 14. & ſeqq.* Recte etiam Heig. *d. num. 34. num. 42. 43. & 44.* ſubjicit, non eſſe Folleri, Clari & Peregrini ſupra citato teſtimonio de conſuetudine fidendum, quaſi revera generalis ſit, ſed eos loqui magis de locali ſive provinciali conſuetudine aliquo in loco Italiæ exiſtente, & eam ſi generalis eſſet, non tantum alias leges, ſed & multas conſtitutiones in Germania abrogaturam, idque niſi evidenter demonſtretur, concedendum non eſſe.

 Secun-

26 Secunda † causa est quando hæres dixit defuncti testamentum esse falsum *l.2. C. de his quib. ut indig. l.5. in princ. & §. si pater. & §. fin. & l. heredi. ff. eod. l. ejus*
27 *qui ff. de jur. fisc.* Hoc † tamen ita exaudiendum est, ut dicatur locum sibi vindicare, si in lite qua testamentum falsum esse asseritur, perseveratum fuerit usque ad ipsam sententiam. Nam si antequam judex rem deciderit, vel pœnitentia ductus liti renunciaverit, vel morte præventus controversiam ad finem producere non potuerit, ei, quod datum est, non aufertur, ut apparet ex *l. edicto §. eos qui ff. de jur. fisc. l. alia causa. Cod. eod.* facitque huc quod traditur *in l. Papinianus. §. Me-*
28 *minisse. ff. de inoffic. testam.* Præterea † si quis unum ex hæredibus falso scripto in testamento dixerit, poterit ab alio capere. *l. Papinianus. ff. de his quæ ut indign.* Vasq. *de success. resol. lib. 2. §. 20. nu. 33. vers. deinde limita.* Borcholt. *in hoc cap. unic. num. 76.* Peregrin. *d. lib. 2. tit. 7. num. 17.* Ratio hujus limitationis est, quod in alterius hæredis persona tota vis testamenti potuerit sustineri per jus accrescendi *l. 1. & 2. l. si duo l. si tu ex parte. l. si solus. ff. de acquir. hæred. l. jus nostrum. ff. de reg. jur. l. unic. §. His ita Cod. de cad. toll.* Notanda hic est & ea limitatio, qua negatur hæreditatem auferri ut indigno, qui testamentum defuncti impugnavit quasi falsum ac nullum, quod factum esset à reo criminis læsæ majestatis Cod. Fabrian. *d. tit. de his qui ut indign. defin.* ubi id in additione *in num. 1.* pluribus confirmatur.

29 Adduntur † autem de hac secunda causa plures declarationes & limitationes à Vasquio *d. num. 33. & 34. vers. octavo limita.* idque facit etiam ita Peregr. *jam citato loco*, ut lectorem remittat ad plures alias limitationes antea *d. tit. 7.* positas.

Tertia

Tertia † cauſa eſt, quando quis accommodaverit 30
fidem tacite teſtatori de reſtituenda hæreditate, vel
legato, vel fideicommiſſo ei, qui capere non poterat
tempore teſtamenti, neque tempore mortis. *l. in fraudem. §. ſi quis ei. l. eum qui. ff. de his quæ ut indig. l. 1. l. edicto. l. non intelligitur ff. de jur. fiſc. cum ſimilib.* ideoque
† ſi heres capax inſtituatur, & palam rogetur, ut inca- 31
paci reſtituat, nullum delictum eſt nec fiſco eſt locus,
ſed remanet hæreditas apud hæredem ſcriptum *l. 3. §. ſi quis palam. ff. de jur. fiſc. l. in tacitis. ff. de legat. 1. l. Lucius. §. in teſtamento. ff. eod.* Atque hoc ad eum etiam caſum extendendum eſt, quo ſimul & tacite & palam
rogatus eſt reſtituere hæreditatem, cum tunc non accommodata fide non peccet hæres, ut tradit Joan.
Garſ. *in tract. de tac. fideicomm. num. 10.* per text. *in d. §. in teſtamento.* Non † deſunt qui adeo certum eſſe pu- 32
tant, ſi tantum clam ſive tacite quis incapaci reſtituere
rogetur, fiſco locum eſſe, ut non vereantur affirmare,
ſi vel de minimo numo incapaci reſtituendo fides tacite accommodata fuerit, totam hæreditatem hæredi
auferendam eſſe, & fiſco deberi, in eaque opinione
eſt Bald. *in l. etiam quæſt. pen. C. ad l. Falcid.* ſed † Palæot. 33
in tract. de nothis cap. 43. num. 3. recte ait, hoc nimis ſeverum & iniquum eſſe, cum præſertim pœna delicto
par eſſe debeat, *l. Reſcriptum. ff. de his quib. ut indign.* ſatisque ſit in ea ſola parte quem mulctari, in qua deliquit *l. Heres qui. eod. titul. & l. omnes in fin. C. Commun. de ſucceſſ.* idque pluribus confirmat Palæoth. *ibid. nu. 5.* & Boſſ. *tit. de his quib. ut indign. num. 13.* ait, Baldum dicere male, & contra jus, contraque eum eſſe textum
in l. ex facto ff. de vulg. & pupill. ſubſtit. De † probatione 34
vero fraudis, qua clam fides accommodatur ad reſtituendum quod tacite relictum eſt, tractant præter

alios Joan. Garl. *in d. tract. de tac. fideicommiss. num. 24. & 25.* Palæoth. *d. cap. 43. num. 9. 10. & 11.* Boss. *tit. de his quib. ut indign. num. 12.* & Salic. *in d. l. etiam. nu. 6. & 7. C. ad l. Falcid.*

Præter tres supra adductas causas, ob quas bona alicui ut indigno auferuntur, & fisco vindicantur, & quæ ab Afflict. *in d. verb. Et quæ ut. num. 2.* nobiles causæ appellantur, reperiuntur & variæ aliæ, ob quas similiter fisco locus est, & quæ ad hoc decimum regale spectant, ideoq; operæ pretium fuerit plures hoc loco addere.

35 Quartam † igitur esse dicemus, si quis testamentum inofficiosum esse dixerit *l. Papinianus. §. Meminisse ff. de inoff. testam. & l. edicto. §. eos qui ff. de jur. fisc.*

36 Quibus † locis simul observanda est de asserente testamentum inofficiosum esse, distinctio inter perseverantem in lite & non perseverantem, quæ supra adducta est de eo, qui testamentum dicit esse falsum.

37 Præterea † tenendum est, duriorem esse causam illius, qui inofficiosum dixit testamentum, quam qui illud falsi incusavit. Nam ille, quod in testamento datum est, perdit, si causa cadat, *d. §. meminiss.* hic vero si testamentum falsum quidem esse dixerit, sed respectu unius hæredis id fecerit, ut cui aliquid falso adscriptum esse dicit, privatur eo, quod relictum est ab eo hærede præstandum, verum illud quod ab alio hærede præstandum est, cujus respectu non dixit testamentum esse falsum, ei nequaquam adimitur, ut supra

38 ostensum est. Ratio † hujus discriminis est, quod, qui falsum dicit testamentum, non defunctum accusavit, nec ejus judicium impugnavit, sed dixit judicium ejus esse suppositium, & potius hæredem, quam ipsum defunctum impugnavit. *d. l. Papinian. ff. de his quib. ut indign.*

indign. Testamentum vero ut inofficiosum impugnans defunctum quasi dementem & furiosum accusavit *l. Titia in fin. l. mater. vers. secundum quod. ff. de inoff. testam.*

De † eo tamen, qui inofficiosum testamentum di- 39
cit, observanda est ea restrictio, quod non amittat id, quod extra causam ejusmodi testamenti capit, & sic, exempli gratia, retineat donata inter vivos, vel etiam ex causa dotis *l. etiamsi. ff. de inoff. test.* idemque † di- 40
cendum est in donatis causa mortis, ut quæ etiam ex testamento non dependent, *l. post legatum. §. Qui mortis causa ff. de his quib. ut indign.* gloss. & Dd. *in d. l. Etiamsi.* item † in relictis in codicillis, cum duæ sint 41
scripturæ diversæ dispositionis, ideoque impugnans unam non impediatur capere ex alia, Castrens. *in d. l. etiamsi num. 1.* Peregrin. *d. lib. 2. titul. 7. num. 7.* ubi † de- 42
clarando addit, id non habere locum, quando codicilli sunt accessorii ad testamentum, & inde dependent per text. *in d. l. post legatum. §. Qui principale.* Adeo † vero regulariter ei, qui testamentum ut inof- 43
ficiosum vel etiam falsum impugnavit, tanquam indigno aufertur quod relictum est, & fisco debetur, ut id etiam locum habeat in eo, qui in tali causa inofficiosi vel falsi testamenti testimonium dicit, si illud validum pronuncietur *d. l. post legatum §. His vero,* & † in eo, qui fidejubet pro impugnante testamentum 44
ut inofficiosum vel falsum *d. l. post legatum §. sunt qui putant.* item in † advocato & procuratore volunta- 45
rium officium in tali causa præbente *in d. §. sunt quidam. in verb. qui accusatori adfuit, & l. fin. Cod. de inoff. test.* excipiunt advocatum fisci, Bart. *in d. l. post legatum. §. advocatum. &* gloss. *ibid. in §. his vero.* De qua re etiam est textus expressus *in d. §. Advocatum.* In

† judi-

46 † judice vero testamentum inofficiosum vel falsum pronunciante, si ejus sententia per judicem appellationis rescindatur, certum est amittere quod ei relictum est, *d.l. post legatum §. Quidam & præsidem* ubi
47 † tamen Bartolus id recte restringit ad eum casum, quo ex iisdem actis sententia rescinditur, secus si ex novis probationibus, qui judici priori imputari non posset de male administrata justitia.

48 Quinta † causa est, si quis testamentum alio aliquo probroso, quam falsi aut inofficiosi nomine accusa-
49 verit *l. cum tabulis. ff. de his quæ ut indign.* Nec † tamen huc referendum, si quis testamentum jure factum esse negaverit, cum hoc probrosum non censeatur, nec pœnam mereatur *d.l. post legatum. §. ille vero. & l. si testamentum. ff. de his quæ ut indign.*

50 Sexta † est, si quis contra tabulas bonorum posses-
51 sionem petierit *l. 2. in princ. ff. d. tit.* Atque † hæc causa expresse extenditur etiam ad causa mortis donata *in l. sed sub conditione. §. 1. ff. de bonor. poss. cont. tabul. & l. in*
52 *servitutem. §. sed & si quid ff. de bon. libert.* & ad † ea, quæ codicillis relicta sunt *in d. §. sed & si quid.* Atque
53 hinc † Peregrin. *d. lib. 2. tit. 7. nu. 14.* generaliter infert, eum, qui bonorum possessionem contra tabulas petit, iis, quæ antea extra testamentum habuerat, privari. Et ex Bart. *in d. l. post legatum. §. Et qui.* Alexand. *in l. alia Cod. quib. ut indig.* & Jas. *in l. & si contra. ff. de vulg. & pupil. substit.* addit, quæ hac in re sit ratio diversitatis inter hanc causam privationis & eam, quæ ex accusatione falsi & inofficiosi testamenti locum habet.

54 Septima † est, si hæres testatorem occiderit *l. 7. Lucius ff. de jur. fisc. l. cum ratio. §. Præterea. ff. de bon. damnat. l. his consequenter. §. 1. ff. famil. ercisc.* ubi jussus patris ita fit mentio, ut gloss. & Bart. *ibid.* aliique Dd.

com-

communiter inde concludant, etiamsi jussu patris defunctus interfectus sit, tamen ad fiscum bona occisi pertinere. Cujac. vero *observ.31.lib.6.* locum cum mutilum animadvertens ita restituit, ut legatur, quamvis jussu patris, cujus in potestate esset, adierit hæreditatem, vindicari eam fisco. Sed † sive jussu patris aditam 55
esse hæreditatem, sive defunctum interfectum esse dicamus, tamen ea fisco debetur, & non solum occidenti, sed & patri ejus aufertur, ne scelere commisso ejusmodi jussus iis prosit. Non † desunt quidem qui 56
hanc septimam causam locum habere negant eo casu, quo alius est, qui in eodem sit gradu cum interficiente. Sed contra recte sentiunt præter alios Baldus, Salicet. & communiter Dd. *in l. Hæreditas Cod. de his quib. ut indig.* Afflict. *in cap. 1. §. si duo fratres. num. 3. de feud. March.* Alberic. *in l. si sequens. in pr. ff. ad Syllan.* & hanc contrariam sententiam communem esse asserit Boss. *tit. de his quib. ut indign. num. 16.* & Peregr. *d. lib. 2. tit. 3. num. 2.* & addit Boss. *jam citato loco* pro hac sententia etiam judicatum fuisse eo casu, quo quidam fratres de Medda noctu in lecto patruum suum occiderant existentibus aliis fratribus, quibus nihil de homicidio constabat. Quod si vero substitutus cum hærede instituto concurrat aliud de substituto dicendum est. cum hic à fisco non excludatur, sed ei præferatur *l. hæres C. de Impub. & al. subst. l. unic. §. cum autem Cod. de caduc. tollend. & arg. l. si sequens ff. de SCto. Syllan.* quemadmodum & legata à testatore relicta fisco non applicantur sed is ad ea legatariis præstanda tenetur, etiamsi hæres ut indignus hæreditatem amittat, *l. cum tabulis §. fin. ff. de his quæ ut indign. l. hæreditates Cod. eod. l. cancellaverat. l. proxime ff. de his quæ in test. delen.* facit eam huc *l. non intelligitur §. cum ex*

causa ff. de jur. fisci. l. in facto §. fin. ff. de cond. & demonst. atque hoc ita se etiam in privilegiatis habet in casu *l. eum qui tacitum §. pro parte ff. de his quæ ut indign.*

57 Octava † est si quis testatoris uxorem vel liberos interfecerit *l. his consequenter. §. 1. ff. famil. ercisc.* Et
58 † licet non desint, qui in dubium vocent, an idem dicendum sit de fratre & agnatis testatoris, tamen *in d. §. 1.* nulla sit eorum mentio, nec in ulla alia lege ea extensio reperitur.

59 Nona † est, si quis defunctum gravis delicti reum fecerit, aut status controversiam moverit, sive ex testamento, sive ab intestato succedere velit *l. 1. l. si inimicitiæ. §. fin. & l. cum tabernaculis. ff. de his quæ ut idign.*
60 quod † tamen coarctandum est ad eum casum, quo post litem motam, & non ante, id factum, ut recte tradit Peregr. *d. lib. 2. tit. 10. num. 1.* ubi addit, id etiam in eo locum habere, qui ab intestato succedit.

61 Decima † est, si quis aliquem testari prohibuerit vel coegerit *l. 1. & tot. titul. ff. & Cod. si quis aliq. test. prohib. l. in scriptis. ff. de his quæ ut indign. l. Marcellus.*
62 *§. fin. ff. ad Trebell.* Coactio † vero non quælibet id operatur, sed ea, quæ in constantem virum cadit *l. metum ff. quod met. caus. c. ad audientiam. & c. cum dilectus.. ext. eod.* & ob metum induceret restitutionem in integrum *d. l. 1. §. Quod onerandæ. ff. quar. rer. act. non dat. l. fin. §. 1. & 2. ff. Quod met. caus. & l. interpositas. Cod. de transact.* Bald. Salicet. & Corn. *in l. 1. Cod. si quis aliq. test. prohib.* Bart. *in l. fin. nu. 11. ff. eod.* Paris. *cons. 67. nu. 41.*
63 *vol. 3.* Quod † si vero metus non intervenit tempore factionis testamenti, sed præcessit, nec usque ad eam duravit, non habebit metus eum effectum, de quo supra dictum est, sed perinde est, ac si metus non intervenerit, Innocent. *in cap. causam in matrimonii offic. delegat.*

de legat. quem allegat Bart. *in l. fin. num. 16. ff. si quis aliq. test. ir. prohib.* accedit Peregr. *d. lib. 2. tit. 6. num. 30.* ubi plures alios pro hac sententia allegat.

Undecima † in eo etiam, qui non metu, sed dolo 64
malo induxit testatorem ad testandum, & sibi relinquendum, constituitur a Dd. communi conclusione, ut testatum facit Peregrin. *d. tit. 6. num. 9.* ubi addit etiam, quod videatur ea conclusio bene probari per text. *in l. 2. ff. si quis aliq. test. prohib.* & *in l. Lucius. §. Sempronia. ff. de leg. 2.* Bagall. *in tr. de dol. lib. 2. divis. 6. nu. 13. vers. ex adverso.* Quando † vero quis solis blan- 65
ditiis & affectatis sermonibus efficit, ut testamentum condatur, & sibi aliquid relinquatur, non habet pœna locum, cum ita testatorem inducere & pellicere liceat *l. fin. si quis aliq. test. prohib. l. fin. C. eod.*

Duodecima † est, si testator in codicillis vel per 66
epistolam declaravit eum, cui aliquid reliquit, esse indignum, vel nihil ex testamento mereri. *l. cum quidam. ff. De his quæ ut indign. l. hæreditas.* & ibi communiter Dd. ubi † hoc ita statuitur, ut non addatur expresse 67
nec etiam innuatur, causam, cur indignus sit, nec mereatur quod relictum est, in codicillis vel epistola exprimendam esse, & a Dd. communiter ibidem receptum est, non esse necessariam hujusmodi causæ expressionem. Et † licet hæres non expresse indignus 68
appelletur, tamen pro indigno habendum, & fisco locum esse, si testator aliis verbis usus fuerit, per quæ satis declaretur & denotetur, eum male meritum esse, tradunt & allegant Bart. *in l. fin. col. fin. ff. si quis aliq. test. prohib.* Bald. *in l. 1. col. pen. Cod. eod.* Castr. *in l. hæreditas. C. eod.* sed hi Dd. id non dicunt.

Etsi † vero hæreditas dicatur codicillis auferri non 69
posse *l. hæreditatem. C. de codicill. §. ult. Institut. eod.* ideo-

que

que *in d.l.hereditas* etiam asseratur, tamen non refragatur, quo minus verum sit, quod de codicillis & epistola ex *d.l.hæreditas* jam dictum est. Quia dum testator in codicillis vel epistola dicit aliquem indignum vel non mereri successionem, non directo & simpliciter hæreditatem adimit, sed potius priorem suam voluntatem hac ratione declarat, eaque conciliatio *in d.l.hæreditas* reperitur. Verum autem si cancellatio totius testamenti facta sit, fisco locus sit, a vero potius ita hæres ut indignus privetur, ut alii hæredes, qui ab intestato successuri essent, ad hæreditatem admittantur, infra alio loco *hoc capite* ostendetur.

70 Decimatertia † est, si manifeste probatum fuerit, aliquem ita se gessisse, ut negligentia & culpa ipsius testator interierit. *l.indignum.ff.de his quib. ut indign.*

71 Est † autem etiam hujusmodi culpa & negligentia, si quis medicos vel nullos vel imperitos adhibuerit *l. quod si nolit. §.si mancipium ff. de Ædil. edict.l.necessarios.§.fin. ff.ad Sylan. l.si servum. in pr. ff.de verb.oblig.*

72 & † multo magis, si ita crudelis sit, ut non exhibeat alimenta *l.necare. ff.de lib.agnosc.*

73 Decimaquarta † est, si paterfamilias à familia necatus esse dicatur, & hæres nihilominus adierit, tabulasque apparuerit, antequam de servis sub eodem tecto locove quęstio habita, & innocentes per ultimum supplicium animadversum sit *l. si ea quæstio. l.minoribus l.cum frater. l. cum Syllaniano, & l.talis Cod. de his quib. ut indign.*

74 Decimaquinta † est si fœminæ per stuprum aliumve illicitum coitum cognitæ aliquid relinquatur, quo casu etiam illud fisco applicatur, & illi mulieri adimitur *l.Claudius.ff.de his quæ ut indign.* etiamsi † a milite
75

reli-

relictum esse constet. *l. miles ita. §. Mulier. ff. de test. milit. l. mulierem. ff. de his quæ ut indign.*

Decimasexta † causa est, si quis ex ea provincia, in 76
qua officium aliquod gerit, sibi matrimonio sociârit aliquam inde oriundam vel domicilium ibi habentem *l. aufertur. §. 1. d. tit.* Atque † hic observandum est, 77
discrimen inter virum & uxorem constitui *in d. §. 1.* cum vir quidem iis locis puniatur, non fœmina, nec huic aliquid auferatur ex eo, quod relictum est, idque proditum etiam est *in l. præfectus. ff. de rit. nupt.* Obstare † quidem videtur *l. uxori maritus. ff. de usu & usufr. leg. u.* sed hæc lex de ea loquitur, quæ scivit prohibitionem, atque ita prudens sciensque sua sponte nupsit; 78
textus vero *in d. §. 1.* pertinet ad ejusmodi fœminam, quæ non ita, sed potius per ignorantiam, & tanquam decepta, matrimonium contraxit gloss. *in d. l. uxori maritus. verb. repeti posse.* & *ibid.* Gothofred. *in not.* Borch. *in hoc cap. unic. nu. 75.*

Decimaseptima est, si † tutor pupillam suam duxerit *d. l. aufertur. §. 1. & l. fin. ff. de leg. 1.* ubi † etiam pœna 79 80
coarctata est ad solum maritum, nec ad fiscum pertinere dicitur, quod uxori à marito relictum est, idque similiter fit *in d. l. præfectus. ff. de rit. nupt.* pupillæ † vero appellatio hic ita accipienda est, ut requiratur in ea, quod non excesserit annum 29. propter textum *in l. si patris Cod. de interd. matrim.* ubi cum 25. anno conjungitur annus utilis, cujusmodi annus est quadriennium *l. ult. Cod. de temp. in integ. rest.* Ideoque etiamsi tutor rationes reddiderit, tamen matrimonium cum pupilla intra annum 28. ætatis non subsistit *d. l. si patris.* Hodie † vero jure Canonico matrimonium de 81 82
quo in superiori causa agitur, ut & inter tutorem & pupillum valere tradunt Salic. *in l. fin. num. 2. Cod. de*

 inter-

interdict. matr. inter pup. & tut. Felin. *in c. 1. num. 11. de sponsal.* Abb. *in c. fin. num. 2. de s. c. nupt.* Angel. Aret. *in §. illud. nu. 2. Instit. de nupt.* Peregrin. *de jur. fisc. lib. 2. tit. 10.* & plures alii, inter quos etiam sunt Germaniæ Jurisconsulti Wurmbs. *practic. forens. lib. 1. tit. 36. obs. 2. nu. 3.* Beust. *in tract. de sponsal. nu. 21. in fin.* & Schneidw. *ad tit. Instit. de nupt. part. 3. num. 14. vers. octavo ratione tutelæ. & vers. decimo inter præsidem.*

83 Decimaoctava † potest generaliter statui etiam in aliis, qui legibus prohibita matrimonia contrahunt *l. cum hic status. §. fin. ff. de donat. int. vir. & uxor.* idque præter alios ita tradunt Bald. *ibid.* Angel. *in d. l. fin.* Vasq. *de success. resol. lib. 2. §. 20. num. 25. vers. decimo si quis* & Peregr. *d. lib. 2. tit. 10. num. 9.* ex *d. l. aufertur. §. 1.* mirum vero est, ab aliis non addi alias leges, cujusmodi sunt *d. l. præfectus. d. l. fin. & d. l. si patris* cum primis vero huc pertinet *d. l. cum hic status. §. ult. ff. de donat. int. vir. & uxor.* ubi generaliter de iis agitur, qui matrimonium legibus prohibitium contrahunt. Etsi
84 † vero *in eo §. ult.* inter virum & fœminam non distinguatur, tamen hic textus restringendus est ex *d. l. aufertur. §. 1. d. l. præfectus d. l. fin. & d. l. si patris* ad maritum, & dicendum, quod ibi traditum est, in uxore non habere locum, idque ita de ea tradunt Vasq. Peregrin. Bald. & Ang. *supra citatis locis:* expendendum tamen simul est, hoc restringendum esse ad eam, quæ ex ignorantia peccavit, & decepta fuit, juxta distinctionem supra *in causa decimasexta* adductam.

85 Decimanona † est, si quis uxorem testatoris stupraverit, ex sententia gloss. *in l. sororem C. de his quib. ut indig.* per textus ab ea adductos. & ex Bartoli aliorumque communi conclusione *in d. l. sororem. & l. fidei-*
86 *commissum. Cod. de fideicomm.* ubi † Bart. *num. 2.* dicit,
hoc

hoc omni carere scrupulo, si vivo testatore delictum designatum est, eo vero casu, quo post mortem testatoris id factum est, magis dubium esse, quid dicendum sit, verius tamen se putare, quod idem hoc casu statuendum sit per text. *in l.1. C.de secund.nupt. & l.1. C.de his quib.ut indig.* idque communiter teneri testatur Joan. Gutierrez *Canonic.quæst.lib.2.cap.12.num.3.* Sed † *d.l.1. Cod.de secund.nupt.* loquitur de vidua ante annum luctus nubente, eoque singulari casu, quo bona defuncti fisco non cedunt, sed ad proximos ejus hæredes pertinent, ut ostendemus infra, ubi ad exceptionum jus deventum fuerit. 87

Vigesima † causa est, si quis hæreditatem compilaverit, qua in re tamen pœna non excedit compilationem, sed eatenus punitur quatenus compilavit *l.rescriptum.ff.de his quæ ut indign.* ubi Marcellus eleganti exemplo id illustrans ideo, inquit, si is qui quadringenta habebat, universa quadringenta legârit; & hæres centum subtraxisset, trecentorum quartam retinebit, septuaginta scilicet: & ducenta viginti quinque dabit legatariis. Ex centum, quæ surripuit, legatariis quidem dabit septuagintá quinque, reliqua, id est, viginti quinque, ad fiscum venient. 88

Vigesimaprima † causa est, si quis improbum pactum, vivente adhuc defuncto, de ejus hæreditate fecerit *l.quidam.§.1.* vel ut est in Π Florentinis *l.donari. §.fin. & l.seq.ff.de donat.l.2.in fin.ff.de his quæ ut indign.* Dd.*in l.fin. Cod.de pact.* 89

Vigesimasecunda † est, si testator instituat aliquem ut filium, qui postea suppositìtius post mortem testastatoris declaratus est, *l.aufertur in princ.ff.de jur.fisc. & l.si pater. C.de hæred.instit.* 90

Vigesimatertia † est, si quis vendat rem alienam 91

ſciens, emptori item ſcienti, indignus eſt pretium retinere, adeo ut id fiſcus auferat. gloſſ. Bald. & Salic. *in*
92 *l.2. C. de rei domin.* per rationem, quod † turpia lucra fiſcus auferat, *l. Lucius. ff. de jur. fiſc.* Afflict. in terminis *in cap.1. num.33.* per illum text. *de prohib. feud. alien. per Lothar.*

Atque ex his quidem, quæ hactenus dicta ſunt, manifeſtum evadit, quam plurimas & varias eſſe cauſas, ob quas bona ut indignis adimuntur, & fiſco vin-
93 dicantur. Notandum † vero eſt in iis cauſis, de quibus ſuperius diximus, & ob quas bona ita ut indignis auferuntur, ut non privatis, ſed fiſco applicentur, fiſci nonnunquam nullam fieri mentionem, & tamen perinde hoc accipiendũ eſſe, quaſi expreſſe fiſci facta eſſet mentio: idq; ita habet *in l.1. l. ei qui. l. in fraudem & l. cum tabulis. ff. de his quæ ut indig. l. indignum. & l. cum fratrem. Cod. eod. l. nam ei. ff. de donat. l. ſi quis ita. in fin. & l. ex parte. ff. de adim. legat. & nonnullis aliis locis.*
94 Quod † eo verius eſt, quia regulare jus eſt, quod quando alicui nõ ut incapaci, ſed ut vere indigno bona adimuntur, ea fiſco vindicentur, & inter regalia numerentur, quemadmodum ſupra oſtenſum eſt. In
95 † dubio vero & ubi non ſatis expreſſe contrarium cautum eſt, ſtari debet regulæ, & ſecundum eam fieri oportet interpretationem *l. ab ea parte. ff. de probat. l. in ſuis quoque §. puto. ff. de hæred. inſtit. c. ad decimas. de reſtitut. ſpol. in 6.* idque adeo verum eſt, ut Dd. nonnulli dicere ſoleant, regulę ita inhærendum eſſe ut Bononienſes Carotio, ſicut videre eſt apud Roland. à Vall.
96 *conſ.81. num.4. lib.1.* & alios Dd. Accedit † quod Fridericus ipſe in hac ſua conſtitutione, *de bonis quæ ut indignis auferuntur,* addat hæc verba: *niſi quæ ſpecialiter quibusdam perſonis conceduntur*, per quæ diſerte

ſtatuit,

ſtatuit, ut bona quæ ut indignis adimuntur, non referantur inter regalia, nec fiſco ſed aliis debeantur, neceſſe eſſe, ut hoc ſpecialiter ita lege ſit cautum, ea vero ſpeciali expreſſione ceſſante, in dubio vult dicendum eſſe, quod fiſco vindicentur ea bona & ad regalia ſpectent.

Verum † ut quale ſit hoc jus exceptionis, quo per 97
caſus ſpecialiter expreſſos à regula receditur, paulo plenius excutiamus, ſciendum eſt, quemadmodum Frider. generatim *in hoc c. un.* ejus juris meminit, ſic & Juſtinianum eodem modo de hoc jure loqui *in l. un. §. qua antiquis. Cod. de caduc. toll.* dum aliarum perſonarum, quam fiſci generatim de bonis, quæ ut indignis adimuntur, meminit, & quæ antiquis legibus de iis perſonis conſtituta ſunt, ſervari vult. Quæ igitur in ſpecie conſtituta ſunt de perſonis aliis quam fiſco, poſſunt ex legibus, quas Juſtinian. *in d. §. qua autem antiquis* appellat antiquas, depromi, nec ſolum ex illis legibus, ſed & ex parte ex novo jure, & quidem etiam Novellarum, quemadmodum patebit ex iis, quæ de ſpecialibus caſibus ſubjiciemus. Operæ pretium enim me facturum exiſtimo, ſi exceptiones aliquot addidero regulari juri, de quo antea dictum eſt.

Prima † igitur exceptio erit, ſi uxor poſt mortem 98
mariti intra annum luctus tranſierit ad ſecundas nuptias. Huic enim omnes hæreditates ſuprema alicujus voluntate relictæ, vel etiam mortis cauſa donata ita denegantur, ut tamen non ad fiſcum, ſed ad hæredes vel cohæredes vel ab inteſtato ſuccedentes pertineant *l. 1. Cod. de ſecund. nupt. & Novell. 22. de nupt. §. ſi qui vero prioribus.* Et ſimiliter nihil ex donatione propter nuptias, vel aliis bonis mariti conſequitur, & in his etiam fiſco iſti hæredes præferuntur, ea † ta- 99

men reſtrictione ut illud locum habeat in decem perſonis contentis edicto Prætoris unde decem perſonæ, cujusmodi ſunt pater, mater, avus, avia, filius, filia, nepos, neptis, frater, ſoror. Poſt quos demum fiſco in bonis illius mariti locus eſt. *d.l.1. & l.2. Cod.de*
100 *ſecund.nupt.& d.§.ſi quis vero prioribus.* Verum † etiamſi hoc ita ſe habeat jure civili, tamen jure Canonico inde receſſum eſt, cum viduæ eo jure intra tempus luctus jure civili conſtitutum nubere liceat *cap. pen.de ſecund. nupt. & cap.fin.eod.* ubi in fine additur, quod in his ſeculares leges non dedignentur ſacros canones imitari. Nititur hoc jus Canonicum authoritate Apoſtoli Pauli *1.Corinth.cap.7.* idque ita facit, ut & *in d.cap.pen.& d.cap.fin.* hanc authoritatem alleget. Diſputant tamen hac in re contra jus Canonicum Jacob.Curt.*conject.lib.3.cap.9.* & Connan.*lib.8.cap.7.*
101 Sed † hoc jus uſu comprobatum eſt non ſolum apud Pontificios, verum etiam in reformatis eccleſiis, idque paſſim experientia teſtatum facit.

102 Secunda † eſt, ſi tutor cum teſtamento datus eſt, ſe à tutela excuſaverit, qui ob hanc excuſationem & recuſationem, qua detrectat onus tutelæ, privatur legato ſibi relicto, ut indignus, nec tamen hoc ad fiſcum transfertur, ſed filio cujus utilitates deſertæ ſunt, relinquitur, ut ait JCtus *in l.poſt legatum. §.amittere ff. de his quæ ut indig.* idem proditum eſt *in l.ſi legatarius in fin.C.de legat.& l.tutor petitus. §.1. l.Neſennius Apol-*
103 *linaris & l.ſed hæc nimium.ff.de excuſ.tut.* Atque † hoc *in l.etiamſi ff. de leg.1.* ita ampliatur, ut licet tutor in parte bonorum ſe excuſaverit, tamen totum quod ei relictum eſt, auferatur, & ad eum, de quo diximus, filium ſive pupillum pertineat.

104 Tertia † eſt, ſi liberi aut parentes, agnati aut cognati,

gnati, vel etiam extranei hæredes in redemptione testatoris captivi negligentes se præbuerint. Nam his, si hæredes nihilominus scripti sint, successio tanquam indignis denegatur, nec tamen fisco debetur, sed ecclesiæ ejus civitatis, ut eam hæreditatem conferat & expendat in redemptionem captivi *Novell. 115. ut cum de appell. cap. 3. §. si unum. & auth. si captivi. Cod. de episc. & cler.* In † quibus locis observandum est, simul ex- 105
ceptionem, quo ad hanc pœnam, statui in minoribus 18. annis, & sic eam pœnam non solum ad majores 25. annis, sed etiam ad minores ex hoc jure pertinere modo, decimum octavum annum excesserint.

Atque ex hac tertia exceptione notandum etiam illud est, de quo superius aliquid attigimus, quod videlicet non solum in antiquis legibus, sed & novo jure reperiantur casus, in quibus bona ut indignis ita auferuntur, ut non fisco sed aliis applicentur. Atque est hoc novum jus tertiæ exceptionis ejusmodi, ut secutum sit novam constitutionem Justiniani quę extat *in d. l. unic. C. de caduc. toll.* ubi antiquarum legum meminit, ex quibus aliis etiam personis, quam fisco, talia bona debentur.

Quarta † est, si legatarius vel fideicommissarius 106
testamentum, in quo sibi aliquid relictum est, ad defraudandum hæredem celaverit, illudque postea in lucem prodierit. Hic enim etiam, ne calliditatis suæ fructum percipiat, tanquam indignus ab eo, quod relictum est, repellitur, idque ita fit, ut non fisco vindicetur, sed quasi non scriptum remaneat apud hæredem scriptum *l. si legatarius. C. de legat.*

Quinto † est, si hæres institutus rogatus sit hære- 107
ditatem restituere, & per prętorem adire eam coactus fuerit. Hic, ut contemnens defuncti voluntatem ejus-

que preces per hanc voluntatem expressas, ita punitur, ut nihil ex voluntate defuncti consequatur, nec tamen, quod illi aufertur, ad fiscum pertinet, sed ad fideicommissarium transit *l. si patroni. §. qui fideicom-*
108 *missum cum aliquot §§. seqq. ff. ad SC. Trebell.* ubi † ex verbis Papiniani colligitur, id eo casu maxime locum habere, si post impletam conditionem hæres institutus adire hæreditatem coactus fuerit, pendente vero conditione, durum esse idem probare, ut ibi ait idem Papinian.

109 Sexta † est, si quis aliquem instituerit ut filium vel fratrem, quem falso putabat filium vel fratrem esse, Huic putativo filio vel fratri ita aufertur hæreditas, ut in reliquos proximos propinquos, & non ad fiscum transferatur *l. si pater tuus & l. nec apud. C. hæred. Institut.*

110 Septima † est, in marito uxorem & uxore maritum occidente. Marito enim dos, quam de jure lucrari poterat, mortua uxore aufertur, & hæredibus uxoris debetur, & econtra uxori adimitur, quod ex bonis mariti lucrari poterat, & hæredibus mariti competit, *l. si ab hostibus. §. fin. ff. solut. matrim.* Et licet Bart. *in l. fin. in fin. ff. de his quæ ut indign.* distinguendo inter pactum & statutum tradat, id in iis quidem, quæ ex pacto, non autem quæ ex statuto debentur, locum habere, tamen contrarium verius est, urgente id juris ratione & textu *in d. §. fin.* simpliciter & indistincte loquente. Atque hæc contraria sententia communiter à Dd. contra Bartolum est recepta, teste Claro *in §. homicidium nu. 22. vers. sed quid si maritus.* præterea
111 generatim † quidem expediti juris est, ei, qui alium interficit, auferri emolumentum, quod alias post mortem defuncti ex bonis ejusdem erat percepturus

l. cum

l. cum ratio. §. praeterea. ff. de bon. damnat. l. Lucius. ff. de jur. fisc. l. his consequenter. §. 1. ff. famil. ercisc. Sed ut ex iisdem locis apparet, totum hoc fisco vindicatur, ideoque hoc ipsum superius retulimus ad regulare jus, & diximus, unam esse ex iis causis, ob quas fisco applicantur ea, quæ ut indignis auferuntur, merito ergo, quod speciatim de marito uxorem, & hac eum, occidente eorumque hæredibus diximus, ad singulare sive exceptionis jus pertinere dicitur.

Octava † est, si liberi furiosorum parentum, vel etiam parentes furiosorum liberorum curam non habeant, & alius eos in curam suam recipiat. Quo casu liberi à parentum & parentes à liberorum successione arcentur, & hæc ipsa successio transfertur ad alium, à quo post denunciationem liberis vel parentibus negligentibus factam cura suscepta est, idque ita se habet, etiamsi hic omnino extraneus sit. *Nov. 115. ut cum de appellatione, §. si quis de prædictis parentibus. & auth. liberi furiosi. Cod. de episc. aud.* Atque hic observandum est, hanc exceptionem non minus ac tertiam non esse ex antiquis legibus, sed ex novo jure, & quidem Novellarum. Non † obscure tamen ex *d. §. si* 113 *quis ex prædictis parentibus.* colligitur, si non extiterit alius, qui curam furiosi habere voluit, fisco hæreditatem vindicari, idque annotat etiam gloss. *in d. auth. liberi furiosi in verb. neglexerint.* Atque huc facit text. *in l. indignum. de his quæ ut indig.*

Nona † est, si quis inimicitias exercuerit capitales 114 cum defuncto, vel ei maledixerit, quo casu eo, quod sibi legati vel fideicommissi particularis nomine relictum est, ita ut indignus redditur, ut non fisco cedat, sed apud hæredem remaneat. *l. 3. §. fin. de adim. legat. l. si inimicitia in prin. ff. de his. quæ ut indig.* & ibi gloss. ex-

presse dicens, illud apud hæredem remanere. Idem tradit Bart. *ibid. nu. 1.* & eum sequitur Alexand. *in l. hereditas. nu. 5. C. eod.*

115 Decima † est in eo, qui non paret præcepto defuncti. Nam quod huic ideo aufertur, non statim cedit fisco, sed aliis defertur *l. non oportet. Cod. de his quib.*
116 *ut indig.* & *Nov. 1. cap. 1.* ubi † simul præscribitur, quo ordine ad substitutos cohæredes, fideicommissarios universales & alios, qui in testamento comprehensi sunt, pertineat id, quod contumaci aufertur, & simul additur, post eos, qui testamento comprehensi sunt, admittendos esse hæredes legitimos sive ab intestato venientes, ut mirum sit Irnerium horum in *Auth. hoc amplius. Cod. de fideicommiss.* quam ex *d. Novell. 1. cap. 1.* desumpsit, non meminisse. Julianus vero in sua *Epitome illius Novellæ* ita eorum mentionem facit, ut etiam eos in specie appellet agnatos & cognatos. Obser-
117 vandum † vero est & illud ex eadem Novell. *legitimis hæredibus deficientibus, vel quod aufertur accipere nolentibus, quemlibet extraneum, a quo voluntati testatoris satisfiat, vocari atque hoc ipsum fisco præferri.* Ex quo manifestum evadit, quantopere Justiniano curæ fue-
118 rit, ut voluntas defuncti effectum sortiatur. Si † vero extraneus noluerit implere, quod testatori placuit, tum demum fisco locus erit, ut ibidem à Justiniano constituitur.

119 Undecima † est, quod mater debito tempore filio tutorem non petens, ut indigna privetur ejus successione *l. 2. §. si mater. ff. ad Tertull.* & *l. omnem. Cod. eod.* & tamen bona ejus filii non fisco vindicentur, sed iis debeantur, ad quos pertinerent, si mater non esset *d. l. 2. §. fin.*

120 Duodecima † est, si in una persona cum indigni-

tate

tate concurrat incapacitas, quo casu incapacitatis causa ita attenditur, ut favore eorum, ad quos incapace excluso pertineret hæreditas fiscus, non habito respectu indignitatis, excludatur & illi admittantur. Ripa *in l.1.num.155. ff.de vulg.& pupill.subst. & resp.2. in 4. dubio.lib.1.* Socin.jun. *cons.3. num.14. & 24.lib.1.* Peregr. *de jur.fisc.lib.2. tit.3.nu.26.* ubi hanc rationem addit, quod in concursu harum causarum fortior sit causa incapacitatis.

Decimatertia † est, quod eo casu, quo indignus 121 per mortem vel temporis lapsum excluditur, fisco non sit locus, sed successio à defuncto proveniens remaneat penes illos, apud quos mansisset, si indignus non fuisset in medio, ut docent Paul. Castr. & Alex. *in l.Hæreditas. C.de his quib.ut indig.* Boss.*tit.eod.nu.18.* & Peregr.*d.tit.2.num.28.* Addi vero his omnibus tanquam in jure Exceptionis fundatis possunt quæ supra de substituto legatis & prælegatis causæ septimæ *num.56.* Apparet autem ex jam dicta ultima & multis aliis supra adductis exceptionibus ab eo, quod indigno aufertur fiscum ita excludi, ut plerunque iis deferatur, quibus deberetur si indignus non fuisset in rerum natura.

Atque hæ quidem sunt præcipuæ exceptiones hujus regulæ: adduntur † vero & nonnullæ aliæ à Matth. 122 de Afflict. *in hoc cap.unic. verb. Et quæ indignis.* Sed non omnes ab eo adducti casus speciales sunt ejusmodi, ut huc quadrent, & iis fidendum sit. Tale est quod *ex l.si quis incesti. Cod. de incest.nupt.* ab eo traditur, *in vers.secundus casus.* Nam ea lex pertinet ad incestas nuptias, & loquitur de bonis incestas nuptias contrahentium, ad quæ peculiariter spectat undecimum regale, in quo Fridericus bona etiam eorum, qui

qui ita inceſtum committunt, ut matrimonium inceſtum contrahant, inter regalia vult referri, atque inde non ſolum illud conſequitur, quod hoc decimum regale, in quo nunc verſamur, non pertineat ad ea bona, ſed & fiſco Imperatorio hæc debeantur, ideoque alieniſſimum ſit à jure exceptionis, de quo nunc agimus, ſi cum Matthæo de Afflict. dicere velimus, hæc bona
123 eſſe etiam inter caſus ſpeciales referenda. Tale † etiam eſt, quod *in d. verſ. ſecundus caſus* tradit idem Matth. de Afflict. ex *l.1. C. de natural. lib.* quæ eſt Conſtantini Magni & antiquata per *Novell.117. ut lic. matr. & av. §. illo indubitanter*, unde ex *d.l.1.* hodie non eſt
124 conſtituenda exceptio. Sic † & tale eſt, quod *ibid. verſ. Octavus caſus eſt.* tradit de eo, qui incapax eſt.
125 Nam † exceptio debet de regula & ſubjecta materia. Hic vero ſubjecta materia eſt indignitas, non incapacitas, & regulare jus eſt de iis, quæ ut indignis auferuntur, cum de incapacibus regulariter certi juris ſit, quod ii ſtatim faciant locum alteri, & ipſo jure à bonis repellantur, eaque non fiſco cedant, ſed illis deferantur, qui ea caperent, ſi incapaces in medio non eſſent, cujusmodi ſunt ſubſtituti vel conjuncti, vel alii ab inteſtato venientes. Eo vero minus mirum eſt jus regulare quo indigni puniuntur & fiſco applicatio fit tam multis Exceptionibus de quibus ſupra in ſpecie dictum eſt reſtringi & limitari, quod etiam ſup. *cap. 8. de mulctarum pœnarumq́; compendiis* oſtenſum ſit permultos ſpeciales caſus eſſe in quibus ejusmodi compendia contra regulare jus non fiſco applicantur ſed ad alios pertinent.

CAPUT

CAPUT XI.

De bonis contrahentium incestas nuptias.

SUMMARIA.

1. Nuptiæ prohibitæ sunt vel incestæ, vel inutiles.

2. Nuptiæ incestæ quæ?

3. L. Sororis ff. de rit. nupt. & l. si adulterium §. incestum. Ad l. Jul. de adulter. *declarantur.*

4. Nuptiæ inutiles quæ?

5. Incestus est duplex, juris gentium, & civilis.

6. Incestus juris gentium quis?

7. Incestus juris civilis quis?

8. Incestæ nuptiæ nec matrimonii, nec ullius justæ conjunctionis nomen merentur, easq́ contrahentes vir & uxor non dicuntur.

9. In incestis nuptiis nulla censetur esse dos, nec donatio propter nuptias, adeo, ut etiamsi promittantur, tamen nulla actio de iis competat, quod & in omnibus lucris nuptialibus, quæ conjunx unus ex alterius bonis consequi posset, locum habet, nu. 10.

11. Ex incestis nuptiis procreati liberi, non sunt in potestate parentum.

12. Incestas nuptias contrahentes etiā in liberis justis ex alio matrimonio natis jus patriæ potestatis amittunt.

13. Incestuosi liberi ne quidem naturalium liberorum nomen merentur, sive horum in legibus & statutis, sive in ultimis voluntatibus fiat mentio, nu. 14.

15. Incestas nuptias contrahentes non succedunt liberis.

16. Incestuosi liberi non succedunt parentibus, nec ullis transversalibus, sive ex utroq́ sive uno tantum parente conjunctis, num. 17.

18. In-

18. Incestuosi liberi nec inter vivos, nec ex ultima voluntate patris aut matris, per se, vel interpositam personam, quicquam capere possunt.

19. Incestuosus liberis ex parentum bonis jure civili denegantur quoque alimenta, jure tamen Canonico aliud obtinet. nu.20. *idq́, etiam in foro seculari servandum est,* nu.21. *nisi liberi aliunde alimenta habeant, aut honeste acquirere possint,* nu.24.

22. Incestuosis parentibus de jure etiam civili alimenta à liberis ex alio matrimonio legitime natis præstanda sunt, & quæ sit ratio. nu.23.

25. Causa cessante cessat effectus.

26. Incestas nuptias contrahentes infamia notantur, & jure Canonico habentur pro excommunicatis ipso jure, nu.27. *Privantur etiam jure civili dignitates, & honestiores in exilium mittuntur, humiliores vero etiam inflictione verberum puniuntur,* nu.28.

29. Quibus additur, quod de pœna capitali per Nov. 154. *in provinciis Osdroena & Mesopotamia ob frequentiam delinquentium constitutum est.*

30. Incestas nuptias contrahentium bona omnia fisco vindicantur, & si liberi vel alii descendentes extent, his debentur, nu.31. *idq́; utroq́; casu ipso jure fit,* nu.36. *licet ad possessionem avocandam requiratur sententia declaratoria facti,* nu.37.

32. Incestarum nuptiarum pœna ex quorundam sententia etiam in nuptiis inutilibus locum habet, contraria tamen verior est, & communiter approbata, nu.33.

34. Nov.12. §.Sancimus &c. *declaratur.*

35. Incestarum nuptiarum pœna an locum habet in nuptiis de solo Canonico jure incestis? & quatenus per d.Nov. à lege si quis incesti C. de incest. & inutil. nupt. *receditur.*

38. In-

38. Incestas nuptias contrahentium bona de regalibus esse, cum reliquo etiam jure communi, quod Friderici constitutionem in hoc cap.unic. *antecessit, congruit.*

39. De incestis nuptiis quomodo secundum reliquum jus commune restringi debeat quod à Friderico sine distinctione constitutum est.

40. Per Novell.134. *quibus Novellis, quoad publicationem bonorum, non sit derogatum?*

41. Incestarum nuptiarum pœna, quoad publicationem bonorum, ad sponsalia de futuro eo casu, quo nuptiæ incestæ forent, non est extendenda, & nu.47.

42. Sponsalia quid sint?

43. Nuptiarum prohibitionem ad sponsalia non trahi, non est rarum.

44. Non sponsalia, sed matrimonium contrahere prohibetur in provincia officium administrans cum aliqua exinde oriunda, vel domicilium ibi habente.

45. Ad nuptias secundas, si intra annum luctus transeat fœmina, punitur, non autem si tantum sponsalia contrahat.

46. Donatio inter virum & uxorem, non autem inter sponsum & sponsam est prohibita.

48. L.Oratio ff.De ſponſalib.*declaratur.*

49. Incestarum nuptiarum pœna an habet locum in matrimonio sive sponsalibus de præsenti contractis, si pœnitentia ducantur contrahentes, nec carnalis copula fuerit secuta?

50. Nuptias non concubitus sed consensus facit.

51. c. Etſi neceſſe. de donat. inter vir. & uxor. *declaratur.*

52. In nuptiarum pœnis in foro seculari jus civile attenditur, licet alias in causis matrimonialibus jus Canonicum huic præferatur.

53. Ince-

53. Incestus per illicitam copulam absq; nuptiis commissus non eadem, qua incesta nuptia, punitur pœna. & num.55. & 64. *eaque sententia communiter est recepta* num.65.

54. De incestu sine matrimonio commisso nulla certa pœna jure civili expresse constituta est.

59. L. si quis viduam ff. de quæstionib. *declaratur.*

57. L. si adulterium in princip. ff. ad l. jul. de adult. *declaratur.*

58. Adulterii pœna qualis hodie sit in viro, item in muliere nu.59.

60. Adulterii pœna olim non erat gravior quam relegationis.

61. Jus novum non facile ad consequentia trahi debet.

62. In incestu locum habere pœnam mortis est communis, sed minus vera Interpretum sententia, & licet admitteretur ea, tamen inter incestum juris gentium, & juris civilis distinguendum esset nu.63.

66. A nuptiarum jure prohibitarum pœna excusationem prabet ignorantia sive error facti, non tantum in muliere sed & in viro, nu.67.

68. Ignorantia facti prasumitur.

69. Ignorantia facti juramento probari potest.

70. Fallit, si specialis aliqua prasumptio eam alleganti adversetur, nisi constet hanc non esse concludentem: Ignorantia crassa & supina in delictis non excusat, pœna tamen in ea mitior merito est cum ordinaria.

71. Ignorantia sive error juris non eodem loco, quo error facti haberi debet.

72. Ignorantiam juris etiam pœna incestus excusare communis est Interpretum sententia, sed à veritate aliena nu.73.

74. Ignorantia juris civilis, non etiam juris gentium

fœmi-

fœminam, maritum vero ne quidem ignorantia juris civilis a pœna incestus excusat.

75. *Irnerius reprehenditur, quod* in auth. incestas C. de incest. nupt. *vocabulum legis vel juris omiserit.*

76. *Ignorantia juris in lucris non in damnis nocere dicitur, quod quomodo accipiendum vide* nu. seq.

77. L. Juris ignorantia & l. Error facti. ff. de jur. & fact. ignor. *explicantur.*

78. *Ignorantia juris a pœna 50. aureorum non excusat libertum sine venia patronum in jus vocantem, ut nec eum, qui, quod suum est alii possidenti per vim aufert,* num. 79.

80. *Ignorantia juris lapsus fœminam, quæ nondum eluxit, ducens de jure civili notatur infamia.*

81. *Ignorantia juris fœminis in damnis & dispendiis prodesse censetur.*

82. *Scientia juris potius quam ignorantia præsumitur, si clam matrimonium fuerit contractum.*

83. *Ad regalia referendum esse, quod Princeps virginibus aut mulieribus abuti, vel eas invitas aut invitis parentibus aliis matrimonio jungere possit, male quosdam existimare.*

UNdecimum regale sunt bona contrahentium incestas nuptias. Sunt † incestæ nuptiæ, sunt etiam 1
inutiles, & ad utrumque hoc nuptiarum genus spectat *Rubrica Cod. de incest. & inutil. nupt.* & leges ibidem subjectæ. Incestæ † nuptiæ esse censentur, quæ 2
ob sanguinis conjunctionem vel affinitatem prohibentur *l. fin. ff. de rit. nupt. l. si quis viduam ff. de quæst. c. lex illa 36. quæst. 1.* Neque aliud vult Ulpian. *in fragment. Institut. tit. 5.* dum ait, si quis eam, quam non licet, uxorem duxerit, incestum matrimonium contrahit. Nam hæc Ulpiani verba coarctanda sunt ad ea, quæ ibi ante-

tecedunt, ubi loquitur de iis, inter quos est sanguinis vel affinitatis conjunctio, ideoque quæ mox subjicit de incesto matrimonio, perinde accipienda sunt, ac si dixisset, incestum matrimonium contrahi, si quis eam, quam ob sanguinis vel affinitatis conjunctio-
3 nem non licet, uxorem duxerit. Consimili † ratione licet Paulus *in l. sororis. de rit. nupt.* generaliter respondeat, quod incestus dicatur committi si quis aliquam duxerit ex iis, quas legibus aut moribus prohibetur uxores ducere: tamen hoc responsum restringendum est ad eas, cum quibus consanguinitatis vel affinitatis ratione matrimonium contrahere prohibemur. Et cum eadem restrictione accipiendum est responsum Papiniani *in l. si adulterium. §. incestum ff. ad l. Jul. de adult.* dicentis, incestum per illicitam matrimonii
4 conjunctionem committi. Reliquæ † nuptiæ, quibus consanguinitatis vel affinitatis impedimentum non obstat, sunt illæ, quæ inutiles dicuntur. Sic jure civili interdicitur matrimonium inter tutorem & pupillam *tot. titul. Cod. de interd. matrimon. int. tut. & pupill.* & tamen hæ nuptiæ non censentur esse incestæ, sed potius inutiles dicuntur, & generali appellatione illicitarum & prohibitarum nuptiarum continentur, idque de aliis similibus casibus, in quibus matrimonium legibus est prohibitum, dicendum est, *l. qui contra C. de incest. & inutil. nupt.*

5 Incestæ † nuptiæ duplici jure dicuntur prohiberi, & pro incestis haberi, nimirum jure gentium, & jure civili. Est enim incestus alius juris gentium, alius juris civilis. *dict. leg. fin. ff. de rit. nupt. l. fin. §. fin. ff. de condict. sin. caus. & dict. leg. si adulterium §. 1.*
6 *ff. ad l. Jul. de adult.* Ex † quibus & similibus locis simul liquet, incestum juris gentium esse, si quis aliquam

quam duxerit ex ascendenti vel descendenti linea. Jure † civili vero incestum committi, cum contra 7
prohibitionem legis ducitur ea, quæ in transversa linea conjuncta est, & utrumque genus incestus affinitatis ratione etiam committi.

Pœnæ contrahentium incestas nuptias sunt multiplices & variæ. Nam † matrimonium omnino nul- 8
lum est, nec ullius justæ conjunctionis nomen meretur, contrahentesque vir aut uxor non dicuntur. *§. si adversus. Instit. de nupt. de nupt. l. si quis incesti. Cod. de incest. & inutilib. nupt.* nulla † etiam censetur in ejus- 9
modi nuptiis dos vel donatio propter nuptias esse, nec ullo modo subsistit dotis vel donationis propter nuptias promissio, ita ut exigi non possit, nec ulla actio de iis competat *l. incesta ff. de nup. d. §. si adversus. & d. l. si quis incest.* idque † de omnibus lucris nu- 10
ptialibus, quæ unus conjunx ex alterius bonis alias consequi possit, dicendum est *d. l. qui contra. Cod. de incest. nupt.* Et quemadmodum matrimonium nullum, item dos & donatio propter nuptias nulla esse censetur, sic † & liberi ex tali conjunctione nati non 11
sunt in potestate parentum, perindeque habentur ac si nulli essent liberi, *d. l. si quis incesti. & d. §. si adversus.* ideoque nec in potestate parentis sunt *d. §. si adversus.* facitque textus *in princ. Inst. de patr. potest.* Imo † & in 12
liberis justis, ex alio matrimonio natis, parentes jus patriæ potestatis amittunt. *Novell. 12. §. si vero contigerit.* & † ne naturalium quidem liberorum nomen me- 13
rentur ex incestis nuptiis nati *Novell. 74. Quib. mod. nat. fil. legit. §. fin. Novell. 89. quib. mod. natur. effic. sui §. fin. & auth. ex complexu. Cod. de incest. nupt.* idque † ita 14
se habet non solum in legibus & statutis, sed & si in testamentis aliisque ultimis voluntatibus eorum fiat

mentio Bart. & Alex. *in lib. ex facto. §. si quis rogatus. ff. de Trebell.* Abb. Felin. & Dec. *in cap. in præsentia. de probat.*

15 Non † succedunt etiam parentes hujusmodi liberis Bart. *in l. fin. ff. de his quib. ut indig.* Angel. *in §. præferuntur. num. 18. Institut. ad SC. Tertull.* Chassan. *in consuetud. Burgund. tit. Des succession. Rubric. 7. §. 1. n. 1.* & Forster. *de success. lib. 6. cap. 50. num. 10. & 11.* Joan. Baptist. *in l. quà illustris. num. 77. Cod. ad SC. Orphician.*

16 nec † econtra libri succedunt parentibus etiamsi sit mater vel alius ascendens per lineam maternam *l. si quis incesti. Cod. de incest. nupt. d. Novell. 12. §. Sancimus. d. Novell. 89. § fin.* gloss. *in §. novissimi. vers. admitti.* & ibi Angel. *Inst. ad SC. Orphician.* Bald. *cons. 267.* incip. *ad evidentiam. num. 10. lib. 1. & cons. 457. num. 7. lib. 5.* Afflict. *decis. 96. num. 4.* Joan. de Anan. *cons. 95. num. 1.* Cravett. *cons. 184. num. 3.* Socin. Jun. *cons. 69. nu. 4. lib. 1.*

17 neque † etiam fratribus, sororibus vel aliis transversalibus ex utroque, aut ex uno parente tantum conjunctis, Angel. *in §. vulgo. num. 9. Inst. de success. cognat.* Hostiens. *in summ. titul. Qui fil. sint. legit. circ. princ.* Afflict. *d. decis. 97. num. 2. & 4.* Alex. *cons. 174. num. 2. lib. 5.* Joan. de Anan. *d. cons 95. num. 1. vers. deinde supervenit.* Foster. late in *d. cap. 50. nu. 10. & seqq.* Schrader.

18 *de nupt. nu. 114.* neque † ex donatione inter vivos, vel etiam ex ultima voluntate patris vel matris per se, vel etiam interpositam personam capere aliquid possunt *d. l. si quis incesti.* Cravett. *cons. 20.* incip. *divino subsidio num. 3.* Forster. *d. c. 50. num. 2.* Corn. *cons. 93. num. 24. & cons. 236. nu. 5. lib. 2.*

19 Accedit † his quod alimenta etiam liberis ex hujusmodi matrimonio natis denegentur ex parentum bonis *d. Novell. 89. §. fin.* Cæterum licet hoc jure civili

vili ita ſe habeat, tamen † jure Pontificio aliud obti- 20
net *cap. cum haberet de eo qui dux. in matrimon. quam*
per adulter. quod jus certe naturali æquitate eſt ſuffful-
tum, quia duriſſimum eſt liberos ob parentum delicta
pœnam luere, atque ita ut neceſſariis etiam alimentis
detraudentur, *l. crimen. ff. de pœn. l. ſpuri. ff. de decur.*
ubi Papinianus ait, ſpurios & ex inceſtu natos decu-
riones fieri poſſe, quod non ſit impedienda dignitas
ejus, qui nihil admiſit, ideóque multo minus ex natu-
rali æquitate neceſſaria alimenta hujuſmodi perſonis
deneganda ſunt, cum præſertim ea denegans necare
videatur *l. necare ff. de lib. agnoſc.* Quo † fit ut Inter- 21
pretes ob hanc naturalem æquitatem frequentiori
conſenſu (de quo teſtatur Gail. *obſ. 88. num. 4. lib. 2.*)
ſtatuant, Jus Canonicum hac in parte in foro etiam
ſeculari ſervandum, & proinde ſic à judicibus pro-
nunciandum, idque paſſim praxi receptum eſſe vide-
mus, & ait Beuſt. *de matrim. quæſt. 60. verſ. Et licet jus*
civile. ſaxonicos Judices Conſiſtoriales in ea re jus
Canonicum ſervare. Parentibus † vero, qui inceſtas 22
nuptias contraxerunt, à liberis, ex alio matrimonio
legitime natis, alimenta præſtanda ſunt jure etiam ci-
vili, nec hic neceſſe eſt, recurrere ad jus Canonicum
extantibus hujuſmodi liberis. Nam id diſerte cavetur
in d. Novell 12. §. ſi vero contigerit. ubi in patris perſo-
na hæc additur ratio, quod † licet legum contemptor 23
& impius, tamen pater ſit, quæ ratio ſi tanti eſt mo-
menti, ut ob eam, naturali æquitate urgente, alimen-
ta debeantur parentibus, qui tam graviter delique-
runt, merito dicemus eo verius eſſe ex naturali æqui-
tate, quod ſupra dictum eſt de liberis, qui ex talibus
parentibus nati ſunt, quia licet ex talibus parentibus
nati ſint, tamen liberi ſunt, & præterquam quod li-

beri sunt, recte de iis enunciatur, quod Papinianus ait, *in d.l.spurii*, nihil videlicet admisisse eos. Verum licet de jure Canonico ejusmodi liberis præstanda
24 sint alimenta, tamen † si aliunde alimenta habeant, vel honeste acquirere possint, parentes ad eorum præstationem non tenentur. *l.si quis a liberis. §.1.ff.de lib.agnosc.* Bald.*in l.neque mater.num.3. Cod.de jur.dot. & in consil.116.num.1.vol.2.* Bald.Novell.*in tract.de dot. part.6.priv.16.col.2.vers. si tamen talis.* Hartm.*practic. forens.lib.2.tit.37.obs.3.n.10.* Guil.*d.obs.88.nu.9.* Et facit pro hac sententia, quod, cum necessitas alimentorum
25 cesset, dici posset, cessante † causa cessare effectum *c.cum cessante.de appellat.*

26 Ut † autem ad plures alias pœnas incestas nuptias contrahentium transeamus, sciendum est, iis etiam infamiæ pœnam irrogari *cap.consanguineorum.*juncta
27 gloss.3. *quæst.4.* cui † pœnæ canones & illam adjiciunt, quod ita delinquentes ipso jure sint excommunicati *cap.cum habebat. de eo qui dux.in matrim. quam*
28 *per adult.& clem.eos.de consang.& affin.*Præterea † jure civili, & quidem Novellarum, cingulo, id est, dignitate privantur, & in exilium mittuntur honestiores, humiliores vero etiam inflictione verberum puniuntur *d.Novell.12. §.sancimus. & auth.incestas. Cod.de incest.*
29 *nupt.* quam † pœnam in provinciis Osdroena & Mesopotamia duriorem esse voluit Justin.*in Novell.154. de his qui in Osdroena illicit.contrah.nupt. §.1.* ubi sine ulla distinctione personarum capitis pœna plectuntur, qui in illis provinciis incestas contrahunt nuptias, idque ob frequentiam delictorum, quod nimirum nimis multi se hoc crimine pollucrent.

30 His † pœnis omnibus accedit, quod delinquentium bona omnia fisco vindicentur, idque quoad

præ-

præfatas provincias speciatim constituitur *in d. Nov. 154.* generaliter vero cavetur *in d. Novell. 12. §. sancimus.* ubi non solum dotis fit mentio, sed & aliarum facultatum, & fisco deberi dicuntur. Constitutum quidem fuit etiam antea aliquid de confiscatione bonorum adversus eos, qui incestas contrahunt nuptias *in d. l. si quis incesti* sed Justinianus ab ea per generalem suam constitutionem *in sua Novell. 12.* recedere, & eam exasperare, novumque jus introducere voluit. Nam *in d. l. si quis incesti.* non solum liberis antea ex legitimo matrimonio natis, sed & nonnullis aliis personis reservantur bona conjugum, & quidem liberis usque ad tertium gradum, inter ascendentes vero patri, matri, avo & aviæ, inter collaterales fratri, sorori, patruo & amitæ. At *in d. Novell. 12.* ad ea bona non admittuntur alii, quam filii, nepotes & alii descendentes. Ascendentes vero & collaterales omnino ab iis bonis expressis verbis excluduntur. Præterea *in d. l. si quis incesti* non statim si desiderantur illæ personæ, de quibus ea lex loquitur, adimuntur bona & fisco vindicantur, sed conjuges usque ad finem vitæ ea retinent. At † *in d. Novell. 12.* ita auferuntur bona, ut di- 31
cantur ea statim fisco vindicari, & si liberi legitimi extant confestim ad hos devolvi.

Non † desunt autem, qui in dubium vocant, an 32
publicatio bonorum & reliquæ supra enumeratę pœnæ incestarum nuptiarum locum etiam habeant in aliis nuptiis legibus prohibitis, quas inutiles vocari supra diximus. Ex his Interpretibus est gloss. *in auth. incestas. Cod. de incest. nupt. & in d. Novell. 12. §. sancimus.* quibus locis tenet, eas pœnas ad omnes nuptias pertinere, & adstipulantur ei nonnulli alii Dd. pro ea sententia adducti à Boer. *decis. 264. num. 12.* Sed † anti- 33

quissimus Interpres Martinus in contraria sententia fuit, ut testatur gloss. *in d. §. sancimus & in d. auth. incestas.* Et Jacobus de Raven. Cyn. Bald. Alberic. de Rosat. Salic. & alii Dd. communiter *in d. auth. incestas* eandem contrariam sententiam amplectuntur, per distinctionem dicendo, quod pœnas, de quibus *in d. §. si adversus. & in d. l. qui contra.* agitur, omnes illi incurrant, qui quocunque modo prohibitas nuptias contrahunt, reliquæ vero pœnæ, de quibus *in d. Novell. 12. & d. auth. incestas.* agitur, illis irrogentur, qui nuptias incestas contrahunt. Atque est hæc sententia verior, eamque communem etiam esse asserunt Aldobrand. *in d. §. si adversus. num. 35.* Salicet. *in d. auth.*
34 *incestas.* & Boer. *supr. citato loco.* Neque † obstat *in d. §. sancimus*, verbum *illicitas*, quia est illud veteris Interpretis in vulgari versione, & debet potius respici ad verbum Græcum ἀθέμιτος quo Justinianus utitur, & ad ea, quæ *in d. §. sancimus.* à Justiniano per declarationem subjiciuntur, dum prohibitas nuptias, de quibus ibi agitur, naturæ contrarias vocat, & eas esse dicit, quas lex incestas, nefandas & damnatas appellat, & in quibus talis est conjunctio, à qua etiam nonnulla bruta animalia abhorreant. Atque hinc *in d. auth. incestas.* verbum *Illicitas* non est additum, sed Irnerius studiose solo verbo *Incestas* uti voluit, & Julianus etiam in sua Epitome, nec verbum *Illicitas* nec aliud, nuptias alias quam incestas denotans, addere voluit.

35 Quæstionis † vero est, an hoc novum jus civile de incestis nuptiis etiam ad nuptias, quæ secundum juris Canonici dispositionem & ob gradus eo jure prohibitos incestæ sunt, extendendum sit? Et quidem hujusmodi extensionem esse faciendam tenent Abbas &

bus & Præposit. *in cap. & necesse. extr. de donat.* Joan. Andr. ad Speculat. *in tit. de success. ab intest. §.1. col.4. vers. & quia de gradibus.* Covarruv. *de sponsal. part.2. cap.6. §.8. num.8.* qui addit communem esse opinionem, idque asserit etiam Dec. *cons.158. num.1. in fin.* & post eum Villalob. *commun. opin. lib.1. verb. nuptia incesta.* Sed verior est contraria sententia ob rationes adductas & Peregrino *de jur. fisc. lib.5. tit.1. num.16.* eamque veritatem esse asserit Bald. *in d. auth. incestas.* Communiter vero etiam hanc sententiam approbari dicit Salic. *in d. auth. incestas.* & Boer. *decis.263. nu.11.* Eandem sententiam communiorem esse testatur post Follerium à se allegatum Soarez. *in thesaur. recept. sentent. in verb. nuptiis incestis.* & Clar. *in §. incestus. num.3.* atque est etiam benignior & mitior, ut eam appellat Clarus *jam citat. loc.* approbataque est & rationibus confirmata aliquando votando in Camera Imperiali, ut videre est apud Gilman. *rer. judicat lib.1. decis.19. num.59.60.61.62. & 63. vers. hanc diversitatem,* ubi additur hanc sententiam esse tutiorem. Etsi vero *in l. si quis incesti Cod. de incest. & inutil. nupt.* permittatur, ut incestas nuptias contrahens donec vixerit bona sua retineat, tamen Justinian. per hanc Novell. inde recedere voluit.

Dictum quidem est supra in specie de pœna publicationis bonorum, quod *in d. Novell.12.* ita bona contrahentibus incestas nuptias dicantur auferri, ut statim ad liberos legitimos, si extent, devolvantur, & similiter si illi deficiant, statim fisco vindicentur. Atque eo pertinent in ea Novell. *§. sancimus.* hæc verba: *mox et suarum rerum casum imminere.* Ideoque † Interpretes communiter statuunt, ipso jure conjuges in 36
hanc pœnam incurrere, de qua communi sententia

testatur Eman. Soarez. *in thes. comm. opin. in verb. nuptiis incestis*. Bermo. *de concubin. num. 11. & seq.* Boer. *decis. 204. num. 12.* Peregrin. *de jur. fisc. lib. 1. tit. 5. nu. 16.* & Covarruv. *in epit. lib. 4. decret. part. 2. cap. 6. num. 6.*

37 Tenendum † tamen simul est, opus esse ad avocandam possessionem sententia declaratoria facti, per quam declaretur crimen commissum, nec ante bona delinquentibus adimuntur *c. cum secundum. de hæreticis in 6.* Boss. *de crim. læs. majest. num. 74.* Felin. *in cap. Rudolphus. nu. 63. de rescript.* Socin. jun. *cons. 69. nu. 28. lib. 1. & cons. 68. n. 59. lib. 3.* Berojus. *cons. 154. num. 5. lib. 3.* Peregrin. *d. tit. 5. num. 8.* Gail. late *de pac. pub. lib. 3. cap. 3. nu. 8. 9. 10. 11.* Wurmb. *lib. 1. tit. 50. obs. 3. nu. 3.* Covarruv. *in epit. lib. 4. decretal. part. 2. cap. 6. nu. 6.* Alex. *in l. si quis major. Cod. de transact.* dicens omnia jura mundi pœnam aliquam ipso jure imponentia debere intelligi secuta declaratoria sententia super facto. Quod generale dictum ex Grammat. *decis. 15. nu. 8.* adducit etiam Mynsing. *observ. 77. num. 3. cent. 6.* & Gail. *obs. 51. nu. 6. lib. 2.* Atque hoc eo magis hic attendendum est quod Camer. Ordinat. *p. 2. tit. 9. §. 2.* expresse statuatur etiamsi quis ipso jure & facto bannitus sit; tamen Cæsarem vel Cameram parte vel fiscali petente vel etiam ex officio pœnam bannumque denunciare & in hujusmodi pœnam declarare. Atque hæc quidem omnia cum ita se habeant, eo minus mirum videbitur, quod Fridericus Imper. *in hoc. cap. unic. Quæ sint regal.* bona etiam contrahentium incestas nuptias inter regalia

38 numerari voluerit. Nam † ex iis quæ modo dicta sunt, planum fit *in hoc cap. unic.* Constitutionem Friderici congruere cum eo jure, quo jam antea placuit publicationis bonorum pœna afficiendos esse, qui in contrahendis nuptiis se crimine incestus polluunt, etiamsi hu-

ſi hujus quoque regalis Radevicus, Guntherus, Mutius, Dedochinus, Abbas & Sigonius non meminerint. Proinde † licet Fridericus *in hoc cap.unic.* ſimpliciter bona contrahentium inceſtas nuptias inter regalia referat, ideoque ad fiſcum Imperatorium pertinere velit: tamen ideo ſenſu & reſtrictione accipiendum eſt, qua *in d.Novell.12. §.ſancimus.* ea bona fiſco dicuntur vindicari, hoc eſt, ut non prius hæc bona quam deficientibus iis, de quibus ſupra dixi, deſcentibus ad Imperatorem ejusque fiſcum pertineant. Atque hanc eſſe Friderici mentem eo verius eſt, quod non minus reſpectu bonorum, quæ habent contrahentes inceſtas nuptias, quam eorum quæ habent alii damnati & proſcripti, adjiciantur conſtitutioni Friderici hæc verba: ſecundum quod in novis conſtitutionibus cavetur. ubi per novas conſtitutiones intelligitur jus novellarum. 39

Cæterum † de hoc Novellarum jure quæritur, an non ab eo, quod quoad contrahentes inceſtas nuptias de publicatione bonorum *in d.Novell.12.* conſtitutum eſt, receſſum ſit per *Novell.134.ut nulli jud.lic.hab.loc.ſervat.§.ult.* ubi de iis criminibus, in quibus ex antiquo jure publicatio bonorum locum habere poteſt, conſtituitur, ne huic pœnæ locus ſit, donec extiterint delinquentium liberi vel etiam uſque ad tertium gradum parentes, excipiturque ſolum læſæ majeſtatis crimen. Atque huc pertinet *auth. bona damnatorum. Cod. de bon. proſcript.* communiter eſt Interpretum ſententia per eam Novell. quod de publicatione bonorum *in d.Novell.12.* conſtitutum eſt, non eſſe abrogatum, idque de hac ſententia, quod nimirum communis ſit, teſtatur Nicol. Boer. *deciſ.164.num.15.& 16.* Atque eſt hæc ſententia ſanior, quam eorum, qui con- 40

tra

tra sentiunt. Etenim Just. *in d. §. ult.* ita de criminibus loquitur, ut veteribus legibus derogare noluerit quoad publicationem bonorum, nec verisimile est, cum hac in parte suis Novellis voluisse derogare. Ideoque per *d. Novell. 143.* nec illud jus de publicatione bonorum abrogatum est, quod sancitum est in *Nov. 117. ut lic. matr. & aviæ & c. §. Quia vero ex consensu.* ubi si quis reliquerit uxorem suam voto quodam castitatis & tamen postea vel alias nuptias contraxit, vel alia ratione se contaminavit rem cum fœmina habendo, bona filiis quidem extantibus debentur, iis vero deficientibus fisco vindicantur. Quemadmodum autem *d. Nov. 134.* non obstat juri *d. Novell. 12.* nec eam abrogat, sic eidem Novellæ non refragatur *Novell. 17. de Mandat. Princip. §. oportet autẽ.* Nam quod ibi cognationi universæ servantur bona damnatorum, non pertinet ad eos casus, in quibus expresse & nominatim constituta est pœna publicationis bonorum, sed potius referri debet ad alios casus, in quibus per leges speciales provisio non est facta, idque ita tradit etiam Cujac. *ad d. Novell. 12.* eaque communis etiam est Interpretum sententia, quod videlicet per *d. Novell. 17.* non sit derogatum *d. Novell. 12.* Atque ex his omnibus satis liquet, verum manere, quod in constitutione nostra Friderici de bonis contrahentium incestas nuptias respiciendum sit ad jus Novellarum, quod est in *d. Novell. 12.*

41 Porro † autem licet in dubium vocetur, an publicationis bonorum pœna, de qua nunc agitur, in iis locum habeat, qui sponsalia eo gradu contrahunt, quo nuptiæ essent incestæ: tamen verius est, ad eos hujusmodi pœnam non pertinere. Nam Justin. *ad d. Nov. 12.* nullo verbo innuit, se sponsalia contrahentibus pœnam,

nam, de qua loquitur, irrogatam velle. Similiterque *in d.l.si quis incesti.C.de incest.nupt.* nulla fit mentio sponsaliorum, & Fridericus ipse *in hoc cap. unic. Quæ sint regal.* stricte de iis, qui incestas nuptias contrahunt, loquitur, quatenus bona eorum inter regalia numerari voluit. Præterea † constat sponsalia nihil aliud esse, quam mentionem & repromissionem futurarum nuptiarum ut JCtus loquitur *in l.1.de sponsal.* ideoque † non est rarum, quod in iis etiam casibus, in quibus ratione matrimonii prohibitio fit, jus de eo constitutum ad sponsalia non trahatur, sed ad solos matrimonii terminos stricte restringatur. Sic † enim qui officium in provincia administrat, licet uxorem inde oriundam vel ibi domicilium habentem ducere prohibeatur: tamen in sponsalibus res se habet secus, *l.si quis officium.ff.de rit.nupt.* Sic † fœmina punitur quidem, si intra tempus luctus post mortem mariti ad matrimonium transiliat, *l.1.C.de secund.nupt.* sed si sola sponsalia contraxerit, antequam illud tempus effluxit, evadit hujusmodi pœnam *l.solet.§.1.ff.de his qui not.infam.* Sic † denique, ut alia omittantur, licet inter conjuges constante matrimonio interdicta sit donatio, tamen hoc ad sponsum & sponsam produci non potest *l.cum hic status.§.si sponsam.& l.inter eos.ff.de donat.int.vir.& uxor.* Non mirum igitur fuerit, si dicamus ob incesta sponsalia non incurri pœnam, de qua nunc agimus, nec bona sponsalia hujusmodi contrahentium inter regalia referri debere. Et † facit pro hac sententia elegans textus *in l.fin. in princ. & §.fin.ff.de condict. sin. caus.* Nam eo loco *in princ.* de ea, quæ avunculo suo nuptura erat, & tantum sponsalia contraxerat, respondetur, quod dotem jam datam repetere possit, nedum ea dos, vel alia bona spon-

[Margin numbers, in order: 42 (beside "Præterea † constat"), 43 (beside "† non est rarum"), 44 (beside "Sic † enim"), 45 (beside "Sic † fœmina"), 46 (beside "Sic † denique"), 47 (beside "Et † facit").]

si vel

si vel sponsæ fisco vindicentur vel etiam innuatur, alia ratione eos puniendos esse. Similiter *in d. §. fin.* noverca cum privigno, vel nurus cum socero sponsalia contrahens, nec ad ipsas nuptias progrediens, condictionem ad pecuniam dotis nomine datam repetendam habere dicitur. Denique hæc sententia, quod confiscatio bonorum vel similis gravis pœna in iis, qui sponsalia tantum contraxerunt, non habeat locum, apud Interpretes est receptissima. Videtur † qui-
48 dem magnopere obstare *l. oratio. ff. de sponsal.* ubi matrimonio prohibito, censentur etiam sponsalia prohibita & illicita. Verum responderi potest cum gloss. *in clem. unic. in verb. contrahere. de consang. & affin.* licet sponsalia etiam prohibeantur, non tamen sequi, eandem esse statuendam pœnam, cum inter hujusmodi sponsalia & matrimonia magna sit differentia. Atque ita respondent etiam Schneidw. *ad tit. Instit. de nupt. part. 3. nu. 17.* Beust. *in tract. de matrim. nu. 64. ve. §. sciendum tamen est.*

49 Sed † quid dicemus eo casu, quo matrimonium sive, ut canones etiam loquuntur, sponsalia de præsenti contracta sunt, & tamen ad copulam carnalem necdum deventum, sed qui ita contraxerunt, pœnitentia ducuntur? Sane hæc quæstio magis est dubia, quam superior. Et quidem Anton. de Butr. Abb. Præpos. & alii Canonistæ *in cap. etsi necesse. de donat. int. vir. & uxor.* existimant, idem in matrimonio sive sponsalibus de præsenti, quod in sponsalibus de futuro, statuendum esse, si copula carnalis necdum intervenerit. Adstipulantur his Joan. Fab. *in d. §. si adversus.* Bald. Novell. *in suo tract. de dot. part. 11. num. 3. & 7.* & Didac. Covarr. *in epit. lib. 4. decret. part. 2. cap. 6. nu. 20.* Eandem sententiam à communi Interpretum schola appro-

approbari teſtis eſt Franciſc. Viv.*comm. opin. lib.1. in verb. matrimonium contrahentes.* Et certe eſt hæc ſententia ut receptior, ſic & humanior, quod ad illud, à quo natura in hujuſmodi inceſtis nuptiis abhorret, id eſt, copulam carnalem, non ſit deventum. Si tamen ad juris rigorem & veritatem reſpicere, & quid huic magis conſonum ſit, expendere libeat, contraria ſententia merito meo judicio ſanior habenda erit. Nam
50 † nuptias non concubitus, ſive copula carnalis, ſed conſenſus facit *l.cui fuerit. ff. de condit. & demonſtr. l. nuptias. ff. de reg. jur. cum ſimil. lib.* nec vel *in d. Novell. 12.* vel *in d.l. ſi quis inceſti. Cod. de inceſt. nupt.* vel ullo alio in loco, in quo de pœnis inceſtas nuptias contrahentium agitur, inter eum caſum, quo copula carnalis ſubſecuta eſt, & eum, quo ſolus conſenſus in contrahendo matrimonio intervenerit, diſtinguitur reſpectu pœnæ, quæ inceſtas nuptias contrahentibus infligitur. Et ſimiliter Fridericus *in d. cap. unic.* ſimpliciter & ſine diſtinctione loquitur de nuptiis, oſtenditque, ut publicationi bonorum locus ſit, & bona inter regalia numerentur, non eſſe opus concubitu ſive carnali copula, ſed ſufficere, quod nuptiæ ſint contractæ. Neque † his refragatur text. *in d. cap. etſi neceſſe de* 51
donat. int. vir. & uxor. Etenim nec eo loco ejuſmodi diſtinctio reperitur inter matrimonium ſolo conſenſu initum, & copula carnali confirmatum. Et præterea quatenus Pontifex vult marito reſtitui caſtra, fœminæ reſpectu inceſtarum nuptiarum donata, loquitur in ſpecie de rege, ob cujus potentiam, & quia de caſtris agebatur, facilius ſcandalum metuebatur, niſi reſtitutio fieret, ut Tancredus eum locum interpretatur. Nequid interim dicam, quod † in pœnis nuptia- 52
rum non tam quid jus Pontificium, quam quid leges

ges statuant, in foro seculari attendi debeat, licet alias in causis matrimonialibus jus canonicum præferri debeat juri civili, si hoc ab illo discrepet.

53 Notandum † vero est ejus incestus, qui per copulam carnalem sine nuptiis committitur, longe aliam esse pœnam, quam incestarum nuptiarum, nec ad eum incestum referendum esse, quod Fridericus per
54 suam constitutionem sanxit *in hoc cap. unic.* quod † jure civili nulla reperiatur certa pœna de hoc incestu
55 nominatim & expresse constituta. Et † licet non desint, qui idem de eo incestu, quod de incestis nuptiis, statuendum esse teneant, tamen contra sentiunt Affl. *in d. cap. unic. in verb. Bona committentium incestas nuptias num. 1. in fin. & nu. 4.* Bartol. Socin. *cons. 12. nu. 23. lib. 1.* Jacob. de Aren. Cyn. & Bald. *in d. auth. incestas* & post eos à se allegatos Peregrin. *de jur. fisc. lib. 5. titul. 1. num. 17.* Clar. *in §. incestus. num. 2. vers. si vero incestus.* Thessaur. *decis. 100. num. 1.* Veriorem etiam hanc sententiam ex infra deducendis apparebit, idque eo certius est, quod ut modo dictum est, jure civili nulla reperiatur certa pœna nominatim & expresse constitu-
56 ta. Martianus † quidem *in l. si quis viduam. de quæstion.* de pœna deportationis loquitur, sed tali casu, quo quis adulterium, vel stuprum cum incestu conjunxit,
57 nec solum incestum commisit. Et † licet Papinianus *in l. si adulterium in princ. ff. ad l. jul. de adult.* similiter de pœna agat, tamen id ita facit, ut non addat, qualis debeat esse pœna, & ipse quoque de ea facti specie loquitur, in qua adulterium una cum incestu est designatum. Et ut maxime dicamus cum glossa ad illum textum, inde colligi, quod incestus eadem sit pœna, quæ adulterii, tamen verum manebit longe aliam esse pœnam hujus incestus sine nuptiis commissi, quam ince-

inceſtarum nuptiarum. Nam † in adulterio hodie eſt 58
pœna gladii ex *l. Quamvis. Cod. ad l. Jul. de adult.* quod confirmatur in viro per *Novell. 134. ut null. judic. lic. hab. loc. servat. §. si quando.* Atque id ita fit, ut adjiciatur, ſi uxorem habeat, amitti dotem & donationem propter nuptias, vel quartam indotatis uxoribus debitam, reliqua veró bona ſervari liberis & parentibus uſque ad tertium gradum, & iis deficientibus vindicari fiſco. Fœmina † vero ex ea Novella verberibus 59
cæſa detruditur in monaſterium data poteſtate marito intra biennium eam inde revocandi, quo tempore tranſacto, aut viro præmortuo, raſo capite monaſtico habitu induitur, atque ita in monaſterio omni vitæ tempore manere jubetur. Cæterum † olim *ex de* 60
l. jul. pœna adulterii erat relegatio, Briſſon. *in commentar. ad hanc l. jul. de adult. in verb. qui ſtuprum adulterio conjungit.* Idem docent Cujac. *lib. 6. obſerv. 11. & obſerv. 18. lib. 20.* Weſemb. *in parat. ff. ad l. jul. de adult. num. 19.* Hotom. *illuſtr. quæſt. 23.* Donell. *ad l. tranſigere num. 30. Cod. de tranſact.* Anton. Fab. *lib. 2. conjectur. 20.* ubi addit, recentiores Interpretes ita communiter ſentire, eamque ſententiam veram eſſe, haud obſcure convincitur ex *d. l. ſi quis viduam.* ubi deportationis in inſulam pœna dicitur locum habere eo caſu, ubi adulterium cum inceſtu concurrit, ideoq; gravius eſt delictum, quam ſi ſimplex eſſet adulteriũ vel inceſtus, & ſi minor pœna reſpectu prædictæ deportationis in ſimplici adulterio conſideretur, merito dicetur relegationem eam eſſe, nec recte ſentiunt, qui ejusmodi adulterii pœnam veteri jure deportationem fuiſſe tradunt, quorum tamen ſententiam magis communem eſſe aſſerunt Marſil. *pract. crimin. §. opportune num. 40.* Clar. *in §. adulterium. num. 7. verſ. de jure au-*

 tem

tem civili. Etsi vero in adulterio de pœna veteris juris recessum est per novas constitutiones, ut superius dictum est, tamen cum hæ constitutiones de solo adul-
61 terio loquantur, nec † jus novum facile ad consequentiam trahi debeat, non erit etiam hoc jus ad in-
62 cestum porrigendum, nec † recte sentiunt Dd. qui idem hodie de incestu, quod de adulterio dicendum esse, & non minus in incestu, quam in adulterio pœnam mortis locum habere putant, licet hæc Dd. sententia communiter sit approbata, ut testatur Covarr. *in epit. lib. 4. decretal. part. 2. cap. 6. §. 8. num. 2.* Griland. *de divers. crim. lib. 3. quæst. 5.* quem allegat Clarus *in §.*
63 *incestus num. 2.* Et sane, ut maxime † pœna æque gravis diceretur habere locum in incestu ac in adulterio, tamen distinctio adhibenda esset inter incestum, qui jure gentium, & eum, qui jure civili dicitur committi, cum de hujusmodi gravi pœna simpliciter de incestu nihil sit constitutum.

64 Atque † ex his quidem, quæ hactenus dicta sunt, manifestum evadit, inter incestum sine matrimonio commissum, & incestas nuptias magnam esse differentiam, & hoc undecimum regale ad solas incestas nuptias pertinere, idque eo confirmatur, quod stricte earum tantum fiat mentio & *Novell. 12.* unde pœna, de qua hic à Friderico agitur, desumpta est, & in qua hoc regale consistit, non de delicto extra matrimonium, sed per ipsum contractum matrimonii
65 commisso loquatur. Atq; † hanc sententiam communiter a Dd. esse receptam testatur Thessaur. *d. decis. 100. num. 1.* & revera eam communem esse, vel inde apparet, quod communiter Dd. teneant, idem hodie de incestu, quod de adulterio, quoad pœnam, dicendum esse, ut supra ostensum est, & ex iis, quæ supra non solum

solum de adulterio, sed & in specie de variis pœnis incestarum nuptiarum dicta sunt, manifestum fit, maximam esse differentiam inter pœnas incestarum nuptiarum & adulterii.

Verum ut ad alia transeamus, cum de incestu, qui per copulam carnalem sine nuptiis committitur, & de incestis nuptiis egerimus, quæritur, quid quoad pœnam statui debeat eo casu, quo errore quis deliquit. In † qua quæstione primum de errore facti tenendum 66 est, excusationem mereri eos nec in pœnam jure constitutam incurrere, qui ex hujusmodi ignorantia sive errore peccant *l. qui contra. Cod. de incest. nupt.* ubi † diserte de nuptiis jure prohibitis habetur, non so- 67 lum in fœminis, sed etiam in viris pœnam legis haud habere locum, atque hoc in incestis etiam nuptiis ita se habere receptissimum esse ait Didac. Covarruv. *in sua epitom. lib. 4. decretal. part. 2. cap. 6. §. 8. num. 21.* Et facit pro hac sententia etiam textus *in cap. 2. Qui fil. sint legit.* Præsumitur † vero ejusmodi facti ignoran- 68 tia *l. Verius ff. de probat. §. Quodautem. Instit. de legat. cap. præsumitur.* & ibi Dd. *de reg. Jur. in 6.* Bald. *in l. 1. num. 2. vers. Oppono quod non sit necesse. C. ad Macedon.* Dec. *in l. si per errorem. nu. 10. ff. de jurisdict. omn. judic.* & † si opus est, probari potest juramento eam alle- 69 gantis Jas. *in l. 3. §. jurari. nu. 13. ff. de jurejur.* Abb. Felin. & Dec. *in c. cognoscentes. de constit.* Menoch. *de arbitrar. judic. quæst. cas. 186. num. 2. 3. 4. & cons. 74. num. 17.* Paris. *cons. 95. num. 46. lib. 1.* Ruin. *cons. 1. num. 4. lib. 5.* Gail. *lib. 2. observ. 48. num. 23.* Gilman. *rer. judicat. lib. 1. decis. 19. num. 67.* ex quo loco apparet, illud in specie de incestis nuptiis per votum Cameralę etiam comprobatum esse. Non † est tamen admittenda illa pro- 70 batio, quando factum publice est notum Felin. *in cap.*

quosdam nu.6.vers.tertio est advertendum de præsumpt. Mascard. *de probat. conclus.881.num.11.* vel allegationi specialis aliqua præsumptio juris adversatur Felin. *in d.c.cognoscentes nu.18.* & *ibid.* Dec. *num.18.vers.similiter arbitrari.* Marant. *in l.is potest. num.247. ff. de acquir. hæred.* Cacheran. *decis.71.nu.3.* Menoch. *d.c.cas.186.nu.7.* Roman. *cons.47.nu.10.* Bursat. *cons.119.nu.10.*

Si tamen hæc non sit concludens, probatio per Juramentum locum habebit Abb. *in c.2.nu.9. de Consuet. & in cap.ult num.9. qui matr. accusar. poss.* & post eum Mascard. *d.conclus.881.num.9.* Si autem constiterit esse crassam & supinam ignorantiam, non auditur se fundans in præsumptione ignorantiæ, ut quæ probabilis esse debet Menoch. *de arbitrar. Judic. quæst. cas.116.* Decian. *in tract. Crim. cap.25.nu.7.* & facit quod ejusmodi ignorantia crassa & supina scientiæ comparetur *cap. eos de temp. ordin. in 6. cap. Cum inhibitio §.1. de Clandest. desponsat.* Jas. *in l. si servus plurium §. si quis ante num.7. vers. quarto ff. de leg.1.* Felin. *in c. a[illegible] nu.1. de Except.* & post eos Mascard. *de probat. conclus.879. num.31.* Non obstat tamen ea ignorantia, quo minus excusationem aliquam mereatur & mitius puniatur quam qui sciens deliquit, cum talis ignorantia à dolo excuset *l.1. ff. si ager vectig.* Bald. *cons.98. lib.3.* & Tiraq. *tr. de pœnis temper. & remitt. caus.13. nu.30.*

Etsi vero ignorantia facti excuset à pœna incestarum nuptiarum, tamen secus se res habet in ignoran-
71 tia seu errore juris. Nam † in omni parte, ut ait Neratius JCtus *in l. In omni. ff. de jur. & fact. ignor.* error in jure non eodem loco, quo facti ignorantia, haberi debet, cum jus finitum & possit esse, & debeat, facti vero interpretatio plerumque etiam prudentes fallat.
72 Vulgus tamen † Interpretum ita de hac juris ignorantia

rantia disputat, ut frequentioribus calculis existimeat, hujusmodi etiam errorem excusare delinquentes, & efficere ut evitetur pœna de incestis nuptiis constituta. De qua communi opinione Interpretum testatur ex Bald. Novell. Didac. Covarr. *modo citato loco*, ubi & ipse hanc communem sententiam amplectitur, eo præsertim casu, quo ignorantia non est crassa, communem etiã eam sentẽtiam dicit Beust. *De matr. num. 64. vers. sciendum tamen est.* Solet ab Interpretibus pro hac sententia adduci *l. si adulterium. §. 1. ff. ad l. Jul. de adulter.* Verum † ut hæc lex ei sententiæ non 73
suffragatur, sic & eadem sententia à veritate juris est aliena, cum, ut modo ostensum est, longe alia sit ratio ignorantiæ juris quam facti, passimque in jure nostro hoc discrimen inter hæc duo inculcetur, & † ex ipso 74
textu *jam allegatæ l. si adulterium. §. 1.* evincatur, virum in incestu nulla ratione excusari ob errorem juris gentium vel etiam juris civilis, & fœminam quoque tantum in incestu juris civilis excusationem mereri, ob incestum vero juris gentium eam non minus quam virum puniri. Et sane in ignorantia juris civilis differentiam constituendam esse inter virum & fœminam, & hanc quidem excusari, non autem illum, satis expresse sancitur *in d. Novell. 12. §. sancimus.* his verbis: *Muliere quoq; si legem sciens, hanc quidem neglexerit, incestis autem nuptiis semetipsam tradiderit, sub eadem constituenda pœna.* Proinde † non recte *in d. Auth. in-* 45
cestas id ab Irnerio generalius per verba: *fœmina quoque talia scienter peccante*, adjectum, nec ulla juris vel legis mentio facta est, ut inde colligi posset, solam fœminam juris & facti ignorantia excusari, cum tamen econtra certum sit, non solum fœminam, sed & virum errore facti excusari, ut supra ostensum. Ideoque me-

rito *in d.Novell.12. Sancimus* tantum ratione juris & non facti restrictio sive exceptio in fœmina constituitur.

76 Sed † patrocinari prædictæ sententiæ Dd. videntur *l. juris ignorantia & l.Error facti ff. de jur. & fact. ignor.* quibus lectis proditum est, juris ignorantiam in lucris quidem nocere, sed in damnis non nocere. Ex quo consequi videtur, si juris error maribus non nocet in damnis. non etiam publicationem bonorum, similemve pœnam, locum habere adversus eos, si per
77 juris errorem peccarunt. Verum † respondendum est *d.l.juris ignorantia & d.l.Error facti*. ita accipiēdas esse, quasi Papinianus, qui utriusque legis est author, dicat, ipsum juris errorem non adficere damno, &, ut non nocet, sic nō efficere etiam, ne quis sit in damno, & pœna aliqua liberetur, atque hic earum LL. intellectus per *l.sicuti in fin. C.de præscript.30.vel 40.annor. & similia nonnulla loca* illustratur & confirmatur, in quibus, quod alias non competeret, juris error non dat ei, qui erravit. Libet autem alia exempla addere, ad nostram materiam & quæstionem propius acce-
78 dunt, & nimirum ad delicta spectant. Unum † est *in l.2.Cod.de in jus voc.* ubi libertus sine venia patronum in jus vocans incurrit pœnam edicti, 50. aureorum videlicet, etiamsi jus ignorans id fecerit, quo casu damnum quidem incurrit libertus, quod ex suis bonis cogatur 50. aureos solvere, & sic juris ignorantia ei nocere videtur, quod tamen negandum est, & potius dicendum, juris errorem non eximere eum pœna, in quam citra eam etiam ignorantiam patrono sine venia in jus vocato incurrisset. Nocet itaque ei sic
79 juris error, quatenus non prodest. Aliud † exemplum est *in §.1. Instit.vi bonor.rapt.* ubi is, qui id, quod suum

est,

est, alii possidenti vi aufert, punitur, etiamsi per juris imprudentiam id faciat. Atque ita hæc juris ignorantia non prodest raptori eo casu, quo alias citra eam puniendus esset. Est † & aliud exemplum *in l. liberorum. §. ult. ff. de his qui not. infam.* ubi uxorem ducens, quæ necdum eluxit, infamis redditur licet juris ignorantia interveniat, quia videlicet hæc ignorantia ei prodesse non debet, nec à pœna eum eximere. Ex quibus omnibus satis perspicuum est, in proposita quæstione eum virum, qui per errorem incestas nuptias contrahit pœnam jure constitutam incurrere, etiamsi juris errore peccatum sit. Secus vero se res habet in fœminis, cum iis † juris ignorantia in damnis & dispendiis prosit *l. fin. Cod. de jur & fact. ignor.* eoque pertinent *l. quamvis Cod. eod. & d. l. Error facti ff. eod.* dum negatur in lucris & compendiis ejusmodi ignorantia iis prodesse, & sic innuitur, in damnis ob eam illis subveniri, atque hinc expresse etiam à pœna incestarum nuptiarum eximuntur per *d. Novell. 12.* ut supra ostensum est.

80
81

Non † præsumitur autem ejusmodi juris ignorantia, sed potius scientia, si non palam, sed clam matrimonium fuerit contractum *l. fin. ff. de rit. nupt. c. fin. §. si quis vero. ext. de clandest. despons. it.* gloss. *in l. qui contra. in verb. errrore. C. de incest. & inut. nupt.* Bart. *in d. l. si adulterium cum incestu. nu. 9.* Paris. *cons. 47. nu. 26. vol. 4.* Roman. *cons. 506. num. 5. in fin. & sing. 722.* Socin. jun. *cons. 31. num. 49. lib. 2.* late Tiraq. *de utroq; retr. vol. 2. in præf. nu. 14.* Schrad. *in tract. selectiss. & practicab. quæst. tit. de nupt. 10. nu. 122.* 82

Atque hæc quidem hactenus de hoc regali undecimo. Quibus † addere libet non deesse, qui in dubium vocent, annon & illud inter regalia referendum 83

 sit,

ſit, quod Princeps poſſit virginibus & mulieribus abuti vel eas invitas, vel invitis parentibus, aliis matrimonio jungere, Petr. Gregor. *de repub. lib.9. cap.1. num.45.* ubi addit, quosdam putare hoc principi licere & eſſe illud ipſum regalibus annumerandum. Verum hæc opinio impia & abſurda eſt, maxime inter Chriſtianos, recteque refutatur à Petr. Gregor. *d.c.1. num.47.48.49. & 50.*

CAPUT XII.

De bonis damnatorum & proſcriptorum.

SUMMARIA.

1. Damnatorum bona de jure tum veteri, tum novo ad regalia pertinent.

2. Damnati & proſcripti tam veteri quam novo jure conjunguntur.

3. Proſcriptorum appellatione ex communi Dd. ſententia intelliguntur deportati.

4. Damnatorum appellatione qui veniant?

5. Deportatorum bona etiam jure antiquo fiſco vindicabantur.

6. Relegatorum bona ita demum, ſi per ſententiam eis ſpecialiter adempta ſint, fiſco vindicantur.

7. Damnatorum & proſcriptorum bona cedunt fiſco, etiamſi id ſentia non ſit expreſſum.

8. Confiſcare poteſt ſolus princeps, & in ſumma adminiſtrationis poteſtate poſiti, quod tamen de confiſcatione extraordinaria intelligendum, nu.10.

9. Confiſcatio ordinaria quibuslibet magiſtratibus merum imperium habentibus competit.

11. Confiſcatio in caſibus lege, ſtatuto vel conſuetudine non expreſſis, nonniſi ex gravi cauſa fieri debet.

12. Man-

12. Mandata etiam sine clausula adversus lege prohibitam confiscationem, ab inferiori magistratu factam, decerni possunt.

13. In confiscatione bonorum quomodo jure veteri habita fuerit ratio liberorum, vel etiam jure novo. nu.14.

15. Confiscatis ob delictum mariti bonis, uxor de jure Novellarum dotem donationem propter nuptias, ut & quartam, indotatis uxoribus debitam salvam retinet.

16. Idque quoad dotem & donationem propter nuptias etiam ante obtinuit, & in dote confessata etiam, quando tempus ad opponendam non numeratæ dotis exceptionem lapsum est, locum habet, nu.17.

18. Ex confiscatis mariti bonis uxori debentur alimenta.

19. Ex confiscatis conjugis bonis deducitur quicquid alteri conjugi, ex lege, consuetudine aut pacto debebatur, idque limitatur in uxore tribus casibus, quibus eo lucro privatur.

20. Legitima liberorum non venit in confiscationem ex magis communi Dd. sententia.

21. Legitima filiis jure naturæ deberi dicitur.

22. Legitima statuto vel consuetudine ne quidem ex certa & probabili causa tolli potest secundum communiorem æquiorem & in Camera Imperiali multoties approbatam sententiam.

23. Collaterales in bonis damnatorum ac proscriptorum fisco præferuntur ex sententia Irnerii, quem Dd. communiter sequuntur nu.24. *contrariam sententiam aliorum dissentientium veriorem esse auctor* nu.25.26.& 27. *demonstrat.*

28. L. si quis incesti C. de incest. nupt. *abrogata per* Novell.12.

29. Irnerius in Auth. excipiendis aliquoties lapsus est.

 30. Sen-

30. *Sententia contra prædictum jus novum lata non valet, nec ab ea appellare necesse est.*

31. *Friderici constitutio* in hoc cap. unic. *in bonis damnatorum & proscriptorum, intelligenda est secundum* Novell. 134. §. fin.

32. Novell. 134. §. fin. *& inde desumpta* auth. Bona damnatorum *an locum habeat in criminibus, in quibus per veteres leges pœna publicationis bonorum expresse infligitur?*

33. *Annotatio bonorum sitne per* d. auth. Bona damnatorum *abolita?*

34. *Annotata bona non ob reorum crimen sed secutam contumaciam publicantur, adeo, ut etiamsi innocentiam postea probarint, & ob id absoluti sint, non tamen ea recuperent.*

35. *Annotatorum bonorum publicatio ex constitutione Friderici* in c. 1. §. si quis hominem, *tantum in mobilibus locum habet.*

36. *Annotationis bonorum forma qualis à Carolo Quinto sit præscripta.*

37. *Fisco non vendicantur bona, quæ non transeunt in extraneum hæredem.*

38. *Fiscus pro extraneo hærede habetur, quatenus de aliorum bonis agitur.*

39. *Feudum in confiscationem bonorum non venit.*

40. *In feudo agnati non succedunt, nisi à communi stipite descendant.*

41. *In feudo novo nec frater fratri succedit, sive eadem sive diversa investitura investitus sit.*

42. *Feudum ex constitut. Imperii vasallo ad pœnam banni condemnato ad dominum excluso fisco redit, fructus autem damnum passo conceduntur.*

43. *Agna-*

43. Agnati post mortem vasalli banniti statim a domino feudum antiquum repetere possunt.

44. In confiscationem non veniunt bona à testatore vel alia ratione extra familiam alienari prohibita, idque etiam in crimine læsæ majestatis locum habet, nu. 45.

46. Emphyteusis Ecclessiastica non transit ad hæredes extraneos, atque ideo nec in confiscationem venit, idque etiam in crimine læsæ majestatis procedit nu. 47.

48. Emphyteusis etiam a privato ea conditione, ne ad extraneos perveniret, concessa, in confiscationem non venit.

49. Emphyteusis ecclesiastica si talis sit, ut ad extraneos hæredes transire possit, an in confiscationem veniat, adeo controvertitur, ut tam negativa, quam affirmativa sententia ab Interpretibus communior appelletur, affirmativa tamen ut verior ab autore defenditur, nu. 50.

51. Fiscus jure privati utitur, nisi specialiter exceptus reperiatur.

52. Quod in fisco statutum est, ad privatum extenditur, nisi in ipso aliud statutum reperiatur.

53. Novell. 120. §. 1. *declaratur.*

54. Novellarum vetus Interpres aliquoties lapsus est, ejusque versioni Haloandrina est præferenda, licet nec huic ubique sit fidendum.

55. De peculio castrensi filiusfamil. libère disponere potest, in eoque patrisfam. loco habetur.

56. Confiscatis bonis filii peculium ejus castrense in confiscationem venire quidam tradiderunt, contrarium tamen æquius, verius & receptius est nu. 57.

58. Confiscatis bonis filii pater in peculio castrensi fisco ex singulari privilegio patriæ potestatis præfertur.

59. Idem est in quasi castrensi peculio.

60. In

60. In confiscationem veniunt etiam castrense & quasicastrense peculium ob crimen læsæ majestatis.

61. Idque in adventitio etiam peculio ita se habet, licet regulariter ob crimen aliquod commissum in eo secus sit nu.62. & 65.

63. In peculio adventitio pater habet usumfructum, nec filius proprietatem alienare potest.

64. Confiscatio censetur esse quadam alienatio.

66. L. si stipulaverit. §. jubet. ff. ad l. Jul. de adult. *declaratur.*

67. L. clarum C. de auct. præstand. *explicatur.*

68. In confiscationem peculium adventitium filii etiam, quando patri usufructus non acquiritur, non venit, eaque sententia non solum verior, sed & æquior & communior est nu.69.

70. In confiscationem bonorum patris delinquentis an veniat usufructus qui ei in bonis filii adventitiis debetur, & num.72.

71. Usufructus quoad fructuum perceptionem ab usufructuario recte alienatur.

73. In confiscationem bonorum filii non venire profectitium peculium ejus, vera est & receptissima Dd. sententia, nu.75. *eaque procedit etiam, quando pater liberam ejus administrationem ei concessit* num.76. *aut is crimen læsæ majestatis perpetravit* nu.79.

74. Peculium filii profectitium pleno jure ad patrem pertinet.

77. In confiscationem etiam bonorum patris delinquentis non venit peculium profectitium.

78. Fallit in crimine læsæ majestatis.

80. Confiscatione non comprehenduntur futura & post eam acquisita, licet crimen læsæ majestatis commissum sit nu.81.

82. Con-

82. Confiscationi non subjiciuntur jura conditionalia.

83. Idque etiam in crimine læsæ majestatis procedit, & intelligendum est de juribus conditionalibus provenientibus ex ultima voluntate, nu.84. *non vero ex contractu, cui conditio adjecta est,* nu.85. *modo ea conditio sit casualis vel mixta, non potestativa,* n.86. *nec de præsenti vel præterito, sed de futuro,* nu.87.

88. Confiscatio in omnibus, quæ aliis ex contractu debentur, iis non præjudicat, nec hæc in eam veniunt.

89. Confiscatio præscriptione excluditur, adeo ut nec fiscus contra eam in integrum restituatur.

90. In confiscatione per præscriptionem excludenda quantum tempus requiratur?

91. L.2.C.de vectigal.& commiss. *in quibus terminis loquatur.*

92. L.2.C.de apostat. *declaratur.*

93. De confiscatione bonorum an verum sit, quod quidam asserunt, eam hodie per totum mundum abolitam esse, nisi crimen læsæ majestatis sit commissum, vel speciali consuetudine, statutove aliud introductum.

94. Confiscatio quatenus hodie in Imperio locum habeat.

95. In confiscationibus consuetudines, per quas casibus jure non expressis ea introducta est, vel adhuc introduceretur, per eandem constitutionem sunt cassatæ.

96. Confiscatio non habet locum, si quis ex statuto ad mortis pœnam condemnaretur, nisi id in eo expressum sit.

97. Confiscandi potestatem judici, cui generale arbitrium concessum est, data non censeri & quantopere hodie iis casibus, quibus publicatio bonorum locum habere potest, peccetur contra saluberrimã Imperatorum, constitutionem, quæ est in l.1.C.de bonor.petit.sublat.lib.10.

Duo-

DUodecimum regale à Friderico constituitur in bonis damnatorum & proscriptorum, licet & hujus regalis non meminerit Radevicus, Guntherus,
1 Mutius, Dedochinus, Abbas, & Sigonius. Sed † ut ex legibus antiquis hoc regale originem habet, sic & juri novo est consentaneum, eoque pertinent hæc Friderici verba: *secundum quod in novis constitutioni-*
2 *bus cavetur*. Conjunguntur † vero & veteri, & novo jure, condemnati & proscripti, & in utrisque idem placuit servandum esse, quoad publicationem bonorum. Unde & Fridericus eos conjungit. Ad utrosque pertinet *tit. Cod. de bon. damnat. seu proscript.* Item *tit. ff. de bon. damnat.* ubi *damnatorum* appellatione com-
3 prehenduntur etiam proscripti. Intelliguntur † vero appellatione *proscriptorum* deportati ex communi sententia & interpretatione Dd. *in auth. Bona damnatorum. Cod. de bon. proscript. seu damnat. & in hoc cap. unic. Quæ sint regal.* inter quos etiam est Borcholt. *ibi-*
4 *dem num. 81.* alioqui † per damnatos non solum denotantur, qui mortis naturalis pœna afficiuntur, sed & qui ita damnantur, ut maximam vel mediam capitis diminutionem subeant. Ideoque Callistratus *in l. 1. ff. de bon. damn.* damnatione, inquit, bona publicantur, cum aut vita adimitur, aut civitas, aut servilis conditio irrogatur. Et Gordeanus Imperator *in l. in metallum. Cod. de bon. proscript. seu damn. In metallum,* inquit, *damnatus pœnæ servus efficitur, & ideo hujusmodi sententiam passi bona vindicantur rationibus fisci.* Quæ cum ita sint, non mirum fuerit, quod in deportatis in insulam idem, quod in aliis damnatis, statuatur, quoad publicationem bonorum, bona videlicet eorum
5 fisco vindicari. Idque † jure antiquo multis locis cavetur *l. sed si alia & l. cum ratio. §. fin. ff. de bon. damnat.*

l. 2.

l.2.l.3.l.de bonis. Cod. de bon. proscript. seu damnat. l. deportatorum. Cod. de pœn. cum simulib. Relegatorum † bona, non quatenus damnati sunt ad relegationem, 6
fisco vindicantur, sed ita demum, si peculiariter per sententiam iis adempta fuerint. *d.l.deportatorum & d.l. cum ratio. §.fin. & l.seq. §.bona relegati. ff.de bon.damn.* In † damnatis vero & proscriptis sive deportatis, quo- 7
rum appellatione relegati non continentur, non est necessaria expressio publicationis bonorum, sed sufficit aliquem damnatum vel proscriptum esse, sequiturque ea publicatio ipsam sententiam damnationis vel proscriptionis ut ex *d.l. damnatorum, & aliis locis* liquet.

De † iis vero quibus confiscare licet, vel non, ex- 8
pressus est text. *in l.unic. Cod.ne sin.juss.princ.judic. lic. con.fisc.* ubi hæc extant verba: *nulli judicum liceat (exceptis qui in summa administrationis positi sunt potestate) proscriptionis tempestate totius substantiæ aliquem percellere, nisi ad nostras aures hoc ipsum referatur.* Ex quibus verbis liquet, ut ipsi Principi jus confiscandi competit, sic ejus loco idem habere eos, qui in summa sunt administratione ac magistratu, reliquis vero nequaquam illud competere, nisi expressum jussum & concessionem Principis habeant.

Dd. † vero inter ordinariam & extraordinariam 9
confiscationem communiter distinguentes, quod de summis magistratibus ibi sancitum est, ad quoslibet judices merum imperium habentes extendunt, qui ordinariam confiscationem lege videlicet, consuetudine, vel statuto introductam habent. Ita tenent Jas. & Bart. *in l.imperium. ff.de jurisd. omn. judic.* Luc. de Penn. *in l.1.col.pen. Cod. de privil.scholar.* Jacob. de S.Georg. *in tract. de feud. in verb. cum mero & mixto impe-*

imperio.nu.8. Boer.*decis.264.nu.2.* Guid.Pap. *decis.76. num.1. vers. Tamen quilibet habens merum imperium.* Peregrin. *de jur.fisc.lib.1.tit.5.num.115.* Roland.à Vall. *cons.48.num.26. vol.2. & cons.78. num.12. eod. vol.* Atque huc pertinet, quod de pœna confiscationis statuitur in crimine monopolii Imperii ordinatione politica *Tit.* die monopolia vnd schädliche fürkäuffe belangend/2c. §. Hierauff haben wir/2c. & §. vnd wo die/ 2c. & de eo, qui sibi ipsi metu pœnæ mortem consciscit, Caroli Quinti Imperatoris constitutione criminali *artic.135.* In his enim constitutionibus confiscatio, quæ per eas, tanquam certam legem, comprobatur, expresse iis conceditur, qui merum imperium habent.
10 Extraordinariam † confiscationem, quæ videlicet in casibus lege, statuto vel consuetudine non expressis irrogatur, soli Imperatori & aliis superiorem non recognoscentibus summisq; magistratibus competere tradunt Bald. Ang. Salic. Joan.Fab. & alii Dd. *in d.l.unic.* Rosenth.*de feud.cap.5.conclus.62.nu.1.& 4.* Boer.*decis.264. num.1.* Peregrin. *de jur.fisc.lib.5. tit.1. num.25. §.quandoque vers. interdum vero lex. §.item & supremis.* (ubi addit omnes id notare *in d.l. unic.*) &
11 *nu.32.* ubi † simul innuit, hujusmodi confiscationem non nisi ex gravi causa fieri posse, quod etiam tradit Rosenth. *in d.concl.62 num.1. & nu.2.* ubi plures alios
12 Dd. pro confirmatione adducit. Atque † hoc quidem adeo verum est, ut mandata etiam sine clausula decernantur adversus lege prohibitam confiscationem ab inferiori magistratu factam, decision. seu præjudic. Camer. Imper. *in verb. Mandata sine clausula fol.191. §. Mandata sine clusula* da eins/2c. ubi inter cætera de eo etiam casu, quo sibi ipsi quis mortem conscivit, & bona

bona ejus confiscata fuerunt, adducitur Cameræ Imperialis præjudicium.

Observandum vero est, in confiscatione bonorum singulariter liberorum & tandem etiam parentum contra fiscum habitam fuisse rationem. Sed † cum du- 13
rum videretur, ut liberis omnino exclusis fisco bona damnatorum & proscriptorum vindicarentur, placuit Imperatoribus Theodosiano & Valentiniano, ut non plus ex iis bonis quam dimidia pars confiscaretur, reliquum liberis reservaretur *l. ult. Cod. de bon. proscript. & damnat.* Adrianus eo casu, quo plures extant liberi, omnia bona, excluso fisco, voluit iis deberi *l. cum ratio. §. si plures, de bon. damnat.* Justinianus † vero *in Novell. 134. §. fin.* simpliciter nullo habito re- 14
spectu numeri liberorum, & quidem usque ad tertium gradum iis reservari voluit bona damnatorum & proscriptorum, atque hoc non putavit satis esse, sed præterea voluit deficientibus liberis, eodem jure gaudere parentes usque ad tertium gradum. Atque † his 15
quidem & illud eodem loco adjicit, si damnati vel proscripti uxores habeant, iis reservandam esse dotem & donationem propter nuptias, nec fisco aliquid juris in illis competere, & si uxores indotatæ fuerint, quartam iis jure debitam ex facultatibus eorum præstandam esse. Quæ omnia congruunt cum illis, quæ *in eadem Novell. §. si quando.* adversus eos, qui ob adulterium damnati sunt, constituuntur, quorum videlicet bona ita confiscari Justin. vult, ut potior habeatur ratio descendentium & ascendentium usque ad tertium gradum, quam fisci, & respectu dotis ac donationis propter nuptias ac quartæ idem obtineat in uxoribus damnatorum, quod de uxoribus aliorum damnatorum & proscriptorum dictum est.

16 Et † quidem de dote & donatione propter nuptias idem ante *d. Novell. 134.* jure proditum fuisse ex multis legibus manifestum est, ex quibus sunt *l. ob maritorum. Cod. ne uxor. pro marit. l. res uxoris. C. de donat. int. vir. & uxor. l. quisquis. §. uxores. Cod. ad l. Jul. majest. l. si quis. Cod. de bon. proscript. l. sancimus. C. de pœn. l. 1. C. de*
17 *vi publ.* Atque † est hoc jus adeo favorabile, ut locum etiam habeat in dote confessata, quando lapsum est tempus ad opponendam exceptionem non numeratæ dotis Bart. & Salic. *in d. l. si quis. Cod. de bon. proscript.* Afflict. *decis. 402. num. 10.* plures alios allegans. Rol. à Vall. *cons. 31. num. 43. vol. 1. & cons. 20. nu. 16. & cons. 74. num. 10. vol. 4.* Bald. Novell. *in tract. de lucr. dot. part. 10. col. 7. in princ. vers. Nisi primo* communem esse dicens, quod etiam affirmant Rol. à Vall. *d. cons. 31. num. 44. &*
18 *d. cons. 20. nu. 16.* Ad † alimenta etiam uxoris illud jus extendendum esse, Camera Imperialis aliquando decidit, ut testatur Gail. *de pac. public. lib. 2. cap. 16. nu. 19.* ubi hanc sententiam etiam æquiorem & favorabiliorem dicit, & *ibid.* ut & *num. seq.* tanquam veriorem defendit, licet *d. num. 19.* testetur contrariam esse com-
19 muniorem. Illud † vero minus dubium est, quod ea, quæ non solum ex lege, sed etiam ex consuetudine vel pacto aliquo alicui conjugum debentur ex conjugis delinquentis bonis confiscatis deducantur, & conjugi non delinquenti debeantur, Roland. *de lucr. dot. quæst. 59.* Bart. *in l. quinque legibus. ff. de bon. damnat.* Socin. sen. *cons. 121. col. 4. vol. 4.* Peregrin. *d. tit. 1. num. 83.* Angel. *in malef. in verb. Et ejus bona publicamus. vers. An uxor.* Idem tradit Gail. *lib. 2. observ. 86. num. 14.* ubi pro hac sententia adducit textum *in d. l. res uxoris. Cod. de donat. int. vir. & uxor. & in cap. significavit ext. eod.* additque ita pro uxore in Camera Imperiali 5. Jul.

ann. 68.

ann.68. in causa Horion contra Episcopum Leodiensem judicatum esse & similiter uxore ob crimen damnata & dotem amittente maritus lucro nuptiali, quod ipsi respectu dotis & matrimonii competit non privetur *l.sancimus. Cod.de pœn.* Bart.& Alexand.aliique Dd. *in l.si finita. §. si de vectigalibus. ff. de damn. infecto. & in l.si maritus. ff.solut. matrim.* Gail. *de pac. publ.lib.2.cap.16.num.26.* Ideoque id econtra merito se habet, quod delinquente marito, de dote & lucro nuptiali modo dictum est. Privatur tamen uxor etiam dote & lucris nuptialibus eo casu quo sciens nubit ei, qui bannitus est Gail.*d. cap.16.num.21.* vel etiam inopi Gail.*ibid.num.23.* ubi post alios *nu.2.* addit tertium casum in ea, quæ sciens matrimonium contrahit cum hæretico. Et facit pro confirmatione, quod non ab alio, sed à se ipsa læsa intelligatur *l.inter causas.§.abesse.ff.mandat.l.si legibus. Cod. de episc op.audient.* Bald.*in auth. quod locum num.10. Cod.de collat.* Jas. *in l.si constante.nu.171.ff.solut.matrim.* Horion contra Episcopum Leodiensem judicatum esse. Quantum † vero 20
ad liberos attinet de quibus supra *num.15.* dictum est, iis etiam locis, quibus ex statuto vel consuetudine bona omnia damnatorum confiscantur, illique excluduntur, legitima debetur, nec in confiscationem venit Paul.Pic.*in repet.l.post contractum.num 23.& 32.* & ibid. Hannib.*num.52. ff.de donat.* Fabian.de Gioch. *in Auth.novissima.nu.262. Cod.de inoff.Testam.* Tiraq. *in repet.l.si unquam in verb.donatione largitus.num.332. cum seqq.Cod.de revoc.donat.* Fernand.*in l.in quartam. part.1.num.265.ff.ad l.falcid.* Franc.Bec.*cons.8.num.25.* Angel. *cons.357.num.2.& 3.* Rosenth. *d.cap.5. concl.68. num.4.* eamque sententiam magis communem esse testantur Peregrin. *d.tit.§.1.num.34. §.contrarium opinio-*

nem. versic. Et horum opinio Farinac. *de d. lict. & pœn. lib. 1. tit. 3. quæst. 24. nu. 34.* Clar. *in §. fin. quæst. 78. nu. 26.* & æquiorem ac favorabiliorem esse asserit Farinac. *d. num. 34.* & Peregrin. *d. §. contrariam opinionem. vers. unde in portione.* ubi simul addit, secundum eam sancte & laudabiliter decisum fuisse venetiis, in excelso & religiosissimo decemvirum consilio, & facit etiam
21 pro hac sententia, quod † legitima liberorum jure naturæ deberi dicatur *in l. cum ratio. in princ. ff. de bon. damnat. l. rescripto. in fin. unde liberi. Novell. 1. de hæred. & falcid. §. Primum itaq.* atque hoc ipsum & aliquot alias rationes pro ejus sententiæ confirmatione adducit etiam Roland à Vall. *cons. 97. num. 10. & seqq. us-*
22 *que ad num. 20. lib. 2.* Sane † tantus est hujus legitimæ favor, tantique facienda prædicta ratio in jure naturali fundata, ut etiamsi expresse statuto ea legitima auferatur, tamen ea debeatur, cum statuto vel etiam consuetudine adimi nequeat, idque adeo verum sit, ut eam ne quidem ex certa rationabili causa omnino tolli posse magis communiter teneant Dd. ut testantur Jas. *in auth. Novissima nu. 56. Cod. de inoff. test.* Alex. *cons. 211. num. 8. lib. 7.* Cagnol. *in l. jura sanguinis. num. 5. ff. de reg. jur.* Boer. *decis. 188. num. 6.* & hanc sententiam æquiorem esse dicant Socin. *cons. 150. num. 3. lib. 1.* & Alex. *d. num. 7.* Gail. *observ. 122. num. 10. lib. 2.* ubi addit Cameræ Imperialis decisione etiam multoties esse comprobatam, & de eadem decisione testatur Mynss. *obs. 43. num. 2. cent. 5.*

23 Cæterum † ut ad illa, de quibus in specie & expresse *in d. Novell. 134.* agitur, redeamus, Irnerius ex *§. fin. ejusdem Novell.* excepit, & in Codicem Justinianeum transtulit *d. auth. Bona damnatorum. C. de bon. proscript. & damnat.* idque ita fecit, ut ejus, quod Justin. de dote, do-

te, donatione propter nuptias & quarta uxori indotatæ debita statuit, recte meminerit, quod vero de solis descendentibus & ascendentibus sancit, diserte etiam ad alios consanguineos, qui sunt in transversa linea usque ad tertium gradum, porrigat, & † Dd. nostri 24
non attendentes quid Justin. ipse dicat *in d.§.fin.* sed ad verba Irnerii *in d.auth. Bona damnatorum* respicientes communiter concludunt, juri novo esse consentaneum, quod collaterales in bonis damnatorum & proscriptorum usque ad tertium gradum excludant fiscum. De qua communi opinione constat ex iis, quæ à Dyn. Bald. & aliis Dd. communiter traduntur *in d.auth. Bona damnatorum.* & testantur Aretin. *in l. ejus qui. §. Si cui. num.3. vers. sed quæritur. ff. de testament.* Cagnol. *in l. ea sola. nu.7. ff. de reg. jur.* ac post hos Clarus *in practic. crimin. §. fin. quæst.78. num.1. vers. sed quicquid sit.* & Peregrin. *de jur. fisc. lib.5. tit.1. nu.4.*
Verum † quemadmodum contrasentiunt Jacob. de 25
Belvis. *in d.§.fin.* Fabian. de Giochis *in repet. auth. novissima nu.264. Cod. de inoffic. testam.* & plures alii Dd. adducti à Peregrin. *jam citato loco*: Sic reclamat communi opinioni expressus textus *in d.§.fin.* & quidem non solum Græcus sed etiam veteris Interpretis versio, cum qua & Haloandrina concordat, & Jacob. de Belvis. aliique Dd. singularem hanc sententiam approbantes, ob hanc causam à communi sententia recesserunt, quod in textu ejus Novellæ collateralium non fiat mentio, ut addit Peregrin. *jam citato loco* Clar. similiter *d.num 1.* Cagnol. *d.nu.7.* & Farinac. *de delict. lib.1. tit.3. quæst.25. num.6.* idem de eo textu affirmant. Reclamat † etiam ipsa ratio, quod videlicet ma- 26
xima sit differentia non solum inter descendentes, sed etiam ascendentes & collaterales, idque ex reli-

27 quo jure evidenter patet. Reclamat † denique quod Justin. *in ead. Novell. d. § si quando.* constituit in specie de bonis virorum damnatorum adulterii, ex quo loco merito dicitur, eo verisimilius esse, quod Justin. non voluerit *in eadem Novell. d. §. fin.* aliud constituere generatim in damnatis & proscriptis, de iis, qui in transversa linea sunt conjuncti. Taceo quod jus Novellarum non facile ad consequentias trahi debeat.
28 Etsi † vero non desint, qui putant, pro communi sententia facere textum *in l. si quis incesti. Cod. de incest. nupt.* tamen tantum abest, ut inde argumentum sumi possit, ut multo ante *Novell. 134.* ea lex abrogata sit per *Novell. 12. de incest. nupt.* adeo, ut ex ea *Novell. 12.* non solum collaterales, sed & ascendentes omnino & nullo habito gradus respectu, ab incestas nuptias contrahentis bonis excludantur, ut superiori capite osten-
29 sum est. Cæterum † Irnerium (qui alioqui in authenticis excipiendis bonam navavit operam) *in d. auth. bona damnatorum.* tantopere, ut jam dictum est, lapsum esse, & cum eodem simul impegisse Dd. eo minus mirum videbitur, quod & non in paucis aliis authenticis erraverit idem Irnerius, & Dd. ea occasione similiter seducti sint.

30 Adeo vero † stricte prædictum jus novum observandum est, ut sententiam contra illud expresse pronunciatam non valere, nec ab ea appellare necesse esse tradant Bald. *in cap. 1. num. 3. vers. sed pone judex de pac. tenend.* & post eum Hyppol. de Marsil. *in repet. l. fin. num. 189. ff. de jurisdict. omn. judic.* Cagnol. *in l. ea sola num. 7. ff. de reg. jur.* Matth. de Afflict. *in d. cap. 1. §. si quis hominem. vers. Undecimo not. 1. num. 4. de pac. tenend.* Laudens. *in eod. cap. 1. in princ. num. 11.* Non. *cons. 104. num. 3.* Dec. *cons. 252. num. 5.* & ibidem Carol. Molin. *in addit.*

addit. ad verb. non fuerit. Borcholt. *in hoc cap. unic. num. 83.* Rosenth. *d. cap. 5. conclus. 62. num. 1.* Farinac. *de delict. & pœ. lib. 1. tit. 3. quæst. 25. num. 3.* Peregrin. *de jur. fisc. lib. 5. tit. 1. num. 7.* ubi hanc rationem addit, quod talis sententia sit contra constitutiones lata, idque pluribus confirmat Farinac. *d. quæst. 25. num. 5.* Adeo vero illa opinio Interpretibus placet, ut nullum dissentientem reperiam, & ita receptissima dici possit.

Quandoquidem † vero Fridericus *in hoc cap. unic.* 31 dum de bonis damnatorum & proscriptorum loquitur, idipsum ad novas constitutiones coarctat, nec aliud quam Novellæ jus, quod est *in d. §. fin.* intelligi vult, consequitur, eum in hac sua constitutione non aliter ea bona inter regalia numerare velle, quam cum ea restrictione, de qua Justin. loquitur *in d. §. fin.* Et quemadmodum Justin. *in d. §. fin.* ab ea restrictione generali separat bona eorum, qui læsæ majestatis crimine damnantur, & quod veteribus legibus, quæ de publicatione bonorum loquuntur, in eo crimine constitutum, confirmat: sic & Friderico hoc idem placuisse dicemus. Idque adeo verum est, ut paulo post sub finem suæ constitutionis nominatim bonorum ejus, qui crimen læsæ majestatis committit, meminerit, & peculiariter inter regalia numerare voluerit, ideoque cum ad illud regale, quod est de bonis committentium crimen læsæ majestatis deventum fuerit, peculiariter & nos de his bonis agemus.

Sed † quæritur an in omnibus iis criminibus, in 32 quibus per veteres leges nominatim & expresse pœna publicationis bonorum infligitur, recessum sit ab iis legibus per novum jus, quod est *in d. §. fin.* & à Friderico comprobatum *in hoc cap. unic.* in hac quæstione Interpretes communiter in eam descendunt sen-

tentiam quod per illud veteres leges non ſint correctæ, ſed tantum ab iis receſſum ſit, in quibus publicatio bonorum tacite & tantum in conſequentiam non autem per ſe & ſpeciali expreſſione ſequitur damnationem & proſcriptionem. De qua recepta Interpretum ſententia teſtatur Bart. *in l.1.nu.3. de bon.damnat.* & poſt eum à ſe allegatum Boerius *deciſ.204. num.15. verſ. ſed contrarium.* Aretin. & Imol. *in l.ejus qui §. is cui.qui teſtam.fac.poſſ.* Cephal.*conſ.29.nu.4.lib.1.* Boſſ. *tit.de public.bon.nu.1.* Roſenth. *de feud.cap.5. concl.59. num.4.* ubi dubitanter addit, hanc opinionem videri veriorem eſſe, Farinac.*d.quæſt.25.nu.7.* Atque Aretin. & Boſſ.*jam citatis locis* eam periculoſam eſſe aſſerunt, & ſane refragatur huic ſententiæ cumprimis illud, quod Juſtin. *in d.§.fin.* iis, quæ generaliter de correctione cæterarum legum ſtatuit, in ſpecie ſubjicit in læſæ majeſtatis damnatis veteres leges ſervari debere. Conſtat enim ob crimen læſæ majeſtatis ex *l.quisquis l. Majeſtatis.l.pen.& l.ult. Cod.ad l.Jul. Majeſtatis.* (quæ etiam per veteres leges intelligendæ ſunt) ita delinquentes puniri, ut bona etiam omnia publicentur, nec vel aſcendentibus vel liberis etiam aliquid inde debeatur. Et ſic non immerito dixerit aliquid de novo jure, quod eſt *in d §.fin.* quo veteres leges abrogatæ ſunt de publicatione bonorum præter eas, quæ extant de crimine læſæ majeſtatis generaliter, excepto hoc ipſo crimine, in cæteris obtinere, quod publicatio bonorum non aliter locum habeat, quam cum ea reſtrictione, quæ de aſcendentibus & deſcendentibus, item de dote & donatione propter nuptias & quarta uxori indotatæ debita *in d.§.fin.* dicta ſunt, nec generatim excipiendas eſſe eas leges, quæ nominatim pœnam publicationis bonorum irrogant. Per veteres

vero

vero leges jus Novellarum non esse intelligendum, quod dictam *Novell.134.* antecessit, superiori capite monuimus, idque Justinianus satis aperte innuit, quatenus stricte veterum legum meminit.

Quæstionis † vero est, an & illud, quod *in tit.ff.& Cod. de requirend. reis* proditum est, de annotatione bonorum rei fugientis, & pœna publicationis ei, si intra annum non compareat, irroganda, correctum sit, per *d.Novell.134. & d.auth. Bona damnatorum inde sumptam.* Et quidem in iis criminibus, in quibus publicatio per eam *Novell.* prohibita est, illud jus locum non habere sed mutatum esse tenent Jacob.de Belvis. *in cap.1. versic. & nota hic quod propter contumaciam delinquentis. De pac. tenend.* Angel. *in Authen. Bona damnatorum Cod.de bon. proscript.* Salicet.*in l.1.num.6. Cod.de requirend.reis.* Wesembec.*in parat.ff.eod.* Abb. *in cap.veritatis.nu.20.versic. nam hodie.de dol.& contum.* ubi tamen dubitative loquitur, ut & Cyn.*in l.cum absenti.num.13. Cod.de requir.reis.* & pro ea sententia plures citat Rosenth.*d.feud.cap.5.conclus.60.num.1.* Contraria vero quod videlicet illud per *d.Novellam* non sit abrogatum, verior est. Nam in ea Novell.agitur de iis, qui per sententiam condemnati sunt, & quidem ob illud ipsum crimen, quod reus commisit. Illi † vero de quibus agitur *in d.tit. ff. & Cod. de requir.reis.* & quorum bona annotantur, non sunt damnati per sententiam definitivam, nec ob illud crimen, quod perpetrasse dicuntur, puniuntur, sed ob fugam & contumaciam, contra eos proceditur ad annotationem, & si intra annum non compareant, ob hanc ipsam ita continuatam contumaciam contemptumque judicis bona eorum publicantur, adeo quidem, ut licet post annum redeant, quoad personam suam quidem de in-

33

34

nocentia audiantur, sed bona confiscata maneant, nec ab iis recuperentur, etiamsi innocentiam probarint, & quoad eam per sententiam absoluti fuerint *l.1. & per tot.tit.ff.de requiren. reis l.2. Cod. eod.l. absentem Cod. de accusat.* idque communiter tradunt Dd.*in d.l.1.*& Gandin.*in tractat.malefic.tit. Quid sit agend.reo absente & contumace.num.1.* Cyril.*in summ.crimin.tit. si reus in jus vocat.non fuerit.rubric.11.§.2.in fin.*Gail. *de arrest.Imper.cap.1.num.5.* Farinac.*de delict.lib.1.tit.1. quæst.11.num.3.* Roland.à Vall. *cons.68.num.11.& seq. lib.2.* Wesemb.*in parat.ff.de requir.reis.num.2.* Boss. *eod.tit. in princ.*

Atque hanc sententiam, de supra allegato jure antiquo non correcto, amplectitur Alberic. de Rosat. *in d.l.cum absenti.num.1.* Jacob.de Butrigar. *in l.1.ff.de bon.damnat.*& eum secutus est Bartol.*ibid.num.1.& 2.* qui addit non esse nostrum extendere leges per *l.si vero §.de viro.ff.solut. matrimon.* Eidem sententiæ accedunt Laudens. *in cap.1. num.8. vers. vos dicite.de pact. tenend.* & Bald. *in d. auth. Bona damnatorum num.3. vers.per hoc patet.* & plures alios ibidem tenere innuit Laudens.jam citato loco, nec tamen simpliciter communem hanc esse ait, sed eam *in d. Auth. Bona damnatorum* communiter approbari asserit. Observandum
35 † vero est constitutione Friderici *in d.cap.1. §.si quis hominem.versic.si vero violator.de pac.tenend.* ita coarctari & corrigi hoc Jus vetus de annotatione & publicatione bonorum contumacis, ut tantum mobilia publicentur, & immobilia hæredibus reserventur, idque ita in violatore pacis publicæ constituitur. Ex constitutione vere criminali Caroli Quinti *artic.206.* bona contumacis rei tam mobilia, quam immobilia hæredibus ejus reservantur, nec tamen annotatio bonorum

norum est abolita, sed ea † ita ex illa constitutione fit, 36
ut bona ab Actuario jurato judice duobusque assessoribus non suspectis præsentibus describantur, & ad eam descriptionem duo vel tres cognati rei profugi à Judice convocentur, eaque quæ facile surripi & auferri, vel per moram deteriora fieri, aut interire possunt, iisdem cognatis & assessoribus adhibitis æstimata divendantur, & pretium cum inventario apud judicem in deposito sit. Quibus præter alia additur, durante contumacia uxori liberisque alimenta ex iis bonis à judice decreta præstari, nec reo interim ex hujusmodi bonis quicquam suppeditari debere.

Etsi vero ex iis, quæ superius dicta sunt, de parentibus & liberis usque ad tertium gradum, item de dote, donatione propter nuptias, quarta uxori indotatæ debita, alimentis & lucris nuptialibus, ex pacto vel consuetudine alteri conjugium competentibus, manifestum evadat, quanta cum restrictione accipi debeat, quod bona damnatorum & proscriptorum referuntur inter regalia, tamen ut eo major restrictio appareat, & eo magis elucescat, non simpliciter dicendum esse, hujusmodi bona vindicari fisco, adjicimus nonnulla alia de iis bonis, quæ in confiscationem bonorum non veniunt, sive damnati sive proscripti dicantur delinquentes. Et † quidem primum 37
tenenda est hæc regula, quod quæ non transeunt in extraneum hæredem, non vendicentur etiam fisco, & consequenter non possint jura hujus, de quo agimus, regalis, dici Cæsaris sive ejus fisci propria esse. *l. jura libertorum ff. de jur. patron. l. eorum. ff. ad l. Jul. Majest. l. 2. Cod. ad l. jul. de vi public.* gloss. Bart. Bald. & alii Dd. *in l. 1. Cod. de bon. libert.* idem Bart. & alii Dd. *in l. 3. de interd. & relegat.* Ruin. *consil. 124. num. 5. vol. 2. & consil. 29.*

conſ.29.num.26.vol.3. Dec.*conſ.442.num.28.* Roland. à Vall.*conſ.98.num.16.lib.2.& conſ.29.nu.19.lib.3.* Plot. *conſ.crim.130.num.17.vol.2.* Socin.ſen. *conſ.121.* incip. *præmittenda eſt.nu.17.volum.4.* Gail.*de pac.publ.lib.2. cap.14.num.3.* ubi addit, hanc ſententiam communiter approbratam eſſe. Idem teſtantur Clar. *in pract. crimin. quæſt.87. num.7.* Gomez. *variar.reſol. tom.2. cap.15.tit.de ſerv.num.18. verſic. ſecundo quia illa* Emmanuel Soarez. *in comm.opin.verb. confiſcatio bonorum.num.256.* Farinac. *de delict. & pœn.lib.1.tit.3.q.25.*
38 *num.51.* Alciat.*conſ.522.ſub.num.6.* Ex † quo colligitur, fiſcum pro extraneo quodam hærede habendum eſſe, quatenus de aliorum bonis agitur, idque comprobatur textu *in l.2. C.ad l.Jul. de vi publ. vel privat. l.non intelligitur. §.cum ex cauſa ff.de jur.fiſc. l.ſi marito.in princ.ff.ſolut.matr.l.cum fiſco.ff.ad SC. Syllanian.* Atque hæc eſt communis Interpretum ſententia teſte Clar.*lib.5.recept.ſent.§.fin.q.78.nu.29.*& Gailio *de pac. pub.lib.2.c.14.nu.3.*

39 Ex † prædicta regula conſequitur feuda etiam in confiſcationem bonorum non venire, ſed pro qualitate eorum ad agnatos vel dominum reverti, idque communiter à Dd.eſt receptum, ut teſtatur Alexand. *in l.ſi finita. §.ſi de vectigali.num.30. ff. de damn.infect.* Boer.*deciſ.264.num.7.*Gail.*d.cap.14.num.1.* Curt.jun. *conſ.4. num.20.* Rub. *conſ.134. num.3.* cum ad extra-
40 neum hæredem non tranſeant, illudque † adeo verum ſit, ut ne quidem agnati ſuccedant, niſi de communi ſtipite defuncti deſcendant,*cap.unic.§.His vero*
41 *deficientibus.de ſucceſſ.frat.* ideoque nec † frater fratri ſuccedit in feudo novo, ſive una eademque inveſtitura, ſive diverſis fratres inveſtiti ſint. *cap. unic. §.fin.de ſucceſſ. feud. cap. unic. §.ſi duo fratres.de feud. March.*

cum

cum similib. Atque † hinc etiam in constitutione Imperii *de pac. publ. sub rubr.* Die Pœn der Landfriedbrecher & in Cameræ Imperialis ordinatione *part. 2. tit. 9. §. 2.* sancitum est, aliquo ad pœnam banni condemnato, & bonis publicatis, feuda fisco non applicari, sed ad dominum reverti, & fructus feudales actori damnum passo concedi, idque ita etiam tradit Gail. *d. cap. 14. num. 6.* ubi † *nu. 8.* addit, quod ad agnatos successores attinet, illos statim post mortem vasalli banniti feudum antiquum familiæ, sive ex pacto & providentia, à domino repetere, novamque investituram postulare posse. 42 43

Ex † superiori vero regula de iis, quæ non transeunt ad extraneum hæredem, conficitur, & illud, bona à testatore vel alia ratione extra familiam alienari prohibita, non venire ad confiscationem, etiamsi sint allodialia, idque crebrius inter Interpretes, obtinuit ut testatum faciunt Rub. *cons. 98. num. 1. & consil. 154. num. 2.* Boss. *titul. de bon. public. num. 42. vers. tamen in contrarium* Clar. *in d. §. fin. quæst. 78. num. 10.* Gail. *d. cap. 14. num. 18.* Peregrin. *de jur. fisc. lib. 5. tit. 1. num. 98.* Farinc. *d. quæst. 25. nu. 32. &* Thom. Grammat. *decis. 105. num. 31.* ubi hanc veram dicit esse conclusionem, & annectit neminem esse, qui ei repugnet. Atque † hanc sententiam etiam in crimine læsæ majestatis locum habere apparet ex iis, quæ tradit Gig. *in tract. de crim. læs. majest. tit. de pœn. committent. crim. læs. majest. quæst. 3. num. 1. & 2.* 44 45

Ob † eandem regulam emphyteutica etiam bona, quæ quis ab Ecclesia ex contractu emphyteutico habet, cum ad extraneos non transeant. *Novell. 7. de non alienand. aut permut. Eccles.* Bart. *in l. si finita. §. si de vectigalibus. num. 6. ff. de damn. infect.* Alexand. *in l.* 46

etiam.

etiam.num.3.& 4.ff.solut.matrim. Gail.*d.cap.14.nu.16.* merito negantur venire in bonorum publicationem, idque tradunt Felin. & alii Dd. communiter *in cap.in præsentia.num.27.de probat.* Martin. Laudens. *de fisco quæst.3.* Curt.sen.*cons.59.num.18.versic.est quoque verum.* Gigas *de crim.læs.majest.quæst.6.num.1.* Eamque sententiam magis communem esse referunt Ruin. *cons.161.num.7.lib.1.* Augustin. ad Ang. *de malefic. in verb.& ejus bona publicamus.num.16.* Gail. *jam citato loco.* Clarus *in §.emphyteusis quæst.29.in princ.& versic.*
47 *Tu dic.* Atque † hoc ita ampliatur, ut etiam in crimine læsæ majestatis locum habeat, ut ostendit Gigas *d.tit. de pœn.committent.crim.læs.majest.quæst.6.nu.1.2.& 3.*
48 Idem † obtinet in emphyteusi non ab ecclesia, sed à privato concessa, si eo pacto concessio facta sit, ne ad extraneos pervenire, Bart. *in d.§.si de vectigalibus n.6. de damn.infect.* Augustin.ad Angel.*sub d.num.16.* Bald. *cons.284. vol.1.* Roland. à Vall. *cons.98. num.18. vol.2.* Cravett. *cons.117. num.6.* Socin.sen. *cons.266.num.23. lib.2.* Dec. *cons.442. num.31.* Nell. *de bannit.1. part.2. tempor.quæst.24.* Gigas *de crim.læs.majest. quæst.6.nu.7.* Peregrin.*d.tit.1.num.70.* Eamque sententiam communiter receptam esse dicunt Augustin.ad Angel.& Gigas *jam citatis locis.* Idem dicit Clar. *in §.Emphyteusis,quæst.29.num.1.versic.aut agitur de Emphyteusi concessa à privato.*
49 An † autem, si Emphyteusis Ecclesiastica talis sit, ut ex pacto expresso, vel consuetudine, vel alia ex causa ad extraneos hæredes transire possit, bona emphyteutica ob publicationem bonorum in fiscum transeant, adeo dubium esse existimatur, ut & negativam & affirmativam sententiam quam plurimi Dd.amplectantur, & utraque communior à diversis interpre-
tibus

tibus appelletur. Nam negativam communiorem eſſe dicit Clar. *d.quæſt.29. verſic. Breviter ſi Emphyteuſis.* Econtra vero affirmativam revera communiorem eſſe aſſerit Farinac. *d.quæſt.25. num.6. in fin.* Verior † autem eſt hæc affirmativa ſententia, ut quæ in præ- 50
dicta regula, qua ad extraneos hæredes tranſitoria ad fiſcum etiam tranſeunt, & vice verſa, radicata eſt, & in dubio regulæ ſtandum, quando de exceptione liquido non conſtat. *l.ſuus quoque. ff. de hæred. inſtit. l. quoties. ff. ſi quis caut. judic. ſiſt. cauſ. fact. non obtemper. l.ab ea parte. ff. de probat.* Atque hinc ſecundum hanc, ut veriorem, Mediolani judicatum eſſe contra monaſterium Monialium S. Redegundæ teſtatur Boſſ. *d. titul. de confiſc. bon. num.60. verſ. tamen in jure verior.* Nec refragatur huic ſententiæ, quod Clar. *in d. verſ. Breviter ſi emphyteuſis.* objicit, de amiſſione ſpei caducitatis, ac privilegio & potentia fiſci. Nam hic loquitur de emphyteuſi perpetua & ad quoslibet extraneos tranſitoria. Ideoque cum raro fiat, ut quis hærede aliquo careat, in privato etiam ejusmodi emphyteuſin habente, nulla talis eſt ſpes caducitatis & contra fiſci privilegia potentiamque habet etiam Eccleſia ſua inſignia privilegia, conſtatque † fiſcum jure 51
privati, & conſequenter jure communi uti, niſi in eo verſemur caſu, qui ſpecialiter eſt exceptus *l.idem. ff. de compenſat. l.cum vitioſe. ff. de pignor. l.de contractu. Cod. de reſcind. vendit. l.juſtas C. de jur. fiſc. l.fin. Cod. de uſur.* quemadmodum † etiam econtra privatus utitur 51
legibus loquentibus de fiſco, ac ſtatuta in fiſco præſumuntur communia cum privato, niſi in privato aliud ſtatutum reperiatur. *l.item. §.ait ſenatus. & §. in privatorum. ff. de petit. hæred. l.2. Cod. de paſc. publ. lib.11.* idque gloſſ. & ſcriptores omnes tradere aſſerit Peregr.

de jur.

de jur.fisc.lib.6.tit.1.num.2. Atque hinc fiscus etiam canonem emphyteuticum solvere aliaque præstare tenetur, ad quæ privati adstricti sunt, nisi id speciatim in eo exceptum reperiatur.

53 Non † obstant etiam textus *Novell.120. de alien. & emphyt.§.1.* Nam licet hujusmodi emphyteusin per pœnitentiam intra biennium revocari posse ibi statuatur, & multi Dd. id in qualibet Ecclesia locum habere asserant, tamen rectius sentiunt, qui eum textum ad Constantinopolitanam Ecclesiam restringunt, inter quos etiam est Cujac. *ad d.Novell.120.* & Alexand. *in d.§.si de vectigalibus.num.36.* Et licet Clar. *in d.vers. Breviter.* Boss. *d.num.60. versic.nec Bart.* & Farinac. *d.nu.56.in princ.* eum ita allegent, quasi restetur etiam communiter à Dd. eum textum de qualibet Ecclesia intelligi, tamen ejus verba satis ostendunt, eum dubitanter id dicere, dum ait, ita videri communiter intelligi. Certum autem esse, quod textus loquatur & intelligendus sit de sola Ecclesia Constantinopolitana, evidenter apparet tum ex aliis verbis, tum maxime etiam ex *§.licentiam.* (ubi de aliis ecclesiis, quam Constantinopolitana Justinianus agere incipit) & verbis iis, quæ antecedunt *in vers. Et hoc quidem.* ubi diserte Justin. ea, quæ in præmissis & sic etiam in *d.§.1.* constituta sunt, ad ecclesiam Constantinopolitanam restringit.

Neque obstat, quod *d.versic. Et hoc quidem* videatur pertinere ad illud, quod *in proxime præcedenti §.* statuitur, si ad versionem veteris Interpretis respiciatur, quatenus verbo Hoc utitur, quia ea versio hac in re non est attendenda, cum pro verbo Hoc debuerit uti pluralis numeri verbo Hæc, ut fit ab antiquissimo Interprete Juliano Patricio ac Antecessore urbis

Con-

Conſtantinopolitanæ *in ſua Epitome*, & ab Haloandro in ſua verſione, idque urget in textu græco verbum ταῦτα. Nec † mirum eſt veteris Interpretis ver- 54
ſionem hac in re reprehenſionem mereri, quod hic non paucis locis in ſua verſione lapſus ſit: idque ex collatione græci textus cum ea verſione habita manifeſtum evadit, ideoque ſæpe rectius loquitur Julianus *in prædicta Epitome*, & melior eſt verſio Haloandrina, licet & huic non ſit ubique fidendum, nec deſint loca, in quibus melior eſt verſio veteris Interpretis, & ex græco textu à Scringero edito appareat, Haloandrum, qui alio græco exemplari uſus eſt, non raro in ſua verſione impegiſſe.

Verum ut paulo pluribus oſtendamus, quæ bona in confiſcationem veniant vel non, quæſtionis eſt, quid de caſtrenſibus bonis ſive caſtrenſi peculio dicendum ſit, an & hæc bona veniant in confiſcationem bonorum, ſi filiusfamilias delictum commiſit.

Et ſane † hæc ejusmodi ſunt bona, quæ extraneus 55
hæredes admittunt, & de quibus filiifamilias reſpectu etiam extraneorum hæredum libere diſponere poſſunt, cum eorum omni ex parte ſint propria, & ipſi in iis bonis pro patribus familiâs habeantur. *l.2. l.miles præcipua. §.actionem & l.ex nota.ff. de caſtrenſ.pecul. l. lis nulla.ff.de judic.cum ſimilib.* unde † concludendum 56
videtur, damnatorum ſive proſcriptorum filiorumfa. bona caſtrenſia vindicari fiſco. Atque ita ſentiunt Angel.& Rom. *in l.ſi filiusfam.ff.de damn.infect.* Crot. *in repet. l.frater à fratre.num.21.ff.famil.erciſc.* Nell. *in tract. de bannit. part.1. ſecundi temporis q.25.* Gomez. *variar. reſolut. tom.2. cap.5. num 15. verſic. His non obſtantibus* Gig. *in tractat. de crim. laſ. majeſt. quæſt.12.*

57 Sed † contraria sententia ut in æquitate magis fundata, sic & verior est, ob textum expressum *in l.3.Cod.de bon.proscript.seu damnat.* ubi Alexand.Severus, si filius tuus, inquit, cum esset in tua potestate, in insulam deportari meruit, peculium ejus, nec quod in castris acquisivit, vel quod ei militaturo donasti, auferri tibi debet, neque hæc lex ullo alio jure est correcta & abrogata. Etsi vero non desint, qui hunc textum ad alium sensum detorqueant, tamen ut verba sunt aperta, sic majori Interpretum consensu nostra interpretatio & sententia comprobatur, ut apparet ex illis, quæ tradit Boss. *in tit.de bonor.publicat.num.71.* Item Alex. *in l.3. § filius.nu.3.ff.quod quisque jur.* Peregr. *d.tit.1.nu.130.* Covarruv. *variar.resolut.lib.2.cap.3.num.7.versic. Ex his patet.* Gail. *de pac.public.lib.2.cap.13.nu.37.* Farinac. *de delict.lib.1.tit.3.quæst.24.nu.12.versic. Quibus tamen non obstantibus*, ubi hanc sententiam non solum veriorem & æquiorem, sed & communiorem esse dicit.

Neque obstat, quod modo ex *d.l.2.d.§.actionem & similibus locis* de libertate disponendi, & jure, quod filiofamilias in bonis castrensibus competit, dictum
58 est. Nam † datur hoc peculiariter patriæ potestati, & hæc est ejus potestatis prærogativa, ut pater in ejus-
59 modi bonis filii sui fisco præferatur. Idem † igitur recte dicemus de bonis quasi castrensibus, quod videlicet ob delictum filiifamilias in confiscationem bonorum non veniant, licet & de hoc genere bonorum filiifamilias jure communi libere disponere, & ad extraneos hæredes ea transferre possint, *§.ult. Instit. de testam.milit.l.ult. C.de inoffic. testam.l.ult. C.qui testam.*
60 *fac.poss.* Exceptio † vero quoad utraque, nimirum castrensia & quasi castrensia bona, statuenda est in crimine læsæ majestatis, per *l.quisquis.§.filii vero.ff.ad l.*

jul.

jul. majest.at. ubi filiusfamilias ob crimen læsæ majestatis omnia sua bona nulla facta distinctione inter ea, quæ ejus sunt jure communi, vel jure speciali, amittit, atque hanc limitationem præter alios tradunt etiam Gigas *de crim. læs. majest. lib. 2. tit. de pœn. commit. crim. læs. majest. quæst. 12. in pri.* Peregr. *d. tit. 1. num. 130. versic. limita primo.* Farinac. *d. quæst. 24. num. 14.* Eadem † limitatio in adventitiis bonis filiifamilias, quoad crimen læsæ majestatis, constitui potest, Cacheran. 61
decis. 94. num. 8. versic. contraria tamen & seqq. hanc limitationem multis confirmans & ad contraria respondens. Farinac. *d. quæst. 24. num. 9.* Peregr. *d. tit. 1. nu. 128.* ubi addit hanc limitationem indubitanter veram esse in terminis *l. quisquis C. ad l. jul. majest. at.*

Quod † vero regulariter supra dictum est juris esse in castrensi vel quasi castrensi peculio, eo magis in 62
adventitiis bonis dubitatione caret, quod ea bona non sint simpliciter & omni ex parte filii, sed pater in iis usumfructum habeat. *§. quod nobis. Instit. per quas person. cuiq. acquir. l. cum oportet. Cod. de bon. quæ liber.* Confirmatur vero hæc sententia etiam eo, † quod filiusfamilias nullo modo possit alienare proprietatem bonorum adventitiorum, per contractum vel ultimam voluntatem, sine consensu & voluntate patris 63
l. fin. §. filius autem. Cod. de bon. quæ liber. & † confiscatio ob delictum facta censeatur quædam alienatio, 64
valeatque argumentum à contractu vel ultima voluntate ad delictum hac in re sumptum *l. Imperator* & ibi Bartol. & nonnulli Dd. *ff. de fideicom. libert.* Gomez. *variar. resolut. tom. 2. cap. 15. num. 14.* Atque † hæc sententia tanquam verior à tam multis approbata est, ut 65
communis esse dicatur, cujus rei testes sunt præter alios Gail. *de pac. publ. lib. 2. cap. 13. num. 37. vers. De*

adventitio. Ruin. *consf.24. num.6. lib.5.* Parif. *conf.157. num.1. lib.4.* Cacheran. *d.decif.94. num.3.* Farinac. *de delict. & pœn. lib.1. tit.3. quæst.24. nu.5.* Curt. fen. *conf.59. num.12.* Covarr. *var. resolut. lib.2. cap.8. num.7. verf. Ex his patet.* & fecundum eam judicatum fuiffe teftatur Capell. Tholof. *decif.120.* incip. *Item fuit quæfitum.*

66 Neque † obftat huic fententiæ textus *in l. fi poftulaverit. §. jubet. ff. ad l. Jul. de adult.* quia loquitur de extraneo proprietario, non autem de filiofamil. nec de ejus bonis, & vult, in extraneo proprietario confifcari poffe proprietatem, falvo manente ufufructu alterius, quod ejusmodi proprietarius facultatem habeat proprietatem fuam & jus, quod habet in re, alienandi invito ufufructuario, quod filiofamilias proprietario nullo modo permittitur, ob favorem patris ufu-

67 fructuarii. Nihilo magis † adverfatur textus *in l. clarum. Cod. de auct. præft.* quia ibi erat prohibita alienatio favore ipfius minoris per delictum privilegium amittentis, & fic fibi ipfi præjudicantis. Hic vero agitur de alienatione prohibita ratione patris ufufructuarii, ut tertii. Atque ita refpondent ad *d.l. clarum.* Bartol. Caftrenf. Alexand. & Imol. *in l. finita. §. fi de vectigalibus. ff. de damn. infect.* Salicet. *in l. fi filius. num.3. Cod. de bon. profcript.* Alciat. *refponf.522. num.4.* Menoch. *de recup. poffeff. remed.9. num.78.* ubi fimul *num.79. & 80.* oftendit, non obftare etiam textum *in l. quinque legibus. cum feq. ff. de bon. damnat.*

68 Etfi † vero nonnulli reperiantur fpeciales cafus, in quibus patri de jure non debetur ufusfructus in ejusmodi bonis, fed bona pleno jure filiifamilias funt, tamen in iis etiam cafibus dicemus confifcationi bonorum non effe locum in ejusmodi bonis, fed patrem præferri fifco. Nam fi in caftrenfibus bonis, in quibus

filius-

filiusfamil. plenum jus habet & libere disponere potest, nec patri usufructus debetur publicationi bonorum non est locus, ut supra ostensum est, merito hoc ipsum porrigitur ad adventitia bona, licet ejusmodi sit casus, quo patri de jure denegatur usufructus. Non desunt tamen, qui contra sentiunt, ex quibus sunt Crot. *in repet. l. frater a fratre. num. 21. ff. de condict. indebit.* & alii Dd. allegati à Peregrin. *d. tit. 1. num. 128. versic. dubitabilis tamen.* Sed † altera senten- 69
tia non solum verior est, sed & æquior, ut asserunt Ruin. *d. cons. 24. num. 11 & 12.* Socin. Jun. *cons. 77. nu. 10. lib. 2.* Farinac. *d. quæst. 24. num. 6. vers. Quibus non obstantibus.* & communiorem esse testatur Peregr. *jam citato loco* per hæc verba. *licet plures contra sentiant.*

In † dubium quidem etiam vocatur an, cum patri 70
usufructus in bonis adventitiis filii debetur, hic usufructus quoque veniat in confiscationem bonorum patris delinquentis? Et sunt qui simpliciter affirmant, sunt etiam non pauci Dd. qui negativam sententiam tenent, sed neutra sententia vera est Nam usufructus morte naturali & civili etiam, si videlicet maximam vel minimam capitis diminutionem delinquens subeat, omnino finitur, & cum proprietate consolidari dicitur, eaque ratione ad proprietarium redit, *§. finitur.* & ibi Dd. *Instit. de usufruct. & l. corruptionem. Cod. eod.* Ex quo consequitur, nec si quis capitis pœna plectatur, nec etiam si ita puniatur, ut maximam vel mediam capitis diminutionem subeat, usumfructum fisco acquiri, sed potius ad proprietarium pertinere. Eo vero casu, quo delinquens ita non punitur, in confiscationem usufructus, vita usufructuarii durante, veniet *arg. l. si postulaverit. §. jubet lex. ff. ad l. Jul. de adult.* facitque quod † commoditas & fructuum per- 71

 ceptio

ceptio ab usufructuario recte alienari possit. *l. arboribus. §. usufructuarius ff. de usufr.* & consequenter recte confiscetur *argum. l. Imperatores. ff. de jur. fisc.* Atque
72 † hanc sententiam, qua prædicto modo distinctio adhibetur, amplectuntur etiam Bald. *in d. l. corruptionem. num. 7.* Alex. *in d. §. si de vectigalibus. num. 45. & 51.* Salicet. *in l. si quis post hac. §. si quid etiam quæst. ult. n. 4. versic. sed nunc quæro. Cod. de bon. proscript.* Boer. *decis. 7. num. 4.* addens hanc fuisse Cyni ante Bald. *in l. diximus. §. si pater. ff. de excus. tut.* Plot. *cons. crimin. 130. num. 24. lib. 1.* Menoch. *de recup. poss. remed. 9. num. 244.* Peregr. *d. tit. 1. nu. 129. vers. Tu vero conclusive.* Farinac. *d. quæst. 25. num. 33.* Franc. Marc. *decis. 827. nu. 4. part. 1.* Cavalcan. *in tract. de usufr. mulieri relict. num. 235.* ubi simul testatur ex Nell. *in tract. de bannit. 1. part. 2. temp. quæst. 27.* hanc sententiam esse communiter approbatam.

73 His † vero, quæ de castrensibus & quasi castrensibus adventitiisque bonis familias delinquentis supra dicta sunt, de profectitiis etiam bonis ejus addendum est, multo minus dubitandum esse, quod in confiscationem bonorum filii delinquentis non veniant,
74 cum † pleno jure ad patrem pertineant *l. si plures. §. in arrogato ff. de vulgar. & pupillar. substit. l. placet. ff. de acquir. hæred. §. cum nobis Instit. per quas person. cuiq.*
75 *acquir. l. cum oportet. Cod. de bon. quæ liber.* Ideoque † illud receptissima Dd. sententia est comprobatum, dicitque Boss. *d. tit. de bonor. publicat. nu. 71.* quod in hoc nulla sit difficultas, & ex Ruino addit Farinac. *d. q. 24. nu. 3.* neminem de hac re dubitare, similiterque Gail. *de pac. public. lib. 2. observ. 13. num. 37. vers. De peculio*
76 asserit, nullam esse dubitationem. Atque † est hæc sententia adeo vera, ut etiam eo casu locum habeat,

quo

quo pater filio concessit liberam & absolutam administrationem peculii profectitii, cum per hujusmodi concessionem non censeatur translata facultas per delictum vel alia ratione alienandi, & efficiendi ut alius acquirat, *arg. l. creditor. §. Lucius. ff. mandati. & l. si convenire. C. de pact. dotal.* & ita sentiunt Ang. Imol. & alii Dd. communiter *in l. si filiusfamilias. ff. de damn. infect.* Boss. *d. nu. 71.* Gomez. *variar. resol. tom. 2. cap. 15. num. 16.* ubi *versic. Imo quod magis est.* addit, etiamsi † pater committat delictum, propter quod bona ejus 77
veniunt confiscanda, non debere confiscari tale peculium profectitium, cujus administrationem habet filius, propter spem succedendi patri, & propter illam præventionem, quam fecit pater tradendo ei peculium, idque comprobatur per textum singularem *in l. 3. §. sed utrum. vers. magis enim. ff. de minorib.* quem allegat etiam Gomez. *ibidem*, & simul refutat Baldum, Cynum & Romanum, non simpliciter hanc sententiam admittentes, sed distinctione utentes. Fallit † in 78
crimine læsæ majestatis Alexand. *in l. si finita. §. si de vectigalibus num. 46. ff. de damn. infect.* Peregrin. *d. tit. 1. num. 26.* Gig. *d. tit. de pœn. committent. crim. læs. majest. quæst. 13. num. 4.* ubi licet dicat, se hac in re ancipitem esse, tamen concludit, patris bonis confiscatis venire etiam in eam confiscationem peculium profectitium. Quod si † vero filius ipse hoc crimen perpetraverit, 79
hujusmodi peculium etiam in hoc crimine in confiscationem non venit, sed supra dictum jus regulare etiam in eo crimine locum habebit, Crot. *in l. frater à fratre. num. 19. ff. de condict. indeb.* Gig. *d. tit. de pœn. committent. crim. læs. majest. quæst. 10. num. 1. 2. & 3.* Paris. *cons. 157. num. 37. lib. 4.* Menoch. *cons. 562. nu. 12.* Socin. Jun. *cons. 77. nu. 8. lib. 1.*

Atque ea quidem, quæ hactenus de bonis ad fiſcum per publicationem non tranſeuntibus dicta ſunt, cum regulariter ita ſe habeant in bonis, quæ delinquens ante publicationem habuit, multo magis procedunt in bonis futuris, & quæ poſt publicatio-
80 nem acquiſita ſunt. Quæritur † vero an & eo caſu, quo bona in publicationem revera veniunt, futura & poſtea acquiſita ea comprehendantur? Et quidem pro negativa, quod ſcilicet non comprehendantur, ſed damnatus hujusmodi bonis, dum vivit, frui poſſit, facit text. *in l.ſi mandavero tibi.* §. *Is cujus bona. ff. mandat. l. ejus qui §. 1. ff. de teſt. l. certa forma.* & ibi Bart. Joan. de Plat. & plures alii Dd. *Cod. de jur. fiſc.* Idem tenent Bald. Angel. Alex. & Dec. *in l. 3. §. illud. ff. Quod quisque jur.* Boſſ. *d. titul. de bonor. public. num. 15. & 66.* Peregr. *de jur. fiſc. lib. 5. tit. 1. num. 135.* Weſemb. *in parat. ff. de bon. damn. num. 6.* Gig. *de crim. læſ. majeſt. lib. 2. tit. de pœn. committ. crim. læſ. majeſt. quaſt. 7. num. 1.* Angel. *in tract. de maleſic. in verb. & ejus bona publicamus nu. 25.* & hanc eſſe communem ſententiam aſſerunt Jaſ. *in l. ſi ſtipulatus fuerim. §. cum ſtipulamur. num. 7. ff. de verb. obligat.* Menoch. *conſ. 101. num. 13. & 24. vol. 1.* Clar. *in practic. crim. §. fin. quaſt. 78. num. 24.* Nell. *in tract. de bannit. 1. part. 2. temp. num. 18.* Curt. ſen. *conſ. 59. num. 13. verſ. conſequenter.* Horat. Mandoſ. in addit. ad Roman. *conſ. 242. ſub verb. Conditionali.* Eman. Soarez. *in comm. opin. verb. Confiſcatio bonorum.* Farinac. *de delict. &*
81 *pœn. lib. 1. tit. 3. quaſt. 25. num. 138.* Et † eandem in crimine læſæ majeſtatis locum habere, tradit Boſſ. *d. loco num. 27. verſ. Etſi ſit condemnatus,* Gig. *d. tit. de pœn. committent. crimen læſ. majeſt. quaſt. 7. num. 1.* ubi ſimul pro hac ſententia, alios Dd. allegat, additque *num 2.* in

talem

talem confiscationem bonorum non venire etiam futuram substitutionem.

Atque † his consequens est, quod jura conditionalia in confiscationem non veniant, gloss. Bartol. Castrens. & alii Dd. *in l. Non ad ea ff. d. condit. & demonstr.* Angel.& Imol. *in l.quoties ff.de novat.* Clar. *de quæst.78.nu.23.vers.scias tamen.* Natt.*cons.472.nu.5. 6.& 10.lib.2.* Peregrin. *d.num.132.* Angel. *de malefic.in verb.Et bona ejus publicamus.num.12.* Plot.inter cons. criminal. *cons.103.num.55. vol.1.* Atque ita communiter teneri testantur Jas.*in l.si quis arbitratu, num.29. ff. de verbor.obligat.* Emanuel Soarez *in comm.opin. verb. Confiscatio bonorum* Boss. *d.tit. d.bonor. publicat. num.14.* Eaque sententia locum etiam habet in crimine læsæ majestatis, Menoch. *cons.526.num.14.* plures alios pro hac sententia adducens, Knich.*de Saxon.non provocand.jur.in verb.Ducum Saxoniæ. cap.5.nu.422. & 423.* Verum † licet hæc ita se habeant in iis, quæ proveniunt ex ultima voluntate, nimirum pro hæreditatem, fideicommissum, vel legatum, cum non transeant ad verum hæredem *l.unic. §.sin autem sub conditione. Cod.de caduc.toll.l.1. l.legata sub conditione l.ita expressim. ff.de condit.& demonstrat.l.si ita legatam §.illi si volet ff. de legat.1. l.si cum hæres in princ. l.si post diem & l.si ita expressim ff. Quand. dies legat.ced.* & fiscus loco hæredis habeatur, ut supra ostensum est: tamen secus † est, si ea proficiscantur ex contractu, cum haec transmittantur ad hæredes *§. Ex conditionalibus. Instit. de verb.oblig. l.Necessario. §.Quod si pendente ff. de peric. & commod. rei vendit. l.inter socerum. §.fin. ff. de pact.dotal.* ideoque ad fiscum transeunt, sicut ad hæredem *d.§.fin.* Idque † restringendum est ad conditionem casualem & mixtam, cum potestativa non-

83 (margin, beside "Atque † his…") · 84 · 85 · 86

transmittantur ad hæredes, ideoque nec ad fiscum, quod creditor censeatur esse in culpa non adimplendo *l. si decem cum petiero*, ubi communiter Dd. *ff. de verb. oblig. l. Potior. & l. qui balneum ff. Qui potior in*
87 *pignor. habeant.* Et † similiter limitatio constitui potest in conditione de futuro, cum secus sit, si sit de præsenti vel præterito, *l. conditio ff. de verb. obligat. l. cum ad præscriptum cum l. seq. ff. si cert. petat.* Gomez. *var. resol. tom. 3. cap. 14. num. 2. in fin.* Joan. de Imol. *in d. l. non ad ea ff. de condit. & demonstr.* Farin. *de quæst. 25. num. 146.* eamque limitationem communiter approbatam esse testatur Eman. Soarez, *in thesaur. recep. sent. verb. confiscatio bonorum. vers. secus omnino futurum.*

88 Generaliter † vero hic etiam de omnibus, quæ aliis ex contractu debentur, tenendum est, quod non veniant in confiscationem, nec ea creditoribus damnati præjudicet, *l. Tutoris. Cod. ad l. Jul. de vi publ. l. si ut proponis. Cod. de bon. proscr. l. 1. Cod. de pœn. fiscal.*
89 quemadmodum † nec ea bona tanquam confiscata fisco debentur, sed à damnato ejusque hæredibus retinentur, quæ sibi arrogare tanto temporis spacio cessavit, ut per præscriptionem jus suum amiserit, idque receptissima Dd. sententia est comprobatum, atque adeo verum, ut nec restitutio in integrum fisco adversus præscriptionem detur, ut ostendit Oddus Perusin. *in tract. de restit. in integr. quæst. 3. nu. 85. & seq.* ubi hanc sententiam magis communem esse addit.

90 De † tempore vero, quo hujusmodi præscriptio inducitur, licet diversæ sint Dd. sententiæ, tamen ea sola mihi placet, & vera est, qua 20. annorum spatium requiritur, idq; ob textum *in l. in omnibus. ff. de divers. tempor. præscript. l. querela. Cod. ad l. Corn. de fals. l. 2. & l. 3.*

& l.3.ff.de requirend.vel absent.damnand. Nam *in d.l.in omnibus* hæc generalis statuitur regula, quod in omnibus causis fisci 20.annorum præscriptio custodiatur, exceptis causis in quibus minora tempora servari statutum est, sic & *in d.l.querela* rescribitur, falsi querelam 20.annorum præscriptione excludi, & generaliter adduntur hæc verba: *Sicut cætera fere omnia.* In quibus per verbum *fere* similiter excipiuntur tantum illæ causæ, in quibus alia tempora servari specialiter constitutum est. Eodem pertinet textus *in d.l.2.& d.l.3.* ubi Marcianus ait, quamcunque quæstionem apud fiscum, si non alia sit præscriptio, viginti annorum silentio præscribi, Divi Principes voluerunt. Atque contra fiscum ob dilectum ex generali bonorum publicatione jus quæsitum habentem expresse & in specie non reperitur alia præscriptio constituta. Atque hanc sententiam à glossa ordinaria, Bartol. & aliis Dd. communiter approbari *in d.l. omnibus.* testatur Gomez. *variar.resolut.tom.3. cap.14. num.5. vers. vel aliter & secundo.* licet ipse ibidem contra sentiat, & quinquennium sufficere putet, motus textu *in l.2.Cod. de vectigal.& commiss.* qui † in specie loquitur de non 91
solvente vectigal, & de solis illis rebus, quæ ideo in commissum ceciderunt, non autem de ulla generali bonorum ob delictum facta publicatione. Sic † & *in* 92
d.l.2. Cod. de apostat. tantum in specie de testamento apostatæ, & actione contra illud intra quinquennium exercenda, non autem de publicatione bonorum agitur.

Hæc † vero omnia, quæ de publicatione bonorum 93
supradicta sunt, nullum vel exiguum videntur usum habere, quod multi sint Dd. qui asserunt, hodie per totum mundum, excepto casu criminis læsæ maje-

stātis,

ſtatis, abolitam eſſe, nec obſervari confiſcationem, niſi ſpeciali conſuetudine vel ſtatuto aliud introdu-ctum eſſe conſtet. Hi Dd. ſunt Alberic. *3. part. ſtatutorum quæſt. 18. nu. 13.* Jacob. de S. Georg. *de feud. in verb. dicti vaſalli. col. pen.* Cagnol. *in l. ea ſola. num. 6. ff. de reg. jur.* Novell. *in pract. fol. 176. num. 6.* Jaſ. *conſ. 46. num. 1. vol. 3.* Peregrin. *d. tit. 1. num. 8.* Clar. *d. quæſt. 78. in princ.* Farinac. *d. quæſt. 25. nu. 10.* Roland. à Vall. *conſ. 97. nu. 2.* Decian. *conſ. 56. num. 64. lib. 2.* Dec. *conſ. 257. num. 6. & conſ. 422. num. 6.* Cæpoll. *conſ. crim. diverſ. 17. num. 35.* Sed animadvertendum eſt, eos omnes Italos eſſe, quibus non potuit conſtare, quid per totum mundum obtineat, & uſu receptum ſit. Et licet Emanuel Soarez, Hiſpanus Jurisconſultus *in theſaur. receptar. ſententiar. verb. Bonorum confiſcatio.* ejus conſuetudinis meminerit, tamen id non aliter facit, quam quod Clarum de ea teſtantem adducat, & prędicti etiam alii Dd. excepto uno atq; altero (cujusmodi eſt Alberic. *d. quæſt. 13. num. 13.* nullum alium de ea conſuetudine allegans) non ipſi ex ſua ſcientia illam conſuetudinem aſſerunt, ſed unum vel plures alios de ea adducunt, qui & ipſi non ex ſua ſcientia affirmant, ſed alium aliquem allegant. Sane in Gallia talem conſuetudinem non eſſe, ſed contrarium obſervari ex Galliæ Jurisconſultis refert Weſembec. *in parat. ff. de bon. damnat. nu. 6.* atque idem teſtatur Benedict. *in cap. Raynutius. de teſtam.* Oldrad. *conſ. 17. num. 6. & 7.* Peregrin. *d. tit. 1. num. 20.* In nonnullis tamen particularibus locis ejus regni dictam *auth. Bona damnatorum.* ſervari, dicit Molin. in addit. ad Dec. *conſ. 252. num. 5. in verb. non fuerit.* & Boerius. *deciſ. 264. num. 15.* ubi etiam conſuetudinis totius mundi meminit, ſed non aliter, quam alios allegando, inter quos eſt etiam Guid. Pap.

deciſ. 437.

decis.437.vers.sed quod dixi, qui tamen ibi nullam ejus consuetudinis mentionem facit. Et in specie de Ducatibus Lotharingiæ & Burgundiæ, quod in iis contrarium obtineat, asserunt Frider. Mindan. & Chassan. & quidem ille de Lotharingia *in tract. de processib. & mandat. lib.2. num.9.* hic de Burgundia *in comment. ad consuet. ejus Ducatus rub.2.§.1.vers.pro septuagesimo secundo.* ubi pro regula traditur, quod, qui perdit vitam, perdat & bona, contra d. auth. Bona damnatorum. In regno Scotiæ etiam contrarium observari & quidem adeo rigide, ut non solum liberi, parentes, aliique, sanguine delinquenti juncti, à bonis ejus omnino excludantur, sed etiam creditoribus denegetur, refert Chopp. *de Doman. Franciæ lib.1.cap.7.num.15.* addens idem affirmare Boethium in Scotorum rebus gestis.

In † Germania Caroli Quinti constitutione criminali *artic.218.* ita publicatio bonorum prohibita est, ut non solum crimen læsæ majestatis, excipiatur, sed etiam de aliis casibus addantur hæc verba. **oder sonsten in andern fällen.** Atque in hanc constitutionem in iis verbis allegat etiam Heig. *quæst.33.num.52.* ubi simul lectorem remittit ad nonullos Dd. exempla eorum casuum ex jure communi adducentes. Ejusmodi etiam casus est, de quo agitur in sua cõstitutione *art.135.* ubi, si reus, qui ob delictum capitis & bonorum privationis pœnam meretur, mortem sibi ipsi conscivit, bona ejus publicantur, & hæredibus ea denegantur, atque ita comprobatur, quod in tali reo de pœna publicationis antea cautum est, *in l.3.§.idem rescript. vers. Ergo ita demum dicendum est. ff. de bonor. eor. qui ant. sentent. mort.* Ejusmodi quoq; casus est, si crimen monopolii committatur, ut videre est in Imperii ordinatione politica *tit.* **die** *monopolia* **vnd schädliche für-** 94

kauffe

kauffe belangend. §. Hierauff haben/ꝛc & §. vnd wo die/ꝛc. atque huc pertinet quod eadem monopolii pœna statuitur *in l.unic. Cod. de monopol.* Tales etiam sunt diversi casus speciales in quibus ratione monetæ delinquentes pro qualitate facti vel etiam personæ in bonis puniuntur & pœna hæc fisco vel etiam aliis applicatur de quibus casibus supra *cap.7.* latius dictum
95 est. Quatenus † vero in supra allegata constitutione *artic.219.* prohibetur publicatio bonorum. ea prohibitio ita fit, ut omnino damnentur & pro nullis habeantur omnes consuetudines & statuta, quibus pœna publicationis bonorum antea introducta fuit, vel etiam post eam constitutionem introduceretur, idque ad eos casus restringitur, quibus de jure quis ob crimen morte plectitur, non autem bonis privatur, eoque sensu accipienda sunt verba so der Vbelthäter Leib vnd Gutt nicht verwürcket/ quasi diceret, Leib vnd nicht Gutt/atque eo pertinet versio latina Georgii Rhemi, & confirmatur illud eo quod mox subjiciatur, præter pœnam capitis, quam damnatus subit, uxorem etiam & liberos per pœnam publicationis bonorum ad inopiam redigi, & magistratui bona adjudicari.

Etsi vero hujusmodi constitutio in Imperio non
96 extaret, tamen si † ex statuto aliquis ad mortis pœnam condemnaretur, publicatio borum locum habere non posset, nisi in statuto hoc ipsum expresse cautum esset Bald. Alex. & Jas. *in l.2. Cod. qui test. fac. poss.* Idem Bald. *in c.1. in princ. de pac. tenend.* Dec. *cons.252. num.5.* Roland. à Vall. *cons.98. num.4.189. ff. de jurisdict.* ubi
97 addit, in † generali etiam arbitrio judici dato non censeri datam potestatem publicanti bona, idque tradit etiam Bald. *in d. cap.1. in princ. versic. sed hic quæro.*

& in

& in l.1. C.ne sine jussu Princip. Dec.*d.num.5.* Laudens. *d.c.1.nu.12.* Farinac.*de delict.lib.1.tit.3.quæst.25.nu.4.*

Optandum † vero esset, ut iis casibus, quibus publicatio bonorum locum habere potest celeberrima & æquissima constitutio Imperatorum Gratiani & Theodosii *in l.1.Cod.de bon.petit.subl. lib.10.* per quam tales bonorum petitiones jam olim sublatæ sunt, stricte observeretur. Quod tamen non fieri, fecit nostrorum temporum iniquitas Cod. Fabriano *lib.9. tit.26. de bon. damn. definit.1.* ubi additur hodie inter aulicos nihil frequentius esse hujusmodi petitionibus, adeo, ut & plerunque priusquam de crimine cognitum nedum pronunciatum sit delinquentis bona citius donata reperiantur, quam publicata inverecunda petentium inhiatione ut loquuntur Imperatores in *d.l.1.* 98

CAPUT XIII.

De angariis & parangariis & plaustrorum naviumque præstationibus.

Summaria.

1. Angariæ & parangariæ, plaustrorum & navium præstationes sunt de regalibus.

2. Angariarum appellatio manat à Græco verbo ἀγγαρεύω vel ἀγγαρεύζω non à verbo latino ango, ut quidam minus recte tradiderunt nu.3.

4. Græci vocem ἀγγαρείας à Persis mutuati sunt, eam à voce angaros quod Persis nuncium significat, deducentes.

5. Parangariæ non à præpositione per & angariis, ut quidem voluerunt, sed ἀπὸ τοῦ παρὰ & ἀγγαρεία derivantur nu.6.

7. Angariæ & parangariæ quæ sint? & nu.10.

8. Veredi & paraveredi qui sint?

9. Vere-

9. Veredorum & paraveredorum rarissime in legibus conjunctim creberrime vero & plerumque separatim fit mentio.

11. Angariarum & parangariarum appellatione non solum equorum & aliorum jumentorum, sed etiam plaustrorum naviumq; præstationes continentur, licet hæ ab istis interdum separentur nu.12. *& quare id fiat* nu.14.

13. Angariarum & parangariarum regale ex concessione vel præscriptione habenti etiam plaustrorum naviumque præstationes debentur.

15. Angariæ & parangariæ minus recte à Joanne Arze injustissima & gravissima extorsio vocantur.

16. Angariæ & parangariæ quomodo differant? & sub, num.39.

17. Angariæ quibus muneribus annumerari debeant. num.18. *&* 19.

20. L.ult.§.1. ff.de muner.& honorib. *declarantur.*

21. Munera personalia quæ dicantur?

22. Forenses non sunt à muneribus patrimonialibus immunes.

23. A muneribus patrimonialibus nec militia, nec ætas, nec ullum privilegium excusare censetur.

24. Ab angariis nulla privilegia immunitatem præbent, fallit tamen in ecclesiis, piis locis ecclesiasticis nu.26. *& aliis personis, de quibus remissive* nu.27. *quæ tamen fallentia non procedit, quando angariæ vel parangariæ exiguntur ob Principis expeditionem*, nu.28. *publicæ annonæ transvectionem*, nu.29. *pontium vel viarum instructionem aut restaurationem*, nu.30. *& ob aliam magnam imminentem necessitatem*, nu.31.

25. L.Ab his oneribus. §.Angariarum ff.de vacat. muner. *declaratur.*

32. Privilegia omnia cessant cum urget necessitas.

33. Hacte-

33. *Hactenus dicta etiam in parangariis procedunt.*

34. *Parangaria qualia munera?*

35. *A parangariis iidem, qui & ab angariis vacotionem habent.*

36. *Parangaria raro ab angariis separantur, sapissime vero conjunguntur,* nu. 37.

38. *Parangariarum in Digestis nulla fit mentio.*

39. *Perangarias non esse mixtis muneribus annumerandas.*

40. *Angaria & parangaria an sordidis muneribus annumerentur.*

41. *Opera rusticorum, quarum jus nostrum meminit, ab angariis & parangariis separantur, &* nu. 46.

42. *Publici cursus, qui hodie posta vocantur, quo referri debeant & cui has postas constituendi & confirmandi jus competat.*

43. *Inter regalia à nonnullis angaria & parangaria non referuntur.*

44. *Angarias & parangarias, de regalibus esse & Imperatori competere cum reliquo etiam jure communi congruit.*

45. *Angaria & parangaria possunt etiam superiorem recognoscentibus competere ex concessione, item ex prascriptione.*

47. *Angaria non competunt solam jurisdictionem, merumq; ac mixtum Imperium habenti.*

48. *Domini, quibus angaria & parangaria aliave opera debentur non debent plus solito à subditis exigere & liberum arbitrium in tyrannidem convertere.*

49. *Opera subditorum inde terminata* (vngemessene dienste) *debent ad arbitrium boni viri reduci, quia regna principatus & dominia non tam ad dominorum quam subditorum commoda inventa sunt.*

50. In operis exigendis dominorum abusus notatur.

51. Operæ insolitæ præsumuntur metu extortæ & sic etiam nova consuetudo contra antiquam de ejusmodi operis præsumitur vi & de facto extorta extorquentes autem 50 libris auri mulctantur, nu.52.

53. Subditi si in possessione vel quasi injuste à domino molestentur, interdicto uti possidetis, uti possunt.

54. Operis insolitis vel indebitis, si graventur subditi, superioris officium ad hujusmodi oppressionem & sævitiam reprimendam implorare possunt, imo & judex sine imploratione ne indebite & plus æquo onerentur provideere debet, & tertius etiam eos etiamsi quiescant adversus magistratum in ipsorum gratiam juvare & ei resistere potest, nu.55.

56. Angariis & parangariis aliisve operis, si subditi plus æquo graventur ab imperio & potestate, quam domini habent, eximi possunt.

57. De operis indebitis adversus gravantes mandata sine clausula impetrari possunt apud superiorem, & quatenus id præsertim in Cæsaris aula vel Camera fieri possit, nu.58.59.& 60.

61. Mandata antequam subditis adversus dominos aut magistratus in Camera Imperiali decernantur, ea in dubio dominis aut magistratui per literas narrata & petitionem subditorum significare solet cum contra subditum pro magistratu semper militat præsumptio.

62. Operis & servitiis indebitis a dominis subditi extrajudicialiter gravati an appellare ad superiorem possint, & nu.65.

63. Appellationes extrajudiciales non sunt proprie appellationes, sed potius ad causam provocationes & apud ordinarium judicem instituuntur.

64. Operas debitas præstare recusantes à dominis puniri

mri & per pignorantiones & arresta ad debitam obedientiam reduci possunt, fallit tamen hoc ut nu. 66.

67. *Subditi coram quo judice à dominis conveniri debeant?*

68. *Operas extra territorium & locum habitationis subditi edere non tenentur.*

69. *Extra operas & servitia solita an & quando subditi castrum Domini custodire teneantur?*

70. *Castrum idem non censetur cujus eadem species non consistit.*

71. *Principali destructo destruitur & accessorium.*

72. *Surrogatum sapit naturam ejus, in cujus locum surrogatur, etiamsi aliquibus ab eo discrepat.* nu. 73.

74. *Operas & servitia eadem, quæ ad castrum destructum edere tenebantur, subditi ad novum etiam alibi instauratum præstare tenentur.*

75. *Operas à subditis sibi debitas domini non possunt pro libitu in pecuniariam præstationem convertere, nisi aliter eos conventum sit, vel necessitas urgeat & boni viri æstimatio interveniat,* nu. 76.

77. *De operis subditorum plures quæstiones moveri solent, de quibus lector ad alios Dd. remittitur.*

78. *In angariarum, parangariarum aliarumve operarum præstatione si subditis eripiantur vel deteriora reddantur plaustra, nave, jumenta vel alia ad ejusmodi præstationem necessaria, an & quando domini ad resarciendum damnum teneantur,* & nu. 79.

DEcimum tertium † regale *in hoc unic.* sunt angaria & parangaria plaustrorumq; & navium præstationes. Sunt † autem *angariæ* & *parangariæ* græca vocabula, nec aliter in græco textu *Novellarum*, vel etiam in libris βασιλικῶν & à græcis eorum Interpretibus appellantur, eaque appellatio manat à verbo ἀγ- 1 2

γαρεύω vel etiam, ut Ferrar. Montan. *de feud. lib. 5. c. 7. versic. sunt & alia munera, &c.* loquitur, ἀγγαρεύω, atque inde ἀγγαρεία proprie significat compulsionem sive Coactionem violentam, & quod necessario
3 injungitur, ideoque † minus recto Hartm. Hartman. *practic. observ. lib. 2. tit. miscellaneor. ex jur. civil. cap. 2. observat. 8. num. 5.* & Joann. Arze. *in tractat. de nobilit. Hispan. part. 1. cap. 2. num. 23.* tradunt, *angarias* sic dici à latina voce *ango*, quod affligant & constringant ad
4 onus. Alciatus † cum gloss. à se alleg. *in l. neminem num. 2. Cod. de sacros. eccles.* ait, angaros esse vocem Persicam, & significare nuncium, atque inde Græcos angarias deduxisse, *angarosque*, appellasse *bajulos & one-*
5 *ra subeuntes.* Sunt † qui de parangariis tradunt, eas sic dici à præpositione per & angariis, eamque præpositionem augere hoc onus, & ob eam perfectas esse angarias. Ex his sunt Cyn. *in d. l. neminem. nu. 2. vers. De angaria nulla lex, &c.* Alberic. de Rosat. *ibid. num. 1.*
6 *Cod. de SS. Eccles.* & Joann. Arze. *d. c. 2. nu. 23.* Sed † verius est quod parangariæ à παρὰ & ἀγγαρεία sic appellentur, quod præter angarias sint & similes præstationes, quæ præstantur, quemadmodum præter veredos sunt & alii, qui paraveredi dicuntur, & præter dotem, quæ græcè φερνὴ vocatur, sunt etiam alia mulieris bona, quæ ideo paraphernalia dicuntur. Atque hęc quidem de derivatione nominis in angariis & parangariis ita se habent.

7 Sunt † qui angarias ita definiunt, ut dicant eas esse equorum præstationes ad cursum publicum. Inter hos est & Anton. August. ad *d. l. si duos. 6. §. Est autem versic. Philosophos. ff. de excus. tut.* Sed ea definitio pertinet potius ad illam præstationem, qui perveredos & paraveredos præstari dicitur, & cujus mentio fit *in l. ult. §.*

ult. §. patrimoniorum autem. ff. de muner. & honor. l. 2. l. in omnibus. l. quoniam. & l. non patimur. Cod. de curs. public. angar. & parang. lib. 12. l. si quis eod. tit. l. 2. Cod. de præpos. sacr. cubic. lib. 12. l. 3. Cod. de silent. lib. eod. l. maximarum. Cod. de excus. muner. lib. 10. cum simil. Nam † hi 8 sunt equi vel muliones ad publicum cursum destinati, & quidem veredi sunt minores equi cursuales, paraveredi majores agminales *l. ult. §. patrimoniorum autem. ff. de muner. & honor. l. 1. & l. comperimus. C. de curs. publ. lib. 12.* Cujac. *ad rubr. C. eod.* Hotom. *in comment. verbor. jur. in verb. veredi. & in verb. Paraveredi*, separanturque passim ab angariis & parangariis. Etsi vero *in d. §. patrimoniorum autem d. l. 1. d. l. comperimus, aliisque locis.* equorum tantum fiat mentio, tamen interdum leges etiam mulionum sive mulorum, aut animalium, ad cursum publicum deputatorum, meminisse apparet non solum ex *d. §. patrimoniorum autem* sed & ex *l. Parhippum, & l. nemo mulionem. Cod. de curs. publ. lib. 12.* Et quemadmodum hæc animalia ad publicum usum deputata sunt, sic & propter hunc ipsum usum provinciales ea recipere, stabulaque suis sumptibus iis præbere tenentur, *d. §. patrimoniorum autem, l. in omnibus Cod. de cur. publ. lib. 12.* Rarissime † vero de his 9 veredis & paraveredis leges ita loquuntur, ut in una lege conjungantur, eaque conjunctio fit *in l. ult. Cod. de curs. publ. lib. 12.* separatim eorum fit creberrime mentio, ut videre est *in l. maximarum Cod. de excusat. muner. lib. 10. lib. 2. C. de præpos. sacr. cubic. lib. 12. l. 3. Cod. de silent. eod. lib. l. 2. l. Parhippum l. in omnibus cum l. seq. l. quoniam l. non patimur l. si quis l. comperimus l. nemo ducum C. de curs. publ. lib. eod. cum similibus.*

Atque † hæc quidem cum ita se habeant, angarias 10 ut & parangarias à veredis & paraveredis, tanquam

ſolis animalibus, & ad curſum publicum tantum pertinentibus, diſtinguendo dici poterit, eas eſſe munus, quod ob negotium aliquod, cui celeriter neceſſitate ita urgente vehendis oneribus providendum eſt, publice imponitur. Atque eo pertinet, quod hoc onus nunc exigatur in transvectione armorum, *l.ult. C.de fabricenſ.lib.11.* nunc in aliarum rerum transvectione, *l.1. Cod. de quib. mun. vel præſt. nem. ſe lic. excuſ. lib.10.* junct. *l.maximarum Cod. de excuſat. muner. lib.eod.* & quidem ob quamlibet neceſſitatem, continenturque
11 † angariarum & parangariarum appellatione non ſolum equorum & aliorum jumentorum, ſed etiam plauſtrorum naviumque præſtationes, Cujac. *in d.l. ult.* Hotom.*in hoc cap.unic.*& *ibid.*Borcholt. *num.84.* Roſenth.*de feud.cap.5.concl.70.nu.3.*Ferrar.Montan. *de feud.lib.5.cap.7.verſ.ſunt & alia munera.* quo pertinet, quod *in l.pen. ff. de veteran.* naves dicuntur angariarii, & quod eſt in forma ceſſionis in oratorium collatæ apud Marcolphum his verbis: *Nullas functiones vel exactiones, neque caballorum partus aut paraveredos, aut carrarum angarias*, quam formam adducit Cujac.*in d.l.ult. C.de fabricenſ.lib.11.* & fere paſſim angariarum & parangariarum ſimpliciter ita fit mentio, ut rariſſime in ſpecie & ſeparatim de plauſtris & navibus aliquid adjiciatur, & ſic in eo ipſo ſatis inſinuatur, plauſtrorum etiam & navium præſtationes angariarum & parangariarum appellatione comprehendi.
12 Nonnunquam † vero etiam ſeparari plauſtrorum & navium præſtationes ab angariis apparet quoad plauſtra ex *l.neminem Cod. de ſacroſ. eccleſ.l.2. Cod.à quibus muner. vel præſtat.nem.ſe lic.excuſ.lib.10.* & quoad naves ex *d.l.ult. §.ſive autem perſonalium. ff. de muner. & honor.* eademque ratione Frideric. Imperator in ſpecie na-

cie navium & plaustrorum etiam meminit, dum *in hoc cap. unic.* angarias & parangarias inter regalia numerari voluit.

Neque † tamen inde colligendum est, ei, qui anga- 13
riarum & parangariarum regale habet, puta ex Imperatoria concessione, vel ex præscriptione, non deberi præstationes etiam plaustrorum & navium, sed expendendum est, quod superius dictum est, fere passim angariarum & parangariarum ita in jure nostro fieri mentionem, ut præstationes plaustrorum & navium earum appellatione contineantur, ideoque † di- 14
cendum est, quod nonnullis locis separatim etiam plaustrorum & navium fit mentio, majoris declarationis ergo fieri, neque aliud etiam Fridericum voluisse, dum plaustrorum naviumque separatim una cum angariis & parangariis meminit. Quia vero angariæ & & parangariæ, ut supra dictum est, proprie ejusmodi onus sive munus sunt, quod ob negocium aliquod, cui celeriter necessitate ita urgente vehendis oneribus providendum est, publice imponitur, & ex constitutione Friderici *in hoc cap. unic.* inter regalia referuntur, idque, ut infra ostendetur, reliquo etiam juri consentaneum est; minus † recte Joann. Arze *in tract.* 15
de nobilit. Hispan. part. 1. c. 2. nu. 23. vers. itaque angariæ. has injustissimam & gravissimam extorsionem vocat. Cæterum † quomodo differant angariæ & paranga- 16
riæ, infra suo loco dicetur. Quæstionis vero est, utrum angariæ & parangariæ sint munus sive onus personale, an patrimoniale sive reale? Hanc quæstionem ita excutiemus, ut primum de angariis, deinde de parangariis agamus. Et † quidem gloss. *in l. ab his oneribus.* 17
§. angariarum. ff. de vacat. & excusat. muner. & in l. neminem. Cod. de sacrosanct. eccles. asserit angarias perso-

 nale

nale esse munus, subscribunt Andr. de Isern. *in hoc c. unic. num. 52.* & *ibid.* Matth. de Afflict. *in verb. angariæ. num. 1.* Alvarot. *nu. 5.* Præposit. *num. 6.* & alii Dd. communiter. In eadem sententia sunt Bart. *in l. placet. n. 17. Cod. de sacros. eccles.* Luc. de Penn. *in l. cum ad fœlicis. in fin. Cod. de quib. munerib. se nem. excus. lic. lib. 10.* Alciat *in d. l. neminem. num. 2.* Alberic. de Rosat. *in rubr. ff. d. muner. & honor. num. 16.* Innoc. *in c. non minus. num. 3.* & *ibid.* Abb. *nu. 10. de imminut. eccles.* Remig. de Gonny *in tract. de charitat. subsid. quæst. 59. num. 2.* Hugo *de offic. quat. prælat. part. 4. cap. de muner. excusat. num. 11. vers. angariæ & parangariæ.* Gail. *observ. 52. nu. 7. lib. 2. & de arrest. Imper. cap. 10. nu. 4. cum seq. & cap. 11. nu. 27.* Natt. *cons. 185. paucis. num. 4.* Bursat. *cons. 16. multum. num. 20.* Cravett. *cons. 702.* scriptum cumulate *num. 15.* eamque communem esse asserit Borch. *in hoc c. unic. nu. 82.* Videtur etiam huic sententiæ suffragari textus *in l. ult. §. 1. ff. de munerib. & honorib.* ubi angariarum præbitio diserte dicitur esse munus personale.

18 Verum † angariarum præstationes munera patrimonialia sive realia esse, verius est, atque ita etiam sentiunt Cujac. *in l. 1. Cod. de quib. munerib. se nem. excus. lic. lib. 10.* Wesenbec. *in parat. ff. de munerib. & honor. num. 3.* Godofred. *in not. ad l. sunt munera. sub lit. o. ff. de vacat. muner.* Schoner. *feudal. disput. 4. thes. 123.* Borch. *in hoc cap. unic. num. 84.* ab Isernia, Afflict. & aliis *ibidem* contrarium tenentibus dissentiens, Guilhelm. de Cun. etiam *in tractat. de munerib.* angarias munus reale esse tradit per *d. l. sunt munera. & l. 2. Cod. de præposit. sacr. cubic. lib. 12.* & in specie de plaustrorum præstatione addit, eam esse munus reale sive patrimoniale. Hanc autem, non minus quam præstationem navium,

anga-

angariarum & parangariarum appellatione contineri, supra ostensum est.

Et † sane hanc sententiam veriorem etiam esse, inde liquet, quo hujusmodi onera possessionibus & patrimoniis indici dicantur, textus est de angariis expressus *in d.l.2. Cod.de præposit. sacr. cubic.12. & in d.l. ult.§.patrimon.autem ff.de munerib.& honorib.* ubi hæc extant verba patrimoniorum munera duplicia sunt, nam quædam ex his muneribus, possessionibus sive patrimoniis indicuntur, veluti agminales equi vel mulæ, angariæ atque veredi, hujusmodi igitur obsequia & hi, qui neque municipes, neque incolæ sunt, agnoscere coguntur. Accedit text. *in d.l. sunt munera* ubi exhibitio angariarum, & nonnulla alia ibidem enumerata, diserte dicuntur esse munera quæ rei proprio cohærent. 19

Nec † refragatur his textus *in d.l.ult. §.1.* Quia hic locus (ut monet Cujac. & Gothofred. ad *l.2. Cod. de præpos.sacr.cubic.lib.12.*) non de ipsa præstatione angariarum accipiendus est, sed de munere sive cura exigendi angarias & compellendi homines ut de possessionibus & patrimoniis suis eas præstent. De quo munere loquitur *l.1.C.sumpt.injunct.muner.ad omn.colleg. pertin. lib.11. & l.1. C.quom.civil.mun.indic.lib.10.* ubi, qui illud habet, appellatur curator ad cogendas angarias creatus. Hoc munus autem personale est, ut evincitur ex *jam citatis locis*, & facit huc, quod † personalia munera dicantur esse, quæ cum animi provisione & corporalis laboris intentione sine aliquo gerentis detrimento pertractantur, ut ait Jurisconsultus *in d.l. ult. §.1.* ubi simul huic definitioni personalium munerum subjicit inter alia exempla præbitionem angariarum, atque ita abunde ostendit, se quoad angarias 20 21

 non

non de patrimoniali onere, sed de cura, quæ personæ principaliter incumbit, loqui.

Præstationem vero angariarum non personale, sed
22 patrimoniale munus esse, eo est certius, quod † à patrimonialibus muneribus immunes esse negentur etiam forenses, *l.ult. §.patrimoniorum. vers. Hujusmodi igitur.* ibi, *neque municipes neque incolæ. ff. de muner. &*
23 *honor.* & † quod generaliter nemo vel ob ætatem, vel ob militiam, vel ob privilegium aliquod ab iis excusari dicatur *in d.§.patrimoniorum.versic.ab hujusmodi.ff. de muner.& honor.l.ab his oneribus.in prin.l.sunt munera.ff.de vacat.& excus.muner. l.munera & l.neque tem-*
24 *pore C. de muner. patrimon.* & † hoc ipsum de angariis etiam in specie constitutum sit *d.l.sunt munera.l.neminem. Cod.de SS.eccles.l.2. C.à quib.mun. & præst. nem.se excus.lic.lib.10. & l.nullus. Cod.de curs.public.angar. & parang. lib.12.* Eodem pertinet text. *in d.§. patrimon. autem.* ubi angariæ nominatim inter patrimonialia munera ita referuntur, ut simul *ibid.in vers. ab hujusmodi* tam in specie de illis, quam de aliis patrimonialibus muneribus addatur, ab iis non excusari eum etiam, qui privilegium aliquod habet.

25 Non † obstat *d.l.ab his oneribus.§.angariorum.* Nam quemadmodum quod *in d.l.ult.§.1.* de angariis proditum est, ad munus & curam exigendi angarias & cogendi homines ad præstationem earum pertinet: sic & textus *in d.§.angariorum.* intelligendus est de eodem munere & cura, quam munus personale esse supra ostendimus. Quanquam & illud constat, non esse tam generale, quod modo dictum est, neminem ab angariarum præstatione, ut onere patrimoniali, excusari, ut non reperiantur, qui vacationẽ & excusationem ab
26 iis habent. Sic † enim ecclesia & alia pia loca, personæque

næque ecclesiasticæ vacationem ab iisdem habere dicuntur in constitutione Frider. 2. *de statut. & consuet. §. Item nulla.* & inde desumpta *auth item nulla. Cod. de episc. & cleric. l. 2. §. ad parangariam. C. cod.* eadem immunitas & vacatio dicitur competere silentiariis & decurionibus *l. 2. C. de præpos. sacr. cubic. lib. 12.* & cubiculariis sacri cubiculis *l. decurionib. C. de silent. & decur. lib. cod.* item cubiculariis sacri palatii & excubiculariis *l. maximarum C. de excusat. muner. lib. 10. d. l. 2.* sic & militibus ea immunitas datur *in l. ult. §. sive autem personalium. ff. de munerib. & honorib. l. ab his. §. augurtorum. ff. de vacat. muner.* & Dd. *l. medicos. & l. ult. C. de profess. lib. 10.* multisque † aliis *d. l. maximarum* Dd. *in d. l. me- 27
dicos.* Luc. de penn. *in l. mulieres. C. de dignitat. lib. 12.* & ibi allegati à Rosenth. *d. cap. 5. concl. 72. num. 2.* Verum
† hujusmodi immunitas ab angariis & parangariis, 28
aliisque similibus muneribus in ecclesiis vel ullis aliis privilegiatis personis locum non habet, quando angariæ & parangariæ exiguntur ad supremi Principis expeditionem *l. jubemus. C. de SS. eccles. l. 2. Cod. de quib. muner. se nem. excusar. lic. lib. 10. l. nullus penitus. Cod. de curs. publ. lib. 12.* vel † ad publicæ annonæ transvectio- 29
nem *l. ult. C. de nau. non excus. lib. 11.* vel † ad instructio- 30
nem & instaurationem pontium, viarum *l. ad instructionem. C. de SS. eccles. l. absit. Cod. de privil. dom. August. lib. 11.* portusve & murorum *l. aut portus. Cod. de oper. publ. lib. cod.* vel † aliam aliquam magnam & inevita- 31
bilem imminentem necessitatem *l. 1. Cod. ut nem. lic. in empt. spec. se excus. lib. 10.* ubi statuitur, ne pragmaticam quidem ullam sanctionem ab Imperatore datam alicui patrocinari, & nullius omnino privilegii prætextu eum excusari posse, ideoq; † per illum textum omnia 32
privilegia, cum necessitas urget, tolli ait Tiraquel. *in*

tract.

tract.de nobilit.cap.20.nu.169. & ibidem addit, *alia plura jura eo pertinere.*

33 Quæ † vero hactenus dicta sunt de angariis, in
34 parangariis quoq; locum sibi vendicant, & † inter ea cum primis & illud est, quod & hæ inter munera patrimonialia referendæ sint, idque nominatim non minus de iis, quam de angariis abunde innuitur *in d.l.2. C. de præpos. sacr. cubic. in verb. neque possessiones eorum angarias sive parangarias, &c. l. maximarum. Cod. de excusat. muner. lib.10. in verb. ut patrimoniis dignitatum &c. l.2. §. Ad parangariam* Cod. *de Episcop. & cleric.* &
35 † similiter quod de specialibus casibus, in quibus immunitas conceditur, diximus, in parangariis non minus quam angariis obtinet, ut videre est *in d. §. item nulla. & d. Auth. item nulla d.l.2. C. de præpos. sacr. cubic. d.l. decurionibus. C. de silent. & decurion. cor. lib.12. & d.l. maximarum.* Eo minus vero mirum idem in paran-
36 gariis, quod in angariis, locum habere, quod † illæ rarissimæ ab his separentur, eaque separatio fiat *in d.l.*
37 *maximarum & d. §. ad parangariam.* aliàs † vero passim, quandocunque parangariarum mentio fit, cum angariis conjungantur, ut apparet non solum ex *d. §. item nulla. & d. Auth. item nulla. d.l.2. C. de præpos. sacr. cubic. d.l. decurionib.* sed etiam ex aliis juris locis, cujusmodi sunt *rubr.* Cod. *de curs. public. angar. & parang. lib.12. & l. nullus. C. eod. tit. l. neminem. C. de sacros. eccles. l. nulla.* Cod. *de episc. & cleric. l.2.* Cod. *de quib. mun. vel præstat. & hoc cap. unic.* ubi Fridericus inter regalia cum angariis parangarias nominatim conjũgere vo-
38 luit. Notandum † vero est, quod in digestis nulla fiat mentio parangariarum, sed solarum angariarum; & in reliquis libris juris tandem etiam parangariarum cœperit fieri mentio. Et licet Rofred. *de ord. jud. rubr.*

Quid

Quid sit angaria & parangaria num.2. afferat, *d.l.fin §. patrimoniorum. ff.de muner.& honor.* expresse quoque de *parangariis* loqui, tamen illud verbum ibi non reperitur, sive ad Florentinarum Pandectarum, sive ad aliorum librorum textum respiciatur.

Atque † hæc quidem omnia, quæ suprà de parangariis æque ac de angariis dicta sunt, cum ita se habeant, non recte Isern. Afflict. Alvarot. & plures alii Dd. communiter *in hoc cap. unic.* docent, parangarias etiam ejusmodi munus esse, quod præstetur non respectu patrimonii, sed personæ, & quidem sumptibus propriis, vel etiam solvatur pecunia ultra personalia servitia, & sic nec personale, nec patrimoniale, sed mixtum munus sit. Etenim ex *d.l.2.Cod.de præpos.sacr. cubic.* & aliis supra adductis abunde evincitur, parangarias non minus quam angarias respectu possessionum & patrimoniorum præstari, nec à Dd. adducitur textus, ex quo colligi possit, parangarias munus esse mixtum. Nam licet Alvarot. afferat pro corroboratione ejus opinionis textum *in l.ult. §.patrimonior. ff. de muner. & honor.* tamen hic textus tantum abest ut illi opinioni patrocinetur, ut nulla omnino in eo fiat mentio parangariarum, & potius contrarium inde eliciatur, cum diserte angariæ ibidem numerentur inter mera patrimonialia munera, & tam à mixtis, quam à meris personalibus separentur, nec hac in parte ulla appareat inter angarias & parangarias diversitas, vel etiam diversitatis ratio, Differre alioqui angarias & parangarias in eo, quod illæ sunt qua cursus publicus dispositus est, hæ vero alio versum, sive in obliquum, ostendit Cujac. *ad rubric. Cod. De curs. publ. libr.12.* dicens etiam Græcos *libr.56.* βασιλικῶν idem docere his verbis: Καὶ ἔστιν ἀγγαρεία μὲν, ἡ πά- 39

ροδος

, ϱοδ☉ ἡ διὰ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, τῆς καὶ δρόμον ἐχούσης ὡς τυχὸν ἐντεῦθεν ἐπὶ ἡ τυρόν Παραγγαρεία δὲ ἡ διὰ τῆ ἐκπλαγγαρείας ὁδῶ, ὡς τυχὸν ἐντεῦθεν ἐπὶ ἡλιούπολιν, quæ verba omnia (exceptis his in fine additis: ὡς τυχὸν ἐντεῦθεν ἐπὶ ἡλιούπολιν, hoc est, *velutt ex hoc loco Heliopolin usque*) etiam extant in *synopsi βασιλικῶν lib.5. tit.1. cap.5.* & à Leunclaio latine ita translata sunt; Est autem angaria transitus per viam publicam, quæ & cursum habet, velut ex hoc loco Tyrũ usque: Parangaria vero transitus per viã transversum. Eandem vero differentiam angariarum & parangariarum adducunt & approbant Borcholt. *in hoc cap.unic.num.84. vers. distant vero* Gothofred. *in suis notis ad d.rubr. C.de curs. publ.* Gilcken. *in l.placet num.13.vers. eademque & hic separatio. Cod. de sacros. ecclef.* Schrad. *in lexico suo in verb. angarius in fin. & in verb. Angaria.vers. differentiam autem.* Comprehenduntur vero sub hac differentia angariarum & parangariarum, etiam plaustrorum & navium præstationes. Nam licet paucis locis plaustrorum & navium separatim fiat mentio, tamen plerumque hæ prestationes illarum appellatione continentur, & tantum majoris alicujus declarationis causa fit, quod nonnunquam ab iis separentur, ut supra ostensum est, ideoque Cujac. etiam, licet *in l.ult. Cod.de fabricens.lib.11.* dicat, angarias ibi à navibus separari, tamen cum, ut ibidem addit, & naves angariari dicantur, & earum ut & plaustrorum præstatio alias appellatione angariarum & parangariarum comprehendatur, voluit prædictam differentiam constituere, & in ea Græcorum sententiam comprobare.

40 Etsi † vero non desint, qui & in eo differentiam constituunt, quod solæ parangariæ, non autem angariæ in jure sordida munera esse dicantur, tamen utræque

inter

inter ſordida munera referũtur *in l.2. C. de præpoſ. ſacr. cubic. lib. 12.* ideoque non recte Remigius de Gonny. *in tract. de charitat. ſubſid. quæſt. 59. num. 2.* utrasque inter munera non ſordida refert, idque refutatur etiam per *l. Maximarum. C. de excuſ. mun. lib. 10.* qui textus expreſſe parangariarum inter ſordida munera meminit, idque *ibidem & in d. l. 2.* fit etiam de paraveredis.

Obſervandum † autem eſt operas ruſticorum, de 41 quibus jus noſtrum loquitur, ſeparari ab angariis & parangariis. De ejusmodi operis agitur *in tit. Cod. ne oper. a collat. exigant. lib. 10. & in l. 1. l. 2. Cod. ne ruſtic. ad obſeq. evoc. lib. 11.* ubi hæ operæ etiam obſequium appellantur. Ab his operis angariæ & parangariæ diſerte ſeparantur *in l. decernimus ſub fin. Cod. de aquaduct. lib. 12. & in l. 4. C. Theodoſ. de extraord. ſive ſordid. muner.* ubi Conſtantinus Magnus *manu ſua*, inquit, *Rectores ſcribere debebunt quid opus ſit, & in qua neceſſitate per ſingula capita, vel quantæ angariæ, vel quantæ operæ, vel quæ in quanto modo præbendæ ſint.* Sic etiam *d. tit. Cod. Ne oper. à coll. exigant. & d. tit. Cod. Ne ruſtic. ad obſeq. evoc.* omnino, & quidem diverſis etiam libris, ſeparantur à *d. tit. C. de curſ. public. angar. & parangar.* in quo ex profeſſo de angariis & parangariis agitur, non minus quam de curſu publico de † quo quantum ad 42 hodiernum Imperii ſtatum attinet, obſervandum eſt, quod ad eum referri poſſint curſus illi publici, qui hodie poſtæ vocantur, & quibus qui præſunt magiſtri poſtarum appellari ſolent, pertinetque jus inſtituendi & confirmandi hujusmodi poſtas ſive curſus publicos ad Imperatorem, atque ideo anno 1579. cuidam generales per Belgiam & Italiam diſponere volenti a Cæſare pro juris ſibi competentis tuitione inhibitum fuit. Arnold. Clapmar. *de arcan. Imper. cap. 21.*

Thom.

Thom.Michael. *in disputat. de Jurisdict. thes.12. lit.*b. ubi addit, antea anno 1576.1577. L.T.ejusque substituto officium Magistri postarum à Cæsarea majestate confirmatum, ac reliquis privatis & civitatum postis generali diplomate officio interdictum fuisse. Non desunt autem Dd. qui quantum ad angarias & parangarias, ut & prædictas subditorum operas attinet, de iis ita loquuntur, quasi nullum inter has & illas sit constituendum discrimen, & illæ harum appellatione contineantur. Sed repugnat illa, de qua supra dictum est, separatio ex diversis legibus ac titulis adducta, cum præsertim licet *d.titul.de curs.publ.* inscriptus etiam sit de angariis & parangariis, & in eo ex professo de iis agatur, multæque legis contineantur, tamen in nulla lege ulla operarum fiat mentio. Et sane Fridericus *in hoc cap.unic. Quæ sint regalia* solas angarias & parangarias nominatim inter regalia numerat, nec operarum illarum regalium enumeratione ullam fieri voluit mentionem. Atque hinc Isern. *in hoc cap.unic.nu.52.* ait, in regno Siciliæ in Baroniis & feudis multas esse operas & servitia, sed illa non esse regalia, nisi sint in domaniis regum & principum. Ra-
43 devicus † nec angariarum, nec parangariarum quidem nominatim inter regalia meminit, quemadmodum nec Guntherus, nec Dedoch. Abbas, nec Mutius, nec Carolus Sigonius. Sed ut de nonnullis aliis regalibus ab iisdem omissis, jam antea suis locis diximus, sufficit ipsa Friderici constitutione & ipsius Friderici verbis *in hoc c.unic.* exprimi, & ibidem omnium Interpretum communi sententia comprobari quæ re-
44 galium numero censeri debeant. Deinde † ex reliquo etiam jure abunde constat, soli Imperatori deberi angarias & parangarias, eoque pertinent *l.neminem.Cod.*

de SS.

de SS.Eccles.l.2. Cod.de quibus munerib. & præstat.nem. se excus. lic. l.nemo ducum l.2. l.nullus evectione. Cod. de curs.publ.lib.12.cum similibus. Si tamen Imperator alicui inferiori harum copiam fecerit, utetur & hic, cui ea copia sive concessio facta est, libere angariis & parangariis *d.l.nullus evectione. & d.l.judicibus.Cod.de curs.public.angar. & parang.* Tales esse de jure præfectum prætorio & magistrum officiorum, recte ait Isern.*in hoc cap.unic.nu.53.per l.2.& d.l.judicibus. Cod. de curs.public.* Tales etiam dicuntur esse legati ad Imperatorem missi, *l.his tantummodo Cod. eod.* Senatores à Cæsare evocati, ab eove discedentes, *l.evectionum. Cod. eod.* publicas functiones prosequentes, *d.l.judicibus.* Agentes in rebus, *l.Parhippum. Cod.de curs.public.* & nonnulli alii ex iis, qui enumerantur à Cujac. *in d.l. nullus evectione.* Præfecti vero Prætorio & Magistri officiorum tanta est prærogativa & potestas, ut ipsi etiam loco Imperatoris possint copiam angariis & parangariis utendi aliis facere. *d.l. judicibus.* Reperiuntur † hodie etiam alii superiorem recognoscen- 45
tes, qui ex concessione hoc regale habent, & sunt † et- 46
iam quibus ex præscriptione illud competit. Qui † ve- 47
ro hoc regale ex concessione vel præscriptione non habent, angarias & parangarias exigere non possunt, etiamsi habeant jurisdictionem, merumq; ac mixtum imperium, Boss. *de extraord. exact. num.2.* ubi pro ea sententia etiam allegat Bald. *in l.cum multa in fin. C. de bon. quæ lib.* & dicit idem tradere Jacob. de S. Georg. *in sua invest. verb. cum mero & mixto imperio chart. antepen.*

48 Cavendum † vero dominus, quibus angariæ & parangariæ vel prædictæ aliæ operæ (de quibus ob frequentem earum usum & affinitatem nonnulla ad-

 demus)

demus) debentur, ne plus solito à subditis exigant, studioque novitatis eos gravent, liberumque arbitrium in tyrannidem & cyclopicam sævitiam convertant, eoque pertinent *l. cum satis §. caveant. Cod. de agricol. & censit. lib. 11. l. 1. & 2. Cod. ne rustic. ad obseq. eod. lib. l. 1. Cod. in quib. caus. col. censit. domin. accus. poss. lib. 11.* & monet Gail. *in tractat. de arrest. Imper. cap. 10. num. 7.* Idem facit Husan. *in tractat. de propriis hominib. cap. 6.*
49 *num. 68. versic. & opera indeterminatæ,* ubi † de iis, quæ incertæ & indeterminatæ sunt, ac circumscriptum aliquod tempus non habent, sed ex arbitrio & libera voluntate dominorum dependent, totiesque præstari debent, quoties exiguntur, & **vngemessene dienste** in Germania vocantur, inter cætera tradit, eas ad arbitrium boni viri reduci ac coarctari debere, idque tradit etiam Rosenth. *de feud. cap. 5. conclus. 71. num. 4.* & Beust. *in rubr. ff. de jurejur. num. 41.* Atque est hic merito contra insolita & nimis gravia servitia expendendum, quod regna principatus & dominia, non tam ad dominorum quam subditorum commoda inventa sunt, *1. q. 1. cap. Ecce & c. seq.* idque ita asseritur in voto Camerali referentis quod extat apud Rosacorb. *pract. obs. c. 37. nu. 12.*

50 Quantus † tamen abusus hac in parte passim sit, & quam susque deque habeantur, quæ jura constituerunt, res ipsa & experientia loquitur, & diversi Interpretes testantur. Sic Coler. *in tract. de process. executiv. part. 1. cap. 9. num. 58.* conqueritur, quod subditi per integram septimanā continuis laboribus onerentur, in diebus festis autem tabulariorum vices subire cogantur. Et Ferrar. Montan. *in collectan. in usus feudor. lib. 6. cap. 3. sub vers. Exposuimus.* ait, ruricolas, præterquam quod arma quoque sumere, aut alias in bellicis expeditio-

ditionibus facere cogantur, quæ lixarum atque calonum sunt, tamen domi nunquam non urgeri, & si domini permittant, ut respirent, per ministros tamen aut Officiales illis nullam quietem dari qui ita etiam precibus instare soleant, ut ipsorum rogare violenta species sit jubendi, & sic miselli isti homines tam extra ordinem quam iis quæ ordinarie debent, quotidie graventur. Similes querelæ de hoc abusu apud Parid. de Puteo *in tractat. Syndic. titul. de Regum Princ. Duc. & Baron. excess.* Zas. *singul. intellect. lib. 1. cap. 3. nu. 70. & seqq.* Boss. *in tract. crim. tit. de angar. & extraord. exact. num. 1.* & plures alios.

Non immerito igitur quæritur, quomodo, & quibus remediis hujusmodi afflictis & miseris hominibus adversus illum abusum, & dominorum sævitiam succurri possit? Et † primum quidem juris præsumptionem pro se habent, quod videlicet insolita servitia per vim & metum extorta præsumantur, Boer. *decis. 132. num. 4.* Jacob. de S. Georg. *de feud. in verb. cum mero & mixto imperio num. 16. versic. addito quod ad præmissa & in tract. de homag. sub num. 43.* Coler. *de process. execut. part. 1. cap. 9. nu. 58.* Chassan. *in consuetud. Burgund. rubric. 1. §. 4. num. 14. & 15.* Husan. *de propr. homin. cap. 6. num. 68.* Bald. *in cap. 1. in princ. qual. vas. jura. deb. fidel. cons. 182. col. 3. in pr. ante vers. quod si dicatur* dicens Dd. *in d. l. 1.* velle etiam novam consuetudinem de gravaminibus & servitiis contra antiquam præsumi per impressionem obtentam & extortam. Hartm. Hartm. *lib. 2. tit. 54. observ. 43. num. 2. vers. nec relevabit* Schrad. *de feud part. 10. sect. 5. num. 109.* ubi etiam communem hanc esse Dd. sententiam testatur. Atque hoc votando in Camera Imperiali aliquando consideratum fuit in causa Fiscalis contra quendam 51

 Abba-

Abbatem & Ducem, Beningn. *Syntagm.2. decad.4.*
52 *vot.1.num.37.* Ejusmodi † vero servitia extorquentes quinquaginta libris auri mulctari tradit Anton. Sola *in Constitut. antiq. subaud. Decret. in casib. gloss.2.num.2.*
53 per *l.fin. Cod. de alluvion.* Atque † habent subditi ordinaria remedia juris, quibus contra dominum uti possunt, & inter hæc est interdum Uti possidetis, quo recte utuntur, si in possessione vel quasi à domino molestentur, Bald. *in l.1. Cod. commun. de manumiss.* Bart. & Alexand. *in l.1. §.1. ff. Uti possid.* idque ita aliquando in Camera Imperiali observatum fuit, ejusque rei meminit Gilman. *Rer. judicatar. libr.2.decis.3. num.5.*

54 Potest † etiam is, qui in debitis servitiis à domino gravatur, omisso ordinario Juris remedio, officium superioris implorare, ut domini oppressionem & sævitiam reprimat, Specul. *tit. de exact. num.3. & tit. de denunciat. num.13.* Petr. Surd. *consl.83. num.8.* Gail. *lib.1. observ.17. num.3.* Hartm. Hartm. *d. observ.43. nu.1.* Coler. *d. num.58. vers. contra quæ injusta ac indebita ser-*
55 *vitia.* Imo † etiamsi subditi de sævitia domini ipsimet non conquerantur, nec per alium id fieri curent, tamen potest & debet judex ex officio sine ulla imploratione iis subditis providere, ne indebite & plus æquo onerentur & vexentur *l. illicitas. §. ne potentiores ff. de offic. præsid.* Vasq. *illustr. controv. cap.8. num.18.* Bald. *in cap.1. §. Publici latrones. de pac. tenend.* Joan. Fab. *in §. fin. Instit. de his qui sui vel alien. jur. sunt.* Guid. Pap. *decis.62.* dicens ita de stylo curiæ Parlamenti Delphinatus servari. Thom. Grammat. *decis.104. num.15.* Gail. *d. observ.17. num.7. vers. Et procedit ista conclusio. & observ.62. in fin. lib.2. & in tractat. de pac. publ. lib.1.*

cap.2.

cap.2.num.22. Mynsing.*obs.8.num.fin.cent.5.* ubi subjicit, id veluti memoratu dignum diligenter observandum.

Permittitur etiam tertio si subditus quiescat in ipsius gratiam magistratui sive judici limites juris excedendi & via facti utenti resistere, & læsum juvare *l.3.in pr. & l.si quis in servitute in fin.ff.de furt.* Atque hæc quidem eo veriora sunt quod non solum Innocentius *cap.deberet.de sentent.excommun.lib.6.* scribat, Clerico atque laico licere se defendere contra judicem etiam ordinarium, qui ordinario ordine judicii non servato injuriam facit in rebus vel personis, sed & Diocletianus & Maximilianus *in l.prohibitum, Cod. de jur.fisc. lib.10.* his verbis rescripserint: *Sancimus licere universis quorum interest, objicere manus his, qui ad capienda bona alicujus venerint: ut etiamsi officiales ausi fuerint, à tenore datæ legis desistere, ipsis privatis resistentibus ab injuria facienda arceantur*, cum quo rescripto concordant text. *in l.omnes C.Decurion. lib.10. & l.contra C.de execut.& exact.lib.12.* & plura alia Imperatoria rescripta.

Præterea † adeo odiosum & omni jure prohibi- 56
tum est, subditos ultra modum angariis & parangariis aliisque operis gravari, ut ob hujusmodi asperitatem & sævitiam subditi ab imperio & potestate, quam domini in eos habent, eximi posse tradant Roman.*cons.37.num.1.* Bald.*in d.l.1.§.dispiciamus ff.de his qui sui vel alien.jur.sunt.* Guid.Pap.*d.decis.62.nu.1.* Mynsing. *d.observ.8. num.5.* Gail. *d.observ.17. num.2. & 4.* & † mandata etiam sine clausula contra eos, qui 57
subditos ita gravant, apud superiorem impetrari possint. Mynsing. *d.observ.8.nu.12.* Gail.*d.observ.17.nu.1. & in tractat. de arrest.Imp.cap.10.num.7.* Idque † con- 58

tra immediate Imperio subjectos recte fit in Camera vel aula Cæsarea. Gail. *d.cap.10.nu.7.* Mynsing. *d.nu.12.* eaque ratione decretum fuit anno 1580. 27. Augusti in causa Weilmünster contra Nassaw / & extant hujusmodi plura præjudicia. Neque hoc solum juri communi est consentaneum, sed & in Cameræ ordinatione *part.2.tit.21.* fundatum, cum ibi inter alios casus, quibus mandata sine clausula decernuntur, & ille sit,
59 qui omni jure prohibitus est. Debet † tamen judex in hujusmodi mandatis sine clausula contra dominos decernendis prudentia magna uti, ne subditi adversus magistratum aut dominos armentur & ad inobedientiam invitentur, ut monet Gail. *d.observ.17.nu.6.* Ideoque in constitutione Imperii *de anno 1594.* §. So soll auch zum 5. ꝛc. sancitum est, mandata sine clausula subditis contra magistratum suum facile, & cum de narratis verisimiliter non constat, haud esse decer-
60 nenda. Loquitur † Gail. *d.observ.17.num.8.* ita de ejusmodi mandatis non facile decernendis, ut velit causas decernendi illa, non solum graves sed etiam notorias esse. Sed hoc à praxi Camerali alienum est, & pugnat cum prædicta constitutione, ex qua sufficit, ut de causis, ob quas subditi Mandatum sine clausula petunt, verisimiliter constet, ideoque ut plene eæ causæ statim probentur, vel notoriæ sint, non est necesse.
61 Caute † vero fit à Camera Imperiali, quod in dubio magistratui per literas narrata & petitionem subditorum significare soleat, & ita intelligat, quid magistratus respondeat, quo responso accepto mandatum vel denegat, vel si verisimiliter causas à subditis adductas animadvertat, decernit. Eo vero minus mirum à Camera ad magistratum scribi & eum prius audiri quod præsumptio semper militet pro magistratu *l.in-*

juria-

juriarum. §. *is qui accus. non poss. cap. sicut nobis in fin. de sentent. & re judic.* Quod tamen ita ex *d. l.* injuriarum *d. cap. sicut nobis & aliis juris textibus* restringendum est, ut locum non habeat, quando satis constat judex parte non audita & juris ordine non servato contra subditum procedit.

Quod si † vero subditi à domino extrajudiciali- 62
liter prædictis servitiis immoderatis & insolitis eos gravante ad superiorem appellare vellent, hoc remedio frustra utentur, cum hujusmodi extrajudiciales
† appellationes in negotiis, non tertium sed ipsum 63
dominum contra subditos concernentibus, non sint proprie appellationes, sed magis provocationes ad causam, & vim conventionis habere dicantur. *c. cum sit Romana.* §. *si vero. de appellat.* Panorm. *in cap. cum inter. num. 17. de except.* Mynsing. *cent. 4. observ. 43. nu. 3.* Gail. *observ. 120. num. 3. & 4. lib. 1.* ubi ex Innoc. *in cap. cum super. num. 5. in fin. de sentent. & re judic.* addit, or-
dinarium † judicem & non appellationis adeundum, 64
quando à gravamine extrajudiciali appellatum est. Atque hanc sententiam de hujusmodi extrajudiciali appellatione non admittenda decisione Cameræ Imperialis approbatum esse testatur Mynsing. *d. nu. 3.* & Gail. *d. num. 4.* qui diversa præjudicia allegat & in specie de subditis, qui à Principe suo extrajudicialiter gravati sunt, & ad Cameram appellarunt, plura præjudicia adducuntur *in libro præjudiciorum & decisionum Cameræ in verb. appellatio extrajudicialis.* §. *subditus si à Principe. & in verb.* Außträge der vnderthanen §. *fin.*

Quemadmodum autem alia remedia, de quibus superius dictum est, subditis diversis dominos, à qui-
bus gravantur, competunt; sic & † si subditi operas 65

dominis debitas denegent, & sic hos dominos suos gravent, rebellesque se ea in parte exhibeant, habent & hi viam, qua sibi succurratur, cum eos punire, & per pignorationes & arresta ad debitam obedientiam reducere possint *arg. l.si quis forte. §. si quis comitum. ff. de pœn.* Gail. *d.cap.10.num.1.& 4.& d.observ.17.num.8.* ubi addit, communem hanc esse Dd. conclusionem, *& d.cap.10. in princ.* testatur, moribus Germaniæ receptum esse, ut contra subditos contumaces per arresta bonorum & personarum procedatur. Verum
66 † si subditi diu in quieta possessione libertatis fuerint, vel etiam res magis à parte dominorum, quam subditorum dubia sit, pignorationes vel arrestationes locum non habent, sed dominii jure (ut non semel
67 factum vidi) experiendum erit, neque † hi alium judicem habent, quam suum superiorem, cujusmodi in iis dominis, qui immediate Imperio subjecti sunt, est Camera Imperialis, Mynsing. *observat.1. cent.1.* Gail. *observ.1. num.18. lib.1.* Cujus rei multa Cameræ extant præjudicia, & nonnulla à Mynsing. & Gail. *dictis locis* adducuntur.

68 Inter † ea autem servitia, ad quæ præstanda subditi tenentur, & ab iis recusari non possunt, referendum non est, si ad ea extra territorium & locum habitationis præstanda vocentur *l.quod nisi* & *l.operæ enim. ff. de oper. libert.* Ferrar. Montan. *in collect. feud. lib.6. cap.3. §.ordinaria servitia.* Afflict. *in constit. Regni Siciliæ part.3. notab.6. fol.47.* Zas. *in l. si non de condict. indeb.* & referens *num.43.* in voto Camerali, quod extant apud Rosacorb. *practicar. observ. cap.37.* Husan. *de propr. hominib. cap.6. num.89.* (ubi æquius esse dicit) Jacob. de S. Georg. *tit. de rhoydis. num.7.* dicens se ita sæpius consuluisse, Rosenth. *d.cap.5. concl.71. num.5.* ubi

ubi præjudicia Cameræ Imperialis de hac re addit. Ad † custodiam etiam castrorum subditi non tenentur, 69
sed illa sumptibus dominorum fieri debet, Zas. *in l. divortio. §. impendia. num. 10. in fin. ff. solut. matrimon.* Ferrar Montan. *de feud. lib. 6. cap. 3. vers. Qua de causa.* Chass. *in consuetud. Burgund. rubr. 3. §. 4. num. 25.* Fulv. Pacian. *in tract. de probat. cap. 37. num. ult. lib. 2.* Papon. *in consuetud. Burbon. tit. de jurisdict. & justit. §. 5.* Jacob. de S. Georg. *in tract. de homag. num. 43. vers. an autem.* idque in electorali constitutione Saxonica *part. 2. constit. 51.* de jure communi ita se habere asseritur, & per eandem comprobatur, & Moller. *in suo comment. ad eam num. 1.* ait, cum recepta Dd. traditione congruere. Exceptio vero statuenda est in tempore belli publici, Ferrar. Montan. Fulv. Pacian. & Jacob. de S. Georg. *dictis locis* Boer. *decis. 212. n. 7. in fin.* Mansuer. *tit. de tall. collect. excub. & aliis imposit. num. 22.* Moller. *d. loco. num. 2.* item si aliter pactis conventum, vel consuetudine aliud receptum sit Boer. & Moller. *dictis locis.* Atque hi speciales casus expresse comprobantur etiam dicta *constitut. 51.* ubi & duo alii casus adduntur, nimirum si incendiarii grassentur, vel dominis à diffidatoribus periculum immineat, subjiciturque simul de his & prioribus casibus, ita subditos in iis ultra solitas operas & servitia ad custodiam castrorum teneri, ut tamen durante custodia victus usitatus, nimirum panis & caseus, præbeatur, nisi forsan de ea re etiam in contrarium extet consuetudo. Atque hæc de omnibus iis casibus communi Interpretum traditioni consentanea, & Electorem Saxoniæ *in d. constit. 51.* eam traditionem secutum esse, addit Moller. *d. loco.*

Destructo vero aliquo castro, ad quod subditi servitia præstare tenebantur, & novo alibi instaurato, in

dubium quidem vocatur, an eo eadem servitia præsta-
70 re teneantur, cum † idem castrum esse non censeatur,
cujus species eadem non consistit, *l. proponebatur. in*
71 *fin. ff. de judic.* & † destructo principali destruatur
etiam accessorium, *l. usufruct. ff. quib. mod. usufruct. amitt. l. pater. §. Tusculanus. ff. de legat. 3. l. cum principalis. ff. de reg. jur. & cap. accessorium eod. in 6.* Sed cum
72 econtra expediti juris sit, surrogatum † sapere naturam sui surrogati, *l. si cum. §. qui injuriarum. ff. si quis*
73 *caut. jud. sist. &c. l. duobus. §. 1. de jurejur.* idque † adeo verum sit, ut, licet surrogatum in aliquo casu discrepet ab eo, in cujus locum surrogatur, tamen hujus naturam in omnibus aliis suscipiat Castrens. *cons. 72. nu. 3. in fin. part. 1.* Dec. *cons. 50. num. 2. versic. & licet surrogatum.* Gabriel, *commun. conclus. lib. 6. conclus. 2. num. 28.*
74 plures alios allegans. verius † est, quod subditi eadem servitia ad novum castrum edere teneantur, Alb. *in d. l. usufructus. num. 5.* Boer. *d. decis. 212. num. 14.* Gabriel *d. conclus. 2. nu. 27.* Jacob. *de rhoydis. num. 50.* Gail. *obs. 61. num. 8. lib. 2.* Bellon. *cons. 1. nu. 8.* Ferrar. Montan. *d. c. 3. §. sed quid sit castrum.*

Porro cum nonnunquam dominis, & ipsis etiam subditis, commodius & utilius sit, ut pro servitiis debitis pecunia vel alia pensio solvatur, non rarum est, ut pro servitiis vel omnibus, vel nonnullis, domini pecuniam accipiant, idque passim experientia testatum facit, & de jure communi etiam hoc fieri potest. Jacob. de S. Georg. *de homag. num. 31.* post Baldum *in l. 1. in fin. C. de oper. libert.* Joan. Koppen. *quæst. 13. nu. 2.* Sed quæritur an domini ejusmodi servitia in pecuniariam præstationem pro libitu convertere, & sub-
75 ditos ad eam cogere possint? Et † quidem, quemadmodum quilibet homo de jure communi pro possessioni-

ſionibus & prædiis ſuis operas perpetuas promittere ac præſtare poteſt, Joan. Koppen. *d. deciſ.13. num.5.* Jacob de S.Georg. *de rhojdis.nu.5.* Coler. *de proceſſib. executiv. part.1. num.57.* ſic etiam ſi inter dominum & ſubditos convenit, ut certa penſione annua perpetuo ſint operæ in poſterum redemptæ, res plana eſt, ſtandumque eſt pacto *l.1.ff. de pact. l.1. ff. de conſtit. pecun. cum ſimilib.*, Ferrar. Montan. *d.cap.3. §. proinde certa.* Huſan. *d.cap.6. num.76.* Si † vero de hujusmodi con- 76
ventione non conſtiterit, non licebit domino ſervitia in pecuniariam præſtationem commutare, niſi neceſſitate urgente & boni viri æſtimatione interveniente Bald. *in l.1. in fin. Cod. de oper. libert.* Ferrar. Montan. *d.§. proinde certa.* Jacob. *de homag. num.31.* Huſan. *d.cap.6. num.77.* Neceſſitate vero illa ceſſante merito ceſſabit etiam commutatio ſervitiorum in pecuniariam præſtationem, & ſi ſubditus ſervitia præſtare malit, dominus iis, quemadmodum antea præſtari ſolita ſunt, contentus eſſe debet, cum ipſa cauſa ceſſante ceſſet etiam effectus, *cap. cum ceſſante. de appellat. l. Titio Seio. §. uſuras. ff. de leg.2. l.1. C. de condict. ob cauſ.* atque ob eandem rationem econtra dicendum eſt, etiamſi ſubditus ab ipſis ſervitiis liber eſſe, & in pecunia pro iis ſolvenda perſeverare malit, tamen eum ad illa teneri, ſi ideo pecuniaria præſtatio antea facta eſt, quod ob longum intervallum locorum vel alia de cauſa ſervitiis iis dominus uti non potuerit, vel non indiguerit, eique loco eorum pecuniam accipere commodius, fuerit, atque ea cauſa poſtea omnino ceſſaverit, & dominus ideo ſervitia ſibi exhiberi maluerit.

De † pluribus vero quæſtionibus, quæ ad opera- 77
rum materiam pertinent, conſuli poterunt Huſan.

d.cap.6.

d.cap.6. Jacobin. *in tract.de rhoyd.* Ferrar.Montan.*d. cap.6.* Quibus illam quæstionem addemus, si in præstatione angariarum vel parangariarum aliarumque operarum diripiantur vel deteriora reddantur plaustra, naves, jumenta vel alia ad hujusmodi præstationem necessaria, an princeps vel alius dominus, cui eæ debentur, teneantur subditis hoc damnum resarcire?
78 Et † quidem si ab ipso principe aliove ubi angariæ parangariæ aliæq; operæ debentur domino damnum illatum sit suis subditis, minus dubii res habet, dicendumque est, eum, cum proprium factum intervenerit, ad satisfactionem teneri, sive ob necessitatem sive alia de causa id fecerit ut recte docent Isern. Afflict. & nonnulli alii *in hoc cap. unic.* facitque pro confirmatione ejus, quod princeps rem subditi auferens ad refusionem precii tenetur, etiamsi id ob publicam utilitatem fiat *l.item si verberatum.§.1.ff.de rei vendic.l.venditor. §.si constat. ff. commun. prædior. l.2.* & ibi Bald. *num.4. Cod. ex quib. caus. serv. pro præm. libert. accip.* Bart.*in l.fin.§.ult. num.1. ff.de pign.* Jas.*in l.Barbarius. num.36.ff.de offic.prætor.* Felin.*in cap.quæ in ecclesiarum num.28.* & *ibid.* Dec.*nu.91.de constit.* Roman.*cons.310. num.4.* Ang.*cons.139.num.3.* Alex.*cons.196.num.2.lib.2.* Gail. *observ.56. num.8.lib.2.* addens id æquitati, ratio-
79 ni, & justitiæ consentaneum esse. Major † vero difficultas in eo est, quid dicendum sit, si non ab ipso principe vel alio, sed ab hostibus vel etiam prædonibus, aut aliis naves, plaustra, jumenta vel alia, ad angariarum, parangariarum aliarumque operarum præstationem necessaria, diripiantur vel deteriora reddantur? Lucas de Penn. *in l.fin. Cod. de navib. non excus. lib.11.* respondet, hoc etiam casu à principe vel alio domino damnum subdito resarciendum esse. Ego vero cum

cum Alciato & Molinæo *in l.ne neminem C. de sacros. eccles.* crediderim dominum non teneri, quod subditi non censeantur plaustra, jumenta, naves operamve suam locasse, sed obligationi ab ipsa lege sibi impositæ satisfacere, regulariter nemo ex facto alterius obligetur, sed cuique suum tantum factum noceat *l.de pupillo.§.plurium.ff.de nov.oper.nunc.l.factum cuique. ff.de reg.jur.* atque ideo cum à subditis, de quibus in hac quæstione loquimur, locatio non sit facta, non obstat, quod *in l.merces.§.culpæ.ff.locat.* proditum est, conductorem ad damnum ab inimicis suis rei conductæ illatum resarciendum teneri. Præterea etiamsi statuamus locationem vere factam esse, tamen conductor non tenebitur, si ab hostibus vel prædonibus aliisve non ob privatas sed publicas inimicitia motis damnum illatum sit. Nam quod de damno ob inimicitias rei conductæ illato ex *d.§.culpa.* dictum est, suas recipit restrictiones, inter quas sunt, quæ & hic locum habere possunt, & est inter illas cum primis ea, qua negatur conductorem ad damnum præstandum teneri, si id ob publicas inimicitias datum sit, ut declarat Bald. *in l.pen. §.nam is in licinia. ff.solut.matrim.* per *d.l.si merces. §.vis major. l.item quæritur.§.exercitu & l.hac distinctio.ff. locat.* atque huc facit, quod generaliter expediti juris sit, quod prædonum vel hostium aliorumque publicorum inimicorum incursus & impetus casibus fortuitis annumeretur, ideoque nec à conductore, nec ab ullo alio præstetur *d.l.item quæritur. §.si quis servum. l.ex conducto. §. si vis. l.proinde.ff. locat.l.contractus.ff.de reg.jur.l.quæ fortuitis* & ibi Bald. *num.5. vers. Item potest exemplari Cod. de pignorat act.* Afflict.*decis.55.num.2.in fin.* Atque hæc quidem ita se habere eo minus mirum est, quod conductor est,

quod

quod conductor ne quidem ad damnum ob privatas inimicitias datum teneatur, si sine ulla culpa illius inimicus factus sit is, qui damnum intulit. Nam non debet esse in potestate aliena conditionem alteris mihi delinquentis facere deteriorem, ut inquit JCtus Venuleius *in l.2. ff. quod vi aut clam.* quo pertinet etiam *l. non debet alteri ff. de reg. jur. cum similib.* Et licet non desint qui tradunt ob privatas inimicitias conductorem ad damnum resarciendum indistincte teneri, sive ex culpa ejus, sive aliunde & sine ea exortæ sint Bart. *in d. §. culpa in princ.* & *ibid.* Salic. *num.3.* Alberic. de Rosat. *num.6. vers. sed quare.* Ruin. *cons.23. num.5. lib.1. & cons.85. nu.10. lib. eod.* Gozadin. *cons.27. nu.20. & 21.* Cravett. *cons.933. num.18.* Francisc. Ripa *de peste tit. de privileg. contract. caus. post num.89.* allegans text. *in l. cotem ferro. §. qui maximas. ff. de publican. & vectig.* & Anchoran. *consil.414.* tamen prædicta prior sententia sanior est, eamque amplectitur, & contrariam absurdam esse, naturalique æquitati repugnare asserit Cyn. *in d. l. n. in princ. ff. solut. matrimon.* & eundem secutus Bald *ibid. §.1. num.2. vers. Dn. Cynus.* Accedit his Raph. Fulgos. *in d. l. si merces. §. culpa. vers. ergo sentit.* adjiciens id videri sibi satis justum & rationabile. Angel. *in d. l. pen. in princ. num.3. vers. sed dominus Cynus.* dicens simul eam esse etiam æquiorem, & *ibid.* Castrens. *nu.4.* addens, contrariam sententiam esse iniquam & inhumanam, Alexand. *num.1.* ubi & Imolam idem tenere scribit.

CAPUT

CAPUT XIV.

De extraordinaria ad expeditionem Imperatoris collatione.

SUMMARIA.

1. Per extraordinariam collationem an intelligi debeat fodrum?

2. Fodrum inter regalia referri.

3. Fodrum unde appelletur.

4. Fodrum quatenus inter regalia refertur, annonam militarem significat.

5. Fodrum tanquam collationem annonæ militaris etiam apud priscos Franciæ reges in usu fuisse, tandemque pecuniariam indictionem locum ejus successisse.

6. Collatio extraordinaria, de qua in hoc cap. unic. Quæ sint regal. *agitur, secundum Afflict. Alvarott. & communiter Dd. est illud, quod in jure nostro appellatur superindictum.*

7. Superindictum, superindictio & super indictitii tituli quid sint.

8. Interdictio quid sit?

9. Superexactio quid sit?

10. Fœlicissimæ expeditionis, cujus respectu collatio facta in d.c.unic. *inter regalia refertur, quibus locis reliqui juris fiat mentio.*

11. Collatio, quæ ob ejusmodi expeditionem fit, sicut in hoc cap.unic. *expresse extraordinaria appellatur, sic & collecta Imperii, quæ hodie ob expeditionem contra Turcam indicitur, non pro extraordinario munere habenda est, &* nu.15.

12. Munera extraordinaria quæ sint?

13. Cacheranus decis.95. nu.94. *declaratur.*

14. Mu-

14. Munera extraordinaria pro necessitate publica indicta æquiparantur ordinariis & realibus, ad hoc ut ab omnibus præstentur.

16. Collectandi jus de regalibus esse verius est, & licet quidam negent, tamen plures alii n.17. *relati id affirmant, eorumque sententia est communis* num.18. *generali consuetudine recepta* nu.19. *& in Camera Imperiali votando ac decidendo sæpius comprobata* nu.20.

21. Collectæ censentur esse vera symbola ac nota superioritatis seu sublimioris eminentiæ.

22. Collectas urgente necessitate etiam illi qui regalia non habent sed tantum jurisdictionem, exigere possunt, si unanimi decreto communitatis ac conventione cum e habita imponantur.

23. Consentienti & volenti non fit injui

24. Renunciare juri suo cuilibet lib· ur. ·st.

25. Collecta an & quando pro eloc. da filia indici possit? & nu.26.

27. Civitates, universitates ac villæ plerunque arcam communem habent.

28. Civitates, universitates ac villæ necessitate urgente communi vel partis majo. · consensu ac conventione quadam sibi collectas imponere, nec tamen creditoribus eam impositionem cedere possunt.

29. Collectæ impositio à civitate vel universitate urgente necessitate fac! executionem paratam habere dicitur.

30. Non est tamen de regalibus.

31. Subcollectæ quæ per status Imperii regalia habentes à subditis suis exiguntur, postquam contra Turcam in imperio collectæ sunt indictæ, non sunt de eorum regalibus.

32. Collecta provincialis est de regalibus sive ex concessio-

cessione ac privilegio sive ex consuetudine vel praescriptione immemoriali illud collectandi jus acquisitum sit.

33. Forenses collectandi consuetudinem decem annorum spatio introduci posse, licet quidam asserant, tamen immemoriale tempus requiri verius est. nu. 34.

35. Extensio & augmentum rei censentur ejusdem esse naturae & juris, cujus est res principalis.

36. Statutum inferioris, ut forenses teneantur ad collectas an valeat.

37. Extra territorium jus dicenti impune non paretur.

38. Forensibus ob concessionem & privilegium Principis collectas magistratus imponere potest, non vero jure communi.

39. Privilegio non indiget is, cui aliquid jure communi competit.

40. Imperatoris & totius Imperii interest, ne imperio subjecti oneribus & exactionibus facile onerentur.

41. Statua & decreta, quibus forenses collectis gravantur, ambitiosa videri.

42. Consuetudo licet regulariter decennio introducatur, sed tamen in regalibus non procedit.

43. Temporis immemorialis quanta vis sit.

44. A consuetudine ad statutum hic non posse argui, nec locum habere, quod ea paribus passibus ambulare dicuntur.

45. Collectandi regale habentes ab omni invocatione, & abusu in impositione collectarum sibi temperare debent.

46. Iidem suum marsupium ante omnia excutere debent, nec ad placitum collectas exigere possunt.

47. Collecta non nisi ex justa causa, quae videlicet in publica utilitate & necessitate fundata sit, imponi potest.

48. Collectae imponi possunt, si collectandi jus habentes

singulari necessitate premantur, & propriis reditibus huic necessitati occurrere nequeant.

49. In Collectis illis qua cautela praejudicio & abusui subsidii occurrere possint.

50. Collectae an & quatenus in nonnullis casibus per inferiores dominos à subditis exigi possint, remissive.

51. Collectari subditi pro elocanda filia de jure communi non possunt, si nec ex conventione obligati sint, nec consuetudo extet.

52. Collectam pro elocanda filia imponi posse, generali Germaniae consuetudine receptum esse, quidam testantur, quod declaratur, nu.53.

54. Collecta pro filii nuptiis exigi non potest.

55. Collectari subditi pro filia spuria elocanda non possunt, etiamsi alias, ex consuetudine vel conventione ad collectam pro filia elocanda teneantur.

56. Collectae, quando de justis causis, in publica utilitate vel etiam vera jus collectandi habentis necessitate fundatis, non apparet, censentur esse odiosae & interpretatio contra eas fieri debet, nu.57. *judicandumque etiam est & semper inter duas causas in uno actu concurrentes attendi debet ea, quae in collectis & aliis minus gravet, metuq; & vi a subditis praesumuntur extortae, adeo ut in iis etiam praescriptio tacita sub murmuratione interrumpi dicatur* num.58.

59. Collectarum usus quantopere hodie intervertatur, & ad quaestum transferatur, & nu.60.

61. Collectas solvere tenentur subditi & incolae, etiam minores 25. annis, nu.62. *recens ut habitent venientes, si necessitas collectandi post adventum emergat legatarius si post mortem testatoris collecta indicta sit.* num.63. *post collectam impositam recedentes,* nu.64. *bonis suis cedentes,* nu.65. *is propter quem collectae imponuntur,* nu.66.

bona

bona litigiosa possidentes, num.67. *bannitus pro bonis retentis vel postea acquisitis*, nu.68. *fiscus pro re confiscata*, num.69.

70. *Forenses collectari non possunt &* nu.72. *fallit aliquot casibus, de quibus*, nu.73.74.& 75.

71. L.forma. §.Si vero ff. de censib. *declaratur.*

76. *Collecta est onus fructuum.*

77. *Collectas solvi a possessore fructusq́ suos faciente.*

78. *Collectas possessor ipsius gentilitia domus praestat, ita tamen ut a consortibus viriles partes repetere possit.*

79. *Ad collectas tenetur usufructuarius, creditor rem possidens*, num.80. (*quas tamen a debitore repetit*, nu.81.) *maritus de rebus dotalibus*, nu.82. *uxor de paraphernalibus* num.83. *emphyteuta*, nu.84. *libellarius*, nu.85. *conductor ad longum tempus*, nu.86. *colonus partiarius pro parte fructuum*, nu.87.

88. *Pauperes, quorum opera ac industria vix alimentis sufficiunt, ad collectas non tenentur, ut nec res steriles possidentes*, nu.89.

90. *Nec etiam corpore infirmi, si non plus quam nuda alimenta ex fructibus facultatum habeant.*

91. *Sic & artifices nihil possidentes ad collectas non tenentur, si tantum ex artificio necessariam corporis sustentationem habent.*

92. *Idem procedit in iis, qui facultatibus lapsi sunt, fallit in his, & pauperibus, si ad pinguiorem fortunam perveniant*, nu.93. *quod declaratur*, nu.94.

95. *Patrem numero liberorum duodecim oneratum, à collectis excusari, licet quidam negent, tamen contraria sententia est verior, aequior, receptior*, nu.96. *& in praxi servatur, variarumque curiarum decisionibus comprobata est*. nu.98.

97. *Immunitatis jus ob sobolis procreationem in parente*

rente duodecim liberorum Reipublicæ causa est favorabile.

99. Immunitatis concessio ob numerum liberorum semel obtenta, durat, etiamsi postea aliquis liberorum moriatur, ex communi Dd. sententia de cujus ampliationibus & limitationibus remissive, nu.102.

100. Privilegii causa cessante ipsum etiam privilegium cessat, nisi aliquæ remaneant reliquiæ, nu.101.

103. Protectores in clientelam receptos collectare nequeunt, armis tamen & vi eos contra injuriam aliorum & vim majorem defendere possunt, & debent, nu.104.

105. Protectionis jus nullam jurisdictionem tribuit, & ne quidem ipso Imperatore in clientelam suam aliquem recipiente ordinariæ alterius jurisdictioni derogatur, num.106.

107. Ecclesiasticæ personæ nec à protectoribus, nec à domino territorii collectari possunt, fallit si pro refectione viarum & pontium collecta imponatur, nu.108. *si impositio fiat ob bellum imminens.* nu.109. *aliamve publicam necessitatem vel utilitatem,* nu.110. *si in fraudem collectarum bona sint in eas translata,* num.111. *si post impositionem, pro certis annis successivis factam, res in eas transeat,* nu.112. *si negotiationem exerceant,* num.113. *si res eas sub conditione, ut pro ea collectas solvant, translata sit,* nu.114. *si bona antea onere collectæ affecta ad eas perveniant,* nu.115.

116. Res transit cum suo onere.

117. Immunitas à collectis an & quatenus competat nobilibus, Jureconsultis, scholaribus & nonnullis aliis, remissive.

118. An & quanti temporis præscriptione ea immunitas acquiratur, & an vera sint ejus præscriptionis requisita à nonnullis Dd. tradita?

119. Im-

119. Immunitas à collectis privilegio etiã acquiritur.

120. Immunitatis concessio simpliciter facta ad bona post eam acquisita ex quorundam sententia non extenditur, contrarium tamen verius & communiter à Dd. approbatum est, nu.121.

122. Immunitatis concessio ita restringenda est, ne alii graventur, & ut portio privilegiati de solutione collectæ detrabatur, nu.123.

124. Idque ita se habet, etiamsi à supremo Principe per privilegium quid exemptius sit.

125. Non comprehenduntur tali immunitatis concessione collecta ob bellum vel aliam necessitatem aut utilitatem publicam indicta, etiamsi ejusmodi verbis generalibus facta, ut immunitas ordinariis ab extraordinariis muneribus concedatur.

126. Eaq́; sententia non solum vera, sed & æquitati consona, magis communis, & in Camera, totiusque Germaniæ consuetudine comprobata est.

127. Immunitatis concessio contra indictionem collectarum Imperii ob Turcicam expeditionem ex Recessibus quoque Imperii non attenditur.

128. Ad collectarum imperii omnes etiam ecclesiastici tenentur, ac ne quidem hospitalia pinguioris fortunæ excipiuntur.

129. Principibus aliisque statibus ex Recessibus Imperii onus collectas ob Turcicam expeditionem ex suis proventibus solvendi remissum est, & singulariter indultum, ut eas a suis subditis exigere possint.

130. Licet secus foret de jure communi si id ita specialiter non esset cautum.

131. Collectas ejusmodi olim ex Recessibus etiam Imperii non tantum subditi, sed & Principes aliique status Imperii ex suis proventibus solvere tenebantur.

132. In Imperatoris prædiis quid de collectis juris sit?

133. Privilegium immunitatis jure communi comprehendere collectas ob bellum, aliamve necessitatem vel utilitatem publicam indictas, si expresse & in specie a talibus immunitas concessa sit, item si vel ex solis conjecturis de oneribus etiam belli cogitatum esse colligi possit, nu.134. *si concessio hæc verba universalia geminata: ab omnibus & quibuscunque oneribus, ordinariis & extraordinariis, contineat,* nu.135. *si ex contractu oneroso immunitas concessa fuerit* nu.136. *si publica utilitas vel necessitas amplius non duret* nu.137.

138. Collectæ pro rebus præstandæ sunt, non tantum si immobiles, sed & si mobiles sint. *(sunt.*

139. Collectæ one[illegible] etiam mercatorum merces subjectæ

[illegible] Idq; ita non [illegible]ium in mercibus, sed & aliis mobilibus locum habet, si fructus sive quæstus ex iis percipiatur, non vero si [illegible] nu.141.

142. Collect[illegible] [illegible]ta servandus est, ut possibili[illegible] locorum & [illegible] [illegible]atur.

143. Collecta omnis, quæ ob personale munus non indicitur, pro facultatum viribus exigi debet.

144. Eadem per æs & libram æqualitate servata pro modo facultatum imponenda est.

145. Si unus præ alio gravetur, appellari potest.

146. Collecta non juxta rei valorem, sed quantitatem fructuum exigenda est.

147. Idque habita ratione non antiqui status, sed præsentis temporis fieri debet.

148. Bona si sint aucta, major, sin diminuta, minor collecta est solvenda.

149. Moderatores in Imperio ex æquo & bono, an & quatenus collectis Imperii causa moderationis justæ sint, & quantum iis detrahi debeat, cognoscunt.

150. De-

150. Debent etiam si circa procedendi modum aliquid dubii incidat, Cæsarem consulere, ita tamen ut causam Principalem ipsi decidant.

151. Ab eorum sententia ad Cæsareos commissarios & Electores, aliosq; deputatos status, aut ab his ablegatos appellari potest.

152. Atq; in hac appellatione summarie proceditur.

153. Æqui & boni toties in Constitutionibus ac Recessibus Imperii in materia collectarum mentio fit, ut in nulla alia materia tam crebro id fiat.

154. Æs alienum in æstimatione bonorum est detrahendum, & ex eo, quod restat, collecta præstanda.

155. Bona cujusq; intelliguntur, quæ ære alieno deducto supersunt.

156. In collectis imponendis ejus tantum, quod exigi potest, in æstimatione bonorum debitoris ratio habenda est, si forte a debitore facultatibus lapso integrum debitum solvi non possit.

157. Collectarum aliorumque munerum patrimonialium nomini amplius inquietari non debet, qui creditoribus bona sua in solutum dedit.

158. Collecta ab aliquo sæpius quã semel exigi nequit.

159. Onere vel præstatione duplici unius rei nomine nemo gravari debet.

160. Bona fides non patitur, ut idem bis exigatur.

161. Idem licet bis promissum sit, id tamen non amplius quam semel quis præstare tenetur, quando vero collecta simplex multiplicatur idem tenetur ad multiplicatam qui tenebatur ad simplicem.

162. Ad duplicem præstationem & onus quis obligatus esse censetur, si ex diversis causis & obligationibus aliquid præstare teneatur.

163. Collectarum exactores si per negligentiam quæ-

dam omiſerint, puniuntur & de ſuo ſolvere coguntur, num.164.

165. Collectarum debitores ad ſolutionem recte compelluntur & executive ſine judicii ſtrepitu contra eos procedi poteſt.

166. De iisdem executive etiam contra forenſes eo caſu, quo collectari poſſunt recte proceditur.

167. Executive in collectis ita procedi poteſt, ut pignora capiuntur, vel mulcta imponatur. nu.168. *vel res ipſa, pro qua collecta debetur, ejusque fructus auferantur & diſtrahantur pro quantitate oneris,* nu.169. *vel ipſa perſona, qua ad collectas tenetur, capiatur & in cuſtodia detineatur, & pendente etiam lite prima vel ſecunda inſtantia contra refractarios earum debitores procedi poteſt,* num.170.

171. Collectarum debitor, licet de jure communi capi & detineri poſſit, tamen incarceratio contra eum locum non habet, idem de muliere dicendum eſt.

172. Forenſes, cum ſubditi non ſint, jure communi eo caſu, quo bona eorum oneri collectarum ſubjecta ſint, ne quidem ſine carceratione capi & detineri poſſunt.

173. In collectarum exactione executive non ex abrupto, ſed ita procedi poteſt, ut Proclama pracedat, & abunde prius ſignificetur, eas eſſe ſolvendas.

174. Ob collectarum ſolutionem non factam agrorum cultura prohiberi nequit, adeo ut mandata ſine clauſula contra prohibentem vel impedientem eam obtineri poſſint, nu.177.

175. Agricola ſationibus vel frugibus inſiſtentes non ſunt ad onera extraordinaria trahendi.

176. Ne agrorum cultura impediatur executio in bobus aratoris & inſtrumentis ad agriculturam deputatis fieri non poteſt.

178. In

178. In collecta executione non executive, sed causa cognita procedi debet, si non omnino certum sit, quod quis ad eam teneatur. nec valent statuta, quibus per civitatem vel alium statum Imperii statuitur ob collectam omnino non, vel etiam pro parte solutam, bona publicanda esse.

179. Ob collectas temporis præteriti, quarum dilatio præsens periculum non habet, non debet executive, sed ordine juris servato procedi.

180. Pœna dupli a subditis collectas Imperii non solventibus per Principem vel alium Statum Imperii pignorando vel alia extrajudiciali executiva via exigi non potest, sed superior adeundus est.

181. Idq; ita fieri potest, ut in Camera mandatum pœnale petatur, reique excipiendo, si sub- & obreptionis exceptiones habeant, audiantur, antequam sententia de pœna pronuncietur.

182. Collectas si princeps aliusve Status Imperii à subditis non exigat, nec exactas solvat, in pœnam banni, & privationis regalium privilegiorumque incurrit.

183. Ita tamen ut prius contra eos in Camera procedatur, & exceptiones debitæ iis non denegentur.

184. Pœna prædicta in Principibus aliisq; Statibus potest, habita ratione circumstantiarum, in pecuniariam converti.

185. De collectis Imperii ita etiam sæpe procedi solet apud superiorem, ut nulla pœna petatur, sed actio aliqua ordinata petitorii vel possessorii inter ipsos Imperii Status, & nonnunquam etiam inter eos fiscalem instituatur. Possunt huc etiam referri quæ supra lib. 1. c. 7. *non solum de petitorio & ordinario summarioq; possessorio, sed & in specie de personalibus actionibus dicta sunt.*

DEcimum quartum regale est extraordinaria ad expeditionem Imperatoris collatio, quam Fri-

dericus *in hoc c.unic.* vocat collationem extraordinariam ad fœlicissimam numinis regalis expeditionem idque ita etiam ab eodem Friderico *in cap.1. in pr. de probib.feud. alien.per Frid.* fit, ut conquæratur eam expeditionem, per alienationes feudorum in Imperio impediri. Quæ vero extraordinaria sit ad eam expe-
1 ditionem collatio, variant Interpp. † Cujac. Hotom. Charondas & Gothofred. *in hoc c. unic.* fodrum per
2 eam intelligi volunt. Et † sane Radevicus in vita Friderici *lib.2.c.5.* de hac ipsa constitutione, quæ in hoc c. unic. extat, agens, inter regalia refert etiam fodrum. Idem facit in vita ejusdem Friderici, & de eadem constitutione agens, Carol. Sigonius *de Regn. Italiæ lib.12.* Item Guntherus *lib.8.* ubi inquit:

Vectigal portus, cudendæ jura monetæ:
Cumq; molendinis, telonia, flumina, pontes,
Id quoq; quod Fodrum vulgari nomine dicunt,
Et capito litium, certo sub tempore censum
Hæc ligures sacro tribuerunt omnia fisco.

Sed & ipse Fridericus in sua constitutione *de Pace constantiæ. §. Nobis autem.* hujus fodri ita meminit, ut fodrum regale appellet, significans tale id esse, ut ad regalia spectet. Ab Ottone Frisingensi etiam de gestis hujus Friderici *lib.2.cap.3.* proditum est, fodrum ad fiscum regalem pertinere. *Mos enim,* inquit, *antiquus ex quo Imperium Romanum ad Francos derivatum, ad nostra usque deductus est tempora, ut quotiescunque reges Italiam ingredi destinaverint, gnaros quoslibet de familiaribus suis præmittant, qui singulas civitates seu oppida peragrando ea, quæ ad fiscum regalem spectant, quæ ab accolis fodrum dicuntur, exquirant.* Hujus fodri etiam fit mentio in Constitutione Conradi II. *De benefic. §. Fodrum. Fodrum,* inquit, *de Castellis, quod nostri antecessores ha-*

res habuerunt, habere volumus, illud, quod non habuerunt, nullo modo exigimus. Fodrum † vero sic haud dubie appellatur à germanico vocabulo Futter / quod pabulum est equorum. Et † quatenus inter regalia refertur, significat annonam militarem, ut explicatur in appendice Annoni *lib.5.cap.3.* & Fridericus *in hoc c.unic.* regale, de quo nunc agimus, vocat talem collationem extraordinariam, quæ ad expeditionem pertineat, ideoque militaris est, cujusmodi est illa collatio, cujus meminit Ulp. *in l.si pendentes. §.si quid cloacarii.ff.de usufr.* ubi inter alia onera, quæ subit usufructuarius, agit etiam de collatione, quæ fit ex fructibus ob transitum exercitus. Petrus de Vineis Cancellarius Imperatoris Friderici II. *epist.suarum lib.2.cap.29.* ubi Capitaneo regni de fodro scribit, ita hujus fodri meminit, ut interpretetur esse frumentum, hordeum, & res alias victui necessarias ad Imperatoris exercitum, & haud obscure ex ejus verbis colligitur, quod fodrũ voluerit nihil aliud esse, quam extraordinariam quandam annonæ collationem militarem, sive ad expeditionem Imperatoris pertinentem. Fuisse † autem ejusmodi militarem collationem etiam apud priscos Franciæ Regs in usu, & fodrum vocatum, tandemque ut populus eo onere levaretur, temporibus Caroli M. in locum ejus collationis pecuniariam indictionem suffectam esse, refert Choppi. *de Doman. Franciæ lib.1. tit.13.num.18. & lib.2.tit.14. nu.359.* Atque hæc quidem hactenus de fodro.

3 4 5

6 Matth. † de Afflict. Alvarot. & plerique alii *in hoc cap.unic.* extraordinariam collationem de qua Fridericus loquitur, interpretantur esse illud, quod in jure nostro superindictum vocatur, nec fodri ullam faciunt mentionem, atque est hæc sententia vel potius inter-

interpretatio cõmunis apud Dd. Eiq; accedit Borth.
7 *in hoc.cap.unic.num.85.* Superindictum † vero est extraordinaria præstatio, sive munus ultra solitam collationem indictum *l.1.C.de indiction.lib.10.l.unic.Cod.de superindicto lib.eod l.evidenter C.de excusat. muner.eod. lib.l.3. C.de silent. lib.11.* & augmentum indictionis esse dicitur ab Arcadio & Honorio *in l.ult.Cod.Theod.de collat.fund.patr.* nuncupatur etiam superindictio *in l.1. C.de privileg. domus. august.lib.11.* eodemque pertinet quod *in l.ultim. C.eod.tit.* similiter constitutum est de superindictitiis titulis. Hi enim nihil aliud sunt, quam superindictitia onera sive superindictio, ut apparet ex collatione *l.1.eod.* cum ea *l.ult.* ubi idem de superindictitiis titulis, sancitum est quod *in d.l.1.* de superindi-
8 ctionibus. Indictiones † vero, quarum respectu superindicta & superindictiones sic dicuntur, annonæ etiam appellantur *in l.2.C.de annon. & tribut.lib.10.* & onera annonarum ac contributionum *in l.fine. §.Lucius.ff.de administr.tut.* ideoque recte dicetur, eas esse annonarias & tributarias collationes, & simul attendendum est ex *l.quæro.ff. de usufr.leg. d.§. Lucius.d.l.2. & 3.C.de annon.& tribut.lib.10.Nov.128. de collatorib.§. nullus autem,* eas proprie non personarum, sed possessionum onus esse. Extat etiam *in Cod.lib.10.* Titulus *de*
9 *superexactionibus.* Sed † eæ sunt, quicquid ultra debitum inique per superexactores exigitur, ut apparet ex *l.unic.d.tit.de superexact.* ubi superexactio etiam crimen appellatur, & dupli pœnam luit per eam peccans.
10 Ejus † vero felicissimæ expeditionis, cujus respectu collatio facta *in hoc c.unic.* inter regalia refertur, fit etiam aliis locis Juris nostri mentio, ex quibus sunt *l.jubemus. C.de SS.eccles.l.1. de quib.muner.se.nem.excus. lic.lib.10.l.nullus penitus C.de curs.publ.lib.12.& d.c.1.in princ.*

princ. de prohibit. feud. alienat. per Frid. Et † quemad- 11
admodum ea collatio, quæ ob ejusmodi expeditionem Imperatoris fit, expresse *in hoc c. unic.* extraordinaria appellatur, quod non stato & certo tempore, sed extra ordinem necessitate urgente indicatur, sic collecta etiam Imperii, quę ab Imperatore hodie propter expeditionem contra Turcam injungitur, non pro ordinario, sed extraordinario munere merito habenda est. Nam hujusmodi collectæ certam pręstationem non habent, sed extra ordinem urgente necessitate ita indicuntur, ut stato tempore ac certo stabilique modo non recurrant, & antequam imponuntur, una cum Principibus & aliis ordinibus Imperii deliberetur, eorumq; consensus ac voluntas accedat, ac nonnunquam discrepantia inter eos sint suffragia, eoque magis in iis collectis varietur. Extraordinaria † vero mu- 12
nera sunt, quæ certam ac uniformem, determinatamque præstationem non habent, sed prout res ob occurrentem necessitatem exegerit, præstantur, idque evincitur ex textu *in hoc c. unic. & in l. qui muneris. ff. de muner. & honor. l. in honoribus. §. vacationum vers. qui muneris. ff. de vacat. muner. l. fin. C. de munerib. patrim. lib. 10.* Atque hanc sententiam contra alios dissentientes amplectuntur Bart. & Angel. *in l. unic. nu. 40. C. de mulierib.* & *ibidem in addit.* ad eum Alex. *nu. 27. & 40.* Idem Bart. *in l. in honoribus. §. vacationum. ff. de vacat. muner. & in l. placet. C. de SS. eccles.* & ibidem Bald. *in 2. notabili.* Jas. *nu. 27. &* Thom. Parpalias, *n. 104.* Lucas de penna *in l. 1. col. 1. in fin. C. de indict.* Cacheran. *decis. 95. nu. 47.* Alex. Raudens. *cons. 54. num. 60.* Lag. *in method. jur. civil. part. 6. cap. 8. de immunitat. nu. 5.* Joan. Jacob. de Leonard. inter consilia Bruni *cons. 117. nu. 3. fol. 335. vol. 1.* Paris. *cons. 25. num. 6. vol. 1.* Gail. *obs. 53. num. 9. & nu. 10.*

nu.10.lib.2. Rosenth. *de feudis c.5.concl.72.nu.6.* Frider. Mindan. *de mandat.lib.2.c.43.num.4.* Schoner. *disput. feudal.thes.56.* Paurmeist. *de jurisd.Roman.Imp.cap.10. n.16.lib.1.* Georg. a Breitenbach inter consilia varior. German. Jurisc. *tom.5.cons.15.nu.7.9.& 38.* Quibus accedunt, quæ habentur pro eadem sententia in votis Cameralibus apud Gilman. *in symphorem. supplicat. tom.1.part.2.tit.6.vot.7.in princ. & vot.3.nu.4.* & apud Meichs. *decis. Camer.Imperial.tom.2. lib.1.decis.6.nu.83.* & licet nonnulli in contraria sententia sint, tamen hanc sententiam communem esse asseritur *in d.vot.7.* & Cacher. *d.nu.43.in fin.* magis communem & veram esse dicit. Neq; obstat, si dicamus ordinarium esse potius, quam extraordinarium munus, si principis voluntate vel lege constitutioneve indicatur. Nam ut extraordinarium munus sit, cum principis voluntate, lege vel constitutione concurrit, quod ex improviso, sine certa determinatione, nec certo stato tempore vel modo injunguntur, secundum *jura & Dd. supra*
13 *adductos.* Nec † refragatur, quod Cacheran. *decis.95. nu.44.* onera extraordinaria, quando pro utilitate necessitateve publica indicuntur, ordinariis & realibus æquiparari dicat, & pro ea sententia alleget Afflict. *in hoc cap.unic. in verb. Extraordinaria num.23.* & Paris.
14 *cons.25.nu.74.& 75. vol.1.* Nam † id non simpliciter asserit, sed ea restrictione & respectu, quod ut patrimonialia, sic & hæc extraordinaria ab omnibus præstentur, & eo modo illis æquiparentur, nec à supradicta sententia recedit, quam *nu.43.* veram & magis communem ipse dixit, quemadmodum & Paris. *d.cons.25.*
15 *n.5.& 91.* eam tuetur. In † specie vero de collecta Imperii, quæ contra Turcam indicitur, quod munus sit extraordinarium, traditur à Rosent. Frider. Schoner. *supra*

supra allegatis locis Hartman. *lib.2. in miscellan. cap.2. obs.8. num.14.* & à Rulant *de commiss. part.4. lib.2. cap.6 n.18.* ubi addit in Camera Imperiali consideratum esse in causa Pfaltz Newburg contra, Augspurg / Greineisen contra Speyer & simil. Neque ideo minus pro extraordinario munere haberi debet, quod creberrime hodie indicatur, & quasi continuetur. Nam illa, de qua dictum est, incertitudo & variatio in tempore & modo nihilominus in hujusmodi collecta manet, urgensque necessitas causam præbet, & cum hæc ita se de extraordinaria habeant, merito reliqua onera imperii, quæ non variantur, sed certam formam ac præstationem habent, & certis temporibus recurrunt, ordinaria esse censentur.

An autem de jure collectandi dici possit, quod de regalibus sit, à Dd. controvertitur, discrepantesque sunt de ea re sententiæ. Negativam † tenet Jas. *in l. de* 16
quibus nu.47. ff. de legib. & plures alii Dd. Sed † contra- 17
ria verior est, ob text. *in l. unic. C. de superindict. lib.10. l. placet. C. de excusat. mun. lib. eod. & in hoc cap. un. Quæ sint regal.* facitque inter cætera pro majori confirmatione, quod infra *num.21.34.35.36. & 37.* subjicietur, quemadmodum & de limitationibus ejusdem sententiæ *nu.22. & aliquot seqq. usque ad n.32.* dicetur. Atque hanc contrariam sententiam ut veriorem amplectuntur Isern. Bald. & alii omnes *in hoc cap. unic.* Salicet. *in l.3. n.3. C. de nov. vectig. instit. non poss.* Alberic. de Rosat. *in rubr. ff. de muner. & honor. nu.56. & 57.* Bald. *in l. cum multa. n.5. vers. non obstant contraria. C. de bon. quæ liber.* Ang. *in l.4. §. actor. nu.1. ff. de re judic.* Garz. *in tractat. de expens. cap.12. num.64.* Thom. Parpalias *in l. placet. n.30. C. de SS. eccles.* Chassan. *in consuet. Burgund. rubr.1. §.4. in princ. nu.10. vers. Et istud jus.* Clar. *in §. feudum*

quæst.29.

quæst.29.nu.1.verf. Nam hujusmodi Alexand. *conf.145. num.1.vol.2.* Menoch.*d.conf.32.num.30.& 70.* Alciat. *conf.493.nu.4.*Sylvan.*conf.9.nu.15.* & pæter hos aliosq; plures in eadem fententia funt ex Germaniæ JCtis Mynfing.*refponf.1.nu.97.& 98.decad.11.* (dicens fimul ideo nemini, etiam rei merum & mixtum imperium conceffum fuerit, licere collectas imponere fubditis Ferrar.Montan.*de feud.part.2.lib.6.cap.5.* Schneidw. *de feud.part.2.nu.109.& part.5.nu.119.* (negans fimul expreffe merũ & mixtum imperium ac omnimodam jurisdictionem habentes collectare poffe) Wefenb. *conf.27.nu.20.verf. aliis tamen magis, & nu.24.* addens de potioribus etiam regalibus effe. Idem *conf.45.nu.8. & 20.*Modeft.Piftor.*conf.4.num.1.vol.1.* & apud eundem Lipfenfe Collegium juridicum *conf.9.n.18.vol.1.* Borcholt.*in hoc cap.unic.nu.53.*addens, ex veriori fententia merum mixtumque imperium & omnimodam jurisdictionem habentem, non poffe imponere collectas Vult.*de feud.lib.1.cap.5.n.7.* Knichen.*de Saxon. non provocand.jur.c.5.in verb.* Steuer.*nu.280.*Rulant. *de commiffar.part.4.lib.2.cap.6.nu.1.* Schoner.*difput. feudal.4.thef.87.* Joan.Koppen.*quæft.32.nu.4.& 8.* dicens collectas effe potius fpeciem regalium, quam partem vel fpeciem jurisdictionis & à fpecie regalium non poffe inferri ad fpeciem jurisdictionis Schurff. *conf.59.num.2.cent.1.* ubi licet addat, etiam iis hoc jus competere, qui habent merum & mixtum Imperium, tamen *num.26.* nullam meri & mixti Imperii mentionem faciens, fimpliciter dicit, illud jus effe de regalibus & ad regalia pertinere, fimulque affirmat hoc certum effe, & pro confirmatione ejusdem fententiæ al-
18 legat textum *in hoc cap.unic.* eamque † communem effe, & ex eadem hoc jus non competere iis, qui ta-
men

men merum Imperium & omnimodam jurisdictionem habent, asserit Clarus *in §.feudum.quæst.29.nu.1.* post Paris.*cons.25.nu.2.lib.1.* ac † generali consuetudine eam receptam esse testatur Wesenb.*d.cons 45.n.20.* 19
idque eo confirmatur, quod in investituris Imperialibus; quibus principes inferiores investiuntur, inter alia regalia etiam collectarum mentio fieri soleat, & in oppignorationibus ac venditionibus cum pacto de retrovendendo; quæ ab hujusmodi principibus fiunt aliis regalia non habentibus, plerumque excipiantur & reserventur inter alia regalia etiam collectæ, etiamsi merum & mixtum Imperium omnimodaque jurisdictio iisdē in ejusmodi oppignorationibus & venditionibus concedantur. Sæpius † etiam in 20
Camera Imperiali votando ac decidendo hanc sententiam esse comprobatam apparet ex iis, quæ habentur apud Meichsner. *decis. Camer. Imper. tom.2. lib.1. decis.6. num.129. §.quamvis enim, & num.40. & tom.3. decis.1. num.13.* Gilman. *rer. judicat. Cam. Imp.lib.2. decis.14. num.27. & in Symphor. supplicat. tom.1. part.2. tit.6.vot.1.nu.33. & vot.4.nu.20 35.42. & vot.6.num.11. & 142.* Tileman, de Benign *svitag.2.decad.1.vot.5.n.33. & vot.6.nu.4.& 5.* & apud Rulant.*d.c.6.nu.1.* ubi dicit ita observatum esse in causa Augspurg contra Pfaltz Newburg. Ingelheim contra Pfaltz. & des Städlein Wangens contra alle Bawren zu Labes. Quibus † omnibus pro majori confirmatione accedit, 21
quod collectæ censeantur esse vera symbola ac notæ superioritatis seu sublimioris eminentiæ *l.nulli Cod.de episc.& cler.c.2.de censib.* Petr.Greg.*de republ.lib.9.c.1. num.11.vers.non negatur.* Knichen.*de territor.jur.cap.3. nu.108.109.* Sylvan.*cons.9.nu.15.* Mandell.*cons.62.nu 3.* Pruckm.*cons 27.nu.35.* Quomodo vero hoc, quod facultas

cultas collectandi de regalibus sit, restringi debeat, & quatenus ad ea non pertineat, ex iis, quæ infra dicentur, patebit.

22 Observandum † igitur hic est, quod illi etiam qui non habent regalia, sed tantum Jurisdictionem, urgente necessitate à suæ jurisdictioni subjectis collectas exigere possint, si unanimi decreto communitatis, ac conventione cum ea habita imponantur Jacob. *de homag. num. 33. & 35.* Bald. *in l. his quibus in pr. vers. Quapropter nobiles. C. de fideicommiss. libert.* Alberic. de Rosat. *in rubr. ff. de muner. & honor. num. 57. vers. Aut quæritur de collecta.* Molin. *in consuetud.* Paris. *tit. 1. §. 5. nu. 55. & seq.* Schneidw. *d. part. 5. nu. 119. vers. si tamen comites.* dicens, eos debere esse contentos oneribus & muneribus impositis tempore concessionis bonorum, nec subditos ultra gravare debere, posse tamen collectas imponere si habeant hanc potestatem ex pacto vel conventione vel etiam consuetudine. Joan. Koppen. *quæst. 32. nu. 8. vers. Licet verum sit.* Wesenb. *cons. 45. n. 21. vers. Nam quando.* ubi ait Dd. quando dicunt eum, cui concessum est merum & mixtum imperium & omnis jurisdictio, indicere collectas posse, accipiendos esse cum collecta voluntarie per modum jurisdictionis communi decreto communitatis ob necessitatem universitatis imponitur, non vero quoties per modum præcepti & indictionis ac imperii à superiori decernitur, quia hoc collectandi jus est de regalibus. Non est igitur ea collectatio, quæ supra dicto modo voluntarie constituitur ab iis, qui jurisdictionem habent, de regalibus. Eo minus vero mirum est, nihilominus prædictam voluntariam impositio-
23 nem collectæ ab iis fieri posse, quod † subditis volentibus & consentientibus non fiat injuria *l. 1. §. si conve-*

niat.

niat. ff. depos. l. cum donationes. C. de transact. & † in cujuslibet libero arbitrio & voluntate sit, ut suo juri renunciet *l. si quis in conscribendo C. de pact.* 24

Atque † hinc est, quod licet inter Interpretes juris controversum sit, an & quatenus collecta indici possit pro elocanda filia, tamen certum sit, recte hujusmodi collectæ impositionem fieri, quando in subditis voluntaria est, & eorum convētio intervenit, sive imponentes hanc collectam regalia habeant, sive jurisdictionem tantū, Jacob. de S. Georg. *de feud. verb. qui quidem investitu. n. 75.* Petr. de Ubald. *de collect. in princ. num. 1.* Rosenth. *de feud. cap. 5. conclus. 77. nu. 4.* Joan. Koppen. *d. decis. 32. nu. 10.* ubi asserit, hoc omni dubio carere, & ex Boer. *decis. 126. nu. 1. & 3.* hanc sententiam communiter receptam esse addit, idemque † obtinet, si consuetudine vel præscriptione hoc jus collectandi pro filia elocanda acquisitum sit, Jacob. de S. Georg. *in d. verb. qui quidem investitu. num. 75. & 76.* Boer. *d. decis. 126. nu. 3.* Alberic. *in l. fin. num. 8. C. de jurisd. omn. judic.* Alex. *cons. 35. nu. 3. lib. 2.* Joan. Koppen. *d. quæst. 32. nu. 13.* Rosenth. *d. loco.* Menoch. *de arbitrar. judic. quæst. lib. 2. cas. 181. nu. 3.* Wesenb. *d. cons. 45. num. 20.* eamque sententiam communem esse dicunt Boer. & Joan. Koppen. *jam allegatis locis.* 25 26

Quemadmodum autem ab iis, qui non habent regalia, sed tantum Jurisdictionem, ex conventione cum subditis legitime inita, recte collectas imponi, nec hoc de regalibus esse, supra dictum est, sic illud etiam attendendum est in ea collectarum impositione, quæ fit ab aliqua civitate, universitate, vel villa necessitate urgente. Nam † habent plerumque quælibet civitates, universitates ac villæ arcam communem *l. 1. §. quod si nemo. ff. quod cujusq; universitat. nom.* & † ne- 27 28

cessitate, cui alia ratione occurrere nequeunt, urgente, communi vel partis majoris consensu ac conventione quadam sibi collectas imponere possunt, Bart. *in d. §. quod si nemo. n. 2. & in l. 4. §. actor. in princ. ff. de re judic.* & *ibid.* Ang. *nu. 1.* Natta. *cons. 105. nu. 6.* Jas. *in l. quo minus. nu. 156. ff. de flumin.* Bossl. *tit. de princip. & privil. ejus. nu. 95. & seq.* Thom. Parpal. *in d. l. placet. nu. 30. C. de SS. eccles.* dicens plus in hac re posse communitatem quam principem. Franc. Marc. *quæst. 428. nu. 22.* & præter hos aliosque plures exteros idem tenent ex Germaniæ JCtis Wesenb. *cons. 26.* Schurff. *cons. 59. num. 2. cent. 1.* Borch. *in hoc c. un. nu. 51. & seq.* Jacob. Omphal. *de offic. & potest. Princip. cap. 22.* Rulant. *d. part. 4. lib. 2. cap. 6. nu. 16.* Rosenth. *d. cap. 5. concl. 75. nu. 1.* Doctores collegii juridici Ingolstadiensis inter consilia variar. universit. & JCtor. Germaniæ *cons. 1. n. 43. tom. 1.* atque ita votatum est in Camera Imperial. in causa Teutschenmeisters contra Oettingen / Meichs. *decis. Cam. Imp. tom. 2. lib. 1. decis. 6. nu. 42.* creditoribus tamen facultas imponendi collectas, per quas iis necessitate urgente solutio fieri debet, cedi non potest, Bald. *in l. etiam. nu. 3. C. de execut. rei judic.* Thom. Parpal. *in d. l. placet. nu. 31. vers. Item nota aliud quod quamvis civitas.*

29 *C. de sacros. eccles.* Tantam † vero vim hujusmodi impositio collectæ habet, ut dicatur etiam executionem paratam habere, *l. missi C. de exact. tribut. l. publicas C. de feriis. l. abstinendum. C. quor. appellat. non recip. Nov. 17. cap. 8.* Roland. à Valle *cons. 32. nu. 5. vol. 1.* Borch. *in hoc cap. unic. num. 53.* Cravett. *cons. 111. nu. 1. & 195. num. 1.* Thesaur. *decis. 154. num. 2.* Rulant. *cons. 32. num. 5. vol. 1.* Menoch. *cons. 75. num. 103.* Parlodor. *lib. 2. rer. quotid. c.*

30 *fin. num. 1. p. 2.* Non pertinet † tamen hæc facultas collectandi ad regalia, nec regale appellari potest, late

Bor-

Borcholt. *d. num. 53. & 54.* Omphal. *d. cap. 22.* Panorm. *cons. 13. nu. 5. & cons. 61. num. 5. part. 2.* Gœden. *cons. 1. de auri & argentifodin. num. 9.* Wesenb. *cons. 45. num. 10.* Menoch. *cons. 119. nu. 64.* eamque sententiam communiter approbatam esse asserit Borch. *in hoc c. un. nu. 54.*

Idem † dicendum est de subcollectis, quæ per status Imperii regalia habentes exiguntur à suis subditis, postquam contra Turcam in Imperio collectæ sunt indictæ. Quia hujusmodi collectæ Imperii per status à suis subditis magis in modum executionis, quam jure quodam proprio, & vigore suorũ regalium exigũtur, ideoque hujusmodi subcollectatio non est de eorum regalibus. Rulant. *d. part. 4. lib. 2. c. 6. nu. 10.* atque ita in Camera Imperiali votatum est in causa Teutschmeisters contra Oettingen Meichs. *decis. Cam. Imp. tom. 2. lib. 1. decis. 6. nu. 92.* & confirmatur eo, quod status Imperii eas collectas ita exigant, ut nihil sibi inde reservare possint, sed in certis civitatibus, quę Legstätte vocantur, totam suam portionem definitam solvant, idque in Electoribus Imperii etiam locum habeat. Et licet reperiantur in Imperio qui suæ ratæ Imperatori solvendæ nomine plus, quam præstare tenentur, à subditis exigant, & quod eam excedit, sibi retineant, tamen hoc male & per abusum fit, ac saluberrimis constitutionibus Imperii repugnat, meritoq; subditis illud restituitur. 31

Illa † vero collecta quæ non est Imperii sed specialis ac provincialis statuum Imperii, de regalibus eorum est, habent enim & exercent illud collectandi jus vigore regalium, & jure quodam proprio, nec in imponendis hujusmodi collectis authoritate ac consensu superioris indigent, sive dicamus id competere ex concessione ac privilegio, sive ex pręscriptione, vel 32

consuetudine, quibus modis jus collectandi ab inferioribus principibus & aliis recte acquiritur, eoque quoad concessionem facit text. *in c. super quibusdam §. Praterea. de verbor. signif.* ac est illud communissima Dd. sententia receptum. De præscriptione & consuetudine, eaq; immemoriali, probatur id similiter textu *in d. §. Praterea.* & tradunt Innocent. *in cap. si diligenti nu. 5. de præscript.* Jacob. de Aiello *in tract. de jure adohæ nu. 24.* Jacobin. de S. Georg. *de feud. in verb. Qui quidem investitus num. 75. vers. non est dubium.* Guido Pap. *cons. 1. nu. 13.* Rosenth. *d. c. 5. concl. 83. n. 5.* Sunt vero qui, quantum in specie ad consuetudinem forenses collectandi attinet, minus tempus, quam immemoriale in
33 ea admittunt. Et † sane præter eos, qui quadraginta annos in tali consuetudine requirunt, sunt plures alii, qui solum decennium in ea sufficere existimant, ex quorum numero sunt, Jas. *in l. de quibus num. 47. ff. de legib.* Felin. *in c. cum nobis num. 6. versic. denuo nota. de præscript.* Alex. *cons. 68. num. 11. vol. 2.* Balb. *in tract. de præscript. 2. part. 5. part. princip. quæst. 6. nu. 2. vers. Sed dominus Alexander.* Cravet. *de antiquit. tempor. §. Materiæ subtilitatis nu. 31.* Paris. *cons. 25. nu. 88. vol. 1.* Parpal. *in l. Placet nu. 61. C. de SS. Eccl.* Gail. *obs. 52. nu. 23. lib. 2.* idque ideo se habere dicunt Jas. Felin. Alex. Cravett. & Parpal. *jam citatis locis*, quod jus collectandi forenses non sit de regalibus sive principi reservatis. Verum
34 † immemoriale tempus in consuetudine collectandi forenses requiri, in specie de ea tenent Bart. *in l. cum neque num. 1. C. de incol. lib. 10.* Petr. de Ubald. *de collect. nu. 4. vers. fallit in civitatibus* Curt. Jun. *cons. 68. nu. 3. & cons. 90. nu. 9.* Dec. *cons. 285. nu. 6.* Natta *cons. 160. nu. 14.* Laudens. *de fisco quæst. 161.* Corn. *cons. 268. lib. 4.* Aretin. *cons. 133. col. 4. vers. ista consuetudo.* Socin. Jun. *cons. 69.*

nu. 20.

nu.20. & 21.lib.2. Menoch.*cons.32. num.69.* Mynsing. *obs.22.nu.6.* ibi: *aut inveterata consuetud. cent.5.* iisque accedit etiam Alexander supra de decennio allegatus *cons.52.nu.3.lib.5.& cons.78.nu.15.lib.6.* Atque hæc sententia eo confirmatur, quod jus collectandi sit de regalibus, idque non minus in forensibus, quam subditis locum habeat, sive illud jus principaliter consideretur, sive tanquam extensio & augmentum ejus juris collectandi, quod quis habet in subditis, cum † extensio & augmentum rei censeantur ejusdem esse naturæ & juris, cujus est res ipsa, cui accedunt *l. si ex toto, & l. quod in rerum §. si quid. post. ff. de legib.* & sic de dotis augmento idem judicandum sit, quod de ipsa dote. *l. inter socerum §. cum inter. ff. de pact. dotal. l. etiam. C. de jur. dot.* eodemque pertinet, quod non solum jus habendi vectigalia, sed & jus augendi & extendendi ea de regalibus sit. Neque ulla hic vera diversitatis ratio apparet, ob quam facultas collectandi forenses legitime acquisita non sit habenda pro regali. Imo cum majus quiddam sit, posse collectare forenses, quam subditos, difficiliusque in forensibus, quam in subditis admittatur collectarum impositio, ut infra; ubi ad personas, quæ collectas præstare tenentur, deventum fuerit, ostendetur, eo verius est, jus collectandi tam in illis, quam in his de regalibus esse, & ad acquirendum illud jus per præscriptionem vel consuetudinem non minus in illis, quam in his tempus immemoriale requiri. 35

Neque † obstat, quod Jason, Felin. Cravett. Parpal. Balb. *dictis locis* & Alexand. *d. cons.68. num.11.* suæ opinioni pro majori confirmatione addant, inferiorem posse statuere ac decernere, ut forenses teneantur ad collectas; quod simpliciter dici non potest, cum non 36

ſolum notiſſimi juris ſit, extra territorium jus dicenti
37 impune non pareri *l.fin. ff.de jurisd.* ſed & † in ſpecie de collectis juri conſonum ſit, ideo, quod de regalbus ſint, nullum inferiorem, qui regalia non habet, vel in ſpecie regale collectandi legitime non acquiſivit, eas imponere aliis poſſe, idque etiam ab iis, qui merum mixtumque imperium habent, vel à communitate fieri non poſſit, niſi ex conſenſu & conventione cum iis, quorum intereſt, ne granventur, habita, quo caſu impoſitio collectarum de regalibus non eſt, ut de iis
38 omnibus ſupra oſtenſum eſt. Et † ſane cum magiſtratus ob conceſſionem & privilegium Principis dicatur forenſibus collectas imponere poſſe, ut tradunt Luc. de Penna *in l.cum neque nu.3. C.de incol.lib.10.* Petr. de Ubald.*de collect.nu.4.* Alexand.*conſ.68.nu.7.lib.2.* Bart. *in l.numerum. §.Patrimoniorum nu.4. ff. de munerib.& honor.* Mynſing. *obſerv.22. num.6.cent.5.* Pariſ.*conſ.25. nu.52.& 94. vol.1.* Gail.*obſerv.52. num.23.lib.2.* eo ipſo negatur, jure communi eum propria authoritate ſtatuere poſſe, ut extra ſuum territorium domicilium habentes ſine eorum conſenſu, ac conventione cum
39 iis habita, ad collectas præſtandas tenoantur, cum † is cui jure communi aliquid competit, privilegio non indigeat, & proprie privilegium dicatur, quod contra jus vel conſuetudinem conceditur, Bart. & alii in *l.beneficium ff. de conſtit. princ.* Natt. *conſ.163. num.3.* Pet. Antibol. *de munerib. part.2. §. Reſtat. num.1.* Petr.de Ubald.*in d.tract.de collect.nu.43.* ubi addit, civitatem & caſtra non poſſe imponere collectas forenſibus ſine principis authoritate, ſimulque ſubjicit, Petrum de Peruſio conſuluiſſe caſtrum non poſſe ſtatuta facere, ut homines alterius caſtri ſubeant onera, quę perſonis imponuntur, licet bona eorum in diſtrictu talis ca-

ſtri

ſtri ſita ſint. Facit etiam pro hac ſententia quod jus collectandi ſit proprium ſupremi Principis, ut ſupra oſtenſum eſt, & † ejus interſit ſuo imperio ſubjectos 40
hujusmodi oneribus & exactionibus non facile premi & gravari *l. cum ratio §. ſi plures. ff. de bon. damn. c. 1. in pr. de prohib. feud. alien. per Frideric.* Et † ſane hic 41
locum etiam habere videtur, quod eſt *in l. Ambitioſa. ff. de decret. ab ordin. fac.* ambitioſa ſcilicet eſſe hujusmodi ſtatuta & decreta, quibus ſtatuitur ut forenſes collectas ſolvant, & ſi proprium commodum favorque populi captetur. Etſi † vero, ut in ſpecie ad con- 42
ſuetudinem redeamus, nonnulli ex iis, qui decennali conſuetudine jus collectandi forenſes acquiri poſſe exiſtimant, ea ratione nitantur, quod decennium ad introducendam conſuetudinem ſufficiat, tamen nec hoc obſtat, quo minus immemoriale tempus in conſuetudine collectandi neceſſarium eſſe dicendum ſit. Nam regulariter quidem id ita ſe habet, quod conſuetudo decennio introducatur, ſed hoc fallit in regalibus, cum in iis immemorialis conſuetudo requiratur, ut ſupra *lib. 1. cap. 5. num. 136.* oſtenſum eſt. Et
† cum tempus immemoriale præter alios effectus vim 43
etiam habeat pacti & contractus, item privilegii Cæſarei, ut ſimiliter *d. cap. 5. num. 138. & 170.* demonſtratum eſt, dicendum eſt, per conſuetudinem immemorialem jus collectandi forenſes ita acquiſitum cenſeri, ac ſi per pactum, contractumve, vel etiam per privilegium Cæſareum id factum eſſet, ideoque † hic à 44
tali conſuetudine ad ſtatutum argui & inferri non poteſt, nec locum habet, quod ſtatutum ac conſuetudo paribus paſſibus ambulare & eandem vim habere dicantur, Bald. *in l. 2. num. 4. verſ. conſuetudo & ſtatutum. C. quæ ſit long. conſu.* Franciſcus Niconit. *ad rubr. ff. de*

 nov.

nov.oper.nunc.nu.257. Alexand.*conſ.190.num.11. vol.2.* Riminald.*conſ.18. num.3.& 9.lib.1.& conſ.304. num.5. lib.2.* Cravett. *conſ.151. nu.3.* Weſenb.*conſ.50. nu.13.& conſ.53. num.59.*

45 Porro † quocunque modo quis legitime hoc regalo collectandi ſubditos vel etiam forenſes habet, curæ ei eſſe debet, ut ſibi ab omni innovatione & abuſu per impoſitionem collectarum temperet, *l.ſanci-*
46 *mus §. Caveant. Cod.de agric.& cenſit.* & † ſuum marſupium ante omnia excutiat, nec ad libitum & placitum eas exigat, Cyn. Bald. Alberic. & Caſtrenſis *in l. neminem ab angariis C.de SS.eccleſ.* Guid.Pap.*quæſt.551. in fin.* Jacobin. de S. Georg. *de feud.in verb. Qui quidem inveſtiti nu.76.* Faber. *in l.2.num.2. C.de ſtatuis & imagin.* Iſern.*in hoc cap.unic.num.59.* & Afflict.*ibid.in verb. Extraordinaria num.1.& 2.* Schneidw. *de feud. part.5.nu.119.* Roſenth. *d.c. 5.concluſ.97. num.1.* Joan. Koppen.*quæſt.32.num.2.* Ferrar.Montan. *de feud.lib.6. cap.5. verſic. Quisquis igitur.* ubi eleganter ait, quisquis ſubſidium collectę à ſuis exigere conſtituit, prius in ſe deſcendat, quam id indixerit, quid valeant humeri, quæ ſint ærarii vires, nunquid paulo ante hac ope ſit adjutus, in quem uſum exacta vertantur, in aleamne an in pompam parum neceſſariam, tum quid
47 ſubditi poſſuet. Juſta † etiam collectandi cauſa, quæ videlicet in publica utilitate & neceſſitate fundata ſit, ſubeſſe debet, Luc.de penna *in l.fin.nu.59.verſic. Mihi C.de quib. muner.* & poſt eum Pariſ.*conſ.25.nu.71. lib.1.* Thomat.*in tract.de collect.§. Neſcienter n.3.* Schneidw. *d. loco* Rulant. *de commiſſ.part.4. lib.2. c.6.nu.17. & 76. & in hoc cap. unic.* ita præter alios tradunt Afflict. &
48 Iſern. *jam citatis locis.* quod † tamen ita accipiendum eſt, ut ſi ipſimet etiam, qui hoc regale habent, neceſ-

ſitate

ſitate ſingulari premantur, & ſuis viribus & propriis reditibus huic neceſſitati occurrere non poſſint, liberum iis ſit à ſuis ſubditis collectas exigere, quibus ſibi ſuccurrant, *argum. l.1. ff. de alend. lib. cum ſimilibus,* Schneidw. *d.num.119.& 121.* Ferrar. *Montan.d.cap.5. verſ. ratio autem judicandi.* Burſat.*conſ.16.num.14.* ibi *pro adventu principis illiusque neceſſitate. lib.1.* Mynſ. poſt alios à ſe adductos in *reſponſ.1.num.104. decad.11.* Roſenth. *d.concluſ.79.nu.1.& 2.* Decian.*reſp.41.nu.60. vol.2.* Frider.*de mand.jud.lib.2. cap.44. num.4.* Andr. Knich.*de Sax.non provoc.jur. c.5.verb.* Steuer *nu.288.* Monet † vero Hoſtienſ.*in ſua ſumma rubr.de immun. eccleſ.num.5. verſ. debet tamen fieri.* ut abuſui occurratur, & ejusmodi impoſitio collectæ tanto minus ſubditis præjudicet & noceat, ſcripturam confici & per eam caveri debere, quod non ex debito, ſed gratis detur, eoque facit textus *in cap.pontifices.* & ibi gloſſ. *in verb. Et cum cautela.7.quæſt.1.* neque hæc cautula hodie rara eſt, appellanturque hujusmodi ſcripturæ Reverſales, quas tamen domini nonnunquam tanti non faciunt, ut non de novo facile ſubditos interpellent, & collectas exigant, neceſſitatem æris alieni vel aliam obtendentes, ideoque non deſunt ſubditi qui hoc nomine apud ſupremum magiſtratum conqueſti ſunt, & mandata contra dominos impetrarunt. 49

Adducuntur † vero à Dd. ſex ſpeciales caſus, de quibus tractant, an & quatenus per inferiores dominos ſubditi collectari poſſint, de quibus videre licet Parpaliam *in l.placet. num.85. C.de SS.eccleſ.* Feſtaſ.*de æſtim. & collect.part.2. cap.4.nu.45.& ſeq.* Speculat.*tit. de feud. §. Quoniam nu.67.* Hoſtienſ. *in ſua ſumma tit. de immunit.eccleſ.nu.3.verſ.publicam utilitatem.* Chaſſ. *in conſuetud. Burgund. tit.Des juſtices. §.4. in princip. nu.8.* 50

nu.8. Jacobin. *de feud. in verb. qui quidem investiti. n.75.* Thomat. *de collect. §. nescienter num.5. pag.* (mihi) *395.* Clar. *in §. feudum quæst.59. per tot.* Rosenth. *d. cap.5. conclus.76. & 77.* Alberic. de Rosat. *in suo dictionario in verb. Dominus.* Bursat. *d. cons.16. num.27. lib.1.* Guid. Pap. *cons.1. num.14.* Frider. *d. lib 2. cap.45. num.5.* Inter
51 † hos etiam est redemptio domini à captivitate, *arg. c. cum apostolus c. cum prohibemus de censib.* Rosenth. *d. conclus.76. nu.5.* Chassan. & Thomat. *dict. loc.* Jacob. de S. Georg. *d. §. verb. qui quidem investiti nu.77.* Item incursio hostilis, Bart. in l. placet Cod. de excus. mun. Frider. de mandat. Jud. *cap.44. num.5. lib.2.* Rosenth. *d. cap.5. conclus.86.*

Et si dominus pro elocanda filia subditos collectare velit, de quo casu quamplurimi sentiunt, recte impositionem collectæ fieri, etiamsi ea impositio non sit talis, de qua supra dictum est, hoc est, si ex pacto & conventione cum subditis habita fiat, eamque sententiam communiter receptam esse asserunt Myns. *observ.21. num.4. cent.5.* & Petr. Gregor. *syntagm. jur. lib.3. cap.7. num.11.* nec desunt, quibus ea sententia adeo placet, ut licet negent in reliquis omnibus subditos collectari posse, tamen in hoc casu admittant. Sed ratio quæ de publicæ utilitatis defectu in plerisque reliquis casibus spectatur, hoc etiam casu attendi debet, cum ad privatum domini commodum pertineat, quod filia dotetur. Accedit quod nec mater quidem filiam, nec frater sororem dotare teneatur, *l. cum plures §. pen. versic. sed non dabit dotem sorori ff. de administ. tut. l. neque matrem. C. de jur. dot.* Quare de jure communi verius est, subditos pro elocanda filia non posse collectari, eamque sententiam amplectuntur Jacob. *de feud. in verb. qui quidem investiti num.75. vers. nam*

circa

circa subsidium ad filiam. Salicet. *in l.3. num.3. vers. sed ex his C.nov. vectigal.instit.non poss.* Rebuff. *in l.1. Cod. de exact. tribut.* per *l.placet. Cod.de excus.muner.lib.10.* Menoch. *d.num.3.* Brun. *cons.feud.31.num.7.* Clar. *in §. feudum quaest.29. nu.2.* Late Boer. *d.decis.126. &* Vasq. *illust. quaest.lib.1. cap.7. num.3.* atque hanc sententiam etiam communem esse testatur Paris. *cons.25. num.2. vol.1.* & magis communem dicunt Brun. & Clar. *d.locis.* Etsi † vero de consuetudine generali Germaniæ 52
inde recessum esse asserat Mynsing. *observ.21. num.4. cent.5.* Kirchov. *comm.opin.cent.5.conclus.77.* Husan. *de propriis hominibus cap.6.quaest.45. nu.5.* Frider. *d.c.44. nu.12.* Idemque velle videatur Zas. *de feud.part.7.nu.50.* tamen † responderi potest cum Joan. Koppen. *d.q.31.* 53
num.9. & Rosenth. *d.conclus.77.nu.2.lit.*b. id fieri ideo, vel quod collectam imponentes specialiter eatenus sint privilegiati, vel etiam quod subditi sponte consentiant, & ex conventione se obligaverint, vel ex consuetudine jus collectandi acquisitum sit, idque confirmatur eo, quod in Camera Imperiali secundum jus commune pronunciatum sit, de qua præjudicium in causa Hanaw / contra Hanaw. extat inter sententias Cameræ editas à Christiano Bart. *tom.2.pag.132.* Atque † hæc cum ita se habeat in filia, tanto magis 54
repugnaret juri communi & Cameræ Imperialis decisioni, si pro filii nuptiis aliquid à subditis peteretur, cujusmodi petitio à Rofredo *de ord. judiciar. part.5. rubr. sacramentum cujuslibet Vasalli &c. nu.3. versic. pro filio autem,* Jasone *in d.l.placet.in 2.lect.nu.19.* Speculatore *in d. §. Quoniam num 67. vers. pro filio autem uxorando,* & aliis unanimi consensu reprobatur, quæ reprobatio eo etiam confirmatur, quod dotis nomen habere non posset, quod pro filio daretur. Reperiuntur ta-

tur tamen hodie, qui per abusum hac in re peccant, dum pro filii etiam nuptiis aliquid petunt, & quod precario obtinuerunt, tandem tanquam legitima consuetudine approbatum, jure sibi competere contendunt.
55 An † autem, si statuatur consuetudinem extare, vel conventionem certam initam esse, ex qua pro filia elocanda subditis collecta imponi possit, extensio fieri debeat ad spuriam, discrepantes quidem sunt Dd. sententię, nec desunt, qui affirmative respondent, Præpos. *in c.1. §. similiter. num.* 2. *de capit. Corrad.* Chassan. *in consuet. Burgund. tit. des justices. §.4. verb. Mariage d'vne fille. nu.5.* Laudens. *in c.1. nu.7. an apud judicem &c.* Zas. *de feud. part.7. nu.50.* sed rectius contra sentiunt Jacobin. de S. Georg. *de feud. in verb. qui quidem investiti &c. n.76. & 79.* Andr. Gail. *obs.88. n.* 21. *lib.* 2. Frider. *d.c.44. nu.13.* Nam consuetudo, præsertim juri communi contraria stricti juris est, & stricte interpretanda, *arg. l. si vero §. de viro ff. solut. matrim. l. Quicquid astringendæ ff. de verb. oblig.* Roman. *cons.516. nu.4.* Alexand. *cons.68. nu.5. & 19. lib.* 2. Ruin. *cons.167. nu.10. vol.3.* Cravett. *cons.170. nu.4.* Decian. *respons.11. nu.181. vol.1.* idem dicendum est non solum de stipulationibus, sed & de pactis, quibus ut aliquid fiat placuit *l. si unus. §. ante omnia ff. de pact. l. plenum. §. si cum dies ff. de arbitr. l. in lege fundi. ff. de contrah. empt. l. Rutilia polla. ff. eod.* Paris. *cons.* 52. *num.9. vol.1.* Modestin. Pistor. *cons.1. nu.29. & cons.35. nu.7. lib.1.* & merito alias etiam hujusmodi extensio de liberis legitimis ad spurios odiosa censetur.

56 Quamdiu † vero aliqua ex justis causis, in utilitate publica, vel etiam vera jus collectandi habentis necessitate, fundatis manifeste non apparet, collectæ, ut servitutis speciem habentes, omnino odiosæ esse cen-

sentur

sentur *arg. l. 1. Cod. vectigal. nov. instit. non poss.* Ferrar. Mont. *d. c. 5. vers. sed de minori*, asserens odiis esse plenas Joan. Koppen. *d. quæst. 32. num. 2.* dicens valde esse odiosas. Tiraquel. *de retr. lign. §. 15. gloss. 1. num. 12.* Et † interpretatio contra eas fieri debet, Abbas *cons. 20.* 57
nu. 3. part. 2. Cravett. *cons. 111. num. 26.* Autor voti Cameralis. quod est apud Tilemannum de Benign. *syntagm. 2. decad. 3. vot. 1. nu. 124.* atque in dubio contra eas judicandum esse Corne. *cons. 149. nu. 8. lib. 4.* Surd. *cons. 234. nu. 20.* Fab. de Anna. *cons. 59. nu. 83.* & semper quando in uno actu duæ causæ concurrunt, attendi debet ea, quæ in collectis vel similibus minus gravat, Bart. *in l. si pupillus in princ. n. 7. ff. si ex noxali caus. agat.* Cacher. *decis. 4. num. 5.* Dec. *cons. 457. num. 8.* metuque 58
† & vi à subditis collectæ extortæ esse præsumuntur, Innoc. *in cap. si diligenti. nu. 5. vers. item nota quod cum tantum de præscript.* Luc. de pen. *in l. quemadmodum vers. 159. C. de agric. & censit.* & post eos à se allegatos Mascard. *de probat. conclus. 316. in fin.* Ruin. *cons. 111. nu. 21. vol. 5.* Paris. *cons. 25. nu. 22.* Garz. *de expens. cap. 9. nu. 3.* Schrad. *de feud. p. 10. sect. 5. nu. 117. & seqq.* allegans plures alios, Socin. jun. *cons. 98. num. 36.* Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 126. nu. 14.* adeo, ut in iis etiam præscriptio tacita submurmuratione interrumpi dicatur, Cæs. Ursill. in addit. ad Afflict. *decis. 282. nu. 12.* Fulv. Pacian. *lib. 1. de probat. cap. 30. nu. 80.* Joan. Bapt. Costa *de fact. scient. & ignorant. decis. 27. num. 7. cent. 2.* Petr. August. Morla *in empor. jur. p. 1. tit. de servitut.*
quæst. 4. nu. 24. & seqq. ac † docet experientia, collecta- 59
rum usum quandoq; interverti & ad quæstum transferri, ut scribit Gail. *obs. 52. nu. 1. lib. 2.* & Thomat. *in d.*
§. ne scienter. num. 6. ubi † ob ejusmodi causam ait, ho- 60
die (proh dolor) pellem populorum excoriari, & vix

preca-

precarium ſpiritum dimitti, idem dicunt Schneidw. *d.part.5.nu.119.* Ferrar.Montan. *d.cap.5.ver. ſ. quisquis igitur* Joan.Koppen. *d.quæſt.32.nu.2.* Andr.Knichen. *de Saxon.non provocand.jur.cap.5. nu.295.* Weſenb.*d. conſ.45.num.17.* & ante eos dixit Bald. *in l.ex hoc jure. num.64.ff.de juſtit.& jur.* Atque huc pertinet etiam, quod non ſolum collectarum uſus intervertatur & ad alium uſum, quam ad quem principaliter deſtinatus eſt, & quidem ad merum quæſtum transferatur; ſed & hujusmodi uſus ceſſante cauſa collectandi, cum tanto majori detrimento ſubditorum continuetur etiam juri communi & receſſibus Imperii conſonum ſit, quod ceſſante cauſa, collectæ etiam ceſſent; & collectas ad alium uſum quam deſtinatæ ſunt, verti non poſſe, adeo verum eſt, ut in receſſu Imperii de anno 1594. ipſe etiam Imperator ad eam rem ſe adſtringat, quod collectas ad nullum alium, quam deſtinatum uſum transferre & vertere velit. Pertinet huc etiam, quod de abuſu juris collectandi contra ſubditos ſupra *num.4.* dictum eſt. Quantopere vero, & quam variis pœnis ii, qui collectandi jure prædictis modis abutantur, & varia novarum & iniquarum exactionum genera contra ſubditos excogitant & iis extorquent [quorum magnum catalogum recenſet Caſpar Glockens *diſput. de contributionib. concluſ.3.*] diverſis temporibus puniti ſint, hiſtorici & alii ſcriptores de ſuperiorem non recognoſcentibus & aliis teſtantur: ac debebant omnes Principes & magiſtratus ob oculos habere ejusmodi exempla; & quidem ſimul etiam proborum Principum ac magiſtratuum, qui vel nullas extra ordinem collectas imponunt ſubditis vel eorum voluntario conſenſu ob veram utilitatem publicam ad hanc impoſitionem adducuntur; vel poſt-

quam

quam male imposuerunt, pœnitentia ducuntur, & se male fecisse profitentur, qualis præter alios fuit Mahometes ille Turcarum Imperator, qui Constantinopolim occupavit, & testamento condito, plurimum sibi dolere, testatum reliquit, quod extra ordinem suis provinciis imperasset pecuniam, teste Cominæo, qui se testamentum vidisse attestatur. Quæ pietas, quod non Christianus sed Ethnicus fuerit, eo magis admiranda & commendanda est. Ludovicus XII. Galliarum Rex pius, & à subditis inique gravandis abhorrendissimus, cum propter inopiam Regii fisci & patrimonii ex bellis civilibus & externis à Ludovico Undecimo & Carolo VIII. & ipsius denique ductu & auspiciis gestis ortam, gravia onera subditis imponeret, tamen, quia hac in re more majorum convocatis regni ordinibus, & exposita necessitate præsenti illorum consensu & approbatione omnia faceret, inque regni utilitatem nullumque omnino alium usum collectam pecuniam converteret, tantum abest, ut in reprehensionem incurrerit, ut etiam patris patriæ nomen populi suffragio obtinuerit. Quod memorabile & laudatissimum exemplum est collectæ ex justa causa petitæ, & simul consensu ordinum regni accedente obtentæ, verique ejus usus ac insecuti summi præmii, quo videlicet Rex patris patriæ nomen adeptus est, quale nullum alium Galliarum Regum ante eum obtinuisse, refert Bodin. *de Repub. lib. 1. c. 9.*

Ut autem, postquam præter alia de iis, qui collectas exigere possunt, & de causis justis collectandi dictum est, ad eas personas, quibus collectæ imponi possunt, & alia transeamus, sciendum † est hujusmodi perso- 61
nas esse subditos & incolas, *l. rescripto. §. fin. ff. de muner. & honor. l. incolæ & his ff. ad municipal.* etiamsi † sint 62

10

minores, Parpal. *in l. placet. n. 32. C. de SS. Eccles.* Frider.
63 *de mandat. jud. lib. 2. cap. 45. nu. 16.* iisque † annumerandi recens in locum aliquem, ut ibi habitent, venientes, si collecta sit imposita ob necessitatem, quæ post eorum adventum & non ante emersit, Bart. *in l. providendum* per illum textum *C. de decurion. lib. 10.* Parpal. *in d. l. placet. num. 36.* Laudens. *in tract. de fisc. quæst. 160.* Thomat. *de collectis. §. pauperes. num.* 12. Gail. *de arrest. Imper. c. 9. nu.* 21. Legatarius, si post mortem testatoris collecta indicta sit, *l. cum servus. §. hæres. ff. de legat. 1.* Surd. *cons. 146. nu. 13. &* 23. Tiraquel. *de retract. consang. §. 6. gloss. 1. nu. 7.* Garz. *de expens. cap. 11. num. 51. & seqq.*
64 Decian. *respons. 37. num. 14. & 15. vol.* 2. & † volentes post collectam impositam recedere, *l. incola jam* & ibi Bart. *num. 1. ff. ad municipal. arg. l. is cum quo. ff. de aqua pluv. arcend.* Speculat. *tit. de censibus. §. nunc dicendum. num. 13.* Franc. Lucan. *de fisc. & ejus privileg. part. principal. 3. §. 1. nu.* 21. Bald. *in l. 1. nu. 1. in fin. C. de Incol. lib. 10.* Zas. *in l. aut prætor. §. hoc edictum. nu. 4. de damn. infect.* Petr. Antibol. *de munerib. part. principal. 3. §. 1. nu. 21. vers. sed quid erit, & §. 4. nu. 90.* Roman. *cons. 161. n. 3.* communem hanc opinionem esse addens, Parpal. *in d. l. placet. num. 34.* idem de communi opinione asse-
65 rens Gail. *d. nu.* 21. Bonis † suis fraudulenter cedentes *arg. l. si pater. & l. propter honorem. C. qui bon. ced. poss.* Jas. *in l. in emphyteuticariis nu. 26. C. de jur. emphyteut.* Brun. *in tract. de cess. bon. quæst. 9. nu. 3. & 5.* Auster. ad Capell. Tholos. *61. num. 3. quæst. 134. in princ.* Bald. *in l. 1. Cod. de sentent. quæ pro eo quod interest,* Parpal. *in d. l. placet. n. 46. vers. & pariter.* Bart. *in d. l. is cum quo. nu. 2. ff. de aqua & pluv. arcend.* Compensatione contra collectas uti, & in ea se fundare volentes, sive sit illiquidum, sive etiam liquidum, quod iis debetur *l. ob negotium ff. de compens.*

l. non

l.non utique. §. si autem. ff. de administr. rer. ad civit. pertinent. l.in ea qua, ubi Castrens. *l. si ex venditione. l. fin. Cod. de compensat.* Thomat. *de collect. §. exposuimus. nu.19.* Is † propter quem collectæ impositio facta est, 66
Dyn. *in l.ab omnibus. §. si Titio.* ac ibid. Bart. *nu.1. & 2.* Angel. *nu.4.* Bald. *nu.1.* Castrens. *nu.4.* & Alberic. de Rosat. *nu.7. ff. de leg.1.* Speculat. *in d. §. nunc videndum. nu.14.* & *ibid.* Joannes Andreæ *in addit.* Nicol. Festas. *in tract. de æstimo & collect. part.2. cap.4. num.49.* bona
† etiam controversa & litis dubiæ eventui subjecta 67
possidentes, text. *in l. de litibus. §. hæc de reditibus* & ibi Bart. *nu.41. C. de agric. & censit. lib.11.* Parpal. *in d. l. placet. num.81. versic. & quando pendet lis* Thomat. *in d. §. pauperes. nu.31. in fin. & in §. sane. nu.28.* bannitus † pro 68
bonis, quæ ullo modo retinet vel postea acquirit, Bald. *in d. l. placet. nu.30. versic. quæro an exbanniti & in l. fin. nu.2. vers. sed nunquid C. si propter public. pensitat.* Bart. *in l. inter quos. §. damni. num.3. ff. de damn. infect.* Castrens. *in l. si servus plurium. §. si quis ante. nu.3. ff. de leg.1.* Jul. Ferret. *de gabell. nu.485.* Nicolaus Festas. *d. c.4. nu.35* imo † & fiscus pro re confiscata, etiamsi is, cujus 69
bona confiscata sunt, in æstimo reperiatur, & de præteritis collectis solvendis agatur, Festas. *d. cap.4. nu.34.* Roman. *cons.73. nu.5.* Socin. *cons.119. col. fin. vers. undecimo* Calcan. *cons.68. nu.5.* Thomat. *in d. tract. de collect. § exactis. nu.18.* forenses † etiam ratione bonorum in 70
alieno territorio sitorum ad præstationem collectarum obstrictos esse secundum plurium opinionem, ait Mynsing. *obs.22. nu.1. cent 5.* ubi etiam in specie aliquot Dd. pro eadem opinione allegat, idq; facit etiam Gabriel *commun. conclus. lib.6. tit. de jur. immunitat. conclus.2. nu.2.* contrarium tamen verius est *l. cum nec C. de Incol. l. libertas. §. sola. ff. de municip. l. præterea. §.*

 patri-

patrimonium & l.rescripto. §.fin.ff.de muner. & honor. quem textum Dd. communiter pro hac contraria sententia allegant. Eamque sententiam comprobant etiam Mynsing. *cent.5.obs.22.nu.3.* Gail. *de arrest.c.10. nu.5.* Schurff. *cent.1.cons.59.nu.26.* Et facit pro ea, quod nec honores, nec commoda percipiant, ideoque collectis merito non graventur, Natta. *cons.160.nu.7.& 8.*
71 Mynsing. & Schurff. *dd.ll.* Neque † refragatur *l.forma. §.si vero. ff. de censib.* quia attendendum est, eam loqui non de collectis, sed censu, qui à collectis differt, & de quo certum est, quod de agris in alieno territorio sitis domino territorii solvi debeat, idque probatur non solum ex text. *in d.§.si vero,* sed & facit eodem *l.fin. C. de exact. tribut. lib.10. & l.omnes C.sine cens. vel reliq.* &
72 traditur à Bart. Jas. & aliis D. *in d.l.placet.* Atque † hanc posteriorem sententiã frequentioribus calculis à Dd. receptam esse testantur Parpal. *in d.l.placet.n.56.* Myns. *d.obs.22.n.2.& 5.* Gabr. *d.concl.2.n.3.* Fichard. *cons.143. n.4.lib.2.* ubi addit idem testari Corn. *cons.203.n.3.vol.1.*
73 Hoc † jus tamen fallit in iis casibus, quibus concessione ac privilegio Principis, vel præscriptione aut consuetudine immemoriali jus collectandi forenses
74 acquisitum est, ut supra est ostensum. Similiter † fallit eo casu, quo collecta ob communem utilitatem ipsos etiam forenses ratione suarum rerum & possessionum concernit, cum juri etiam naturali sit consentaneum, ut eum sequantur incommoda & onera, quem sequuntur commoda *l.nam natura ff. de condict. indeb.1. §.fin.ff.de aq.pluv.arcend.l.secundum naturam.ff.de reg. jur.* & facit pro hac sententia *l.ad instructiones. Cod.de sacros.eccles.* ubi ecclesiasticæ etiam personæ ob hujusmodi communem utilitatem, ex qua ratione bono-

rum

rum commodum percipiunt, collectas solvere tenentur, de qua re infra suo loco dicetur.

In † iis quoque forensibus, quorum bona in cata- 75
stro territorii conscripta sunt, limitationem constituendam esse, præter alios tradunt Fastaf. *de jur. collectand. & æstim. part.2.cap.3.num.47.* Paris. *cons.21. nu.94.vol.1.* Dec. *cons.285.nu.5.* Curt. Jun. *cons.42.nu.4.* Bursat. *cons.17.num.13.* Natta. *cons.286.nu.6.* Wesenb. *cons.72.nu.12.* Surd. *cons.162.nu.10.* Thomat. *de collect. §.exactis.nu.36.& 37.* Rulant. *de commissar.part.4.lib.2. cap.6.nu.70.* Mynsing. *observ.22.nu.7.vers.quid item si prædia cent.5.* Gail. *observ.52.nu.24.lib.2.* Idque adeo in jure fundatum est, ut is, qui alias immunis à collectis est, si semel sciat sua bona in communi catastro territorii conscripta esse, & intra decendium appellationis remedio non utatur, censeatur renunciasse suo privilegio, & oneri collectarum se subjecisse, *arg.l.si adscribatum, & l.hi qui ad. Cod.de appellat.* Jason. *in l.3. nu.59 ff.de constitut.princip. Ang.in l.1.§.si quis tutor.ff. quand.appell.sit.* Lancellot. *de attentat.p.2.c.4.limit.25. num.4.* Cacheran. *decis.91.num.5.& 9.* Ant. de Amat. *decis.159. num.9.* Bursat. *d.cons.17.num.79.* Bertrand. *cons.227.nu.20.vers.Nono vol.3.* Pacian. *cons.7.num.34.* quemadmodum econtra exemptio ab onere collectarum eo ipso probari censetur, si bona in catastro sive æstimo non reperiantur, & sic de defectu registrationis hac in re constet, Anton. Sola. *in constit. Sabaud.de jur.emphyt.gloss.2.p.3.fol.109.num.9.circ.fin.* Surd. *cons.234.nu.8.* Pacian. *cons.7.nu.95.& seq.* Quæritur vero an quod de consuetudine quoad forenses modo dictum est, in lege etiam municipali sive statuto, quo cavetur, ut forenses de suis facultatibus collectas solvant, locum habeat? De hac quæstione su-

ne supra *num.44.* egimus, ubi sententiam negativam defendimus.

76 Observandum † vero est de supra dictis & aliis omnibus, qui solvere collectas tenentur, quod collecta sit onus fructuum, *l.si pendentes.§.si quid.ff.de usufr. l.si fine. §.Lucius.ff.de administrat. tutor.l.neque stipendia.ff.de impens.in reb.dotat.fact.* Bellon. *cons.12. nu.6.* Dec.*cons.156.nu.3.* Roman.*cons.73.num.5.& in l.inter quos.§.damni.ff.de damn. infect.* Bald.*in l.ad instructiones.nu.3 C.de SS.eccles.*Cacheran.*decis.83.num.4.*ideo-
77 que † æquum esse censeatur, ut possidens fructusque suos faciens, collectam solvat, etiamsi alius in æstimo adhuc reperiatur Alex.*cons.148.num.8.vol.6.* Festas.*d. part.2,cap.1.nu.37.* plures alios allegans. & post Curt. Jun.*cons.42.nu.1.* communem hanc esse regulam asserens. Atque huc pertinet, quod in constitutione Imperii de an.1594.§.Demnach dann/rc.statuitur,ipsos
78 possessores novos ditionum contribuere solitarum, onera earum sustinere debere, quod † si vero territorium aliquod inter plures commune sit, possessor domus gentilitiæ collectas præstat, ita tamen, ut à consortibus viriles partes in Camera repetere possit, ut
79 sancitum est in constitutione de anno 1576.Ex † prædicta regula de possessoribus & fructus percipientibus illud etiam consequitur, quod ad præstationem collectarum tanquam oneris fructuũ teneantur merus usufructuarius,*l.hactenus* & ibi Alberic.de Rosa. *nu.3.ff.de usufruct.l.si pendentes.§.si quid eloacarii eod. tit.l.quæro.*& ibi Bart.*in princ.ff.de usufr.legat.*Francis. Lucan.*de fisc.part.princ.3.§.1.nu.25.* Cacher.*d.decis.83. nu.4.* Hartm.Pistor.*q.46.n.33.lib.1.* Cavalcan.*de usufr. nu.160, vers.hinc est & decis.44.nu.54.& seq.* Joh.del, Castill.*de usufr.c.56.nu.14.*Garz,*de expens.d.c.11.nu.47.*
Bellon,

Bellon. *d.conſ.12.nu.7.* Fab. Turret. *conſ.53.nu.4.* Bald. *conſ.237. num.2.verſ. tamen ad collectas vol.5.* Alexand. *conſ.35.nu.12. vol.4.* creditor † ſolo pignoris jure rem 80
poſſidens, Bart. *in l.inter debitorem.nu.1.ff.de pact.* Bald. *in l.ſumma.n.1.C.de pignorib.* Parpal. *in d.l.placet.nu.54. verſic. Et tandem* (addens † poſt Bald. *in d.l.ſumma,* 81
n.2. collectas à debitore per creditorem repeti poſſe) Thomat. *in d.§.pauperes,n.37.* maritus † ratione rerum 82
dotalium, Bart. *in l.un.verſ.Item quaeri gloſſ.C.de mulieribus & in quo loco lib.10.* Guid.Pap. *deciſ.396.n.2.* Joan. de Amic. *conſ.69.n.14.* Alex. *conſ.148.per tot.lib.6.* uxor
† de rebus paraphernalibus, Bald. *in l.licet in pr. C. de* 83
jur.dot. Guid.Pap. *d.deciſ.396.nu.3.* Parpal. *d.n.54.verſ. Item & ſecundo.* emphyteuta † de rebus emphyteuti- 84
cis, Lucas de penn. *in l.1. C. de indict.lib.10.* Jaſ. Dec. *in l.2. C.de jur. emphyteut.* Ant.Sola. *in conſtit. Sabaud.de jur.emphyteut.d.gloſſ.2.nu.26.* Garz. *de expenſ.c.12.n.69.* Joan.de Amic. *conſ.8.num.6.* Laurent.Sylvan. *conſ.47. nu.9.* Alex. *conſ.4.nu.3.vol.1.* Rulant. *de commiſſ.part.4. lib.2.c.6.n.62.* Et licet nonnulli Dd. diſſentiant, ex quibus ſunt Bart. *in l.privata.n.2 C. de excuſat.mun.lib.10.* Franciſ.Lucan. *d.part.princ.3.§.1.num.17.* Parpal. *in d.l. placet.nu.24.* Thomat. *in d.§.pauperes. num.29.* tamen ſuperior ſententia non tantum eſt verior, ſed & eam communiter receptam eſſe teſtantur Curt.Sen. *conſil. 36.in fin.* Nicol.Feſtaſ. *d.part.2.cap.4.nu.24.* Jul.Clar. *in §.emphyteuſis q.46.n.1.* atque † hoc ipſum locum habet 85
etiam in libellario, Nicol.Feſtaſ. poſt Socin. & Ruin. à ſe allegatos *d.cap.4.nu.25.* Rulant *d.nu.62.* & † in con- 86
ductore ad longum tempus, Parpal. *in d.l.placet.nu.48.* Natt. *conſ.36.n.3.vol.1.* Vincent.Caroc. *d.locat.conduct. part.2.tit.de collectis.num.7.* ubi hanc ſententiam communem eſſe teſtatur, idque affirmat etiam Soarez. *in*

thesaur. commun. opin in verb. conductor ad longum tempus. idque communiter receptum esse testatur Joan. Gutier. *canonicar. quæst. lib. 2. c. 12. nu. 3.*

Inquilini vero & coloni, qui ad longum tempus non conduxit, alia ratio est, & quidem de inquilino, quod non ipse sed dominus, qui pensionem percipit, ad collectas teneatur, tradunt Roland. à Vall. *consf. 66. num. 32. vol. 1.* post Luc. de penna *in l. 1. C. de annon. & tribut. lib. 10. & in l. 2. C. de præd. navicular. lib. 11.* Rulant.
87 *d. cap. 6. nu. 61.* Idem † dicendum est de colono, qui pecuniam solvit, non autem si partiarius sit, qui ratione fructuum pro parte eorum tenetur, Francisc. Lucan. *d. part. 3. §. 1. nu. 17. vers. Colonus vero.* Corset. *in singular. in verb. locatio.* Rulant. *d. nu. 61. vers. si colonus* Vincent. Caroc. *d. tit. de collect. n. 9.* Sichard. *consf. 11. de contract. lib. n. 11.* allegans text. *in l. si sine. §. Lucius. ff. de administrat. tutor.* Roland. à Vall. *d. consf. 66. n. 29. post.* Luc. de penna *in l. 2. quæst. 17. C. de quib. munerib. se nem. lic. lib. 10* additque Rolandus de partiario id eo confirmari, quod & ad decimas teneatur hujusmodi colonus pro sua parte fructuum, & dominus prædii pro parte, qui ad ipsum perveniunt, per *c. a nobis. & c. tua. de decim.* In-
88 ter † eos vero, qui ad collectas non tenentur, sunt cum primis etiam pauperes, quorum videlicet opera ac industria vix alimentis sufficiunt, textus est elegans *in l. cura. §. inopes. ff. de munerib. & honorib.* cujus verba sunt; *inopes onera patrimonii ipsa non habendi necessitate non sustinent*, eoque pertinet, quod in constitutionibus Imperii inopiæ rationem habendam esse statua-
89 tur, atque † hinc est, quod nec steriles res possidentes ob sterilitatem, quasi paupertatem, de iis rebus collectas solvant *l. forma ff. de censib.* Alberic. de Rosat. *in rubr. ff. de muner. & honorib. n. 102.* Lucan. *de fisc. & ejus privileg.*

privileg.part.1. §.1.nu.13. vers. item quæ sunt Natt.*cons. 418.nu.7.*Bellon.*cons.12.nu.7.*Mynsing.*respons.1.nu.30. decad.15.* plures alios allegans, ideoque † & eadem immunitate gaudent, qui facultatibus divites, corpore autem infirmi sunt, si fructus earum facultatum vix ad alimenta ejusmodi personarum sufficiant Petrus de Ubald.*in tr. de collectis n.12.*ubi † addit, idem procedere in artificibus nihil possidentibus idque confirmatur eo, quod licet tales personæ pauperes proprie dici non possint, secundum notata *in c.licet. de censib.* tamen iis necessaria pro sustentatione corporis reservari debeant *arg.l.suo victu & l.pen.de oper.libert.& cap. non mediocriter de consecr. dist.5.* His † annumerandi sunt ii, qui facultatibus lapsi sunt, Bald. *in l.etiam n.17. vers. aut collecta imponitur C.de execut.rei judic.* Alex. *in l.si se non obtulit.nu.17.ff.de re judic.* Jas.*in l. Avius neptis nu.13. ff.de pact.* Franc.Lucan. *d.part.3. §.1.num.7.* Gail.*de arrest.imper.c.9.nu.20.*Eoque pertinet constitutio Imperii de anno 1548. §. **Und demnach solche** *in fin.* quod † si vero hi vel alii pauperes ad pinguiorem fortunam perveniant, non erunt immunes, cum enim cessante causa cesset effectus *cap. cum cessante de appellat.l.quod dictum ff.de pact. l.adigere §.quamvis de jur. patron.* cessante paupertate cessabit etiam excusatio & immunitas, atque hæc sententia firmatur textu, *in l.ab his oneribus §.auctis de vacat. & excusat. muner.* eamque tenent Thomat.*de collect. §.pauperes nu.2.* Jas. *in l.sciendum §.si fundum n.6.& seq.ff.qui satisd.cogant.* Tiraquell.*in tract.cessante causa & c.part.princ.1.n.193.* Viv.*commun.opin.lib.1.in verb.immunitas concessa propter,* communem esse dicens. Petrus Antibol.*in tract. muneribus part.3.in princ.num.45.* qui † simul *num 48.* addit, id procedere quoad collectas post quæsitum

90 91 92 93 94

patrimonium indicendas, non vero quoad collectas jam ante indictas.

An autem quemadmodum ii, quos ob tenuitatem fortunæ, & bonorum defectum à collectis excusari supra dictum est, sic & ii, qui numero duodecim liberorum onerati sunt, & eorum educationi ex facultatibus suis vacare coguntur, à collectis immunes sint,
95 discrepantes sunt Dd. sententiæ: Negant † prçter alios Bald. & Rebuff. *in l. si quis decurio. Cod. de decur. lib. 10.* Alberic. de Rosat. *in l. 2. in princ. num. 4. ff. de vacat. & excusat. muner.* Chassan. *in consuetud. Burgund. rubr. 1.*
96 *§. 4. nu. 56.* Contrariam vero † sententiam amplectuntur Bart. Joan. de Plat. & Luc. de Penn. *in d. l. si quis de decurio.* idem Bart. *in l. semper §. legem ff. de jur. immun.* Angel. Aretin. *in prin. Instit. de excusat. tutor. nu. 1.* pro qua sententia facit *d. l. si quis decurio.* eamque verissimam esse asserit Thessaur. *decis. 267. nu. 3.* addens text. *in l. 1. C. de his qui num. liberor. & in d. l. 2. §. Numerus ff. de vacat. & excusat. muner.* cum similibus, generaliter de numero liberorum non excusante loquentibus, continere regulam, numerum liberorum non excusare, si videl. exiguus sit, & licet *d. l. semper §. legem vers. demonstratur.* sedecim liberorum mentionem faciat, tamen id fieri ponendo exemplum in eo numero, & ampliari etiam in numero 12. liberorum, ita ut nulla sit
97 inter decurionem & privatum differentia. Quæ † ampliatio eo etiam confirmatur, quod non solum onus educationis 12. liberorum sit magnum & grave, sed & ob sobolis procreationem hoc jus reipublicæ causa sit favorabile, latamque interpretationem requirat, *l. hoc modo. ff. de condit. & demonstrat. cap. odia de reg. jur. in 6.*
98 ideoque † hanc sententiam benigniorem esse testatur Angel. Aretin. *d. nu. 1. vers. ex quo infert.* & æquissimam

esse

esse affirmat Thessaur. *d.loc.* eandem communem etiam esse testantur Joan. de Anan. *cons. ult. nu. 2. vers. sed in aliis* & ibid. Ludovic. Bologn. *in addit. n. 6.* Roland. à Valle *cons. 66. num. 35. vol. 1.* Festas. *de æstim. & collect. part. 4. c. 3. nu. 73. vers. sed opinio Bartoli.* magisque communem esse dicit Francisc. Viv. *commun. conclus. lib. 1. vers. Pater habens 12. filios*, & receptissimam eam esse, addit Thessaur. *d. loco.* Et quemadmodum Purpuratus inter consilia feudalia varior, *cons. 38. nu. 4 vers. præmissis tamen* dicit, ab ea in judicando non esse recedendum, & Angelus *d. loc.* eam sententiam in practica servari, & hoc perpetuo notandum esse addit, sic etiam variarum curiarum decisionib. comprobata est, nam Angelus eo loco subjicit, secundum eam Florentiæ & Bononiæ se consultore judicatum esse, sic & Marc. Vertrand. *tr. de jur. liberor. cap. 14. col. 2.* testatur Aquis Sextiis eam bis per decisionem Senatus provincialis comprobatã esse, & à senatu Pedemontano semper secundum eã judicari nulla facta distinctione inter decurionem & privatũ ait Thess. *cit. loc.* Ampliatur † et- 99
iam hæc sentẽtia ut procedat eo casu, quo post immunitatem, ob numerũ duodecim liberorum semel obtentam, aliquis eorum mortuus est Alberic. de Rosat. *in l. 2. §. 1. ff. de excus. tutor.* Dec. *in l. in omnibus causis id num. 17. & ibid.* Cagnol. *nu. 15. ff. de reg. jur.* Idem Dec. *cons. 24. nu. 4. vers. Quinto accedit.* Martin. Laudens. *in tract. de fisco quæst. 198.* & plures alii, quos referunt & sequuntur Joan. de Anan. *d. cons. ult. nu. 3. 4. 5. & ibid.* Ludov. Bologn. *in addit. n. 6. vers. Præmissis.* Thessaur. *d. decis. 267. n. 6. vers. ampliatur quarto.* Atque hanc esse communem opinionem testantur Barthol. Socin. *in l. sciendum §. ult. & ibid.* Jas. §. *pen. nu. 7. ff. de his qui satisd. cog.* Franc. Rip. *in l. ex facto nu. 14. & 17. ff. de vulgar. & pupil.*

pupil.subst. Nicol. Arelatan. in addit. ad Alciat. *in tract. de præsumpt. reg. 1. præsumpt. 36. num. 2.* Pancirol. *cons. 2. nu. 50.* Francisc. Viv. *supra citato loco.* atque ita se in facto obtinuisse dicit Albericus de Rosate *in d. §. 1.* eandemque sententiam decisione senatus Pedemontani sæpius comprobatam esse, testatur Thessaurus *supra*
100 *citato loco.* Nec † obstat, quod cessante causa privilegii & ipsum privilegium cessare debeat, *cap. Cum cessante.*
101 *de appellat. cap. Abbate. de verb. signif.* Nam † ut respondent Joan. de Anania Barthol. Socin. & Jas. *dictis locis,* id non procedit, quando causa privilegii non cessat penitus, sed quædam reliquiæ remanent, quo faciunt *l. & ideo §. sed & cum uxore ff. de Rer. amotar. l. Unius §. servus in caput ff. de quæst. l. fin. ff. de decur.* & tradunt Alberic. de Rosat. *in d. l. Et ideo nu. 3.* Angel. *in l. Minoribus num. 2. vers. Nam nullæ reliquiæ. Cod. de his quib. ut indign.* Dyn. *in c. decet. nu. 3. de reg. jur. in 6.* Everhart. à Middelb. *in loc. legal. A cessatione rationis nu. 5. vers. Ter-*
102 *tio istud limitatur.* Plures † vero ampliationes, & cum iis etiam aliquot limitationes, videre licet apud Thess. *d. decis. 267. nu. 5. & seqq. usque ad finem,* ubi simul varias decisiones & præjudicia Senatus Pedemontani pro illis ampliationibus & limitationibus adducit.

103 Non † possunt etiam, qui in alterius protectionem seu clientelam recepti sunt, à protectore collectis gravari, Gail. *obs. 54. nu. 5. lib. 2.* idque eo confirmatur,
104 quod licet † jus protectionis tantum sit & tam efficax, ut protectores armis etiam & vi contra injuriam aliorum & vim majorem defendere possint, & debeant eos, quos in tutelam & protectionem receperunt *l. desertorem §. fin. in fin. de re milit.* Bart. *in procem. ffiorum. in pr. col. 3. in fin. vers. idem dicitur hic* Schurff. *cons. 23. nu. 1. & 2. cent. 3.* Gail. *d. obs. 54. nu. 2.* tamen hujusmodi clien-

clientes sint instar forensium, & † jus protectionis ju- 105
risdictionem non tribuat, text. in *c. Recipimus in fin. & in c. Ex parte, de privileg.* Joan. Plat. *in rubr. C. de domest. & potest. lib. 12.* Natt. *cons. 636. nu. 96.* Gail. *d. obs. 54. nu. 1. 2. 3. 4. & seqq.* dicens communem. Schurff. *d. cons. 23. n. 1. 2. & 3.* adeo † ut etiamsi Cæsar ipse in clientelam suam 106
aliquem peculiariter recipiat, & de hac re privilegium largiatur, tamen mediatæ jurisdictioni ordinariæ inferioris magistratus, cui alioqui hujusmodi personæ & bona subjecta sunt, non derogetur, nec præjudicium ullum adferatur, ut addit Gail. *d. observ. 54. nu. 7.* post alios à se allegatos & per text. in *d. c. recepimus.*

Ecclesiasticæ † vero personæ neque ab iis, à quibus 107
in solam protectionem & tutelam receptæ sunt, neq; etiam ab iis, in quorum territorio degunt & bona ecclesiastica sita sunt, collectis gravari possunt *l. placet C. de SS. eccles. auth. item nulla communitas. C. de Episc. & Cleric. c. non minus de immunit. eccles.* Alexand. *in l. 1. §. 1. ff. de publican.* Bart. *in l. de his C. de Episc. & Cleric.* eaq; receptissima est Dd. sententia, atque hoc quidem regulariter ita se habet, & simul circa hoc jus variæ observandæ sunt limitationes, & quidem † primo ad col- 108
lectas tenentur ejusmodi personæ, si pro necessaria refectione murorum, viarum & pontiũ imponantur *l. ad instructiones,* & ibi Dd. *C. de SS. eccles. l. nemo* & ibi Bart. *C. de annon. & tribut. lib. 10. d. c. non minus* ubi Dd. *de immun. eccles.* Petr. Antib. *de muner. part. principal. 3. in prin. nu. 108.* Jul. Ferret. *de gabell. nu. 570. & seq.* Alex. *cons. 68. num. 13. vol. 2.* Gail. *obs. 52. num. 15. lib. 2.* Eman. Soarez. *in thesaur. receptar. sentent. c. lic. in verb. Clericis immunitas.* ubi id communiter receptum esse testatur post Ripam *in tract. de peste titul. de remed. præservat. num. 234.* & Viv. *commun. opin. lib. 2. opin. 42.* Secundo

† si

109 † si impositio collectæ fiat ob bellum imminens, Jac. de Aiello. *De jure adoha.nu.46.* Bart.*in l.nullus nu.1.C. de curs.publ.lib.12.* Anton.de But.*in cap.1. de imminut. eccles.lib.6.* autor voti Cameralis, quod est apud Gilm. *rerum judicatar.lib.2.decis.51.num.49.* Ferret.*de gabell. nu.529.* Parpal.*in d.l.placet.nu.76.* Castrens.*in d.l.ad instructiones.nu.2.* Michael Graff.*commun.opin.lib.1.c.18.*
110 *quæst.3.* aliamve † publicam necessitatem vel utilitatem *l.jubemus nullam. C.de sacros.eccles. & l.fin. Cod.de quib.muner.se nem.excus.lic.lib.10.* Alciat. *in d.l.placet. nu.16.* Thomat.*in d.tract de collect.§.subjiciunt.num.7.* Hieron.Schurff. *cons.44. num.16.17.& 18.cent.1.* Gail. *obs.32.nu.7. lib.2.* Frider.*de mand.judic.2.cap.45.nu.15.* Gutiettez. *prædictar. quæst.lib.1. q.3.* Hieron. de Cævallos *in specul. commun. opin. contra communes q.726. nu.18.& 19.* addens.id mente tenendum eo quod sit as-
111 siduum & quotidianum. Tertio † si in fraudem collectarum bona sint in ecclesiasticas personas translata, Speculat. *tit.de cleric.conjugat.nu.16.* Petr. Antibol. *d. part.principal.3. in princ.nu.109. vers.sed quid si fratres.* Thom. Parpal. *in d.l.placet. nu.76. vers. itero limitetis.*
112 Quarto † si pro certis annis successivis collecta imponatur, & res interea ad ecclesiasticam personam transeat, Angel. *cons.203. inter ordinamenta num.2.* Felin.*in c.ecclesia sanctæ Mariæ nu.77. vers. Tertio nota* Parpal. *in d.l.placet nu.78.vers. Aliam & septimam* Thomat.*in d.§.subjiciunt nu.8.* Festas.*de æstim.& collect.part.4.c.2.*
113 *num.36.& seqq.* Quinto † si negotiationem exerceant *cap.fin.de vit.& condit.Cleric.cap. Quanquam de censib. lib.6.* Papon. *de arrest.lib.5.tit. Tailles & imposts. nu.21.* Frider.*d.nu.15.in fin.* Rulant.*de commissar.part.4.lib.2.*
114 *cap.6.nu.39.* Sexto † si res in ecclesiasticam personam sub ea conditione, ut pro ea collectas solvat, per contractum

tractum

tractum vel etiam ultimam voluntatem translata sit, Innocent. *in cap. Verum de for. compet.* Felin. *d. num. 77.* Bart. *in l. caveri. ff. Commun. prædior.* Bald. *in l. fin. nu. 9. C. sine cens. vel reliq. &c.* Parpal. *in d. l. placet. n. 78.* Festas. *d. cap. 2. nu. 31. & 32.* Thomat. *in d. tract. de collect. §. Non obstant nu. 19.* Septimo † si bona oneri collectæ subjecta, & eo onere affecta, & venditione vel successione aliove legitimo titulo ad ecclesiasticam personam perveniant Bart. *in l. rescripto §. sciendum num. 5. ff. de munerib. & honor.* Bald. *in rubr. ff. de rerum divis. nu. 1. vers. ex his nota & in l. 1. §. Quod si nemo nu. 1. ff. quod cujusque universitat. nom.* Castrens. *in l. res annonaria n. 6. C. sine cens. vel reliq.* Alciat. *in d. l. placet. nu. 8.* Panorm. *in cap. quod clericis num. 41. vers. Et pro hoc nota de for. comp.* Dec. *in d. c. ecclesia sancta Maria n. 215. de constit.* Jul. Ferret. *de gabell. nu. 569. quod etiam procedit.* Franc. Lucan. *de fisco part. principal. 3. in princ. num. 31. & 32.* Bertachin. *de gabell. part. 7. nu. 20.* eamque sententiam communiter ab Interpretibus approbatam esse testantur Socin. *cons. 12. vol. 4.* Thomat. *d. §. Subjiciunt num. 14. in fin.* & magis communem asserit Festas. *d. æstimat. & collect. part. 4. c. 2. nu. 9.* usuque invaluisse testatur Bald. *cons. 280. nu. 1. vers. ista opinio vol. 1.* Eadem æqua & justa esse dicitur ab Anchoran. *cons. 303. nu. 5. vers. & ista opinio.* quod † res transeat cum suo onere *l. alienatio ff. de contrahend. empt. l. fin. §. Lucius. ff. de donat. l. 2. & l. fin. C. sine cens. vel reliq.* 115 116

117 An † vero etiam & quatenus nobiles, jureconsulti, medici, scholares & nonnulli alii quorum supra non est facta mentio jure communi à collectis immunes sint videre licet apud Festas. *d. part. 4. c. 3. per tot.* Parpal. *in d. l. placet. nu. 66. 70. & 71.* Thomat. *in §. Exactis & §. medici per tot. item in §. Pauperes num. 10.* Tiraquel. *de nobilit.*

nobilit.cap.20.nuq.165.& aliquot seq. Schchneidw.*de feud.part.4.nu.119.vers.Et quando* Roland.à Vall. *d. cons.66.nu.36.& seqq.vol.1.* Petr.Heig.*quæst.17.num.18. 19.20.& seqq.part.1.* Rosenth. *d.c.5.conlus.78.num.13.* Rulant.*d.cap.6.46.& 50.* Frider. *de mandat. jud. lib.2. c.45.nu.14.* Collegium Lipsense inter consilia Modestini Pistor.*cons.9.nu.43.44.45.46.& 50. vol.2.* Francis. Marc.*quæst.458.nu.12.& seqq.part.1.* Guid.Pap.*q.388. nu.1.& seqq.* Mynsing.*d.resp.1.n.32.33.34.& seqq.dec.15.* Natt.*cons.486.nu.1.& 2.lib.3.* Crot.*cons.64.n.11.& seqq.*

Sunt etiam à collectis immunes, qui præscriptionem contra eas pro se habent vel peculiare privile-
118 gium. Et † quidem præscriptione 40. annorum ejusmodi immunitatem à collectis accedente titulo & bona fide acquiri tradunt Jas.*cons.25.nu.2.vers.Nec ad hoc obstat vol.3.* Curt.jun.*cons.60.nu.16.* Ruin.*cons.217. num.13.vers.non obstat.vol.1.* Modestin. Pistor. *cons.4. nu.36.vol.1.* & communem esse hanc sententiam, dicunt Eman.Soarez. *in thesaur.receptar.sentent.in verb. immunitas & exemptio.* Viv.*commun.opin.lib.1.in verb. immunitas & exemptio.* Bursat.*cons.16.nu.41.* Etsi vero ut præscribens interpellatus & requisitus sit de collectæ solutione, & requisitioni contradixerit seu solvere recusaverit, necessarium esse ad prædictam præscriptionem 40. annorum existiment Alex. *cons.136. nu.19.vers. item ad hoc vol.2.* Curt.jun.*cons.69.nu.17.* Riminald.*cons.10.num.18.& seqq.vol.1.* Paris.*cons.25. num.109.lib.1.* tamen contrarium recte verius esse sentiunt præter alios Ruin *d.n.13.in fin.* Cravett.*de antiq. temp.part.4.§.Circa præmissa nu.36.& 38.& d.cons.111. nu.21.22.& 23.* rationibus etiam hanc sententiam propugnans & addens Alexandrum *in d.cons.136.* nimium audacter affirmasse, interpellationem esse necessariam,

riam, nec Bartolum & Dd. ab eo allegatos id dicere, Sylvan. *conſ.57.nu.16.& conſ.59.nu.11.& 12.* Cothman. *d.conſ.11.nu.97.98.& 99.* Mynſ. *reſponſ.1.num.67.& 68. decad.15.* ubi plures alios Dd. pro hac ſententia de præſcriptione 40. annorum allegat, & hanc ſententiam communiter à Dd. comprobatam, contrariam vero reprobatam, eſſe ſubjicit, & *ibidem verſ. & poſito.* addit, etiamſi vera eſſet contraria Dd. ſententia, qua interpellatio & recuſatio requiruntur, tamen eam absque omni dubio locum non habituram in præſcriptione illius temporis, cujus in contrarium non extat memoria, & *nu.77.* adducit etiam Receſſum Imperii de anno 1548. & eundem ita allegat Modeſtin. Piſtor. *d.conſ.4. num.32.& 36.* quod ex eo, nullo omnino exiſtente titulo immemorialis temporis præſcriptio in Imperii collectis requiratur.

Quemadmodum † autem præſcriptione immunitas à collectis acquiri poteſt, ita idem paculiari privilegio recte fit *l. ſunt munera:* ibi *præter eos quibus principali beneficio conceſſum eſt. ff. de vacat. muner. l. unic. C. de his qui vacat. a princip. acceper. lib.10. l.2. & l. eos Cod. de excuſat. muner. eod. lib.* & tradunt Petr. Antibol. *de munerib. part. princip.3. in prin. nu.30.& 32.* Joan. Andr. *in cap. pervenit. n.2. verſ. ſed non nego. de immunit. eccleſ.* Feſtal. *d. part.4. cap.4. nu.50. verſ. iis, & aliis* Mynſing. *d. reſponſ.1. nu.51.* qui dicit eam ſententiam omni dubio carere, præſertim ſi hujusmodi privilegium à principe ſuperiorem non recognoſcente conceſſum ſit. Etſi † vero hujusmodi immunitatis conceſſionem ſimpliciter factam ad bona poſt eam acquiſita non eſſe extendendam nõnulli teneant, ex quibus præter alios ſunt Franc. Lucan. *de fiſco part.3. in princ. nu.33.* & Petr. Antibol. *d. part. principal.3. §.4. nu.114.* tamen † con- 121

Bbb trarium

(Margin numbers: 119 beside "Quemadmodum … immuni-"; 120 beside "ſi † vero hujusmodi immunitatis conceſſionem ſim-".)

trarium verius est *arg. l. immunitates ff. de iur. immunit.* eamq; sententiam amplectuntur Joan. de Imol. Bart. Alex. & alii Dd. *in l. damni §. si is qui hæres ff. de damn. infect.* Jas. *in l. qui filiabus nu. 13. ff. de legat. 1.* Alexand. *cons. 178. nu. 15. vol. 2.* Jas. *cons. 170. nu. 6. lib. 2. cons. 25. n. 1. lib. 3.* & tam multi alii, ut eam communem esse testetur Festas. *d. part. 4. cap. 7. num. 64. vers. ad objecta.* & magis communem dicat Bursat. *cons. 16. nu. 77. lib. 1.* confirmaturque ea singulariter per rationes à Festas. *d. cap. 7. nu. 63. & seq.* ac Guid. Pap. *quæst. 489. n. 2.* adductas, qui *nu. 3.* ita de consuetudine servari.

122 Sive † autem ad præsentia tantum, sive ad futura etiam hujusmodi privilegium pertinere dicamus, tamen illud ita restringendum est, ne alii per illud graventur *l. nec avus* ibi: *nec in cujuspiam injuriam beneficia tribuere moris est nostri C. de emancipat. liberor.* id-
123 eoque † portio exempti sive privilegiati de solutione collectæ detrahatur & exemptio soli eximenti præjudicet, Speculat. *tit. de cens. §. nunc videndum. num. 9.* Alberic. de Rosat. *in l. si unus. §. item si pactus. nu. 2.* & ibid. Angel. *nu. 3. ff. de pact.* Castrens. *in l. Avus. n. 4. eod. tit.* Luc. de Penna *in l. actores. C. de exact. tributor. lib. 10.* Ludov. Roman. *in d. l. si unus. §. sed si generaliter.* & ibid. Bald. *nu. 3. vers. extra quæro.* Petr. Antibol. *d. part. principal. 3. §. 4. num. 120. & 121.* Anchoran. *cons. 260. nu. 4.* Roland. à Vall. *cons. 76. num. 4. vol. 2.* Bursat. *cons. 262. nu. 19. & 35.* Mynsing. *respons. 1. nu. 109. decad. 11.* Quam sententiam communiter a Dd. receptam esse testantur Jason. *in d. l. avus nu. 9. vers. sed in contrarium.* Paris. *in c. accedentes. num. 23. de præscript.* Petr. Peck. *in c. qui sentit onus. nu. 10. de reg. jur. in 6.* Roland. à Vall. *cons. 76. nu. 5. vol. 2.* Bursat. *cons. 16. n. 67. lib. 1.* eandemque communiorem esse & sibi probari scribit Zas. *in d. l. Avus.*

nu. 3.

nu.3. vers. princeps noster. Atque † ita jam allegati Dd. 124
de sua & communi receptiorique sententia loquuntur, ut non distinguant inter Principem supremum & superiorem recognoscentem & Festas. *d.part.4.cap.2. nu.71.* speciatim superioris & inferioris principis ita meminit, ut non solum de illo sed & de hoc expresse dicat communem esse prædictam sententiam.

Observandum † vero hic est & illud, quod privile- 125
gium immunitatis non comprehendat collectas, ob bellum vel aliam necessitatem aut utilitatem publicam indictas, etiamsi ejusmodi verbis generalibus esset conceptum, ut immunitas concederetur ab ordinariis & extraordinariis muneribus, textus est *in l. jubemus. C. de sacros. eccles. l. 2. C. de quibus munerib. se nemin. excus. liceat. lib. 10. & l. 1. C. ut nem. se lic. ab empt. specier. excusare. lib. eodem,* quem textum optimum pro ea sententia esse dicit Jas. *in l. si ex toto. num. 8. in fin. ff. de leg. 1.* addens *num. 12.* se hanc tenere pro veritate, & secundum eam consulturum & judicaturum, & † eandem 126
magnam æquitatem habere, dicit *ibid. nu. 18.* & similiter æquitati consonam esse, asserit Mynsing. *observ. 70. n.3. cent. 4.* uterque etiam iisdem locis magis communem esse testatur, & multos alios de communi & magis communi attestantes adducit, Rosenth. *d. cap. 5. conclus. 86. nu. 3. in gloss.* addit etiam Mynsing. *d. obs. 70. num. 5.* eam Cameralis judicii usu comprobatam, & simul consuetudine communi totius Germaniæ receptam esse. Quibus † accedit, quod hæc sententia in 127
terminis collectarum Imperii, ob Turcicam expeditionem indictarum, comprobetur & confirmetur constitutionibus ac Recessibus Imperii, quibus privilegium immunitatis contra indictionem ejusmodi collectarum nō admittitur nec attenditur, sed omnes

tam privilegiati, quam non privilegiati, tam exempti,
128 quam non exempti, ac † tam Ecclesiastici, quam seculares ad collectas adstringuntur, & ne quidem hospitalia pinguioris fortunæ excipiuntur, ut ex ipsis Recessuum verbis planissimum est, & consideratum fuit in causa Magistri Teuthonici ordinis contra Comites ab Oettingen / Meichsner. *decis. Camer. Imperial. tom.2. lib.1. decis.6. nu.64.* ubi contra privilegium immunitatis Teuthonici ordinis generaliter asseritur, quod recessus Imperii non admittant privilegia ex-
129 emptionem à collectis. Hodie † vero ex Recessibus Imperii onus prædictas collectas ex suis Cameris & proventibus solvendi ipsis Principibus & aliis Statibus Imperii remissum est, & singulariter indultum, ut eas à suis subditis exigere, & ex solis eorum facultatibus præstare possint, atque inde Collegium Lipsense inter Consilia Modestini Pistor. *cons.9. nu.8. lib.2.* infert, quod nisi hoc ita peculiariter constitutum esset, Principes & alii Imperii Status ad earum solutionem
130 ex suis Cameris & reditibus tenerentur, cum † alioqui frustratorium jus illud esset, si jure communi subditis collectas ita imponere possent, ut non prius suum marsupium excuterent. Idque confirmatur per ea, quæ ex jure communi supra de marsupio ante omnia à principibus aliisque jus collectandi habentibus excutiendo dicta sunt, & quæ *d. cons.9. nu.4.5. & 7.* late à Collegio Lipsensi de eadem re adducuntur. Et
131 † sane quod olim, etiam ex ipsis Imperii constitutionibus non solum subditi Principum & aliorum Statuum Imperii ex suis bonis, sed & ipsimet Principes aliique Status ex suis Cameris & proventibus ad collectas imperii tenebantur, apparet in primis ex constitutione de anno 1542. §. Und nach dem der Churfürsten/

fürsten/rc. (ubi nominatim & in specie etiam ex ipsorum Principatuum & Comitatuum reditibus collecta solvenda esse dicitur) & §. Es sollen auch alle. De Imperatoribus † vero tale non fuit cautum, & quod 132
non tenerentur ad ejusmodi onera sustinenda, juri communi etiam consentaneum est, *l. privata & l.pen. C.de excusat. mun.lib.10. l.1. C.de fund.patrimon. lib.11. l.1. & l.ult. C.de privileg.dom.aug.lib.eod.* ex quibus locis apparet, Imperatorum prædia privata ob necessitates etiam publicas extraordinariis muneribus non esse subjecta, licet ipsi Impp. rescribant, secus se rem habere in ordinariis *in l.1. C.de indict.lib.10. l.2.& 3. C. de collat.fund.fiscal. l.rem privatam. l.absit.C.de privil. dom. august. lib.eod.* quæ & canonica appellantur *in d. l.1. C.de indict. lib.10.& d.l.1.C. de privileg. dom. august. lib.1.*

Porro adducuntur à Dd. aliquot limitationes ejus juris communis, ex quo supra generaliter dictum est, privilegium immunitatis non comprehendere collectas ob bellum aliamve necessitatem & utilitatem publicam indictas. Ejusmodi † est, si constet expresse & 133
in specie à talibus immunitatem esse concessam Mynſ. *d.obſ.70.nu.9.* Burſat. *conſ.16.nu.51.* plures alios allegans Luc.de Penn. *in l.3.C. de munerib.patrimon.* Roſenth. *d.concl.86.nu.4.* Cacheran. *deciſ.39.nu.20.* addens Dd. ita loqui *in d.l.si ex toto.* Eamque limitationem magis communiter à Dd. approbatam esse testatur Burſat. *d.loco.* Secunda † limitatio est, si vel ex solis conjectu- 134
ris intelligi possit, fuisse de oneribus belli cogitatum, Aretin. & Castrenſ. *in d.l. si ex toto. ff. de leg.1.* Mynſ. *d. obſ.70. num.10.* Roland. à Vall. *conſ.76. num.24. vol.2.* Roſenth. *d.concl.86.nu.6.* Pariſ. *conſ.68.n.18.& 22.lib.1.* Meichſ. *d.deciſ.6.nu.63.* ubi id in prædicta causa Magi-

ſtri Theutonici ordinis contra Comites ab Oittin-
135 gen votando adducitur. Tertia † eſt, ſi conceſſio continenat verba univerſalia geminata: ab omnibus & quibuſcunque oneribus ordinariis & extraordinariis Burſat. *d. conſ. 16. nu. 52.* Pariſ. *conſ. 68. num. 29. lib. 1.* Rip. *in d. l. ſi ex toto nu. 16.* Roſenth. *d. concl. 86. num. 5.* Viv. *commun. opin. lib. 1. in verb. immunitas conceſſa alicui.* Feſtaſ. *d. part. 4. cap. 7. nu. 51.* ubi *nu. 53.* addit, hanc limi-
136 tationem eſſe dubiam. Quarta † eſt, ſi ex contractu oneroſo immunitas conceſſa fuerit. Joan. Baptiſt. Caccialup. *d. S. Sever. in l. omnes populi nu. 181. ff. de juſt. & jur.* Cacheran. *deciſ. 39. nu. 21.* Natt. *conſ. 397. num. 9. & 10.* Mynſ. *d. reſponſ. 1. nu. 24. verſ.* Nun aber iſt es zu Recht verſehen/ *decad. 15.* Ruin. *conſ. 196. num. 8. vol. 1.* Pariſ. *conſ. 69. nu. 5. vol. 1.* Caſtrenſ. *conſ. 317. num. 8. lib. 1.* Nevizan. *conſ. 66. nu. 44.* Roland. à Vall. *conſ. 5. num. 53. verſ. ſecundo reſpondetur*, qui etiam hanc eſſe communem Dd. ſententiam teſtatur *conſ. 76. n. 13. vol. 2.* Idemque facit Burſat. *d. conſ. 16. num. 70.* & ſecundum hanc ſententiam in civitate Senarum judicatum eſſe, ait Jo-
137 annes Baptiſt. Caccialup. *ſupr. citato loco.* Quinta † eſt, ſi publica utilitas vel neceſſitas amplius non duret, cum ea, quæ ob ejusmodi utilitatem vel neceſſitatem inducta ſunt, non cenſeantur diutius durare, quam utilitas vel neceſſitas durat, *c. quod pro neceſſitate. 1. q. 1. l. quæ propter*, & ibi Dec. *nu. 3. ff. de reg. jur.* Felin. *in cap. quæ in eccleſiarum. nu. 29. de conſtit.* Marſil. *in l. un. nu. 35. Cod. de rapt. virgin.* Atque hæc quidem hactenus de iis etiam perſonis, quibus collectæ imponi poſſunt, & quæ ab iis immunes ſunt.

138 Quantum † vero ad res attinet, non ſolum pro immobilibus, ſed & pro mobilibus bonis collectæ præſtandæ ſunt *l. forma. §. in ſervis. ff. de cenſib. & l. 2. C. de*

immu-

immunit.nem.conced.lib.10. & tam de his, quam de illis bonis id tradunt Guid.Pap.*quæst.87.nu.8.& quæst.395.num.3.* Bart.*in l.unic.nu.31. C.de mulierib.& in quo loco.* Festal.*de æstim.& collect.part.1.cap.1.nu.13.* Parpal.*in d.l.placet.nu.91.vers.nunc restat videre.* Mandell.*cons.40.nu.1.2.& 4.* Colleg.juridic.Lipsens.inter consilia Modestini Pistor *cons.21.n.27.lib.2.* idque † etiam in mer- 139
cibus mercatorum se ita habet, Butrigar. *in l.placet.vers. Ad hoc quod mercator.* Decian.*respons.69.n.1.& 2.lib.3.* Roland. à Vall.*cons.66.num.27. vol.1.* Cothman.*respons.11.num.166.* Ita † tamen hæc declaranda & re- 140
stringenda sunt, ut dicamus ea procedere, si fructus sive quæstus ex mobilibus percipiatur, Andr.de Isern. *in hoc cap.un.in verb.plaustrorum.nu.58.& ibid.* Afflict.*nu.10.* Decian.*d.respons.69.n.3.& 4.* Mandell.*d.cons.40.nu.5.* Natt.*cons.48.nu.3.& seq.* Collegium Lipsens.*jam citato loco.* Roland.à Vall.*cons.66.num.17.18.& 27.* Atque huc facit, quod collecta dicatur esse onus fructuum, ut supra ostensum est, ideoque † de mobilibus 141
otiosis ad collectam quis non tenetur, Andr.de Isern. & Afflict.*d.loc.* Luc.de Penn.*in l.3.C.de fund.limitroph.lib.11.* Roland.à Vall.*d.nu.18.* Mynsing.*respons.1.nu.29.decad.15.* ubi ait, multos Dd. hoc tradere, & in specie loquitur non solum de pecunia, sed & de catenis & annulis aureiis, margaritis, lapidibus pretiosis, ornamentis virilibus & muliebribus, ex quibus sola pompa & inanis gloria sequitur, nec ulla alia commoditas percipitur, quod ita etiam tradit Roland. à Vall.*d.nu.18.* addens generaliter, nec de aliis, quæ usu consumuntur, collectam solvi.

Modus † vero exigendi collectas ita servandus est, 142
ut attendatur possibilitas locorum & personarum exemplo Tyberii *in l.1. C.de fund.limitroph.* quam ad

hanc rem adducit Lucan.*de fisc.& ejus privileg.part.3.§.1.nu.1.* dicens modum imponendi collectas esse, ut Princeps vel domini terrarum ad possibilitatem quorumcunque locorum & personarum respiciant, ne subditi in summa paupertate & pauperie degant. Et
143 cum † omnis collecta, quæ non indicitur ob personale munus, pro facultatum viribus exigenda sit, *l.omnes provinciar.C.de operib.public.* Bart.*in l.4.§.actor.nu.2.vers.mihi autem videtur.& n.3.ff.de re judic.* Henning. Gœd.*cons.34.nu.30.* Natt.*cons.157.nu.5.& cons.183.n.1.*
144 *& 2.* Roland.à Vall.*cons.66.nu.15.vol.1.* debet † impositio & exactio collectarum ita fieri per æs & libram æqualitate modo facultatum, ne unus præ alio gravetur *l.fin.C.quemadmod.civil.mun.indic.l.3.§.præses.ff.de munerib.& honorib. arg.l.1.& l.2.ff.ad l.Rhod.de jact.& d.l.omnes provinciarum.* Gail.*de arrest.Imper.cap.9.nu.19.& 21.* Thomat.*in d.tract.de collect.§.retenta.n.14.* Cravett.*cons.872.nu.11.* Collegium juridicum Lipsense inter consilia Modestini Pistor.*cons.21.nu.21.& 91.vol.2.* Tileman de Benign.*sintag.3.decad.3.vol.9.nu.31.vers.Et imponitur* Ferrar. Mont. *de feud.lib.6.c.5.vers.igitur secundum, & vers.in qua re.* Surd.*cons.525.nu.1.* Fab.de Ann.*cons.60.n.1.& 2.* Petr.de Ubald.*de collect.nu.12.vers.in dubio autem.*

145 Quod † si vero unus præ alio gravatus fuerit, ab ejusmodi gravamine ad superiorem appellari potest, *l.unic.C.de vacat.muner.lib.11.& l.qui se gravatos.C.de censib.lib.eod.* Thomat.*in d.tract.de coll.§.retenta.nu.23.& 24.* Collegium juridicum Lipsense inter consilia Modestini Pistor.*cons.9.n.59.& d.cons.21.nu.39.& 91.* Crot.*cons.64.nu.20.vol.2.* Alexand.*cons.336.n.11.lib.2.* Cothman.*respons.11.num.178.lib.1.* Cacheran.*decis.91.num.5.& 19.* Petr.de Ubald. *de collect.quæst.12.num.45.*

auctor

auctor voti Cameralis *in causa Fiscalis contra R. & Ducem B.* quod est apud Gilman. *rer. judicatar. lib.2. decis.40.nu.41.*

Pertinet † autem ad modum collectandi & illud, 146
ut non ad valorem rei, sed ad fructus, qui inde percipi possunt, respiciatur *l.2. Cod. de praed. navicular. lib.11.* Alberic. de Rosat. *in rubr. ff. de munerib. & honorib. nu.102.* Laudens. *de fisco quaest.75.* Cravett. *cons.497.n.5.* Franc. Lucan. *de fisc. & ejus privileg. part.3.§.1.num.13. vers. item quae sunt* Tileman. de Benign. *de vot.9.nu.31.* idque † ita fiat, ut non antiqui status, sed praesentis 147
temporis habeatur ratio, sive minores, sive majores fructus praesenti tempore sint, quam antea Simon de Proet. *cons.100. cent.3.* Montisp. *cons.1. num.4.* Bursat. *cons.186. nu.4.* post Sylvanum à se allegatum Cravett. *cons.195.* Bald. *3. cons.397.* eoque pertinet etiam, quod † spectandum esse dicitur an bona aucta sint, vel di- 148
minuta, & de auctis major, de diminutis vero minor collecta sit *l. forma. §. illam aequitatem & §. quae post edictum ff. de censib. & arg. l. si merces. §. vis major. ff. locati l. licet Cod. eod. cap. propter sterilitatem ext. d. tit.* Ferrar. Montan. *de feud. lib.6. cap.5. vers. & eam ob causam* Rulant. *de commissar. part.4. lib.2. cap.6. num.77.* Gail. *obs.21. nu.14.18. & 19. lib.1.* Atque hanc justam causam relevandi esse, si quid de bonis discesserit, aut insignis quaedam calamitas accesserit in Recessu Imperii de anno 1548. §. Vnd demnach solche/rc. *in fine* de collectis Imperii cautum est, his verbis: Wo ein Standt nach vorigem beschehenem Anschlag von etlichen seinen Landen vnd Leuten kommen/oder jhme vielleicht das seine genommen were / oder sonsten etwa andern sein Landschafft übergeben / vnd zugestellt hette/ oder was dergleichen fäll/vnd erhebliche Vrsachen aller

anderer voriger Anschläge halber seyn möchten/ deßgleichen wo jemand dermassen Unfall und Unglück mitlerzeit were zugestanden/ dardurch er in solche Beschwerungen und Unvermögen kommen/ daß er billich im Anschlag sol geringert werden.

149 De † hujusmodi vero causis cognoscunt & definiunt in Imperio moderatores ex æquo & bono, an videlicet & quatenus justæ sint, & quid, quantumque ex cujusque collecta demi debeat, per d. Recess. de anno 1548. §. Wann dann der/ &c. & in aliis de annis 1576. 1589 1594 §. Und dann was sonsten/ &c. *qui §. singulis illis tribus constitutionibus est insertus.* Et
150 † si circa procedendi ordinem modumq; aliquid dubii incidat, moderatores Cæsarem consulere debent, ita tamen ut causam principalem ipsi decidant
151 ex constitut. de anno 1555. §. Und wiewol wir. & † ab eorum sententia ad Cæsareos commissarios & Electores, aliosque deputatos status, aut ab iis ablegatos provocari & appellari possit, ut post *d. §.* Und was sonsten / subjicitur in prædictis constitutionibus, ubi
152 † simul additur, quomodo in hujusmodi causa appellationis summarie procedi & cognosci debeat. Et iis omnibus locis repetitur, ut æquum & bonum atten-
153 datur. Notandum † est toties in hac materia collectarum æqui & boni in constitutionibus Imperii mentionem fieri, & id spectandum esse inculcari, ut in nulla alia materia tam crebro id fiat. Deplorandum vero est, quod licet in prædictis causis moderationis collectarum æqui & boni ratio habenda, & eo, quo dictum est, modo procedi debeat, magnusque sit numerus ejusmodi causarum, tamen difficillime & admodum lente ad earum decisionem deveniatur, & à Fiscali interim in Camera Imperiali contra multos procedatur,

tur, qui juxta summam in matricula Imperii definitam collectas non solvunt, nisi extra ordinem à Cæsare remissionem impetraverint.

Quæstionis † vero est, an in æstimandis bonis, & 154
consideranda æstimatione eorum, attendendum sit etiam ęs alienum, ut nimirum, quantum quis debet, de bonis detrahatur, & duntaxat ex eo, quod restat, collecta præstetur? Respondetur merito affirmative, idque facit etiam Lucan. *d. part. 3. in princ. nu. 9.* confirmatur † hæc sententia eo, quod bona cujusque intel- 155
ligantur, quæ deducto ære alieno supersunt *l. subsignatum. §. bona. ff. de verb. signif.* Et † similiter econtra, si 156
alius alicui quid debeat, & fortasse facultatibus lapsus, & ad inopiam adeo redactus sit, ut integri debiti solutionem creditor consequi nequeat, ejus tantum, quod exigere potest, in æstimatione bonorum pro imponendis collectis ratio habenda est, *arg. l. pretia rerum. §. cujus debitor. ff. ad l. Falcid.* cujus debitor, inquit ibi JCtus Paulus, solvendo non est, tantum habet in bonis, quantum exigere potest. Sicut † nec is, qui bona 157
sua creditoribus in solutum dedit, respectu illorum amplius ratione collectarum aliorumque munerum patrimonialium inquietari debet, *l. cum facultates. C. de his qui num. liberor. lib. 10.* Lucan. *d. part. 3. §. sunt autem nu. 7. in fin.*

Non † potest etiam ab aliquo sæpius quam semel 158
collecta exigi, Joan. de Plat. *in l. indictiones. Cod. de annon. & tribut. lib. 10.* Bald. *in l. etiam. n. 15. C. de execut. rei judic.* Petr. de Ubald. *de collect. num. 35.* Cravett. *de antiquit. tempor. part. 4. §. materia singularitatis. nu. 33. & consi. 24. nu. 7.* Roland. à Vall. *consi. 1. nu. 21. vol. 2.* Gail. *obs. 53. n. 3. 9. & 10. lib. 2.* qui vehementer iniquum, contra bonam fidem, & subditis longe gravissimum esse

addit,

159 addit, si quis duobus locis collectaretur. Et † confirmatur hæc sententia eo, quod nemo duplici onere vel præstatione unius rei nomine gravari debeat. *l.navis onustæ. §.cum autem*, ibi: *Non debet duplici damno onerari.ff.ad l.Rhod.de jact.l.Titia. §.qui invita,ibi:dupli-*
160 *ci præstatione.ff.de leg.2.* & † bona fides non pati dicatur, ut idem bis exigatur *l. bona fides ff. de reg. jur.* id-
161 que † adeo verum sit, ut etiamsi bis idem sit promissum, tamen id non amplius, quam semel præstare quis teneatur *l.quibus.ff.de verb.obligat.* Quando vero collecta simplex multiplicatur, idem tenetur ad multiplicatum, qui tenebatur ad simplicem, Bart. *in l.1. vers. quaero utrum. C.de mulier. & in quo loco lib.10.* Bald. *in l. etiam colum. ult.vers hoc modo. C.de execut.rei judicat.* Petr. Bollin. *de re militar.part.6.tit.2.nu.2.* quia hoc casu non idem bis solvitur, sed quod per multiplicationem tanquam aliud & novum accedit, præstatur. si
162 † tamen ex diversis causis & obligationibus quis aliquid præstare tenetur, ad duplicem præstationem & onus obligatus esse censetur, Thomat. *§.exactis.n.19.* Natt. *cons.114.nu.13.& cons.312.num.12.* Heig. *quæst.18. nu.36.part.1.*

Quemadmodum autem modus in exigendis collectis excedi non debet, per ea, quæ de eo supra addu-
163 cta sunt, sic † si exactores negligentes in exactione fuerint & per negligentiam quædam omiserint puniuntur *l.judices C.de annon. & tribut. lib.10. l.missi C. de exactor.tribut.lib.eod.* Petr.de Ubald. *de collect.n.47.* Rulant. *d.cap.6.num.78.* Festas. *d.part.3.c.1.nu.27.* ubi
164 † addit, eos de suo solvere debere, allegans Bart. & Dd. *in l. Mævia ff.solut.matrimon.* Socin. *cons.473.col.3.*
165 *vers.confirmantur ista lib.2.* Neque † est, quod ad effugiendam pœnam negligentiæ obtendant, se ab iis qui

ad col-

ad collectas tenentur, ob eorum tergiversationem & recusationem vel protractionem non potuisse debito tempore solutionem obtinere, quia † eos compel- 166
lere & executive sine judicii strepitu, & exhibitione libelli contra eos procedere possunt *l.1. & 2. Cod. de capiend. & distrah. pignor. tributor. caus. lib.10. Nov.17. de mandat. princip. §. Coges.* Joan. de Plat. *in l. pen. nu.2. C. de conveniend. fisc. debitor. lib.10.* Bald. *in d. l. etiam C. de execut. rei judic. & cons.238. num.1. volum.1.* Roland. *cons.32. nu.3.4. & 5. lib.1.* Afin. *in praxi civil. §.3. cap.31. nu.20.* Gail. loquens in terminis collectarum Imperii *obs.20. nu.6. lib.3.* Cacheran. *decis.86. nu.4.* ubi ostendit, pendente etiam cognitione executionem recte fieri, imo † contra forenses etiam eo casu, quo collectari 167
possunt, executive procedi potest, Bald. *in d. l. etiam nu.15. in fin. C. de execut. rei judic.* Gail. *obs.52. num.22. lib.2.* Festas. *d. part.3. c.2. nu.47.* Rol. *d. cons.32. nu.8. vol.1.* Castr. *in l. inter debitorem nu.4. ff. de pact.*

Executive † vero ita recte proceditur, ut pignora 168
capiantur, Festas. *d. part.3. c.1. nu.10.* Gail. *d. obs.52. n.20.* Tileman. de Benign. *syntagm.1. decad.1. vot.7. num.91.* Vel † mulcta imponatur, Gail. & Tileman. de Benign. 169
jam citat. loc. vel † res ipsa, pro qua collecta debetur, 170
ejusque fructus auferantur, & distrahantur pro quantitate oneris, Cravett. *cons.111. n.1.* Tileman. de Benign. *d. vot.7. num.20.* Festas. post Innocentium à se allegatum *part.2. cap.3. num.10. & 13. & d. part.3. c.1. num.11.* Roland. *d. cons.32. nu.3.4. & 8.* vel saltem sequestratio eorum fiat Gail. *d. obs.52. nu.20. & 22.* Vel † ipsa perso- 171
na, quæ ad collectas tenetur, capiatur, & in custodia detineatur, Tileman. de Benign. *d. vot.7. nu.21.* Festas. *d. cap.1. nu.51.*

Atque hæc quidem ita se habere eo minus mirum

est,

est, quod impositio collectarum executionem paratam habere dicatur [ut supra nu.29. ostensum est] & pendente etiam lite primę vel secundæ instantiæ contra refractarios & morosos eorum debitores procedi possit, nec id per ejusmodi litis pendentiam impediatur *l.public.15.C.de feriis & abst. Cod.quor.appell.non recip.* Cothm.*cons.11 num.182.* Cacher.*decis.86.num.4.* Thessaur.*decis.164.nu.2.*

Observandæ vero simul sunt de via executiva, de qua hactenus dictum est, nonnullæ declarationes &
171 restrictiones, & † primum quidem licet de jure communi debitor collectarum capi & detineri possit, tamen incarceratio contra eum locum non habet, ut additur apud Tileman. de Benign. *in d.vot.7.nu.21.* & Festas. *d.loco*, qui tamen addit, id consuetudine non servari. Facit pro ea sententia de omittenda incarceratione elegans text.*in l.nemo C.de exact.tribut.*

172 In † forensibus autem, cum subditi non sint, jure communi eo casu, quo bona eorum collectari possunt, ne quidem simplex captura & detentio sine incarceratione locum habet, Gail.*d.nu.*22. De muliere etiam dicendum est, quod carceratio in ea locum non habeat per text. generaliter, tam de fiscalibus, quam privatis debitis loquentem *in Novell.134. ut nulli judicum §.necessarium* & inde desumptam *Authen.sed hodie C.de offic.divers.jud.* ubi statuitur nullam mulierem pro fiscalibus vel privatis suis debitis includi debere, sed ei permittitur, ut ad judicem veniat ipsamet vel per procuratorem vel etiam unum atq; alterum mittat, qui ejus negotia expediat, additurq; pœna adversus Judices & magistratus hoc jus non observantes.

173 Secundo † non potest ex abrupto executive procedi, sed ita ut prius proclama præcedat, & abunde colle-

collectas solvendas esse significetur, Cravett. *d.cons. 111. nu.19.vers.secundo respondeo*. Bertachin.*de gabell.in prælud.nu.12.vers.illud singulariter notandum*.Roland. *d.cons.32.nu.38.* post Bald.*cons.xii. col.2.vol.3.* Fessal.*d. c.1. nu.8.*

Tertio etiamsi per pignorationem, sequestrationem, vel distractionem contra debitores collectarum ita procedi possit, ut † supra dictum est, tamen 174
prohibitio fieri non potest, ne quis interim, donec collectas solverit, agros colat, Rulant. *d.cap.8.num.8.* ubi addit id notatum esse in Camera Imperiali in causa Proen contra Meckelburg / & confirmatur eo, quod nemini cultura agrorum prohibenda, *l.1.Cod.de collat.fund.patrimon.* neque sationibus † vel frugibus 175
insistentes agricolæ ad onera extraordinaria trahendi sint *l.1.Cod.de agric. & censit.lib.11.* & † ne agrorum 176
cultura impediatur in bobus aratoriis, & instrumentis ad agriculturam deputatis, executio fieri non possit *l. executores. & auth. agricultores Cod. quæ res pign. obligar. poss.* ideoque † mandatum sine clausula *ex* 177
tit.23.part.2. ord.Camer. obtineri potest contra impedientem culturam agrorum, cum nullo jure illud justificari possit, & publice intersit, ne cultura agrorum impediatur, atq; hinc ejusmodi mandatum decretum fuit in causa Eisingrim contra civitatem Spirensem.

Quarto † non potest executive de collectis proce- 178
cedi, si non omnino sit certum, quod quis ad collectam teneatur, sed de ea re dubitetur, neque de ulla exceptione peremptoria vel dilatoria adversus exactionem competentem appareat, quo casu sive via executiva causa cognita procedendum est, *l.2. Cod.de offic.civil.judic.* Cacheran. *decis.86. nu.6. vers. quid dicendum & n.7.* Angel.*in l.fin. §.super publicis nu.1.vers.*

& hoc

& hoc intellige C. ubi quis decur. vel cohort. Cravett. *supra citato loco* Cothm. *d.consf.11.nu.190.* nec valent ſtatuta, quibus per civitatem vel alium ſtatum Imperii ſtatuitur ob collectam omnino non, vel etiam pro parte ſolutam bona publicanda eſſe, cum non ſolum à jure communi & conſtitutionibus Imperii omnino alienum ſit, ut ipſo facto vel jure ejusmodi bona non ſolventis collectas, publicentur, ſed & ex criminali Conſtit. Carol. V. *artic.*218. expreſſe omnes conſuetudines ac ſtatuta damnentur ac caſſentur, quibus bona damnatorum publicantur, nec hoc delictum collectæ omnino non vel ex parte non ſolutæ ad crimen læſæ Majeſtatis vel etiam ullum caſum in quo adhuc hodie pœna confiſcationis bonorum locum habet juxta ea, quæ ſupra *cap.*12.*num.94.* dicta ſunt, referri poſſet.

179 Quinto † ob præteriti temporis collectas, quarum videlicet dilatio præſens periculum non habet, juris ordine ſervato non vero executiva via procedi debet, Lancellot. *de attentat. part.2. cap.4. limit.25. num.5.* Cothm. *d.conſ.11.n.*192. Surd.*conſ.168.n.57.* Cacheran. *d.deciſ.86. num.8.* addens id deciſione Senatus Pedemontani comprobatum eſſe, & votando in Camera Imperiali in quadam cauſa adductum & approbatum fuit, ut videre eſt apud Gilman. *rerum judicat. lib.2. deciſ.51.num.54. & tom.4. ſuppl. Cam.Imp.part.1. vot.3. num.67.*

180 Sexto † ſi in collectis Imperii Princeps, vel alius Imperii Status, ob denegatam ſolutionem pœnam dupli, quam ſubditi eas non ſolventes incurrunt, conſequi velit, non poteſt pignoratione, captura vel alia extrajudiciali executiva via uti, ſed ſuperiorem ad
181 eam pœnam obtinendam adire debet, atque † illud ita fieri

fieri poteſt, ut in Camera mandatum pœnale petatur, reique excipiendo, ſi ſub-& obreptionis exceptiones habeant, audiantur, antequam ſententia de ea pœna pronuncietur. Sic † & licet contra ipſos Principes & 182
alios Status Imperii banni & regalium privilegiorumque pœna locum habeat, ſi à ſubditis collectas Imperii non exigerint, vel exactas non ſolverint receſſu Imperii de anno 1594. §. Da aber bey einiger. tamen † prius per Fiſcalem impetrata citatione ad viden- 183
dum ſe declarari in pœnam &c. in Camera proceditur, nec eis debitæ exceptiones denegantur, & eſt † in 184
arbitrio judicum ut hæc pœna banni, vel amiſſionis regalium & privilegiorum, habita ratione circumſtantiarum, in pœnam pecuniariam commutetur, juxta conſtitutiones Imperii de anno 1570. §. Es ſollen auch/ꝛc. de anno 1576. §. Darneben ſollen/ꝛc. de anno 1582. de anno 1594. & de anno 1603. in quibus tribus poſteriorib. *d. §.* Darneben ſollen/ꝛc. repetitur.

Solet † etiam ſæpe de collectis & jure collectandi 185
apud ſuperiorem ita procedi, ut nulla pœna petatur, & ordinaria actio petitorii vel poſſeſſorii inter Status Imperii, & nonnunquam etiam Fiſcalem & eos inſtituatur, ut praxis Cameralis teſtatum facit, & ex variis deciſionibus votisq; Cameræ editis videre licet, cum primis apud Tileman. de Benign. *ſyntagm.1. decad.2. vot.8.n.2. & vot.9.in princ.& ſyntagm.2.decad.1. vot.5. num.1.& 4. & vot.6. num.1. in princ. & verſ. reſtat. & decad.4 vot.1.nu.8.9.10.11.12. & 13. verſ. verum licet,* & Joannem Meichſnerum *deciſion. Camer. Imper. tom.2. lib.1. deciſ.9.nu.9.& 10.* Adrian. Gilman. *rer. judicatar. Camer. Imper. lib.2. deciſ.14. in princ. & deciſ.45. nu.12. & 13.* Mynſing. *obſ.34.nu.6. cent.3.* Poſſuntque huc etiam referri, quæ non ſolum de petitorio & ordinario

summarioque possessorio, sed & in specie de personalibus actionibus late adducta sunt supra *lib. 1. cap. 7.* quod ad actiones de Regalibus competētes pertinet.

CAPUT XV.

De potestate creandorum magistratuum ad justitiam expediendam.

SUMMARIA.

1. *Magistratuum creandorum potestatem prima lex omnium, quæ à Publico Valerio consule post exactos urbe Roma Reges latæ sunt, populo tribuit.*

2. *Talis etiam lex ad populum Venetorum lata est.*

3. *Magistratuum creandorum potestas, quæ olim apud populum Romanum fuit, lege Regia in Imperatorem translata est.*

4. *Eandem referri inter regalia.* nu. 6. *& quidem majora,* nu. 10.

5. Novell. 15. §. Interim. vers. Jusjurandum vero, *declaratur.*

6. *Imperatorem esse fontem omnis jurisdictionis, & quomodo ab eo jurisdictiones fluant, & ad eundem refluant* nu. 8.

9. *De magistratuum potestate Friderici II. elegantissima verba.*

11. *Notarios creandi jus etiam esse de regalibus, & quidem majoribus,* nu. 14.

12. *Notarii dicuntur voluntariam habere jurisdictionem, appellanturque judices chartularii,* nu. 13.

15. *Notarii ab Imperatore vel Comite Palatino creati an ubique in Imperio & extra illud officium suum exercere possint?*

16. *De notarios creandi abusu, &* nu. 19. *eorumque imperitia,* nu. 17.

18. Nota-

18. *Notarius in dubio peritus & legalis esse præsumitur.*

20. *De differentia Notariorum Cameræ Imperiali immatriculatorum & aliorum.*

21. *Notarii an & quando ad exercendum officium suum cogi & an huic pro arbitrio & sine auctoritate Summi Principis renunciare possint.*

22. *De dignitatibus & honoribus, in quibus non minus quam in magistratibus jus creandi & conferendi de regalibus, & quidem majoribus est.*

23. *Non solum constituendi magistratum, & alias dignitates in aliquem conferendi, sed & confirmandi jus est de regalibus.*

24. *Idem ita se habet in jure abrogandi & tollendi.*

25. *Cur à Friderico addantur hæc verba:* ad justitiam expediendam, *&* nu. 30.

26. *Lege Julia de ambitu in pœnam pecuniariam damnatus eam non recuperat, etiamsi in integrum restituatur.*

27. *Impp. quorundam turpes quæstus in magistratibus & honoribus decernendis taxantur.*

28. *Impp. recensentur, qui a quæstu isto alienissimi fuerunt, & sanxerunt, ne quis per quæstum ad dignitates admitteretur.*

29. *Magistratus muneribus inhiantes à justitia tramite deflectunt.*

31. *Magistratus quales esse & qui eligi debeant.*

32. *Magistratuum nundinationes quam sint periculosæ & noxiæ.*

33. *De juramento à magistratibus præstando.*

34. *Magistratus minores etiam non solum ad leges respicere, sed & æquitatis rationem habere debere, contra communem Dd. sententiam & errorem.*

35. Æquitatis ratio quod suadet, legibus etiam consentaneum esse censetur.

36. L. Rem non novam C. de judic. declaratur.

37. In Auth. Hodie C. de judic. *ex* Novell. 15. *describenda Irnerium peccasse.*

38. In Authenticis ex Novellis desumptis Irnerium lapsum esse & quidem inter eas in una etiam plures quam unum vel duos errores commisisse, authorem in quamplurimis Authenticis ante plures quam 20. annos ostendisse.

39. Inter Dd. etiam esse, qui de Irnerii erroribus in authenticis commissis conqueruntur.

40. In authenticis illis multa, quæ erronea sunt, non solum communi Dd. sententia, sed & primarum & supremarum curiarum decisionibus comprobata esse. Novellas ipsas potius quam Authenticas legendas, & quod sit discrimen inter Auth. & Juliani patritii antecessoris Constantinopolitani epitomen, item inter ejusdem & veteris interpretis versionem Novellarum.

DEcimumquintum regale est potestas creandorum magistratuum ad justitiam expediendam.
1 Cum † Reges urbe Roma exacti essent, prima lex omnium, quæ ad populum latæ sunt à Publio Valerio consule, populo tribuit magistratuum creandorum potestatem, ut rem maximi momenti, & supremum
2 quiddam in republica. Talem † etiam legem ad populum Venetorum latam fuisse, memoriæ proditum est à Contareno *de republ. Venetor.* nec ulla censetur Ve-
3 netis lex sanctior. Sed † ut ad rempubl. Romanam redeamus, potestatem constituendorum magistratuum penes populum olim extitisse, manifestum est ex solis iis, quæ Modestinus scribit *in l. unic. ad l. jul. de ambit.* Interdum vero Dictatores ideo creati sunt, ut senatum complerent, teste Livio *lib. 23.* sic Fab. Put.

dicta-

dictator 178. senatores in demortuorum locum substituit. Tandem cum lege regia in Imperatores jus populi translatum esset, eo res devenit, ut soli Imperatori magistratuum creandorum facultas competeret *d.l. unic.* ubi Modestinus ait, legem Juliam de ambitu hodie cessare, quod ad curam principis creandorum magistratuum potestas pertineat, non ad populi favorem, ad quem alioquin olim spectabat.

Atque † hinc est quod & ipsa potestas constituen- 4
dorum magistratuum inter regalia à Friderico *l. in hoc cap. unic.* numeretur, eodemque pertinet constitutio ejusdem Friderici I. *in c. 1. §. homicidium*, ibi: *ab Imperatore vel ejus voluntate constituti vel confirmati. de pac. tenend.* Atque hoc jus non esse novum, sed cum reliquo jure communi, & quidem veteri, congruere, apparet ex *d.l. unic. ff. ad l. Jul. de ambit. & l. quidam, in verb. princeps enim qui ei magistratum dedit. ff. de re jud.*
Neque † obstat text. *in nov. 15. de defensor. civitat. §. in-* 5
terim vers. jusjurandum vero. Nam quod ibi dicitur, fieri posse à præfectis prætorio, ideo ita statuitur, quod non solum summi post Imperatorem sint magistratus, sed illud iis in specie in defensoribus civitatum
concessum fuerit. Revera autem † potestatem consti- 6
tuendi & creandi magistratum esse de regalibus, non solum ex prædictis aliis textibus liquet, sed & à multis traditum & receptum, inter quos sunt Isern. Matth. de Afflict. & alii Dd. *in hoc c. unic.* Cagnol. *in l. 2. n. 102. & 103. ff. de orig. jur.* Peregrin. *de jur. fisc. lib. 1. tit. 1. nu. 10. & tit. 2. num. 97.* Choppin. *de Doman. regn. Franc. lib. 3. tit. 9. num. 5. & tit. 20. nu. 1. vers. Huc pertinet.* Cravett. *cons. 338. nu. 2.* Menoch. *cons. 302. qui honoris nu. 29. vers. decimoquinto ex regalibus.* Decian. *in prax. criminal. lib. 8. cap. 23. nu. 1.* Petr. Greg. *de publ. lib. 9. cap. 1. nu. 34.*

qui addit, ideo, quia regale est, mortuo Rege Galliæ omnia officia regia egere nova successoris confirmatione, quod officia, quæ à Rege dantur, sunt sub hac clausula: *Pour en jouir tant qu'il nous plaira*, hoc est, *donec Regi placuerit, concessa* & ibidem subjicit, solvere communiter successores voluntatem priorum sequi per *cap.fin. de prabend.in 6.* De regalibus vero esse potestatem constituendorum magistratuum testatum etiam faciunt Radevic. *lib.2.c.5.* & Carol.Sigon. *de regno Ital. lib.12.* dum de Friderici constitutione, quæ est *in hoc c.unic.* loquentes, consulatum referunt inter regalia, per consulatum nihil aliud intelligentes, quam illud magistratuum creandorum jus, de quo nunc agimus, & cujus ipse Frideric.*in d.cap.unic.* meminit. Muthius etiam *Chronic. lib.18.* de eadem Friderici constitutione agens, inter regalia numerat officiorum dignitatumq; confirmatione, judicium consulum, omniumque magistratuum creationes. Ad Imperatorem igitur recte dicemus pertinere potestatem constituendorum magistratuum & ejus esse hoc
7 regale, cum † sit frons omnis jurisdictionis, Ang.*in rubr. ff.de jurisdict. omn. judic.num.2.* Marant. *de ord. judic.part.4.dist.5.num.3.* Heig.*quæst.9.num.18. part.1.* Abb.*cons.8. num.4.vers. Nam apud Imperatorem.lib.1.*
8 ab † eoque jurisdictiones per concessiones, commissiones & confirmationes fluant, ac per appellationes, nullitates & querelas ad eum refluant. Bald.*in cap.1. nu.11. de allod. & in cap.1. §.adhac qui allodium. de pac. juram.firmand.* Curt.Sen. *cons.65. num.2.* Abb.*cons.6. num.2. vers. omnes enim jurisdictiones lib.2.* Cravett.
9 *cons.92. num.99. & cons.963. num.2.* Unde † apud Petrum de Vineis *lib.6.epist.26.* Imperator Frider. II. in privilegio Duci Austriæ concessio, de fulgore, inquit, thro-

throni Cæsarei, velut ex sole radii, sic cæteræ prodeunt dignitates, ut primæ lucis integritas memorati luminis non sentiat detrimenta, tantoque magis imperiale sceptrum extollitur, & tanto magis cura regiminis solicitudinis relevatur, quanto tribunal ipsius digniores in circuitu circumspicit consimiles regiones. Hac igitur consideratione commoniti, qui cœlesti providentia Romani Imperii moderamur habenas, soli nostri decus tam veterum dignitatum ornamentis fovemus, quam novis honoribus ampliamus.

Adeo † vero certum est, potestatem creandorum 10
magistratuum regale esse, ut eam inter majora regalia referant Interpretes, ex quibus sunt Zas. *in epit. feudal. part. 5. nu. 14.* Castald. *in tract. de Imperat. q. 110. cas. 17.* Ferrar. Montan. *de feud lib. 5. cap. 7. vers. Regalia adhuc.* Sonsbeck. *de feud. part. 8. nu. 19.* & plures alii supra *lib. 1. cap. 2. num. 34.* allegati. Non † pauci sunt, qui 11
tradunt, quod *in hoc cap. unic.* de potestate constituendi magistratum sancitum est, in tabellionibus sive Notariis etiam locum habere, ut videlicet jus eos creandi similiter sit de regalibus, & soli Imperatori, vel cui hoc dedit, competat, Innoc. *in c. cum P. tabellio nu. 1. vers. Nobis autem videtur. de fid. instrum.* Andr. de Isern. *in hoc cap. unic. in verb. ad justitiam expediendam nu. 65.* & *ibid.* Alvarot. *num. 6.* Afflict. *in verb. potestas. num. 10. in fin.* Jas. *in l. Imperium. nu. 28. ff. de jurisd. omn. judic.* Cravett. *d. cons. 338. nu. 2 vers. Eadem ratione,* & plures alii. Et † dicuntur hujusmodi personæ volun- 12
tariam habere jurisdictionem, Anton. de Petrut. *in l. 1. num. 227. vers. licet non habeant contentiosam. ff. de jurejur.* Panor. *in c. P. & G. nu. 14. de offic. deleg.* Franc. Marc. *decis. 489. num. 10. part. 1.* Marant. *de ord. judic. part. 4. distinct. 18. nu. 3.* Gail. *observ. 1. num. 13. lib. 1. &*

observ.71.nu.13. vers. Communis est lib.2. Paurmeist. *de jurisdict. Imper. Roman. cap.10. num.15. vers. Tabelliones. lib.1.* Rulant. *de commissar. part.2. lib.5. cap.6. num.24.* Bald. *consf.105. factum tale est. nu.3. vers. Et licet isti. vol.3.* Castrens. *cons.260. Visis compromisso. num.4. in fin. lib.1.*
13 Judicesque † chartularii vocantur, Castrens. *in l.1. nu.18. ff. de judic.* Joan. Ign. *in l. necessarios. §. non alias. num.74. vers. Nam & in Parisiensi curia. ff. ad SC. Sylan.* Alex. *cons.92. videretur. num.5. lib.7.* Zas. *in parat. ff. de procurat. nu.3. vers. Et coram notario. & in l. acta. nu.2. vers. Notarius tamen. ff. de re judic.* Mynsing. *cons.93. nu.30. decad.10.* Marant. & Gail. *jam allegatis locis.*

14 Adeo † vero Notariorum creatio de regalibus est, ut inter majora etiam regalia numeretur, Camerar. *in cap. Imperialem. de prohibit. feud. alienat. per Frider. pag.641. vers. septima conclus.* Afflict. *in hoc cap. unic. in verb. regalia. nu.32. & ibid.* Borcholt. *nu.4.* Zas. *part.5. nu.14. & cons.16. nu.94. lib.2.* Sonsbeck. *d. part.9. nu.19.* Rosenth. *de feud. cap.5. concl.15. nu.2.* Ferrar. Montan. *de feud. lib.2. cap.1. & lib.5. cap.7.* Pruckman. *ad rubr. quæ sint regal. cap.3. nu.2.* aliique supra *lib.1. cap.2. nu.35.* allegati. Et sane ipsa experientia testatur, ne quidem per Electores aliosque principes Imperio subjectos Notarios creari, qui per Imperium ea, quæ ad officium notariatus pertinent, exerceant, nec eorum principum investituris ejusmodi facultas inter alia regalia adjici solet, sed ab Imperatore ipso, vel iis, qui vulgo Comites Palatini vocantur, talis Notariorum
15 creatio fit. Ideoque † ejusmodi Notarii per totum Imperium officium suum exercere possunt, idque etiam in aliis locis extra Imperium recte fit, ut testantur quamplurimi non solum Germaniæ JCti (è quorum numero præter alios sunt Andr. Gail. *observ.71. nu.13.*

lib.2.

lib.2. Rosenth. *de feud. cap.5. conclus.15. gloss.a. in fin.* Petr.Gilken. *in tract.de præscript.part.2. membr.1. c.7. num.79. & 80.*) sed & exteri, ex quibus sunt Speculat. *tit.de instrum. edit. §.restat.nu.23.* de Gallia. Anglia & Hispania loquens, Bart. *in l.1.num.3.vers.secus si tabellio, ff.de offic.proconsf.* Alberic.de Rosat. *in l.lecta.nu.11. vers.alii dicunt.ff.si cert.petat.* Choppi.*de doman.Franc. lib.3. tit.21. num.4. vers.ac principis quidem Notarius.* Abb. *in c.sicut te.vers. contrarium autem. Ne cleric.vel monach. secularib. negoc. se immisc.* ubi dicit de facto servari ut Notarii ab Imperatore creati etiam in terris ecclesiæ consensu partium instrumenta conficere possint, *& num.13.vers. Et hæc subjungit*, hanc opinionem sibi videri Verissimam. Philipp.Franc. *in cap.1.§. ult.num.1.& num.2.in fin. de for.compet.in 6.* Bellamer. *cons.42.* Dn.Hugo.*num.8.& 9.* asserens Notarium ab Imperatore creatum Parisiis, & sic in regno Galliæ posse instrumenta conficere, & ita esse inveteratam consuetudinem & communem observantiam. Jason. *cons.122.in præsenti causa.nu.1.vers. Item collegium Notariorum vol.3.* Roland.à Vall. *cons.91. Nervus præsentis consultationis.num.18. vol.3.* addens ita sentire Dd. communiter *in cap.cum P.tabellio de fide instrum.* Gabriel *commun.conclus.lib.1. tit.de fide instrum.conclus.1. num.5.* Mascard.*de probat.conclus.926. num.19.& 21.* & tam multi alii, ut hanc sententiam communiter receptam esse asserat Andr. Gail. *d.num.13.vers. communis est*, ubi simul addit, idem in Notariis creatis ab iis, quibus Imperator creandi Notarios potestatem dedit (cujusmodi sunt Comites Palatini) locum habere, idque ita tradunt etiam Anton.de Butr. *in c.per venerabilem.qui fil.sint.legit.* Sebastian. Sap.in addit. ad Abb. *in cap.pen.num.9.de fid.instrum.* Speculat. Bart. Philip.

 Franc.

Franc. & Petr. Gilken. *jam allegatis locis*. Mascard. *d. conclus.926. nu.22.*

16 Quia † vero quam plurimi reperiuntur Comites Palatini, Notarios creandi potestatem ab Imperatore habentes, tanto facilius Notarii creantur, & tanto major est eorum numerus, nasciturque inde non exiguus abusus (cujus etiam cum singulari reprehensione mentio fit in constitutione Maximiliani I. de an-

17 no 1512. in princ.) & † multi reperiuntur ad notariatum omnino inepti & inhabiles, & male officio suo fungentes, adeo ut sæpe eos ipsis testatoribus imperitiores esse dicant Alexand. *in l.filius à patre in princ. num.3. ff. de liber. & posth.* Cottin. *in suis memoralib. in verb. notariorum imperitia.* Jas. *cons.97. num.1. vers. sed præmissis vol.4.* Menoch. *cons.328. nu.26.* & instar picarum & psitacorum in palatiis dominorum stantium, & sine intellectu loquentium esse asserant. Roman. *sing 52.* incip. *quid operator. num.2.* Cagnol. *in l. librarius num.2. in fin. ff. de reg. jur.* Everh. sen. *cons.26. nu.4.* Scot. *respons.9. num.13. tom.2. lib.3.* Pruckman. *cons.2.*

18 *num 91.* In † dubio tamen Notarius peritus & legalis præsumitur, Paris. *cons.*28. *num.49. lib.*2. Socin. jun. *cons.101. num.11. vers. præterea lib.1.* Guid. Pap. *cons.51. num.5.* Nevizan. *cons.*28. *nu.18.* Cravett. *cons.*727. *nu.7.* Menoch. *cons.37. num.110.* Zas. *cons.21. num.3. lib.1.* Non

19 † mirum vero est tantam esse imperitiam Notariorum, cum sæpe sine examine, & quidem ad solas etiam commendatitias literas creentur, licet singularis rigor in iis examinandis adhiberi debuerit, quemadmodum in Camera Imperiali in Notariis fieri solet,

20 qui † ibi in matriculam relati postea soli, non etiam alii, quantumvis admodum periti, processus ejusdem judicii exequi possunt, ordinat. Camer. *part.1. tit.39. in princ.*

princ. Mynſing.*obſerv.78. cent.1.* ubi addit, ſe multas executiones proceſſuum ab aliis Notariis factas in eo judicio vidiſſe caſſari, & Gail.*obſerv.54. num.6. lib.1.* dicit, ſi alii quam immatriculati Notarii proceſſus Cameræ exequantur, proclama contra citatum non decerni, neque in ejus contumaciam procedi. Atque hinc liquet, qualem poteſtatem Camera Imperialis Notariis dare poſſit. Creandi tamen notarium aliquem jus non habet, atque eſt ea poteſtas, quam Notariis ſuis immatriculatis dat, tam reſtricta, ut extra proceſſum ejusdem judicii nihil præcipuum habeant, adeo ut commiſſiones in eo judicio decretas & citationes commiſſariorum deputatorum exequi poſſint alii etiam Notarii, idque eo minus mirum videri debet, quod ejusmodi executio fieri quoque poſſit per quemlibet nuncium, ut recte etiam monet Rulant.*de commiſſar. part.1. lib.4. cap.23. num.7.* Obſervandum † vero eſt generaliter, Notariorum tale eſſe officium, 21
ut quemadmodum magiſtratus juſtitiam adminiſtrare tenentur, ſic & Notarii operam ſuam denegare non debeant, & ad hujusmodi operam partibus præſtandam juramento etiam adſtringantur, & diplomatis quibus Comitibus Palatinis eorum creatio conceditur, adjici ſoleat, quod ejusmodi juramentum præſtare debeant: Et quemadmodum Magiſtratus juramentum præſtant, de adminiſtranda juſtitia, ita & Notarii ad adhibendam in officio ſummam diligentiam, & ſe conſtitutionibus Tabellionum conformes exhibendos, juramento adſtricti ſint, & cogi poſſint ad ſerviendum partibus, idque expreſſe ſancitum eſt in prædicta conſtitutione Maximiliani I. §. Es iſt auch ein Notarius/ꝛc & tanquam juri etiam communi conſentaneum eſſe traditur à Bart. *in l. generali.*

nu.14.

nu.14. vers. sed nunquid tabellio. Cod. de tabular. & scrib. lib.10. Bald. *in rubr. Cod. de fid. instrum. nu.3. & in l. providendum. num.4 Cod. de postuland.* Angel. *in l.1. §. ait prætor. num.2. vers. & sic Notarius cogitur. ff. de edend.* Rip. *in l.1. num.23. C. eod.* Abb. *in d. cap. sicut te. num.19.* Felin. *in c. quoniam contra. num.5. & ibid.* Beroj. *nu.41. de fid. instrum.* Dec. *in l. invitus. num.4. ff. de reg. jur.* Mandos. *de monit. quæst.55. num.6. & 10.* Rosenth. *de feud. cap.12. concl.9. nu.22.* Rulant. *de commissar. part.1. lib.4. cap.8. num.15.* Atque hæc quidem cum ita se habeant, mandata etiam sine clausula & compulsoriales contra Notarios officium suum denegantes, impetrari possint, Frid. *lib.2. cap.55. num.4.* Adjicitur vero ab Imperatore Maximiliano *in d. §.* Es ist auch ein Notarius/rc. expresse limitatio in eo Notario, qui Doctor, decurio, vel Clericus est, eaque non minus quam ipsa regula cum jure communi congruit *l. universos C. de decur. lib.10. cap. sicut. ne cleric. vel monach. negot. secular. se immisc.* Roman. *in l. si vero. §. de viro. nu.128. ff. solut. matrimon.* Idque generaliter & indistincte ita constitutum est, ideoque ea notabilis exceptio tam in iis, qui ab Imperatore, quam qui à Comitibus Palatinis creantur locum sibi vendicat. Et similiter limitatio constitui potest in eo qui multitudine negociorum circa officium notarii concurrentium impeditur, Roman. *in d. §. de viro. num.241. vers. secunda probatur.* Felin. *in d. cap. quoniam contra num.5. vers. posset tamen illud limitari. & ibid.* Dec. *num.40.* Mynsing. *num.31.* Illud etiam observandum est, Notarios non habere arbitrium & facultatem officio suo sine permissu Principis, cujus auctoritate creati sunt, renunciandi, nec signetum suum sine judicis auctoritate mutandi, aut alieno signo instrumentum signandi.

Quam

Quam vero necessarius sit Notariorum usus, ipsa experientia testatur, & ex dicta constitutione Maximiliani I. §. Es ist auch ein Notarius/ꝛc. & §. Es sollen auch/ꝛc. & *aliis locis* liquet, ideoque minister boni publici appellatur *in d. §.* Es ist auch ein Notarius/ꝛc. Atque hinc in auditorio Rotæ Romanæ observatur, ut, quemadmodum scribit Vestrius *in sua praxi lib. 2. cap. 21. num. 1.* singuli ejus Auditores habeant quatuor Notarios, & sic in ea quadraginta octo Notarii, tanquam actuarii, causis adhibeantur, & quadruplo plures Notarii sint, quàm Auditores sive judices.

Ut † autem ad magistratuum creationem redeamus, quemadmodum ea de regalibus est, & à Friderico nominatim *in hoc cap. unic.* inter ea ponitur, sic & idem dici potest de variis dignitatibus, quod videlicet ad regalia pertineat jus hujusmodi dignitatibus aliquem insigniendi. Inter eas est non solum Ducatus, Marchionatus, vel alia regalis dignitas, sed & ea, quæ nobilitas appellatur, cum jus nobilitandi de regalibus sit, & quidem ad majora etiam pertineat, ut dictum est supra *lib. 1. cap. 2.* Hujusmodi dignitatem habent non solum ii, qui expresse nobiles creati, sed & qui sine tali creatione tantum in aulæ Imperatoriæ senatum assumpti sunt *l. 2. in princ. C. de legib. l. quisquis. in verb. pars corporis nostri sunt, C. ad l. jul. majestat. l. 1.* ubi Bart. & Joan. de Plat. *l. jus senatorum. C. de dignitat. lib. 12. l. senatorum cum l. seq. Cod. eod.* Bon. de Curtil. *de nobilit. part. 3. num. 142.* Choppin. *de doman. Franc. lib. 3. tit. 26. num. 12.* Pruckm. *cons. 2. num. 95.* Tiraquell. *de nobilit. cap. 6. num. 21.* ubi addit, eo ipso, quod quis in senatum regii parlamenti Parisiensis assumptus est, nobilitatem acquirere. Idem de eo parlamento testatur Choppin. *d. loco*, ubi etiam diversis temporibus ita 22

judi-

judicatum esse testatur, & similiter Tiraquell. *d.loco.* præjudicium adducit. Guido Pap. *decis.376. nu.1. vers. sed ipsi domini, &c.* in specie etiam de curia regia Delphinatus ait, per solam assumptionem in eam aliquem nobilem fieri. Etsi vero hujusmodi munus sive magistratus ad filios non transeat, etiamsi idonei sint, tamen nobilitas in iis continuatur, sive ad ejusmodi officia apti sint, sive non, idque commune omnibus nobilibus est, & ita se habet etiamsi mater plebeia fuerit, *l.filiam & l.seq.ff.de senator.l.exemplo. C.de decur.lib.10. l.ult. Cod.de incol.lib.cod.l.mulieres. Cod.de dignit.lib.12.* Est autem inter eas dignitates & honores, quorum collatio de regalibus est, etiam Doctoratus, adeo ut inter majora quoque regalia referatur, ut dictum est *lib.1.cap.2.* ubi jus creandi Licentiatos, Poetas, liberalium artium magistros, & Comites Palatinos ad majora regalia pertinere ostensum est, idque eo magis in Comitibus Palatinis attendendum est, quod hi ex concessione sive de legatione sibi facta non solum creandi Notarios facultatem, quam ad majora regalia pertinere diximus, habere soleant, sed & nonnunquam famæ restituere, spurios legitimare, veniam ætatis dare, authoritatem in adoptione, quæ per arrogationem fit, interponere, Nobiles ac Doctores creare, pluraque alia ad Imperatoris potestatem & regalia pertinentia exercere possint, ut à me traditum est, *lib.1. cap.4. nu.103. & 104.*

23 Tenendum † vero est de regalibus esse non solum jus magistratum constituendi & prædictas reliquas dignitates & honores conferendi, sed & confirmandi, Panorm. *cons.6. num.2. vers. ipse etiam Imperator. lib.2.* Curt.sen. *cons.65.num.2.* Cravett. *cons.963.num.2.*

24 Item † abrogandi ac tollendi, Cravett. *cons.338.nu.1.in fin.&*

fin. & conf. 592. nu. 99. verf. principi porro. Bald. *conf. 333. ad intelligentiam. nu. 1. verf. porro ad eum. vol. 1.* ubi ait, non folum gradationem fed & degradationem ad principem pertinet, & diferte ponere Senecam *lib. 6. de clementia ad Neron. in princ.* & addit, eum poffe dignitates infringere, removere & transferre. Idque iisdem verbis ex eo etiam allegat & repetit Cravett. *d. conf. 963. nu. 2. verf. jurisdictiones & dignitates.* Idque confirmatur per textum *in l. ult. §. adeo autem. Cod. ubi Senator. vel clariff. civilit. vel criminal. conveniant. & in Novell. 15. de defenforib. civitat. §. interim, in fin.* ac per ea, quæ de jure bellum tollendi pacemque cum hofte ineundi, monetam reprobandi, & Vectigalia tollendi, immunitatemque ab iis concedendi dicta funt *lib. 1. cap. 2. & lib. 2. c. 1. 7. & 8.* quibus locis oftenfum eft, illa jura, non minus quam jus bellum indicendi, monetam cudendi, & vectigalia inftituendi, de regalibus & quidem majoribus effe.

Porro † notandum hic in fpecie eft de magiftrati- 25
bus, Fridericum, dum poteftatem eos conftituendi inter regalia nominatim refert, fimul diferte addere hæc verba: *Ad juftitiam expediendam.* Proinde cum & Imperatori tribuatur hæc poteftas, & in eadem eo refpiciatur, ut juftitia expediatur, oftendit eo ipfo quam facrofancto fit hæc majeftatis pars, & quam habeat hoc regale ab omni quæftu effe alieniffimum,
eoque † fingulariter pertinet, quod *in d. l. unic. §. qua* 26
lege. ff. ad l. jul. de ambit. in qua Imperatoris hanc poteftatem propriam effe proditum eft, adeo ftudium ambiendi magiftratum damnetur, ut etiamfi lege julia de ambitu damnatus in integrum reftituatur, tamen hic pœnam pecuniariam non recuperet, nec repetere poffit, etiamfi res videatur ad caufam indebiti

redüffe.

27 rediisse. Non † defuerunt tamen olim Imperatores, qui ita inhiarunt turpi quæstui, ut munera in magistratibus constituendis honoribusque decernendis acceperint, & hujusmodi etiam magistratus honores vendiderint, quos Justinianus optimo jure notat *in præfat. Novell. 8. ut judices sine quoquo suffragio fiant, & in §. itaque Deo*, Hujusmodi inter alios fuerunt Zeno & Anastasius, qui, licet multo post editam à Theodosio auream constitutionem, quæ extat *in l. ult. Cod. ad l. jul. repetund* rerum potiti sint, tamen non memores hujus sanctæ dignitatis, ejusque, de qua agimus, potestatis Cæsareæ majestatis, nec istius aureæ constitutionis Theodosianæ, omnes magistratus venales habuerunt, & per Sebastianum præfectum suum ultimo licitatori vendiderunt, quemadmodum Suid. testatur.
28 Ab † horum Imperatorum moribus abhorrentissimi fuerunt boni Imperatores, inter quos Capitolinus scribit fuisse M. Antoninum. Alexander etiam Severus, licet Imperium nunquam graviori inopia, quam post mortem Heliogabali, naturæ portenti, cui ille successit, laborasse dicatur; tamen turpes istas nundinationes magistratuum maxime detestatus est, & refert Spartianus, eum aliquando in pleno senatu dixisse: Non patiar mercatores potestatum. Theodosius junior, princeps religiosissimus, peculiarem *in d. l. ult. Cod. ad l. jul. repetund.* promulgavit constitutionem, qua gravissime & cum pœnæ adjectione statuit, ne quisquam vel donationis, vel venditionis, vel alio titulo ad honores admitteretur. Et Theod. *lib. 3. tripart. histor.* præter alios Marcianum quoq; optimum Principem, qui Theodosio juniori successit, constitutione cavisse narrat, ne pro magistratu pecunia daretur. Sed & Justinianus turpe esse duxit, pro magistratu pecu-

pecuniam numerari, ideoque hujusmodi mercaturam inhibere voluit *in d. Novell.* & hanc prohibitionem confirmavit *Novell. 17. de mandat. princ. §. 1.* ibi: *sine omni suffragio*, & Tiberius secundus Justiniani exemplum secutus hoc jus comprobat & confirmat *Novell. 161. de provinc. præsid.* Justinianus vero *in d. Novell. 8.* ita de hac prohibitione istarum nundinationum agit, ut in præfatione graves causas ejus prohibitionis exponat, & inter cætera asserat, pro magistratu accipere vel dare omnis nequitiæ principium & finem esse, & quemadmodum pecunia pro honoribus expenditur, sic eos, qui in honoribus obtinendis ea ratione votis compotes redduntur, postea pecuniæ & muneribus inhiaturos, dum magistratu funguntur, quod & Aristoteles sentit *Polituc. lib. 2. cap.* & ei hac in re assentitur Princeps prudentissimus & optimus Alexander Severus, ut à Lampridio memoriæ proditum est. Sunt, qui idem scribunt Pium Galliæ Regem Ludovicum 12. de hisce nundinationibus sensisse. Quando
† vero magistratus ac judices pecuniæ & muneribus 29
inhiant ad eaque magis quam ad veram & debitam justitiæ administrationem respiciunt, affectibus solent indulgere, & deflectere à tramite justitiæ, quæ constans & perpetua est voluntas suum cuique tribuendi *l. 1. de justit. & jure in princ. Instit. eod.* Requi-
rit † igitur Fridericus noster in Magistratibus con- 30
stituendis, ut ad justitiam tanquam rem sacratissimam expediendam creentur, & ea ratione hoc augustum regale usurpetur, quod quidem eo rectius & salubriori consilio ab Imperatore factum est, quod nulla major pestis Reip. sit, quam injustitia, & omnium rerum publicarum & regnorum fundamenta justitia nitantur. Proinde Fridericus secundus in privile-

gio Duci Austriæ concessio: *Cæterum ut pacem, inquit, & justitiam, quæ sunt regnorum fundamenta, possis in prædicto tuo regno constantius fovere, præsentium vigore tibi concedimus, ut si quis in prædicto regno tuo manifestus extiterit malefactor, tuo videlicet aut curiæ tuæ justo judicio condemnetur.* Quæ verba Friderici secundi extant apud Petrum de vineis *lib.6. cap.26.*

31 Atque hæc cum ita sint, tales † in hoc regale requiri dicemus magistratus, qui se merito juris & justitiæ sacerdotes profiteri, & de se ex Ulpian. *in l.1. in princ. ff. de just. & jur.* hæc renunciare possint: Justitiam colimus, & boni & æqui notitiam profitemur, æquum ab iniquo separantes, licitum ab illicito discernentes, bonos non solum metu pœnarum, verum etiam præmiorum exhortatione efficere cupientes, veram non simulatam Philosophiam affectantes, & ut eo rectius jus & justitia colatur, non quibuslibet hoc munus est committendum, sed probiores minus probis, mediocriter senes junioribus, eruditi indoctis, ditiores iis, qui tenuioris fortunæ sunt originarii peregrinis, & alii magis idonei minus idoneis, præferendi sunt.

32 Cumprimis † vero hic de magistratus creatione tenendum est, quod ab ea alienissima esse debeat omnis venditio magistratus, quia ut recte ait Petr. Greg. *d.cap.1.nu.34.* hac negotiatione, qua officia & dignitates distrahuntur, & vendendo in alios transferuntur, nihil potest accidere pejus, cum pro uno aureo, quo officiarii redimunt officia & jurisdictionis potestatem à Principe, infinitas revendendi carius justitiam subditis occasiones aucupentur, adeo ut etiam impudenter audeant in subditos grassari, palamque su-

que supra sportulas debitas petere, quod jam principi pro mercatura officiorum dicunt se præbuisse: quod non tantum prohiberi interest Principis & Reipublicæ, sed & minatur subversionem totius legitimi status. Eodem pertinet, quod verissime Bodin. *de repub. lib. 6. cap. 2.* scribit his verbis: *Omnium sordidorum mercaturæ generum, quæ multa ac varia sunt, nullum sordidius, nullum turpius, nullum detestabilius magistratuum & honorum mercatura; quæ nunquam tolerabilis esse potest, nisi extremis temporibus ut saluti Reipublicæ consulatur.*

Ut autem huic malo occurreretur & magistratibus tanto magis omnis ansa malitiose in suo munere versandi præcideretur, Justinianus † *in d. Novell. 8. ut* 33
judices sine quoque suffragio. sancte constituit, ut solenni juramento obstringerentur, & secundum formulam juramenti eidem Novellæ subjectam jurarent, se nihil dedisse, vel daturos esse, vel etiam promisisse ad consequendum magistratum, solariis suis contentos esse, & quemadmodum gratis magistratum adepti essent, sic & gratis justitiam administrare velle, item paterna affectione & cura subditos complexuros, odioque vel gratia vel similibus locum nullum daturos, sed juxta æquitatem & leges judicaturos esse: Quod postremum de æquitate † videlicet & legibus à magi- 34
stratibus servandis ita Dd. communiter interpretantur, ut distinguendum esse putent inter minores & majores magistratus, quasi hi soli possint æquitatis habere rationem, & de ea re jurent, non minus quam de legibus, illi vero solis legibus adstricti. Quæ distinctio nata est ex *auth. Hodie Cod. de jud.* ubi opera Irnerii ita verba authenticæ concepta sunt, ut excipiantur defensores civitatum tanquam minores magistratus,

quaſi hi ſoli tantum ſecundum leges judicare teneantur, nec æquitatis rationem habere poſſint, idque deſumpſit Irnerius ex *Novell.15.de defenſorib.civit.§.Jusjurandum*, ubi tamen ea diſtinctio non reperitur, ſed ſimpliciter injungitur defenſoribus civitatum, ut ſecundum leges judicent. Et ſane *Novell.82.§.Omnis autem.* ſine ulla exceptione de omnibus & majoribus & minoribus judicibus cavetur, ut id, quod legibus con-
35 ſentaneum eſt, attendant. Cenſentur † autem legibus congruum eſſe & illud, quod æquitatis ratio flagitat, & Juſtinianus in *d. Novell.8.* in qua prædictum juramentum per formulam eidem additam in magiſtratibus requirit, non ſolum de majoribus, ſed & de mino-
36 ribus magiſtratibus agit. Accedit, quod † idem Imperator *in l.Rem non novam.Cod.de judic.* de juramento à magiſtratu præſtando agens, velit nullam adhiberi diſtinctionem inter majores & minores magiſtratus & judices, ideoque tam hos quam illos jurare, ſe id, quod legibus & æquitati conſentaneum eſt, judicaturos. Id enim per veteres leges, quarum ibi meminit, denotatur, neque aliud uſus hodie docet. Quæ cum
37 ita ſe habeant, apparet † inde, Irnerium lapſum eſſe in concipienda d.auth. Hodie, idque eo minus mirum
38 videri debet, quod † in *Auth. inceſtas Cod. de inceſt. nupt. & in Authent. bona damnatorum Cod. de bon. damnat.ſeu proſcript.* (ut ſupra *cap.11.nu.75. & cap.12. num.28.* oſtenſum eſt) & in variis etiam aliis authenticis ex Novellis deſumptis & Codici uſque ad tres ejus libros poſteriores (in quibus nulla Authentica, ex Novellis excerpta, reperitur) paſſim inſertis erraverit, & ea ratione ſæpe interpretes ſeduxerit, ut in hoc tractatu antea *in d.cap.11.& 12.* obiter monui, & ante plures quam viginti annos docendo in Academia Mar-

pur-

purgensi speciatim de quam plurimis Authenticis Codici insertis ostendi, quo tempore & illud docui, esse inter tales authenticas in quarum etiam una plures quam unus vel duo errores ab Irnerio commissi sunt. Hujusmodi sunt *Auth. cassa C. de SS. eccles. Auth. sicut alienatio eod. Auth. generaliter Cod. de Episcop. & cler. Auth. hodie C. de jud. Auth. novissime C. de inoffic. testam. Auth. sed novo C. si cert. petat. Auth. hoc amplius Cod. de fideicomm. Auth. in testamento C. ad SC. Tertull. Auth. idem est in his C. de bon. quæ lib.*

Nec † desunt inter ipsos etiam Dd. qui de vitiis 39
ejusmodi authenticarum eo nomine, quod ab Irnerio tanquam Juris Interprete, & aliquid mutandi facultatem non habente minus recte ex Novellis exceptæ sint, mentionem faciunt & eum reprehendunt. Talis est Accursius sive glossa *in auth. quibuscunque, Auth. qui res & Auth. quas actiones in fin. C. de SS. eccles. Auth. Sed novo C. de episc. & cleric. Auth. Sed. & periculum C. sine censu vel reliq. Auth. ex causa Cod. de liber. præterit. & in nonnullis aliis Authenticis.* Tales sunt etiam Francisc. Aretin. *in l. ejus qui num. 3. vers. sed quæritur ff. de testam.* Ronchegall. *in l. reos §. cum tabulis nu. 77. ff. de duob. reis.* Zas. *cons. 4. num. 7. vers. nec enim nova est isthæc querela lib. 1.* Claud. Cantiunc. *de offic. judic. lib. 2. num. 2. & 3.* Didac. Covarr. *in cap. si hæredes un. 7. vers. Verum quia de testam.* Pincl. *in auth. Nisi tricennale num. 57. sub fin. C. de bon. matern.* Observandum † vero 40
simul est, multa esse in diversis ejusmodi authenticis in Codicem ex libro Novellarum relatis, quæ licet erronea sint, & ab ipso Novellarum textu aliena, tamen ex communi errore tantam authoritatem sunt adepta, ut non solum communi vel crebriori Dd. consensu sint recepta, sed & primariarum & summa-

rum curiarum decisionibus comprobata ac quasi confirmata, eoque res devenerit, ut ex parte tanquam leges & constitutiones in jus Canonicum verbotenus translatæ sint, & quod *in c. quia ingredientibus 19. quæst. 2.* dicitur, aperta lege decretum esse, à glossa non referatur ad jus Novellarum, sed ad *Auth. ingressi. C. de sacros. eccles.* tanquam veram & apertam legem.

Ex ejusmodi authenticis cum errore ab Irnerio in iis commisso in jus Canonicum relatis sunt etiam *Auth. hoc jus porrectum Auth. sicut alienatio Auth. quibuscunque Auth. quæ res, & Auth. perpetua Cod. de SS. Eccles.* Atque ex his omnibus liquet, omnino consultum esse, ut ipsæ Novellæ, quæ a nonnullis Dd. Colophon respectu reliqui juris civilis appellantur, teste Reusner. in suo tractatu *de Jurisprudentia* diligenter legantur, nec solis authenticis omnino fidatur, cum præsertim dulciores ex ipso fonte & aqua torrentis, quam rivulis bibantur aquæ, Innocent. *in cap. quapropter num. 2. de elect.* Afflict. *decis. 265. num. 12.* Quibus omnibus de authenticis Irnerii, quæ nihil aliud sunt quam Epitome, illud addo Juliani patritii & antecessoris civitatis Constantinopolitanæ Epitomen in multis meliorem esse, quam illam, versionemque ejus similiter in multis esse meliorem, quam veteris interpretis Novellarum.

CAPUT XVI.

De argentariis.

SUMMARIA.

1. Fodinas præcipue vero auri & argenti auctor commendat.

2. Argentariarum appellatione in hoc c. unic. *quidam munus argentariorum vel potestatem argentariæ faciendæ*

cienda venire putant, quæ opinio à Dd. communiter rejicitur & ab auctore refutatur nu.3.

4. L. Argentarius. §.1. ff. de edend. *declaratur.*

5. *Per argentarias Fridericus intelligit metalli fodinas, & eas ita etiam appellat Henric. VI. in sua constitutione quæ extat apud Goldast. ubi addit eas inter regalia computandas esse.*

6. *Metallorum varia esse genera & quot sint.*

7. *Metallorum comes peculiaris olim erat, ut & metallorum procuratores,* nu.8.

9. *Metallarii qui sint?*

10. *Metallici qui dicantur?*

11. *Damnati in metallum & in opus metalli differunt, quæ differentia est in vinculis,* nu.12.

13. *In metallum vel in opus metalli damnatorum durior est conditio, quam in opus publicum damnatorum.*

14. *In opus publicum soli liberi homines, in metallum vero vel opus metalli etiam servi damnantur.*

15. *In opus publicum, non autem in metallum vel opus metalli damnati retinent libertatem.*

16. *Metalli pœna etiam fœminæ afficiuntur.*

17. *Metalla in aliis provinciis uberiora, in aliis rariora, in aliis nulla inveniuntur.*

18. *Fodinas habentium quibus locis in jure fiat mentio.*

19. *Metallorum omnium, præcipue vero auri & argenti Germania hodie est sacratissima.*

20. *Præter argenti fodinas an aliæ etiam regalibus sunt annumerandæ &* nu.23.

21. *Verba indistincte prolata, simpliciter & sine distinctione accipienda sunt.*

22. *Fodinam sulphuris etiam sulphuriam, calcis calcariam, auri aurarium vocari.*

24. *In fodinis omnibus publica utilitas versatur.*

25. *Metalla reliqua non minori impendio eruuntur, quam argentum & in illis non minus quam in hoc fisco in legibus jus suum tribuitur,* nu. 26.

27. *Fodinarum non solum argenti sed & aliorum in aurea Bulla Caroli IV. fit mentio.*

28. *Fodinas etiam alias quam argenti de regalibus esse, consuetudine Germaniæ, & Dd. communi consensu receptum est.*

29. *Fodinas solas auri & argenti inter regalia referentes errare.*

30. *Ex fodina ferri sive ferraria in privato fundo inventa de jure Saxonico canon metallicus non penditur, licet de jure communi secus sit.*

31. *Ad fodinarum regale pertinent etiam lapides preciosi, gemmæ, & marmora.*

32. *Fodinæ in publico loco inventæ simpliciter sunt de regalibus.*

33. *Bonorum Imperii, & eorum, quæ propriæ ipsius Principis sunt, differentia.*

34. *Fodinas privati in suis fundis inventas recte possident, fructumq; inde percipiunt &* num. 46. 47. *refutaturque Matth. de Afflict* nu. 37. *id in auri & argenti fodinis non obtinere tradens.*

35. *Fodinæ in pupilli fundo repertæ sine decreto alienari non possunt.*

36. *Usufructuarius in fundo, cujus usumfructum habet, recte fodinas facit.*

38. *Domino invito alienam domum vel fundum ingredi non licet, & contra faciens injuriarum tenetur.*

39. *Metalli eruendi gratia fundum alienum invito domino ingredi permissum est, modo metallum tale sit,* quod

quod ut servatur, publice intersit nu.40. & 54. *plures restrictiones vide* nu.48. & seqq.

41. *Venandi vel aucupandi gratia alienum fundum invito domino jure communi ingredi non licet.*

42. L. Venditor. §. si constat ff. comm. præd. *declaratur.*

43. *Ex fodinis in privato fundo repertis fisco debetur certa portio, quæ vocatur canon metallicus* nu.44.

45. *Fodinæ in privato fundo repertæ tantum respectu portionis, fisco solvendæ, quæ decima est, sunt de regalibus, idque crebriore consensu tradunt JCti.*

48. *Fodere metalla non licet sub alienis ædibus invito domino, nec etiam cum magno ejus damno* nu.49. *cujusmodi est læsio superficiei. ubi refutatur etiam objectio, quæ videtur sumi posse ex* l. Fluminum §. fin. & l. proculus ff. de damn. infect. nu.50.

51. *Fodere metalla in alieno fundo non licet si dominus ipse fodere velit, modo alius eum non prævenerit* num.52.

53. *Fodiendo in suo fundo vicinus meus mihi venam aquæ præcidere potest.*

53. *Metalli in superficie fundi inventa invito domino inde eximi non possunt.*

55. *Metalla in alieno fundo citra investituram secundum quosdam fodi non possunt, quorum sententia improbatur* nu.56. *& quid consuetudine observetur* nu.58.

57. *Correctio juris in dubio vitanda.*

59. *Ex metallis in suo fundo repertis domino debetur decima.*

60. *Ea tamen vere non est decima, sed interesse pro quaqua læsione fundi.*

61. *Ex metallis in publico loco inventis duas decimas fisco deberi asserit Afflictus & alii, sed male* nu.62.

63. A separatis ob diversitatis rationem non recte infertur.

64. Inter opiniones diversas illa, quæ ultimo loco ponitur, præfertur.

65. Fodere si dominus fundi vel alius inventor, postquam semel cœpit, desinat, vel moram trahat, Principem per metallarios suos fodere posse.

66. Fodere nolente domino fundi, si alii cum Principe concurrant, hic illis præfertur.

67. Jus potius in aliqua re habens in plurium concursu præfertur.

68. In fodiendo si domino fodere nolente concurrant soli privati, quid statuendum sit, sive communionem res ferat, sive non.

69. Per sortem controversiam non esse dirimendam nisi in casibus specialibus, & jure expressis.

70. Sortis judicium cumprimis eo casu, quod de tertii præjudicio agitur, non habet locum.

71. Fiscus in residuo, quod ex metallis apud inventorem, duabus decimis altera fisco, altera fundi domino solutis, manet, reliquis emere volentibus præfertur, modo competens pretium solvere velit.

72. Fodina sive metallicorum operarum exercitium mandatis suis Princeps promovere, & ne sibi, quoad decimam, fraus struatur, inspectores constituere potest.

73. Fodinas incultas jacere permittens ex constitutione Electorali Saxonica earum commodo privatur, idque juri communi etiam consentaneum est nu. 74.

75. Consuetudinem hujus vel illius loci quoad decimam, ab inventoribus solvendam, attendendam esse, & quantum temporis in ea requiratur, nu. 78. & 79.

76. Consuetudine generali an receptum sit, ut fodina in-

næ indistinctè tam in privatis, quam publicis locis inventæ de regalibus sint?

77. An consuetudo valeat, ut privatus à principe deputatus in alieno fundo invito domino ita metalla fodere queat, ne ei ratione interesse vel damni aliquid præstet?

80. Fodinæ Electoribus Imperii ex aurea Bulla Caroli IV. ita competunt, ut a decima etiam immunes sint.

81. Sunt hodie & alii principes comites. aliique, qui ex concessione sive privilegio Imperatoris fodinas tanquam regale habent sine onere decimæ fisco Imperatorio solvendæ.

82. A decima fisco præstanda non est immunis, qui investitus est mero & mixto Imperio, vel cum omnibus feudi utilitatibus, nu. 83.

84. Secus est, si in specie ipsis fodinis investitus sit.

85. Verba in dubio sunt accipienda pleniori & uberiori sensu, neve supervacanea sint, nu. 86.

87. Verba potius impropriè sunt accipienda, quam ut superfluitas quædam inducatur.

88. In fodinis in feudali fundo repertis, vasallo ab Imperatore vel alio jus fodinarum & decimæ non habente, investito, idem jus, quod dominis in fodinis, in suo fundo privato repertis, competit.

89. Tempus immemoriale habet vim privilegii & concessionis Imperatoriæ.

90. Fodinarum jus contra ipsum etiam Imperatorem ita immemoriali præscriptione acquiritur, ut nihil decimæ nomine præstetur.

Decimosexto loco inter regalia numerantur Argentariæ, ideoque hic generatim agemus de fodinis, ut quæ sub hoc regali, ut infra ostendetur, hoc loco comprehenduntur. De † his præsertim vero de 1 auri

auri & argenti fodinis, cum Rupelio *in tract. de monet. lib. 1. cap. 21. nu. 27.* dici potest, quod fœlix & fortunata sit respublica, quæ iis abundat. Atque hinc apud Cassiodorum *variarum libro 9. cap. 3.* Athalaricus Rex singulariter studium inveniendi & eruendi metalla commendans, inter alia ait: *Decet ut inter tanta bona nec illa desint, quæ putantur esse præcipua. Cur enim jacebit sine cultu, quod honestum potest esse compendium? Aurum siquidem per bella quærere nefas est, per maria periculum, per falsitates opprobrium in sua vero natura,*
2 *justitia.* Existimat † autem Eguinarius Baro *in hoc cap. unic.* per argentarias intelligendum esse munus argentariorum, vel potius potestatem argentariæ faciendæ, quod publicam causam munus argentariorum habere dicatur *l. argentarius. §. 1. ff. de edendo.* In eadem sententia est Alvarot. *in d. cap. unic.* qui tamen cum dubitatione id asserit, Matth. de Affl. *in decis. 331. nu. 19.* ait, hanc opinionem esse pessundandam, cæterique Doctores communiter eam similiter rejiciunt.
3 Et † sane non est verisimile, Fridericum de munere argentariorum loqui, tum quod non solum hoc munus privatum sit, & tanquam publicum in nostro jure argentariæ appellatione designari non soleat, sed & quod in eo, vel etiam potestate efficiendi argentarias nullibi aliquid Imperatori tribuatur, vel fisco aliquid deberi dicatur, tum quod nihil ad eminentiam & dignitatem Imperatoriam pertinens in tali munere ac potestate reluceat, tum denique, quod consuetudo quæ optima legum solet esse Interpres, repugnet, ut de ea consuetudine asserit Afflict. *d. decis. 331. num. 19.*
4 Et † licet Euignar. Baro ex *d. l. 1. argentarius. §. 1.* obtendat, argentariorum officium publicam habere causam, tamen eo non probatur, hoc munus esse publicum,

blicum, quia ideo publicam cauſam habere dicitur, quod eorum opera communiter omnibus contrahere cum iis volentibus, & quidem etiam aliis argentariis, uſui fuerit *l. unic. Cod. negociater. ne milit. lib. 12.* ubi diſtractores argenti appellantur, & omnibus contractibus utiles eſſe dicuntur, & ſic *in Novell. 136. de contractibus argentar. §. ſecundum vero.* communem utilitatem in contractibus exhibere, & ob eam ſe multis periculis immiſcere dicuntur, ut ingruentibus aliorum neceſſitatibus medeantur. Neque alio pertinet, quod *in l. quod privilegium. ff. depoſit.* horum uſus neceſſarius eſſe dicitur. Et ut maxime eorum officium revera non privatum, ſed publicum munus eſſet, tamen obſtarent reliquæ rationes jam adductæ, quo minus appellatione argentariarum, de quibus Fridericus *in hoc cap. unic.* loquitur, tale munus deſignari dicendum eſſet. Nec refragatur, quod magiſtratus munus ſit publicum, & ejus conſtitutio *in hoc cap. unic.* inter regalia referatur. Nam ex reliquo etiam jure communi manifeſte conſtat, quod ante hanc Friderici conſtitutionem poteſtas creandi magiſtratum de regalibus fuerit, & ad ſolum Imperatorem pertinuerit, eaque poſt legem regiam ejus eſſe cœperit, *l. unic. ff. ad l. Jul. de ambit.* Tale vero de argentariorum munere ne minimo quidem verbo vel expreſſe dicitur, vel etiam tacite innuitur. Manet † igitur verum, Fridericum nullo 5
modo de argentariorum munere, ſed de ſolis fodinis metallorum loqui, dum argentariarum meminit, eaque ſententia eſt Andr. de Iſern. Afflict. aliorumque Dd. *in hoc cap. unic.* inter quos etiam ibidem ſunt Cujac. & Borcht. & ſimiliter *in l. cuncti. C. de metallar. aliisque locis.* Interpretes plerique omnes ſententiam hanc comprobarunt. Atque hæc ſententia eo etiam

confir-

confirmatur, quod Henricus VI. in sua Constitutione, quæ extat apud Goldast. *Constit. Imper. tom. 3. pag. 362. & seq.* de hoc ipso regali agens id argentifodinam appellet & eam ad jura Imperii pertinere, & inter regalia computandam esse addat.

6 Metallorum † vero, quæ ex terræ venis fodiuntur genera sunt varia, Matth. de Afflict. *in hoc cap. unic. verb. argentariæ. num. 9.* Lucide Penn. *ad rubric. C. de metallar. lib. 11.* & ex eo Rebuff. *in l. inter publica. §. fin. ff. de verbor. signif.* septem dicunt esse genera metallorum, videlicet aurum, argentum, electrum, æs, stannum, plumbum & ferrum, atque hoc eodem modo docet Isidor. *lib. 16. cap. 16.* Sed plura esse genera metallorum, ex jure communi manifestum est. Eoque pertinet, quod Ulpian. *in l. aut damnum. §. est pœna. ff. de pœn.* dicit, metallorum multa esse genera, & in specie variis juris nostri locis fit mentio metallorum, & loquuntur leges non tantum de auri & argenti fodinis, sed etiam de ære, stanno, plumbo, cupro, alumine aliisque metallis & eorum fodinis. Atque huc spectat cumprimis etiam generalis tit. *C. de metallar. & metall. & procur. eor. lib. 11.* Sic & evincitur ex aurea Bulla Caroli Quarti. *§. præsenti hac constitutione* ubi non tantum auri, argenti, stanni, cupri, ferri, plumbi fit mentio, sed & annectuntur hæc generalia verba: *& alterius cujusque metalli.* Et quidem duodena genera metallorum reperiri, & inter hæc octo perfecta esse, videlicet aurum, argentum, æs, electrum, cuprum, stannum, plumbum, ferrum, reliqua imperfecta, argentum vivum, marmor album, sal subterraneum, & minium, tradit Taboet. *de parad. & summ. mag. privil. sect. 3. sect. 164.* Andr. Knich. *in commentar. de Saxon. non provoc. jur. cap. 5. nu. 104.*

Erat

Erat † olim peculiaris comes metallorum, ut ap- 7
paret ex inscriptione *l. 1. Cod. de metallar.* & ex eo libro, qui *notitia Romani Imperii* inscribitur, videatur etiam Guido Panciirol. *in notit. Imperii Orient. cap. 47. & Occident. cap. 35.* Wolfgang. Lazius. *in suis commentariis de Repub. Roman. lib. 2. cap. 11.* ubi inter cætera ait, hunc comitem nostra ætate vocari Cameræ Gravium. Sunt qui de hujusmodi Comite etiam allegant text. *in l. 2. & l. 3. Cod. de metallar. lib. 11.* Sed neque in textu, neque in inscriptione harum legum ulla fit ejus mentio, nec aliquid de eo innuitur. Erant † olim, 8
& procuratores metallorum, qui sub Comite metallorum erant: horum procuratorum nominatim meminerunt Imperatores *in l. cum procuratores. Cod. de metallar.* ubi & in parte rubricæ eorum fit mentio. Qui † metallarii in jure nostro vocantur, non alii 9
sunt, quam qui metallum fodiunt, ut recte ait Bart. *in d. l. 1. in princ.* & horum alii sponte *d. l. 1.* alii conditione tales sunt. *l. ult. C. eod.* Godofred. *ad d. rubr.* Hotom. *in commentar. verb. jur. in verb. metallarii.* Recte Lazius *in comment. Reipub. Roman. lib. 2.* eos ita describit, quasi soli ii appellentur metallarii, qui ad effodienda metalla damnati sunt, & quasi eo pertineat *d. tit. Cod. de metallar. & l. aut damnum. ff. de pœn.* cum *d. l. 1.* diserte iis, qui sua sponte tales sunt, & *d. l. aut damnum*, non de metallariis, sed metallicis loquatur, & hi alii sint, quam illi. Appellantur † enim metallici, qui pœna 10
metalli damnati sunt, quasi metallo addicti & mancipati *l. in servorum. §. 1. l. in metallum. & l. aut damnum. §. in ministerium. ff. de pœn.* Horum *in d. tit. C. de metall.* omnino nulla fit mentio.

De pœna metalli creberrime fit in nostro jure mentio, & plerunque rei dicuntur in metallum vel in

opus

11 opus metalli damnati, quæ † duo diversa sunt, ut apparet ex *l.aut damnum. §.est pœna.& §.servos. l.moris. §.istæ fere & l.capitalium. §.divus. ff.de pœn.l.3.§.1. ff.de re militari. & l.pen.in fin. ff.de var. & extraord. cognit.*

12 Discrimen † utriusque pœnæ est in vinculis, quia qui in metallum damnantur gravioribus vinculis premuntur, qui in opus metalli levioribus, & qui sunt refugæ opere metalli, in metallum damnantur, ex metello gravius coercentur, *d.l. aut damnum. §.inter eos. & d.l.pen. in fin.*

13 Durior † igitur est conditio eorum, qui in metallum, quam in opus metalli damnantur, nec tamen eorum, qui in opus publicum damnari dicuntur, tam gravis est pœna, quam eorum, qui pœna metalli afficiuntur, sive in metallum, sive in opus metalli damnatos dicamus. *d.l.aut damnum. §.fiscus.l.sunt quidam.& l.capitalium. in princ. vers. deinde proximo. ff.de pœn.*

14 Paul. *recept. sentent. lib.5. tit.17.* In † opus publicum damnantur soli liberi homines, non etiam servi, *l.servus in opus. ff. de pœn.* In metallum vel opus metalli damnantur tam servi, quam liberi homines, *l.metalli*

15 *supplicium. Cod. de pœn.* & qui † in opus publicum damnantur, retinent libertatem *d.l.sunt quidam.* qui vero in metallum vel in opus metalli damnantur, tam graviter puniuntur, ut libertatem etiam amittant, & servi pœnæ fieri dicantur. *d.l.aut damnum.§.est pœna. d.l.sunt quidam & l. in metallum ff.de pœnis l.3. ff.de his quæ pro non script.hab.l.in metallum.C.de bon.proscript.* Sed hoc genus pœnæ antiquatum est à Justin.*in Nov.*

16 *22.de nupt.§.quod autem.* Non † solum autem viri, sed & fœminæ metalli pœna afficiuntur *d.l.aut damnum. §.in ministerio. d.l.capitalium. §.Divus. d.Novell.22.§. quod autem.& l.ult. C.de metallar.lib.11.*

Aliæ

Aliæ † provinciæ aliis in Imperio Romano ube- 17
riora metalla, vel potius uberiores fodinas metallicas habuerunt, & fuerunt etiam quæ nullas fodinas habuerunt, teste Ulpiano *in d.l.aut damnum. §.est pœna.* ubi addit, quæ non habent, in eas provincias mittere damnatos, quæ habent metallum. In † specie vero de 18
iis locis, quæ habent metalla & fodinas mentio fit Galliæ *in l.divortio. §.si vir. ff. solut. matrim. & l.datis. Cod. Theodos. de metall. lib. 11.* Italiæ *in d.l. datis* Macedoniæ, Daciæ, Mediterraneæ, Mysiæ seu Dardaniæ *in l.cum procuratores. Cod. de metallar.* Ponticæ Diœcesis *in l.per annos. Cod. eod.* Asianæ Diœcesis *in d.l.divortio. §.si vir. & in d.l.per annos.* sic etiam Docimeni, Proconnensis & Troadensis metalli meminerunt *l.per omnes. & l.primipili. C. Theodos. de indulg. deb. lib. 11.* & de Proconnensi metallo loquitur Justin. *in d.Nov. 22. §.quod autem.*

Meminerunt historici & aliarum provinciarum ac locorum, quæ fodinas metallicas & olim habuerunt, & adhuc habent. Inter † hæc loca est etiam Germa- 19
nia nostra, ut quæ est his præsertim temporibus omnium metallorum & cumprimis etiam auri & argenti fertilissima, & fodinis abundat. Atque hinc in variis constitutionibus Imperii fodinarum Germaniæ mentio fit, & ex parte certum jus de iis constituitur, prærogativaque etiam aliqua in cudenda moneta, & officinis ad eam rem habendis, conceditur iis, qui fodinas habent, juxta ea, quæ supra sub septimo regali, nimirum jure monetæ, de hac re dicta sunt.

Cæterum † cum varia sint metallorum genera, 20
quæstionis est, an ita per argentarias à Friderico *in hoc cap. unic.* intelligantur fodinæ, ut non solum argenti fodinæ, sed & aliorum metallorum fodinæ inter

regalia numerandæ sint? Qui de argenti fodinis solis Fridericum accipiendum, nec quod de argentariis statuit, ad alias mineras trahendum esse autumant, non immerito videntur urgere strictam significatio-
21 nem verbi argentariæ, cum † indistincte prolata simpliciter & nulla adhibita distinctione accipienda sint *l.3. ff. de offic. præsid. l. de precio. ff. de publican. in rem act.* Et sane eo verius est argentariam proprie nihil aliud
22 esse, quam argenti fodinam, quod in jure † sulphuris fodina vocetur sulphuraria, *l. aut damnum. § in calcariam. ff. de pœn. l. si quis uxori. §. sulphuraria. ff. de furt.* calcis fodina calcaria *d. §. in calcariam.* cotis fodina cotaria *l. Cæsar. ff. de publican.* ac auri fodina auraria apud alios authores appelletur, Wolffgang. Lazius *in comment. de Repub. lib. 2.* eoque pertinet, quod Tacit. *in annal. lib. 6. sect. 3.* scribit, Tiberium aurarias sibi seposuisse publicatis Marii Sexti bonis, & adducit Lazius *in d. lib. 2.* antiquas inscriptiones, in quibus etiam aurifodinæ nominantur aurariæ.

23 Sed † rationi consentaneum est, ut idem dicamus obtinere in auro, & aliis mineris, præsertim precio-
24 sioribus. Nam in his † jam publica utilitas versatur, quæ in metallis spectari solet *l. 1. Cod. de metallar. lib. 11. & l. 3. Cod. Theodos. eod.* quibus locis generaliter metallorum fit mentio, & simul etiam commodorum Reipublicæ, quæ inde proveniunt. Et sane propter publicam utilitatem rei damnantur jure nostro non solum in argentifodinas vel etiam aurifodinas, sed & alias, cum pœna metalli sit generalis, pertinens ad quælibet metalla, ut convincitur ex *d. l. aut damnum. §. est pœna. & similibus locis*, superius de pœna metalli allegatis.

25 Non † minori etiam impendio & sumptu reliqua metal-

metalla effodiuntur, quam argentum, ut de hujusmodi metallis generaliter argumentatur Mynsing. *in consf.39. num.8.* ubi & alios ita argumentantes adducit, & addit, cum salinarum quoque inter regalia meminerit Fridericus *in hoc cap. unic.* eo verius esse, quod de argentariis ab eo statuitur, ad alias mineras producendum esse.

Præterea † *in d.l.1.& l.cuncti & tot.tit.C.de metallar.* 26
item in l.cuncti l. hi quibus. l.privatorum & tot.tit.Cod. Theodos. eod. ea ratione metallorum etiam aliorum, quam argenti fit mentio, ut fisco in iis jus suum tribuatur, etiamsi ea metalla ex privatis locis eruantur.
Carolus † Quartus quoque in sua aurea Bulla *cap.9.* 27
de metallifodinis, tanquam ad regalia spectantibus, agens, & in iis privilegium Regi Bohemiæ, & aliis Principibus & Electoribus concedens, meminit non solum argentifodinarum, sed & auri, stanni, plumbi, cupri, ferri, annectitq; hæc verba: *& alterius cujuscunque generis metalli.* Accedit † his consuetudo, præser- 28
tim Germaniæ, qua non solum argenti, sed & aliorum metallorum fodinæ ad regalia pertinere censentur, cum ea tamen distinctione, de qua inferius dicemus. Accedunt etiam authoritates Dd. qui tenent, quod de argentariis statuit Fridericus, ad alias etiam fodinas, præsertim pretiosiores, spectare, eorumque est communis opinio *in d.l.cuncti. Cod.de metall. & in hoc cap.unic.* ut asserit Boss. *in tit.de metall. & argentifod. num.1.vers.tamen postea.* ubi & ipse in hanc sententiam descendit. Idem faciunt Cæpolla *de servit. rustic. prædior. cap.22. num.4.* Matth. de Afflict. in terminis aluminis *decis.321.* Paul.de Castr. *in d.l.divortio.§.si vir. nu.4. §.solut.matrim.* Zas. *consf.16.num.67.lib.1.* Ferrar. Montan. *de feud.lib.5.cap.7. versic. ex rebus metallicis.*

Henning. Gœden. *conſ.2.num.1. & 6.* & Mynſing. *d. conſ.39.num.7.8.9. & 10.* Quæ cum ita ſint, idem tribuendum erit fodinis auri, aliorumque metallorum; quod argentariis, ut ad regalia videlicet referantur.
29 Nec † recte Weſenb. *de feud.cap.12.num.5. & conſ.45. num.24. conſ.60. num.30.* ſolas auri & argentifodinas inter regalia refert, & reliquas à regalibus ſeparandas
30 & excludendas exiſtimat. Refert † quidem Rauchb. *quæſt.22.num.9. verſ. verum his non obſtantibus.* de ferraria; ſive ferrifodina in privato fundo inventa in conſilio Electores Saxoniæ ita pronunciatum eſſe; quaſi non eſſet de regalibus, nec vel tota fodina, nec aliquis canon ad Principem pertineret; ſed addit, hoc eam potiſſimum ob cauſam factum eſſe, quod diceretur ex manifeſta & notoria ejus provinciæ conſuetudine nobiles, aliosque privatos, hujusmodi fodinam in ſuis fundis absq; decimarum, vel alterius canonis onere, & ſine expreſſa ejus inveſtitione excolere non poſſe, & ex teſtium depoſitionibus conſtaret, ultra 30. annos eam ferrifodinam aliis certa mercede utendam fuiſſe conceſſam, nihilque ex eo vectigalis vel decimæ nomine Principi unquam præſtitum fuiſſe.

31 Quemadmodum † autem non ſolum argenti ſed etiam aliorum metallorum fodinas appellatione argentariarum *in hoc cap.unic.* comprehendi, & de regalibus eſſe diximus, ſic idem dicendum eſt de precioſis lapidibus, gemmis & marmoribus, ut ſint hæc ejusdem conditionis Afflict. *in hoc cap. unic. in verb. argentariæ.num.11.* Caſtrenſ. *in l. divortio.* alias *fructus. § ſi vir.num.4. ff.ſolut.matrim. & conſ.3.nu.4. & conſ.4. num.1. verſ. ſecundo debet. & conſ.23.nu.1.lib.2.* Cæpoll. *de ſervit. ruſtic. prædior. cap.22.num.4.* Boſſ. *de metall.*

num.1.

num.1. Hartm. *lib.2.tit.24.observ.1.num.5.* Peregrin. *de jur.fisc.lib.4.tit.2.num.13.* Heig. *quæst.13.num.37.part.1.* Confirmatur hoc textu *in l.cuncti & l.quosdam.Cod.de metallar.lib.11.* cum præsertim iste titulus sit generaliter de metallariis & metallis inscriptus, idque singulariter ponderat Castrensis *supra citatis loc.* Facit etiam, quod & hæc magno sumptu ac labore reperiantur, Hartm. *d.nu.5.* ubi & hanc rationem addit, quod in iis etiam vertatur utilitas publica. Idem tradunt Castren. & Bosl. *d.locis* & Peregin. *d.tit.2.nu.14.*

Atque hæc quidem de metallis & aliis huc spectantibus cum ita se habeant, distinctio in [illegible] nda est inter locum publicum Principis & privatum, sive sit argentum, sive aurum, sive aliud metallum, quod in ejusmodi locis reperitur, & inde effoditur. Nam † si 32
publicus est locus, simpliciter dicemus fodinas metallicas esse de regalibus. Andr. de Isern. Laudens. & nonnulli alii *in hoc cap.unic.* Idem tenent Jacobus Rebuffus, Celsus Hugo & alii Dd. communiter *in l.Cuncti Cod. de metallar. lib.11.* Quibus in hac sententia accedunt Jacob. de S.Georg. *in verb.& cum argentifodinis.num.2.& 3.* Rebuff. *in l.inter publica §.fin.ff.de verb. sign.* Florian. *in l.sed si inter duos §.quæsitum ff. de usufr.* Bosl. *de metall. & argentifod. num.12.* dicens hanc rem nullam habere difficultatem Mozz. *de natural.feudor. num.34.* Peregrin. *d.tit.2. num.12.* Matth. de Afflict. *decis.321.num.11.in fin.* Zas. *cons.16.nu.67.lib.2.* Gœden. *cons.2. num.9. vers.si autem reperiuntur.* Schneidw. *de feud.part.2.num.106. vers.sed si in publicis.* Petr. Heig. *quæst.13.nu.19.part.1.* ubi addit, in publicis non licuisse scrutari metalla. Et prædicta sententia optima suffulta est ratione, quia effodere aurum, argentum, aliaque metalla, non solum concernit publicam utilita-

tem, sed & ipse locus est publicus Romani Imperii, & quæ in tali loco inveniuntur, non ita Principis sunt, ut proprie ejus esse dici possint, ac perinde habeatur,
33 ac si in proprio ejus fundo reperta essent. Nam † magna est differentia inter ea, quæ Principis propria sunt, ac ea, quæ ut publica proprie sunt ipsius Imperii, ideoque illa ab his separantur, & vocantur propria Principis substantia *l.3.§.1. Cod. de quadrien. præscr.* & privatum patrimonium *l.2. C. de offic. comit. rer. privat. l. ult. C. de agricol. & mancip. dom. lib. 11.* item res privatæ *l.1. Cod. de offic. comit. rer. privat, l.2.3. & 4. C de fund. rei priv. lib. 11. l.1. & 2. Cod. de agricol. & mancip. dominic. lib. eod.* aliisque similibus appellationibus designantur, ut *lib. 1. cap. 1. num. 29. & 30.* ostensum est. Quæ vero sunt Imperii & fisci, nominantur patrimonium Principatus, vel fiscale, vel publicum, vel Imperii bona, aliisque similibus appellationibus denotantur, juxta ea, quæ dicta sunt *d. cap. 1. num. 33.* Proinde cum fructus ad eum, cujus est fundus, spectent, & hujusmodi fructus etiam sint metalla, ut infra ostendetur, pertinent ea, si in loco publico inveniantur, proprie ad Imperium, consequiturque, fodinas ita esse Principis, ut tanquam res Imperii & fisci, ab ejusque patrimonio separatæ totæ & simpliciter de regalibus ejus sint, nec hoc ex jure communi ad solam decimam sit restringendum.

Etsi vero fodinæ in publico loco inventæ simpliciter sint Principis, tamen secus se res habet in priva-
34 to loco. Nam † privati etiam possunt possidere fodinas & fructum inde percipere, cum in eorum fundis inveniuntur. *l. Item si fundi §. sed si lapidicinas & l. si cujus,* alias *æquissimum § inde est quæsitum ff. de usufruct. l. venditor. l. constat ff. commun. prædior. l. fructus.* alias *divortio*

vortio. §. si vir. ff. solut. matrim. l. si ex lapidicinis. ff. de jur. dot. l. forma. §. Salinæ. ff. de censib. l. generali. §. uxori. §. de usufr. legat. l. Cuncti & l. Quosdam Cod. de metallar. lib. 11. Eodemque facit text. *in l. 3. §. ult & in l. seq. ff. de reb. eor. qui sub. tut. vel cur. sunt*, ubi diserte asseritur, quod privatis liceat fodinas possidere, & † Ulpian. *in* 35
l. Magis puto eod. tit. hanc ob causam subjicit alienationem earum fodinarum prohiberi, si in pupilli fundo sint, nisi decretum magistratus interveniat, & † usufructuarium etiam hujusmodi fodinas in fundo 36
privato, cujus usumfructum habet, facere posse apparet *ex d. §. Item si lapidicinas d. §. inde est quæsitum & d. §. si vir.* Constituit † quidem Afflict. *in hoc cap. unic.* 37
num. 11. differentiam inter auri argentique fodinas, & alias, quasi hoc jus non ad illas, sed ad solas has pertineat, & illæ tam in privato quam publico loco inventæ simpliciter sint Principis. Sed ut alia taceam, refutatur ea sententia cumprimis per expressos textus *in d. §. inde est quæsitum & d. §. si vir.* in quibus nominatim etiam auri & argenti fodinarum fit mentio, & in his idem quod in aliis fodinis statuitur.

Adeo vero, quę de privatorum jure in privatis modo dixi, vera sunt, ut licet † alias invito domino non 38
licet alienam domum vel fundum ingredi, & contra faciens injuriarum teneatur *l. 3. ff. de acquir. rer. dom. & l. injuriar. ff. de injur.* tamen † ad metallum eruen- 39
dum alienum fundum ingredi & ibi fodere permissum sit. *l. Cuncti & l Quosdam* ac utrobique gloss. & Joan. de Plat. *C. de metallar. lib. 11.* Isern. *in hoc cap. unic. nu. 70. &* Afflict. *in verb. argentariæ nu. 8. idem decis. 321. num. 14.* Jacobin. *in verb. Et cum argentifodin. num. 2.* Azo. *in summ. C. de metallar. num. 5.* Hartman. *d. obs. 1. num. 2.* addens eo facere etiam text. *in l. omnis in fin.*

Cod.de aquaduct.lib.11. God.*conf.2.num.9.* Bosſ.*d.nu.1.* Rosenth.*d.concluſ.38.nu.1.* Schneidw. *de feud.part.2.* *num.106.& ſeq.* Peregrin.*d.tit.2.nu.fin.* Et ſane quemadmodum magna habetur ratio publicæ utilitatis in hac metallaria materia, ut ex *l.1.Cod. de metallar.lib.11.* & ex iis, quæ ſupra diverſis locis dicta ſunt, manife-
40 ſtum evadit, ſic † & hic de fundo alieno & invito domino eadem utilitas publica, ut ratio decidendi, attendenda eſt, eamque rationem pleriq; etiam omnes
41 Dd. jam citatis locis recte adducunt. Atq; ideo † non refragatur, quod quis alienum fundum venandi vel aucupandi gratia ingredi invito domino non poſſit *l.Quod enim. §. Nec interest ff. de acquir.rer.domin. §. Feræ verſ.plane.Inſtit.de rer.diviſ.* quia longe alio ratio eſt fodinarum, quam venationum & aucupiorum, cum quod de publica utilitate ratione fodinarum modo dictum eſt, non habeat locum in venationibus & aucupiis, ut quæ privatam potius quam publicam uti-
42 litatem concernunt. Similiter † non obſtat *l.venditor. §.ſi conſtat.ff.communia prædior.* non permittens invito domino in alieno fundo ex lapidicinis lapides cædere, niſi conſuetudine aliud receptum ſit. Nam non ſolum ejusmodi lapides minori ſumptu & labore parantur, & in ſuperficie reperiri ſolent, ſed & publica ut litus non æque in iis, atque in metallis & pretioſis lapidibus verſatur, ut reſpondent Caſtrenſ. *in d.l.fructus* alias *divortio. §.ſi vir. num.4.ff. ſolut. matrimon. & conſ.4.nu.1. in fin. & conſ.23. num.2. lib.2.* Cæpoll.*d. c.22.num.4.verſ. Nec obſtat.* & Hartm.Hartm. *d.obſ.1. nu.9.* & alii ſupra de pretioſis lapidibus citati.

43 Verum † hæc utilitas publica eam vim & effectum non habet, ut Principi non etiam in fodinis in fundo privato repertis regale jus competat, ſive fundus ille alicu-

alicujus proprius, ſive alienus ſit, ſiquidem ei fiſcove ejus certa ex ejusmodi fodinis debetur portio *d.l.2.& d.l.cuncti. Cod. de metall. lib.11. & l.2. l.ob metallum l.cuncti. & l.hi quibus. Cod. Theodoſ. eod.tit.* Eoque referri ſolet ab Interpretibus, quod eſt de publico vectigali metallorum *in d.l.inter publica.§.fin.de verb.ſignif.* Hæc † portio canon metallicus nuncupatur *in d.l.2. C.de metall.& d.l.ob metallicum. C.Theodoſ.eod.* Fit autem hujus portionis ſive canonis ita mentio *in d.l.cuncti. C.de metall. & d.l. Hi quibus & d.l.cuncti. C. Theod. eod.* ut decima eſſe dicatur. 44

Proinde † hanc decimam illam portionem eſſe, 45 quæ fiſco ex fodinis debetur, ejusque reſpectu fodinas in privatorum etiam venis ubicunque locorum repertis ad regalia pertinere, & potius hanc ipſam decimam eſſe regale in ejusmodi fodinis, tradunt crebriore conſenſu Dd. *in hoc cap.unic. & d.l.cuncti, C.de metallar.* Chaſſ. *in conſuetud. Burgund. rubr.1. §.1. in verb. Eſtaves.num.14.* gloſſ.& Rebuff. *in l.inter publica.§.fin.ff.de verb.ſignif.* Petr. Gregor. *in ſuo ſyntagm. lib.3.cap.17.nu.4.* Joan. Garzia. *de expenſ.cap.22.nu.47.* Peregr. *de jur.fiſc.lib.4.tit.2.num.11.* Boſſ. *tit.de metall. num.3.* Choppin. *de leg. And.c.71.nu.1.* Afflict. *deciſ.321. num.5.11.& 14.* ubi ait, ſententiam hanc communiter a Dd. eſſe approbatam, & addit *nu.20.* in quadam controverſia ventilata in ſacro Neapolitano concilio, ſe ut unum ex conſiliariis votaſſe pro hac ſententia, & in eodem voto extitiſſe quinque Dd. & conſiliarios ejus ſacri judicii, licet in contraria ſententia fuerint Fiſcales, de quibus ut fiſco ratione officii magis addictis, id non eſt mirum, ideoque Iſern. etiam *in hoc cap. unic. num 71.* refert fiſcales in eodem regno Neapolitano in ea contraria ſententia. Inter eos vero, qui ejus-

modi decimam fiſco deberi ſentiunt, ſunt etiam Germaniæ Juris conſulti Henning. Gœden. *conſ. 2. nu. 10. & conſ. 3. n. 8. & 9.* Mynſing. *conſ. 3. nu. 12.* Schneidw. *de feud. part. 2. nu. 104. 105. & idem in §. conſtituitur nu. 5. Inſtit. de uſufruct.* Ferrar. Montan. *de feud. lib. 5. cap. 7.* Zaſius *conſ. 16. num. 6. lib. 2.* Borcholt. *in hoc cap. unic. num. 87.* Knichen. *de Saxonic. non provocand. jur. cap. 5. in verb.* Berg-vnd Saltzwerck / *num. 106.* Schurff. *conſ. 26. cent. 1.* Weſemb. *de feud. cap. 12. nu. 5. & conſ. 45. num. 24. & conſ. 60. num. 30.* Hartm. *lib. 2. tit. 24. obſerv. 1. nu. 8.* Roſenth. *de feud. cap. 5. concl. 88. nu. 7.* Rauchbar. *quæſt. 22. n. 51. part. 1.* Jacob. Schultes in addit. ad Coler. *deciſ. 98. nu. 16.* addens Interpretes fere communi ſuffragio hoc ſtatuere.

46 Non † obſtat huic ſententiæ de decima fiſco competente ex metallis in privato fundo repertis, quod *in hoc cap. unic.* nulla diſtinctio, inter publicum & privatum fundum adhibeatur, nec decimæ ulla fiat mentio. Nam diſtinctione etiam ſupradicto modo facta, verum manet, quod fodinæ argenti, & aliæ, ſint de regalibus, idque de publico loco ſimpliciter, in privato autem ex certa cauſa reſpectu decimæ fiſco debitæ ita

47 ſe habeat. Et quod non † ſit per *hoc cap. unic.* reliquum jus correctum, ſupra de decima citati Dd. tenent, qui ex fodinis in privato fundo repertis ſolam decimam fiſco deberi tradunt, & expreſſe præter alios id aſſerit, Zaſ. *d. conſ. 16. num. 67. lib. 2.* addens, non debere leges corrigi, quæ privato jus in ſuis prædiis concedunt, dicuntque Iſern. *in hoc cap. unic. ſub. num. 70.* & Afflict. *d. deciſ. 321. num. 10.* amantibus Deum non eſſe dicendum, *hoc cap. un.* corrigere jus vetus, & in dubio contra fiſcum judicandum eſſe, reprehenduntque utrobique fiſcales regni Neapolitani contra ſentientes.

Obſer-

Obſervandum vero hic eſt, quæ ſupra de metallis, in privato proprio vel alieno fundo repertis, & decima ſolvenda dicta ſunt, multifariam reſtringi & varias habere limitationes. Nam primum † de alienis 48
ædibus certum eſt, quod ſub iis metalla fodere non liceat, Textus eſt expreſſus *in d. l. quosdam. Cod. de metallar. lib. 11.* ubi ratio additur, quod ipſa fundamenta ejusmodium ædium ita labefactentur, ideoque in ſpecie de marmoribus prohibetur, ne, etiamſi ſub ędificiis lateant, perquirantur, & Bartol. ibid. prædictam labefactationem fundamentorum vocat deſtructionem ædium.

Secundo † generaliter tenendum eſt, quod invito 49
domino fundi metalla fodi in alieno fundo non poſſint, ſi cum magno & non levi damno ejus id fiat. Andr. de Iſern. *hic num. 70.* Afflict. *d. deciſ. 321. num. 6.* Roſenth. *d. cap. 5. concluſ. 90. nu. 2.* Caſtrenſ. *in l. ſi venditor. §. ſi conſtat. num. 3. ff. commun. prædior. & in d. l. divortio. §. ſi vir. num. 4. ff. ſolut. matrimon. & conſ. 23. nu. 2. verſic. conſtat autem lib. 2.* qui utrobique de læſione ſuperficiei loquitur, ut & Boſſ. *tit. de metall. num. 1.* Jacob. *in verb. cum argentifodinis. num. 2. verſ. contrariam ſententiam* Hartman. Hartmann. *d. obſerv. 24. num. 5.* Læſio vero † ſuperficiei merito pro magno 50
damno habetur, idque confirmatur per *d. l. quosdam.* & eo, quod dominus fundi decimam tanquam intereſſe & in compenſationem incommodi ſui conſequatur, ut infra oſtendetur, ideoque etiam illorum Dd. opinio, qui ſimpliciter damni meminerunt, & admittunt, ut in alieno fundo ſine eo fodiatur, nec expreſſe requirunt, ut ſuperficiei læſio, vel aliud magnum ſit damnum, ita reſtringenda eſt, ut damni verbo magnum intelligatur. Ex his Dd. ſunt gloſſ. *in d. l.*

quos-

quosdam. Azo.*in summa.Cod.de metallar.nu.5.* Afflict. *in hoc cap.unic.verb.argentariæ num.2.* Etsi vero etiam *l.fluminum §.fin. & l.proculus ff. de damn.infect.* iis quæ jam dicta sunt obstare videantur, tamen hæc objectio eo ipso satis refutatur, quod hic agamus de prædio alieno, & quidem vicino, legesque ac Dd. expresse loquantur de eo, qui in suo fundo tantum quid facit.

51 Tertio † si ipse dominus onus eruendi metalla ex suo fundo subire velit, alius invito eo ad fodiendum non admittitur, sed dominus ei præferendus est, Matth. de Afflict. *in hoc cap. unic. in verb. argentariæ num.7. & d.decis.321.num.14.* Castr.*in d.l.venditor. §. si constat num.3.ff.commun.prædior. & in d.l.divortio §. si vir.nu.4.ff.solut.matrim.* Boss.*de metall.& argentifod. num.1.in fin.* Cæpol.*de servit.urban.cap.22.num.4.* & dicit Afflict. *d.num.7.* hoc esse secundum naturalem rationem, idque comprobat Boss.*d.loc.* Confirmatur etiam hæc sententia eo, quod, cum ob utilitatem publicam quis ad fodiendum alienum fundum invito domino ingredi possit, ea causa cesset, si dominus ipse fodere, & publicum bonum hac ratione promovere velit.

52 Verum † si res non fuerit integra, sed alius prævenerit, fodiendoque sumptus & laborem sustinere cœperit, & venam in suo fundo invenerit, quæ sub alieno fundo extendatur, hanc ipsam venam in eodem fundo invito domino persequi poterit, *d.l.cuncti. & l.quosdam Cod. de metallar. lib.11.* Nec facit negotium, quod metalla fructus fundi esse dicantur, ut supra ostensum est, quia tum demum id ita se habet, cum ea jam reperta sunt, & fodinæ exercentur, eoque pertinet textus expressus *in l.in lege ff.de contrahend.empt.* dicens nullas esse lapicidinas, nisi quæ apparent & cædun-

cæduntur. Et licet ex *l.venditor §.si constat ff. comm. prædior.* etiam videatur contrarium decidi posse, tamen illam non obstare ex iis, quæ supra de ea dicta sunt, apparet.

Amplectuntur autem hanc nostram sententiam etiam Afflict. *in hoc cap. unic. in verb. argentaria. nu.5. & d.decis.321.num.15.* Castrens. *d.cons.3.num.4. vers. Nec obstat & vers. seq. in fin.* Cæpoll. *d.cap.22.num.4.* Henning. Gœden. *cons.3.num.18.19. & 20.vers. Igitur videtur.* Hartman. Hartman. *d.obs.1.nu.6.* Schneidw. *d.part.2.num.107.* Boss. *d.tit.de metall. & argentifodin. num.5.* Rosenthal. *d.conclus.90.num.6.* ubi addit, hic etiam consuetudinem eorum locorum attendendam esse, in quibus præfertur is, qui priorem investituram & concessionem nactus est: Atque † aliter etiam de 53
jure communi se res habet in vena aquæ, cum eam vicinus meus in suo fundo fodiendo mihi præcidere possit *l.si in meo ff. de aq. pluv. arcend. l.fluminum. & l.Proculus ff. de damn. infect.* Hartman. Hartman. *d. observat.1.num.7.* Castrens. *d.cons.3.num.4. vers. unde potest.* Gœden. *d.cons.3.num.20. versic. ad contrarium respondetur.*

Quarto † non potest quis alienum fundum ingre- 54
di ad fodiendum ea, in quibus cessat utilitas publica, & quæ in superficie inveniuntur *d.l. venditor. §. si constat. ff. comm. prædior.* de qua re supra pluribus actum est.

Quinto † videtur facultas ingrediendi fundum 55
alienum & in eo metalla fodiendi etiam ita restringenda esse, ut opus sit concessione Principis vel investitura, Boss. *de metall. & argentifod. num.1.* Peregr. *d.tit.2.num.14.* De quibus, ut & de *d.l.1. & tot.tit. C.eod.* dubitative loquitur Rosenth. *d.conclus.90.gloss.c.* dum

ait

ait eos Dd. videri hoc velle & quod videatur hoc suaderi ex *d.l.1.tit. C.de metallar.*

56 Verum † recte Cujac. *in d.l.1.* expresse & indistincte ait, ea lege constitui, ut liber cuilibet auri effodiendi pateat aditus, modo fisco portio præstetur, & Bart. *ibid.nu.1.* monet, notandum esse, quod cuilibet liceat fodere metallum secundum formam ejus legis, idque ibidem Alexand. in addition. ad eum confirmat, allegando Castrens. *in d.l. Divortio. §. si vir.* qui *num.4.* generaliter tenet, cuilibet licere fodere in fundo privato. Et gloss. etiam *in d.l.1. in verb. compares*, asserit ita eam legem loqui, quasi dicat, *Quicunque volt, hoc faciat.* Neque ulli Dd. *in hoc cap. unic.* tradunt, concessione vel investitura aliqua opus esse, imo Isern. reprehendit Fiscales regni Neapolitani pro fisco in ea sententia existentes, idque etiam facit Affl. *d.decis.321. num.14.* ubi addit, etiam alios consiliarios Concilii Neapolitani ab iis dissentisse.

Præterea, ut juris etiam textibus hæc sententia confirmetur, quemadmodum textus *in d. l.1.* utitur universali verbo *Quicunque*, sic & textus *in d.l.cuncti.* utitur universali verbo *Cuncti*, etsi ad concessionem vel investituram à Principe impetrandam coarctatio fieret, jus reliquum, indistincte inventionem & fossionem in fundis propriis & alienis admittens, nec ullam authoritatem aut concessionem Principis re-
57 quirens corrigeretur, cujusmodi † correctio in dubio evitanda est, *l.præcipimus.in fin. Cod.de appellat.* Et esset contra ea, quibus supra ostensum est, non esse jus vetus de libertate fodiendi metalla in privatorum fundis & decima fisco præstanda per constitutionem Friderici *in hoc cap.unic.* abrogatum.

58 Illud † alioqui certum est, non deesse loca, in qui-

bus

bus consuetudine receptum est, ut per concessionem vel investituram quis id consequatur, idque ita testatur etiam Rosenth. *d.loc.* Generali vero & notoria consuetudine per totam Germaniam observari, ut in privato etiam fundo sive alieno sive suo metalla quærere & fodere non liceat sine concessione vel investitura Principis, asserit Reinhard. *jur.civil. & Saxon. differt.144.lib.2.* & Coler. *decis.89. num.3. & 9.* idque testatur etiam Knichen ex Zobel. *different.42. num.8. & seqq.part.2.* & Schneidwin. *d.part.2.num.105.* Sed prædicta *decis.89.* non est Coleri, sed Reinhardi ex *d. differ.144.* de verbo ad verbum Coleri decisionibus, post mortem ejus editis, inserta, & Schneidw. *d.loc.* nullam facit ejusmodi consuetudinis mentionem, similiterque omnes reliqui Germaniæ Jurisconsulti supra adducti ita de facultate quærendi & fodiendi metalla in privato suo & alieno fundo loquuntur, ut ejusmodi consuetudinis contrariæ non meminerint, & Rosenth. dum *jam citato loco* dicit, in aliquibus locis observari, ut statim petatur investitura vel privilegium metalla in alienis fundis effodiendi, eo ipso negat eam de privato fundo & maxime inventoris proprio consuetudinem esse generalem, idque ita etiam dici potest de Heigio *quæst.13.num.35.part.1.* ubi de ea re solius consuetudinis Saxonicarum ditionum mentionem facit.

Sexto † si in alieno fundo metalla fodiantur, non 59
solum fisco debetur decima, de qua supra dictum est, sed etiam dominus fundi suam habebit decimam. Textus est expressus *in d.l.cuncti.* atque id ita tradunt etiam gloss. Bart. & Dd. *ibidem* Azo. *in summ. Cod.de metallar.num.3.* Gœden. *consil.2.num.9.* Schneidw. *d. part.2. num.106.* Mynsing. *respons.39. num.15. & 16.*

Knich.

60 Knich. *de Saxon.non provoc.jur.num.106.* Hanc † decimam autem non esse vere decimam, sed interesse pro quaqua læsione, tradit Gœd.& Schneidw. *dictis*
61 *locis.* Quod † si vero in publico fundo metalla reperiantur, duas decimas Principi deberi tradit Isern. *in hoc cap.unic. num.70.* gloss.*in prior. opin.in d.l.cuncti.*
62 Azo. *dicto loco.* Verum † tales fodinæ simpliciter sunt de regalibus Principis, & eo respectu totæ ad eum pertinent, ut supra ostensum est. Si præter decimam, quæ fisco debetur, Principi sola alia decima ideo, quod fundus sit publicus, competeret, consequeretur eum excepta decima fisco debita, non pluris juris habere in fodinis, quoad publicum fundum, quam privatum hominem, quoad suum, & totum illud residuum commodum, quod ex fodinis in publico fundo repertis perciperetur; ad inventorem spectaret, etiamsi maximum esset. Et certe *d.l.cuncti.* duarum decimarum ita meminit, ut expresse de solis privato-
63 rum fundis loquatur, & † constat ob diversitatis rationem à separatis non inferri, nec ab uno ad aliud extensionem admitti. *l.fin.ff. de calumniat. l.neque natales. Cod.de probat. cum simil.b.* Repugnant etiam superiori sententiæ supra de decima fisco debita allegati Dd. qui de solo privatorum fundo loquuntur, nec innuunt Principi etiam aliquam decimam deberi, si in ejus fundo metalla reperiantur. Neque Bart.& alii Dd. *in d.l. cuncti.* meminerunt duarum decimarum, quæ Principi debeantur, excepta gloss. in priori à se prolata opinione, contra quam tamen alteram
64 adducit, præferturque † inter diversas opiniones illa, quæ ultimo loco profertur, Felin. *cap.1. num.15. de constitut.* Neguzant. *in tractat. de pignor.in 4.memb.2. princ.nu.117.* Tiraquell.*de retract.part.1.§.1.gloss.7.nu.1. & §.20.*

& §.20.gloss.1.num.65. ubi hoc communiter receptum esse dicit.

Septimo si † dominus vel alius inventor metallorum, postquam semel fodere cœpit, vel omnino desinat, vel moram trahat, Princeps invito domino fodiendi facultatem habet, idque per metallarios expedire potest, Boss. *tit. de metall. & argentifod. num.5.* Rosenth. *d.cap.5.conclus.89.num.5.* Atque hoc eo confirmatur, quod publica utilitas in fodinis versetur, & ipsius etiam Principis ratione decimæ, quæ ipsi in privatis fundis debetur, intersit, ut metalla ibi fodiantur. Cujus interesse tanta habenda est ratio, ut si † domino fundi fodere nolente alii cum Principe concurrant; hic illis sit præferendus, cum generaliter juris sit † in concursu plurium anteponendum esse eum, qui potius jus habet *l.si quæ sunt.ff.famil.hercis.l.pen.in pr. C.de adopt. cum simil.b.* idq; cumprimis in Principe ex aliqua causa potius jus habente sibi locū vendicet. 65 66 67

Quod si † vero fundi domino fodere nolente soli privati concurrant, & unus alteri cedere nolit, merito simul admittuntur, si res communionem ferat, cum præsertim non solum de jure communi scripto de fodinis societas iniri possit *l.1.in princ.ff.quod cujusque universitat. nom.* sed & usus comprobet, plures etiam quam unum operam & impensas in fodinas recte conferre; & societatem contrahere. Sin autem communio locum habere non possit, & unus alteri præferri velit, magis dubium est, quid statuendum sit, & sorti quidem res committenda videtur ob *l. cum ambo. ff. de judic. l. si quæ sunt. ff. famil. hercisc.l. generaliter. §. quid ergo si plures. ff. de fideicom. libert.l.cum duobus. Cod.commun.de legat.l.1. Cod.de his qui se defer. lib.10.l.2. in princ. C.quando & quib.quart.* 68

pars lib. eod. Existimaverim tamen ad judicis potius officium recurrendum, & hoc sorti præferendum esse, ut judex, ponderatis circumstantiis, certi aliquid statuat, per textum in *§. eadem. Instit. de offic. judic. l. item Labeo. §. 1. l. hæredes. §. pen. l. Mævius §. pen. & ult. ff. famil. hercisc. l. judicem. ff. commun. divid. l. ad officium. Cod. eod. cum similib.* ex quibus certum est, generaliter & regulariter juri consonum esse, quod ad judicem controversiarum decisio pertineat, nec in ea
69 sorti aliquid tribuendum sit, proinde † per sortem rem non esse dirimendam, nisi in casibus jure expressis, tradunt Bart. *in d. l. 2. num. 6. & ibid.* Bald. *num. 3.* Cott. *in memorialib. verb. sors. in princ.* Joan. Fichard. *consil. 12. num. 21. & seqq. lib. 1.* Jas. *in l. si duobus. num. 9. Cod. commun. delegat.* dicens dictum Baldi de controversia non per sortem sed judicem terminanda cordi fixum tenendum esse Alciat. *in l. 2. §. ex his. num. 25. vers. sed ista opinio. ff. de verb. oblig.* ubi ait, id sortis judicium esse periculosum, & subjectum fortunæ, non rationi, ideoque non esse trahendum ad consequentias, & Jul. Ferret. *consil. 1. vers. Alii autem.* inter cætera asserit, tutissimum esse, ut sorti nihil committatur, nisi in casibus jure expressis. Sic etiam Oldendorp. *class. 4. act. 22. num 10. vers. cæterum* ait, quod de jurejurando dicitur, idem circa sortes quoque esse observandum, ne scilicet iis sicut cibo quotidiano, sed velut condimentis utamur, ad ultimum quæstionis definiendæ subsidium ac necessitatem.

Neque obstant hic *d. l. cum ambo*, & aliæ supra allegatæ leges, sortis mentionem facientes, quia loquuntur de casibus singularibus, specialiterque jure expressis, & in quibus judex habita ratione circumstantiarum rem dirimere non potest. Ponderandum

etiam

etiam in proposita quæstione singulariter est, quod in fodinis publicæ utilitas versetur, ideoque tanto periculosius & minus admittendum sit, ut res sorti committatur, cum fieri possit, ut per sortem præferatur, qui ad operam præstandam, vel ad sumptus sufficienter faciendos minus idoneus sit, cui rei per judicem causa cognita, & circumstantiis consideratis, occurri potest. Præterea † etiamsi res non con- 70
cernat publicam utilitatem, tamen cumprimis eo casu ad sortis judicium non potest recurri, quo de tertii præjudicio agitur *l. hujusmodi. §. fin. ff. de leg. 1. & ibi* Bart. *num. 1.* Alexand. *num. 2. vers. propter aliam rationem* Jas. *num. 10.* Bald. *in d. l. 2. num. 3. Cod. quando & quib. quarta pars. lib. 10.* Bart. *in d. l. si duobus. num. 1. C. comm. de leg. & ibid.* Bald. *num. 5.* Castrens. *in princ.* Salicet. *num. 3.* Cyn. *num. 4. in fin.* Angel. *num. 1.* Jas. *num. 10.* Alberic. de Rosat. *num. 1.* rationem assignans, quod alienum præjudicium non sit judicio fortunæ committendum. Carol. Molin. *in consuet. Paris. tit. 1. §. 1. gloss. 8. num. 24.* qui simul testatur ita tenere omnes scribentes *in d. l. hujusmodi. §. fin.* Jam vero in proposita quæstione ipsius Principis, ut tertii, propter decimam sibi debitam interest, ne res per sortem dirimatur. Octavo † licet quicquid ex fodinis, in suo 71
vel alieno fundo privato inventis, præter decimam, fisco & domino fundi debitam, residuum est, ad inventorem pertineat, tamen hoc ita restringitur, ut si vendere residuum illud velit, fisco vendere teneatur, & hic aliis præferatur text. est in *d. l. 1. Cod. de metallar. lib. 11. in verb. fisco potissimum distrahi debere,* idque ibi notat. Bart. *in princ.* & Azo *in summ. ejusd. tit. num. 7.* atque inter privilegia fisci refert Chassan. *de glor. mund. part. 5. considerat. 24. num. 121.* Chopin. *de*

pars lib. eod. Existimaverim tamen ad judicis potius officium recurrendum, & hoc sorti præferendum esse, ut judex, ponderatis circumstantiis, certi aliquid statuat, per textum in §. *eadem. Instit. de offic. judic. l. item Labeo. §. 1. l. hæredes. §. pen. l. Mævius §. pen. & ult. ff. famil. hercisc. l. judicem. ff. commun. divid. l. ad officium. Cod. eod. cum similib.* ex quibus certum est, generaliter & regulariter juri consonum esse, quod ad judicem controversiarum decisio pertineat, nec in ea
69 sorti aliquid tribuendum sit, proinde † per sortem rem non esse dirimendam, nisi in casibus jure expressis, tradunt Bart. *in d. l. 2. num. 6. & ibid.* Bald. *num. 3.* Cott. *in memorialib. verb. sors. in princ.* Joan. Fichard. *consf. 12. num. 21. & seqq. lib. 1.* Jas. *in l. si duobus. num. 9. Cod. commun. delegat.* dicens dictum Baldi de controversia non per sortem sed judicem terminanda cordi fixum tenendum esse Alciat. *in l. 2. §. ex his. num. 25. vers. sed ista opinio. ff. de verb. oblig.* ubi ait, id sortis judicium esse periculosum, & subjectum fortunæ, non rationi, ideoque non esse trahendum ad consequentias, & Jul. Ferret. *cons. 1. vers. Alii autem.* inter cætera asserit, tutissimum esse, ut sorti nihil committatur, nisi in casibus jure expressis. Sic etiam Oldendorp. *class. 4. act. 22. num. 10. vers. cæterum* ait, quod de jurejurando dicitur, idem circa sortes quoque esse observandum, ne scilicet iis sicut cibo quotidiano, sed velut condimentis utamur, ad ultimum quæstionis definiendæ subsidium ac necessitatem.

Neque obstant hic *d. l. cum ambo*, & aliæ supra allegatæ leges, sortis mentionem facientes, quia loquuntur de casibus singularibus, specialiterque jure expressis, & in quibus judex habita ratione circumstantiarum rem dirimere non potest. Ponderandum

etiam

etiam in proposita quæstione singulariter est, quod
in fodinis publicæ utilitas versetur, ideoque tanto
periculosius & minus admittendum sit, ut res sorti
committatur, cum fieri possit, ut per sortem præfe-
ratur, qui ad operam præstandam, vel ad sumptus
sufficienter faciendos minus idoneus sit, cui rei per
judicem causa cognita, & circumstantiis considera-
tis, occurri potest. Præterea † etiamsi res non con- 70
cernat publicam utilitatem, tamen cumprimis eo ca-
su ad sortis judicium non potest recurri, quo de ter-
tii præjudicio agitur *l. hujusmodi. §. fin. ff. de leg. 1. &*
ibi Bart. *num. 1.* Alexand. *num. 2. vers. propter aliam ra-*
tionem Jas. *num. 10.* Bald. *in d. l. 2. num. 3. Cod. quando &*
quib. quarta pars. lib. 10. Bart. *in d. l. si duobus. num. 1. C.*
comm. de leg. & ibid. Bald. *num. 5.* Castrens. *in princ.*
Salicet. *num. 3.* Cyn. *num. 4. in fin.* Angel. *num. 1.* Jas.
num. 10. Alberic. de Rosat. *num. 1.* rationem assignans,
quod alienum præjudicium non sit judicio fortunæ
committendum. Carol. Molin. *in consuet. Paris. tit. 1.*
§. 1. gloss. 8. num. 24. qui simul testatur ita tenere omnes
scribentes *in d. l. hujusmodi. §. fin.* Jam vero in propo-
sita quæstione ipsius Principis, ut tertii, propter de-
cimam sibi debitam interest, ne res per sortem diri-
matur. Octavo † licet quicquid ex fodinis, in suo 71
vel alieno fundo privato inventis, præter decimam,
fisco & domino fundi debitam, residuum est, ad in-
ventorem pertineat, tamen hoc ita restringitur, ut
si vendere residuum illud velit, fisco vendere tenea-
tur, & hic aliis præferatur text. est in *d. l. 1. Cod. de*
metallar. lib. 11. in verb. fisco potissimum distrahi debere,
idque ibi notat. Bart. *in princ.* & Azo *in summ. ejusd.*
tit. num. 7. atque inter privilegia fisci refert Chassan.
de glor. mund. part. 5. considerat. 24. num. 121. Chopin. *de*

doman.Regn.Gall.lib.2.tit.29.nu.4. Debet tamen competens pretium à fisco solvi, ut additur *in d.l.1.*

72 Nono † competit Principi etiam illa prærogativa ac potestas, ut metallicarum operarum exercitium mandatis suis promovere, & inspectores constituere possit, ne fraus aliqua quoad decimam committatur, *argum.l.sita.§.1.ff.de usu & habit.* Capell. Tholos. *decis.19.* Schurff. *cons.26. in fin. cent.1.* Heig. *quæst.13.*
73 *num.51. part.1.* qui † *ibid. num.50.* scribit eos, qui non graviter operas metallicas promovent, sed fodinas incultas jacere permittunt, postea commoda earum fodinarum privari ex Electorali Saxoniæ constit. me-
74 tallica. *artic.61.66.73.* & † *num.51.* addit, id recte fieri & ostendit juri communi consentaneum esse per *l. quicunque. Cod. de omni agr. desert. lib.11.* ex qua olim agrorum desertores puniebantur, & possessionibus, quas reliquerant, privabantur, de qua re ibidem pro majori confirmatione addit Menoch. *de recuper. poss. remed.13. num.76.* Sane cum in eo ut negligentia & abusus in fodinis avertatur, publica utilitas flagitet juxta ea, quæ supra de hac utilitate dicta sunt; & nonnullis locis per hujusmodi negligentiam & abusum magnopere peccari experientia testatum faciat, eo magis pœna & publica inspectione contra negligentes & abutentes non solum in Saxonia sed & aliis locis opus est, & in quadam gravissima causa inter principem & alios de hujusmodi negligentia & pœna privationis fusè disputatum esse scio, ejusque causæ actæ legi.

75 Decimo † generaliter tenendum est, diligenter & ante omnia attendendum esse, quod hujus vel illius loci consuetudine de fodinis, quoad decimam ab inter ventoribus solvendam receptum sit. *d.l. venditor.*

§. si constat. ff. communia prædior. l. 2. Cod. de metallar. lib. 11. idque præter Dd. *in hoc cap. unic. & in d. l. 2.* variis locis inculcant alii ex quibus sunt etiam Castrens. *in d. §. si constat. nu. 3.* Afflict. *d. decis. 321. nu. 3. & 17.* Mynsing. *d. respons. 39. num. 12. 16. & 17.* Wesenbec. *d. consil. 60. num. 30.* Schneidwin. *d. part. 2. num. 106.* Rauchbar. *quæst. 22. num. 10. part. 1.* Ferrar. Montan. *de feud. lib. 5. cap. 7. versic. ex rebus metallicis.* Gœden. *cons. 2. num. 2.* Boss. *tit. de metall. & argentifod. num. 7.* Sic Isern. *in d. cap. unic. num. 70.* refert, in calabria esse venas metallicas, quæ certo modo sunt curiæ, hoc est fisci. Sic in Germania reperiuntur loca, in quibus non observantur ea, quæ supra ex jure communi de fodinis dicta sunt, ut ex parte etiam supra monuimus. Generali † vero consuetudine fodinas omni ex par- 76
te regalibus annumerari indistincte tam de iis, quæ in privatis, quam quæ in publicis fundis inveniuntur, asserit Jacob. Schultes *in addit. ad d. decis. 98. num. 17.* & eam assertionem de tali consuetudine opponit communiori Dd. sententiæ, qua ex fodinis in privato fundo inventis tantum decima fisco debetur, & quam ipsemet etiam à Dd. frequentiori consensu fere approbari testatur, additque plerosque ex iis extra Germaniam vixisse, & eam ad Germanos Jureconsultos nihil attinere, cum tamen Germani eandem sententiam amplectantur, & ex his sint supra adducti celeberrimi Jurisconsulti Henning. Gœden. Mynss. Schneidw. Ferrarius Montanus, Zasius, Schurffius, Hartmannus Hartmanni, Vulteius, Rosenthal & Rauchbarus, iique ejusmodi generalis consuetudinis in aliis locis vel etiam in Germania extantis nullam omnino mentionem faciant.

Quæstionis † autem est, ut valeat & attendenda sit 77

consuetudo, ut privatus vel etiam aliquis à Principe deputatus in alieno fundo invito domino ita metalla quærere & fodere queat, ut domino fundi nihil ratione interesse vel damni præstetur ac refundatur? Ad hanc quæstionem respondet Afflict. *in hoc cap. unic. num.7. & d.decis.321. nu.16.* & Alberic.de Rosat. *in d. §.si constat.num.2. versic. item quæris*, non valere, addens, ne quidem per rescriptum id fieri posse, & repugnare talem consuetudinem juri gentium ac naturali, & similiter Afflict. *d.locis* negat esse rationabilem, & *d.nu.16.* addit, ex Bald.*in d.l.sicut.C.de servit.& aq.* eam esse diabolicam.

78 Quod † si vero consuetudo rationabilis sit & talis, quales supra de fodinis attendendam esse diximus, quæritur, quantum temporis actuum frequentia accedente requiratur, ut ea pro introducta & præscripta haberi possit? Et quidem 30. annos requiri tradit Afflict.*in hoc cap.unic.in verb. argentariæ.num.6. & d. decis.321. num.3.& 17.* & post eum Boss.*tit. de metall. num.7.* Mynsing. *d. respons.39. num.12.* Wesenbec. *d. cons.61.num.30.* Rosenth.*d.conclus.90. num.13.* & hanc rationem expresse addunt Afflict. & Mynsing.*d.locis*, quod consuetudo contra jus non sit attendenda nisi 30.annis sit præscripta. Sed re penitius inspecta non immerito, quis dixerit eam sententiam non esse veram. Nam primum ex jure civili nulla lege probatur 30.annos & non plures vel pauciores requiri, quando contra jus consuetudo introducitur. Deinde jure civili non majus quam decem annorum spatium in consuetudine inducenda requiri supra *lib.1.cap.5.*

79 late ostensum est. Verum hic † simul per exceptionem expendendum est, non solum decennium, sed & 30. annorum spacium non sufficere ad consuetudi-

nem introducendam sive præscribendam in præjudicium Imperatoris vel Imperii de fodinis in publico loco repertis, vel de decima ex fodinis in fundo privato repertis fisco debita. Nam quando consuetudo tendit contra jura Imperii & Principi supremo reservata (cujusmodi sunt fodinæ in publico loco repertæ, & decima ex fodinis in privato loco inventis, aliaque regalia) temporis immemorialis spatium necessarium est *cap. super quibusdam. §. præterea. de verb. signif.* cum aliis *in d. cap. 5.* à me adductis.

Undecimo † expresse per auream Bullam Caroli Quarti *cap. 9.* Principibus Electoribus Ecclesiasticis & secularibus omnes fodinæ, in eorum ditionibus, territoriis & eorum pertinentiis, tam inventæ, quam inveniendæ conceduntur, idque ita fit, ut nullam inde decimam præstare teneantur, sed totum illud jus habeant, quod Imperatori competit, idque de iis notant etiam Gœden. *cons. 3. num. 9.* Knich. *de Saxon. non prov. jur. in verb. Ducum cap. 5. num. 108.* Heig. *quæst. 13. num. 29. & seq. part. 1.* Schneidw. *in §. constituitur. nu. 7. Instit. de usufruct.* Wesenbec. *cons. 45. num. 24.* Rauchb. *quæst. 22. num. 9. lib. 1.* Coler. *decis. 98. nu. 13.* Choppin. *de Doman. Franc. lib. 1.* & testatur Simon Pistoris *cons. 4. num. 7.* quod extat post consilia Modestini Pistor. *vol. 2.* idem jus Electorem Saxoniæ ex singulari alio privilegio habuisse. 80

Duodecimo † sunt hodie & alii Principes, Comi- 81
tes aliique, qui ex peculiari concessione & privilegio Imperatoris eadem prærogativa gaudent, ut fodinas tanquam regale habeant sine onere decimæ ab iis fisco Imperatorio solvendæ. Non † tamen hujusmodi 82
jus concessione consequitur, qui investitus est mero & mixto Imperio, Wesenbec. *d. cons. 45. nu. 27.* Gœd.

83 *conf.2.num.9.* Rosenth. *d.cap.5.concluf.91.nu.3.* vel † de omnibus feudi utilitatibus & juribus Heig. *quæft.13.*
84 *num.30.* Myhsing. *refpon.f.39.num.16.* In † specie vero ipsis metallifodinis investito tale jus merito competere dicitur, Rosenth. *d.concluf.91. in fin.* neque aliud velle puto Jacob. *de feud. in verb. cum argentifodinis. num.3.* dum tradit, de salinis & argentifodinis investitum, esse loco ipsius Principis. Et facit, quod vasallus fodinis in specie investitus nilo plus juris haberet, quam habuisset jure communi, ex quo ei in privato fodere licet, si decimam solvat, ut supra ostensum est.
85 Verba † autem accipienda sunt in dubio pleniori & uberiori sensu *l.1.§.1.ff.si ag.vectig.l.legatum.ff.de leg.3.* Zas. *in l.3. §.ex contrario.nu.30.ff. de acq.poss. & conf.12. num.47. lib.1.* (ubi ait hanc esse receptissimam juris
86 doctrinam) & † cum effectu, neve supervacanea sint *l.1.§.Hæc verba.* ubi Dec. *num.1.ff.quod quisque jur.l.si*
87 *quando. in princ. ff. de leg.1.* adeo † ut potius improprianda sint, quam ut superfluitas quædam inducatur. Cephal. *confil.369. num.64.* Surd. *confil.325. num.6.* Grat. *conf.94.num.33.lib.2.* Cravett. *in refponf.pro genero.num.312.*.

88 Si † vero quis nec ab Imperatore, nec ab alio, jus fodinarum & decimæ ex iis percipiendæ habente, fundo aliquo investitus est, & fodinæ in eo fundo, inveniuntur, locum habebit, quod supra de decima fisco debita dictum, in eo vero quod reliquum est, vasallus idem percipit, quod alii privati in suo fundo ex fodinis ibi repertis consequuntur, cum utile dominium habeat, & fundi etiam incrementa accessionesque ad eum pertineant *cap.unic. §.si quis de manso. si de feud. invest. controv. fuer.* & usufructuarius etiam eas tanquam fructum fundi habeat, ut supra ostensum

est,

est, atque ideo post solutam decimam fisco debitam residuum sibi reservabit; extraneo vero inventore existente decimam duntaxat retinebit, & quod præter alteram fisco competentem superest, illi extraneo, ut inventori, debetur per text. *in d.l.cuncti.* & ibi à Dd.notat.

Decimotertio cum † tempus immemoriale habeat vim privilegii & concessionis Imperatoriæ, Affl. *in cap.1. §.si quis per triginta. num.10. si de feud. controv. sit int.dom.& agnat.* Alex.*cons.52.nu.3.vol.5.* Mynsing. *observ.30.cent.1.*& alii *lib.1.cap.5.num.135.* allegati, merito † & præscriptioni immemoriali eadem vis tribuitur, quam ejusmodi privilegium ac concessionem habere supra dictum est, quod videlicet metalli fodinæ per eam præscriptionem contra Imperatorem etiam ita acquirantur, ut decimæ nomine nihil fisco debeatur, idque in specie de iis ita tradunt Heig.*quæst.30. num.30.part.1.*Zas.*cons.6.num.12.lib.2.* & confirmatur textu *in d.c.super quibusdam. §.præterea. de verb.signif.* & eo ipso, quod generaliter de regalibus juris sit, contra supremum etiam Principem ea immemoriali tempore præscribi, ut *lib.1.cap.5.* ostensum est.

89

90

CAPUT XVII.

De palatiis in civitatibus constitutis.

Summaria.

1. Palatia, non vero placita hic legendum esse.

2. Palatium in legibus civilibus pro sede Imperatoria accipitur.

3. Palatiis Principis non debent cohærere ulla privatorum ædificia.

4. Palatia de regalibus esse idque extendi etiam ad bom-

bombardas, & alia instrumenta ad eorum tuitionem pertinentia.

5. Palatia habere & inhabitare possunt ii, quibus hoc Princeps peculiariter permisit.

6. Palatium ex permissu Principis inhabitans debet in eo manere, nec liberum ei est, ut privatorum domos ad inhabitandum sibi suo arbitrio deligat.

7. Prætoria ab inhabitantibus non debent deseri, ne, si privatorum domos ad inhabitandum sibi deligant prætoriorum reparationem negligant.

8. Prætorii appellatione in constitutionibus denotantur domus magnificæ præsidum, judicumve causa in civitatibus extructæ.

9. Prætorium veteres appellarunt partem villæ latius exstructam & ipsi habitationi patrisfamilias destinatam.

10. Palatium quam variis appellationibus designetur, & quam Carol. Magn. suum palatium fecerit.

11. Palatii sacri comes unde dicatur?

12. De palatinorum & ipsius etiam palatii privilegiis partim in specie partim etiam remissive.

13. Palatinorum nomen generale est.

14. Vox palatium nonnunquam pro Palatinis in Principum constitutionibus accipitur.

15. Comites palatini tandem in Germania ad tantam dignitatem sunt evecti, ut qui ad Rhenum sunt, non tantum sint Principes, sed & inter seculares Electores primas teneant.

16. Iidem sede vacante una cum Electore Saxoniæ sunt vicarii Imperii & soli inter Cæsarem & alios ex aurea Bulla Caroli Quarti sunt judices.

17. Comites etiam palatini hodie sunt, qui habent sibi concessam potestatem vel notarios creandi, vel honoribus

ribus

ribus & famæ restituendi, & plura alia ad supremam Principis potestatem & regalia pertinentia expediendi.

18. Hi dignitate regali carent, appellanturque abusivi & improprii Comites palatini.

19. Civitatum appellatio in hoc cap. unic. accipienda est de majoribus.

20. Palatia quemadmodum in variis aliis civitatibus, sic cumprimis Romæ & Constantinopoli Imperatores habuerunt.

21. Palatia sua Imperatores etiam in variis Germaniæ civitatibus habuerunt, ex quibus sunt etiam Imperialis civitas Aquisgranum nu.22. *Goslaria* nu.23. *Norinberga* nu.24.

25. Principes, Comites & alii superiorem Imperatorem recognoscentes hodie ejusmodi castra extruunt, quæ palatiis Imperatoriis magnitudine & splendore non cedunt.

26. Palatia de quibus Fridericus loquitur, an & quanto tempore præscribantur.

DEcimoseptimo loco inter regalia à Friderico numerantur palatia in civitatibus constituta. Sunt † qui pro *palatia* legunt *Placita*, verum repu- 1
gnant verba textus, & constans omnium codicum lectio, & congruit cum hac Friderici constitutione reliquum antiquitatis Romanæ testimonium, & ipsum jus civile. Nam ex antiquitate constat, olim Augustum & alios Imperatores Romanos in monte Palatino, qui una cum aliis sex montibus sive collibus pomerio urbis Romæ inclusus fuit, suam sedem & palatium habuisse. In † legibus civilibus etiam palatium 2
pro sede Imperatoria haberi, ex diversis locis constat, eoque pertinet *l. unic. Cod. de palat. & dom. dominic. lib.11.* ubi Imperatores Theodos. & Valent. *consecratas,*

tas, inquiunt, *nobis ædes, id est, inclyta, palatia, ab omni privatorum usu & communi habitatione excipimus*, quasi dicant, palatia ejusmodi ædes esse volumus, quæ tantum sint Imperatorum, in quibus nemo, etiam in dignitate constitutus, ullum jus sibi vindicare potest. Eodem spectat text. *in l. Quicunque Cod. de oper. publ.* ubi statuitur, ut si aliquid ad usum privatorum in palatio fabricatum, vel extructum fuerit, hoc ipsum diruatur, negaturque palatium privatorum parietibus
3 coarctandum. Ideoque † Matth. de Afflict. *in hoc cap. unic. in verb. Et palatia num. 4.* recte monet, palatiis Principis non debere cohærere ulla privatorum ædi-
4 ficia. Quæ † cum ita sint, non mirum est, palatia in civitatibus constituta, à Friderico etiam sua constitutione inter regalia referri, & de regalibus ea esse tenent *in hoc cap. unic.* Isern. Afflict. & communiter alii Dd. item Boss. *titul. de regal. num. 38.* Chassan. *de glor. mund. part. 12. considerat. 67.* Rosenth. *de feud. cap. 5. conclus. 88. num. 1.* Choppin. *de doman. regni Franciæ lib. 3. tit. 9. num. 6. in tit. 20. num. 1. versic. huc pertinet.* Vult. *de feud. cap. 5. versic. 17. Palatia* Menoch. *cons. 302. num. 20.* Peregrin. *de jur. fisc. lib. 1. tit. 1. num. 19. & 26. & cons. 3. num. 20.* ubi addit Decian. *in tractatu criminali lib. 8. cap. 2.* qui id extendit etiam ad bombardas & alia instrumenta ad eorum tuitionem pertinentia.

5 Habere † tamen & inhabitare hujusmodi palatia possunt ii, quibus hoc Princeps peculiariter permisit *d. l. quicunque* & est de eadem re text. *in l. ult. C. de offic.*
6 *rect. provinc.* ubi † simul cavetur, si cui datum est, ut inhabitet palatium, hunc debere in eo manere, nec liberum ei esse, ut privatorum domos ad inhabitandum sibi suo arbitrio deligat. Cujus rei ratio hæc additur, ut hac necessitate palatia inhabitantes cogantur eorum

rum reparationi providere, ideoque pœna quinqua-
ginta librarum auri adjicitur, quam pendere teneanturilli, qui cum palatia inhabitent, ea non reparant:
eaque pœna non fisco applicatur, sed ipsius palatii reparationi reservanda esse dicitur.

Fit † autem ibidem mentio etiam prætoriorum, & 7
de iis similiter statuitur, quod ab inhabitantibus non
debeant deseri, ne si privatorum domos ad inhabitandum sibi deligant, prætoriorum reparationem negligant. Magna tamen est inter palatium & præto-
rium differentia: Nam † prætorii appellatione in con- 8
stitutionibus denotantur domus magnificæ presidum
judicumve causa in civitatibus extructæ *l.3. C. de oper. public. l.3. C. de metall. lib. 12. l. ult. C. Theod. de offic. omn.
jud.* veteres † prætorium appellarunt partem villæ la- 9
tius extructam, & ipsi habitationi patrisfamilias destinatam *l. plenum ff. de usu & habit. l. re conjuncti §. 1. & l. Prædiis §. 1. ff. de legat. 3. l. injuriarum §. ult. ff. de injur.*

Palatium † vero est sedes solorum Imperatorum, 10
& sic palatia Καισάρων ἑςίαι, Plutarcho in Galba dicuntur, & ædes Imperatori cōsecratæ appellantur aula Cæsaris *in l. unic. Cod. de palat. lib. 11.* similiter platium nuncupatur aula Cæsaris *in l. ex aula C. de privileg. eor. qui in sacr. palat. milit. lib. 12. & in l. ab omnibus Cod. Theodos. eod. tit.* & divina domus *in l. 1. Cod. de offic. rect. provinc.* item palatium sacrum, & sacratissimum *in d. l. unic.* idque ea ratione fit, qua intuitu Imperatoris largitiones sacræ, scrinia sacra, stabulum sacrum, comitatus sacer, vestis sacra, constitutiones sacræ, vel etiam sacratissimæ appellantur. Sane tanti Carolus Magnus palatia fecit, ut etiam augustissimum & inter regalia Principem locum obtinens Jus monetæ cuden-

dæ

dæ non alio loco, quam in suo palatio exerceri, & ibi monetas cudi voluerit, ut supra *cap.7.nu.18.* ostensum est, ubi etiam ipsa verba ejus in capitulis *titul.de pace. cap.18.* de hac re extantia adducta sunt.

11 Ab † hujusmodi palatio Imperatorio habet is comes suam appellationem, qui sacri palatii comes in constitutionibus Principum appellari solet, & *in d.l.1. Cod.de off. rect. provinc.* comes divinæ domus nuncupatur. Ab hoc palatio etiam palatini dicuntur, qui in palatio Imperatorio militant, & ad aliquod Principis ministerium procurationem sibi commissam ha-
12 bent, de quorum † privilegiis agitur *in C. de privileg. eor. qui in sacro palat. milit. lib.12. & in Cod. Theodos. eod. tit. lib.6.* quemadmodum & de ipsius palatii privilegiis tractat. Chassan. *de glor. mund. part.5. considerat.24. num.125. in §. Hinc videmus &c.* inter alia scribit, nos videre palatia Principum importare talem securitatem, ut offendentes aliquem in illis, capitaliter puniantur: & illud observari in omnibus Palatiis etiam Pontificis, qui tamen præ aliis misericordia uti debet. Et *ibid. §. Et non solum &c.* addit. non solum ipsum palatium tali gaudere privilegio, sed etiam confinia palatii, idque per plura tenere & comprobare Albericum de Rosat. *in l. præsenti C. de his qui ad Eccles. confugiunt*, eumque simul dicere ita communiter observari, & judicatum fuisse per Dominos Parlamenti Parisiensis quodam casu.

13 Nomen † vero palatinorum generale est, uti ex variis locis liquet, cumprimis vero ex *l.1. Cod. de privileg. eor. qui in sacr. palat. milit. lib.12.* ubi Constantinus Magnus, à palatinis, inquit, tam his, qui obsequiis nostris inculpata officia præbuerunt, quam illis, qui scriniis nostris, id est, memoriæ, epistolarum, libellorumque ver-

versati sunt, procul universas calumnias sive nominationes jubemus semotas. Observandum † vero est & illud, vocem *Palatium* nonunquam pro palatinis in Principum constitutionibus accipi, eodem modo, quo verbum *officium* haud raro pro officialibus usurpatur, ut annotat Cujac. *ad rubr. de privileg. eor. qui in sacr. palat. milit. lib. 12.* 14

Palatii † vero Comites tandem in Germania ad 15
tantam dignitatem & eminentiam evecti sunt, ut, qui ad Rhenum sunt, non solum sint Principes, sed inter seculares Electores primas teneant, & † sede vacan- 16
te Imperii sint vicarii una cum Electore Saxoniæ, & soli ex aurea Bulla Caroli Quarti *cap. 5.* in controversiis, inter Imperatorem & alios exortis, judices sint, ita tamen, ut non in sua, sed ipsius Imperatoris causa, ubi & ipse præsens extiterit, judicium instituatur, & ibidem de causa cognoscatur. Sunt † hodie et- 17
iam alii Comites palatii sive palatini, quibus data est potestas notarios creandi, vel famæ & honoribus restituendi, vel etiam spurios legitimandi, pluraque alia ad supremam Principis potestatem & regalia pertinentia, expediendi, de qua eorum potestate actum est *lib. 1. cap. 5. num. 103. & seqq.* Appellantur † autem 18
abusivi & improprii Comites palatini respectu eorum Comitum palatinorum, qui Imperii Principes sunt, & quia alio etiam Comitatu, qui regalis dignitas est, carent. Jas. *in l. 1. nu. 12. in fin. & ibid.* Rip. *nu. 47. ff. de offic. ejus cui mand. est jurisdict.* Bald. Afflict. Alvarott. & Laudens. *in cap. 1. quis dicat. Dux. Com. March.* Boer. *de autorit. magn. cons. num. 110.* Decian. *resp. 9. nu. 22. vol. 1.* Peregr. *cons. 84. nu. 5. lib. 1.*

Quod † autem de civitatibus *in hoc cap. unic.* a Fri- 19
derico additur, non ad quoslibet, sed majores civitates

tates pertinet, Chopp. *de doman. Franc. lib. 3. tit. 20. n. 1.* Chassan. *de glor. mund. part. 12. considerat. 67.* ubi ait, palatia in magnis civitatibus esse debere & solere. In-
20 ter † varias ejusmodi civitates cumprimis est non solum Roma, sed & Constantinopolis, adeo ut hanc etiam urbis suæ palatium vocent Impp. Honorius & Theodos. *in dict. leg. quicunque Cod de oper publ.* In provinciarum civitatibus similiter Imperatores habuerunt sua palatia, ut liquet ex *l. ultim. Cod. de offic.*
21 *rect. provinc.* Sic † etiam in Germania variæ sunt civitates, in quibus Imperatores sua habuisse palatia
22 constat. Ex † his est Imperialis civitas Aquisgranum, de cujus palatio mentionem præter alios facit Otto Frisingens. *in suo chronico lib 5. cap. 33. lib. 6. cap. 19.* ubi scribit, Ottonem Primum, qui & Magnus vocatus
23 fuit, in eo palatio coronatum esse. Ejusmodi † civitas est etiam Goslaria, ubi domus Cæsarea adhuc Cæsareum palatium vocatur, quod tanti Imperatores fecerunt, ut Henricus Quartus natalem domini ibi celebraverit, & aliquod alii ex Imperatoribus ibi suam sedem habuisse dicantur, idque posteriores Imperatores in suis privilegiis, illi civitati datis, profiteantur: Quibus inter cætera & illud in specie additur, eam esse nobile membrum Imperii, & cives Goslarienses non debere ad aliena judicia evocari, sed in eo pala-
24 tio conveniendos esse. Tale † palatium est & castrum Nurnbergense, cujus meminit Fridericus I. in sua constitutione de incendiariis & pacis violatoribus, quam ex Abbate Utsberg. adducit Cujac. *de feud. lib. 5.* ubi Imperator utitur his verbis, in castro nostro Norinberg. In eo similiter aliquot Cæsares sedem suam habuerunt, ut Caroli Quarti avus, Henricus statuerit & mandaverit peculiariter de eo castro, ne à civitate

Norin-

Norinbergensi separetur aut alienetur. Quod confirmarunt Carolus IV. Rupertus, & Sigismundus. Idque eo minus mirum videri debet, quod in aurea Bulla Caroli Quarti *cap.25.* constitutum sit, in urbe Norinbergensi primam curiam ab Imperatore habendam esse.

Quemadmodum † vero Matth. de Afflict. *in hoc cap.unic.in verb. & palatia nu.4.* conqueritur; hodie in urbe Neapoli multos nobiles per abusum ædificare magna palatia; sic & in Germania eo res devenit, ut nonnulli Principes Imperatorem superiorem recognoscentes, Comites & alii ejusmodi castra extruant; quæ palatiis Imperatoriis magnitudine & splendore non cedunt, qua in re tamen aliquid dandum est iis; quos regalia ab Imperatore habere constat, & quidem cumprimis si Principes sint. Hujusmodi palatia multa & quidem etiam excellentissima in Italia esse scribit Chass. *in tract. de glor. mund. part.12. considerat.67. in fin. princ. & vers. plura sunt.* 25

Addendum † autem his omnibus & illud est, quod de palatiis, de quibus Frideric. *in hoc cap. unic.* loquitur, Andr. de Isern. Afflict. & Alvarott. *in d. verb. & palatia* tradant, ea præscribi non posse per *l. si quæ loca C. de fund. & saltib. rei domin. lib.11. l. fin. Cod. de sacros. eccles. l. præscriptio C. de operib. publ.* Chopp. *de Doman. Franc. lib.3. tit.9. & tit.20. num.1. vers. huc pertinet &c.* ubi hujusmodi palatia appellat sacra palatia. Sed quemadmodum Afflict. ibidem hanc addit limitationem, nisi totaliter ejusmodi palatia essent deserta *l. qui agros Cod. de omni agr. desert. lib.10.* ita dicendum etiam existimo, illud non esse extendendam ad præscriptionem immemorialem, juxta ea, quæ de vi ejus generaliter præscribendis regalibus *lib.1. cap.5.* di- 26

ƈta ſunt. Neque obſtat *d.l. ſi quæ loca* quia nulla ibi ſit mentio præſcriptionis immemorialis, ſed tantum temporis longi. Similiter non refragatur textus *in d. l. fin.* quia iis verbis: *nulla temporis præſcriptione coarctanda*, additur vox *ſolita*, & paulo poſt expreſſe admittitur præſcriptio centum annorum, & *in auth. quas actiones.* quæ ei legi ſubjicitur, hoc ipſum tempus per correctionem coarctatur ad 40. annorum ſpatium, excepta Romana eccleſia. Ad *d.l. præſcriptio.* reſpondendum etiam eſt, licet ſimpliciter dicatur præſcriptionem non obſtare, tamen præſcriptionem immemorialem iis verbis non includi, cum præſertim univerſale verbum, *nulla*, ut ſimile non addatur, & prohibitione præſcriptionis, per legem vel ſtatutum aliquod facta, non cenſeatur comprehenſa immemorialis, etiamſi verba prohibitoria ejus legis vel ſtatuti ſint generaliſſima *l. ſervitutes prædiorum ff. de ſerv. juncta. l. ex hoc jure. §. Ductus aquæ ff. de aq. quotid. & æſt.* idque tradunt præter alios Pincll. *in auth. tricennale num. 20. C. de bon. matern.* Gail. *obſerv. 161. nu. 2.* Balb. *de præſcript. part. 5. lib. 2. part. 5. principal. quæſt. 9. nu. 3.* qui communem Dd. doctrinam eſſe dicit, ut & Vaſq. *illuſtr. quæſt. 82. n. 7. verſ. Tenendo partem affirmativam.*

CAPUT XVIII.
De piſcationum reditu.

SUMMARIA.

1. *Pro* Piſcationum *Jacobus Cujacius & nonnulli alii putant legendum* picariarum, *receptior tamen ſententia eſt, ut piſcationum reditus intelligatur* nu. 3. *eaque confirmatur* nu. 4. 5. & 6.

2. *Picariarum etiam ſive fodinarum picis reditus de regalibus eſt.*

7. L. ne-

7. L. nemo igitur. ff. de rer. divis. & §. flumina. Instit. eod. *conciliantur cum hoc* c. unic. in verb. piscationum reditus.

8. *Piscationum reditum consuetum tantum quidam de regalibus esse putant, alii tamen contra sentiunt* nu. 9. *eorumque sententia verior est* nu. 10.

11. *Fluminis publici usus jure gentium communis est.*

12. *Piscari etiam cuilibet in flumine publico licet.*

13. *Piscationem alicui prohibens injuriarum jure communi tenetur.*

14. *Piscationem prohibere aliis non possunt Principes inferiores, nisi ex legitima concessione, consuetudine vel præscriptione jus piscandi habeant* nu. 16.

15. *Princeps etiam supremus piscationem in fluminibus publicis sine justa causa prohibere non potest.*

17. *Ut piscandi jus per præscriptionem acquiratur, tempus immemoriale requiritur.*

18. *Piscari in diverticulo fluminis quis alium prohibere potest, qui in eo solus longo tempore piscatus est.*

19. L. præscriptio. ff. de usucap. *declaratur.*

20. *Piscari quibus casibus quis alium prohibere possit.*

21. *Piscari recte quis prohibetur in privato alterius flumine vel privato stagno aut lacu.*

22. *Piscationes, aucupia & venationes ejusdem censentur esse juris & conditionis.*

23. *Aucupandi vel venandi gratia ne quis alienum fundum ingrediatur, dominus fundi prohibere potest.*

24. *In aucupio & venatione prohibitio non obstat, quo minus prohibitus suum faciat quod capit.*

25. *Fallit quando auctoritate Judicis prohibitio facta est.*

26. *Aucupari vel venari prohibitus injuriarum*

actione tenetur ob aucupium vel venationem, nisi prohibitio post ingressum in fundum facta sit, nu.27.

28. Pisces sunt fructus fluminis stagni & lacus, eorumque pars & instar fructuũ pendentium esse censentur.

29. Fallit in piscibus custodia causa impositis.

30. Piscandi jus & pisces comprehenduntur in feudatione, si quis ex legitima praescriptione vel concessione flumen habens, illud alicui in feudum concesserit.

31. Aucupandi & venandi Jus an jure communi de regalibus sit? & nu.44.

32. Piscandi jus ex hoc cap.unic. *non pertinere ad regalia, sed tantum reditum piscationum, de consuetudine vero ab hoc jure communi recessum esse* nu.33.

34. Piscationis reditus & aucupii, venationisque separata sunt.

35. Ferae bestiae licet solo sustineantur, solo non censentur cohaerere, idque multo magis in volucribus ita se habet.

36. In similibus & affinitatem habentibus ab uno ad aliud argui non potest, si diversitatis ratio appareat.

37. Piscationum reditus esse de regalibus non solum ex hoc cap.unic. *sed & ex reliquo jure constat.*

38. Aucupii vel venationis reditus aliquis Imperatori vel ejus fisco nulla lege tribuitur.

39. L.si fundi. §.aucupiorũ. ff.de usufr. *declaratur.*

40. c.1. §.nemo retia.de pac.tenend. *declaratur, &* num.42.

41. Interpretatio facienda est secundum subjectam materiam.

43. Venationem ex justis causis prohiberi posse.

45. In aucupiis & venationibus à jure communi, quo ea cuilibet licita sunt, consuetudine generali recessum est, idque maxime in Germania etiam ita se habet.

46. *Venationem de regalibus ex eadem consuetudine esse quidem asserunt.*

47. *Venationis etiam inter regalia in investituris, quibus ea conceduntur, mentio fieri solet.*

48. *Venatio generaliter & indistincte in investituris concessa non tantum inferiorem, sed & superiorem venationem complectitur.*

49. *Venatio, cujus specialiter non fit mentio, generali concessione seu infeudatione non comprehenditur.*

50. *Concessione generali non censentur concessa regalia.*

51. *Venatio concessa nõ censetur, etiam si meri & mixtũ Imperii alicui concessio facta sit, nec ab ea ad venationem recte infertur multoque minus ejusmodi elevatio fit ad jus foresti ut jus potentius & majus jure venandi.*

52. *Venationem germanicam esse jurisdictioni nobilium debitam & servitutem jurisdictionalem, minus recte Zoannetus asseruit.*

53. *Regalium generali concessione contineri etiam venationem.*

54. *Regalium generali concessione si nullum in specie excipiatur, an & quatenus regalia contineantur.*

55. *Venatio praescriptione acquiri potest, modo sit immemorialis.*

56. *Venatio praescriptione ita acquiri potest, ut duobus Principibus vel nobilibus in una sylva, uno vel diversis modis ac formis jus venandi competat.*

57. *Praescriptum censetur tantũ, quantum possessum.*

58. *Praescriptio stricti juris esse dicitur.*

59. *Venandi jus habenti Dominus sylvae incidendis arboribus nocere non potest.*

60. *Moderator quilibet est rerum suarum, & in suo fundo quicquid libuerit facere potest, etiamsi alte-*

ri noceat num.61. *limitatur & declaratur* nu.62.& 63.

64. Præsumitur quis non nocendi animo sed ob suum commodum aliquid facere.

65. Venandi jus habens mandatum sine clausula contra vastantem sylvam impetrare potest:

66. Venandi jus habens à domino sylvæ impediri non potest, quo minus eam cingat, ita tamen, ut id suis lignis faciat & furtum committere dicitur, qui muro vel sepimento inclusas feras aufert. nu.67.

68. Sylvæ dominus ex ea ligna cædere potest moderate, & ita, ne juri venandi officiat.

69. Sylva arboribus cadendis moderate uti potest etiam usufructuarius, & alii proprietatem non habentes.

70. Ad venandi jus habentem non pertinere glandis legendæ jus, sed ad dominum sylvæ, & qua ratione ligna cadendo modus excedatur qualisque excisio ut venationi nociva prohiberi possit ex arbitrio judicis pendere.

71. Eidem tamen debentur plerunque inutiles & viles fructus sylvestres.

72. Alimenta auferens necare censetur.

73. Concesso uno, reliqua etiam concessa censentur, sine quibus id expediri nequit.

74. Venandi jus habentes cavere debent, ne dominis fundorum immodice noceant.

75. Hi etiam feudo privari possunt, si per venationem subditi male tractentur, & nimis onerentur.

76. Per venationem messibus ac segetibus damnum inferentes resarcire illud tenentur.

77. Venandi jus non habentibus permissum est, animalia nociva & periculosa venando capere.

78. Idque tamen hodie non observari, nec deesse, qui licet majorum ferarum venatio concessa sit, aprinam ea concess-

concessione contineri negant & quam periculosa sit earum ferarum venatio.

79. De remediis qualia & quam varia ratione juris venandi vel piscandi competere possint.

DEcimumoctavum regale ita superioribus addit Fridericus in sua constitutione, ut nominetur piscationum reditus Cujacius pro † *piscationum* putat legendum esse *Picariarum*, ut quæ sunt fodinæ picis, sive locus, ubi pix foditur. Et sane *in l. inter publica. §. ult. ff. de* V.S. *in pandectis Florentinis* legitur *Picariarum* & sic eo loco vectigal picariarum inter eos reditus, eaque vectigalia refertur, quæ fisco debentur; Hæc lectio eodem loco probatur & nonullis aliis juris Interpretibus, ex quibus etiam est Barnab. Brisson. & picem fossilem inveniri memoriæ proditum est à Plinio *lib. 16. cap. 12.* ubi ait Theopompum scribere, quod in Apoloniatarum agro pix fossilis non deterior Macedonica inveniatur. Præterea † fodinas inter regalia referendas esse ostensum est in decimosexto regali, quod Argentarias appellat Fridericus *in hoc cap. unic.* ut eo minus mirum videatur esse, si quis dixerit, reditum picariarum sive fodinarum picis regale esse, & constitutione Friderici comprehendi. Cæterum † ex receptiori Interpretum sententia constitutio Friderici & textus *in d. §. ult.* accipiuntur non de picariarum, sed de piscationum reditu, & hic reditus inter regalia refertur. Inter hos Interpretes sunt ex recentioribus *in d. §. ult.* etiam Alciat. Joann. Brechæus. Petr. Rebuffus & Doctiss. Godæus, qui, cum ante annos viginti idem publice, hanc regalium materiam explicans, in Academia Marpurgensi docuissem, ex dictatis meis necdum editis me pro ea sententia allegavit. Atque huic † sententiæ suffragatur tam alia-

(margin numbers: 1 at "piscationum pu-", 2 at "fodinas in-", 3 at "con-", 4 at "tam")

aliarum quam florentinarum pandectarum lectio *in d.§.ult.* cum in iis legatur Picariarum, & est nonnunquam vulgarium pandectarum lectio verior & melior quam Florentinarum, ut ex diversis locis planum fit & Cujac. etiam fatetur.

Suffragatur etiam constans omnium librorum lectio *in hoc cap. unic. Quæ sint regal.* Et sic in ipsa Friderici
5 constitutione. Accedit † quod Radevicus in vita hujus Friderici & de hac ipsa constitutione ejus agens. *lib.2. cap.5.* inter alia regalia & hujus, de quo nunc agimus, regalis ita meminerit, ut piscarias vocet. Idem facit Carol. Sigon. *lib.12. de Regn. Ital.* in ejusdem Friderici vita, & de regalibus, ad hanc ejus constitutionem pertinentibus, tractans. Et rursus idem Sigon. *lib.7. de regn. Ital. in vita Ottonis Primi*, hoc re-
6 gale piscarias appellat. Præterea † si de fodinis picis hic locus accipiatur, non male dicetur commissa aliqua *ταυτολογία* quatenus jam antea de fodinis dixit, ut ostensum est in regali, quod argentarias appellat. Ea vero interpretatio, quoad ejus fieri potest, videtur evitanda, ex qua tautologiæ vitium consequitur. In quod eo minus Fridericus incurrere voluit, quod brevissime de regalibus agit.

7 Non † adversatur ei sententiæ, qua piscationum reditus dicitur de regalibus, quod *in §. flumina Instit. de rer. divis. & in l. nemo igitur. ff. eod.* jus piscandi dicitur omnibus esse commune in portu, fluminibusque. Nam Fridericus loquitur de reditu publico piscationum, ut recte respondet Alvarot. *in hoc cap. unic.* & post eum Jacobin. de S. Georg. *in sua investitura feudali in verb. Et cum piscationib. nu.1.* Atque huc pertinet *d. l. inter publica. §. ult.* ubi ejusmodi reditus vectigal vocatur, & inter publica vectigalia refertur.

Etsi

Etsi † vero Isern. Afflict. Alvarot. & Bald. *in hoc cap.unic.* illud ad consuetum reditum piscationum restringant, quasi non aliter sit de regalibus, quam si à Principe præscriptione vel consuetudine acquisitus sit, idemque post eos teneant Schrader. *de jurib.incorporalibus. §.25. num.11.& 12.* Mandel. *cons.16. num.11.* Deç. *cons.197. nu.3. vers. nec obstat textus*, tamen † con- 8
tra sentiunt multi alii, inter quos etiam existunt, qui 9
simpliciter & sine distinctione tenent, ejusmodi reditum vel jus piscandi esse de regalibus, cujusmodi præter alios sunt Zas. *in epitom.feudal.part.5.num.13.* Petr. à Petr. *de potest.princip.cap.7.num.13.& de fideicommis. quæst.13.num.574.* Petr. Gregor. *de republ.lib.9.cap.1. num.19.* Decian. *respons.2.nu.163.lib.2* Knich. *de Saxon. non provocand.jur.cap.5.num.152.* Rulant. *de commissar. part.4. lib.2. cap.9. num.3.* & † sane verius etiam esse, 10
quod in supremo Principe non sit opus præscriptione vel consuetudine, ut reditus piscationum ei competat, & sit de regalibus, inde liquet, quod de tali Principe *in hoc cap.unic.* agatur, & quod hoc regale nulla distinctio in piscationis reditu fiat, similiterque decimum nonum regale, quod huic *in hoc cap.un.* subjicitur, simpliciterque & sine ulla distinctione salinarum reditus vocetur, ac supremus Princeps jure & vi supremæ potestatis ac eminentiæ sua regalia habeat, nec adminiculo alio, cujusmodi est præscriptio, vel consuetudo vel etiam concessio, indigeat, & potius inferiorum, sive supremum Principem recognoscentium proprium sit, ut vel concessione sibi facta vel præscriptione, ea acquirant.

Atque hinc est, quod hi (cum usus † fluminis pu- 11
blici jure gentium communis sit *l.riparum. ff. de rer. divis. §.flumina & §.riparum. Instit.eod.l.§ non autem.*

12 *ff.de flumin.cum similib.* ideoque etiam † piscari cuilibet in eo liceat *d.§. flumina.* injuriarumque actione
13 † teneatur piscari prohibens *l.injuriarum. §.ult.ff.de*
14 *injur.*) nō † possint piscationes aliis prohibere Jacob. de S.Georg. *in tract.de feud.in verb.Et cum piscationibus nu.2.* Boss *tit.de aquis & fluminib.nu.19.* Zoannet. *de duplici venat.num.93.* Joan.Fab.*in d.§.flumina.nu.4.* Rosenth. *de feud.cap.5. conclus.24. num.1.* Afflict. *in constit.Neapolit.rubr.1.num.9.lib.3.* Guid.Pap.*cons.171. num.1. & decis.514.num.1.* eamque tam multi alii Dd. tenent, ut communiter à Dd. receptam esse asserat Jason.*cons.119.* incip.*videretur col.1.vers.sed istis non refragantibus. vol.4.* & idem de communi ex aliis testetur Rosent.*d.loc.gloss.a.* Eandem in Curia Franciæ servari addit Fab. *supra allegato loco.*

15 Neque † vero supremo etiam Principi aliter ejusmodi prohibitio permissa est, quam si justa causa subsit, Schrader. *de jurib.incorporalib.* §.*25.num.19. & 20.* Peregr. *de jur.fisc.lib.1. tit.1. num.22. in fin.* Jas.*in l.quo minus.num.9.ff.de flumin.* Heig.*quæst.15.num.28.part.1.* Zoannet.*d.num.93.* Hartm.*tit.46.obs.3.nu.10.* Meurer. *de venat.part.7.fol.* (mihi)*83.* Rosenth. post alios à se allegatos *d.cap.5.conclus.23.num.3.* ubi ait, in hanc sententiam communiter fere itum, & pro confirmatione ejus facit, quod Princeps supremus etiam venationem, licet jure gentium non minus quam piscatio permissa sit, ex justa causa prohibere possit, ut infra in specie de venatione ostendetur. Pertinent huc etiam pro majori confirmatione, quæ de navigationis prohibitione à Principe ex justa causa facienda latius adducta sunt supra *hoc lib.2.cap.3.*

16 Quod † autem modo de iis, qui superiorem recognoscunt, dictum est, fallit, si vel ex concessione vel consue-

consuetudine jus piscandi nacti sint, idque recte addit Rosenth. *d. conclus. 24. num. 1. gloss. a.* & in consuetudine etiam tradit Zoannet. & *d. num. 93. in fin.* Jacobin. *in d. verb. Et cum piscationibus. num. 3.* Ruin. *cons. 28. nu. 11. vers. Et confirmatur vol. 1.* Chass. *de gloria mundi part. 10. considerat. 51.* Idem dicendum est de præscriptione, si per eam hoc regale acquisitum sit.

Requiritur † vero ad hujusmodi præscriptionem 17 tempus immemoriale *cap. super quibusdam. §. præterea de verb. signif.* Angel. Aretin. *in d. §. flumina. nu 3. Instit. de rer. divis.* post Joan. de plat. à se allegatum Cæpol. *de servitut. rusticor. prædior. c. 42. nu. 3. in fin.* Schneidw. *in d. §. flumina. num. 9. versic. 3. nisi quis præscripserit.* Hartm. *tit. 24. observ. 3. nu. 4. vers. unde licet præscriptio* Sebast. Medic. *de venat. piscat. & aucup. part. 2. quæst. 21. num. 12.* Joan. Gutierrez. *canonicar. quæst. lib. 2. cap. 28. num. 46.* Ruin. *d. cons. 28. num. 11. & 14. vol. 1.* Bellon. *cons. 49. nu. 5. in fin. & nu. 6.* Forçat. *de occult. jurisprud. dialog. 85. nu. 3.*

Longi † temporis tamen usus, quo quis in aliquo 18 diverticulo fluminis publici solus piscatus est, & quasi possessionem juris piscandi habet, sufficit, ut alium prohibere possit, ne eo jure utatur *l. quisquam. ff. de divers. temporal. præscript.* Neque † obstat *l. præscriptio.* 19 *ff. de usucap.* quia Papinianus in ea lege loquitur de eo casu, quo is, qui longo quidem tempore usus est jure piscandi, postea eo uti & in possessione piscandi esse desiit, eamque solutionem approbant *in d. l. si quisquam* Petr. & Rayner. & post eos Bart. & alii Dd. inter quos Zas. *ibid. num. 4. & 5.* hanc solutionem dicit esse communem, additque eam esse bonam & veram, & facit pro ejus confirmatione, quod Papinianus *in d. l. præscriptio.* de ædificio in litore posito, & postea fundi-

funditus diruto, addit, si hoc ipsum conferatur cum responso Marciani quod est *in l. in tantum in princ. ff. de rer. divis.* ex qua collatione manifestum evadit, eundem Marcianum *in d.l. si quisquam*, velle, ut ob longum temporis usum, sive consuetudinem, quis prohibere possit, alium uti jure piscandi, si hic consuetudinem alleget, & in possessione sit, nec desierit uti jure piscandi.

20 Plures † vero alios casus, quibus quis alium prohibere possit, ne piscatione utatur, videre licet apud Cæpoll. *d.cap.42.nu.3.* Jacobin. *de feud. in verb. & cum similibus. num.11.* Sebastian. Medic. *d.quæst.21.num.6. & seqq.* Schneidw. *in d.§.flumina.num.3. Instit. de rer. divis.* Hartman. *d.tit.24. observ.3. num.7.8. & seqq.* Ex

21 † his etiam est, si sit privatum flumen, vel privatum stagnum, aut lacus *l.injuriarum. §.ult. in fin. ff. de injur.* ubi hæc extant verba. *in lacu, qui mei dominii est, utique piscari aliquem prohibere possum.*

22 Neque refragatur, quod † piscationes aucupia, & venationes ejusdem censeantur esse juris & conditionis *l.item si fundi. §.aucupiorum & l.usufructuarium in princ. ff. de usufruct.* & certum sit, posse quem aucupari & venari in fundo alieno *§.feræ. vers. nec interest. Inst. de rer. divis. l.3. §.1. ff. de acquir. rer. domin. d.l. injuriarum §.ult. ff. de injur.* Quia hoc ita accipiendum est,

23 si dominus non prohibuerit: Quilibet † enim jure communi in suo fundo prohibere potest, ne aucupandi vel venandi gratia alius eum ingrediatur *§. plane qui alienum Instit. de rer. divis. l.divus. ff. de servit.*

24 *rusticor. præd. d.l.3. §.1. ff. de acquir. rer. dom.* licet † in hujusmodi aucupio & venatione prohibitio hæc non obstet, quo minus prohibitus suum faciat, quod capit, ut in utramque partem de hac re disputando osten-

oſtendit, Roland. à Vall. *conſ.9.num.19. & ſeqq. lib.1.* Bart. *in d.l.Divus num.1. & ibid.* Caſtr.*num.4.* Jacob. de S.Georg.*de feud.in verb. & cum venationibus nu.3.* Franciſc.Maro. *deciſ.530.num.14.part.1.* Joan.de Plat. *in d.§.fera num.26.& ibid.* Ang.Aretin. *num.1.verſ.in gloſſ.ſi ingrediatur.* Mynſing.*num.9.* Schneidw.*num.7.* Weſembec.*num.5. & in parat. ff. de acquir. rer.dom. num.7. verſ. effectus, quod capta.* Prucm.*in §.venatio cap.6.num.25.* Chaſſ.*in conſuet. Burgund.rubr.13.* §.7. *nu.5.* eamq; ſententiam pleriq; ex iis communiter receptam eſſe teſtantur, quibus accedit Eman. Soarez. *in theſaur.recept.ſentent. in verb.venator.* qui ait, eſſe commune Interpretum dogma, & addit, idem etiam praxi, rerum vera doctrice, eſſe receptum, facitque pro hac ſententia, quod prohibitio privati translationem dominii non impediat *l.ea lege*, & ibi gloſſ.2.*Cod. de condict. ob cauſ. & argum. l.filiusfamilias §. divi ff. de legat.1.* & ſimiliter pro ea facit text. *in l.in laqueum ff.de acquir.rer.dom.* ubi expreſſe de caſu tam factæ, quam non factæ prohibitionis ſubjicit ſimpliciter, feram beſtiam ſi in poteſtatem capientis pervenerit, ejus factam eſſe, ut mirum ſit, Cujacium *obſervat.2. lib.4.* contra ſententiam, eum textum pro ſua ſententia adducere.

Fallit † vero hoc jus eo caſu, quo prohibitio au- 25
ctoritate judicis facta eſt. *argum.l.qui fundum §.qui ſciens.ff.pro empt.l.is cui ff.de verb.oblig.* Joan.Fab.*in d. §.feræ num.2.* Jacobin.de S.Georg. *d.num.3. verſ.dicit tamen* Chaſſan. *d.§.7.num.8.* Præterea † poteſt, qui ſi- 26
ne tali auctoritate prohibitus eſt, injuriarum à domino fundi conveniri *l. injuriarum §. fin. ff. de injur.* Andr. de Iſern. *in cap.1. §.nemo retia.num.31. & ibid.* Alvarott.*in princ.verſ. & ideo ego conſiderabam.de pac. tenend.*

27 Clar. *in §. injuria num. 2.* nisi † prohibitio post ingressum facta fuerit *d. §. feræ ibi: præviderit* & ibi Aretin. *num. 1. & 5. §. aptum* ibi *integra re. Instit. de rer. divis.* Pruckm. *in d. §. venatio. nu. 27.*

Quod autem supra in specie de piscatione dictum est, prohiberi posse, ne ea in alieno flumine, stagno
28 vel lacu fiat, eo verius est, quod † pisces sint fructus eorum *d. l. item si fundi §. Aucupiorum.* & instar fructuum pendentium pars eorum esse censeantur *l. funes §. pisces* & ibi gloss. & Bart. *ff. de act. empt.* Guid. Pap. *decis. 91. nu. 4. & 5.* Chassan. *in consuetud. Burgund. §. 2. gloss. pen. nu. 4.* Molin. *in consuetud. Paris. §. 1. gloss. 8. nu. 17.* Zas. *de feud part. 4. nu. 2.* Wesembec. *in parat. ff. de acquir. rer. domin. nu. 7. vers. piscari autem in alieno.* Hartman. Pistor. *quæst. 24. num. 65. & 66. lib. 1.* addens
29 † restrictionem in piscibus solius custodiæ causa impositis, quæ limitatio ab aliis etiam adjicitur; nec habet ullam dubitationem.

30 Quæ † cum ita se habeant, ad eam quæstionem: *an si aliquis alius ex legitima concessione, vel præscriptione flumen habens, alii illud in feudum contulerit; jus etiam piscandi, & pisces hac infeudatione comprehensi censeantur,* eo facilius est affirmative respondere, cum expediti etiam juris sit, fructus rei feudalis ad vasallum pertinere *cap. 1. in fin. In quib. caus. feud. amitt.* & hic plus juris in feudo habeat, quam nudus usufructuarius, de quo tamen constat, quod ad eum jus piscationis ejusque reditus spectent *d. §. Aucupiorum.*

Atque hæc quidem hactenus de piscatione dicta sunt, nisi quod breviter aliquid etiam de aucupio &
31 venatione sit additum. Quandoquidem † vero aucupium & venatio ejusdem juris & conditionis cum piscatione esse censentur, ut supra dictum est, ideoque

eum

cum hac magnam affinitatem habent; non desunt, qui in ea sunt sententia, quod ea, non obstante libertate aucupandi & venandi jure gentium cuilibet competente, inter regalia referenda sint, idque de jure aucupandi tradunt Mandos. *in tractat. de inhibit. quæst.62. num 2.* Romul. *in repetit. l.1. num.21. ff. de acquir. possess.* Sebast. Medic. *in d. tractat. de venat. piscat. & aucup. quæst.27. num.1. part.1.* & nituntur hi ob prædictam Affinitatem textu *in hoc cap. unic.* Sic & jus venandi esse de regalibus docent Menoch. *consil.302. num.31. vers. Vigesimo secundo.* Mynsing. *respons.1. n.96. decad.11.* Heig. *part.1. quæst.15. num.45.* Pruckm. *de venat. cap.1. num.5.* Meurer. Von Jagt vnd Forstrecht *fol. (mihi) 118. §. Quinimo & vers. immo cum Principi* Mandos. *dict. quæst.62. num.2.* Knichen. *de Saxon. non provocand. jur. cap.5. num.169.* Decian. *respons.22. num.22. vol.4.* dicens simul omnes hanc sententiam tenere *in hoc c. unic.* qua in re tamen fallitur, cum præsertim Andr. de Isern. Matth. de Afflict. & plerique alii nullam omnino aucupii vel venationis, reditusve inde conpetentis faciant mentionem.

Prædicti vero Dd. fere omnes, jus venandi & aucupandi de regalibus esse tradentes, suam sententiam ob affinitatem, quam illud cum jure piscandi habet, putant confirmari textu *in hoc cap. unic.* nec desunt, qui pro eadem sententia allegant *l. unic. Cod. de venat. ferar. lib.11.* & ejusdem Friderici Primi, qui hujus cap. unic. auctor est, constitutionem *in cap.1. §. Nemo retia de pac. tenend. & ejus violator.* Verius tamen est, & aucupandi & venandi jus non esse de regalibus, nec jam allegatas etiam constitutiones huic sententiæ obstare. Nam † quantum textum *in hoc c. unic.* attinet, in 32 eo nulla fit mentio juris piscandi, nec illud inter regalia

galia

galia refertur, ſed tantum reditus ſive vectigal piſcationum, ideoque de ipſo etiam jure piſcandi in fluminibus publicis dici non poteſt, quod ex hac conſtitutione Friderici ſit de regalibus, & per eam à reliquo jure communi & jure gentium aliter, quam quoad
33 reditum piſcationi receſſum ſit; licet † aliter ſe res ex generali conſuetudine habeat, juxta ea quæ ſcribunt Mandoſ. *d. quaſt. 62. num. 6. verſ. Et quia hoc jure.* Cujac. *lib. 4. obſerv. 2. in fin.* idque ipſa experientia paſſim teſtatum facit, & pertinet huc; quod, ut ſimiliter uſus docet, in Inveſtituris Cæſareis inter alia regalia nominatim etiam piſcationum mentio fieri ſoleat, & idem fiat in inveſtitura apud Jacob. de S. Georg. *de feud. in verb. Et cum piſcationibus.*

34 Obſervandum † etiam eſt in reditu piſcationis, de quo in *hoc cap. unic.* agitur, quod diverſa & ſeparata ſint hic reditus, & reditus aucupii venationisque, & eſt diverſitatis ratio, quod piſces in mari & fluminibus inſtar fructuum pendentium, & pars maris & fluminum eſſe cenſeantur, ut ſupra oſtenſum eſt. De
35 † feris autem beſtiis, licet ſolo ſuſtineantur, tamen dici non poteſt eas ſolo cohærere, & partem fundi eſſe. Abſurdius vero eſſet, aſſerere quod volucres ſint pars vel fructus pendens hujus vel illius fundi. Jam
36 † vero etiamſi duo vel tria ſimilia ſint, & affinitatem habeant, tamen ſi in iis aliqua diverſias, & ejus ratio appareat, ab uno ad aliud non poteſt argui & inferri. *cap. per venerabilem §. videbatur verſ. verum ſi veritas. Qui fil. ſint legit. cap. ſicut urgeri & ibi gloſſ. 1. quaſt. 1. c. Nuptiarum 27. quaſt. 1. c. Translato & ibi Abb. Joann. de Imol. Felin. & alii Dd. de conſtitut. Everhard. in loc. legal. A ſimilib. nu. 3. verſ. quando autem duo & num. 11. verſ. quarto non procedit.*

Non

Præterea † quod piſcationum reditus ad Impera- 37
torem pertineat, & fiſco ejus debeatur, non ſolum ex *hoc cap. unic.* conſtat, ſed & reliquo jure communi, quod hanc conſtitutionem anteceſſit, comprobatur, ut apparet *ex l. inter publica §. ult. ff. de verb. ſignificat.* De † aucupio vero & venatione nulla reperitur lex, 38
qua reditum aliquem ex iis Imperatori vel ejus fiſco deberi cautum eſt.

Non † obſtat igitur, quod in textu *d. l. item ſi fundi* 39
§. aucupiorum ff. de uſufruct. fiat reditus aucupii & venationis mentio; quia ibi agitur de ſolo eo fructu & commoditate, quam privati ex aucupiis & venationibus accipiunt, eaque reditus appellatur, nec aliquid de Imperatore vel ejus fiſco expreſſe additur, vel etiam innuitur. Similiter non refragatur textus *in d. l. unic. Cod. de venat. ferar. lib. 11.* Quia ibi de venatione ferarum ita agitur, ut nihil aliud ſtatuatur, quam quod cuilibet leones occidere liceat, & feræ beſtiæ, quæ ad Comitatum à Ducibus limitum tranſmittuntur, non diutius quam ſeptem diebus in ſingulis civitatibus detineri & ali debeant, quemadmodum in equis quinque dies præſcribuntur *in l. unic. Cod. de tractor. & ſtativ. lib. 12.* additurque *in fin. d. l. unic. Cod. de venat. ferar.* certa pœna eorum, qui feras beſtias ultra ſeptem dies in ſingulis civitatibus detinent & alunt. Prohibitam vero eſſe venationem, vel venandi jus eſſe de regalibus, vel etiam reditum aliquem ex venatione Imperatori ejusve fiſco competere, nullo verbo innuitur.

Plus † difficultatis habet, quod conſtitutum eſt in 40
d. cap. 1. §. Nemo retia. de pac. tenend. & ejus violat. adeo, ut, quemadmodum apud Iſern. Matth. de Afflict. Alvarott. & alios ibidem videre licet, de ejus intelle-

ctu Interpretes in aliquot diversas sententias distrahantur, idque ita Jacobin. de S. Georg. *tract. de feud. in verb. & cum venationibus &c. num.1.* de ea distractione asserit, ut quinque diversas opiniones recenseat, quæ ejusmodi sunt, ut Isern. de iis, quas ipse adducit, dicat, Interpretes in his divinare. Illud vero certum est, nullam *in d. §. Nemo retia* fieri mentionem ullius reditus venationum, nec etiam jus venandi ad regalia referri. Et cum non Fridericus Tertius, ut nonnulli opinantur, sed idem ille Fridericus Primus ejus constitutionis sit auctor, qui hanc, quæ est *in hoc cap. unic. quæ sint regal.* promulgavit, regalibus in eadem constitutione ad longum & in specie enumeratis venationem vel reditum ejus adjecisset, vel certe *in d. §. nemo retia.* apertius de hac re locutus fuisset, si venationem ipsam vel reditum de regalibus esse voluisset.

Respiciendum vero est *in d. §. Nemo retia.* ad subjectam materiam, de qua in tota ea constitutione, cui
41 ille §. est insertus, agitur, ut † & alias in dubio interpretatio secundum subjectam materiam fieri debet. *l. si uno in princ. ff. locat. l. miles ad sororem. in princ. & l. cum pater §. bona ff. de legat.2.* Angel. *in l. stipulatio ista habere licere §. sicut autem num.1. & ibid.* Alexand. *num.3. ff. de verb. obligat.* Salicet. *in l. si ex cautione nu.3. Cod. de non num. pecun.* Castrens. *cons.2. num.9. lib.3.*
42 Gœden. *cons.55. num.24.* Subjecta † vero materia ejus constitutionis, qua continetur *d. §. Nemo retia.* est de pace publica tenenda, & violatione ejus avertenda, quemadmodum non solum ex contextu ejus constitutionis, sed & ex ipsa rubrica apparet, & erat eo tempore is status Imperii, ut ejusmodi constitutio ob nimis frequentes violationes pacis fuerit necessaria,

idque eo minus mirum est, quod licet fures jure communi tantum pœna pecuniaria mulctentur, tamen ea constitutione *in §. si quis quinque* ob frequentiam furum ejus temporis, & quia per ejusmodi etiam furta pax publica violaretur, fures capitali pœna laquei plectantur, idq; etiam ob furtum solorum quinque solidorum fiat. Quæ cum ita sint, dicendum est Fridericum habita ratione illius temporis voluisse in illa sua constitutione omnibus etiam occasionibus violandi pacem publicam occurrere, ideoque cum ex venationibus, quæ in alienis fundis fiunt, rixæ & pugnæ nascantur, paxque publica eo modo facile violetur, voluit *in d. §. Nemo retia.* venationes exceptis ursis, apris, & lupis prohibere, & merito id ad alienos fundos, & simul ejus temporis circumstantiam restringitur, nec dici potest, venandi facultatem simpliciter adimi, idque præter nonnullos alios sentit etiam Alvarot. *in d. §. Nemo retia.*

Eo vero minus mirum videbitur, ibi habita ratione temporis, & ob publicam pacem, venationem in alienis fundis prohibitam esse, quod † ex simili etiam 43 alia justa causa prohiberi possit venatio, idque communiter ibidem tradunt Dd. & præter hos late Zoan. *de public. venat. num. 44. & seqq.* Tiraquell. *de nobilit. cap. 7. num. 150.* Georg. Molin. *tractat. de jur. venand. cap. 2. num. 21.* non solum JCtos, sed & Theologos de hac sententia adducens Sebast. Medic. *de venat. piscat. & aucup. part. 1. quæst. 5. Num. 1.* Natt. *consil. 604. num. 2.* Petr. Heig. *quæst. 15. num. 39. part. 1.* Petr. Ant. de Pet. *tractat. de potest. Princip. cap. 7. num. 10. & seqq.* novem causas justas prohibendi adducens. Fach. *controvers. jur. lib. 1. cap. 1.* plures alios adducens, & addens tredecim Dd. hanc sententiam tenentes allegari à Covarr.

in cap. peccatum part. 2. §. 8. de reg. jur. in 6. simulque in specie enumerans septem causas, ob quas venatio à
44 Principe potest prohiberi. Quod † autem nihilominus jus venandi non minus, quam aucupandi jure communi de regalibus non sit, ut verius esse ex iis, quæ supra dicta sunt, manifestum evadit; sic & eandem sententiam amplectuntur Tiraquell. *de nobilit. cap. 37. num. 150.* Benedict. *in cap. Rainutius in verb. & uxorem nomine Adelasiam nu. 898.* Wesenbec. *in parat. de acquir. rer. domin. num. 7.* Vult. *de feud. cap. 5. num. 7. vers. an etiam jus venandi.* Obrecht. *disputat. feud. 5. thes. 190.* Renneman. *disput. 5. Jurisprud. Justin. thes. 26. lit. p.* Dec. *cons. 197. n. 3. vers. ex his satis liquet.* Rosenth. *d. c. 5. conclus. 94. nu. 7.*

45 Cæterum † eo hodie deventum est, ut inde generali consuetudine recessum sit, qua non solum in alienis; sed & in propriis fundis aucupia & venationes privatis interdicta sunt, idque de jure aucupandi asserunt Cujac. *observ. 2. circa fin. lib. 4.* Mandos. *de inhibit. quæst. 62. n. 3. & 6. vers. & quia hoc jure.* Goeden. *cons. 76. num. 14.* Wesenbec. *d. num. 7.* ubi *in vers. aucupium non æque,* addit, aucupium non æque interdictum esse ac venationem, quod fiat sine armis minoreque cum tumultu. In venatione vero etiam hodie aliud consuetudine obtinere affirmant Mandos. *d. vers. Et quia hoc jure* Dec. & Cujac. *supra allegatis loc.* & de generali Germaniæ consuetudine idem asseritur à Collegio Juridico Lipsensi inter consilia Modestini Pistor. *cons. 14. num. 23. vol. 2.* Goeden. *d. cons. 76. num. 13. & 14.* Fach. *d. cap. 1. vers. sunt autem ex communi* Meurer. *in d. tractat.* Von Jagt vnd Forstrecht *part. 7. pag.* (mihi) *118. vers. hodie tamen Principes.* Rulant. *de commissar.*
46 *part. 4. lib. 2. cap. 8. num. 3.* atque † expresse regalium

etiam

etiam meminerunt, ad eaque jus venandi ex eadem consuetudine Germaniæ pertinere testantur Heig. *quæst.15. nu.45. part.1.* Knich. *de Saxon.non provocand. jur.cap.5. num.169.* Pruckman. *in §.Venatio cap.1.nu.8.* & asseritur idem in Cameræ decis.& præjudic.*in verb. venatio §.* Wildban & in voto Assessoris Cameræ quod est apud Gilman. *rer.judicatar. Camer.Imperial. lib.2.decis.20.num.3.* Eo † vero minus de hac consue- 47
tudine in venatione dubitandum est, quod in investituris, quibus regalia conceduntur, ejus etiam inter illa mentio fiat, cum admodum usitata sit clausula; Et cum venationibus, Mit Wälden/ Wiltbanen/ Jagten/ idque ipsa experientia docet, & testatum faciunt Jacobin. de S.Georg. *de feud.in verb. Et cum venationibus num.9.* Zoannet. *de publici venat. num.90.* Collegium Jurid.Lips. *d.loco.* Thom.Mich. *in disputat. d. jurisdict. thes.51. sub lit.a.* consultat.Saxon. *part.4.q.8.* Heig. *d.quæst.15. num.45.* Knichen. *d.cap.5. num.169.* Quæ omnia cum ita se habeant, mirum est Zasium *singular.intellect.lib.1.cap.11. num.10. & cons.6. num.29. lib.2.* ac post eum etiam Gailium *observ.66.num.1.& 2. lib.2.* simpliciter affirmare, quod jus venandi notissima consuetudine Germaniæ servitus sit realis, nec ullo verbo innuere, quod consuetudinario jure potius inter regalia referri possit.

Quia † vero prædictæ investituræ & concessio- 48
nes plerunque generaliter & indistincte de venationibus concipi solent, non solum inferior, sed & superior venatio iis comprehenditur, & sic ea non solum in minoribus, sed & in majoribus feris concessa censebitur. Nam generaliter & indefinite concepta verba generaliter & sine distinctione accipienda sunt, & quod in genere dicitur, ad omnes species exten-

ditur *l.de pretio ff.de publician.in rem act.l.1.§.Generaliter ff. de legat.præstand.l.1. §.Hæc verba ff. de his quæ in fraud. creditor.* Covarruv. *variar. resolut.lib.1. cap.13. num.1. & seq.* Claud. Prat. *regular. jur. lib.2. titul.2.*
49 *num.2.* Heig. *d.quæst.15. num.63.* Generali † vero aliqua concessione seu infeudatione venatio, cujus specialiter non est facta mentio, non comprehenditur. Schrader. *de feud.part.3.cap.4. num.47.* Knich. *de jur. territor.cap.7. num.90.* Rulant. *d.cap.8.nu.28.* Pruckm.
50 *in §. venatio cap.2. num.11.* cum † expediti juris sit, quod generali concessione non censeantur concessa regalia *cap.per translationem de offic. de legat.* Boss. *tit. de regalib. num.25.* Bellug. *in spec. Princip. rubric.14. vers. nunc videamus.* Cacheran. *decis.29. num.5. vers. imo concessit.* Claud. Seissel. *tit.qui feud.dar.poss. part.1. vers. Unde verum est.* Sichard. *in l.quoties.num.9. Cod. famil.herc isc.* Zas. *de feud.part.5. num.12. vers. in generali tamen* Schneidw. *de feud.part.2. nu.96.* Henning. Gœden. *consf.23. num.8.* Mynsing. *respons.39. num.6. & 7. Decad.4.* Wesenbec. *cons.45. num.37. & seqq. & cons.92.num.13.* Afflict. *decis.122.num.3.* referens decisione Senatus Neapolitani hanc sententiam esse comprobatam, atque est ea adeo communiter à Dd. approbata, ut receptissima dici possit, & ab omnibus eam teneri asserat Molin. *in consuet. Paris. tit.1. §.1. gloss.5.num.55.*

51 Et † licet concessio meri & mixti Imperii facta sit, tamen venatio non censetur ea concessione comprehensa, Heig. *d.quæst.15.num.54.* Pruckman. *in d.§. venatio.num.11.* Rosenth. *d.conclus.94.nu.8.* Mynsing. *respons.1. num.96. decad.11.* ubi ait, jus venandi diversam esse speciem à jurisdictione, idemque de mero imperio dicit *respons.16. nu.35. in fin. & nu.37. decad.2.*

atque

atque hoc eodem reperitur *num.69.* in voto Camerali quod extat, apud Gilman. *rer. judicar. lib.1. decis.13.* Eoque pertinet, quod non recte inferatur à concessione meri & mixti imperii ad venationem Rulant. *de commissar. p.4. lib.1. cap.12. num.11.* Quemadmodum vero venatio non censetur concessione meri & mixti Imperii comprehensa, nec ab illa ad hanc recte infertur, sic multo magis dicendum est, jus foresti etiam concessione meri & mixti imperii non contineri, nec ab hoc ad illud recte inferri posse, Rulant. *de commiss. d.cap.12. num.13.* cum jus foresti majus ac potentius sit jure venandi, & simul jus prohibendi & mulctandi complectatur, Rulant. *d.p.4. lib.2. cap.8. num.43.* Certum vero est, quod in Germania nonnulli in aliorum territorio & districtu jus venandi habeant, licet jurisdictione, mero & mixto imperio destituantur. Minus † recte igitur Zoannet. *in d.tract. de duplic. venat.* 52
num.105. ait, venationem Germanicam esse jurisdictioni Nobilium debitam, & *num.107.* eam esse servitutem jurisdictionis, seu servitutem jurisdictionalem.

Tali † vero concessione, qua generaliter & inde- 53
finite regalia concessa sunt, recte dicemus etiam venationem contineri, Meurer. *d.part.7. fol.* (mihi) *118. vers. & sic Principes.* Benedict. *in cap. Raynutius. in verb. uxorem nomine Adelasiam, num.884. de testament.* Meichsner. *decis. Camer. Imper. tom.1. lib.1. decis.32. n.11.* idque eo confirmatur, quod † generali regalium con- 54
cessione, si nullum in specie excipiatur, omnia regalia contineantur, modo ea singulariter Principi in signum supremæ potestatis & præeminentiæ non sint reservata, Franc. Rip. *in l. obligatione generali. num.1. & 2. ff. de pignor.* Paris. de Put. *de syndicat. in verb. de*

excessib. Baron. erga subdit. num.12. & 13. Boss. *tit. de regal.num.29.* Boer.*decis.50.num.12.13.& 15.* Cacheran. *cons.3.num.10.vers.& prædicta procedunt.* Peregr.*cons.1. num.11.vol.1.* & alii *lib.1.cap.5.num.75.* allegati. Certum vero est venationem, etiamsi hodie de consuetudine inter regalia referri possit, ut supra dictum est, tamen non esse de eorum regalium genere, quæ Imperatori singulariter in signum supremæ potestatis & præeminentiæ reservata sunt.

55 Quemadmodum † autem concessione acquiri potest jus venandi sic & præscriptio in eo admittitur, modo sit immemorialis Zoannett. *in d.tract.de duplic. venat.num.82.* Benedict.*d.num.884.* Zas.*d.cons.6.nu.2. lib.2.* Sebast Medic.*in d.tract.de venat.piscat.& aucup. part.2. quæst.1. num 1.* Gail. *observat.66. num.7. lib.2.*
56 Meichsner.*d.num.11.* Eaque † acquisitio per præscriptionem non minus quam per concessionem ita fieri potest, ut duobus Principibus vel Nobilibus in una eademque sylva uno, vel diversis modis ac formis, jus venandi competat, ita ut unus in minoribus, alter in majoribus feris jus venandi habeat, idque usu in Germania multis in locis observatur, Gail. *de pignor. cap.24. num.7.* Georg. Moer. *de jur. venand. part.1. num.68.& part.2.num.8.* Pruckm.*in d.§.venatio cap.4.*
57 *num.67.* Atque † habet hic locum quod tantum censeatur præscriptum, quantum possessum *l.1. §. si quis. ff.de itin.actuque privat. cap. auditis* & ibi Abb.*num.9.* Felin.*num.18. de præscript. cap. cum olim.* & ibi Abb. *num.6.eod.tit.* Paris.*cons.114. num.25. lib.2.* Everhard. Sen.*cons.13. num.15.* Wesenbec.*cons.95. nu.7.* Gœden.
58 *cons.39.num.62.* Schurff.*cons.29.num.5.cent.3.* & † præscriptio stricti juris esse dicatur, Balb. *de præscript.2. part.3. partis principal. quæst.2. num.11.* Abb.*cons.101.*

num.7.

nu.7.lib.1. Roman.*conſ.368.nu.8.* Peregr.*conſ.35.nu.17. vol.1.* Zaſ. *conſ.16. nu.54. lib.2.* Schurff. *conſ.86. num.9. cent.2.* Weſenbec.*conſ.34. num.25. & conſ.44. num.8.* Modeſtin.Piſtor. *conſ.ult.nu.15.lib.1.*

Sive † autem ex præſcriptione, ſive ex conceſſio- 59
ne legitima alicui venatio competat, hoc jus venandi in aliena etiam ſylva, in qua eſt acquiſitum, tantum, & tam efficax, ut non poſſit dominus ſylvæ ita jure & domino ſuo uti, ut jus venandi habenti incidendis arboribus noceat, *arg.l.ult.ff.de uſu & habitat. l.certo generi. §.ſi totus ff.de ſervit.præd.ruſtic.l.1. §.Labeo putat. ff.de aqua quotid. & æſtiv.l.ult.in fin.Cod.de ſervitut.& aq.* Neque obſtat quod quilibet † rerum ſuarum mo- 60
derator ſit, & in iis liberum arbitrium habeat, *l.ſed & ſi lege. §.conſulit. ff.de petit.hæredit. l.in re mandata.Cod. mandati*, adeo † ut in ſuo fundo dominus quicquid 61
placuerit, facere poſſit, etiamſi alteri noceat. *l.fluminum.§.fin. & l.proculus. ff.de damn. infect. l.ſi me o.ff.de aq.pluv. arcend.* ſi † modo id principaliter ob ſuam 62
utilitatem, non autem animo aliis nocendi faciat. *l.1. §.denique. ff.de aq.pluv.arcend.* Schurff.*conſ.45.num.1. cent.2.* Fichard.*conſ.132.nu.1.verſ.Hæc tamen jura lib.2.* Nam hæc † dum demum procedunt, quando in fun- 63
do, aliave re, tertio nihil juris competit, cum dominus in re ſua in præjudiciũ juris, tertio in ea compententis, nihil facere poſſit, *l.ſed ſi quid. §.ſed nec ſervitutem. ff.de uſufruct. l.cum eo. ff. de ſervitut. prædior. urban. l.ſi quid. l.altius. l.ſi in ædibus. & l.ult.in fin. C.de ſervitut.& aq.l.2.C.ad leg.aquil.cum ſimilib.*

Non adverſatur etiam quod † quis non præſuma- 64
tur nocendi animo, ſed ob ſuum commodum aliquid facere *l.merito & ibi* Bart. *num.1. ff.pro ſoc.* Bald. *in l. item lapilli. num.5. verſ. ſed ſi ad agrum. ff. de rer. diviſ.*

Jaſ. *in l. quo minus. num.33. & ibid.* Rip. *num.29. ff. de flumin.* Schneidw. *de feud. part.2. nu.46. & in §. ſumma autem diviſio num.59. Inſtit. de interdict.* Weſenbec. *conſ.67. num.15. verſ. ſed & quilibet & num.20. in fin.* Modeſtin. Piſtor. *conſ.19. num.8. vol.1.* Nam cum dominus ſciat, alteri jus venandi in fundo ſuo competere, ſimul ſcit, vel ſcire debet, ſe arbores incidendo iſti alteri nocere, & uſum illius juris intervertere, ideo-
65 que illa præſumptio hic ceſſat. Adeo † vero certum eſt dominum ſylvæ non poſſe incidere arbores cum jactura & damno jus venandi habentis, ut ſi ſylva vaſtetur, ab eo, cui illud jus competit, mandatum ſine clauſula impetrari poſſit, Gail. *obſervat.64. nu.8. lib.2,* qua de re diverſa extant præjudicia Cameræ Imperialis, & in ſpecie à Gailio. *d. loco* adducitur præjudicium in cauſa Zollern contra comitem à Fürſtenberg. Eodemque pertinent ex parte & illa præjudicia; quæ adducuntur *in deciſ. ſeu præjudic. Camer. in verb. mandata de non vaſtando.*

Quemadmodum vero dominus ſylvæ jus venandi ex conceſſione vel præſcriptione legitima habenti,
66 incidendis arboribus nocere non poteſt, ſic † etiam non habet facultatem impediendi quo minus ille ſylvam eo invito in capturam ferarum circumſepiat & cingat. *l. in lege ff. locati.* Zaſ. *conſ.6. num.1. lib.2.* Gail. *obſervat.68. num.7. lib.2.* Georg. Moer. *de jur. venand. part.1. num.70.* Rulant. *de commiſſar. part.4. lib.2. cap.8. num.39.* & habetur in voto Aſſeſſoris Cameræ, in cauſa S. Johan Daſſenheim contra Hanaw Liechtenberg / quod eſt apud Thilman. de Benign. *ſyntagm.1. decad.3. vot.2. num.9.* ubi aſſeritur, neceſſario ſequi, quod, ſi alicui conceſſum ſit jus venationis, eidem
67 quoque conceſſum ſit jus des Hagens. Additur † vero ſi-

ro simul hæc restrictio, illi, qui habet jus **des Hagens** sive cingendi, non esse licitum ligna ex aliena sylva cędere ad usum **des Hagens** in eadem sylva, sed si vult cingere sive **Hagen** erigere, id eum debere facere suis lignis, cum **Hagen** sive cingere sit instar retium & cassium, & qui vult uti venatione ipse suis retibus & canibus eam exercere teneatur, atque id decisione Cameræ Imperialis comprobatum esse apparet ex sententia ibidem subjecta & anno 1578. publicata. Adeo vero certum est, eum, cui jus venandi competit, sylvam invito etiam domino in capturam ferarum circumsepiendi & cingendi facultatem habere, ut furtum committat, qui muro vel sepimento circumseptas & inclusas feras aufert, Georg. Molin. *tract. de jur. venand. cap. 5. per tot.* Natt. *conf. 375. nu. 8. & 9.* Gravæ, *practic. conclus. lib. 2. concl. 68. considerat. 1. coron. miscell. num. 2.* Rulant. *de commissar. part. 4. lib. 2. cap. 8. num. 20.* Johann. Bonifac. *in tract. de furtis. § nobilis. nu. 13.* Gail. *observ. 68. nu. 12. lib. 2.* ubi pro confirmatione ejus sententiæ rationem adsignat, quod hujusmodi feræ à nobis possideantur & custodiæ nostræ subjectæ sint, ideoque eas capiens, rem alienam invito domino contrectet.

Potest † vero dominus sylvæ ligna ex ea cædere, 68
& arbores ad usum vel refectionem ædificiorum, vel ob aliam necessitatem aliis vendere, modo id moderate faciat ita ne officiat juri venandi *arg. l. 3. vers. ne tamen. & l. an usufructus. ff. de usufruct. l. divus in princ. ff. de usu & habitat. l. si usufructus municipibus. ff. de usufr. legat.* Gail. *d. observ. 67. num. 9.* Meurer. *d. part. 8. pag.* (mihi) *124. vers. Et pro istis faciunt, &c. in fin. & vers. seqq.* idque eo verius est, quod † usufructuarius 69
etiam, & alii proprietatem non habentes, arboribus

cæden-

cædendis ſylva moderate uti poſſint *l.ex ſylva.l.arboribus.in pr.ff.de uſufr.l.fructus.*alius *divortio,§.fundum.ff.ſolut.matr.*Garſ.*de expenſ.& meliorat.cap.11.num.37.*
70 Præterea † pertinet in dubio jus glandis legendæ ad dominum ſylvę, non autem ad jus venandi habentem, cum in eo jure verſetur domini utilitas, Gail.*obſ.68.num.1.lib.2.*Georg.Moer.*de jur.venandi part.2.cap.3.num.23.*qua ratione vero ligna cædendo modus excedatur, & qualis exciſio venationi nociva dicatur, & prohiberi poſſit ex arbitrio judicis dependet. Petr. Gilcken. *de præſcript.part.1. c.6.nu.11.*
71 Debentur † tamen plerunque inutiles & files fructus ſylveſtres jus venandi habenti, pro uſu & alimentis ferarum, Gail.*d.obſerv.68.num.3.* quia niſi hoc fieret, feræ brevi fame perirent, & venationis exercitium
72 ceſſaret, cum † alimenta auferens necare cenſeatur *l. necare.ff.de lib. agnoſcend. l.ſi victum.ff. de re judic.* Et
73 † conceſſo uno (cujusmodi hic eſt venatio) reliqua etiam conceſſa cenſentur ſine quibus id commode expediri non poteſt *l.2.ff.de jurisdict.l.1.§.1.ff.ſi uſufr. petat.*
74 Cavere † etiam debent jus venandi habentes ne dominis fundorum immodice noceant *arg. l. cujus ædificium.ff.de ſervitut.prædior.urban. l.ex facto. ff. de vulg. & pupill.ſubſtit. l.2. §. item varus.ff. de aq. pluv. arcend.cap.ſuper eo. de offic. de leg.* nec ſubditi occaſione venationis & propter feras beſtias male tracten-
75 tur, idque † adeo verum eſt, ut vaſalli ob ejusmodi malam tractationem ſuo feudo, in quo ea fit, privari poſſint, ut poſt alios à ſe adductos tradit Zoannet.*in d.tractat. de duplici venat. num.74.* quod confirmatur per ea, quæ de feudi privatione & ſubditorum exemptione contra eos, qui male per extorſionē indebita-
rum

rum operarum eos tractant & gravant, supra *cap.13.* dicta sunt. Damnum † etiam per venationem messi- 76
bus & segetibus inferentes resarcire illud læsis tenentur. *arg.l.2.§.ult.ff.si quadrup.paup.fec.l.item cum mela.§.item cum eo.ff.ad l.aquil.cum simil.* Covarr. *in cap. peccatum 2.part.§.8.num.11.de reg.jur.in 6.* Joan. Gutierrez. *Canonicar. quæst. lib.2. quæst.28. num.15.& 40.* Zoannet. *in d.tract. de duplici venat. num.73.* Georg. Moer. *de jur.venand.part.1.cap.4.nu.20.* Gail. *d.obs.68. num.10.* dicens illam sententiam non solum piam, sed etiam juri & æquitati consentaneam esse; & addit Zoannett. *dicto loco,* alioqui mortaliter peccare Principes; nec à tali peccato mortali posse absolvi prius, quam ablata eorum quasi voluntate & culpa redderent per *c. si rei aliena 14. quæst 6. c.cum tu. de usur.* Atque hæc propter magnum abusum, qui hodie in venationibus cernitur, eo magis sunt attendenda.

Permissum † vero etiam est iis, qui jus venandi non 77
habent, animalia nociva ac periculosa (cujusmodi sunt leones, ursi, & lupi) venari pro purganda provincia *l.unic. Cod.De venat.ferar.lib.11.cap.1.§.nemo retia* & ibi Alvarot. ac reliqui Dd. *de pac.tenend.* Vincent. de Franc. *decis.158.num.2.* Chassan. *de glor.mundi part.10. consider at.50.* Rulant. *de cap.8.nu.56.* & habetur in voto Assessoris Cameræ; quod est apud Gilman. *rer. judicat.lib.2.decis.20.nu.2.* Hodie † tamen in Germa- 78
nia hoc non observatur; nec ab iis, qui Regalia habent, admittitur. Nec desunt, qui etiamsi alicui majorum ferarum venatio concessa sit; aprinam ea concessione contineri negant, Matth. Steph. *de jurisd. lib.2.p.1.cap.7.membr.2.num.174.* Noe Meurer. *de jure forest.part.2.fol.16. & fol.32.* Quam periculosa vero sit majorum ferarum venatio, testatum facit præter

alia

alia memorabile exemplum in Alexandro Magno, qui ut historici memoriæ prodiderunt non minores feras, sed tigros, pardos, ursos, elephantes, crocodillos & leones venari solitus est, & cum in sylva quadam asperrima veneretur, solus in leonem ferocissimum incidit, cumque ille de gloria hic de vita certarent, inter se congressi & mutuo complexi in terram prolapsi & ad dimidiæ spatium horæ colluctati sunt, sed leo tandem occubuit, Alexander admodum cruentus evasit. Atque hæc quidem de venandi etiam jure addere volui, plura de hac materia videri poterunt apud varios Interpretes, & cumprimis etiam apud Guilhel. Benedict. *in d.cap. Rainutius in verb. Et uxorem nomine Adelasiam.* Dd. *in d. l. unic. & in d. §. nemo retia* Zoannet. *in d.tract. de duplici venat.* Covarruv. *in cap. peccatum part.2. §.8.* Sebast. Medic. *de venat. piscat. & aucup.* Heig. *d.quæst.15.* Noe Meurer. *in d.tract.* Von Jagt vnd Forstrecht. Jacobin. de S. Georg. *in verb. Et cum venationibus* Rulant. *d.cap.8.* Pruckman. *in d.*
79 *§.venatio.* Remedia † vero ratione juris venandi vel etiam piscandi diversa competere possunt, nimirum petitorium confessoriæ actionis & uti possidetis: & si ea jura habentes in possessione sua per pignorationes turbantur inter eos, qui immediate Imperio subjecti sunt mandata, sine clausula ex constitutione pignoratitia in Camera Imperiali cum annexa citatione obtineri possunt, & in puncto citationis causa interdicta uti possidetis plene ventilatur, idque cumprimis in materia venationis Cameræ stylo & quotidiano praxi observatur, cum frequentissimæ sint de jure venandi & ejus possessione lites & contentiones inter Principes & alios jus venandi habentes. Mandata etiam sine clausula ex ordinatione Cameræ

part.2.

*part.2.tit.23.*occasione juris venandi obtineri possunt, ut in casu vastationis sylvæ ab ipso domino in detrimentum illud jus habentis facta dictum est supra *n.65.* Præterea quando generalis prohibitio venationũ fit, illi quorum interest, hujusmodi prohibitionem non fieri adversus eam remedio appellationis uti, & per hanc viam ad superiorem recurrere possunt Cod. Fabrian.*tit.de appellat.defi.14.*Gravæus *practic.observ. lib.2.conclus.66.consid.1. num.3.*

CAPUT XIX.

De salinarum reditu.

SUMMARIA.

1. Salinas in privato loco repertas ad privatos pertinere & ab iis possideri posse, & quomodo aliud sit coctile aliud fossile.

*2. Salinarum in privato loco repertarum reditus Principis est, & inter regalia referendus, idque cum reliquo jure congruit,*nu.3.

4. Ex salinis reditus apud Romanos etiam ante Imperium fuit constitutus.

5. De salinarum vectigali à Lysimacho constituto memorabile exemplum.

6. Salinarum vectigal quando & qua restrictione in Gallia primum à Rege Phillippo institutum sit.

7. Quemadmodum id, quod ex fodinis privatorum fisco debetur, vectigal in veteribus legibus appellatur, ita idem fit in salinarum reditu.

8. Salinarium, de quo in cap. super quibusdam. §. præterea de verb.signif.*mentio fit,quid sit?*

9. Salinarum & fodinarum simul variis locis in jure fit mentio, & idem jus constituitur, idemque fit in aurea Bulla Caroli IV.

10. Sali-

10. Salinarum etiam in investituris Cæsareis inter regalia fieri solet mentio.

11. Inter salinas & fodinas tamen quod sit discrimen.

12. Salinæ non minus quam fodinæ in publico loco repertæ totæ Principis sunt & inter regalia numerantur, nec hoc respectu alicujus vectigalis fieri dicendum est nu. 13.

14. Fiscus ab omnium vectigalium præstationibus est immunis.

15. In salinis quale privilegium Electoribus Imperii per auream Bullam Caroli Quarti concessum sit.

16. Salinarum jus Electoribus Imperii ex aurea Bulla competens hodie etiam nonnulli alii Principes & ordines Imperii ex legitima præscriptione vel concessione habent.

17. Salinarum jus quibusdam ante auream Bullam etiam ab Imperatore concessum fuisse ex iisque esse salinas Hallenses in Saxonia de quibus additur quales & quam præstantes ac utiles sint.

18. In salinis non minus quam fodinis consuetudo attendi debet.

19. Ut metalli, ita & salinarum pœna in jure nostro est, quæ ob crimen commissum infligitur.

20. Salinarum pœna proprie est solarum fœminarum.

21. Metalli pœna non solum ad fœminas, sed & ad viros spectat, & crebrius leges de ea virorum meminerunt.

DEcimumnonum regale vocatur à Friderico Salinarum reditus. Salinarum crebro fit in nostro jure mentio. Quemadmodum autem in decimosexto regali de fodinis diximus, quod à privatis etiam possideri possint, si videlicet in privato loco inveniantur,
1 sic † idem recte dixerimus de salinis, quod videlicet

ad pri-

ad privatos pertineant, & ab illis possideri possint, si in privato reperiantur loco ut *in hoc cap. unic.* tradunt Afflict. Alvarott. Præposit. & Laudens. Jacobin. *in verb. cum argentifodinis & salinis nu. 2.* Gœden. *cons. 3. Et videtur primum num. 2.* Rosenth. *de feud. cap. 5. conclus. 89. num. 2.* Schneidw. *de feud. part. 2. num. 106. & 108.* Rauchbar. *quæst. 22. num. 4.* idque convincitur ex *l. generali. §. uxori ff. de usufr. legat.* item ex *l. forma §. Salinæ ff. de censib.* ubi Jurisconsultus *Salinæ*, inquit, *si quæ sunt in prædiis, & ipsæ in censum deferendæ sunt, tanquam privatæ videlicet, & ad eum pertinentes, cujus sunt prædia.* Eodem facit text. *in l. magis puto §. 1. ff. de reb. eorum qui sub tut. &c.* ubi junctis duabus legibus præcedentibus proditum est, salinas à pupillis, ut privatis recte possideri, non minus quam fodinas, ideoque alienari haud aliter possunt, quam debita solennitate interveniente, quæ alias respectu pupillorum desideratur. Est autem sal aliud coctile, aliud fossile. Atque illud quidem ex aquis salsis, quæ vulgo Solen vocatur, coquitur: hoc vero foditur, vel ex montibus eruitur, tantumque inde emolumentum percipitur, ut Rex Poloniæ majorem partem redituum ex salis fodinis habeat, uti refert Keckerman. *in system. polit. cap. 19. lib. 1.*

Scire † tamen oportet, publica authoritate Principis certum ex ejusmodi salinis reditum recte constitui, neque alium privatum sibi tale aliquod arrogare posse, atque ideo hujusmodi reditum salinarum solius esse Principis, fiscoque deberi, atque hoc nimirum illud est, quod Fridericus reditum salinarum inter regalia refert in *hoc cap. un.* Atque hinc hujusmodi reditum de regalibus esse tradunt etiam Alvarot. *in hoc cap. unic. num. 7.* Schneidw. *d. part. 2. num. 108.* 2

& in §.constituitur num.5.Instit.de usufruct. Rauchbar. *quæst.22.nu.4.* Rosenth.*d.concl.89.nu.3.* Dec.*cons.293. num.1.* & minus recte loquuntur, qui simpliciter do-
3 cens salinas esse de regalibus, cum † præsertim cum reliquo etiam jure communi congruat reditum salinarum esse de regalibus, & fisco deberi, quia in eo vectigal appellatur, & inter publica vectigalia, quæ fisco debentur, refertur. *l.inter publica. §.ultim.ff.de verb. signif. l.1.ff. quod cujusque univers.nomine l.liber homo §.si quis ita ff.de hæred.instit. l.mulier ff.de captivis.l.aut damnum §.in ministerium ff.de pœnis & l.si quis sine C. de vectig.& commiss.*

4 Reditus † hic salinis apud Romanos ante imperium etiam fuit constitutus, ut apparet ex Livio *lib.9. decad.3.* Dum hæc consules, inquit, diversis regionibus agunt. Censores interim Romæ M. Livius & C. Claudius senatum recitarunt, Princeps interim lectus Q. Fabius Maximus, notari septem, nemo tamen qui sella curuli sedisset, sarta tecta acriter & cum summa fide peregerunt, viam è foro boario ad veneris & circa foros publicos & ædem Matris magnæ in palatio faciendam locaverunt, vectigal etiam novum ex salaria annona statuerunt, sextante sal & Romæ & per totam Italiam erat, Romæ precio eodem, pluris in foris & conciliabulis, & alio alibi precio præbendum locaverunt. Id vectigal commentum alterum ex censoribus salis credebant populo iratum, quod iniquo judicio quondam damnatus esset, & precio salis maxime oneratas tribus, quarum judicio damnatus erat, credebant. Inde salinatori Livio inditum nomen. *Hæc Livius.*

5 Memorabile † vero est & illud, quod memoriæ proditum est ab Athenæo *lib.3. δειπνοσοφιστῶν.cap.2.* à Lysi-

Lysimacho jam olim in Troade vectigal salinarum constitutum, & natura tamen id quasi refugiente statim exaruisse salinas, & remisso vectigali rursus prodisse, idque refert etiam Chopp. *de doman. Franc. lib. 1. tit. 15. num. 15.* ubi † simul scribit hujusmodi vectigal 6
salinarum institutum fuisse in Gallia primum à Rege Philippo V. ob necessitatem bellicam, eumque simul contestatum esse & edixisse, ultra quinquennium se illud non prorogaturum.

Præterea etiamsi salinæ in privatorum prædiis repertæ privatæ sint, tamen earum nomine aliquid, quod fisco debeatur, & de regalibus sit, præstari debet, ut supra dictum est idque eo minus mirum videbitur, quod & ex fodinis, in privatorum fundis repertis, aliquid fisco præstetur, ideoque ad hoc ipsum ad regalia spectat, ut in decimosexto regali ostensum est. Sane † quemadmodum illud, quod ex fodinis priva- 7
torum fisco debetur, vectigal in veteribus LL. appellatur, *l. inter publica §. ult. ff. de verbor. signif. l. 1. ff. quod cujusque univers. nomine*, sic etiam, ut supra ostendimus, illud ipsum, quod respectu salinarum in privatis locis inventarum fisco solvitur, vectigal nuncupatur, idque † illud est, quod salinarum vocatur à Pontifice 8
in cap. super quibusdam §. Præterea de verb. sign. ut præter alios notat ibidem gloss. *in verb. Pedagia.* & refertur ibidem inter ea, quæ sunt de regalibus.

Quæ † cum ita sit comparatio fodinarum & salina- 9
rum merito constituatur, cum præsertim variis locis nostri juris salinarum & fodinarum simul fiat mentio, & idem utrobique jus constituitur, ut videre est, *in d. l. 1. ff. quod cujusque univers. nomine. d. l. magis puto, junctis duabus L.L. præcedentibus ff de reb. eorum qui sub. tut. & c. l. sed. & hi ff. de publican. l. aut damnum §. in mi-*

nisterium ff. de pœn. d.l. inter publica §.ult. ff. de verb. signif. Idem fit in aurea Bulla Caroli Quarti *cap.9.* &
10 † similiter in Cæsareis Investituris inter alia regalia salinæ cum fodinis & mineris conjungi solent, ut & fit apud Jacobin. *de feud. in investitura in verbis cum*
11 *argentifodinis & cum salinis.* Inter † fodinas tamen & salinas non solum ratione pœnæ (ut infra in fine hujus capitis ostendetur) sed & in eo discrimen est, quod illud, quod fisco præstatur, & de regalibus est, in solis salinis, nullibi autem in fodinis reditus appelletur, & in solis fodinis, decima vocetur (ut supra *cap.16.num.45.* dictum est) eaque appellatione, quanta ea portio sit, denotetur, quod in salinis nullibi fit.

Porro de salinis in publico loco inventis tenen-
12 dum est, eas non † minus quam fodinas & mineras, in tali loco inventas, non privatas, sed publicas, ipsiusque Principis esse & inter regalia numerari debere, idque notant Afflict. Alvarott. & Laudens. *in hoc cap. unic. quæ sint regal.* Francisc. Marc. *decis.139. num.2. part.2.* Jacobin. *in d.verb. Et cum argentifodinis & cum salinis nu.2.* Schneidw. *de feud. part.2. nu.108.* Gœden.
13 *d.cons.3. & videtur primum num.1.* Si igitur † in publico Imperii fundo reperiantur salinæ, non potest in his ullum vectigal spectari, quasi respectu hujus solius vectigalis ejusmodi salinæ sint regalia, quia fiscus ipse sive Princeps percipit utilitatem ex his salinis provenientibus, nec vectigal solvere solet iis etiam casibus, quibus alias vectigal hujus vel illius rei nomine
14 penditur *l. locatio §. fiscus ff. de publican.* ubi † fiscus ab omnium vectigalium præstationibus immunis esse dicitur. Atque ex his quidem, quæ hactenus de privatis & publicis salinis dicta sunt, planum fit, licet non desint Interpretes, qui simpliciter negant, salinas esse

inter

inter regalia numerādas, & rursus qui simpliciter contrarium affirmant, tamen distinctione superiori utendum esse. Neque † obstat Caroli Quarti aurea Bulla 15
d.cap.9. Nam privilegium ibi Regi Bohemiæ & aliis Imperii Electoribus datum eo spectat, quod illi Principis ut fodinas, sic & salinas, in suis etiam privatis prędiis repertas, ab omni onere immunes habere possint, & nihil fisco salis nomine præstare teneantur, quemadmodum & eo illud privilegium pertinere dici potest, quod salinæ, ut regale eorum Principum sint, etiamsi inveniantur in iis locis, quæ Imperii revera sunt respectu dominii, & quæ ab Imperio jure feudali tenent tanquam vasalli, eaque ratione, quod ipse Cæsar in salinis habet, quoad ipsam proprietatem & utilitatem in locis etiam publicis, ex concessione Cæsarea ipsi Principes habere censentur in iis locis publicis, quæ ab Imperio habent. Placuit enim Carolo Quarto, ut omne jus, quod in salinis Imperatori debetur, in eos per privilegium transferretur in omnibus terris, ditionibus & locis, quæ ab iis possiderentur, sive privata, sive publica essent: Proinde ejus Imperatoris aurea Bulla superiorem distinctionem ex jure communi desumptam de Cæsaris jure in privatis & publicis salinis potius confirmat, quam quod ei adversetur.

Eo † vero tandem deventum est, ut & alii non- 16
nulli Principes & Ordines Imperii ex præscriptione vel ex concessione ipsius Imperatoris hoc jus tanquam regale exerceant, salinarumque etiam expresse in investituris fieri soleat mentio. Et † sunt quibus 17
hoc jus salinarum multo ante prædictam auream Bullam ab Imperatore concessum fuit, ex quibus est Archiepiscopus Magdeburgensis, qui ab Ottone Impe-

ratore ante mille annos hoc regale in Saxonicis Hallensibus Salinis obtinuit, Heig. *quæst.14. num.27.p.1.* ubi notabile est, quod *num.29. & aliquot seqq.* simul addit, Archiepiscopos hoc regali ita usos esse, ut salinas subditis concedere voluerint, idque ita fecerint, ut illas iis in feudum dederint per breve testatum vel corã vulgo in Wachs oder Cantzleyschrifft, partemque minimam Archiepiscopali mensæ destinatam retinuerint, ac postea à multis jam annis etiam harum mensalium salinarum redditus civibus hac lege, ut sibi aliqua pars ex iis penderetur, concesserint, factaque sit anno 1479. ab Ernesto Archiepiscopo in eam rem constitutio, qua præcipitur ne mensales salinæ aliis quam civibus Hallensibus concedantur ad quam servandam se singuli successores juramento adstringunt. Quam excellens vero sit hoc regale salinarum Hallensium, & quam magna & fere immensa ejus sit utilitas, testatur etiam Christ. Barthol. *in sua dedicatoria Epistola, quarto Tomo sententiarum Cameræ Imperialis* præfixa, dum tanquam de re sibi notissima inter cætera scribit, eas salis tantam copiam per plurimas Imperii ditiones ita distribuere, ut ea res fidem excedat, & simul hæc addit verba: *Ibi enim ex certis aquis, quæ ingenti copia per scaturigines subterraneas profundissimas assidue profunduntur, & quatuor fontibus seu puteis altissimis excipiuntur, & noctes diesque continuato labore exhauriuntur neque unquam deficiunt & singulis diebus ad minimum modii mille, quorum singulis portandis unius viri robusti vix humeri sufficiunt excoquuntur & conficiuntur.*

18 Observandum † vero, in hac salinarum materia, non minus, quam in fodinis, consuetudinem, quæ hoc vel illo loco est, attendi debere, Laudens. *in hoc cap.*

unic.

unic.num.2. Schneidw. *d.part.2.num.106.* & † quantum ad pœnam attinet in jure nostro, ut metalli, sic & salinarum esse pœnam, quæ ob maleficium infligitur, & † hanc ipsam pœnam salinarum, vel qua quis in opus salinarum damnatur, esse propriam fœminarum *l.aut damnum §.in ministerium ff.de pœn.l.mulier ff.de captiv. & postlimin. revers.* Metalli † quidem pœna etiam ad fœminas spectat, ut videre licet *in Novell.22. de nuptiis §. quod autem prius. & in d.§.in ministerium,* sed eadem virorum est pœna & crebrius leges ita ejus pœnæ meminerunt, ut de viris loquantur.

19 40 21

CAPUT XX.

De bonis committentium crimen læsæ majestatis.

Summaria.

4. *Bonorum committentium crimen læsæ majestatis regale cur hic separetur à regali de bonis aliorum damnatorum & proscriptorum.*

2. *Læsæ majestatis crimen injuria etiam majestatis appellatur.*

3. *Læsæ majestatis crimen tam atrox & enorme esse censetur, ut dicatur primum & maximum, ac sceleratissimum, omniumque pessimum.*

4. *Abolitione omnium criminum impetrata non censetur criminis læsæ majestatis abolitio concessa.*

5. *Læsæ majestatis crimen quid? &* nu.8.

6. *Securitas in hac materia quid?*

7. *Populus Romanus omne Imperium & potestatem lege regia in Principem contulit.*

9. *Læsæ majestatis crimen variis modis committi, & quinam sint illi.*

10. *Læsæ majestatis crimen committitur etiam ob so-*

lum conatum non secuto effectu, maxime si deventum fuerit ad actum proximum.

11. Læsæ majestatis crimen modo perduellio appellatur, modo generis nomen retinet.

12. Confuse tamen etiam in jure de utroque agitur, nec hodie discrimen illud ita stricte observatur.

13. Læsæ majestatis crimen ex quorundam sententia non committitur adversus Reges, aliosque Imperatorem vel alium superiorem non recognoscentes.

14. Læsæ majestatis crimen committitur etiam adversus Principes aliosque superiorem non recognoscentes.

15. Contra Principes vero & civitates superiorem recognoscentes non committitur, & licet quidam consuetudine & facto contrarium observari dicant, nu.16. *tamen cum illi sint Itali, eorum de consuetudine testimonium non est facile nec de uno loco ad alium extendendum* nu.17.

18. Læsæ majestatis crimen in Germania adversus quosvis Principes inferiores non committi non solum ex Caroli V. Constit. crim. art.219. *sed ex aurea Bulla Caroli IV. etiam ostenditur, eoque pertinet, quod dignitas quæ in superiorem non recognoscentibus Principibus majestas appellatur in inferioribus serenitas vel celsitudo vel eminentia vocari soleat.*

19. Exceptio firmat regulam in casibus non exceptis, quod fallit in iis casibus, qui exceptis non sunt similes num.20.

21. Læsæ majestatis crimen licet contra Principes superiorem recognoscentes non committatur, tamen aliæ pœnæ leviores locum habent.

22. Pœnam damnationis memoriæ, & eam qua filii etiam delinquentis puniuntur, cessare etiam quando contra alium quam Imperatorum crimen læsæ majestatis com-

committitur, tam multi tenent, ut non desint, quæ de utraque pœna id communiter teneri testentur.

23. *Læsæ majestatis crimen etiam contra eos, qui Principi à consiliis sunt, committitur.*

24. *An hoc crimen committatur in consiliarios, si respectu sui & in suum odium, non autem si duntaxat vel principaliter propter Principem vel ejus odium offenduntur, & an hoc etiam iis qui extra aulam Imperatoris vivunt, nec ejus lateri adhærent, locum habeat.*

25. *Idem in consiliarios Imperatoris, cessantibus aliis conjecturis, potius ratione particularis odii, quam publici officii, commissum esse præsumendum est.*

26. *In Electores Imperii etiam crimen læsæ majestatis committitur, sive in odium Imperatoris vel Imperii offendantur sive non.*

27. *Electores Imperii quibus elogiis in aurea Bulla decorentur.*

28. *Læsæ majestatis crimen contra se commissum tantum pœna ordinaria ultimi supplicii puniri voluit Elector palatinus.*

29. *Læsæ majestatis crimen ii tantum, qui ratione domicilii vel originis subditi sunt, committunt.*

30. *An & quatenus civitas vel universitas illud committat.*

31. *Conscii criminis læsæ majestatis puniuntur si non revelent, licet non ordinaria, sed mitiori pœna pro arbitrio judicis ex magis communi Dd. sententia puniantur*, n. 32.

33. L. quisquis §. id quod Cod. ad l. Jul. majest. *declaratur.*

34. *Conscii criminis læsæ majestatis si id non revelent, ex veriori & magis communi Dd. sententia tum demum puniuntur, quando ita sciunt, ut probari possint.*

35. *Vasallus ratione solius feudi non fit subditus.*

36. Læsæ majestatis crimen vasallus, qui non est etiam vere subditus, non committit.

37. Vasallus si id faciat, quo in subdito crimen læsæ majestatis committitur, feudo pivatur.

38. An feudum ob crimen læsæ majestatis amissum fisco applicetur, & nu.63.& 67.

39. Ob læsæ majestatis crimen vasallus vel alius ipso jure dominium non amittit, fallit in crimine notoriæ rebellionis permanentis nu.43.

40. Ex prohibitione administrationis non potest inferri ad amissionem dominii, idque ita se habet etiam in prohibitionis alienationis, nu.41.

42. L.quisquis in verb.addictis & l.ult. C.ad l.jul. majestat.*declarantur.*

44. Sententia declaratoria ad avocandam possessionem etiam in crimine notoriæ rebellionis opus est, idque Cameræ ordinatione part.2.t.9.§.2.*confirmantur.*

45. Læsæ majestatis crimen committentium extra bona varias esse pœnas, ex quibus sunt pœna gladii, damnatio memoriæ, nu.46. *infamia delinquentis ejusque filiorum* nu.47. *deletio insignium & nominum delinquentis,* nu.48. *amissio omnium privilegiorum* nu.49.

50. Ex his etiam est, quod emancipationes liberorum delinquentis non subsistant, nec is debeat lugeri nu.51. *aut sepeliri* nu.52. *nec etiam posset pro eo apud Principem intercedi* nu.53.

54. De pœnis ejusdẽ criminis circa bona, & nu.seqq.

55. Damnatorum bona licet fisco non vendicentur, si extent ascendentes vel descendentes usque ad tertium gradum, fallit tamen in hoc crimine.

56. Domus rei ob hoc crimen devastatur & solo æquatur.

57. Quicquid per ultimam voluntatem vel contrahendo aut alienando agit, nullum est, licet ante accusationem

nem factum sit, idque procedit quoque in manumissionibus nu.58. *(rit.*

59. Ex testamento vel ab intestato etiam nihil acqui-

60. Delictum patris licet noceat filiis, tantum in iis, quæ ab eo proficiscuntur, tamen fallit in hoc crimine n.61.

62. Filiorum appellatione in hoc crimine non tantum legitimi sed & naturales comprehenduntur.

63. Feudo si vasallus contra dominum hoc crimen commiserit, non solum filii, sed & agnati privantur, & ad ipsum dominum, non autem ad fiscum pertinet.

64. In feudo quolibet locum habet, quod ob delictum, contra dominum feudi commissum, non solum filii, sed & agnati ab eo arceantur.

65. Feudum semper censetur concessum ea conditione & qualitate, ut in casu ingratitudinis contra dominum commissæ ad eundem revertatur.

66. Feudum ad agnatos & non ad dominum, nec etiam fiscum devolvitur, si delictum in dominum non sit commissum, idque ita etiam se in crimine læsæ majestatis habet nu.67.

68. Læsæ majestatis crimine commisso filiabus debetur legitima portio in bonis matris testato vel intestato decedentis, ideoque filiorum adeo non habetur ratio, ut in computatione hujus legitimæ portionis filiabus debitæ filii partem non faciant nec eorum respectus haberi debeat.

69. Filias hoc crimen committentium ex bonis paternis debere dotari, quidam asserunt, contraria tamen sententia ut verior approbatur nu.70. *& altera refutatur* num.71.

72. Filii adoptivi ob hoc crimen ab adoptante commissum non puniuntur, ut nec filii alii, antequam illud patratum est, emancipati nu.73. *(nisi emancipatio in fraudem facta sit* nu.74.*) vel nati* nu.75. & 76.

77. Ne-

77. *Nepotes licet nonnunquam appellatione filiorum contineantur, tamen regulariter & proprie secus se res habet* nu.78. *maxime in odiosis* nu.79.

80. *In læsæ majestatis crimine, quod est constitutum de filiis, non esse porrigendum ad nepotes.*

81. *De Friderici Imperatoris constitutione quadam quod à Cyn. & Alberic.* in l.quisquis C. ad l. jul.majest. *adducitur, an attendendum sit?*

82. *In læsæ majestatis criminis pœnas etiam mulieres, id committentes incurrunt, non tamen eorum filii* nu.83. & 86.

84. *Fœminæ sæpe masculorum appellatione continentur.*

85. *Odiosa & pœnalia restringenda sunt.*

87. *Hæreditates, filiis committentium crimen læsæ majestatis ex aliorum successione delatæ, legitimis hæredibus debentur, non autem fisco applicantur.*

88. L.quisquis. §. uxore, C. ad l.jul. majest. *declaratur.*

89. *Læsæ majestatis crimen committentium filii non privantur iis rebus, quæ in eos inter vivos donando vel alia ratione fuerunt translata.*

90. *A successione ab intestato vel ex testamento non potest inferri ad actum inter vivos, ut liberi excludantur.*

91. *Læsæ majestatis criminis pœnæ in filiis cessant, patre plene in integrum restituto.*

92. *Pœna regulariter suos tantum authores tenet.*

93. L.quisquis C.ad l.jul.majestat. *in pœnis filiis infligendis de consuetudine non observatur.*

94. *Principem exempla, qui ob crimen læsæ majestatis à patre commissum noluerunt filios puniri.*

95. L.quisquis.§.filii C.ad l.jul.majest. *an per* l.sancimus C.de pœn. *si abrogata?*

96. *Jus vetus per novam legem non censetur abrogatum,*

tum, si in hac expresse ejus juris sive rei, de qua in ea aliquid cautum est, non fiat mentio.

97. Ob læsæ majestatis crimen à filio commissum pater non punitur.

98. Peculium filii profectitium, imo & adventitium, castrense & quasi castrense pœnam publicationis bonorum non venit, nec fisco applicatur, sed patri debetur.

99. Ob læsæ majestatis crimen à marito commissum dos uxoris non confiscatur, idque adeo verum est, ut domus etiam demolitionem pro ea recuperanda impedire possit nu.100.

101. Dos dicitur esse in dominio mariti ex subtilitate juris, revera autem & naturaliter uxor dominium retinet, illudque dominium varios hic enumeratos effectus habet, ut & dominium mariti nu.103.

102. Dotis nomine marito competit rei vendicatio præter alios effectus hic enumeratos.

104. Uxor & fiscus quoad jus tacitæ hypothecæ paribus passibus ambulant, & prior tempore potior est jure.

105. Uxor in dubio, si videlicet de temporis prioritate non constat, fisco tanquam magis privilegiata præfertur.

106. Læsæ majestatis crimine à marito commisso bona uxoris etiam alia, quam dos, sive receptitia sive paraphernalia sint, in confiscationem non veniunt.

107. Idque procedit etiam in donatione propter nuptias, & lucro uxori inde debito, ut & in quarta uxori inopi & indotatæ ex bonis mariti competente nu.108.

109. Hæc quarta in locum dotis succedit, & iisdem privilegiis gaudet.

110. Surrogatum sequitur naturam sui surrogati.

111. In crimine læsæ majestatis propter ejus enormitatem varia & multa esse singularia, & quænam præter supra adducta sint illa?

112. In

112. In hoc crimine ut multa ſunt ſingularia, ſic ſingulariter à judicibus obſervandum eſt, ut tam in eo, quam in aliis, ſtricta fiat interpretatio, benigniorque ſententia præferatur.

113. In eodem crimine à judicibus cavendum eſt, ne inter ejus ſingularia & hoc referatur, quo ob atrocitatem & enormitatem extenſio fieri debet.

VIgeſimum regale ſunt bona committentium cri-
1 men læſæ majeſtatis: Etſi † vero Fridericus inter
ſuperiora regalia de bonis proſcriptorum & damna-
torum mentionem fecerit, & id regale duodecimo
loco poſuerit, tamen cum hoc regale ratione bono-
2 rum multo ſit plenius, ac † crimen commiſſum inju-
ria ſit ipſius majeſtatis, ut appellatur, *in l. paſchæ. Cod.*
3 *Theodoſ. de indulgen. crimin.* adeoque † cenſeatur eſſe
atrox & enorme, ut dicatur primum & maximum *in l.*
religio. Cod. Theodoſ. eod. tit. ac ſceleratiſſimum *in l. ult.*
C. ad l. jul. majeſtat. & omnium peſſimum *in Novell. 22.*
4 *de nuptiis. §. ſi igitur.* nec abolitione † omnium crimi-
num impetrata, hujus abolitio cenſeatur conceſſa;
Marſil. *in l. unic. num. 130. Cod. de rapt. virg.* Decian. *in*
tractat. criminal. lib. 7. cap. 27. num. 28. putavit Impera-
tor Fridericus ſe recte facturum, ſi *in hoc cap. unic.* pe-
culiariter & ſeorſum hujus criminis meminiſſet, bo-
naque illud committentium fiſco deberi, & inter re-
galia referenda eſſe oſtenderet. Ulpian. *in l. 1. ad l. jul.*
5 *majeſtat.* ait, crimen † læſæ majeſtatis eſſe illud, quod
adverſus populum Romanum vel ejus ſecuritatem
6 committitur. Securitatem † Dd. noſtri ſalvum con-
ductum nuncupavit. Budæus tranquillitatem Inter-
pretatur, ut & Duaren. *lib. 2. diſput. cap. 22.* Quando-
7 quidem † vero populus Romanus omne Imperium &
poteſtatem lege Regia in principem contulit. *l. 2. §.*
noviſ-

novissime. de orig. jur. l.1.ff. de constit. princip. §. sed & quod principi. Inst. de jur. natural. gent. & civil. l.1. §. sed in hoc studium. C. de jur. enucleand. Et Imperatoris tantum fit mentio, *in l. nullus l. quisquis & l. majestatis C. de tit.* ideoque quod Ulpian. *in d. l.1. ad l. jul. majestat.* de populo Romano profert, ad principem referendum est, & † recte dicimus hodie læsæ majestatis cri- 8
men esse, quod adversus Imperatorem ejusve securitatem designatur. Idque † variis modis fit, puta, si quis 9
arma sumpserit adversus principem *in d. l.1. in princ.* si quis sine licentia principis exercitum deseruerit, vel insidias struxerit Paul. *lib.5. sentent. tit.29. §.1.* vel armatus cum armatis adversus provinciam vel urbem aliquam Imperii Romani insurrexerit, aut ita contra eam venerit ut loca aut templa ejus occupentur *d. l.1. §.1. ff. ad l. jul. majest* vel provinciam aut civitatem aliquam Imperii hostibus prodiderit *l. pen. ff. eod. tit. l.2. ad tit.* si quis obsides sine jussu Principis interfecerit *d. l.1.* si quis sine licentia Principis tenuerit arcem vel, ut Dd. nuncupant, fortalitium in confinibus Imperii *l.3. ad l. jul. majestat. l.2. Cod. de fund. limitroph. lib.11.* si quis sine licentia Principis bellum gesserit, exercitumve comparaverit *d. l.3.* si quis hostem commeatu, vel pecuniam mutuo dando vel arma ei vendendo juverit, *l.4. ff. ad l. jul. majestat.* vel eum fugientem sciens susceperit, eumque occultarit *l. metrodorum. junct. l. eorum. ff. de pœnis.* si quis monetam sine permissu Principis cuderit vel probam monetam adulteraverit *l.2. Cod. de fals. monet.* Constit. Carol. V. *artic.111.* vel insidias structas Imperatori non revelaverit *d. l. quisquis. §. si id quod & §. seq. Cod. ad l. jul. majest. l. avic. §. pœnas Cod. de rapt. virg.* si quis hostili animo statum ac pacem publicam Imperii turbaverit vel violaverit,

l. fin.

l.fin.ff.eod. cujusmodi hodie ſunt, qui peccant adverſus ſaluberrimam conſtitutionem Imperii de pace publica, ſi ita ea pax violetur, ut ad diverſus Imperatorem vel Imperium armatus contumaciter quis inſurgat, vel contra Imperii proſperitatem aliquid ſeditioſè machinetur, Imperatori & Imperio rebellando, Gail.*de pac.public.cap.19.num.16.lib.1.* Sunt & alii modi quibus committitur crimen læſæ majeſtatis, de quibus videre licet ulterius *d.l.1.2.3.4.5.6.& 10.ff.ad l.jul. majeſtat. l.quisquis Cod.eod.l.Cod.de privat.carcerib.* & apud Dd.*in d.l.quisquis.& in extravag.quoniam nuper. Qui ſint rebell.* Franciſc. Lucan. *de jur.fiſc.part.principal.2.tit.de crimin.læſ.majeſt.num.1.2.3.& ſeqq.* Foller. *in pract. criminal. part.1. ſecundæ part.verb. Item quod commiſit crimen læſæ majeſtatis* Gig. *in tract.de crim læſæ majeſtat. tit. qualiter & à quib. &c.* Decian. *d.lib.7.*
10 *cap.9. & 33.* Cum † his modis illud ſingulariter concurrit, quod hoc crimen committatur ob ſolum etiam conatum, non ſecuto effectu, *d.l. quisquis*, & aurea Bulla Caroli Quarti *cap.24.* Franciſc. Lucan. *d.loc. num.3.* Clar. *in §.læſæ majeſtat.crimen.num.15.* Roſenth. *de feud.cap.10.concluſ.35.num.86.* Loffred.*conſ.21.nu.8.* Boer.*de ſeditioſ.præſuppoſ.6.nu.10.& præſuppoſ.7.nu.42.* Knich.*de Saxon.non provocand.jur.cap.5.nu.430.* communemque hanc opinionem eſſe teſtantur *dictis locis* Roſenthal & Clarus, qui addit, hoc maxime locum habere, ſi fuerit deventum ad actum proximum, idque communi omnium ſententia receptum videri refert Covarruv. *in clement.ſi furioſus part.2.relect.nu.7.* & poſt eum Clarus. *d.nu.15.*

11 Etſi † vero hoc læſæ majeſtatis crimen pro atrocitate ſua modo perduellio appelletur, modo generis nomen retineat, *l.cum filius, §.fin. ff. de leg.2. l.ult.ff.*

ad l.

ad l. jul. majestat. Hotom. *in §. publica autem Instit. de publicis judic. & in commentar. verb. jur. in verb. perduelles* Decian. *in pract. crimin. lib. 7. c. 6. nu. 4.* Theod. Petr. *in thesaur. controversar. conclus. criminal. concl. 77. lit. a.* tamen † confuse de utroque *in Pandectis, Codice,* 12
& d. §. publica autem. agitur neque *in hoc cap. unic. quæ sint regalia* vel etiam in aurea Bulla Caroli IV. ulla fit mentio perduellionis, sed tantum criminis læsæ majestatis. Non est etiam id discrimen amplius ita stricte in usu, neque hic superstitiose, ut ait Mynsing. *in §. publica autem. Instit. de public. judic.* innitendum est.

Quod † autem de Imperatore supra dictum est, ad 13
reges aliosque imperatorem vel alium superiorem non recognoscentes non esse extendendum tenent multi, ex quibus sunt Bart. *in l num. 2. in fin. ff. ad l. jul. majestat.* Angel. *in l. 1. num. 3. Cod. ne ex delict. defunct.* August. Ariminens. in addit. ad Angel. *in tractat. de malefic. verb. Et hai tradito la tua patria num. 4. & 5.* Dec. *cons. 410. num. 26.* Cæpoll. *cons. 17. in fin.* Ruin. *cons. 2. num. 12. vol. 5.* Socin. jun. *cons. 105. num. 10. & seq.* Sed † quia in hujusmodi Regibus & aliis superiorem 14
non recognoscentibus eatenus, quatenus superiorem nullum habent, eadem ratio militare censetur, & hujusmodi identitas rationis idem jus constituat, *l. idem. ff. ad l. aquil. & l. à Titio. ff. de verb. oblig.* verior est contraria sententia, eamque amplectuntur Castrens. *in l. nemo. num. 6. Cod. de episcop. aud.* Salicet. *in d. l. quisquis. num. 4.* Decian. *in praxi criminal. lib. 7. cap. 4. num. 6.* plures alios allegans Isern. *in hoc cap. unic. in verb. Et bona committentium crimen læsæ majestatis. num. 77.* Afflict. *ibid. num. 44.* Ang. Aretin. *in §. publica. num. 1. vers. quod credo verum. Instit. de public. judic.* Thom. Grammat. *decis. 6. num. 18.* Menoch. *cons. 99. num. 77.*

 & 78.

& 78. Quibus accedit Mynſing. *reſp. 44. num. 10. & 11.* Laudenſ. *de crim. læſ. majeſt. quæſt. 1.* & tot. alii Dd. ut Gigas *in tractat. de crimin. læſ. majeſt. tit. qualiter & à quib. crimen læſæ majeſtat. committat. quæſt. 28. in princ.* dicat, Doctores nemine excepto, quod viderit, ita concludere. Et licet econtra verum ſit, multos aliter ſentire, ut ex iis, quæ ſupra pro altera ſententia allegata ſunt, apparet, tamen hanc contrariam ſententiam communem eſſe teſtantur Boſſ. *de crimin. læſ. majeſt. num. 51.* Socin. jun. *conſ. 76. num. 1. & conſ. 126. num. 15. vol. 3.* Clar. *in d. §. læſæ majeſt. crimen. num. 2.* Soarez. *in theſaur. recept. ſententiar. verb. majeſtatis læſæ*, & vere communem hanc eſſe aſſerit Decian. *d. lib. 7. cap. 4. num. 6. verum breviter*, allegans ſimul nonnullos eam ſententiam de facto obſervari dicentes. Eandem etiam in eo, qui non revelando tractatum contra Principem ſuperiorem non recognoſcentem crimen læſæ majeſtatis committit, tanquam veriorem & magis communem, in Camera Imperiali ab Aſſeſſoribus frequentiori conſenſu approbatam eſſe teſtatur Mynſ. *obſerv. 41. nu. 3. cent. 5.*

Sunt autem inter Dd. qui ſcribunt contra Principes etiam ſuperiorem recognoſcentes crimen læſæ
15 majeſtatis committi. Verum † hæc ſententia à jure noſtro, & ejus ratione omnino eſt aliena, cum, ut ait Mynſ. *d. reſponſ. 44. n. 12.* majeſtatem, id eſt, ſupremam poteſtatem non habeant, & ſic eadem ratio in iis non militet, quæ in Imperatore & aliis ſuperiorem omnino non recognoſcentibus locum habet, atque ideo hanc ſententiam ut veriorem amplectuntur. Angel. Aretin. *in d. §. publica autem. nu. 1. verſ. ſin autem.* Nell. *in tract. de bannit. 1. part. ſecundi tempor. num. 16. verſ. in contrarium eſt veritas.* Clar. *in d. §. læſæ majeſtatis crimen.*

men.

men.num.3. Salicet.*in d.l.quisquis. num.4.* Mynsing.*de respons.44.num.12.* Boss.*de crimin.læsæ majestatis.nu.51. & 52.* Borch.*in hoc cap.un. nu.89.* Wesenbec.*in parat. ff.ad l.jul.majest.nu.6. vers. porro quia tantum*, eamque magis communem esse testantur. Myns. *d.respons.44. nu.12.* Alciat.*respons.467.nu.4.*

Obstare vero huic sententiæ videntur *l.3. Cod. de episcopal. audient. l.1. §.1. vers. cujus opera & consilio. ff. ad l.jul.majestat. cap.felicis vers. sicut reus criminis læsæ majestat.de pœn.in 6.* Sed re penitius inspecta apparebit hæc revera nullum negocium facere, nec adversari. Nam *in d.l.3.* simpliciter quidem domini fit mentio, & statuitur quod is, qui crimen læsæ majestatis adversus eum commisit, veniam sperare non debeat. Sed si hoc generaliter exaudiendum esset, ea absurditas sequeretur, quod ad quemlibet etiam subditum in eo peccantem illud extenderetur, eaque ratione majestas supremi Principis plurimum minueretur. Quare cum ut absurditas evitetur, quoad ejus fieri potest, interpretatio fieri debeat, *l.scire oportet. §. aliud. ff. de excusat. tutor. l.1. ff. ne quid in loc.sacr.* Butigell. *in l.1. num.6. ff.si cert.petat.* Cacheran. *decis.169. num.5. & 6.* & ea, quæ simpliciter proferuntur, ad id, quod rationis est, coarctanda sint, *d.l.1.§ quod ait.ff.ne quid in loc. sacr.* Zas.*in l.quoties in stipulationibus.num.8.ff.de verb. oblig. & cons.14. num.54. & 57. lib.1.* Marc. de Mant. *sing.105.num.2.* merito illud, quod in *d.l.3.* de domino constitutum est, restringitur ad eum dominum, in quo vere majestas est, & in quem de jure revera crimen læsæ majestatis perpetratur, cujusmodi est Imperator, de quo textum loqui eo verius est, quod ibi agatur de tali domino, à quo venia, si velit, dari, & pœna capitalis remitti possit, quod solius supremi Prin-

cipis proprium est, *l. relegati in fin. l. moris. §. sed enim l. ad bestias. ff. de pœn. l. 1. §. fin. ff. de quæst.* Molin. *in consuetud. paris. tit. 1. §. 1. gloss. 5. in verb. Lesief. num. 55.* Peregr. *de jur. fisc. lib. 4. tit. 8. num. 20.* late Cacheran. *decis. 101. num. 1. 2. 3. & 4.* Quod autem ad *d. l. 1. §. 1. vers. cujus opera & consilio.* attinet; cautum quidem ibi est, crimen læsæ majestatis committi ab eo, qui dolo consilium inivit, ut magistratus populi Romani, vel imperium potestatemque habens trucidetur. Verum prædicti Principes superiorem recognoscentes non sunt tales magistratus, cun non ad tempus, nec Imperatoris, sed suo nomine perpetuique magistratus esse censeantur. Quibus pro majori refutatione hujus objectionis accedunt, quæ infra ex aurea Bulla Caroli Quarti dicentur.

Ad textum *in d. cap. felicis de pœn. in 6.* responderi potest, non mirum esse, quod ibi à Pontifiec statuatur, læsæ majestatis crimen etiam in Cardinales committi; cum illi non solum in summa dignitate sint, Jacob. de Nigr. *in l. 1. num. 10. in fin. & ibid.* Paul. Orian. *num. 22. vers. verum his omnibus obstat ff. de offic. ejus cui mand. est jurisd.* Claud. de Seyssel. *tit. qui feud. dar. poss. vers. nonam ponit.* Chassan. *de glor. mund. part. 4. considerat. 8.* sed & censeantur esse Pontificis consiliarii *cap. fundamenta §. debet de elect. in 6. c. Ecclesiasticis 12. quæst. 2. cap. Parochia 16. quæst. 1.* & de iis quoad Pontificem dici possit, quod respectu Imperatoris de consiliariis *in d. l. quisquis*, & de Electoribus Imperii in aurea Bulla Caroli Quarti *c. 24.* dicitur, partem videlicet eos Cardinales esse corporis Pontificis, Lancell. *in templo jud. lib. 2. c. 1. §. 2. in verb. obligationes in Pontifice repetunt. nu. 7. & c. 2. §. 2. nu. 4.*

16 Est † vero de consuetudine & facto contrarium

obser-

observari dicant Castrens. *in d.l.nemo nu.6. vers. quicquid sit de jure*, & post eum Boss. *d.loco num.51. & 56.* Roland.à Vall. *cons.74. num.3. vol.3.* tamen † cum illi 17
Dd. Itali sint, eorum testimonium de consuetudine non facile ad alia loca extendendum est, cum Dd. simpliciter de consuetudine attestantes intelligendi sint de loco, in quo domicilium habent, vel diu versati sunt, Natt. *cons.218.num.4.vers. Bene fateor.lib.1.* Alex. *cons.5.nu.8.lib.3.* Dec.*cons.472.nu.16.* Cravett.*cons.462 num.9.* Menoch.*cons.238.num.23.* Surd.*cons.74.nu.14.* Honded.*consultat.101.nu.39.* Raudens.*respons.18.n.76. lib.1.* eoque quod pertinet quod Cæpoll. *cons.crim.17. num.19.* de eadem consuetudine loquens in Italia de consuetudine id servari dicat. Et sane † quod in Ger- 18
mania se rem aliter habere, & verius etiam esse, quod crimen læsæ majestatis contra Principes aliosque, Imperatorem superiorem recognoscentes, non committatur, nec *d.l. Quisquis*, locum habeat, apparet ex constitutione criminali Caroli V. *artic.219.* ubi consuetudines de bonis ob crimina publicandis cassantur & prohibentur, crimenque læsæ majestatis ita excipitur, ut Imperator utatur verbis: Unserer Majestet/ & sic satis innuat se, non in alios committi crimen læsæ majestatis. Et constat auctoritatem sive dignitatem, quæ in Imperatore vel aliis superiorem non recognoscentibus majestas appellatur, in Principibus inferioribus Serenitatem & Celsitudinem vel eminentiam, & non majestatem appellari solere, Petr. Gregor. *de Repub.lib.8.cap.4. in princip.* Pertinet huc Aurea Bulla Caroli Quarti *cap.24.* cum expresse excipiantur soli septem Principes Electores, contraque eos non minus quam Imperatorem læsæ majestatis committi statuatur, & † exceptio firmet regulam in casibus non 19

exceptis *l.nam quod liquido §.fin. ff. de pen.leg. l.quæsitum §.denique ff. de fund.instruct. legal.l.Lucius §.Pluribus ff.ad SC.Trebell,*
20 quod † tamen non habet locū in iis casibus, qui exceptis non sunt similes *c.cum dilecta* & ibi Abb.*de canfirm.util.vel inutil.* Alexand.*in l.certi condictio §.si numos ff. si cert.petat.* Angel. *in l.1. §.si is qui ff.ad Trebellian.* Everhard. *in loc,legal. ab except.ad regul,num.5. vers, tertio dicta theorica* plures alios allegans. Ideoque inde,quod exceptio firmet regulam in casibus non exceptis,non potest ex aurea Bulla inferri & colligi, quod adversus Principes aliosque Imperatorem superiorem non recognoscentes crimen læsæ majestatis non committatur, nec *d.l. Quisquis* locum habeat, cum præsertim constet auream Bullam in Imperio inter solos Principes Imperii & statusei subjectos promulgatam esse. Pro confirmatione vero ejus sententiæ, qua negatur hoc crimen contra Principes inferiores committi,facit etiam illud,quod Archiduces Austriæ ex peculiari privilegio *artic.34.* hanc etiam prærogativam & præeminentiam habeant,quod illud contra eos committatur,& ejusmodi privilegio opus non esset, si contra Principes etiam superiorem recognoscentes, læsæ majestatis crimen committeretur, cum præsertim Austriæ Principes tanquam Archiduces una cum Electoribus inter alios excellant.

21 Observandum † vero est, licet regulariter contra Principes superiorem recognoscentes crimen læsæ majestatis non committatur, & pœnæ istius criminis cessent, tamen alias leviores locum habere & illis surrogari,Mynsing. *d,respons.44. num.12.& 13.* Wesemb. *in parat.ff.ad l.jul.majestat.num.7.vers. Porro quia tantum,* ubi ait,eas arbitrio judicis committi, idque tradit

dit etiam Guido Pap. *quæst. 480. num. 1.* Et † quantum 22 in specie ad pœnam damnationis memoriæ & eam, qua filii etiam delinquentis puniuntur, attinet, multi ex iis, qui non solum contra Imperatorem, sed & alios superiorem recognoscentes vel etiam non recognoscentes crimen læsæ majestatis committi sentiunt, eas pœnas in iis personis, quæ contra hos delinquunt cessare tenent, adeo ut non desint quæ de utraque hac pœna communiter id teneri testantur. Nam de pœna damnatæ memoriæ id testatum faciunt Boer. *de seditios. præsuppos. 6. num. 20.* Alciat. *d. cons. 467. num. 1.* & Clar. *d. §. Læsæ majestatis. num. 16. vers. quod tamen.* De pœna vero, qua filii puniuntur, id asserunt Hieron. Gig. *de crim. læs. majest. titul. de pœn. quas filii incurrunt quæst. 23. nu. 9.* Soarez. *in thesaur. receptar. sententiar. in verb. majest.* Ruin. *cons. 3. num. 12. vers. Et etiam dictum Saliceti vol. 5.* Clar. *d. §. Læsæ majestatis. nu. 14.*

Controversum † vero est apud Dd. quid de iis, qui 23 Principi, in quo crimen læsæ majestatis locum habet, à consiliis sunt, statui debeat, an videlicet etiam eo casu, quo hi offenduntur, crimen læsæ majestatis commissum esse censeatur. Hæc quæstio affirmative deciditur *in d. l. Quisquis*, ubi expresse constituitur in iis, qui Principi à consiliis vel in ejus consistorio sunt, crimen læsæ majestatis committi, idemque additur de illis, qui in sacro palatio militant, & subjiciuntur etiam ibidem pœnæ, quæ hoc crimen committentibus & eorum liberis infliguntur. Hæc decisio in regno Neapolitano eo tempore, quo Andreas de Isernia, nobilissimus juris feudalis Interpres & in eodem regno consiliarius regius, occisus est, judicando comprobata fuit, ut testatur Clar. *d. loc. num. 5.* & Afflict. *super part. 1. constitut. regni Neapolit. rubr. 29. num. 6. & in hoc*

cap. unic. in verb. Et bona committentium crimen læsæ majestatis nu.22. ubi addit eum anno 1353. Neapoli interfectum esse.

24 Etsi † vero ipse Andr. de Isern. (de quo modo dictum est) *in hoc cap. unic. num. 80. & seqq.* Afflict. *in d. verb. Et bona committentium crimen læsæ majestatis. num.37.* Gig. *de crim. læs. majest. lib.1. tit. qualiter & à quibus &c. quæst.14. nu.6. & seqq.* Capic. *decis.130. nu.13. vers. hoc intelligendum est* Cravet. *cons.6. n.79.* Menoch. *cons.99. num.9.* Wesembec. *cons.57. num.6.* Roland. à Vall. *cons.15. nu.13. & 13. vol.4.* & alii ab eo allegati hoc jus ad eos consiliarios, qui non respectu sui & in suum odium vel injuriam, sed duntaxat vel principaliter intuitu Principis, vel in ejus odium offenduntur, restringendum esse sentiat, tamen verius, & tum textui, tum juris rationi magis consentaneum esse existimo, illam restrictionem non esse admittendam. Nam textus *in d. l. Quisquis* simpliciter & generaliter de consiliariis offensis loquitur, nec odii in principem vel consiliarios ullam facit mentionem, ut nec aurea Bulla Caroli Quarti *cap.24.* (ubi de eodem jure d. l. quisquis agit) odii meminit. Ratio vero, cur in consiliarios etiam crimen læsæ majestatis committatur, hæc est, quod sint pars corporis Imperatoris *dicta lege quisquis. & dicto capite vigesimo quarto.* Quæ ratio locum habet tam in iis, quæ respectu sui & in suum odium vel injuriam, quam in iis, qui duntaxat vel principaliter propter principem vel in ejus odium offenduntur. Atque hanc contrariam sententiam præter alios amplectuntur Bald. *in cap.1. num.7. de offic. deleg.* August. Arimin. in addit. ad Angel. *in tract. de malefic. in verb. Che hai tradito la tua patria &c. num.5.* Petr. Gregor. *in syntagm. jur. lib.35. cap.3. num.5.* Clar. *in §.*

Læsæ

Læsæ majestatis num.5. Et quia prædicta ratio sibi etiam locum vindicat in iis, qui in aula Imperatoris non vivunt, nec ejus lateri adhærent eademque ratio jus constituit *l. illud ff. ad l. Aquil. & l. Titius ff. de verb. oblig.* nec *in d.l. quisquis* inter & hos & in aula viventes distinguendum esse ullo verbo innuit consequitur & in iis, qui extra & in aula vivunt idem statuendum esse. Fatendum tamen est alteram humaniorem esse, idque de eadem dicit etiam Laudens. *in tract. de crim. læs. majest. quæst.21.* & † cessantibus aliis conjecturis in 25
dubio præsumendum est potius ratione particularis odii, quam publici officii delictum commissum esse: Farinac. *de delict. & pœn. lib.1. tit.3. q.17. nu.43.* Roland. à Vall. *cons.1. nu.36. & seqq. vol.3.*

In † electores vero Imperii, licet superiorem re- 26
cognoscant, crimen læsæ majestatis, ex Aurea Bulla Caroli Quarti *d. cap.24.* committi, & quidem sine ulla distinctione, sive nimirum in odium vel respectu Imperatoris vel Imperii offensi sint, sive non, eo verius & certius est, quod non solum Principes sint, & pars corporis Imperatoris in eadem Bulla appellentur, to-
toque *d.l. Quisquis.* de verbo ad verbum ei Bullæ in- 27
serta sit, sed † & iidem in hac Bulla palmites Imperiales, septem candelabra lucentia in unitate spiritus septiformis, quibus illuminari debet sacrum Imperium, item columnæ & latera solidæque bases Imperii, & propinquiora Cæsaris membra vocentur, quæ velut columnæ immobiles sacrum ædificium circumspecte prudentiæ solerti pietate sustentant, quorum præsidio dextra Imperialis prudentiæ roboratur, quorum prudentia orbi fluctuanti subvenitur, ut de his & similibus elogiis videre est *ibid. cap.2. §. Et quia cap.3. in princ. cap.12. 24. & ult.* Elector † vero palatinus re- 28

cessit, quoad pœnas ab hac Aurea Bulla & *d.l. quisquis*, voluitque crimen læsæ majestatis contra se commissum tantum puniri pœna ordinaria ultimi supplicii ex secundo l. Juliæ capite *l. 1. 2. & 3. ff. ad l. jul. majestat.* per suam constitut. *part. 5. titul. 11.* Knichen. *de Saxon. non provocand. jur. in verb. Ducum Saxoniæ cap. 5. nu. 435. & 436.* addens se haud scire, an unquam Electores exercuerint tantam severitatem, de qua est in aurea Bulla & *d. l. quisquis*, nec ego memini me unquam illud audivisse.

29 Porro † autem de iis personis, à quibus crimen læsæ majestatis committitur, tenendum est, non esse hoc extendendum ad non subditos, cum soli ii, qui ratione domicilii vel originis subditi sunt, hoc crimen committant *Clement. pastoralis §. Rursus in verb. non subfuit. de re judicat.* eaque sententia non solum vera est, sed & communis esse dicitur à Gig. *d. titul. & à quibus quæst. 68. nu. 2. in fin.* Decian. *d. lib. 7. cap. 8. nu. 5.* Gail. *de pac. publ. cap. 13. num. 18. lib. 2.* & à pluribus aliis allegatis à Rosenth. *de feud. cap. 5. conclus. 69. num. 4. gloss. 4.* & revera receptissima est, ac secundum eam se vidisse sæpius judicari scribit Clar. *in d. §. Læsæ majestatis num. 6.*

30 Atque † hæc sententia locum habet non solum in singulis hominibus subditis, sed & in civitate vel universitate subdita, si quid ab ea præcedente communi deliberatione & consilio fiat, per quod crimen læsæ majestatis committitur text. est in *l. 1. §. 1. vers. quove cœtus conventusve fiat ff. ad l. jul. majestat. & in Extravag. ad reprimendum versic. ad hoc, si qua communitas.* eamque sententiam tam multi amplectuntur, ut merito communiter recepta dici possit, quod etiam testatur Decian. *d. lib. 7. cap. 8. num. 9. vers. Ego tamen.*

31 Atque † est hoc jus de subditis adeo rigidum,

dum, ut etiam conſcii criminis læſæ majeſtatis puniantur, ſi non revelent *d.l.quisquis §. Id quod,* ubi etiam communiter Dd. id tradunt, & communionem eſſe hanc ſententiam teſtatur Gabriel *commun. concl. lib.7. concluſ.37. num.1.* & revera receptiſſima dici poteſt, ideoque Mynſing.*obſerv.40.num.1.cent.5.*ait, vulgare hoc eſſe dogma, & in illud Dd. ex æquo omnes conſentire. Atque hoc dogma eo verius eſt, quod idem locum habeat in conſciis nonullorum aliorum criminum cujusmodi eſt parricidium *l. utrum. ff. ad l.Pompei. de parricid.* Veneficium *l.1. §. Quodſi quis* & ibi Joan.Ign.*num.2.ff.ad ſyllan.* raptus *l.unic. §.pœnas. Cod. de rapt. virg.* Non † tamen ordinaria ſed mitiori pœna pro arbitrio judicis delinquentes puniendi ſunt, ex magis communi ſententia de qua teſtatur Roland.*conſ.88.num.10,lib.2.* ubi & humaniorem eam eſſe dicit, confirmaturque hæc ſententia textu *in l.metrodorum ff. de pœn.* ubi ſola relegatione in Inſulam punitur, quo non prodit committentem crimen læſæ majeſtatis. Obſtare † quidem videtur textus *in d.§.Id quod. in verb. ſimili ſeveritate cenſemus.* Sed attendendum eſt eum textum uti his verbis: *Satellitibus conſciis ac miniſtris &c.* & ſic loqui de iis, qui ſimul ſunt criminis participes & miniſtri, Menoch. *de arbitrar. jud. quæſt.lib.2. cent.4. caſ.355. num.14.* ubi addit, ita interpretari gloſſam *in l.utrum ff. ad l.Pompei. de parricid.* & Cæpoll.*conſ.3, col.6,* intelligere conſcium pro conſocio.

32 (beside "Non † tamen ordinaria ſed mitio-"); 33 (beside "majeſtatis. Obſtare † quidem videtur textus in d.§.Id")

Neque † etiam de iis conſciis hoc jus accipiendum 34
eſt, qui tantum ſecreto ſciunt & probationibus deſtituuntur, ſed de iis qui ita ſciunt, ut etiam probare tractatum poſſint, *argum.l.noſtris in fin. Cod. de calum.& clement, nolentes §. Notariis de hæret.* cum nemo illud

quo

quo sibi periculum creare posset, revelare teneatur *l. officii ff. de pœn.* & ab æquitate ac humanitate alienum sit, aliquem ex sola scientia gravem pœnam subire. Atque hanc sententiam contra Bartolum & plures alios distinctionem inter eum, qui probare tractatum possit, vel non, haud admittentes tenent Dec. & Cagnol. *in l. culpa caret ff. de reg. jur.* Rip. *in tract. de peste quæst. 11.* Marsil. *sing. 164.* Menoch. *d. cas. 355. nu. 10.* Mynsing. *d. observat. 40. num. 3. 4. 5. cent. 5.* Socin. Jun. *cons. 105. nu. 43. lib. 3.* & non solum veriorem, sed & magis communem esse ait Cagnol. *in d. l. culpa caret. n. 21.* omnesque fore tenere asserit Menoch. *d. loco.*

Quoniam vero soli subditi crimen læsæ majestatis committunt, in dubium à Dd. vocatur, an non vasalli, qui juramento domino tantum ratione feudi sunt obstricti, & hostiliter adversus eum aliquid moliuntur, hoc crimen incurrant, cum † quis propter vasal-
35 lagium & ratione solius feudi non fiat subditus *d. clement. pastoralis §. Denique* juncto §. *Kursus. de re judic.* Afflict. *in c. 1. in princip. qualit. vasall. jur. domin.* Capyc. *decis. 162. num. 12.* Roffred. *cons. 5. nu 42.* Gail. *de pac. public. lin. 2. cap. 13. num. 20. & de pignorat. cap. 15.*
36 *num. 3.* ideoque † vasallum, qui non est etiam vere subditus, non committere crimen læsæ majestatis, non solum probatur textu *in d. clem. pastoralis*, sed etiam tenent communiter ibidem Dd. & Afflict. *in d. cap. 1. num. 1.* Gomez. *variar. resolut. tom. 3. cap. 2. num. 10. vers. unum tamen*, Cephal. *cons. 75. num. 37. & 56.* Peregrin. *de jur. fisc. lib. 5. tit. 1. num. 111. vers sciendum. in fin.* Gail. *d. cap. 13. n. 19.* & communem esse dicit Bursat. *cons. 225. num. 183.* & Clar. *in d. § Læsæ majestatis num. 6.* Verum
37 † utcunque hæc ita se habeant, tamen vasallus si id faciat, per quod in subdito crimen læsæ majestatis committi-

mittitur, non erit immunis à pœna, sed ob hujusmodi factum privatione fundi punitur Afflict. *in cap.1.§. Item si fidelis num.26. & 27. in §.fin. nu.20. in fin. quib. mod. feud. amittat. & in hoc cap. unic. in verb. Et bona committentium crim. læs. majestat. num.9.* Gig. *de crim. læs. majestat. titul. de pœnis committentium crimen læs. majestat. quæst.5. & quæst.25. num.3.* Roland. à Vasall. *cons.1. num.30. vol.3.* Bald. *cons.149. nu.6. vol.3.* Marian. Socin. *cons.68. num.47. & 89. vol.3.* & quamplurimi alii allegati à Rosenth. *de feudis cap.10. conclus.37. in gloss. dd.* An † autem ad fiscum vel potius ad dominum aut 38
agnatos hujusmodi feudum pertineat, infra *num.63. 64.65.66. & 67.* dicetur.

Neque † tamen ipso jure vasallus vel etiam alius 39
hoc crimen committens dominium amittit, textus est *in l. res quæ vers. Et defuncto ff. de jur. fisc.* & melior magisque expressus *in l. quæsitum in princ. ff. qui & à quibus manumiss.* ubi diserte habetur, quod Reus criminis læsæ majestatis ante damnationem dominus maneat. Et facit, quod sola administratio Reo hujus criminis adimatur, ideoque, alienationes, quæ donando vel alio modo fiunt, irritæ sunt *l. ex judiciorum. ff. de accusat. l. donationes §. ultim. & l. post contractum ff. de donat. & l. ult. vers. sic & divi ff. ad l. jul. majestat.* idque ideo fit, ne in fraudem fisci, cui bona applicabuntur, aliquid fiat. *l. in fraudem ff. de jur. fisc.* atque † ideo pro- 40
hibitione administrationis inferri non potest ad amissionem ipsius dominii, cum † filiofamilias non 41
obstante eo, quod peculii adventiti dominum habeat & retineat, non sit permissa ejus alienatio, *l ult. §. filius autẽ C. de bon. quæ liberis.* & similiter pupillo prodigoq; alienatione bonorum interdictum sit, licet eorum dominium habeant *l. is cui ff. de verb. obligat. l.3. Cod.*

de in

de in integr.restit. §.*nunc admonendi.Institut.quib.alien.*
42 *lic.*Neque † obstat huic sententiæ; quod in *d.l.ult.Cod. ad l.jul.majestat.* reus læsæ majestatis in bonis suis ex eo tempore, quo crimen hoc contraxit, punitus esse dicatur, ideoque ante sententiam suis bonis privari videatur. Nam ibi notanda est vox *Quodammodo.*quâ innuitur, quod non simpliciter & absolute, sed quodammodo punitus sit, idque certum esse eo confirmatur, quod ab eo tempore, quod hoc crimen commissum est, bona sua alienare nequeat. Similiter non refragatur *in d.l.quisquis in pr.* verbum *addictis.* Nam licet inde colligi posse videatur, quod bona ante sententiam fisco addicta sunt, tamen attendendum est, quod ibidem eo ipso, quod reus judicis sententia gladio feriri jubetur, satis expresse simul ejus temporis fiat mentio, quo bona ejus fisco addicta sunt. Etsi vero non pauci in ea opionione sint, quod ipso jure hujus criminis rei dominio rerum suarum priventur, tamen multi alii hanc sententiam nostram amplectuntur, adeo ut hanc communem conclusionem, & contrariam communiter rejectam esse dicat Peregrin. *de jur.fisc.lib.5.tit.1.num.171.vers.sed bonum.*ubi simul nominatim multos allegat hanc sententiam tenentes, idque facit etiam Gigas *de crim.læs.majestat.tit.de pœnis committentium crim.læs.majest. quæst.25.* Quibus accedunt Fachin. *variar.controvers. lib.9.cap.35.* Rosenth. *d.concl.35.num.81.* Anton.Faber.*lib.7.conjectur.cap.20.* Gail.*de pac.publ. lib.2. c.19.nu.13.& lib.2. cap.3.nu.15.*
43 *vers. Imo multi* qui † *num.16.* addit, hoc fallere in crimine notoriæ rebellionis permanentis, quod ita publice committitur, ut ignorari nequeat, & periculum sit in mora, de quo textus est *in extravagan. quoniam nuper. Qui sint rebelles.* ex quo textu, ut & ex *l.amissione.*

§.de-

§. *deficiunt.* limitat etiam illud jus Rosenthal. *in d. conclus.35.num.81. & 82.* simulque † subjicit, declara- 44
toria tamen sententia ad avocandam possessionem opus esse, idque in hoc crimine læsæ majestatis generaliter quoque tradunt Joan. Igneus *in l.necessarios.§. non alias. num.52. ff. ad Syllan.* Gail. *d.cap.3. num.15.* Mynsing.*observ.77.num.3.cent.4.*Schurff.*cons.13.nu.7. cent.2.* Borch. *de feud. cap.8.num.157.* eamque sententiam magis communem esse addit Gail.*d.loc.* Atq; inde eo minus recedendum est, quod Cameræ Ordinat. *p.2.tit.9.* §.*2.* expresse statuatur, etiamsi quis ipso jure & facto bannitus sit, tamen Cæsarem aut Cameram parte vel fiscali petente, vel etiam ex officio pœnam bannumque denunciare, & in hujusmodi pœnam declarare, ut & supra dictum est *cap.11.num.37.* ubi etiam simul additum ex Alexandro *in l.si quis major. Cod. de transact.* Grammat. *decis.15.nu.8.* Mynsing. *observ.77. num.3.cent.6.* & Gail.*observ.55. num.6.lib.2.* omnia jura mundi pœnam aliquam ipso jure imponentia debere intelligi secuta sententia declaratoria super facto. Ut autem specialius ad alias pœnam criminis læsæ majestatis transeatur, tenendum est, varias esse hujusmodi pœnas, easque vel vulgares sive communes, vel singulares. Et similiter aliæ extra bona delinquentis sunt, aliæ ejusmodi, ut in bonis ejus sint, ad quas hoc regale, de quo nunc agimus, proprie pertinet, cum nominentur bona committentium crimen læsæ
majestatis. Extra † bona sunt pœna gladii *d.l.quisquis.* 45
in princ. & §.publica autem Instit.de public.judic. (ubi hæc vocatur animæ amissio.) Pertinet huc etiam, quod hærede de restituenda post mortem suam hæreditate rogato, si ob crimen læsæ majestatis condemnatus sit, irrogata præter pœnam capitis bono-

rum

rum quoque omnium publicatione, nullum ex ea condemnatione præjudicium fiat fideicommiſſario, cujus utique potior quam fiſci cauſa eſſe debet *l. Statius Florus 48. §. Cornelius Felici. ff. de jur. fiſc.* damna-
46 tio † memoriæ, *l. penult. & ult. Cod. ad l. jul. majeſtat.*
47 infamia † delinquentis & filiorum, *d. l. quisquis. §. filii vero c. fœlicis.* ibi. *ſicut reus criminis læſæ majeſtatis per-*
48 *petuo ſit infamis. de pœn. in 6.* deletio † inſignium & nominum delinquentis, *arg. l. eorum.* & ibi Bart. *ff. de pœn.* Gig. *de crim. læſæ majeſtatis tit. de rebellib. quæſt. 23. nu. 1. & 2.* Chaſſan. *de gloria mundi part. 1. concluſ. 42.* Gail. *de pac. publ. cap. 13. num. 16. verſ. tanta eſt. lib. 2.* Bart. *in l. 2. Cod. de operib. public.* Laudenſ. *de crimin. læſæ majeſt.*
49 *quæſt. 41.* amiſſio † omnium privilegiorum, Gig. *de crimin. læſ. majeſt. tit. de rebellib. num. 7.* Boſſ. *tit. de crim. læſ. majeſt. num. 118.* Curt. jun. *conſ. 137. num. 14.* & quod
50 emancipationes † liberorum delinquentis nullius
51 momenti ſint, *d. l. quisquis. §. emancipationes.* nec † is debeat lugeri, *l. liberorum. §. non ſolum. ff. de his qui*
52 *notant. infam.* aut † ſepeliri, *l. 1. verſ. hodie autem. ff. de*
53 *cadaverib. punitor.* neque † etiam pro eo ſupplicando apud Principem intercedi poſſit *d. cap. felicis. de pœn. in 6. d. l. quisquis. §. denique,* ubi & hi intercedentes puniri dicuntur.

54 Ad † bona vero quod attinet, circa illa ſimiliter variæ reperiuntur pœnæ perpetrantis crimen læſæ ma-
55 jeſtatis. Et † primum quidem licet Juſtinianus *in Novell. 134. ut nulli lic. loc. haber. ſervat. §. fin.* generaliter ſtatuat de bonis damnatorum & proſcriptorum, quod fiſco non vendicentur, ſi exſtant aſcendentes vel deſcendentes uſque ad tertium gradum, tamen in ſpecie & ſingulariter ibidem ſubjicit de crimine læſæ majeſtatis, quod velit nullis deſcendentibus vel aſcen-

tibus

tibus locum esse, sed bona omnia fisco ob hoc crimen vendicari, idque ita statuit, ut dicat se veteres leges in hoc crimine observari velle. Ex his vero veteribus legibus non solum descendentibus & ascendentibus usque ad tertium gradum non reservantur bona, sed & iis, qui primo gradu sunt, & quidem etiam filiis adimuntur bona, & fisco applicantur, idque generaliter constituitur etiam *in d.l. quisquis l. majestatis. l. penult. & l. ult. Cod. ad l. jul. majestat.* ideoque & hæ leges una cum aliis, ex quibus bona delinquentium publicantur, per veteres illas leges denotantur. Atque hinc planum fit plenius esse hoc de quo nunc agimus, regale, quam duodecimum, quod est de bonis damnatorum & proscriptorum, & quod secundum Justiniani constitutionem, quæ extat *in d. Novell. 134. §. fin.* accipiendum esse, in explicatione ejus regalis diximus.

Adeo vero & textibus juris fundatum, & rationi consentaneum est, hoc, de quo nunc agimus, regale plenius esse, ut quo ad ipsa bona placuerit ulterius etiam & magis, quam jam dictum est, puniendos esse eos, qui crimen læsæ majestatis committitur. Nam † domus delinquentis devastatur & solo æquatur *d.c.* 56
fœlicis de pœn. in 6. Afflict. *in hoc cap. unic. in verb. & bona committentium. nu. 20.* Gig. *d. tit. de pœn. committ. crim. læsæ majestatis 35.* Decian. *d. lib. 7. cap. 40. num. 37.* idque observatum fuit in regno Neapolitano in iis, qui occiderunt Andream de Isernia, ut refert Matth. de Afflict. *d. loco.* Et † quicquid delinquens per ulti- 57
timam voluntatem, vel etiam contrahendo & alienando agit, omnino nullum est, etiamsi ante accusationem factum sit *l. ex judiciorum. ff. de accusat. d. l. quisquis. §. emancipationes. d. l. majestatis & l. ult. Cod.*

 ad l.

*ad l.jul.majeſtat.*Grammat.*deciſ.105.num.48.*Jacob.de Aren.Dyn.Bart.Imol. & alii Dd.*in l.poſt contractum. ff.de donat.* Gigas.*d.tit. de pœn. committent. crim. læſ.*
58 *majeſt. quæſt.24.nu.1.* Et † ne quidem ab eo factæ manumiſſiones ſervorum, quantumvis libertatum maximus ſit favor, ſubſiſtunt *d.§.emancipationes.* Neque ab
59 † ullo homine etiam ex teſtamento vel ab inteſtato aliquid per eum acquiri poteſt, *d.cap.fœlicis.de pœn. in 6.*Franciſc.Lucan. *de privileg.fiſc.part.principali 2. num.20.* Socin.*conſ.22.num.7.vol.1.* Gig.*d.tit. de pœn. committent.crim.læſ.majeſt.quæſt.31.num.1.& 2.* Atque
60 † his accedit illud ſpeciale, quod licet alias, quando delictum patris filio nocet, id tantum in iis, quæ à patre proficiſcuntur, non vero in aliis, quæ ipſi filio aliunde obveniunt, locum habeat, *l.2.ff.de interdict.&*
61 *releg. arg. l.emancipatum. ff. de ſenator.* tamen † *in d.l. quisquis.§.filii.*expreſſe de filiis eorum, qui crimen læſæ majeſtatis committunt, ſtatuatur eos à materna etiam, avita, & omnium propinquorum hæreditate eſſe alienos, nec aliquid teſtamento extraneorum capere poſſe, addanturque hæc verba: *Sint perpetuo egentes pauperes, & tales, ut his perpetua egeſtate ſordentibus ſit & mors ſolatium & vita ſupplicium.* Atque hæc omnia comprobantur per auream Bullam Caroli Quarti ſupra allegatam.

62 Filiorum † vero appellatione hic comprehenduntur non ſolum legitime nati, ſed & naturales tantum, juxta ea, quæ communiter tradunt Dd.*in d.§.filii* & Clar. *in d.§.læſ.majeſt. num.11.* hanc ſententiam magis communem eſſe dicens poſt Claudium à ſe allegat.*in l.ex facto.§.ſi quis rogatus num.11.ff.ad Trebellian.* Præ-
63 terea † ratione bonorum feudalium tam gravis eſt pœna publicationis & privationis bonorum, ut ſi in domi-

dominum feudi crimen læsæ majestatis commissum sit, non solum filii, sed & agnati delinquentes à feudo excludantur, idque ad ipsum dominum non autem ad fiscum pertineat, Gail. *de pac. publ. lib.2. cap.13. nu.16.* Boss. *de crim. læs. majest. nu.142.* Decian. *d. lib.7. cap.41. num.25.* ubi testatur hanc sententiam communiter à Dd. esse approbatam, additque Gail. *d. loco* se meminisse ita aliquando observatum esse. Atque † hanc sen- 64
tentiam in crimine læsæ majestatis veritati consonam esse, eo certius est, quod in quolibet etiam alio delicto, quod contra ipsum dominum feudi directo perpetratur, non solum delinquens & ejus filii pœnam privationis subeant, sed etiam agnati ab eo arceantur, sive novum sit feudum, sive antiquum, & ex pacto & providentia, *cap.1. § fin. quæ fuit prim. caus. benefic. amittend. cap.1. an ille qui interfec. fratr. domin. &c.* idque frequentiori Dd. calculo receptum esse asserunt Gail. *d.c.13. nu.10. & 12. vers. & licet* Curt. Jun. *de feud. part.5. nu.2. vers. sustinendo tamen.* Alex. *cons.30. num.9. vol.6.* Gozadin. *cons.84. num.3.* Bursat. *cons.149. num.9. vers. verum prior opinio.* Menoch. *cons.99. num.144.* & communem esse hanc sententiam dicunt Zas. *de feud. part.10. nu.101. vers. sed quia.* Joan. de Anan. *cons.32. n.5. vers. his non obstantibus.* Dec. *cons.606. num.15.* Paris. *cons.21. num.52. lib.1.* Rub. *cons.76. num.3. & 4.* Farinac. *de delict. lib.1. tit.3. quæst.25. nu.78.* Peregrin. *de jur. fisc. lib.5. tit.1. nu.108.* Rosenth. *de feud. cap.11. concl.19. nu.4. in gloss. d.* & plures alii, quos allegat Farinac. *d. loc.* eoq;
† facit ratio, quod feudum semper censeatur conces- 65
sum ea conditione & qualitate, ut in casu ingratitudinis contra dominũ commissæ ad eundem revertatur, ideoq; agnati conqueri non possint, si amittant feudũ statim ab initio ea conditione & qualitate affectum.

66 Quando † vero in ipsum dominum delictum non committitur, & tamen hoc tale est, ut privatio feudi locum habeat, non ad eum, vel etiam fiscum, sed ad agnatos pertinebit *d.cap.1. §.fin. quæ fuit prim. caus. benefic.amittend. d.c.1.an ille qui interfecer.fratr.domin.* idque præter multos alios tradit Gail.*d.observ.13.nu.6. 7.&9.* addens nullam habere dubitationem. Atq; hoc etiam de consuetudine Germaniæ observari asserit Zas.*d.part.10.nu.99.* (quem facultas juridica Lipsensis variar.universitat. & Dd.*cons.48.num.34. tom.4.* ita allegat ut eam consuetudinem non neget.) & Mynsing. *respons.44.nu.31.decad.5.* Eo vero minus tum hoc, tum etiam superiori casu dicendum est, ad fiscum feudum, quod ob delictum vasalli amittitur, transire, quod non solum textus feudales fisci non meminerint, sed & ea, quæ singulari jure ad aliquem spectant, ad fiscum non transeant *l.jura libertorum. ff.de jur.patron. l.eorum. ff. ad l.jul.majest.* & in specie etiam feudum ad hæredem extraneum non pertineat *cap.1.an agnat.vel fil.def.&c.* cujus hæredis loco fiscum esse constat *l.non intelligitur.§.cum causa.ff.de jur.fisc.l.1.C.de bon. libertor.l.2.C. ad l.jul.de vi public.cum similibus* à me supra *c.12.nu.38.*
67 allegatis. Et † quoniam hæc ita se generaliter habent, nec crimen læsæ majestatis excipitur, dicendum in specie etiam est de hoc crimine, non adversus dominum sed alium commisso, feudum ita amitti, ut ad agnatos pertineat, idque eo certius est, quod *d.l.jura libertorum.* & *d.l.eorum.* speciatim & expresse in crimine læsæ majestatis de fisco nō admittendo in eo, quod alii jure singulari in bonis delinquentis competit, loquantur. Circa ea vero quæ de domino & agnatis dicta sunt, observanda est etiam restrictio, de qua in crimine fractæ pacis ex Imperii constitutione sub rubr.

Die

Die pœn der Landfriedbrecher/ꝛc. & ordinat. Camer. *part.2.tit.9.§.2.* supra *d.cap.12.nu.42.* dictum est.

Observandum vero hic simul est, varias esse restrictiones & limitationes, quibus illud jus, quod extat *in d.§.filii* & de quo hactenus ampliando etiam dictum est, singulariter coarctatur & restringitur. Nam † primum *in d.l.quisquis.§.ad filias* statim textu *in d.§.* 68
filii. subjicitur exceptio in filiabus delinquentis, quod videlicet iis debeatur legitima portio in bonis matris, sive testato sive intestato decedat, vocaturque hæc legitima falcidia, & simul additur ratio diversitatis inter filios & filias, quod mitior circa filias debeat esse sententia, quia pro infirmitate sexus minus sunt ausuræ. Atque ideo filiorum adeo non habetur ratio, ut in computatione hujus legitimæ portionis filiabus debitæ filii partem non faciant, nec eorum respectus haberi debeat, ac filiabus rata saltem portio non totus triens vel semis ex bonis maternis assignetur Ant. Cont. *in d.l.quisquis.§ 3. C.ad l.jul.majest.* Filiarum vero in hoc crimine conditionem minus durum esse, quam filiorum eo minus mirum est, quod non solum in filiis delicti patris exempla vel etiam pœnæ vindicta metuenda sit, sed & non æque per filios ut per filias memoria ac nomen patris delinquentis retineatur ac conservetur, eæque finis familiæ suæ esse dicantur. *l. pronunciatio.§.mulier.ff.de verb.signif.* & ut Gajus Jurisconsultus *in l.familiæ appellatione.ff.eod.* ait, fœminarum liberi in familia earum non sint, quia qui nascuntur patris non matris familiam sequuntur.

Sed † quæritur an filiæ etiam ex bonis paternis non 69
debeant dotari? Afflictus *in hoc c.unic.in verb. Et bona committentium crimen læsæ majestatis.nu.2.* sine dubitatione affirmat dotem hisce deberi, & pro hac senten-

tia allegat text. *in d. §. ad filias*, ex quo loco id expresse patere asserit, & eandem amplectuntur Boss. *d. tit. de crimin. læs. majest. num. 134.* Ripa. *in l. ex facto. §. facto. num. 9. in fin. vers. & ideo dicas. ff. ad Trebell.* Roland. *cons. 73. nu. 23. lib. 3.* ubi dicit hanc esse communem. Ve-
70 rum † de jure contrarium verius esse existimo. Nam Imperatores *in d. §. ad filias* non solum dotis omnino nullam faciunt mentionem, sed de solis maternis bonis statuunt, quid ex iis ad filias pervenire velint, quod legitima est, deinde licet *in d. §. filii* nominatim filiorum meminerint, & inde consequi videatur, ad filias, quod ibi statuitur, non pertinere, tamen attendendum est, ei textui ratione filiarum ita subjici dictum *§. ad filias*, ut Imperatores peculiariter & stricte de filiabus ostendant, quid de iis per exceptionem observandum sit, ideoque hæc exceptio, in legitima facta, confirmat regulam in non exceptis, & sic etiam in dote. Cui accedit quod *in d. l. quisquis §. emancipationes*, nominatim dotes, quæ post commissum crimen datæ sunt, nulli momenti esse statuatur. Et cum etiam ibidem *in d. §. uxores.* subjiciatur de dotibus, quomodo uxores suas dotes ex bonis delinquentis salvas habere possint, eo verius, quod expresse de dote quoque filiabus ex bonis delinquentis debita aliquid in eadem lege constitutum fuisset, si Imperatores voluissent præter legitimam, quam ex bonis maternis loco alimentorum haberent, etiam dotem ex bonis paternis iis dandam esse.

71 Nec † obstat, quod pater teneatur dotare filias de jure naturæ *l. fin. C. de dot. promiss.* & jura naturalia immutabilia sint *§. sed naturalia. Instit. de justit. & jur.* quia hoc ita se habet, nisi ex certa & justa causa aliud statuendum sit, & cui jure naturæ aliquid debetur, eo

ex tali justa causa per ipsam legem indignus esse censeatur, idque in hoc ipso crimine læsæ majestatis eo confirmatur, quod licet legitima liberis jure naturæ debeatur, tamen hæc ipsa filio *in d. §. filii* in bonis patris delinquentis, & quod multo plus est, simul in bonis etiam matris, non peccantis, omnino auferatur, atque ita quidem id fiat, ut ne quidem per testamentum ex bonis maternis vel minimum, & sic nec legitima, nec ejus pars aliqua ei relinqui possit. Accedit quod lex ipsa *in d. §. ad filias* ita filiabus aliunde providerit, ne dote & alimentis careant, cum expresse ibi constitutum sit, eas legitimam, quæ ibidem falcidia vocatur, ex bonis maternis loco alimentorum habere debere. Atque ex his omnibus eo planius fit, tantum etiam abesse, ut textus *in d. §. ad filias*, quem pro contraria sententia allegat Afflict. *d. loco*, adversetur, ut potius illa sententia per eundem textum refutetur, quemadmodum supra ostensum est.

Secunda † limitatio constitui potest in filiis adoptivis, ut qui non sunt de sanguine delinquentis, nec ex eo nati Cyn. & Salic. *in d. §. filii*. Decian. *d. lib. 7. cap. 41. nu. 6.* Tertia † limitatio est in filiis ante patratum delictum emancipatis, ut tradunt gloss. *in cap. si quis cum militibus. §. filii vero 6. quæst. 1.* Gig. *d. tit. de pœn. quas filii incurr. quæst. 6. in princ.* Afflict. *in constit. regni sub tit. de patre recept. col. fin.* August. Ariminens. in addit. ad Angel. *de malefic. verb. Che hai tradito la tua patria. nu. 12. vers. Quinimo.* Decian. *d. cap. 41. nu. 4.* ubi pro confirmatione hujus sententiæ inter cætera addit textum *in d. §. emancipationes*, ubi annullantur emancipationes factæ post delictum, non autem ante. Sublimitatur † vero ita hoc jus, ut dicatur non habere locum, si emancipatio in fraudem facta sit, ut

72

73

74

recte addunt Gigas *d.loc.nu.3.* & Decian. *d.num.4.* ubi simul dicit, hanc fraudem ex multis conjecturis probari, & indubitatum esse in omnibus etiam aliis criminibus, in quibus publicatio bonorum concurrit, quod in fraudem facta non subsistant.

75 Quarta † limitatio est in filiis ante perpetratum crimen natis. Nam licet in his, non minus quam iis, qui postea nati sunt, locum habere id, quod *in d. §. filii.* statuitur, multi existiment, adeo, ut communem eam sententiam esse referant Claud. *in l. si quis id quod. n.14. ff. de jurisdict. omn. jud.* Gig. *d. tit. de pœn. quas filii incurrunt, &c. quæst. 5. nu. 2.* Decian. *d. lib. 7. cap. 41. nu. 8.*
76 tamen † præferenda est contraria sententia, tum quod verior & melioribus fundamentis subnixa, tum quod communior & magis à Dd. recepta, tum quod æquior & favorabilior sit.

Nam quod ad veritatem & fundamenta hujus sententiæ attinet, confirmatur ea per textum *in l. filiam. de senatorib.* ubi delictum senatoris non tollit beneficium dignitatis filiis ante natis quæsitum, & per text. *in l. 2. Cod. de libert. & eor. liber.* ubi patre liberto ob ingratitudinem contra patronum commissam, in servitutem redacto filii ejus postea nati efficiuntur servi, non vero filii antea nati, item per textum *in cap. non imputantur 1. quæst. 4.* in verbis: *Non imputantur filiis peccata parentum, quæ post eorum nativitatem à parentibus committuntur* & per text. *in cap. quæris. de consecrat. dist. 4.* ibi. *semel generatus per parentum voluntatem non potest macula alienæ iniquitatis astringi, cui nulla sua voluntate consentit.* Eodem faciunt plures alii textus & rationes adductæ ab Hieron. de Cævall. *in specul. opinion. commun. contra communes quæst. 653. n. 15. 16. 17. & aliquot seqq.* ubi simul *nu. 31. & seqq.* respondet ad ea,

ad ea, quæ objici posse videntur, affirmatque *num.16.* hanc sententiam de jure communi esse verissimam, & addit *nu.30.* fatuum esse judicem qui áb hac opinione recederet, eamq; tanquam veritatem esse tenendam, & sequendam in palatiis & scholis, tam in advocando, quam in consulendo. Eandem sententiam communem esse dicunt Boss. *d.tit.de crim.læs.majest.nu.138.* Anton. Galeaz *cons.40.nu.10.* Orosciius. *in l.emancipatum §.fin.ff.de Senator.* Alciat. *cons.467.num.7.* Et licet non desint, qui contrariam sententiam etiam communem esse dicant, ut supra dictum est, tamen hanc sententiam communiorem esse incertus author asserit *in tract. de crim.læsæ majest. quæst.7.nu.1. in fin.* Idem testatur Hieron. de Cævall. *d.quæst.653.nu.16.& 14.* adeo ut *d.num.16.* dicat, semper magis communem & receptam esse. Æquiorem vero & benigniorem dicunt Clar. *in d.§.læsæ majest.nu.12.* Cævall. *d.quæst.653.nu.14. & 40.* & incertus author. *d.loco,* ubi simul ait, id asserere etiam optimæ conscientię virum Joannem de Anania *in cap. vergentis. de hæret.* & subjicit idem Cævall. *d.nu.40.* secundum hanc sententiam in supremo Regis Hispaniarum consilio fuisse judicatum.

Quinta limitatio est in nepotibus delinquentis, cum textus *in d.§.filii.* stricte solorum filiorum meminerit, & † licet appellatione *filiorum* nepotes etiam 77
comprehendi censeantur *l.filii appellatione & l.liberorum §.sed & Papirius ff.de verb.signif.* tamen † regula- 78
riter & proprie ea appellatio ad nepotes non extenditur *l.quid si nepotes ff. de testam. tutel.* idque communi conclusione approbatum esse testatur author incertus *in d.tractat. de crim.læs.majest. quæst.6.nu.6.* Cumprimis † vero ea communis conclusio in odiosis & 79
pœnalibus locum habet, ut omnes Dd. *in cap.ad extir-*

pandas de fil. presbyter. notare dicit Decian. *d. cap. 41.*
80 *nu. 7. verſ. Et in quacunque.* Atque † hinc in ſpecie etiam quod textus *in d. §. filii.* non ſit porrigendus ad nepotes, non ſolum verius, ſed & à tam multis Dd. receptum eſt, ut communis hæc ſententia eſſe dicatur, teſte Gomezio *variar. reſolut. tom. 3. cap. 2. nu. 15 verſ. ſed in hoc articulo*, ubi addit, eandem veram eſſe, & author incertus *d. quæſt. 6. nu. 5. verſ. ſed tamen præmiſſis.* affirmat eſſe veriſſimam, & in puncto juris intrepide tenendam, & ſane mitior etiam & benignior eſt.

81 Etſi † vero Cynus *in d. l. quisquis. nu. 8. & ibid.* Albericus *nu. 4. verſ. item quæritur* referant, conſtitutione quadam Friderici extenſionem pœnæ *dicti §. filii.* fieri ad nepotes, & omnes deſcendentes, eo quod Imperator in ea uſus ſit verbo *Liberorum*, tamen recte Decianus *d. cap. 41. nu. 7.* ſcribit, eam conſtitutionem non apparere, ideoque nec attendendam eſſe. Et ut maxime extaret, & corpori juris debita authoritate inſerta eſſet, tamen eam huic ſententiæ non poſſe obſtare, prolixe oſtendit auctor incertus *d. quæſt. 6. nu. 13. verſ. nunc deveniendum cum nu. ſeqq.*

Sexta limitatio eſt, ſi mater crimen læſæ majeſtatis
82 commiſerit. Nam † licet ipſamet incurrat pœnas hujus criminis, idq; communiter à Dd. receptum ſit, teſte Angelo *in tract. de malefic. in verb. Che hai tradito &c. num. 12.* Gig. *d. tit. de pœn. quas filii incurrunt &c.*
83 *quæſt. 17. nu. 1.* tamen † alia ratio eſt filiorum, de quibus peculiariter *in d. §. filii.* agitur, ubi expreſſe tantum paterni criminis & paterni ſupplici fit mentio. Nec obſtat, quod *d. l. quisquis.* ita generaliter concepta ſit, ut ea tam maſculos quam fœminas comprehenſas eſſe
84 dici poſſit, & † quod ſæpe ſexu maſculino etiam fœminium contineatur *l. qui duos ff. de leg. 3.* Nam hoc ita

ſe ha-

se habet in ipsa fœmina, de qua agitur, & sic etiam in ipsa matre delinquente, non autem in ejus liberis & aliis personis & *d.l. Quisquis in princ.* quatenus eo verbo *quisquis*, utitur, tantum loquitur de persona delinquente. Atque † hic merito attendendum est, quod 85 odiosa & cumprimis pœnalia potius restringi, quam extendi debeant *cap. odia de reg. jur. in 6. l. interpretatione ff. de pœn.* quæ restrictio hic eo magis locum habet, quod *in d. §. filii.* expresse & stricte tantum paterni criminis & supplicii mentio fiat. Atque † hæc sen- 86 tentia, quod nimirum filii propter crimen læsæ majestatis à matre commissum non incurrant pœnas, de quibus agitur *in d. §. filii.* non solum mitior & æquior est, sed & vere magis communis appellatur à Deciano *d. cap. 41. nu. 14.* ubi addit, eandem de jure etiam veriorem videri.

Septima † limitatio est, qua pœna *in d. §. filii* ita re- 87 stringenda est, ut hereditates, quæ illis ex aliorum successione deferuntur, legitimis hæredibus debeantur, non autem fisco applicentur. Nam licet contrarium sentiant Boss. *titul. de crimin. læs. majest. nu. 137.* Imol. *in cap. 2. num. 44. & 45. de testam.* & nonnulli alii, quos allegat Fach. *variar. controv. lib. 9. cap. 36. vers. ex facto proponebatur*, tamen hæc sententia est benignior æquiorque, &, ut recte post Bart. Socinum à se allegatum testatur Peregrinus *de jur. fisc. lib. 3. tit. 9. num. 1.* communis, veriorque etiam revera est, cum filii hæreditatibus, quæ ex aliorum successionibus deferuntur, non ut indigni priventur, sed potius pro incapacibus habendi sint, quia *in d. §. filii* habentur hæc verba: *Ab hæreditate & successione habeantur alieni & testamentis aliorum capiant.*

Neque † adversatur textus *in d. l. quisquis §. uxores.* 88

cum in eo non agatur de bonis, quorum dominium matris est, sed quæ ipsius mariti delinquentis sunt, atque ideo cũ uxori ejusmodi mariti sive matri filiorum ususfructus tantum debeatur, ad filios delinquentis vel eorum legitimos hæredes pertinere non possunt, sed fisco applicantur. Est autem hæc sententia, qua ex aliorum successione filiis delatæ hæreditates fisco applicari negantur, eo verior, quod etiamsi in aliqua persona cum incapacitate concurrat indignitas, tamen incapacitatis causa ita attendatur, ut favorum legitimorum hæredum, ad quos incapaci excluso pertineret hæreditas, fiscus non habito respectu indignitatis excludatur, & illi tanquam potiores admittantur, ut ostensum est supra *cap.10, nu.120.*

89 Octava † est in filiis delinquentis ratione rerum inter vivos donando vel alia ratione in eos translatarum, Roland. à Vall. *cons.74. nu.16. lib.3.* Paris, *cons.69. num.171. & 172. vol.3.* quæ sententia confirmatur textũ *in d. §. filii.* dum expresse tantum à successione ab intestato vel ex testamento excluduntur, nec aliquid innuitur de exclusione ab iis, quæ inter vivos per donationem vel alio modo acquiri possunt à matre vel extraneis, eoque minus extensio ad actus inter vivos fieri debet, quod ea odiosa sit, & *d. §. filii* correctorium jus contineat, actusque inter vivos successioni ab intestato vel ex testamento prorsus contrarius sit, & nihil commune hi actus inter se habeant *l. verba contraxerunt ff. de verb. signif. & l. conficiuntur Cod. de jur.*
90 *codicill. cum similib.* Ideoque † ab exclusione filiorum à successione ab intestato vel ex testamento non potest inferri ad actum diversum inter vivos Paris. *d. cons.69. nu.174.* per *l. inter stipulantem §. rem sacram ff. de verbor. obligat.* præter quam & alias auctoritate adducit,

ducit, & simul *num.117. & multis seqq.* refutat ea, quæ pro contraria sententia facere videntur.

Nona † limitatio est, si pater plene in integrum restituatur, tunc enim & filii ad omnia restituti censentur, & cessant pœnæ eorum, Decian. *d. cap. 41. nu. 40.* Est post Joannem de Turre Cremata Gigas *d. tit. de pœn. quas filii incurrunt &c. quæst. 12. num. 7.* cum accessorium evanescat, & non subsistat sublato principali *l. cum principalis ff. de reg. jur. cum similibus.* Idque hic eo magis locum habet, quod filiorum restitutio favorabilior sit, majorique æquitate nitatur, quam restitutio patris, cum non deliquerint filii, & † pœna regulariter suos tantum authores tenere, nec eos egredi debeat *l. sancimus. C. de pœn.* 91 92

Decima † est in consuetudine, qua non servatur id, quod de pœnis filiorum maximo rigore statuitur *in d. l. quisquis*, de qua consuetudine ita affirmat Angelus *in l. fallaciter num. 4. C. de abolit.* idque dictum & testimonium ejus, tanquam viri excellentissimi & magni practici, multum esse à judicibus ponderandum, ait Socin. *cons. 275. in causa fratrum num. 3.* quem referunt & sequuntur Roland. à Vall. *cons. 74. inhærendo num. 20. lib. 3.* Gig. *d. titul. de pœn. quas filii incurrunt &c. quæst. 23. num. 3.* Clar. *in d. §. læsæ majestatis num. 14. vers. neque est hoc loco prætermittendum.* De eadem consuetudine testantur Decian. *d. cap. 41. num. 48.* & Hieron. de Cævall. *in specul. commun. opin. contra communes. quæst. 653. num. 39.* Alciat. *cons. 467. in proposita quæstione num. 13.* qui addit *num. 15.* dictam *l. quisquis.* videri magis factam ad errorem, quam ad futuram observantiam, nec repertum iri aliquem, qui eam unquam viderit observari, Wesembecius etiam in supplement. ad Schneidw. *in d. §. publica. nu. 5. Instit. de publ. judic.* 93

ait,

ait, se dictam *l. quisquis.* quoad pœnam liberorum, nunquam vidisse servari, & ostendit Ferronus *in consuetud. Burdegalens. tit. 8. §. Decimo.* multis exemplis, Imperatores ejus legis severitatem non esse in
94 totum secutos. Ad † hujusmodi exempla & illud pertinet, quod, ut testantur historiæ, Marcus Antoninus Philosophus Faustinæ uxori ei persuaderi volenti, ut in liberos Avidii Cassii ob crimen læsæ majestatis sæviret, clementer responderit: Ego vero & ejus liberis parcam, & generi, & uxori, & ad senatum scribam, ne aut proscriptio gravior sit, aut pœna crudelior. Memorabile est exemplum Imperatoris Ludovici Bavari, qui, cum fratris sui Comitis Palatini ad Rhenum in Angliam à se fugati filios vidisset, dixit; Pater, non autem filii in me deliquerunt, ideoq; non est æquum, ut alieni sceleris pœnam luant, sicut refert Trithemius *Chron. Duc. Bavar. rubr. de divis. Bavar. inferior. fol. 113.* pluresque alii allegati à Knich. *de Saxonic. non provocand. jur. in verb. Ducum Saxoniæ cap. 5. num. 407.* Atque hæc quidem ita se habere eo minus mirum est, quod, ut Hieronymus de Cævall. Jurisconsultus Hispanus *d. loco* de consuetudine loquens *num. 38.* post Joannem Igneum *in l. fin. num. 44. ff. ad Syllanian.* præmittit, dicta *l. quisquis.* si ea, quæ de filii ibi rigidissime statuuntur, omnia considerentur, sit odiosa, injuriosa, iniqua contra naturalem rationem, & juris divini humanique dispositionem.

95 Male † vero Budæus *in d. l. sancimus. circa finem Cod. de pœn.* dicit, jure communi etiam à *d. l. quisquis.* recessum esse per eam legem statuentem, quod ex delictis ipsi auctores puniantur. Quæ opinio receptissimæ aliorum Dd. sententiæ, & juris etiam veritati repugnat. Concordat enim illud jus dictæ *l. sancimus.*

cum

cum reliquo jure communi, ex quo culpa unius alteri nocere non debet *l. non debet alteri ff. de reg. jur.* nec unus alterius odio prægravandus est *l. si quis suo. C. de inoffic. testament.* & nullum patris delictum innocenti filio in pœna est, ut ait Ulpianus *in l. 2. §. nullum ff. de decur.* eoque pertinet præter alia etiam *tit. C. ne uxor pro marit. vel marit. pro uxor. vel mater pro fil. &c. & titul. C. ne fil. pro patre vel pater pro fil. &c.* Absurdum autem esset dicere hoc jus commune obstare, quo minus observandum sit, quod in *d. l. quisquis* constitutum est, cum præsertim in ea lege de atrocissimo crimine læsæ majestatis agatur, ideoque verisimile non sit, Imperatores Arcadium & Honorium in *d. l. sancimus.* expresse non facturos fuisse ejus criminis mentionem, si dictam *l. quisquis* abrogare voluissent, nec † censetur vetus jus per novam constitutionem abro- 96
gatum, si in ea expresse ejus juris, sive rei, de qua in eo aliquid cautum est, non fiat mentio *l. præcipimus in fin. C. de appellat. l. sancimus C. de testam.*

Notandum † vero est, licet ab hoc jure communi 97
in crimine læsæ majestatis per patrem commisso recessum sit per *d. l. quisquis* in filiis ejus, tamen si hi tale delictum perpetraverint, patrem eo jure communi gaudere, nec tales pœnas incurrere, quibus illi ob hujus delictum gravantur, ut tradunt Salicet. *in d. l. quisquis §. filii num. 8. vers. Et ideo non credo.* Gig. *d. titul. de pœn. quas filii incurrunt &c. quæst. 22. n. 1.* Dec. *cons. 410. num. 16.* Menoch. *cons. 526. num. 8. & num. 11. vers. secundo in specie.* qui *d. num. 8.* ut & Gigas *d. loco num. 2. 3. & 4.* rationes adducit, ob quas durior hac in re sit conditio filii, quam patris. Et † sane regulariter tan- 98
tum abest, ut pater ob filiifamilias delictum puniatur, ut peculium etiam ejusmodi filii profectitium, immo

& ad-

& adventitium, castrense, & quasi castrense, in pœnam publicationis bonorum ejus non veniant, nec fisco applicentur; ut supra *cap.12.* ostensum est, ubi id simul *num.60. 61. & 79.* cum ea restrictione factum est, ut licet etiam in crimine læsæ majestatis, quoad profectitium peculium filii, locum habeat, tamen fallat, si peculium filius habeat castrense, quasi castrense, vel etiam adventitium, cum hæc peculia in confiscationem bonorum filii veniant. Et de profectitio peculio notandum est inter ea, in quibus duriorem diximus esse conditionem filii quam patris, hoc ipsum etiam peculium venire in confiscationem bonorum patris, nec filium illud retinere, ut similiter ostensum est *in d.cap.12. num.78.* in quo capite *nu.81.83.84.85.86. & 87.* & illud videre licet, an & quando bona futura & post publicationem acquisita, juraque conditionalia in confiscationem veniant.

99 Uxores † vero etiam crimen læsæ majestatis perpetrantium tamen abest, ut ullas pœnas incurrant, & illo jure communi non utantur, ut his etiam ea, quæ maritis delinquentibus in dotem dederunt, salva maneant, idque in specie ita constitutum est *in d.l. quisquis §.uxores.* & communiter à Dd. receptum esse testatur Gail. *de pac. publ. cap.16. num.4. lib.2.* ideoque
100 † domus etiam demolitionem, quam ob crimen læsæ majestatis fieri posse supra dictum est, pro dote sua recuperanda impediri potest, Roman. *consf.128. num.2.* Gandin. *in tractat. maleficior. tit. de bon. malefact. nu.3.* Capyc. *decis.130. num.73. vers. secunda limitatio est.* Vi-
101 debatur † quidem hic in dubium revocare posse, quod in jure civili dos dicatur esse in dominio mariti *in princ. Instit. quib. alien. lic. vel non l. dotis §. si res. ff. de*
102 *jur. dot. l. in rebus. Cod. eod.* ideoque † præter alios effe-

ctus

ctus & hoc inde consequatur, quod rei vindicationem maritus habeat de rebus dotalibus *l. doce ancillam Cod. de rei vendicat.* si dos legata sit, ipse legatarius intelligatur, & actionem ex testamento recte instituat *l. Titio §. Titio genere ff. de condict. & demonstrat.* rei dotalis inæstimatæ furto surreptæ nomine furti agat, *l. interdum ff. de furt. l. de his Cod. de jur. dot.* servum dotalem hæreditatem adire aut repudiare jubeat, *l. servus dotalis ff. solut. matrimon.* & servitus confundatur si fundo dotali servientem acquirat aut fundum cui suus serviebat accipiat *l. si maritus ff. de fund. dot.*

Sed † hic econtra attendenda est decidendi ratio illa quod licet ex subtilitate juris per ea quæ jam adducta sunt id ita se habeat, ut maritus censeatur dominus dotis, tamen revera & naturaliter uxor retineat dominium suæ dotis *d. l. in rebus.* ideoque ejus proprium patrimonium esse dicatur *in l. 3. §. ergo ff. de minoribus.* eodem pertinet *l. quamvis de jur. dot. l. Lucius §. 4. ad municipal. cum similibus.* Et fundo dotali evicto, non vir sed ipsa in suum auctorem agat *l. quamvis ff. de jur. dot.* isque in rebus dotalibus dolum & culpam præstet *l. in rebus ff. de jur. dot. l. Pomponius ff. de pact. dotal.* & cum census ejus æstimatur dos, tanquam in bonis ejus non existens, non comprehendatur *l. Lucius §. idem respondit constante ff. ad municip.* eandemque lenitatem adhibere debeat in servos alienos hoc est dotales, quam adhibet in proprios *l. si constante §. maritus ff. solut. matrim.* 103

Tantam itaque placuit hujus dominii, quod est apud uxorem, rationem ducendam esse, ut licet crimen læsæ majestatis gravissimum & atrocissimum sit, tamen in dote ejus pœna locum non habeat, nec

hoc, de quo agimus, regale ad dotem porrigendum sit, obtinebitque hic, quod Justinianus, quoad reliqua crimina de bonis damnatorum & proscriptorum, constituit *in Novell.134.§.fin.* quatenus etiam dotis meminit, & tam de hac, quam de cæteris rebus leges veteres in crimine læsæ majestatis observari vo-
104 luit. Neque † obstat, quod fiscus & uxor, quod ad jus tacitæ hypothecæ, paribus passibus ambulent, & prior tempore potior sit jure *l.2.Cod.de privileg.fisc.l.1.Cod. de jur.fisc.lib.11.* Nam hic agitur de uxore, quæ prior est tempore, dotemque ante commissum delictum dedit, & vel hoc solo nomine dotem repetens merito
105 fiscum excludit, & † in dubio etiam, quando videlicet non constat ex instrumentis prærogativa vel temporis prioritate, fisco tanquam magis privilegiata præfertur ex communi Dd. sententia, de qua testatur Gail.*d.cap.16.nu.6.vers. & alias ex communi.* & notant Dd. *in l.1.ff.solut.matrim.*
106 Atque † hæc quidem cum ita sint, eo magis dicendum est in cæteris bonis uxoris, quæ omni ex parte ejus propria sunt, sive receptitia, sive paraphernalia esse constet, fisco nihil juris competere hoc crimine à marito commisso, dicemusque recte hic locum habere, quod de hujusmodi bonis generaliter non minus quam de dote *in l.si quis posthac.C.de bon.proscript.*
107 *& similibus aliis locis.* proditum est. De † donatione propter nuptias dubitari poterat, non minus quam de dote, quid statui debeat. Et quidem licet major sit hic dubitandi ratio, quod hujusmodi donatio sit ipsius mariti, & lucrum quod inde proficiscitur, ex ejus bonis merito provenire dicatur, tamen in hac etiam donatione & lucro, quod uxori inde debetur, non obstat crimen læsæ majestatis, quod minus ea
hoc

hoc ipsum percipiat, eoque pertinet textus *in d. §. uxores.* Idem † dicendum est de quarta, quæ uxori inopi 108
& indotatæ ex bonis mariti debetur *Novell. 117. ut lic. matri & aviæ. §. quia vero 2.* & vocatur à legibus definita pars, *in d. Novell. 134. §. fin. vers. si vero sine dote.* Idque † ipsa juris ratio urget, cum succedat in locum 109
dotis, iisque privilegiis gaudeat, quibus dos Gail. *d. cap. 16. nu. 17.* atque † hic locum habeat, quod surroga- 110
tum sequatur naturam sui surrogati *l. si eum qui injuriarum. ff. si quis cautionibus, &c.*

Etsi † vero hæc communia sint cum iis, quæ in 111
uxoribus aliorum etiam delinquentium jure communi locum habent, tamen ex iis, quæ antea in specie dicta sunt, manifestum evadit, quam varia alioqui, & quam multa sint singularia in hoc crimine læsæ majestatis, propter enormitatem & atrocitatem ejus. Et sane hæc enormitas & atrocitas nata est, ut præter supra adducta plura sint alia specialia & singularia, ex quibus est, quod non solum famosi, licet regulariter jus alios accusandi non habeant, in hoc crimine admittantur, *l. famosi ff. ad l. jul. majestat. cap. in primis 2. quæst. 1.* sed & recte producantur testes singulares, Afflict. *in hoc cap. unic. in verb. & bona committent. crimin. læs. majestat. num. 29.* Foller. *in pract. crimin. in verb. item quod commisit crimen læsæ majestat. num. 3.* Mascard. *de probat. conclus. 462. num. 16. & 17.* Farinac. *de opposit. contra test. lib. 3. tit. 7. quæst. 64. num. 220.* & inhabiles Abb. & Joan. de Anania *in cap. licet Heli de simon.* Grammat. *vot. 3. num. 30.* Mascard. *d. conclus. 462. num. 1. & seqq.* Bellon. *cons. 43. nu. 7.* Farinac. *de opposit. contra testes lib. 2. tit. 6. quæst. 62. limit. 4. num. 83.* servique in caput domini recte torqueantur *d. l. majestat, l. pen. in fin. & l. ult. § in hac causa. Cod. ad l. jul. majest.* &

proditio honesta esse censeatur, quæ per servos in hoc crimine fit adversus dominos *l.2. Cod. Theodos.ne præter crim.læs.majestat.servus domini, &c.* item quod in hoc crimine non tantum reus, sed etiam actor, & ejus instigator cognoscendæ veritatis gratia recte torqueantur, in eaque re nulli privilegiati excusentur *l.si quis nullus. Cod.ad l.jul.majestat.l.decuriones.Cod.de quæst.* & quod qui socios hujus criminis occultos, antequam illud committatur, indicat, tanto præmio dignus sit, ut ipse hoc nomine veniam mereatur *d.l.majestatis*, & ne peti quidem possit, ut sepeliantur hujus criminis rei *l.1.ff.de cadaver.punitor.* ubi simul in aliis criminibus regulariter ejusmodi petitio admittitur, adeo ut in corporibus etiam eorum, qui exurendi damnantur, illud fiat, quo videlicet cineres & ossa
112 collecta sepulturæ tradi possint. Cæterum † quemadmodum multa in hoc crimine sunt singularia, sic & singulariter ac attente ab omnibus judicibus observandum est, ut in eo, quantum fieri potest, non minus quam in aliis criminibus, stricta fiat interpretatio, mi-
113 tiorque ac benignior sententia præferatur, nec † inter singularia referatur, quod ob atrocitatem extensio fieri debeat, cum præsertim consuetudine etiam à severitate pœnarum hujus criminis ex parte recessum sit, & exempla extent Imperatorum, qui & ipsimet illa severitate ab ipsa lege expressa uti noluerunt, ut supra ostensum est.

CAPUT XXI.

De thesauris.

SUMMARIA.

1. An ab eo, quod jure communi de thesauris constitutum est, consuetudine & quidem generali recessum sit?

2. De

2. *De thesauris quid jure Saxonico constitutum, & quomodo illud constitutione Saxoniæ Electoris Augusti declaratum sit?*

3. *Thesaurus quid?*

4. L.thesaurus. ff.ad exhibend.*declaratur.*

5. *Thesaurus non magicis artibus, nec data opera inventus, vocatur donum fortunæ, item beneficium Dei,* num.6.

7. *Pecunia, cujus depositio non est vetus, tantum abest, ut pro thesauro habeatur, ut furti actio ejus pecuniæ nomine competere possit, &* nu.14.

8. *Pecuniæ, cujus depositio vetus non est, qui ante dominus fuit, dominus mansit, & adhuc est.*

9. *Rei vendicatio nomine pecuniæ, cujus depositio vetus non est, competit.*

10. *Præsumitur nemo pecuniam depositam ultra hominum memoriam negligere, suumque jactare.*

11. *Thesaurum aliquam pecuniæ depositionem esse asserenti, onus probandi incumbit.*

12. *Thesaurum non esse, quomodo per ipsam rei evidentiam doceri possit?*

13. *Thesaurus ex quorundam sententia dici potest, etiamsi multo minus quam immemoriale tempus elapsum sit, modo dominus ignoretur, quæ tamen rejicitur.*

15. *Inventione alterius rei, quam thesauri, dominium non acquiritur, nisi sit res talis, quæ pro derelicta habeatur, vel alias in nullius bonis reperiatur.*

16. *Actio ad exhibendum contra reconditam pecuniam invenientem & restituere recusantem institui potest.*

17. *Actio ad exhibendum est præparatoria rei vendicationis & propter vindicationes maxime inducta.*

18. *Rei vendicatio una cum actione ad exhibendum*

 ineo-

in eodem libello ita cumulari potest, ut in eadem instantia primum in hac, & postea in illa procedatur.

19. Cum querela inofficiosi testamenti, tanquam præparatoria, conjunctim proponi potest hæreditatis petitio.

20. Thesaurus in proprio fundo inventus totus est inventoris.

21. Thesaurus à servo communi in fundo domini unius proprio inventus totus est ejus domini, cujus est fundus.

22. Thesaurus in fundo alieno inventus pro dimidia tantum parte ad inventorem pertinet.

23. Thesaurus à mercenario repertus pro dimidia parte est mercenarii.

24. Thesauri in alieno fundo scrutandi facultatem an quis habere possit, si princeps requisitus talem licentiam ei concesserit?

25. Dominus fundi, in quo ab alio thesaurus repertus est, olim ex constitutione Gratiani, Valentiniani & Theodosii non ad dimidiam, sed tantum quartam ejus partem admittebatur.

26. Thesauri in alieno fundo fortuito inventi pars dimidia est inventoris. sive cum domini voluntate sive sine ea inventus sit.

27. Thesaurus invito domino inventus totus est domini fundi, & inventor non solum nihil inde consequitur, sed & punitur.

28. Thesaurus in alieno fundo data opera inventus totus est domini fundi, sive sine ejus voluntate sive cum ea id factum fuerit.

26. Thesaurus in loco Cæsaris privato data operà inventus totus, fortuito inventus pro dimidia parte ejus est, altera inventoris, idque in fiscalibus etiam locis procedit nu.31.l.3.§.pen. ff.de jur.fisc. *declaratur.*

32. *De*

32. De thesauro in loco religioso reperto & n.38. & 41.

33. Thesaurus magicis artibus inventus an totus fisco applicetur, idq; indistincte in quocunque loco ita se habeat nu.34.

35. Magicis artibus thesaurum inveniens punitur pœna capitis.

36. Thesaurum inveniens si partem fisco debitam supprimat, totus fisco applicatur, & inveniens simul alterum tantum solvere cogitur.

37. Thesaurus quatenus inter regalia refertur, etiam aliis superiorem recognoscentibus, qui ex concessione aut præscriptione vel consuetudine regalia habent, debetur.

39. Loca sacra & religiosa an hodie etiam in nullius bonis, an vero in domino ecclesiæ sint.

40. Thesauri in civitatis loco reperti dimidia pars est ipsius civitatis tanquam domini, altera vero inventoris.

41. Thesaururus in sacro, religioso vel civitatis loco data opera inventus totus est ecclesiæ vel civitatis.

42. Civitatis locus appellatur etiam publicus.

43. Thesaurus in re empta inventus ad emptorem pertinet.

44. Ob thesaurum in re empta repertum, si læsio dimidium justi precii excedat, an venditor remedium l.2. C.de rescind.vendit.*intentare possit.*

45. Thesaurus naturalis vel industrialis fructus non est, nec pars fundi sed res nihil commune cum eo, habens num.46.

47. Thesauri necdum inventi nulla etiam est possessio.

48. De thesauro in re feudali vel emphyteutica invento quid juris sit.

49. Thesaurum in re dotali si maritus inveniat, pars dimidia debet restitui uxori, altera vero apud maritum manere.

50. Thesaurum si inveniat usufructuarius, dimidia quidam pars ei, tanquam inventori, altera proprietario debetur.

51. Ad thesaurum non potest fieri illatio ab usufructu.

52. Thesaurus in fundo usufructuario inventus, an ad usufructuarium, quamdiu vivit, spectet?

53. Thesauri à creditore, in fundo pignorato inventi, una pars non aliter ei, quam ut inventori, altera vero soli debitori, acquiritur.

54. Creditor non aliter fructus percipit, quam ut in sortem imputentur, & eam excedentes restituantur.

55. Thesauri partem, quæ debitori debetur, creditor secundum aliquos jure retinere potest, quorum tamen sententia refellitur nu.56.

57. L.si quis in aliena.§.fin.ff.de acquir.rer.domin. *declaratur.*

58. Invenire rem, non solum aspicere, sed eam apprehendere significat, nec inventa censetur, nisi apprehensa sit nu.59.

60. Thesaurum videntes nec apprehendentes dominium ejus non acquirunt, & nu.64.

61. Dominium jure etiam gentium sine possessionis apprehensione non acquiritur.

62. Thesaurus necdum inventus in nullius bonis est.

63. In nullius bonis existentia sine occupatione non acquiruntur.

65. L. nunquam. §.1. ff. de acquir. rer. dom. & l. peregre in fin.princ. ff.de acquir.possess. *declarantur.*

66. L.1. §.pen. & l. quod meo. §.si venditorem. ff. de acquir. poss. *declarantur.*

67. Thesauri totius vel partis dominium ab iis sine apprehensione acquiritur, qui ipsi eum non invenerunt, modo tamen iis totus vel pars debeatur.

68. Cui

68. Cui thesaurus totus vel pro parte debetur, is contra possidentem rei vindicationem habet.

69. Rei vindicatio cuilibet domino sive jure civili, sive jure gentium dominium adeptus sit, competit.

70. De thesauro toto vel parte rei vindicatio iis etiam competit, qui post inventionem ab alio factam ipsi eum non apprehenderunt, modo iis totus vel pars ejus debeatur.

71. Thesauri nomine an condictio ex lege competere possit.

POstremo loco Fridericus *in hoc cap. unic.* inter regalia referri voluit thesauros, certa tamen distinctione adhibita. De his igitur non minus quam de superioribus aliis regalibus agemus. Nam † licet minus 1
utilis & grata videatur hæc opera, quod insignis & celeberrimus practicus Ferrariensis *in form. libell. action. real. in verb. jure dominii num. 12.* dicat, se nunquam vidisse, nec audivisse de facto contingere modum acquirendi dominii per inventionem thesauri, & Covarruvias *in relect. 3. cap. peccatum de reg. jur. in 6.* post Palud. *in 4. sententiar. distinct. 15. quæst. 3. art. 5.* Floren. *2. part. tit. 1. cap. 15. §. 2.* non vereatur asserere, consuetudine fere totius orbis sublatum esse jus commune de thesauris, tamen attendendum econtra potius est, quod alii Dd. de thesauris ita loquantur, ut non faciant ejusmodi consuetudinis generalis mentionem, cum tamen si non omnes, certe aliqui non fuissent omissuri, si idem de tali generali consuetudine affirmare potuissent. Atque ex his Chassan. *in consuetud. Burgund. rubr. 1. §. 1. verb. Espaves. num. 6. vers. vidimus multos.* testatur, se de thesauris inventis sæpius vidisse quæstiones occurrere. Extant etiam variæ curiarum diversarum decisiones, quibus quæstiones de thesau-

ris decisæ sunt, nec pauci sunt Jureconsulti, qui, quid de thesauris juri communi consentaneum sit, ad oblatas sibi quæstiones responderunt, ut ex editis eorum consiliis apparet. Ipse etiam ante quamplurimos annos in eleganti facti specie, in qua de thesauro invento disputatum fuit, responsum juris conscripsi, secundum quod in supremo Hassiæ dicasterio & in Camera Imperiali ad quam à parte victa appellatum erat, pronunciatum fuit.

2 Etsi † vero jus Saxonicum *lib.1.artic.35.* ita de thesauris loqui videatur, quasi sine ejusmodi distinctione, qua Fridericus vel reliquum jus commune utitur, pertineat ad regalia, cum verba eo loco ita sonent: Thesarus omnis subterraneus profundius meatu aratri jacens ad Imperatoris pertinet majestatem; tamen glossa ad eum locum dicit, id ex consuetudine accipiendum esse de solo thesauro arte magica invento, & addit, nonnullos eum locum non de thesauris, sed de venis metallicis accipere. Atque hic posterior intellectus comprobatus est constitutione Saxoniæ Electoris Augusti *part.2. constit. ult.* Et ait Heigius *quæst.13.num.65.part.1.* hodie textum illum de metallicis fodinis accipi. De veris autem thesauris *in d.constit. ult.* additur, jus commune observandum esse.

3 Est autem † thesaurus nihil aliud, quam vetus pecuniæ depositio, cujus memoria non extat, ut jam dominum non habeat. *l.nunquam.ff.de acquir.rer.domin.* Ideoque à Theodorico Ostrogottho Italiæ Rege thesauri vocati sunt depositivæ pecuniæ ex longa vetustate domino carentes, ut refert Cassiodor. *variar. lib.6. in l.unic. Cod. de thesaur. lib.10.* ita thesaurus describitur, ut generaliter mobilia ab ignotis dominis tempore vetustiori condita dicantur thesaurus, ejusque

que descriptionis thesauri meminerunt etiam Wesenbecius *in d.§.thesauros. nu.2. Instit. de rer. divis. &c.* & Moller. *ad constit. ult. num.4. in l.2. Cod. Theodos. de thesaur.* pro mobilibus mentio fit monilium. Quantum † vero ad vetustatem attinet, quæ in thesauro re- 4
quiritur, videtur obstare *l. thesaurus. ff. ad exhibend.* Verum respondendum est, eo loco improprie thesauri vocem usurpari de ea pecunia, cujus depositio non est vetus. Sane † quia veterem depositionem esse o- 5
portet, quæ hominum memoriam excedebat, thesaurus non data opera, nec magicis artibus inventus, vocatur donum fortunæ *in l. si is qui. §.1. ff. de acquir. rer. domin.* Eoque pertinent *in l. fin. Cod. Theod. de thesaur.* hæc verba; *ducente fortuna*, & sic donum fortunæ vocatur etiam in veteri fabula Menandri, cui titulus est *Thesaurus.* Appellatur † etiam beneficium Dei *in l.* 6
unic. Cod. de thesaur. lib.10. atque huc spectant *in d.l. fin. C. Thodos. eod.* illa verba, *Suadente Deo.*

Quod si † vero constet pecuniæ depositionem 7
non esse veterem, tantum abest, ut pro thesauro habeatur, ut furti actio adversus inventorem ejus pecuniæ nomine competere possit, *d. l. thesaurus. ff. ad exhib.* Nam † qui ante dominus fuit, dominus man- 8
sit & adhuc est, textus & casus est elegans *in l. a tutore. ff. de rei vindicat.* ubi Scævola, à tutore pupilli, inquit, domum mercatus ad ejus refectionem fabrum induxit, is pecuniam invenit, quæritur ad quem pertineat? Respondi, si non thesauri fuerunt, sed pecunia forte perdita, vel per errorem ab eo, ad quem pertinebat, non ablata, nihilominus ejus eam esse, cujus fuerat. Proinde † non est dubium rei vindicationem hujus- 9
modi pecuniæ nomine, cujus depositio non est vetus, competere, idque inde patet, quod cuique domino ea

actio competat *l. in rem. ff. de rei vindicat. l. dote Cod. eod.* Sic etiam vel ex sola *d. l. a tutore.* id manifestum fit, quia ea lex collocata est sub tit. *de rei vindicat.* atque ita Scævola, licet non expresse, in sua facti specie voluit rei vindicationi locum esse.

10 Quia † vero aliquid hominum memoriam excedere, & pecuniæ depositionem tam diu negligi non præsumitur, quod nemo suum jactare censeatur *l. cum*
11 *de indebito. ff. de probat.* asserenti aliquam † pecuniæ depositionem esse thesaurum, onus probandi incumbet, ut recte notat Fab. *in §. thesauros & ibid.* Angel. *num. 1. Instit. de rer. divis.* & Joan. de Platea *in d. l. unic. col. 3. in fin. vers. quæro aliquis fodit pecuniam Cod. de thesaur.* Socin. *in l. 3. §. neratius. nu. 7. ff. de acquir. possess.* Peregr. *de jur. fisc. lib. 4. tit. 2. tit. 10.* Bursat. *cons. 209. n. 12.*
12 *vers. Et scribit Angelus.* Deinde † non esse thesaurum nulla probatione melius, quam ipsa evidentia doceri potest, si nimirum ponderetur & inspiciatur ipsa monetæ repertæ qualitas, & sic ex ipsa forma, ut minus antiqua, doceatur, pecuniam inventam non esse thesaurum. Quam rationem cognoscendi, an sit thesaurus nec ne, docet etiam Alciat. *Parerg. lib. 7. cap. 1. num. 2.* Gars. *de expens. & meliorat. cap. 22. num. 56. vers. postremo.*

13 Etsi † vero non desint, qui existimant thesaurum dici posse, etiamsi multo minus quam immemoriale tempus, imo solius anni vel minoris etiam temporis spacium elapsum sit, modo dominus ignoretur, tamen hæc sententia non solum omnino singularis est, sed etiam repugnat definitio, cum in ea non solum requiratur, ut dominus ignoretur, sed & ut vetustas temporis accedat, idque eo verius, quod Paulus *in d. l. nunquam. §. 1. ff. de acquir. rer. domin.* Imperator Leo *in*

d. l.

d.l.unic.Cod de thesaur.lib.10. & Gratianus Valentinianus & Theodosius *in l.2.C. Theodos. eod.* hac de re in sua definitione omnino concordent. Cui † accedit, 14
quod non solum dominium per inventionem pecuniæ, cujus depositio non est vetus, non acquiratur, sed & furti actio contra inventorem locum habeat, & dominus revera maneat, qui antea dominus fuit, ut supra ex *d.l. Thesaurus d.l. Autore* ostensum est, idque in priori domino indistincte ita se habet, sive constet quis sit dominus, sive ignoretur, atque hoc eo etiam confirmatur, quod ut quis † per rei alterius quam 15
thesauri inventionem dominium acquirat, necesse sit rem pro derelicto habitam esse, *§.qua ratione Instit. de rer. divis.* vel alias in nullius bonis reperiri, cujusmodi sunt lapilli, gemmæ, & alia, quæ in littore maris reperiuntur *§.item lapilli. Instit. de rer. divis. l.item lapilli ff. eod.*

Ut † autem redeamus ad eam, de qua supra dictum 16
est, rationem cognoscendi, an pecunia deposita sive recondita sit thesaurus nec ne, sciendum est commode ad eam per actionem ad exhibendam deveniri posse, si nimirum ab inventore restituere nolente petatur, ut moneta ei, qui thesaurum esse negat, & se dominum esse asserit, publice exhibeatur, & deinceps inspectio ejus fiat. Ideoque qui rei vindicatione ad hujusmodi pecuniam, de qua, an thesaurus sit, dubitatur, experiri vult, poterit uti hac cautela, ut prius actionem ad exhibendum, ut præparatoriam, instituat. Est † enim actio ad exhibendum præparatoria, 17
rei vendicationis & propter vendicationes maxime inducta, ut ait JCtus *in l.1.ff.ad exhibend.* Quia vero de thesauro toto vel ejus parte etiam rei vendicatio intentari potest, ut in fine hujus capitis ostendetur, liberum

18 berum † erit actori hanc, si id malit, cum ea actione ad exhibendum in eodem libello cumulare atque ita quidem, ut primum procedatur in actione ad exhibendum, & postea in rei vendicatione sub eadem instantia, Godofr. *in suo tract. de ord. jud. & libell. part. 4. tit. ad exhibendum actio. nu. 16.* Idem tradit & pluribus confirmat Zas. *in §. si minus nu. 20. vers. Secundo fallit. Instit. de act.* & Oldendorp. *class. 3. act. 1. nu. 8. vers. ad primum dico.* Et pertinet huc textus *in l. fin. in fin. Cod. ad exhibend.* Facit etiam text. *in l. qui de inoffic. ff. de inoffic.*
19 *testam.* ubi † cum querela inofficiosi testamenti, tanquam præparatoria, conjunctim proponi potest hæreditatis petitio. Ideoque eo minus mirum fuerit, si dicamus cum rei vindicatione conjungi posse in eodem libello, actionē ad exhibendum præparatoriam.

Cæterum dispiciamus, quid eo casu, quo statim liquido apparet, nec negatur, vel per sententiam, aliave ratione, pecuniam inventam thesaurum esse; constat, juri consentaneum sit, & qua distinctione Fridericus *in hoc cap. unic.* thesaurum inter regalia referat.
20 Jure † communi ante Friderici tempora satis expresse cautum fuit, thesaurum in proprio fundo inventum totum inventoris, ut domini fundi, esse, *§. Thesauros Instit. de rer. divis. & l. unic. Cod. de thesaur. lib. 10.* idque
21 † adeo verum est, ut etiamsi servus communis in fundo domini unius proprio thesaurum invenerit, totus ejus domini sit, cujus est fundus, *in l. si is qui in aliena §. si communis servus in domini ff. de acquir. rer. domin.* quod notatu dignum esse asserit Azo *in summ. Cod. de*
22 *thesaur. nu. 4. vers. in summa sciendum est.* Quod † si vero aliquis thesaurum in alieno fundo reperiat, pro dimidia parte tantum ad inventorem pertinet *d. §. The-*
23 *sauros & d. l. unic.* idque † etiam ita se habet in mercenario

nario thesaurum inveniente, ut nimirum ejus sit dimidia pars *d.l. unic. ver. quod si forte vel arando &c.* nisi specialiter ad fodiendum thesaurum conductus sit, gloss. *in d. §. Thesauros in verb. in suo vers. quid si mercenarius & ibid.* Angel. Aretin. *nu. 3. vers. in eadem glossa.* Joan. Fab. *nu. 4.* Schneid. *nu. 8.* Frider. Scot. *resp. 5. n. 22. tom. 1. lib. 6. ubi addit ita omnes tenere.*

Non † desunt quidem, qui existimant aliquem liberam in alieno fundo thesaurum scrutandi facultatatem habere posse, si princeps requisitus talem licentiam ei concesserit, Heig. *d. quæst. 13. nu. 57.* Sed hoc repugnat textui *in d. l. unic.* ubi satis expresse prohibetur, ne pro hujusmodi licentia supplicetur, ideoque nec rescriptum, quo hujusmodi facultas concessa est, valet. Recessum † etiam est à constitutione Gratiani, Valentiniani & Theodosii, ex qua dominus fundi, in quo ab alio thesaurus repertus est, non ad dimidiam, sed tantum quartam ejus partem admittitur, & reliquum inventori debetur, quæ constitutio extat *in l. 2. Theodos. de thesaur.* Est † autem dimidia inventoris, sive cum domini voluntate, sive sine ea in alieno fundo thesaurum fortuito invenerit, ut communiter à Dd. receptum esse testatur Gomez *in l. 45. Taurin. nu. 50.* & post eum Bursat. *d. cons. 209. num. 3. lib. 2.* Villalob. *in communib. opin. in verb. Thesaurus si inveniatur.* 24 25 26

Quod † si vero invito domino thesaurum inventum esse constet, totus erit domini fundi, & inventor non solum nihil inde consequitur, sed & punitur *d. l. unic.* præterea † si data opera thesarus inventus sit in alieno fundo, totus erit domini fundi *d. §. Thesaurus.* sive sine voluntate domini, sive cum ea id factum fuerit *d. l. unic.* eaque est communis Dd. sententia ut referunt Gomez. *ad d. l. 45. Taurin. num. 51.* & Villalob. *in* 27 28

com-

communib.opin.in verb. Theſaurus ſi inveniatur. Atque
29 † huc pertinet etiam conſtitutio Friderici *in hoc cap.*
unic. de Cæſaris loco, qui nimirum eſt in privato ejus
patrimonio, dum vult data opera eo loco inventum
theſaurum totum Cæſaris eſſe, fortuito vero inven-
ti dimidiam tantum partem ejus, alteram dimidiam
inventoris eſſe, idq; congruit cum reliquo jure com-
30 muni *d.§.theſaurus.* Nec † facit hic negotium textus
in l.3.§.pen.ff.de jur.fiſc. quatenus ibi de theſauro in
Cæſaris loco reperto expreſſe aſſeritur, quod pro di-
midia parte ad fiſcum pertineat. Nam id ita exaudien-
dum eſt, ut per fiſcum intelligatur ipſius Cæſaris pri-
13 vatum ærarium. Apparet † autem *ex d.§.theſauros.d.*
§.pen.& hoc cap.unic. id, quod de Cæſaris locis priva-
tis & patrimonialibus dictum eſt, obtinere etiam in
fiſcalibus, quod nimirum data opera inventus the-
ſaurus totus, fortuito inventus dimidia ex parte ſit
fiſci.

32 Neque † aliud de theſauro in loco religioſo reper-
to ſtatuitur *in hoc cap.unic.* & antea ſancitum fuit con-
ſtitutione Divorum fratrum, cujus meminit Caliſtra-
tus *in d.§.pen.* Aliud vero ante eos conſtitutum fuerat
ab Imperatore Hadriano, qui voluit theſaurum to-
tum non minus ad eum, qui in loco ſacro aut religio-
ſo, quam qui in proprio fundo invenit, pertinere *d.§.*
Theſaurus. Ubi hoc ita refert Juſtinianus, ut nullo
verbo innuat, ſe id improbare & velle, ut dimidia tan-
tum pars theſauri inventi in loco ſacro aut religioſo
inventoris ſit. Fridericus vero *in hoc cap.unic.* maluit,
quod à Divis fratribus conſtitutum eſt, ſua conſtitu-
tione, tanquam noviſſimo jure, approbare, & ſic ab-
rogare quod de loco ſacro vel religioſo eſt *in d.§.*
Theſauros. atque id de ea conſtitutione tradunt etiam
Borch.

Borch *in hoc cap.unic.num.93. & in d §. Thesauros & ibid.* Wesemb.*nu.3.* & Heig.*nu.16.* ubi dicit, etiam esse alios juris Interpretes, quibus visum est prædicta loca juris nostri aliter conciliari non posse, nisi ut dicamus textui *in d. §. Thesauri* per *hoc c.un.* derogatum esse.

Est autem his, per quæ ostensum est, quatenus ad Cæsarem ac fiscum thesaurus pertineat, & de regalibus sit, de quibus *in hoc c.unic.* agitur, ampliando addendum, quid eo casu statuatur, quo vel magicis artibus thesaurus invenitur, vel pars debita ab inventore supprimitur. Et † quidem primo casu totus thesau- 33
rus fisco applicatur *d.l.unic. C.de thesaur. lib.10.* idque
† indistincte ita se habere, sive videlicet in suo, sive in 34
alieno arte magica inventus fuerit, tradunt Alvarott. *in hoc cap.unic. num.8. vers. unde conclude* Chassan. *in consuet. Burgund. tit. des judices §.1. in verb. Espaves. nu.7.* Garf.*de expens.& meliorat.c.22.nu.53.* Schneidw. *in d.§ Thesauros num.5.& ibid.* Mynf.*nu.eod.* Rosenth. *de feud.cap.5. concl.92.nu.3.* Schoner.*disputat.feudal.4. thes.83. lib.1.* eaque sententia crebrioribus calculis à Dd. comprobatur. Et loquuntur jam allegati Dd. ita, ut Alvarott. Chassan. & Schneidw. in specie alieni & proprii fundi meminerint, reliqui autem omnes, & plures alii generalibus verbis de quocunque fundo vel loco loquantur. Verum Alciatus *lib.7.parerg.c.1. num.1.vers. Lex enim.* existimat, quod in solo proprio fundo arte magica inventus thesaurus ad fiscum pertineat, eaque sententia verior etiam est, & licet Garsia *d. loco* Alciatum refutare conetur tamen ea, quæ adducit, non obstant.

Nam Imperator Leo *in d.l.unic.* ita de thesauro magicis artibus reperto agit, ut id faciat tantum in priori parte ejus legis. In ea vero loquitur solum de the-

ſauro in proprio fundo data opera vel magica arte in-vento, & utroque caſu vult theſaurum inventum fiſco deberi. Deinde in poſteriori parte non ſolum tantum loquitur de fundo alieno, ſic & licet expreſſe meminerit theſauri data opera in eo inventi; tamen magicæ artis nullam facit mentionem, & ſic ſatis aperte caſum de theſauro arte magica invento excludit, cum incluſio unius ſit excluſio alterius. Præterea magna diverſitatis ratio eſt inter theſaurum in proprio & alieno fundo inventum; cum in proprio fundo peccans ipſe in re ſua delinquat, ideo merito in hac ipſa lucro non gaudeat ſed privetur. In alterius vero ipſe dominus non peccat, ſed alius, & ſic merito dominus emolumentum percipit; quod inde proficiſcitur, & tamen ſimul alius ille ob ſuum delictum pœnam ſubit, de qua modo dictum eſt. Et ſane ſi theſaurus in alieno fundo repertus totus in fiſcum tranſiret, ipſe etiam dominus fundi alieno facto gravaretur, & privaretur eo emolumento, quod ipſi alias in theſauro in ſuo fundo per alium reperto deberetur, contra *l. de pupillo §. ſi plurium ff. de nov. oper. nunc. l. 2. ff. quod vi aut clam. l. non debet alteri & l. factum cuique ff. de reg. jur. l. ſancimus. Cod. de pœn.* Atque hinc non obſtat, quod Garſia *d. loca* objicit, magicis artibus theſaurum invenientem, quocunque loco id fiat, puniri. Nam licet cujuſmodi inventor non ſolum nullum lucrum ex theſauro percipere poſſit, ſed & puniatur *d. l. unica*
35 eaque † pœna capitalis ſit, in eo tanquam malefico *l. nemo Cod. de malefic. & mathemat.* Joan. de Plat. *in d. l. unic. in fin.* Schneidw. *in d. §. theſauros nu. 5.* Ferrar. Montan. *de feud. lib. 5. cap. 7. verſ. Fridericus quoque Imperator.* tamen inde inferri non poteſt; domino fundi emolumentum, quod alias ex inventione theſauri

sauri nancisci potuisset, auferendum esse. Similiter ex iis, quæ supra dicta sunt, corruit, quod Garsia addit, artibus magicis quæsita esse contra jura divina & humana *cap. illud. 26. quæst. 2.*

Quantum † vero ad alterum prædictum casum attinet, si videlicet thesaurum inveniens partem fisco debitam supprimat, similiter totus thesaurus fisco applicatur; idque eo modo fit, ut simul ita puniatur, ut alterum tantum ab eo solvatur, textus est expressus *in l. 3. §. fin. ff. de jur. fisc.* & ibid. id notant Dd. 36

Observandum † etiam est id, quod ex constitutione Friderici *in hoc cap. unic.* ad regalia pertinere dicitur, competere etiam aliis, quam Imperatorii, si videlicet regalia habeant ex concessione, aut præscriptione, vel consuetudine, cum iis modis regalia acquirantur; ut suo loco dictum est. Quantum † vero in specie ad sacra & religiosa loca attinet, quod jure civili fisco debetur, ad ecclesiam & ejus prælatos pertinere quamplurimi Dd. tradunt, ex quibus sunt Joan. de Plat. *in d. l. unic. col. 3. vers. sed quid, si quis inveniat Cod. de thesaur. lib. 10.* Joan. Fab. *in d. §. Thesauros nu. 4. vers. sed cum hodie, & ibid.* Angel. Aretin. *nu. 3. vers. Et advertas.* Port. *num. 7. vers. sed tamen.* Schneidw. *num. 9. vers. sed cum hodie* Wesemb. *nu. 6. vers. aliud dixi.* Eandem sententiam amplectuntur Ferrar. *in form. libell. actionis real. verb. jure dominii vel quasi num. 12. in fin.* Conrad. Lag. *in method. jur. civil. titul. de invent. rer.* Peregr. *de jur. fisc. lib. 4. tit. 1. nu. 7. vers. Verum cum apud nos.* Eaque sententia à Dd. communiter recepta est. Assignant † vero plerique hanc rationem, quod loca sacra & religiosa hodie non sunt in nullius bonis, sed in dominio ecclesiæ. Eoque facit textus *in cap. ecclesia sancta Mariæ de constitut. & in cap. nulli cap.* 37 38 39

 possess.

possessione. de reb. eccles. alienand. quibus ut & pluribus aliis locis ejusdem tituli prohibentur alienationes rerum sacrarum, tanquam ecclesiæ propriarum, indeque in hujusmodi sacris & ecclesiasticis rebus tanta habetur hujus proprietatis ratio, ut de jure Canonico etiam Imperator aliusve summus Princeps de iis disponendi facultatem habere negetur *in d. cap. ecclesiæ sanctæ Mariæ cap. ult. de reb. eccles. alienand. cap. laicis & c. non placuit 16. quæst. ult. cap. convenit. 23. quæst. 8. &* ipsi etiam Episcopi, Canonici & Clerici ex bonis ecclesiæ quæsita ad hæredes suos non transmittant; sed ea ipsi ecclesiæ applicentur textus ex in *c. 1. vers. si autem ante, de success. ab intest. c. cum in officiis & cap. quia nos in fin. de testam.* Atq; hæc cum ita se habeant, consequitur inde, jus illud, quo antea loca sacra & religiosa in nullius bonis erant. *§. nullius. Instiut. de rer. divis. l. in tantum § sacra ff. eod.* hodie cessare. Ideoq; quemadmodum thesaurus in alieno fundo inventus ex parte dimidia ad dominum fundi pertinet, & sic ejusmodi pars thesauri, in locis sacris & religiosis ad ecclesiam pertinentibus reperti, hodie est ecclesiæ, ut domini fundi. Idque confirmatur eo, quod non solum alias durior esset conditio ecclesiæ, quam cujuslibet
40 privati hominis, sed & quod † in civitatis loco reperti thesauri dimidia pars sit ipsius civitatis, tanquam domini, altera vero inventoris *d. §. Thesauros in fin.*
41 Merito † etiam quemadmodum in loco alieno data opera repertus totus est domini, ut supra dictum est, idem in loco sacro vel religioso & in civitatis loco obtinere dicendum est, ut nimirum thesaurus, per industriam inventus, totus sit ecclesiæ ac civitatis, cum eadem ratio idem jus inducat *l. illud ff. ad l. aquil. l. A*
42 *Titio ff. de verb. obligat.* Observandum † vero est de civitate

vitate, quod ejus locus appelletur publicus *in d. §. Thesauros in fin. & d. §. pen.* idque abunde *in d. §. Thesauros* inde liquet, quod post verba: *publico loco vel fiscali*, subjiciantur hæc: *fisci vel civitatis*, & constet non solum civitatis Romanæ, sed & aliarum civitatum loca nominari publica *l. Celsus ff. de contrah. empt. l. bona ff. de verb. sign.* quod tamen improprie & abusive fit in aliis civitatibus.

Sunt autem præter prædicta etiam plura alia, de quibus à Dd. in dubium vocatur & disputatur, an & quatenus thesaurus inventus hujus & illius sit, idque fit de re empta, feudali, emphyteutica, dotali, & in qua quis usumfructum, vel jus pignoris habet. Et † qui- 43
dem si in re empta thesaurus inveniatur, non ad venditorem sed emptorem pertinet, textus est in *l. à tutore ff. de rei vindic.* Etsi † vero venditorem hoc casu ob 44
inventum thesaurum se ultra dimidium justi pretii læsum dicere, & remedium *l. 2. Cod. de rescindend. vendit.* intentare posse tradat Roman. *in l. si quis cum aliter ff. de verbor. obligat.* addatque se ita in curia obtinuisse, & Francisc. Conan. *commentar. lib. 3. cap. 4. num. 4.* in ea sit opinione, thesaurum hoc casu inter emptorem & venditorem ex æquitate esse dividendum, tamen verius est, ita thesaurum ad emptorem pertinere, ut totum retineat, *& d. l. 2.* adversus eum locum non habeat. eamq; sententiam amplectuntur Francisc. Aret. *in d. l. si quis cum aliter num. 8.* Cagnol. *in d. l. 2. num. 171.* Jas. *in l. 3. §. Neratius nu. 8. vers. & an propter. & ibid.* Zas. *num. 15. vers. prædicta sunt utilia. ff. de acquir. possess.* Paris. *cons. 16. num. 84. volum. 4.* Socin. *cons. 48. num. 3. volum. 4.* Bursat. *cons. 209. num. 6.* Hotoman. *consil. 23. nu. 17.* addens id communi omnium Dd. sententia receptum esse.

45 Eadem † sententia optima etiam suffulta est ratione, quod videlicet thesaurus expresso textu à fructibus fundi separetur, & nec naturalis nec industrialis fructus sit *l. fructus*, alias *divortio §. si fundum, in fin. ff.*
46 *solut. matr.* nec † etiam pro parte aliqua fundi habere possit, sed res omnino separata sit, nihil cum ipso fundo commune habens *l. 3. §. Neratius. ff. de acquirend.*
47 *possess.* & † venditor eum tanquam tempore venditionis necdum inventum, non possederit *d. §. Neratius.* ideoque à venditore ad emptorem hujusmodi thesaurus transisse non censeatur, ut merito fundi æstimatio inde aucta esse negetur. Adducuntur quidem duo argumenta à Ludovico Romano supra allegato loco, quorum unum est, quod secundum tempus contractus ratio æstimationis habenda sit in judicanda læsione *l. si voluntate C. de rescind. vendit.* licet ea æstimatio occulta sit & latens *l. non intelligitur. §. divi ff. de jur. fisc.* alterum quod contractus emptionis & venditionis sint similes *l. 2. ff. locat.* in locatione autem pensio augeatur, si conductor maximum lucrum sentiat juxta gloss. in *l. si merces §. vis major. ff. locat.* Utrumque hoc argumentum ita adducit Fachin. *controvers. jur. lib. 2. cap. 20. vers. quarto controvertitur.* & simul recte refutat. *versic. Argumenta Romani.* Cui refutationi, quantum ad secundum argumentum attinet, addi potest, quod glossa *in d. §. vis major.* textum conductori immodicum lucrum, non auferri expresse dicentem, in alienum sensum detorqueat, & male de valde modico lucro exponat. Unde & Castrens. *ibid. num. 5.* dicit eam expositionem esse valde ineptam, & *num. 6. vers. mihi videtur.* pluribus rationibus adductis eandem late refellit. Neque obstat quod *in d. §. vis major.* statuitur nimiam læsionem fructuum ac sterili-

tatem

tatem conductori damnosum esse non debere, sed ob eam à locatore pensionem remittendam esse, ideoque, ut servetur æqualitas, hinc inferri posse videatur, etiam econtra ob magnam ubertatem pensionem esse augendam. Nam præterquam quod textus *in d. §. vis major.* quatenus de eo, quod favorem conductoris concernit, loquitur, in ejus damnum detorqueri non debeat *l. nulla. ff. de legib. l. quod favore. Cod. eod.* Magna etiam est inter conductorem, ob sterilitatem remissionem pensionis petentem, & locatorem, ob fertilitatem pensionem augere volentem, diversitas. Nam primo casu conductor agit de vitando damno, & quidem tali, quod, si locatio non intervenisset, ad ipsum locatorem redundasset, cum nec ipse ob sterilitatem ex tali fundo fructus percipere potuisset. Altero vero uterque de lucro captando certat, ideoque conductoris, tanquam rei, conditio melior est *l. si servum. §. itaque. vers. nam dum quæritur. ff. de verb. oblig.*

In † re feudali si vasallus thesaurum ipse inveniat, 48
totum, sin alius, dimidiam partem ad hunc vasallum pertinere tradunt Andr. de Isern. *in hoc cap. un. nu. 93. & ibid.* Alvarot. *nu. 9. vers. quid in feudatario* Præposit. *num. 7.* Schneidw. *de feud. part. 4. num. 82.* Molin. *de consuetud. Paris. tit. 1. gloss. 10. num. 48.* Wesenb. *de feud. cap. 12. nu. 6.* & tam multi alii, ut communem hanc sententiam esse affirmet Conrad. Lag. *in method. jur. civil. tit. de invent. rer. circa fin. vers. unde existunt.* Idem jus obtinere in emphyteuta, ut videlicet alio in fundo emphyteutico thesaurum inveniente dimidia pars ipsi, non autem domino directo acquiratur, & totum habeat, si ipsemet invenerit, asserunt Andr. de Isern. & Alvarott. *dictis locis.* Speculat. *tit. de emphyteusi. n. 159.* Alberic. de Rosat. *in l. item lapilli. num. 3. ff. de rer. divis.*

Chassan. *in consuetud. Burgund. tit. Des justices. §. 1. in verb. Espaves. nu. 12.* Angel. Aret. *in d. §. thesauros. nu. 1. vers. quæro: quid si directus. & ibid.* Schneidw. *nu. 6. vers. secundo ampliatur* Joan. Corras. *in l. 1. num. 17. Cod. de jur. emphyteut.* Ferrar. *in form. libelli actionis real. in verb. jure dominii. nu. 12.* Atque hæc adeo vera esse, ut licet etiam dominus directus in re feudali vel emphyteutica thesaurum inveniat, tamen pars dimidia sit emphyteutæ vel vasalli, perinde ac si in proprio eorum fundo thesaurus repertus esset, doceant Molin. *d. nu. 48.* Port. *in d. §. thesauros. nu. 6. vers. ex quibus inferunt Dd.* Rosenth. *de feud. cap. 5. concl. 93. nu. 3.*

Sunt tamen nonnulli ex Interpretibus, qui ab ea sententia, qua vasallo & emphyteutæ in acquirendo thesauro, in fundo feudali vel emphyteutico invento, idem tribuitur, quod alii domino in suo fundo, recedunt, & pro confirmatione suæ sententiæ distinctionem inter directum & utile dominium communiter à Dd. approbatam, tanquam à juris veritate alienam, rejiciunt, vasallumque & emphyteutam non pro utilibus dominis, sed potius pro usufructuariis habendos esse sentiunt. Verum eo hodie deventum est, ut ea distinctio passim in foro & judiciis sit recepta, & cumprimis à supremarum curiarum judicibus in diversis regionibus comprobata, idque ex hujusmodi curiarum decisionibus variis locis editis satis apparet, & in specie de supremo Imperii tribunali certum est, quod Assessores eam plurimis, vel potius ut ait Rosenth. *de feud. cap. 1. conclus. 6. num. 1. gloss. a. in fin.* infinitis decisionibus secuti sint. Neque vero mirum est hæc ita se habere, cum varia sint, quæ eos judices & Assessores ut id fieret, induxerunt. Nam movit eos, non solum quod ea frequentissimis suffragiis Dd. do-

cendo

cendo & consulendo esset approbata, sed & quod vasallus dominus expresse vocetur *in c.1. §.insuper. vers. illud quoque præcipimus. de prohibit. feud. alienat. per Frideric.* idque bis ibi fiat, & utilis rei vindicatio ei competere dicatur *in cap.1. §.rei autem. de investit. de re alien. fact.* & similiter emphyteutæ hujusmodi in rem actio detur *l.1.§.qui in perpetuum.ff.si ager.vectig. l.1. §.ait prætor. vers. plane. ff. de superficieb.* idemque dominus appelletur *in l.possessores.C.de fund.patrimon. lib.11.* Movit eos etiam quod *in cap.1.§.si quis de manso. si de investit.controver.fuer.* universalibus verbis, omne incrementum, si dominus sibi nihil expresse reservaverit, jure feudi ad vasallum pertinere diserte & indistincte dicatur, nec quoad fructus, vel alia emolumenta; jure feudali aliquid reperiatur exceptum, quod non ad vasallum, sed dominum directum pertineat, & quod idem jure communi de emphyteuta dici possit. Similiter movit eos, quod vasallo & emphyteutæ in feudali & emphyteutico fundo tantum juris competat, ut hujusmodi fundum non ad vitam habeant, quemadmodum usufructuarius, sed ad hæredes etiam transmittant *§. adeo Instit. de locat. conduct. cap.1.vers. hujus autem generis. In quib.caus.feud.amit.* & vasallus etiam domino directo non consentiente in extraneos per subinfeudationem legitime factam feudum transferre possit. *cap.1. §.sed & res per quos fiat investit. cap.1. §.similiter. de leg. Conrad. cap.1. §.sin vero. qualiter olim feud. pot. alien. cap. beneficium. si de feud. defunct. controvers. sit inter domin. & agnat. cap. Imperialem. §.Callidis. de prohibit. feud. alien. per Frideric.* Præterea movit eos quod, licet *in cap.1. sub fin. in quib. caus. feud. amittat.* feudum etiam usufructus appelletur, tamen id improprie ac lata quadam significatio-

ne fieri, & juxta ea, quæ aliis locis juris feudalis de feudo dicuntur, de utili dominio accipiendum esse, Isern.*num.6.* Afflict.*num.87.* Alvarot.*num.1. vers.ibi ususfructus* & alii Dd. communiter ibidem doceant, item quod dominus, vasallus, & emphyteuta revera non sint in solidum domini, sed dominus ratione solius directi, vasallus vero & emphyteuta ratione utilis dominii pro dominis habeantur, eaque ratione restringendum sit, quod *in l.si ut certo.§.fin. ff.de commodat.& l.pen.§.pater peculii. ff.de castrens.pecul.* duo, vel plures in solidum domini esse posse negentur. Taceo plura alia, quibus moti sunt, inter quæ, quantum ad vasallos attinet, & illud est, quod ex contraria sententia hæc absurditas sequeretur, Comites etiam & Barones, immo & Duces aliosque Principes in regalibus aliisque feudis, quæ ab Imperio vel aliis recognoscunt, tantum pro usufructuariis habendos esse, nec utiles dominos appellari posse, cum jure feudali inter eos & alios vasallos, ut & inter regalia vel alia feuda, hac in re non reperiatur differentia, & quod est *in d.cap.1.sub fin.in quib.caus.feud.amittat.* de omnibus feudis dicatur.

Atque hæc quidem hactenus de re feudali & em-
49 phyteutica dicta sint. In † re dotali vero si maritus thesaurum inveniat, pars dimidia debet restitui uxori, altera vero apud maritum manere, non tanquam penes virum, sed tanquam penes inventorem in fundo alieno *l.divortio.* aliàs *fructus. §.si fundum.* & ibi Castrens.*num.4.in fin.* Jas.*num.5.* Alexand.*num.1.ff. solut. matrim.* Wesenbec.*in d.§.thesauros num.3.* Atque hanc esse communem Dd. opinionem testatur Conrad.Lag. *d.tit.de invent.rei in fin.vers.existunt.* Neque adversatur quod de subtilitate juris dos dica-

catur

catur esse in dominio mariti, atque rei vendicatio de rebus dotalibus competat, & si dos legata sit, ipse legatarius intelligatur & actionem ex testamento recte instituat, ut de iis & aliis effectibus respectu dominii mariti superiori capite dictum est. Nam revera & naturaliter uxor retinet dominium suæ dotis, ideoque proprium ejus patrimonium esse dicitur, & varios veri dominii effectus hoc dominium habet, ut similiter superiori capite ostensum est.

Sic † & usufructuario, si ipse thesaurum inveniat, 50
dimidia quidem pars tanquam inventori debetur, verum altera pars non ad eum, sed proprietarium pertinet, cum thesaurus res à fundo omnino separata sit, & neque pro fructu naturali vel industriali, neque pro parte ejusmodi fundi haberi possit, ut supra ostensum est, ideoque † ab usufructu in fundo competente illa- 51
tio & extensio ad thesaurum in eo inventum fieri nequeat, Isern. *in hoc cap. unic. num. 93. vers. idem videtur de usufructuario* Alberic. de Rosat. *in rubr. C. de usufr. in fin. vers. item nihil quæritur fructuario* Ang. Aretin. *in d. §. Thesauros. n. 2. vers. quid si ille & ibid.* Schneidw. *num. 8. vers. extenditur hæc conclusio.* Gars. *in tract. de expens. & meliorat. cap. 22. nu. 51.* addens ita omnes Dd. tenere. Et † licet Guilhel. Benedict. *in repetit. c. Ray-* 52
nutius. in verb. Cætera bona. num. 30. dicat, hujusmodi thesaurum in fundo usufructuario inventum quoad usum spectare ad usufructuarium, quamdiu vivit, & demum usufructu finito una cum fundo proprietario esse restituendum, tamen id erroneum esse, & Benedictum, dum copiæ studet, judicio lapsum esse, asserit Molin. *in consuetud. Paris. tit. 1. §. 10. gloss. 1. nu. 43.* & veriorem, ac pro ea pronunciatum esse, testatur Moller. *ad constit. Saxon. part. 2. constit. ult. num. 7. in fin. & lib. 4.*

semestr.

semestr. cap.27. nu.4. vers. Et hæc opinio. plures alios allegans. idque de veritate juris certissimum est, ob supra allegatam rationem & textum.

53 Creditori † etiam in fundo pignorato thesaurum invenienti unam partem ejus non aliter, quam ut inventori, alteram vero soli debitori, tanquam domino fundi, acquiri similiter certissimum est, propter expressum textum *in l. si is qui in aliena. §. fin. ff. de acquir. rer. domin.* & optimam rationem, quod non solum creditor etiam ne quidem utile aliquod dominium fundi habeat, sed & thesaurus expresse fructus esse
54 negetur, ut modo dictum est, ac † præterea tanto minus juris habeat, quod ne quidem fructus aliter percipiat, quam ut in sortem imputentur, & sortem excedentes restituantur *l.1.2.3. & ult. C. de pignorat. act.*

55 In dubium † vero illud vocatur, an creditor illam thesauri partem, quæ domino debetur, jure pignoris retinere possit, & non prius, quam debito soluto, una cum fundo hypothecato restituere teneatur? Affirmant Guilhelm. Benedict. *in d. cap. Raynutius in verb. Cætera bona, num.30. & 34.* Schneidw. *in d. §. thesauros.*
56 *num.8. vers. idem de creditore.* Contrarium † tamen verius esse existimo, propter modo adductam rationem, & quia textus *in d. §. fin.* ita verbo *præstabit.* utitur, ut conjunctim tam de creditore, quam debitore enuncietur hoc modo: *Partem itaque sibi partem debitori præstabit*, ideoque quemadmodum sine omni dubio creditor statim retinet, & sibi præstat unam partem, sic & de debitore dicendum est, quod præstatio in ejus persona ad aliud tempus non sit differenda, sed statim ei sua pars præstanda. Atque hanc sententiam præter plures alios amplectuntur Molin. *in consuetud. Paris. tit.1. §.37. gloss.10. nu.48. vers. & idem*

dico

dico de creditore. Bursat.*d.consf.209.num.7.* Neque † obstat huic sententiæ *verf.quæ cum ita sint in d.§.fin.* Nam 57
quatenus ibi expresse pars debitoris demum oblato debito restitui debere dicitur, fit illud tantum de illo singulari casu, quo creditor ab Imperatore jus dominii impetravit, ut apparet ex his verbis: Cum ex Principis authoritate creditor, ut proprium agrum tenere cœpit jure dominii. De omnibus vero illis, qui thesaurum vel totum vel ex parte inveniendo acquirere possunt, tenendum est; rem † invenire non solum 58
aspicere, sed & adspectam apprehendere proprie significare *l.si quis.ff.pro derelict. l.falsius.§.quid ergo.& §.si jactum.ff.de furt.* & † sic non censeri rem inven- 59
tam, nisi apprehensa sit *l.si Barsatoram 13.C.de fidejuss.* ideoque † iis, qui thesaurum tantum vident, nec ap- 60
prehendunt, non acquiri eum *d.l.3.§.Neratius.ff.de acquir.possess.* ubi id etiam tenent Angel.*in princ.* Bart. *num.2.* Castrens.*num.1.verf. Tertia est opinio & num.3.* Jas.*num.2.9.& 10.* Alexand.*nu.2.& 3.* Zas.*num.7.& 15.* Alberic.*num.2.* quæ sententia eo etiam confirmatur, quod † non solum jure gentium sine possessionis ap- 61
prehensione dominium non acquiratur *l.1.§.1.ff.de acquirend.possess.* & ea, quæ in nullius bonis sunt, ex † quibus inter alia etiam est thesaurus necdum ab ali- 62
quo inventus, *l.nunquam.§.1.ff.de acquiren.rer.domin.* ita † acquiri censeantur, si non solum visus sive aspe- 63
ctus interveniat, sed & occupatio accedat *§.feræ verf. quod enim. Instit.de rer.divis. l.3. in princ.ff.de acquir. rer.domin.*

Etsi † vero non desint, qui contrarium sentiant, ita 64
ut Portius *in d.§.thesauros.num.9.verf.Vos tenete.* eam contrariam sententiam communem esse dicat, tamen priorem præter supra citatos tenent etiam Alvarot. *in*

hoc

hoc cap.unic.nu.8. verſ. utrum autem reperto thauſauro. Joan. de Plat. *in d.l.unic. col.3. verſ. item quæro quando dicatur inveniſſe Cod. de theſaur.* Bart. *in d.l.1.in princ. num.18.& ibid.* Alex. *nu.76.& 77.ff.de acquirend.poſſeſſ.* Bald. *in l.item lapilli.nu.14. & ibid.* Alberic. de Roſat. *num.2.* Alciat. *nu.54.ff.de rer.diviſ.* Joan. Fab. *in §.item lapilli. num.1.& 2. Inſtit.eod.* & tot alii, ut receptiorem eam eſſe dicat Barboſa *in l.divortio.§.ſi fundum.nu.35. ff.ſolut. matr.* & communem eſſe aſſerant Gomez. *ad l.45. Taurin. num.47.* Socin. *in d.§. Neratius. num.6.* Hermano&t. Det. *in d.l.1.nu.61. verſ.& ſubdit.* Neque adverſantur *§.item ſi quis merces. Inſtit. de rer. diviſ. l. clavibus. ff.de contrah.empt.l.1.§.pen.in fin.ff.de acquir. poſſeſſ.& l.2.Cod.de peric.& commod.rei vendit.* Nam licet iis locis poſſeſſio & per eam dominium rerum in horreo conditarum ab emptore ſine ulla apprehenſione earum, acquiratur, tamen ibi ex fictione juris traditio clavium eſt loco traditionis, per quam alias
65 poſſeſſio acquiri ſolet. Similiter † non obſtat etiam *d. l.nunquam. §.1.ff.de acquir.rer.domin.* quam ut & text. *in l.peregre in fine principii. ff. de acquir. vel amittend. poſſeſſ.* nonnulli pro contraria ſententia allegant. Nam textus *in d.§.1.* nullam facit mentionem apprehenſionis, vel poſſeſſionis, ut aſpectus, ſed tantum generaliter ejus dicitur eſſe theſaurus, qui eum invenit, eoque modo etiam alii textus ad hanc quæſtionem non pertinentes loquuntur. Nihilo plus negotii facit *d.l.peregre. in fine princ.* quia ibi agitur de pecunia, cuſtodiæ cauſa in terra recondita, quæ improprie ibidem theſaurus vocatur, & de illa ipſa pecunia dicitur, ſi quis eam in ſuo condiderit, poſſeſſionem, quam antea habuit, retinere, ideoque non opus eſſe apprehenſione, ſi vero alius in meo condidiſſet, non aliter me poſſidere,

dere, quam si ipsam possessionem supra terram adeptus sim, ideoque vera apprehensio eo casu requiritur. Non † refragatur *l.1. §.pen.vers. Non est enim & l.* 66
quod mec.§.si venditorem.ff.de acquir.possess. Nam ibi ut Jas. *in d.§.Neratius.num.9.* & Alberic.de Rosat. *ibid. nu.2.* respondent, agitur de re, quæ non est in nullius bonis, sed in alterius dominio, & volente præsenteque domino in alium transfertur.

Observandum † vero hic est, quod de necessaria 67
apprehensione possessionis in dominio thesauri ab inventore acquirendo dictum est, ad alios, qui videlicet non invenerunt; & tamen totum vel partem juxta ea, quæ supra adducta sunt, adipiscuntur, non esse extendendum, cum in his nulla apprehensio requiratur, sed dominium statim ad eos pertineat, postquam inventor possessionem nactus est, *d.§.thesauros vers. At si quis.*

Præterea † ut quis thesaurum vel ex parte, vel et- 68
iam quatenus totus ei debetur, ab alio, eam partem vel totum habente, & restituere recusante consequatur, rei vindicationem instituere potest, cum dominium
habeat, & † cuilibet domino, sive jure civili, sive jure 69
gentium dominium nactus sit, ejusmodi actio competat *l.in rem.ff.de rei vindic.* Atque eam actionem de thesauro recte institui, tradunt etiam gloss. *in d.§.thesauros in verb. domino & ibid.* Angel. Aretin. *num.3.* & Joan.Fab. *num.5.* Joan. de Plat. *in d.l.unic. col.3. vers. item qua actione Cod. de thesaur. lib.10.* Alvarott. *in hoc cap.unic.num.8.vers.sed per quam actionem.* Quia † ve- 70
ro thesauri totius vel partis dominium ab iis etiam sine apprehensione acquiritur, qui ipsi non invenerunt, modo tamen iis totus vel pars ejus debeatur, ut modo ostensum est, dici potest, & his competere rei

vindi-

vindicationem cum *d. l. in rem* in quolibet domino locum habeat, sive videlicet traditione ac possessionis apprehensione interveniente, sive casibus de jure permissis sine ea dominium acquisitum sit. Competere vero etiam de thesauro actionem ad exhibendum, & rei vindicationem cum ea cumulari posse, supra o-
71 stensum est. Non † desunt autem qui & condictionem ex lege de thesauro intentari posse docent. Ex his sunt gloss. & alii supra de rei vindicatione adducti, excepto Joanne de Platea. Faber vero *loco supra allegato* addit, melius esse agi rei vindicatione, maxime si tertius qui thesaurum non invenit, eum possideat. Verum quemadmodum Joan. de Platea, de rei vindicatione loquens, non simul dicit condictionem ex lege competere, sic & verius est eam actionem non habere locum. Nam condictiones sunt actiones personales *§. sic itaque. & §. seq. Instit. de action.* ideoque intentari non possunt nisi adversus eum qui nobis obligatus est *§. 1. Instit. d. tit.* & sic dicendum etiam est de cõdictione ex lege quod proficiscatur ex obligatione, idq; ita se habet, si ea per legem nová inducta est, *l. unic. ff. de condict. ex leg.* Inventor vero thesauri domino fundi nullo contractu vel alio actu obligatus est. Præterea condictio ex lege tum demum competit, si de alia actione, quæ institui possit, non apparet *d. l. unic. ff. de condict. ex leg.* Hic autem constat de certo genere actionis, quod de thesauro intentari possit, ut supra demonstratum est.

FINIS.

INDEX

INDEX RERUM ET VERBORUM, QUÆ IN HIS DUOBUS LIBRIS CONTINENTUR, LOCUPLETISSIMUS.

Primus numerus librum, alter caput, tertius numerum marginalem denotat.

 natione

Com-

Fisci

Verbo

Idq;

Laesa

X

In

d *aula*

Porto-

Prin-

Rega-

Rega-

bus

Rei

S.

fallit

Idẽ

Trans-

Idq;

Trans

Ad

De

rum

FINIS.